ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — SAMEDI 1er NOVEMBRE — 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8334 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4135

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Վաղը՝ Կիրակի՝ Կավոյի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի տարեկան մեծ համերգը, նուիրուած իր նախկին խմբավարներէն Գուրգէն Մ. Ալէմշահի յիշատակին, անոր մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ :

Փառատօն հայ երգի :

Փարիզահայ գաղութի մշակութային կեանքին մէջ իր յատուկ տեղն է գրաւած այս երգչախումբը, որուն հիմը դրած է համեստ ու համակրելի երաժիշտ Սաքօ Ցակրեան, 35 տարի առաջ, 1923ին :

Կեանքի կոչելով Սիփանը, հիմնադիրն ու իր կեանքի անձնուէր ընկերուհին Տիկին Մարօ՝ շուտով իրենց շուրջ համախմբեցին քանի մը տասնեակ հայ երիտասարդներ ու աղջիկներ, որոնք անձնուիրաբար փարեցան այդ գեղեցիկ ձեռնարկին եւ աջակցեցան անոր բարգաւաճման ու յառաջդիմութեան :

Սիփանը շուտով դարձաւ զարդը մեր բոլոր հանդէսներուն :

Գաղութը նոր էր սկսած կազմակերպուիլ : Ծննդավայրի յիշատակները թարմ էին տակաւին : Հայ երգի կարօտը կը տոչորէր սիրտերը : Սիփանի համերգները կը փոխադրէին հայրենաբաղձ տարագիրներու հոգիները եւ կը գօտեպնդէին զանոնք տաղնապալի այն օրերուն, երբ ապրուստի դժնդակ պայմանները, տուն-տեղ դառնալու եւ տնտեսական ապահովութիւն ստեղծելու մտահոգութիւնները պահ մը մոռնալու համար, մարդիկ պէտք ունէին հաղորդուելու հայկական շունչով :

Յետագային Նշան Սերոբեանի Կոմիտաս երգչախումբին միացումով Սիփանը աւելի եւս ճոխացաւ ու զարգացաւ : Արա Պարթեւեան տարիներով վարեց Սիփան – Կոմիտասը, որ բացի պարբերական համերգներէն քանի մը անգամ ներկայացուց նաեւ Անուշը :

Ողբացեալ Գ. Մ. Ալէմշահ իր Կիլիկիա երգչախումբի լուծումէն վերջ ստանձնեց ղեկավարութիւնը Սիփան – Կոմիտասի, որ փայլուն շրջան մը բոլորեց իր օրով :

Քանի մը տարիէ ի վեր երգչախումբը գտած է երիտասարդ ու տաղանդաւոր խմբավար մը՝ յանձին Կարպիս Ափրիկեանի, Փարիզի երաժշտանոցէն :

Վերջին տարիներու համերգները ցոյց տուին թէ ո՛րքան խղճամիտ աշխատանք կը տանի ղեկավարը՝ իր խնամքին յանձնուած երգչախումբը բարձրագոյն մակարդակի մը հասցնելու համար :

Փարիզի պայմաններուն ծանօթները միայն կրնան գնահատել այն հսկայ զոհողութիւնը, զոր սիրայօժար կը ստանձնեն երգչախումբի երիտասարդ անդամներն ու անդամուհիները, գրեթէ բոլորն ալ համեստ աշխատաւորներ :

Օրուան աշխատանքէն պարտասած՝ անոնք հայրենասիրաբար կը վազեն փորձերուն, որոնք յաճախ կը տեւեն գիշերը մինչեւ ուշ ատեն : Շատեր կը բնակին արուարձանները եւ հազիւ ժամանակ կ'ունենան հասնելու վերջին հանրակառքին կամ կառախումբին :

Նուագախումբի ընկերակցութիւնը բացառիկ փայլ մը պիտի տայ վաղուան համերգին :

Զուտ գեղարուեստական վայելքին հետ զուգընթաց, հայ երաժշտութեան պանծացումը հպարտութեամբ պիտի լեցնէ մեզ եւ պիտի թրթռացնէ հայրենասիրութեան լարերը մեր կարօտակէզ սրտերուն :

Երթա՛նք քաջալերելու երգչախումբը, որ այս օտար ափերուն տակ կենդանի կը պահէ մեր հայրենի երգերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԶՕՐԱԿՈՉ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ"

ԿԸ ԳՐԷ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Գահիրէի պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն այն լուրերը, որոնց համաձայն Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ուժերը ահազանգի մատնուած եւ կազմ ու պատրաստ կը սպասեն՝ անգլիական ուժերու մեկնումէն ետք Յորդանանի վրայ ըլլալիք հաւանական յարձակումի մը առաջքն առնելու համար :

« Ալ Ահրամ » թերթը կը գրէ թէ վերջին 48 ժամերու ընթացքին ընդհանուր զօրակոչ յայտարարուեցաւ Իսրայէլի մէջ : Եգիպտական թերթը այս պարագան կը վերագրէ անգլեւհրէական ծրագրի մը, որուն համաձայն Յորդանան գետի արեւմտեան ափը պիտի յանձնուի ՄԱԿի պաշտպանութեան : Նոյն թերթին համաձայն՝ Անգլիոյ ծրագիրն է ապազինել գետին արեւմտեան ափը եւ դնել ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ :

Միւս կողմէ, Գահիրէի կառավարութեան պաշտօնաթերթ «Ալ Շաապ» կը գրէ.— «Իսրայէլ կը պատրաստուի արկածախնդրութեան մը՝ ընդդէմ Յորդանանի», աւելցնելով թէ Պէն Կուրիոն ներկայիս ի վիճակի չէ հրապարակելու իր ծրագիրները :

Պատասխանելով այս լուրերուն, Իսրայէլի պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն թէ՝ Յորդանանի վրայ կատարուելիք իսրայէլեան յարձակումի մը շուրջ Եգիպտացիներու կատարած քարոզչութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ռազմավարութիւն մը՝ որպէսզի Յորդանանցիները վախնան եւ Եգիպտոսի օգնութիւնը խնդրեն, պաշտպանուելու համար :

Իսրայէլեան նոյն շրջանակները կը շեշտեն, թէ օտար մասնագէտներ եւ քննիչներ կրնան վկայել, թէ Իսրայէլ ոչ մէկ պատրաստութիւն տեսած է՝ յարձակում գործելու նպատակով :

Մինչ այդ, Գահիրէ առ այժմ մեղմացուց Հիւսէյն Թագաւորի դէմ սկսած իր պայքարը, ոչ մէկ երեւոյթ ցոյց կուտայ թէ Նասր կը մտածէ տապալել Յորդանանի գահը, անշուշտ, անկախ այն պարագայէն՝ երբ Յորդանանի ծայրայեղները ինքնագլուխ շարժելով պետական հարուած մը ընեն, առանց Նասրի մասնակցութեան :

Մինչ այս մինչ այն, կը յայտարարուի թէ յառաջիկայ շաբթու Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւն կը հասնի խորհրդային տնտեսական պատուիրակութիւն մը՝ գլխաւորութեամբ Փ. Վ. Նիքիթինի,— արտասահմանի հետ տնտեսական յարաբերութեան խորհրդային կոմիտէի փոխ նախագահ :

Այս պատուիրակութիւնը կազմուած պիտի ըլլայ մասնաւորապէս մասնագէտներէ, որոնք պիտի ուսումնասիրեն Ասուանի ամբարտակին շինութեան եղանակները :

Ալ Ահրամ, այս լուրը հաղորդելով, կը շեշտէ թէ խորհրդային մասնագէտներու առաքելութեան գլխաւոր կէտն է ճշդել՝ թէ ինչ քանակութեամբ ապրանք, գործիք եւ քանի՞ մասնագէտ անհրաժեշտ են առաջին առիթով, գործի ձեռնարկելու համար : Այս պատուիրակութիւնը Եգիպտոս պիտի մնայ մօտ երեք շաբաթ : Բայց, խորհրդային այլ մասնագէտներ պիտի հասնին շուտով, Ասուանի ամբարտակին կապակցութեամբ զանազան աշխատանքներ կարգի դնելու համար :

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԸ

Միջերկրականեան Կոմիտէին նախաձեռնութեամբ, հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 30ին մամուլի ասուլիս մը կազմակերպուած էր Ատլանտեան Ուխտի կեդրոնատեղին մէջ, ուր ներկայ էին լրագրողներ, կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ եւ բարձրաստիճան հրաւիրեալներ : Ներկայ էր նաեւ Յառաջի ներկայացուցիչը :

Խօսք առին Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի բարձրաստիճան զինուորականներ : Իրենց գլխաւոր նիւթն էր՝ Ատլանտեան Ուխտի նպատակը եւ պատերազմական ներկայ կարգուսարքը :

1949ին Զօր. Այզընհաուըր Փարիզ եկած էր եւ 1950ին հիմը դրած միջազգային այս կազմակերպութեան : Այն ատեն միայն 15 օդակայաններ կային Եւրոպայի մէջ, ինչ որ բաւական չէր ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար : Ուխտի գործունէութեան կարեւորութիւնը ցոյց կուտայ Եւրոպայի պատերազմական քարտէսը,— ուր կը տեսնուին 150 օդակայաններ, զանազան տիպի օդանաւերու համար :

Ութ տարուան ընթացքին ձեռք ձգուած այս յաջողութեան գլխաւոր նպատակը,— ինչպէս շեշտեցին խօսք առնող զինուորականները,— ազատ աշխարհի պաշտպանութիւնն է : Ատլանտեան Ուխտը համայնավարներու վրայ իր ունեցած գերազանց ուժով միայն յաջողած է մինչեւ այսօր պատերազմի առաջքը առնել : Խորհրդային հսկայ հողամասը պաշարուած է օդակայաններով, հրթիռներու արձակարաններով, իսկ ծովային շրջաններուն մէջ՝ օդանաւակիր հսկայ ռազմանաւերը պատրաստ են, ամէն վայրկեան՝ հակադդելու խորհրդ. որեւէ յարձակումի : Պատերազմական սիսթէմը այնպէս պատրաստուած է, որ ամէն վայրկեան օդանաւերը կրնան թռիչք առնել դէպի Խ. Միութիւն, նոյնիսկ՝ ջրածին եւ հիւլէական ռումբեր փոխադրելով :

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի Սեւ Ծովու եւ Պալթիկի շրջանին.— Խ. Միութեան կարեւորագոյն դուռները՝ ծով իջնելու համար : Պատերազմի մը պարագային՝ երկու դուռներն ալ անմիջապէս պիտի փակուին :

Ատլանտեան Ուխտը ունի 15 անդամ երկիրներ : Գերագոյն հրամանատարութիւնը կը կազմեն Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա :

Ղեկավար այս կազմը, պատերազմական լուրջ պատրաստութիւններ տեսնելով հանդերձ, ամէն գնով կ'աշխատի Գ. Աշխարհամարտին առաջքը առնել, չա՛տ լաւ գիտնալով՝ որ նոր պատերազմը ողբերգական պիտի ըլլայ մարդկութեան համար : Բայց, Խ. Միութիւնը զգաստութեան հրաւիրելու լաւագոյն միջոցը՝ իրմէ աւելի զօրաւոր ուժ մը ներկայացնելու մէջ կը կայանայ :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹԻԱՐԷԻ մէջ (Ալժերիա) ուժանակով լեցուն կառք մը պայթեցաւ, ինը հոգիի մահուան պատճառ դառնալով. 26 ուրիշներ վիրաւորուեցան, բազմաթիւ տուներ եւ խանութներ վնասուեցան. ոճրագործը ապահովաբար կազմակերպուած է ըմբոստներու կողմէ, որոնք կը փնտռուին :

ՆՈՊԷԼԻ բժշկական մրցանակը այս տարի տրուեցաւ երեք Ամերիկացիներու,— Պիտլ, Թաթըմ եւ Լետերպէրկ :

ՍՓՐԻՆԿԻԼԻ հանքափորին մէջ վեց օրէ ի վեր արգելափակուած 12 հանքագործներու կեանքը փրկուեցաւ ազատարարներու կողմէ. Հանքագործները հիւանդանոց փոխադրուեցան, հանգստանալու եւ խնամուելու համար : –

Օրը Օրին

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ

Արդէ՞ն : ժամանակը՝ մահուան չափ ահաւոր այդ ուժը իր թաւալումով շատ բան կը սրբէ, կը քշէ, կը տանի : Իր թափը, սակայն կը կասի երբ իր անողոք անիւները կառչին արժէքի մը, մահէն ալ անդին ապրող անունի մը, ինչպէս է Գուրգէն Ալէմշահինը՝ որուն սիրելի դէմքը եւ նոյնքան վաւերական արժէքը միշտ թարմ է եւ միշտ կենդանի :

Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին Գուրգէն իր ժողովրդական երգերէն զատ տուաւ նաեւ համանուագներ հայկական ոճով, ինչպէս «Աւարայրը», Հէքեաթը ու արեւելեան գոյնով «Արեւելեան գիշերները» :

Իր երգերը միշտ այժմէական, բերնէ բերան բեմ կը հրաւիրեն զինք եւ կը զգանք իր ներկայութիւնը երբ «Նազերը» կամ «Իմ երգը» իրենց աղուոր խաղերով կը գգուեն մեր ականջները ու սիրտերը :

Բայց իր համանուագային գործերը որոնց մէջ հեղինակը, ղեկավարը բան մը աւելի կուտայ իր արուեստէն ու անձէն, կը մնան անծանօթ լայն հասարակութեան :

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը մեծ ճիգերով եւ բարոյական թէ նիւթական ծանր պատասխանատուութեամբ կիրակի օր Սալ Կավոյի մէջ կ'ուզէ ցոյց տալ որ իր ողբացեալ ղեկավարին միշտ հաւատարիմ է եւ անոր գործերուն վերապրումին նախանձախնդիր :

Իր նոր ղեկավարը, երիտասարդ երաժշտագէտ Կ. Ափրիկեան գիտակից մօտեցումով մը ձեռք պիտի առնէ ճիպոտը այս Կիրակի եւ նոյն բեմէն, ուր հեղինակը այնքան խանդավառութեամբ ղեկավարած է իր գործերուն առաջին ունկնդրութիւնը պիտի կենդանացնէ մեր յաւէտ ողբացեալ Գուրգէնը անգամ մը եւս :

Յաջողութիւն եւ արդար վարձատրութիւն Սիփան – Կոմիտասին՝ լեցուն սրահով մը, որուն արժանի են թէ՛ հեղինակը, թէ՛ ղեկավարը եւ թէ ի՛նք, խումբը իր յանդուգն այս ձեռնարկին համար :

ՆՈՃԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ Յառաջ լոյս չի տեսներ վաղը՝ Կիրակի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ մէջ ուրբաթ օր բացուեցաւ հիւլէագէտներու ժողովը՝ մասնակցութեամբ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան : Երեք երկիրներն ալ պիտի աշխատին համաձայնութեան եզրեր գտնել : Սակայն, դժուար թէ կարելի ըլլայ համաձայնիլ, քանի որ Անգլիա եւ Ամերիկա կ'առաջարկեն մէկ տարիով ընդհատել փորձերը, մինչ Խ. Միութիւնը մերժելով այդ առաջարկը, կը պահանջէ որ փորձերը ընդմիշտ դադրին :

ՆԵՒԱՏԱՅԻ անապատի մէջ (Միացեալ Նահանգներ) Հինգշաբթի առաւօտ պայթեցաւ աշխարհի զօրաւորագոյն ջրածին ռումբը : Պայթումին հետեւանքով 150 մեթր լայնութեամբ հողի եւ աւազի սիւն մը բարձրացաւ՝ մինչեւ 300 մեթր : Փորձը պսակուած է մեծ յաջողութեամբ :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Վարչապետ Ճոն Տիֆէնպէյքըր գնաց Լոնտոն, իր կնոջ ընկերակցութեամբ, չորեքշաբթի օր վարչապետը պիտի գայ Փարիզ, ուրկէ պիտի անցնի եւրոպական այլ մայրաքաղաքներ՝ քաղաքական ղեկավարներու հետ խորհրդակցելու համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ Աշխատաւորականներու պարագլուխ վերընտրուեցաւ Կէյցքըլ. կը մնայ նաեւ խորհրդարանական խմբակցութեան նախագահը :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ՆՈՐ ԷՋ" ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Տարի մը առաջ այս սիւնակներուն մէջ խօսեցանք «Նոր էջ» հրատարակչականին քանի մը հրատարակութիւններուն մասին, որոնք պարբերաբար լոյս կը տեսնեն Թեհրանի մէջ, բանաստեղծ Դեւի հսկողութեան տակ։ Ընդհանրապէս քերթուածներու հատորներ են, որոնց հեղինակները անդամ են այդ հրատարակչականին։ Խօսեր էինք մատենաշարին 6, 7 և 8 գիրքերուն վրայ։ Այս անգամ մեր սեղանին վրայ ունինք 9 եւ 10 հատորները։ Առաջինին հեղինակն է Զ. Միրզոյեան, «Թաց Մայթը», խորագրով բանաստեղծութիւններու հատոր մը։ Իսկ վերջինը ժողովածու մըն է «Գիրք Արուեստի» անունով, զոր կազմած է դարձեալ Զ. Միրզոյեան։

Այս երիտասարդներուն ճիգերը գնահատութեան արժանի են։ Նիւթապաշտ եւ հեւ ի հեւ ներկայ ժամանակներուն, երբ վստահ են թէ ընթերցողները շատ սահմանափակ թիւ մը պիտի ունենան, եւ ամէն մէկը իր սեփական հոգերով ծանրաբեռնուած է, այդ երիտասարդները հայ բանաստեղծութեան, հայ գրականութեան համար իրենց կարելին կը փորձեն, եւ ամէն մէկը իր տուրքը կու տայ մեր մշակոյթին։

Ինչպէս իրենց ընտրած խորագիրները, այնպէս ալ քերթուածներու բովանդակութիւնը միշտ ինքնատիպ է։ Նոր խօսք ունին անոնք։ Սովորական ծեծուած ու մաշած արահետներէ չեն սիրեր քալել։ Բովանդակութեան հետ, իրենց արուեստն ալ նորութեան շունչը կը բերէ։ Սակայն ոչ միշտ։ Ոմանք պէտք ունին խորանալու։ Յաճախ անյաջող եւ աննշան է իրենց երգը։ Կարելի չէ՞ր հասուննալ, տառապիլ, ապրիլ կեանքը, թուղթին յանձնելէ առաջ այդ քերթուածները։

Իրանահայ բանաստեղծները չեն միայն, որոնց կ'ուղղուին այս խորհրդածութիւնները։ Արտասահմանի մեր քերթողները պէտք է հրաժարին սովորական, բանագրօսիկ քերթուածներ ստորագրելէ։ Պէտք ունին քրտնելու։ Կը թուի թէ անցեալ մեր գրականութեան, մանաւանդ բարար քերթողութեան աւանդութիւնները մոռացութեան տրուած են։ Նորերը չեն կարդար հինները, որոնց արուեստը եւ գրական շնորհը անծանօթ են իրենց։

Ձեռքս անցաւ Պոլսոյ մէջ տպուած քանի մը քերթուածներ, որոնք արտառոցութեան գլուխ գործոցներ են։ Ցաւը հոն է որ անոնց հեղինակները կը կարծեն թէ իրենց քերթուածները արուեստով գրուած են։ Մանաւանդ որ կան մարդիկ որ կը քաջալերեն նման արտառոցութիւնները։ Կ'ընդունինք որ անոնք «ինքնատիպ» են։

Զօհրատ անունով «բանաստեղծ» մը, կ'երգէ Լուն օրինակի համար.—

«Առաւօտուն արթնցայ ու.
Բովս պզտիկ լուն անկողնիս մէջ —
Մինչեւ առաւօտ արիւն է ծծեր
Ուռած թմբուկի մը պէս ունէր թմբեր
Լու պզտիկ լու ինչ պէտք կար այդքան
ծծելու »։

Եւ այսպէս կը շարունակուին եօթը քառեակներ, առանց կէտադրութեան, առանց չափի ու յանգի։

Ուրիշ մը, Զարեհ Խրախունի, կ'երգէ Գինով ցեցը։ Քանի մը տող ալ անկէ։

«Գինով ցեցէն մի վախնար —
Կ'ուզէ բուրդի, կ'ուզէ քուրջի ցեց ըլլայ
Կ'ուզէ սրտի, կ'ուզէ մտքի ցեց ըլլայ —
Խոր – խորամանկ, լուռ – լռակեաց
Արթուն, գիտուն եւ օրն ի բուն
Ուտող ցեցէն մի՛ վախնար»։

Անշուշտ մեր բանաստեղծներէն մենք չենք պահանջեր այն, ինչ որ կը պահանջեն մեր հայրենիքին քննադատները, որոնց համաձայն՝ «Մեր բանաստեղծութեան հիմնական գիծը պարտականութիւնն է, ժամանակակից մարդու հասարակական եւ անձնական ձգտումների արտացոլումը, նրա պատմական ճակատագրի արտացոլումը»։ Եւ կամ. բանաստեղծութիւն մը, «Որտեղ իրենց մեծ գործերով եւ հոգու հարստութեամբ, իրենց մարդկային նոր գծերով նկարագրուեն կոմունիստական հասարակութեան ստեղծող հերոսները»։

Այստեղ կը տարբերին մեր եւ անոնց՝ բանաստեղծութեան, արուեստի եւ առհասարակ գրականութեան չափանիշները։

×

Առաջին տպաւորութիւնը զոր կը կրեմ Զ. Միրզոյեանի քերթուածներէն, բացասական է։ Միշտ մարող լոյսեր, փոքրիկ երազներ, տանջանք, մարդկային հոգիներու տառապանք։ Ոչ մէկ քերթուածի մէջ լաւատեսութիւն մը։ Հիւանդ երեւակայութիւն։ Երկու քառեակ պիտի բաւէր յատկանշելու համար քերթողին յոռետեսութիւնը, փշրուած երազները։ Այդ քերթուածին խորագիրն է՝ Պարտուածներ.—

«Այսպէս բեռած տարիներիս մութի
վրայ,
Դիտում եմ ես երազներիս թաւալն ան –
դունդ,
Որ մարում է երակիս մէջ թունաւորուած
Ու լճանում հոգուս խաւար մի անկիւ –
նում ։

Եւ իմ արեան զարկերի մէջ ծնւում է նա,
Երգը անզուր եւ անծանօթ մի ցանկու –
թեան,
Այլանդակուած աղօթքներիս մրմնջումի
պէս՝
Մահը մարդու — յաղթանակը ոչնչու –
թեան»։

Զ. Միրզոյեանին քերթուածներուն մէջ ո՛չ երաժշտականութիւն կայ եւ ոչ ներդաշնակութիւն։ Ո՛չ չափ, ոչ յանգ։ Ոչ արձակ են անոնք, ոչ ալ քերթուած՝ բառին բանաստեղծական իմաստով։ Յաճախ անիմաստ։ անկապակից բառեր ու տողեր։ Բանաստեղծը փափաք մը ունի սակայն։ Իր սիրոյ եւ մահուան երգերը, զոր դրած է այս տաղարանին մէջ, անծանօթ էակը թերթատէ եւ կիսատ ժպիտով մը ըսէ. «Աստուա՛ծ իմ, որքան երեխայ էր նա»։ Տեղին եւ պատշաճ խոստովանութիւն, արդարեւ ...

Զ. Միրզոյեանի աշխատանքին կը պարտինք սակայն «Նոր էջ»ի թիւ 10 ժողովածուն, որուն մէջ բացի կարգ մը բանաստեղծութիւններէ եւ արձակ էջերէն (Ռ. Բէն, Դեւ, Զ. Միրզոյեան, Ա. Ասլըն, Գ. Խանենց, Արմէն Գէս, Արա Տէր Յովհաննիսեան, Ռուտանիկ, Ա. Խաչհակեան, Վ. Ալլաղան, Ա. Վանիրեան, Վ. Ֆրանգեան), միջազգային գրագէտներէ թարգմանութիւններ տրուած են հեղինակներուն կենսագրական նօթերով։ Այսպէս ժողովածուին մէջն են Էրնէստ Հեմինգուէյ, Սադէղ Հիտայէթ (Իրան), Ալպէր Քամիւ, վեց արդիական ճափոնցի բանաստեղծներ, Սպանիացի բանաստեղծ Խուան Ռամոն Խիմէնէզ, Ջալալէտին Ռումի, քանի մը Չեխացի բանաստեղծներ, երգահան Ժան Սիբելիուս (Ֆինլանտացի), Նասրաթ Ռահմանի (Պարսիկ)։ Կայ նաեւ նկարչական տեղեկատուութիւն մը։

Պէտք է խոստովանիլ թէ միջազգային հեղինակներէն թարգմանութիւններով, գեղեցիկ նպատակ մը կը հետապնդեն «Նոր էջ» հրատարակչականին անդամները։ Այդ աշխատանքով անոնք մեզի կը բերեն զանազան երկիրներու ընդհանրապէս արդիական մտածումները եւ արուեստի ըմբռնումները։

Թարգմանչական աշխատանքին լծուած է մանաւորաբար Զ. Միրզոյեան։ Ֆ. Մ. Դոստոեւսկիի «Հեզիկը», Մ. Լերմոնտովի «Դեւը», եւ Համատանի «Բաբա Թահիր Օրեանէ»ն քառեակները, «Աբու Ալի Սինա»յի կեանքը եւ գործունէութիւնը խորագրով գրքոյկ մը, այս բոլորը թարգմանած է Զ. Միրզոյեան։

Այսպէս ուրեմն ինքնագիր քերթուածներէն զատ, արեւելքի իմաստուններուն կեանքն ու գործը մեզի ներկայացնելը գրական գործ է, որուն համար շնորհակալ պէտք է ըլլանք թարգմանիչին։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԿԻՆԷ

Սեպտեմբեր 28ի հանրաքուէին ժխտական պատասխան մը տալով եւ իր անկախութեան տիրանալով՝ Կինէ բազմաթիւ հարցերու դէմ կը գտնուի։ Բայց, նախ ճշդենք թէ 1958 Հոկտեմբեր երկուքին Քոնաքրիի մէջ յայտարարուած Կինէի Հանրապետութիւնը ճանչցուա՞ծ է միջազգային շրջանակներու կողմէ, ինչ որ կը պահանջեն դիւանագիտական աւանդութիւնները։

Ծանօթ է, որ առաջին անգամ դրացի Ղանան ճանչցաւ Կինէի գերիշխանութիւնը, դիւանագիտական նամակներու փոխանակումով։ Ինչպէս ամէն անգամ, երբ երկիր մը գաղթավայրէ մը կը վերածուի անկախ պետութեան, այս անգամ ալ, Վորոշիլովի բերնով Խ. Միութիւնը շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց, ճանչնալով նոր պետութիւնը եւ առաջարկելով որ կարելի եղածին չափ շուտ՝ դիւանագիտական փոխադարձ յարաբերութիւններ սկսին Մոսկուայի եւ Քոնաքրիի միջեւ։ Թէեւ, պէտք է ըսել, որ հանրաքուէին յաջորդ օրն իսկ Սէքու Թուրէ աճապարանքով հեռագիր մը ղրկեց Վորոշիլովի, յայտնելով թէ նոր հանրապետութիւնը ծնած է։

Մառեշալ Թիթօ, յետոյ՝ Պալաֆրէյ, նոյն իմաստով հեռագիրներ ղրկեցին։ Թունուզ, Եգիպտոս եւ Համայնավար Չինաստան հետեւեցան անոնց օրինակին։ Իսրայէլ գոհացաւ շնորհաւորելով Կինէի արագ բարեշրջումը եւ մաղթելով դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծել՝ «երբ պայմանները եւ մանաւանդ Ֆրանսայի հետ իրաւական եւ քաղաքական հարցերու կարգադրութիւնը թոյլ տան»։

Ի՞նչ է սակայն Ֆրանսայի դիրքը։

Արդարեւ, Հոկտեմբեր ութին Ֆրանսայի Անդրծովեան Նախարարութիւնը կը հրապարակէր հետեւեալ զեկոյցը.— «Անցեալ շաբթուան ընթացքին, Կինէի վարչապետը բազմաթիւ հեռագիրներ ղրկեց աշխարհի զանազան կառավարութեանց ղեկավարներուն։

«Այս ձեւով, Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահն ու Վարչապետը ստացան հեռագիրներ, որոնց մէջ Կինէի կառավարութիւնը ֆրանսական կառավարութեան կը յայտնէ «բարեկամութեան եւ եղբայրական գործակցութեան անկեղծ կամքը՝ ժողովուրդներու շահին համար»։

«Իր պատասխանին մէջ, Անդրծովեան նախարարը Կինէի Վարչապետին յայտնեց թէ ֆրանսական կառավարութիւնը ստացած է հեռագիրը եւ խոչընդոտներ պիտի չստեղծէ Կինէի կառավարութեան բաղձանքներուն դէմ»։

Զեկոյցին մէջ, ոչ մէկ տեղ կը յիշուի,

ԼԱ ՐՕԶԱՆԵՐԸ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻՆ

— Իրաւունք ունի, — ըսի ես, — վերջապէս այդ ձեւով անոնց բառը ինք կը հասկնայ եւ իր բառը՝ անոնք։

— Ու երբ պամպինօներ գան, — մէջ մտաւ Մր. Լա Րօզա, երբ պամպինօներ գան ...

Ծունկերուն ու չուրջը թոռնիկներ ունենալու միտքը այնքան տակն ու վրայ ըրաւ զինքը որ, ալ չկրցաւ շարունակել, յուզումը խեղդեց կոկորդը ու հոգին ողողող երանութիւնը տարածուեցաւ դէմքին ի վար, մինչ ան, իր գլխուն ու կարճ մատներով ափը վար դարձուցած, պամպինօներուն հասակները ցուցնող սանդուխներ կը շինէր օդին մէջ։

×

Աշնան սքանչելի օրով կիրակի մըն էր ճաշին օրը։ Գիշերն անձրեւած էր եւ լուացած ծառերու տերեւներն ու մայթերը՝ որոնք կը շողային։ Այնքա՜ն զով էր, որ պզտիկ ուշադրութեամբ մը կըրնայիր ճշդել թէ ներշնչած օդդ թոքերուդ մինչեւ ո՞ր անկիւնը հասաւ։ Մշուշէ ու ամպէ զերծ երկինքի մը տակ, մեծ քաղաքը կը տարածուէր հանդարտ ու ակնարկդ կրնար խուզարկել մինչեւ հեռաւոր հորիզոնին կապտորակ գիծը։

— Դաշտ երթալ ու քէպապ դարձնելու օր է, — ըսի առտուն կնոջս։

— Մոռցա՞ր, Լա Րօզաներու ճաշի ենք հրաւիրուած, — ըսաւ ան։

— Չմոռցայ, բայց օդը այնքան գեղեցիկ է որ... մտքովս երեսուն տարի ետ գացի, — ըսի ես երազելով, — մանկութեան եւ պատանեկութեան առաջին տարիներուս, երբ դեռ չէր քանդուած մեր օճախը, Վարդավառին եւ Աստուածածնայ խաղող Օրհնութեան Տօներուն Թամզարա կ'երթայինք։ Լեռնային ու հայաշատ գիւղ մըն էր ան, ծառածածկ ու ջրայորդ. ամէն քայլին առու մը կամ աղբիւր մը կը կարկաչէր. հոն օդը միշտ այսպէս կ'ըլլար... Առաջին անգամ այդ արեւուն տակ քնացող գիւղի այգիներուն մէջ է որ լսեցի Կոմիտասի «Կանչէ կռունկ»ը ու հոգիս ալեկոծուեցաւ, նստայ մարգին վրայ ու լացի... Շուրջս ամէն մարդ ուրախ էր. տօնական օր էր վերջապէս ու օդին՝ առատ։ Իսկ օ՞դը, Թամզարայի օ՞դը. ճիշդ այսօրուան պէս էր...

— Խեղճ մարդս, ըսաւ կինս համբերութեամբ գլխս մտիկ ընելէ վերջ, — շատ երջանիկ պատանեկութիւն մը չես անցուցած։

— Առաջին շրջանը լաւ էր, — ըսի ես տխրած, — երկրորդ՝ շրջանն էր որ կնճիռներ դրաւ ճակտիս։

Լռեցինք։

— Քանի՞ին պիտի երթանք քովիններուն, — հարցուցի ես վերջապէս։

— Բան մը չըսին որոշ, բայց երբ տեսնենք միւս հրաւիրեալներուն հասնիլը, մենք ալ կ'երթանք։

— Իրաւունք ունիս, — ըսի ես, — մանաւանդ որ, ոչ կառքի պէտք ունինք հոն հասնելու համար, ոչ կարաւանի, ոչ ալ՝ ածիլուելու։

— Գնա ածիլուէ ու շապիկդ փոխէ, — հրամայեց ան շեշտին մէջ սպառնալիքի գլալի համ մը դրած, — ամօթ է, թէ ոչ՝ հետդ դուրս չեմ ելլեր... Յետոյ ուշադրութիւն ըրէ, նոր մաքրեցի լուացարանը. չորս կողմը չաղտոտես։

— Ակռայի խիւսին բերանը բաց չձգես, օճառը իր տեղը դնես, ածելիդ ճերմակ անձեռոցով չսրբես, գետինները չթրջես, քիթդ բերանդ չկտրտես, — տասնաբանեան շարունակեցի ես, — ալ բան մը մոռցա՞յ յիշելու։

— Այո, մոռցար, — ըսաւ ան նեղացած, — մոռցար թէ վերջին անգամ կտրեցիր ինքզինքդ ու հաւ մը մորթածի չափ արիւն թափեցիր։

— Երբե՞ն ի վեր Հայը արիւն թափելէ կը վախնայ, — վրայ տուի ես, — երեք հարիւր տարի է մեզ կը վարժեցնեն այդ բանին։

— Օ՛, դուն անտանելի ես։

— Դուն ալ անտանելի ամուսնին տանելի կինն ես, — ըսի ես խաղաղութեան ոստը ճօճելով եւ զինքը համբուրելու համար քովը երթալով։

Մօրուքս կակուղցնելու համար ջուրով ու օճառով շփելու վրայ էի, երբ փողոցն ու մեր տան ապակիները դողալ սկսան, եւ արկածահար վար ինկող օդանաւի մեծ աղմուկ մը լեցուց թաղը։

— Ահա գալ սկսան, — ըսաւ կինս աղմուկը ճանչնալով, — Տոմինիկի ինքնաշարժն է։

Իրաւ ալ, հազիւ մեքենան կեցած, մանկապարտէզ մը լեցնելու չափ երախաներ թափուեցան փողոց եւ սկսան վազել, վազվզել, կռուիլ ու իրարու մազ քաշել, մինչեւ որ Տոմինիկը Սանթա Մարիան *իր ահեղ թաթին օգնութեան կանչելով, յաջողեցաւ զանոնք զսպել ու տանիլ ներս։*

Յաջորդ հասնողը Ճիւզանին, իր կինն ու աղջիկը սինիօրա եւ սինիօրինա *Անժելինան եղան. Իրական հրեշտակ մը, այդ Անժելինան ալ, նրբահասակ, նիհարակազմ, սեւ ու խոշոր աչքերով ու սպիտակ պլուզին տակ արթննալ սկսող աղուոր ծիծերով. քաղցր, մեղմ ու ներդաշնակ է իր վրայ ամէն բան, բայց ամէնէն շնորհալին՝ իր վիզն է. սեւ, փայլուն մազերու առատ հունձքը վրան կրող ողորկ ու բարեձեւ վիզ մը, որուն մէկ պաչիկին համար կարելի է առանց մտածելու ամէն բան տալ։*

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(3 Շար.)

ՇԱՐԹԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շարթ՝ Սարգիս Յարութիւնեան, ծնած Պէյրութ, 1927ին, երիտասարդ նկարիչ, որու նկարահանդէսը կը փակուի այսօր:

Ցուցադրուած պաստառները մեծ հետաքրքրութեամբ կը պատճառեն բոլոր եւրոպացի այցելուներուն, ի մասնաւորի Անգլիացիներուն:

1953ին առաջին անգամ Փարիզէն Պէյրութ կը վերադառնար ան եւ Կալըրի Ֆաիրէտոիննի ընդարձակ սրահներուն մէջ կուտար իր նկարահանդէսը, բաղկացած սակ ածխամատիտ մեծղի նկարներէ, որոնց կշռոյթը, համադրութիւնը եւ դաստակի ուժեղ յատկութիւնը կը միանային իր տխուր, խորունկ, փոթորկոտ, մելամաղձոտ հոգեբանութեան:

1956ին, Միւզէ տը լ'Առ Մօտէրնի սրահներու մէջ եւ բազմաթիւ եւրոպացի նկարիչներու կողքին, ան կը ցուցադրէր իր աչքառու «Լա ֆիւլիթ ան էժիփթ» նկարը Առ Սաֆրէ նկարահանդէսին:

Այսօր Շարթ վերածնունդ է, համակ զարուն եւ խանդավառութիւն: Հաւանաբար արդիւնք՝ իր կազմած ընտանեկան տաքուկ բոյնին:

Իր հոգեկան փոթորկոտ պոռթկումները վերջ են գտած. մութ անձաւներէն դուրս ան կը սլանայ դէպի արեւը ճգտող սրոշ թէքնիքով մը: — «Արեւ, կեանքը նկարչին և ներշնչման աղբիւր արուեստին»:

Պիրկ ու սլացիկ համադրողի միտքը կ'առաջնորդուի իր դատողութենէն: Ան կ'ընտրէ իր նիւթը, կ'ուսումնասիրէ զայն և վերացումով պաստառին կը յանձնէ, որոնք ինքնատիպ նկարիչի մտասեւեռ խորացումներու սեղծագործութիւններ են: Լոյսի եւ շուքի սեւեռումով կողքկողքի կը քալեն կապոյտն ու կանաչը, դեղինն ու նարնջագոյնը, անոնց ցայտուն արտայայտութիւնն է իր օափլէօրի տեսարանները:

Գլխաւոր պաստառը տարիներու սէնթէզ մըն է: Սիէսթը միջօրաքունը: Հաստաբուն ծառերու շուքին տակ, գոյներու ճոխութիւնը հողաստներու վրայ եւ երջանկութիւնը թեւերուն՝ գիրկընդխառն կը ննջէ զոհունակ զոյգը: Իրենց մօտ կ'երեւի մնացորդը ճաշիկի մը: Անդին, աշնան զալուկ խոտերուն վրայ հանդիտի կոչուած ձեռնասայլ մը, հեռուն տուներ, տանիքներ ու զանգակատուն մը կ'ամբողջացնեն իր գլուխ գործոցը եղող այն նկարին էութիւնը:

Բիւ տէ Վօլ մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւող մեծադիր նկարը հմայք մըն է կատարեալ: Վերին Մոնմարթրի ճամբաներէն մին, ձմրան վերջին ձիւներու տակ տառապող թաղ մըն է իր հին մաշած տուներով, տարիներու բեռներու տակ կքած երդիքներով, խարխլած դոներ ու պատուհաններ, ոլորուող ճամբան, մխացող ծխնելոյզը, սլացիկ հաստակողը բեռնաւորուած գիշերային լապտերը կ'ապրին նկարչին վրձինով եւ կեանք կը ստանան նոյնիսկ մաշած գոյները:

Դժուար է նախընտրութիւն դնել իր նկարներուն մէջ: Մեծադիր կամ փոքրադիր, նոյն զուարթ գոյներով, նոյն ուժեղ անհատականութեամբ, ներդաշնակութեամբ, յատկութեամբ, թունդ համադրութեամբ կը յառաջանան, բոլորը միասին, առաջին գիծին վրայ:

Հոգեբանական նկարներ են իր Կրիթանայի եւ Գորիքցայի ձկնորսները որոնց հանդէպ մասնաւոր համակրանք մը ունի նկարիչը. անոնց մէջ նշմարած է ջինջ հոգի, անկեղծութիւն, բարութիւն եւ կ'արտացոլացնէ զանոնք իր վրձինով:

Շարթի եռանդապնակը խիստ ճոխ է, ինքնուրոյն, ներդաշնակ եւ կենդանի գոյներով:

Կշռոյթ ունեցող արուեստագէտ եւ զօրաւոր բազուկ մըն է ան, յատկութիւն մը որ կ'անտեսուի մերօրեայ նկարիչներէն մասնաւորաբար արդի — յառաջապահներէն: Իր այս յատկութիւններով ան իր արժանի տեղը ունի մեր լաւագոյն նկարիչներու շարքերուն մէջ:

Տասնէ աւելի ծախուած պաստառները ապացոյցներն են իր արուեստին հանդէպ ցոյց տրուած գնահատանքին:

Կ. Զ.

թէ Ֆրանսան կը ճանչնայ Նոր պետութիւնը՝ իրաւական կամ փաստական կերպով: Ոչ մէկ բացատրութիւն՝ անկախութեան շուրջ: Ֆրանսայի դիրքը յստակ է. — Կինէի եւ Ֆրանսայի միջեւ իրաւական հարցերը կը կարգադրուին միայն Փարիզի մէջ ըլլալիք երկողմանի բանակցութիւններէ ետք:

Սէքու Թուրէի կողմէ պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Փարիզ՝ իրաւական խնդիրները ճշդելու համար: Մինչեւ իսկ ճշդուած էր այս պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Տիալօ Սէֆուլայ:

Մինչ այդ սակայն, Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ Ափրիկեան Համախմբումի համագումարը, ուր Սեպտեմբեր 28ի հանրաքուէի արդիւնքին մասին խօսելով Հուֆուէ – Պուանեի առաջարկեց որ ոչ մէկ նպաստ ըլլայ անոր — «Մերժելով անդամակցիլ Հասարակապետութեան՝ Սէքու Թուրէ իր երկիրը դրաւ միւս հողամասերէն բոլորովին տարբեր սահմանադրական կացութեան մը մէջ», յայտարարեց ափրիկեցի ղեկավարը, ոչ մէկ ակնարկութիւն ընելով Կինէի անկախութեան:

Հարցը հոն է, որ Կինէ տակաւին չէ ճանչցուած բոլոր երկիրներու կողմէ. այնքան ատեն որ Ֆրանսայի եւ Կինէի ներքին խնդիրները չկարգադրուին, հարցը առկախ պիտի մնայ:

Արդ, ի՞նչ բացատրութիւն կարելի է տալ իրաւական այս դրութեան:

Ամէն բանէ առաջ Ֆրանսայի կամքն է ցոյց տալ՝ որ կարելի չէ մեկնիլ մեծ զուռնէն եւ վերադառնալ՝ օգնութիւն խնդրելու համար. ահա թէ ուր է խնդրին էութիւնը: Հասկնալի է ասիկա: Կինէ, որ ուզեց դերիշխան ազգի մը պատիւն ու իրաւունքները ունենալ, պէտք է ընդունի նաեւ անոր պարտաւորութիւնները: Եւ շատ ծանր են անոնք: Կինէ նիւթական կարելիութիւններ չունի: Ֆրանսա, բնականաբար, զգածուած է իր նպաստը, որ տարեկան բազմաթիւ միլիոններու կը հասնէր:

Դժուարին կացութեան մը մատնուած է Կինէ: Կը մտածէ ֆրանքի շրջագիծէն դուրս ելլել եւ մտնել սթերլինի շրջագիծին մէջ, այն յոյսով որ Թուրէ իրաւականօրէն պիտի ճանչցուի իբրեւ կառավարութեան ղեկավարը:

Այս պայմաններուն մէջ, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը, Ֆրանսա պիտի ճանչնայ Կինէն այն ատեն, երբ Նոր Հանրապետութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկէ Փարիզ, իրաւական բոլոր հարցերը կարգադրելու համար, ինչ որ էական է:

Թ. Ա. Թ.

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՅՕՒԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՏԻԿ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ

Տ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շաբաթ 24 Հոկտեմբերին կազմակերպած էր թէյասեղան մը, Սասունիի ճաշարանին վերնայարկը, ի պատիւ ընկերուհի Լօլա Սասունիի, գործավար – քարտուղար Լիբանանի Հայ Օգն. Խաչի:

Ներկայ էին յիսունի մօտ ընկերուհիներ եւ բարեկամներ, որոնց մէջ Թէհրանէն Աւետիք Սահակեանի (Հայր Աբրահամ) որդին՝ Սուրէն Սահակեան եւ ընկեր Լեւոն Պալեան (Ամերիկայէն):

Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկերուհի Հոփսիկ Իփէկեան հաւաքոյթը բանալով հրաւիրեց Տիկին Լ. Սասունին: Այնքան սպասուած զեկոյցով, վաւերական ընկերուհին Լիբանանի Հայ Օգն. Խաչի գործունէութեան մասին տուաւ լայն տեղեկութիւններ, կրթական եւ առողջապահական մարզերուն շուրջ:

Միութեան «Պնակ մը ապուր»ի ձեռնարկը, որուն հիմը դրած էր ողբացեալ ընկերուհի Ջաւօ Շանթ եւ որ հարիւր աշակերտներու տաք կերակուր հոյթայթելով սկսած էր, հետզհետէ աւելի մեծ ծաւալ ստանալով, այսօր ութ հարիւր աշակերտի հասած է անոնց թիւը:

Այս օգտակար ձեռնարկին կ'օժանդակէ գրեթէ ամբողջ Լիբանանի Հայութիւնը, տարին անգամ մը կատարուող հանգանակութեան մասնակցելով, որմէ կը գոյանայ շուրջ երկու միլիոն ֆրանքի գումար մը:

Դպրոցներու մէջ ունին վեց հարիւր սաներ: Ունին նաեւ վարժարան մը եւ ակումբներ, դարմանատուն: Շթօրայի կազդուրման կայանը, ուր ամէն ամառ երեք ամսուան ընթացքին ութսուն պրդտիկներ կ'օգտուին մաքուր օդէն եւ առատ սնունդէն:

Միութեան տարեկան ելեւմուտքը կը հասնի, մասնաճիւղերով միասին 90.000 լիբ. ոսկիի (աւելի քան 9 միլիոն Ֆր.):

Յարգելի ընկերուհին տուաւ նաեւ Ամերիկայի Հ. Օ. Միութեան պատմ. ժողովի այն որոշումներու մասին տեղեկութիւններ՝ որոնք տեղական բնոյթ չունէին ու ծանրացաւ մասնաւորաբար կրթական եւ օգնութեան գործին վրայ:

Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութեան նոր տարեշրջանի պիւտճէ քուէարկուած է 67.000 տոլար:

Ընկերուհին վերջացնելով իր խօսքը, յիշեց անցեալին մէջ հայ կնոջ կատարած նախանձախնդրական դերը եւ թելադրեց շարունակել միշտ նոր եռանդով կազմակերպութեան որդեգրած ուղին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ ընկերական խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Ա. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԵՐ

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) — Լիոնի հայ գաղութը դժբախտութիւնն ունեցաւ նոյն օրը եւ գրեթէ միեւնոյն ժամուն սեւ հողին յանձնելու երկու ծանօթ դէմքեր. —

Վարդան Զուլլէրեան. — Ծնած Պարտիզակ, գիւղին ազգ. վարժարանը աւարտելէ վերջ, իբրեւ ընդունակ աշակերտ կը ղրկուի Արմաշու դպրեվանքը, որուն վանահայրութիւնն ու ուսումնապետութիւնը կը վարէին, այդ տարիներուն, Դուրեան եւ Գուշակեան պատրիարքներու նման հմուտ եւ հայրենանուէր եկեղեցականներ: Երկրորդական վարժարանի շրջանը (աշխարհական բաժին) կ'աւարտէ փայլուն կերպով եւ ատեն մը ուսուցչական պաշտօններ վարելէ ետք՝ կը նետուի առեւտրական ասպարէզ, Իզմիթ եւ Պարտիզակ:

Սահմանադրութեան յաջորդող թոհ ու բոհի եւ եռուզեռի տարիներուն իբրեւ թունդ Դաշնակցական եւ շնորհիւ իր հրապարակախօսի եւ ճարպիկ բանակցողի ընդունակութիւններուն, մեծ դեր կը կատարէ կուսակցութեան գաղափարականութեան տարածման, մասնաւորաբար Խօսրովեան – Կէնճեան երեւփոխանական ընտրապայքարի միջոցին:

Աքսորէն վերջ ատեն մը կը մնայ Կիլիկիա իբրեւ Դաշնակցական գործիչ: Յետոյ դարձեալ ուսուցիչ Պոլիս, ուր կը հետեւի Իրաւաբանական Համալսարանի դասաւանդութիւններուն:

Զինադադարին շատերուն հետ ինքն ալ կը մեկնի Ֆրանսա, ու կը հաստատուի Լիոն: Այստեղ ալ կը շարունակէ իր հեգինակաւոր գործունէութիւնը ազգային եւ կուսակցական խնդիրներու շուրջ՝ բանախօսութիւններով եւ դասախօսութիւններով:

Լաւ տրամաբանող էր եւ պայքարի մարդ: Ունէր ծրագիրներ, զորս չկրցաւ իրականացնել:

Տարիներէ ի վեր հիւանդ էր եւ ընկճուած: Թերեւս այդ հոգեվիճակն էր որ զինքը մղեց յուսալքման:

Մկրտիչ Դէրձակեան. — Լիոնցիներու ծանօթ «Մկր վարպետ»ը: Պրուսայի Մեծ Նոր Գիւղի շրջանէն: Համեստ եւ հայրենասէր Հայ մը: Ազգային եւ հասարակական գործերուն իր մասնակցութիւնը կը բերէր իր ըմբռնած եղանակով:

Անտրտունջ կատարեց իր վրայ դրուած կուսակցական բոլոր պարտականութիւնները:

Հանգիստ իրենց յոգնատանջ աճիւններուն:

Ա. Հ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ (Լիբանան) Մայր Տաճարին մէջ Հոկտեմբեր 11ին Ծայր. Վարդապետութեան տասը աստիճաններու տուչութիւն տեղի ունեցած է՝ ձեռամբ Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Խորէն Արք.ի: Ծայր. Վարդապետութեան աստիճան ստացած են Յունաստանի Հայոց Առաջնորդ Սահակ վրդ. Այվազեան եւ Ս. Աթոռոյ Լուսարարապետ Հրանդ վրդ. Խաչատուրեան:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ (Կիպրոս) մէջ, Ս. Թարգմանչաց օրը մեծ շուքով տօնուած է այս տարի. եկեղեցւոյ արարողութեանց ներկայ եղած են Գերմանիոյ փոխ հիւպատոսն ու բազմաթիւ Անգլիացիներ, «Սայփրըս Մէյլ» թերթը արձագանգ հանդիսացած է տօնակատարութեանց՝ «Հայկ. եկեղեցին տօնեց գրականութեան պատմութիւնը» խորագիրով:

ՀԱԼԷՊԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Ս. Թարգմանչաց օրը, հայկ. վարժարաններու ուսուցչական կազմն ու բարձր. կարգերու ուսանողները ներկայ եղած են եկեղեցական արարողութիւններուն, որմէ ետք Առաջնորդ Ղեւոնդ Արք. խանդավառ քարոզ մը խօսած է: Այս առիթով «Բարէն Եփփէ» ճեմարանին մէջ բացումը կատարուած է հալէպահայ արուեստագէտներու Բ. ցուցահանդէսին:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Յուսաբեր»ի Տան «Նաւասարդ» սրահին մէջ Հոկտեմբեր 18ին տեղի ունեցած է յիշատակի երեկոյ՝ նուիրուած ընկեր Համօ Օհանջանեանի: Հանդիսութեան նախագահած է ընկեր Գ. Լազեան:

Ս. ՓԱՒԼՕՅԻ մէջ տօնուած է դերասան Մ. Մարութեանի թատերական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (286)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ի.

ՔԱՐԱՒԱՆ

Ձով գիշերը նպաստել էր քարաւանին բաւական ճանապարհ կտրել: Մեր ձիաների սրարշաւ ընթացքով մենք հազիւ կարողացանք հասնել նրան այն ժամանակ, երբ նա արդէն հասել էր Անդզ գետի ափի մօտ եւ այնտեղ, կանաչապարդ մարգագետնի վրայ, պատրաստւում էր իջեւանել:

Քարաւանապետի ծառաները շտապով ցած էին բերում ջորիների կռնակից բեռները եւ կարգով դարսում էին միմեանց վրայ: Նրանց շարքերը բարձր ամբարտակների ձեւ էին ստանում: Յետոյ, երբ բոլոր գրաստների բեռները ցած էին դրած, վերստին նրանց համետները քարոցներով քորեցին, թիմարեցին, փրփինքը ցամաքեցրին եւ ապա, հրացաններով զինուած, տարան ջորիները իջեւանից հեռու, մերձակայ տեղերում արածացնելու: Ճանապարհորդները, իւրաքանչիւրը իր ընկերի հետ, խումբ – խումբ տեղաւորուեցան գետի ափերի մօտ, իրանց շուրջը հաւաքելով իրանց իրեղէնները: Կապերտները եւ գորգերը տարածեցին փափուկ խոտերի վրայ, անկողինները բաց արին, մութաքաները դրեցին եւ մի առանձին բաւականութեամբ նստեցին: Ոմանք գետի ափի մօտ լուացման ծէսն էին կատարում, որ յետոյ նամազ անեն: Ոմանք այդ ծէսը կատարել, վերջացրել էին, եւ բաց երկնքի ներքոյ, կանաչ խոտերի վրայ չոքած, նամազ էին անում: Ոմանք նամազը վերջացրել էին, եւ իրանց տեղերում նստած, «Տէր ողորմեա »-ի հատիկները դարձնելով, նրանց թուի համեմատ, լռութեամբ աւելորդ աղօթքներ էին կարդում, մինչեւ ծառաները ընթրիք կը պատրաստէին:

Մահմետականը ճիշդ է իր կրօնական պահանջների մէջ եւ ճանապարհորդութեան ժամանակ: Այդ նկատի առնելով, քարաւանի պետը, թէեւ քրիստոնեայ էր, բայց ճանապարհորդութեան ընթացքը այնպէս էր յարմարացրել, որ նրանց միջոց տայ իրանց պարտաւորութիւնները իրանց ժամանակին կատարելու, եւ այդ շատ հաճոյական էր Մահմետականներին, որոնք միշտ քարաւանի մեծամասնութիւնն էին կազմում:

Ծալովի երկար լապտերները, որ քարշ էին ընկած երկաթեայ ցցերից, լուսաւորում էին ճանապարհորդների ընթրիքի սեղանը եւ նրանց ուրախ դէմքերը, որոնց վրայ յոգնութիւն ամենեւին չէր նշմարւում: Արդէն զանազան տեղերում խարոյկներ էին վառւում, մեծ ու փոքր կաթսաները եփ էին գալիս, եւ փլաւի, խաշի, տապակած մսի հոտը բուրում էր օդի մէջ՝ ախորժակ բացանող անուշհոտութեամբ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅԵ ԺԱՄԸ 21էն ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ ԵՐԴ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Place Saint-Sulpice — Métro : St. Sulpice

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ԸՆԿԵՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՂՄԷ ԸՆԿ. ԱՐԱ ՊԻՊԼՐԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Արտասանութիւն՝ ընկ. Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, երգ՝ Օրիորդներ ՄԱՐԳԱՐԻՏ եւ ԼՈՒԻԶ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (*մեներգ եւ զուգերգ*) *Գաւիթէի ձայնասփիւռէն*, եւ ընկ. ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ

Կովկասեան պարեր՝ Օրիորդ ԱՇԽԷՆ ԳԽԵԱՆ եւ ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Հայկական երգերու երրեակ մը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. ՔԱՋԵԱՆԻ:

Մենախօսութիւն՝ Ընկ. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԻՆ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐԸ

Orchestre MIC GEET et sa formation

1er Prix du Conservatoire de Paris

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ — *Խօսնակ՝ ընկ. Գ. ԷՄՐԻՆԵԱՆ*

ՄՈՒՏՔ 300 ՖՐԱՆՔ

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը 300 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երկսեռ երիտասարդութեան համար Բարեգործականի գիշերային հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է, տեղի կ'ունենայ ամէն Ուրբաթ, ժամը 19 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Փափաքելի է որ երիտասարդութիւնը փութայ օգտուիլ սոյն պատեհութենէն :

Սիփան - Կոմիտաս Երգչախումբի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳԸ

Նուիրուած **ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ**

Յիշատակին, իր մահուան 10րդ տարեդարձին առթիւ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2ին, ԺԱՄԸ 15ին

Salle Gaveau

Association des Concerts Chouteau

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ (100 Մասնակցող)

Մեներգ՝ **ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ**

Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ, Ա. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ՅԱՅՏԱԳՐԻՆ ՄԷՋ՝ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ղեկավարութեամբ՝ **ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ**

Տոմսերու համար դիմել՝ «Յառաջ»ին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Յ.Կ.Խ. մասնաճիւղս ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն Օ Կլիւպ:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Թիւ 8 – 9

240 էջ, *ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ :*

1200 ֆրանք: Դիմել Պ. Բիւզանդ Թոփալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Տէօքմէճեան մեռելոցին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ազգատախնամին: (Ստանալ Յառաջէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի բազմավաստակ

ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ

հոգւոյն համար Ս. Խաչ եկեղեցին, 10պիս Րիւ Թուէն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, 17 Րիւ Պլէօ: *Կարեւոր օրակարգ:*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI 4 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8335 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4136

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Որքան տարիները իրարու կը յաջորդեն, որքան մեր հակառակորդները իրենց ստահոլ եւ զրպարտութիւններով հրապարակը կ'աղմկեն վարկաբեկել փորձելով, այնքան աւելի սեղմօրէն կը բոլորուի հայ ժողովուրդը Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ :

Այս իսկ պատճառաւ Հայութիւնը խուռներամ փութացած էր լեցնել 6րդ Թաղապետարանի ընդարձակ սրահները, որ նեղ կուգար հանդիսականներուն համար :

« Մշակ բանուոր»ով կը բացուի հանդէսը :

Հսկայ զինանշան մը լուսարձակներու լոյսերով, տակը երեք գիր՝ Հ. Յ. Դ., ահա բեմի զարդարանքը, ինքնին պարզ, բայց վեհութեամբ եւ իմաստով փառաւոր :

Բեմ կը բարձրանայ օրուան նախագահ ընկեր Գերասիմ Բալայեան եւ կը խօսի բացման ճառը հետեւեալ բովանդակութեամբ :—

« Դարեր առաջ, յունական հերոսական կռիւներու ընթացքին, հանճարեղ Հոմերոս կը բացագանչէր— «Մեռէ՛ք, մի զղջաք, որովհետեւ պանծալի է հայրենիքի համար մեռնիլը » :

« Իննսունական Թուականներէն սկսած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի բերնով կը հրահանգէր ընկերներուն «Մեռէ՛ք, մի զղջաք, որովհետեւ պանծալի է հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդի համար մեռնիլը» :

« Ու մեր ընկերները շարան շարան, հարիւրներով, հազարներով ինկան կառախաղաններու վրայ, Թրքական անապատներուն, բոլշեւիկեան բանտերուն եւ Սիպերիոյ աքսորավայրերուն մէջ, բացագանչելով, սպանեցէք մեզ, բայց պիտի չկրնաք սպանել Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարականը » :

« Այս երեկոյ, կարծես ձայն մը կը լսեմ Հայոց հեռաւոր աշխարհէն որ կ'ըսէ . —Գնա պատմէ հայ ժողովուրդին որ մենք բոլորս ինկանք հայ հայրենիքի եւ Հայաստանի փառքին համար » :

« Հոգւով եւ մաքով վայրկեան մը ապրինք անոնց հետ երկիւղածութեամբ եւ ոտքի կանգնինք» :

« Տօնելով այս երեկոյ հայ ժողովուրդի հարազատ եւ հաւատարիմ կազմակերպութեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան վաթսունութամեակը, կը յայտարարենք այս բեմէն թէ, քաղաքական անկախութեան եւ ազատութեան առաքելութիւնը որ կը կազմէ Դաշնակցութեան աշխատանքի առանցքը եւ պայքարի իմաստը դեռ չէ վերջացած » :

« 68 երկար տարիներ, արիւնի եւ պայքարի ճամբայ կտրելէ յետոյ, այսօր ոչ միայն իրաւունք ունինք ոգեկոչելու մեր հերոսական անցեալը, այլ եւ հանդիսաւորապէս յայտարարելու թէ, անխրաւուած ազգային դատ մը ունինք որ պիտի հետապնդենք մինչեւ որ տէր դառնանք մեր ճակատագրին, Թրքահայաստանի եւ Ռուսահայաստանի մեր պապենական հողերուն վրայ պիտի իրականացնենք հայ ժողովուրդի դարաւոր երազը, անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը » :

Նախագահի ճառէն յետոյ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Արա Պիլիկեան կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը : (Պիտի տրուի առանձին) :

Նոր Սերունդը կը յայտարարէր հանդիսաւորապէս թէ ինք եւս պատրաստ է պայքարելու Դաշնակցութեան դրօշին տակ նոյն գաղափարին համար ու կը վերջացնէր .— « Հաւատացած ենք որ աշունէն յետոյ պիտի գայ գարուն եւ երբ Հայութեան համար կրկին փթթին ազատութեան ծաղիկները, մեր ձեռքերով կ'ուզենք քաղել զանոնք :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան որու ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել :

« 1890 – 1958, 68 երկար տարիներու շրջան մը, որու ընթացքին, կայսրութիւններ անհետացան, Թագաւորութիւններ կործանեցան, աշխարհի համակրութիւնը վայելող բազմաթիւ խմբակցութիւններ չկարենալով դիմանալ կազմալուծուեցան ու պատմութեան անցան» :

« Արիւնոտած ժողովուրդի մը ծոցէն դուրս ժայթքած կազմակերպութիւն մը, սակայն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը ոչ միայն կը շարունակէ կանգուն մնալ, այլ նաեւ իր վայելած համակրութիւնը օրէ օր աւելի կը զօրանայ » :

« Ազատ եւ անկախ ապրելու գաղափարը, հայ ժողովուրդի վշտաբեկ բայց վեհանձն հոգիէն բնաւ չէր անհետացած անցեալին, սակայն կը պակսէր համադրող կեդրոնական ուժ մը : Երբ տխաններ, սակայն 1890էն, խանդավառելու երիտասարդ սերունդները, բահը, բրիչը եւ սուրը, իրենց բնարան ունենալով պիտի պատրաստէին մտաւորականներ, աշխատաւորներ ու կռուողներ, որպէսզի մեր հայրենիքը ստրուկ չմնար օտարին : Գաղափարի երեք հսկաներ՝ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան » :

« Եւ Դաշնակցութիւնը կը պայքարի այսպէս 68 տարիներէ ի վեր այդ իտէալին համար » :

« Հազուագիւտ են ազգային ու պատմական դէպքեր, որոնց մէջ դեր մը ունեցած չըլլայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

« Այս փառահեղ անցեալն է մեր կազմակերպութեան : Սակայն մենք խօսք ունինք նաեւ ներկայի մասին » :

« Այսօր աւելի քան երբեք վիթխարի ուժ մըն է Դաշնակցութիւնը որ պանդուխտ Հայութեան իրաւունքները կը պաշտպանէ, անխախտ հաւատքով, միշտ պատնէշին վրայ ու կը հետապնդէ ազատ եւ անկախ Հայաստանի գաղափարը » :

« Այս այն մեծ կազմակերպութիւնն է, որուն օրն ի բուն կը դաւաճանեն մեր հակառակորդները : Սակայն մենք հպարտութիւնը ունինք անոնց պատասխանելու թէ, այսօր եթէ օտար երկիրներու մէջ կը պահենք եւ նոյն իսկ կը զարգացնենք մեր մշակոյթը, եթէ մեր երիտասարդութեան մեծ մասը կը մնայ տակաւին կապուած Հայութեան, այդ կը պարտինք մեր վեթերաններուն, մեր մամուլին եւ մեր կազմակերպութեան անխոնջ աշխատութեան » :

« Օտարը եթէ պայքարէր մեր այս գեղեցիկ աշխատանքին դէմ, թերեւս բնական գտնէինք, սակայն ինչ ըսել այն Հայերուն որոնք կը ջանան հայանպաստ այս գործը ջլատել, ինչպէս բացատրել որ մեր երկրի իշխանութիւնը, ժողովուրդներու ազատութիւնը քարոզելով գլանայ ազատագրել իր լուծին տակ գտնուող ժողովուրդները » :

« Մենք կը հրճուինք եւ կը գնահատենք, Հայրենիքի մէջ կատարուող ամէն վերելք, ամէն գեղեցիկ գործ, սակայն նոյն ազնիւ զգացումը չենք տեսներ մեր հակառակորդներու մօտ » :

«Պէտք է պարզ ըլլայ բոլորին, որ եթէ բոլոր Դաշնակցականները անհետանան, Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի որովհետեւ հայ ժողովուրդը բնաւ պիտի չենթարկուի ոչ Թուրքին, ոչ ալ Ռուսի լուծին » :

Խօսնակ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան որ մասնաւոր դասընթացքի հետեւած է, յայտարարեց գեղարուեստական բաժնի

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ ՍԿՍԱՒ

5000 ԹԵԿՆԱԾՈՒ, 465 ԱԹՈՌԻ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Արձանագրութեանց պայմանաժամը կիրակի, 2 Նոյեմբեր ճիշդ կէս գիշերին վերջացած ըլլալով, ընտրապայքարը պաշտօնապէս սկսաւ երկուշաբթի առաւօտ : Վերջին պահուն արձանագրութիւնները նոր թափ մը ստացան. Մետասաներորդ ժամուն սպասող թեկնածուներու ալիքները ողողեցին արձանագրութեանց կեդրոնները եւ պարապի հարիւր հազար ֆրանքը վճարելով իրենց անունները գրին ընտրացանկերուն վրայ (ընտրուելու պարագային՝ եթէ հինգ առ հարիւրէ աւելի ձայն ստացած են, կրնան գանձել այդ գումարը) :

Բոլոր թերթերն ալ իրենց չեշտը կը դնեն թեկնածուներու թիւին վրայ : Թէեւ արձանագրուողներուն վերջնական թիւը ցարդ յայտարարուած չէ, բայց կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ չորս հազարէ աւելի թեկնածուներ կան, մինչ ուրիշներ կը մօտենան հինգ հազարի :

465 աթոռի համար հինգ կամ նոյնիսկ չորս հազար թեկնածուները աննախընթաց երեւոյթ մը կը նկատուին : Սէնի նահանգին մէջ միայն, 55 աթոռի համար արձանագրուած թեկնածուներուն թիւը կը հասնէր 275ի՝ կիրակի ժամը 10ին, երկու ժամ վերջ այդ թիւը բարձրացաւ.. հինգ հարիւրի : Սէն է Ուազի մէջ, 18 աթոռի համար 145 թեկնածուներ արձանագրուած են :

Թեկնածուներու խառնիճաղանճին հետ՝ խառնակ պատկեր մը կը ներկայացնեն նաեւ կուսակցութիւնները : Զանազան խմբակցութեանց մէջ բազմաթիւ նոր վէճեր եղան եւ նոր հոսանքներ ստեղծուեցան : Ուրբաթ օր Անկախներու Ազգ. կեդրոնը կը յայտարարէր թէ երեք հարիւր թեկնածուներով պիտի ներկայանար ընտրութեանց, բայց կիրակի գիշեր այդ թիւը իջած էր ութսունի, որոնց մեծ մասը՝ Ժորժ Պիտոյի գլխաւորած Քրիստոնեայ – Ժողովրդավարութենէն :

17 կուսակցութիւններ ներկայացած են ընտրութեանց, բայց արձանագրութիւններու փակման քանի մը ժամ մնացած՝ նոր կուսակցութիւն մը ստեղծուեցաւ ընդ. Շարլ Տեմարի եւ Պ. Լէօ Մերասի կողմէ, ստանալով՝ «Զարթօնք եւ Հաւատարմութիւն» անունը : Այս խմբակցութեան պարագլուխները Զօր. Տը Կոլի կողմնակից են, բայց վերջին պահուն անհամաձայնութիւն մը պատճառ դարձած է որ նոր անունով ներկայանան հանրութեան : Կը յայտարարեն թէ բոլոր շրջաններուն մէջ պիտի ներկայանան ժողովուրդին :

Միւս կողմէ, ուշագրաւ է կարգ մը թերթերու այն մտահոգումը՝ թէ ընտրապայքարը սկսած է, բայց թեկնածուները պատրաստ չեն՝ իրենց պայքարը սկսելու համար :

Այս անգամ դժուար պիտի ըլլայ նաեւ հակաձեռնպահական շարժումին գործը : Ձեռնպահութեան դէմ պայքարելու կոչուած կազմակերպութեան նախագահը՝ Անտրէ Մորուա առաջին կոչ մը բրաւ արդէն ժողովուրդին, որ քուէարկէ : Նոր նշանաբանը հետեւեալն է .— «Ձեռնպահ մնալ՝ կը նշանակէ օժանդակել անոնց, որոնք անկարելի կը դարձնեն որեւէ կառավարութեան կազմութիւնը » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ հինգշաբթի օր պիտի երթայ Լոնտոն Անգլիոյ իր պաշտօնակիցին հետ խորհրդակցելու համար :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Կիրակի օր ընտրեալ եւ երաժշտասէր հասարակութեան մը առջեւ, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը տուաւ իր տարեկան համերգը : Յայտագրին գլխաւոր մասը նուիրուած էր ողբացեալ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի գործերուն : Նուագախումբը եւ երգչախումբը կը ղեկավարէր Կարլօ Աֆրիկեան : Մեներգեց Օր. Աստղիկ Առաքելեան : Ընդհանուր ձեւով շատ յաջող համերգ մը որ թոյլ տուաւ գնահատելու՝ Ալէմշահի երաժշտական տաղանդը եւ երիտասարդ ղեկավար Աֆրիկեանի վարպետ ճարտը :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՏԷՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ՀԵՌԱՑԱՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ

Շաբաթ օր նոր խռովութիւններ ծագեցան Ատէնի մէջ, ուր սէնտիքաները ընդհանուր գործադուլի կոչ մը ըրին : Ցուցարարները գրաւեցին քաղաքին առեւտրական կեդրոնը, յարձակում գործելով բրիտանական երկու զրահենակներու վրայ : Ոստիկանութիւնը միջամտելով բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց եւ լուսարձակի դրութիւն հաստատուեցաւ, որ երկար չտեւեց սակայն. կիրակի օր շրջագայութիւնը ազատ էր արդէն :

Խռովութիւններու ընթացքին եօթը հոգի սպաննուած եւ 18 ուրիշներ վիրաւորուած են : Ձերբակալուողներու թիւը կը հասնի 350ի :

Բանակը կը պահէ քաղաքին կարեւոր շրջանները եւ անգլիացի զինուորներու ընտանիքներուն խորհուրդ տրուեցաւ որ փողոց չելլեն :

Կացութիւնը ծանր է նաեւ Օմանի մէջ, ուր խռովութիւններ ծագեցան : Սուլթանին բանակը տակաւին չէ կանոնաւորուած՝ որպէսզի կարենայ կարգը վերահաստատել : Գահիրէի մէջ, Օմանի կրօնապետին ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ անգլիացի զինուորներ անկարգելներով իջած են լեռնային շրջանները՝ կռուելու համար «ապստամբներու» դէմ : Հինգ բրիտոններ սպաննուած են :

Ամմանի բրիտանական դեսպանատունը կը հաղորդէ թէ անգլիացի վերջին զինուորը մեկնեցաւ Ակապայէն, ուր Հիւսէյն թագաւոր գացած էր ողջերթ մաղթելու : Երեք նաւեր՝ զինուորները փոխադրեցին Կիպրոս :

× Նոյեմբեր հինգին Անգարայի մէջ տեղի պիտի ունենայ Պաղտատի Ուխտի զինուորական կոմիտէին ժողովը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը պաշտօնապէս յայտնեց թէ համակարծիք է նոր Պապին յայտարարութեանց, ինչ կը վերաբերի Խաղաղութեան : Միւս կողմէ Անկլիքան եկեղեցւոյ պաշտօնաթերթը ծանր յարձակումներ կ'ընէ Յովհաննէս ԻԳ.ի դէմ, չեշտելով թէ շատոնց անկից անցուցած է հանգստեան կոչուելու տարիքը եւ թէ անգամ մը եւս, այս ընտրութեան առթիւ, կը տեսնուի թէ որքան դեր կը խաղան «արտաքին ազդեցութիւնները» :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրող Պորիս Փասթերնաքի խնդիրը լուրջ բնոյթ ստացաւ. Նոպէլեան մրցանակը մերժելէ ետք, գրագէտը ստիպուեցաւ նամակներ գրել Խրուշչեւի, խորհրդային կառավարութեան եւ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին, յայտնելով թէ «Ռուսաստանէն դուրս ելլել՝ մահուան համապատասխան էր իրեն համար» : Միւս կողմէ խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Փասթերնաք ազատ է Սթոքհոլմ երթալու... :

ՕՐՄԱՆԵԱՆ եւ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԺԲ.

Կ'արժէ յօղուած մըն ալ նուիրել միջավայրին, ուր ապրեցաւ Օրմանեան, — յիշատակել «Թեթեւ, եւ աւելի ծիծաղաշարժ քան կարեւոր միջադէպեր, որոնք կրնան գաղափար մը տալ թէ ի՛նչ տարադէմ պարագաներու մէջ անցան Օրմանեանի պատրիարքութեան օրերը»:

Այդ օրերուն՝ կարմիր գոգնոց կը կրէին մանկապարտէզի երախաները, կարմիր բաճկոնակ կը հագնէին հայ օրիորդները եւ մանկամարդ կիները:

Սովորութիւն էր մանկապարտէզի երախաներուն գոգնոցին վրայ նշանակել վարժարանին անուան սկզբնատառերը: Այսպէս, Պալաթի Հայերը ունէին Խորէնեան Մանկապարտէզ մը, ուստի երախաներուն կարմիր գոգնոցին վրայ գրուած էին Խ. Մ. սկզբնատառերը: «Բսու անձեր, կը գրէ Օրմանեան, որ դժուարին ժամանակներու մէջ աւելի շատցած էին իբրեւ լքուած արտերու մոլախոտ», կառավարութեան կը տեղեկացնեն թէ այդ սկզբնատառերը կը նշանակեն խեղճ մանուկ, Հայոց կողմէ տեսակ մը ցոյց՝ ջարդերու յիշատակը քրքրող:

Օրմանեան կը վկայէ թէ «գրաւոր եւ բերանացի շատ մը աշխատութեանց ներքեւ մտնելով» կը յաջողի ցոյց տալ սուտը եւ քսութիւնը:

Նոյն քսուները կառավարութեան կը տեղեկացնեն թէ Հայ օրիորդները եւ երիտասարդ կիները կարմիր բաճկոնակ կը հագնին իբրեւ համակրանք հայ յեղափոխութեան: Եւ Օրմանեանի համար աւելորդ «երթեւեկ ու բացատրութիւն», որպէսզի հասկցնէ թէ տարւոյն նորաձեւութիւնն է մեղաւորը, թէ «նորաձեւութեանց հեղինակները Հայեր չեն, այլ Փարիզի գործարանները, իսկ Հայերը զատծնին գործածելու ստիպուած են»:

Պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ, այդ շրջանին, շատ գնահատուած էին եռաձայն երգեցողութիւնները, բայց քսուները կը տեղեկագրեն առ որ անկ է թէ պատրիարքը Թատրոնի վերածած է եկեղեցիները: Օրմանեան կը պատմէ թէ «բաւական կը յոգնի՝ արքունիքը համոզելու համար թէ եկեղեցական պաշտամունք երգեցողութեամբ կը կատարուին, թէ եռաձայն երգեցողութեան կանոնաւորութիւնն է, թէ ժողովուրդին համախմբութիւնը գոհ մնալուն հետեւանքն է, բայց եթէ կառավարութեան անհաճոյ կ'երեւի, հրաման ըրէք, կ'ըսէ, ժողովուրդը գինետուն ու սրճարան առաջնորդեմ»: Կ'ըսէ հա՛:

Օր մըն ալ, կայսերական թիկնապահով արքունիք կը հրաւիրուի մեր պատրիարքը: Այնտեղ իրեն կը հաղորդեն թէ «հազար հայ յեղափոխականներ զինուած կը սպասեն Կիպրոսի մէջ» արշաւելու համար դէպի Կիլիկիա, ուստի «իրմէ կը պահանջուի արգիլել անոնց արշաւանքը»: Պատրիարքը ինք կը ժպտի, կը պատմէ Օրմանեան, բայց «երբ կը կրկնուի առաջարկը», ի պատասխան կը բացատրէ նախ թէ Կիպրոսէն Կիլիկիա ծովով միայն կրնան անցնիլ, ուստի կը խոստանայ «իր տորմիղը ղրկել եւ արգիլել հրոսակին անցքը»: Ի վերջոյ կը յայտարարէ որ «եթէ ստոյգ է, արգիլել կառավարութեան գործն է եւ ոչ իրեն, այլ թէ զրոյցը անհիմն է, եւ թէ այդպիսի գործի մը բնաւ հաւանականութիւն չկայ, եւ այս յայտարարութեամբ կայսրը կը գոհանայ»:

Պետական գրաքննիչներէն մին, ուրացող հայ վարդապետ մը, կը թելադրէ ջնջել «Հայր Մեր» աղօթքին մէջէն «Եկեսցէ արքայութիւն քո» բառերը, այն բացատրութեամբ թէ Հայերը ազգային թագաւորութիւն կ'ուզեն: Հայերէնագէտ Թուրք գրաքննիչ մը օգնութեան կը փութայ պատրիարքին՝ յայտարարելով թէ աղօթքը ազգային չէ, Քրիստոնեաներու տիեզերական աղօթքն է:

Ամէնէն աւելի զբաղեցուցած է պատրիարք եւ գրաքննիչ՝ Հայաստանեայց բառը: Օր մը յանկարծ, կը պատմէ Օրմանեան, պատրիարքարան կը վազեն Պոլսոյ հայ գրավաճառները, հաղորդելու համար թէ գրաքննութիւնը գրաւած է բոլոր ժամագիրքերը, Հայաստանեայց բառին պատճառով: Օրմանեան «գործը վրան կ'առնէ, իսկոյն արքունիք կը փութայ, յայտարարելու համար թէ մտադիր է փակել Հայոց եկեղեցիները, վասնզի նոր իմացեր է որ այդչափ դարերէ ի վեր եկեղեցւոյ մէջ գործածուած աղօթքները վնասակար են եղեր, որովհետեւ պաշտօնեայք առանց ժամագիրքի ալ դոց կը զրուցեն, ուստի դարմանը արմատաքի ընելու համար եկեղեցիները փակել հարկ կը սեպէ»:

Գրաքննութեան ձախող քայլը, կը շարունակէ պատմել Օրմանեան, կայսրն ալ դժգոհ կը թողու, եւ իսկոյն հրաման կը տրուի արգելքը վերցնել, գրաւեալ ժամագիրքերը վերադարձնել: Եւ միջադէպը կը փակուի:

Բայց եւ այնպէս Հայաստանեայց բառը դեռ շատ կը զբաղեցնէ պատրիարքարան եւ նախարարութիւն, ինչպէս կը վկայէ Օրմանեան: Գրաւոր երկար բացատրութիւններ կը տրուին կառավարութեան, նոյն բառը գործածուած ըլլալով կոնդակի մը մէջ: Օրմանեան կը պնդէ թէ նոյն բառերն են, նոյն նշանակութիւնը ունին Հայաստանեայց եւ Հայոց բառերը: Նախարարութիւնը դիտել կուտայ թէ տարբեր նշանակութիւն ունին, — առաջինը աշխարհագրական բառ է, երկրորդը՝ ազգաբանական: Օրմանեան կը պատասխանէ թէ հայերէն բառերուն իմաստը նախարարութեան դրագիրներէն չէ որ պիտի սորվի: Միջադէպը դարձեալ կը փակուի:

Եւ ահա ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ գինով մը, որուն գրպանին մէջ կը գտնուի Հայոց Պատմութեան ձեռագիր թերթ մը: Քննութիւն, փնտռտուք, ու կը հասկցուի որ գինովին երախան դպրոցէն բերած է: Կը ձերբակալուի երախային դասարանին վարժուհին եւ գործը կ'իյնայ դատարան: Օրմանեան կը պատմէ թէ «անձամբ առաջ կ'անցնի, վարժարանաց կարգադրողն ու պատասխանատուն ինքն ըլլալը կը յայտնէ, վարժուհիին տեղ զինքն դատելու հարկը կը ցուցնէ, ու գործը կ'երկարի փոխադարձ պնդումներու վրայ»: Ի վերջոյ «կայսերական հրամանով» կը փակուի այս միջադէպն ալ առանց հետեւանքի:

Այս միջադէպերէն ետք, Օրմանեան կը գրէ թէ «վարժապետներու եւ վարժուհիներու երկիւղը փարատելու համար՝ շրջաբերականով կը հրամայէ զանց ընել Հայոց Պատմութիւնը, բայց գործածել՝ Հայ Եկեղեցւոյ Պատմութիւն անունը»: Կը թուի թէ երկար ատեն այդ չփոթութեան տակ մնալուն պատճառով է որ Օրմանեան Ազգապատում կոչած է իր... Հայոց Եկեղեցական Պատմութիւնը, զոր գրած է Ապտիւլ Համիտի անկումէն ետքը:

Զմոռնանք յիշատակել նաեւ թէ կարգ մը հասկնալի թլփատութիւններ կատարած է ազգապատում ու եկեղեցապատում հայկական հրատարակութեանց մէջ:

Այսպէս, Ապտիւլ Համիտի անկումէն ետքը՝ Եղիշէ Դուրեան պատրիարք մեղադրած էր Օրմանեան դահընկէց պատրիարքը, գրելով թէ «ժամանակին» յապաւուած մասեր կան Օրացոյցերուն մէջ, թէ «այլայլած» են Տօնացոյցերը: Օրմանեան կը պատասխանէ. —

« Համիտեան խիստ գրաքննութեան ներքեւ տպագրուած Օրացոյցէն ոչ մի էական կամ կարեւոր բառ կամ մաս վերցուած չէ, այլ միայն աննշանակ փոփոխութիւններ եղած են ճարտար դարձուածներով: Ամէնէն ծանրը՝ « մերոյ » բառին ջնջուիլն է երեք տեղ. — «Վարդանանց զօրավարաց մերոց, Տրդատայ թագաւորին մերոյ, Թագաւորին մերոյ Աբգարու»: Այս երեք տեղեր մերոյ բառը վերցուած է գրաքննութեան անիմաստ բծախնդրութեամբ եւ բացարձակ ստիպմամբ, առանց որոյ Օրացոյցին հրատարակութեան խափանուելուն իսկ վտանգ կը սպառնար: Սակայն մերոյ բառին վերցուելովը ոչ Վարդանանք, ոչ ալ Տրդատ մեր ըլլալէ չէին դադրած, մանաւանդ որ ինքն Դուրեան, ժամանակին, Աբգար թագաւորին մերը չըլլալը պաշտպանած եւ կրօնական ժողովին մեղադրանքին ենթարկուած էր, որով իր տեսութեանց հաստատութիւնը գտած կ'ըլլար: Եւ արդէն մերոյ բառը հնաւանդ չէր, մեր հին ձեռագիրներու եւ տպագիրներու մէջ չի գտնուիր, այլ Սիմէոն կաթողիկոսին կողմէ մուծուած է ԺԸ. դարուն վերջերը »:

Յետոյ Օրմանեան կը հաստատէ թէ « Որք այրեցան յեկեղեցին Նիկոմիդացւոց» յապաւուած է աւելի կանուխ, իսկ « Սեբաստիոյ քառասուն մանկանց » եւ « Անկիւրիոյ եօթն կուսանաց » յիշատակութեան մէջ հարկ տեսնուած է աւելցնել « ի հնումն » նոտր գիրով ու փակագիծի մէջ, որովհետեւ «գտնուեցան այնպիսի անձեր, որոնք անհիմն քսութեամբ գաղտնի տեղեկագրութիւն էին կազմած, թէ վերջին տարիներու մէջ, պետական հրամանով Սեբաստիոյ եւ Անկիւրիոյ մէջ մահուան դատապարտուածներուն համար հաստատուած են այդ տօները »:

Եւ այս առթիւ՝ քար մը. —

« Կ'արժէ՞ր արդեօք մէկ աննշան բառի համար ի զուր միտքերը չփոթել, երբ թէ Օրացոյցը յապաւուած ու կրճատուած ու այլայլած բան մը եղած ըլլար: Յայտնի է ուրեմն որ յապաւումին մասին ծանօթութիւնը հրամայողն ալ (Դուրեան) չէ գիտցած թէ ի՛նչ են եւ ի՛նչ արժէք ունին յիշուած յապաւումները, եւ առանց լուրջ քննութեան ծանօթութիւնը հրամայած է, ո՛վ գիտէ ի՛նչ մասնաւոր նպատակով: Շատ անգամ այսպիսի անզգոյշ եւ աննախատես քայլերն են որ ժողովուրդին միտքը պղտորելու կը ծառայեն, չեմ ըսեր պղտորի մէջ որսալ սիրելով »:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԱՆՑԵԱԼԻ ՄԷՋ

Չինաստան, աշխարհի ամէնէն հին քաղաքակրթութեան երկիրը, որ Հնդիկներու եւ Արաբներու միջոցով Եւրոպայի սորվեցուց գիտութեան տարերքը, այսօր եւրոպական զէնքերով կը պատերազմի ճարտարարուեստով ամէնէն առաջացած երկրին հետ: Ընդարձակածաւալ աշխարհ մը, Եւրոպայէն աւելի բազմամարդ, աշխարհի բոլոր երկիրներէն աւելի բազմածին, իւրաքանչիւր երկվայրկեան չինացի մը աշխարհ կուգայ, կեդրոնացած վարչութեամբ մը, հետզհետէ կազմակերպուած ազգ մը կը դառնայ, սպառնալիք Ասիոյ եւ Ամերիկայի:

Դարեր այս աշխարհը փակ մնաց օտարներուն առջեւ, դար մըն է որ երկրախոյզներ կը ճամբորդեն Երկնային կայսրութեան մէջ, կ'ուսումնասիրեն անցեալը, ընկերային կազմութիւնը, տնտեսական կեանքը: Մարքօ Փոլօ հետաքրքրական տեղեկութիւններ տուած էր նիւթերու եւ տնտեսութեան մասին: Արաբ Իպն Պաթութա (1304 — 1377), Միջին Դարու ամէնէն մեծ ճամբորդը յաջողած էր Չինաստան մտնել եւ ուսումնասիրել չին գիտութիւնը: Ճամբորդը կը ներկայացնէր նաւաշինութեան, ճենապակիի շինութեան արհեստները, թղթադրամի գործածութիւնը, առեւտուրի դը –

ԼԱ ԲՕԶԱՆՆԵՐԸ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԵՄՇԱՀԻՆ

Կէսօրը հազիւ անցած, երբ ես ու կինս հագուած, փողկապուած, սքուած, փոշոտուած ու բուրումնաւէտուած անոնց դռնէն ներս նայեցանք, ուրախ պոռչըտուքներով, եւ «ներս եկէք, հրամմեցէք, հրամմեցէք, ներս եկէքներով» ողջունուեցանք:

Մր. Լա Բօզան մեզ ծանօթացուց իր հարսնցուին պարագաներուն իբրեւ Տէր եւ Տիկին Ադամ (տասը տարի է չսորվեցաւ շիտակ անունս), եւ հրաւիրեց մեզ նստելու իր աջ կողմը, բայց աթոռ չկար: Հարկ եղաւ Ճէսըրի հետ մեր տունն երթալ ու փոխ առնել մեր ծալածոյ աթոռները: Անմիջապէս զղջացինք եկած ըլլալնուս համար. անտանելի խառնակութիւն էր տան մէջ. ամէն մարդ կը խօսէր, ու որպէսզի լսուի՝ քովինէն քիչ մը աւելի բարձր կը խօսէր, ու ամէն կին ներս ու դուրս կը մտնէր կ'ելլէր, ու ամէն տղայ կատուին պոչը ինք քաշել կ'ուզէր, ու տան բոլոր կողմերէն գինիի ու խորովածի բուրում կուգար, ու տեղւոյն խառնակութիւնը՝ մէջը քար նետուած փեթակինն էր:

— Եթէ հարսին կողմը մաքերնին չփոխեն, շատ լաւ, — ըսի ես կնոջս հայերէն:

— Անոնք ալ «խմոր ուտող» են, վարժուած ըլլալու են, — պատասխանեց ան հանդարտ:

— Ա՛խ Աստուած իմ, փորձանքի մէջ ինկանք, — ողբացի ես:

— Սպասէ, — պատուիրեց ան փիլիսոփայօրէն, հիմա սեղան կը նստին, կը խաղաղի քիչ մը:

— Չեմ կարծեր. իրաւ որ բերաննին ուտելով զբաղուած կ'ըլլայ, բայց եթէ նոյնիսկ միայն պատառներուն մէջ փակածեր բանալով խօսին, նորէն կացութիւնը հազիւ թէ բարւոքի:

Լսեցինք ու մորթուելու տարուող ոչխարներու համակերպութեամբ, վզերնիս ծռած, սպասեցինք: Որքա՞ն, չգիտեմ. բայց երբ Տիկին Լա Բօզան հիւրանոցի դրան մէջ (իր լայնքը ամբողջ դուռը գոցած էր) երեւցաւ յայտարարելու թէ մանճա է բրանթօ, ճաշը պատրաստ է, աղմուկն ու խանդավառութիւնը հասան իրենց գագաթնակէտին: Խուժեցին ճաշարան: Բայց երբ հոն հասանք, մեզ համար, ըսել կ'ուզեմ մեծերուս համար, տեղ չկար հոն: Երախաները գրաւած էին ամէն աթոռ ու կասկածելի մաքրութեամբ գիրուկ թեւերնին սպիտակ ծածկոցին վրայ փռած, իրարու լեզու կը հանէին, դանակներով ու պատառաքաղներով զինուած՝ սուինամարտեր կը մղէին եւ ճիգ կ'ընէին իրենց հասողութենէն հեռու, սեղանին կեդրոնը դրուած ժամպօնի ու մորթատելլոյի պնակներուն տիրել:

Հարկ եղաւ, ապարդիւն եւ անյաջող սպառնալիքներէ վերջ, բռնի ուժի դիմել, զանոնք գետնայարկը, իրենց համար պատրաստուած սեղանին շուրջ տանելու համար: Տոմինիկը, Ճեսըրն ու Թամին, քովէ քով, թեւրաց մը հեռաւորութեամբ կեցած, Ֆրէնքի կողմէ աթոռներէն բռնի պոկուած պզտիկները իրարու փոխանցեցին, մինչեւ որ անոնց ամենավերջինը անհետացաւ գետնայարկ տանող սանդուխին գլխէն ու դուռը փակուեցաւ ամուր. այն ատեն տունը քիչ մը խաղաղեցաւ: Տիկին Լա Բօզան գոգնոցով իր գիրուկ դէմքին քրտինքը սրբելով հիւրերը նստեցուց իր ուզած կարգով:

— Տոմինիկ, դուն հոս նստէ, խնամի հոս եկուր, տիկին, դուք նստեցէք Անժելինայի մօտ (ինծի ի՞նչ էր եղեր ...), իսկ դուք, Մր. Ադամ, դուք Մր. Լա Բօզայի քովի աթոռը գրաւեցէք. Տիկին, դուք ... Պարոն, դուք, Թամ հոն գնա, Անթուանէտ հոս եկուր, հոն գնա, հոս եկուր, դուն, դուք ...

Հաւի ջուրով պատրաստուած մինեսթրոնը շատ լաւ էր, կերանք աղմուկով եւ մեծ ախորժակով, բայց երբ ապուրի պնակները վերցուեցան ու սեղանին կեդրոնը տեղ բացուեցաւ, Ճիովաննին, տանտիրուհիին հրաւէրով, վեր սօթթած ամուր բազուկին մկանները ուռեցնելով փռատունէն ներս բերաւ խորովածը, կովու մը զիստը՝ ոսկորէն հանուած, կապուած ու կարմրցուած: Առաջին քանի մը լաւ եփուած շերտերէն վերջ, դանակին տակ միսը սկսաւ արիւնիլ ու հիացման բացագանչութիւններ խլել ներկաներէն: Կարմիր գինիին տակառը, զոր ներս բերեր ու դրեր էին աթոռակի մը, բացին ու մատռուակեցին միսին հետ:

— Սալո՛ւթէ, կենացնուդ:

— Սալութէ, ամիկօ՛:

— Երջանկութիւն:

— Հարսնցուին կենացը:

— Փեսացուին կենացը:

Յաջողութիւն:

— Կենացնուդ:

— Կրացիէ:

— Մոլթէ կրացիէ:

— Ձեր կենա՛ցը, գարօ ամիկօ:

— Կրացիա՛, կրացիա՛, կրացիէ՛:

— Կը բաւէ ալ աս միսէն կերածնիդ, — կը հրամայէ յանկարծ Տիկին Տոմինիկը կարմրելով, — դեռ հնդկահաւ ունինք ուտելու ... Ժամը վեցին եմ ելեր կարմրցնելու համար, — ու ամուսնուն դառնալով, — Տոմինիկ չելնե՞ս, ո՞ւր է հնդկահաւը:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(4 Շար.)

րութիւնը, մանաւանդ հանգստեան թոշակներու գոյութիւնը : Գիտութեան ամէն ճիւղի մէջ Չինեբը յառաջդիմութիւններ բրած էին : Յոյները յառաջացած էին երկրաչափութեան մէջ, Չինեբը՝ դրահաշիւի : Էյհիւմարիզմի 820ին խմբագրած դրահաշիւի գիրքը Արաբներուն կը ծանօթացնէր հնդկական թուարկումը : Հաւանական կը նկատուի, որ Հնդիկներն ալ Չինեբէն փոխ առած են զայն :

Մոնկոլ Հուլագու Խան 1258ին քանդեց Պաղտատը, բայց քանդող մը չեղաւ միայն, նախաձեռնողն էր գիտութեան առաջդիմութեան : Դաւրէժի հարաւը Մարաղայի մէջ հիմնեց դիտարան եւ մատենադարան : Չինաստանէն բերել տուաւ աստղաբաշխական լաւագոյն գործիքները, ղրկեց աստղաբաշխներ, ամէն դիւրութիւն տուաւ անոնց, որպէս զի ուսումնասիրեն երկնակամարը : Մատենադարանը ճոխացուց 400.000 հատորներով : Չինաստանի թանգարաններուն մէջ կը պահուին մինչեւ այսօր 1279ին Եուան հարստութեան օրով շինուած գործիքները :

Ֆրանսական Համայնագիտարանէն շատ առաջ հրատարակուած է չինական Համայնագիտարանը, 1313ին՝, ուր կան անդամազննական, կենսաբանական, աստղաբաշխական, բժշկական ծանօթութիւններ : Չինացիները կը գործածէին հանքային դեղեր :

Պարսիկ Ռաշիտ էլ Տին (1247 – 1318) իր Տիեզերական Պատմութիւնին մէջ կը նկարագրէ թղթադրամի գործածութիւնը, ընթացիկ՝ մոնկոլեան տիրապետութեան օրով :

Չինացիները գիտէին ճուլածոյ երկաթ պատրաստել մեր թուականի առաջին դարուն, մինչդեռ Եւրոպայի մէջ պիտի ծանօթանան տասնեւչորրորդ դարուն : 232 թուին կը գործածէին մխանիւ կառքը (Պրուէթ), որ երեւան կուգայ Եւրոպայի մէջ տասներորդ դարուն :

Վաղուց ծանօթ էր տպագրութիւնը : 868ին տպագրուած գիրք մը գտնուած է : Չինաստանէն տպագրութիւնը անցած է Կեդր. Ասիա, անկէ Եգիպտոս, մինչեւ Եւրոպայի մէջ Կիւթէնպերկի գիւտը 1436ին է : Գեղագիրներու գրել կուտային ձեռագիրը, կը փորագրէին փայտի վրայ, յետոյ երբ մէկը օրինակ մը ուզէր, կը վճարէր գինը, պետական սակը, կը ստանար թուղթի թերթերու վրայ տպուած հատորը :

Վառօդը, մագնիսական կողմնացոյցը չինական գիւտեր են, թէեւ առաջինը կը գործածէին հրախաղութեան համար, միւսը ծովային ճամբորդութեան համար : Նաւաշինութիւնը սովորական արհեստ մըն էր, նաւերը անիւներով էին : Թանկ հարստութեան պատմութեան մէջ գրուած է շուրջ 630ին. «Յաօ Իշխանը հրամայեց, որ պատերազմական նաւերը երկու անիւներ ունենան : Անիւները ջուրին բախելով նաւը կը յառաջացնեն արագօրէն » : Ջուրը կը գործածուէր իբրեւ շարժիչ ուժ : Ջրաղացքներ կային արմտիք աղալու համար :

Ալ – Պիրունի կը նկարագրէ Չինաստանի արթեզեան ջրհորները, որոնք առաջին անգամ բացուեցան Ֆրանսայի Արթուա գաւառին մէջ, 1126ին : Չինական գործ մը կը բացատրէ ճշգրիտ կերպով հաղորդակից անօթներու տեսութիւնը :

Չինացիներու ուշիմութիւնն ու ուսումնասիրութիւնը կը ներկայացնէ Ալ – Պազի արաբը : «Չինացի գիտուն մը Պաղտատ եկաւ (960) հինգ ամիսէն արաբերէնը սորվեցաւ, թէ կը խօսէր, թէ կը գրէր : Մեկնելէն առաջ ինծի ըսաւ. «Ուրախ պիտի ըլլամ եթէ ինծի համար ընդօրինակէք Կալիենի (յոյն բժիշկ) 16 գիրքերը » : Ժամանակ չկար ընդօրինակութեան : Մենք կարդացինք ինք գրեց, մեր կարդալն ալ արագ : Զարմացանք արագութեան վրայ, բացատրեց թէ իրենց երկրին մէջ երբ արագ գրել ուզեն խօսուած մը, այս նշանները կը գործածեն, որ սղագրութիւն կը կոչուի, յետոյ գիրերով կը գրեն սղագրութենէն » :

Այս ժողովուրդը, այսքան ընդունակ, ընդարձակ երկրին մէջ մնաց ընկերային նախնական աստիճանի վրայ : Զունեցաւ հաստատուն կառավարութիւն մը, բաժնուած հակառակորդ տոհմերու, որոնք միշտ հակամարտ եղած են, հաւաքական գիտակցութենէ զուրկ : Չինացին թոյլատու ոգի ունի, ամէն կրօն ազատօրէն կը քարոզուի երկրին մէջ : Պուտտայական, Կոմփիւկիոսեան, իսլամ եւ քրիստոնեայ Չինացիներ կան : Մեծամասնութեան դաւանանքը Կոմփիւկիոսի քարոզած վարդապետութիւնն է :

Կոնֆուկիոս (551 – 479 մ. թ. ա.) երբ ծնաւ, հայրը 71 եւ մայրը 19 տարեկան էր : Դաստիարակուեցաւ մօրը խնամքին տակ : Ճգնաւորական կեանք վարեց, իմաստասիրութիւն սորվեցուց : Զին երիտասարդներ իրեն դիմեցին, հասկնալու համար երկրին անիշխանութեան պատճառները : Գործնական մարդ էր, հակառակ հայեցողութեան, երեւակայութեան : «Իմաստունը ինքնիրմէ կը սպասէ ամէն բան, հասարակ մարդը՝ ուրիշներէն» :

Մարդ ուսումնասիրելու է իր սեփական բնաւորութիւնը, իր կեանքը բարւոքելու համար եւ այս բարւոքումը ընկերային ըլլալու է . «Մի ընէք ուրիշներուն, ինչ որ ձեզի համար չէք ուզեր» : Կ'ընդունէր ժառանգական յատկութիւններու գոյութիւնը, սակայն մարդոց մէջ հաւասարապէս գոյութիւն ունին : Մարդիկ իրարմէ կը տարբերին ստացական յատկութիւններով : Գիտութիւնը ըլլալու է անշահախնդիր : « Բարձր մարդը սիրելու է իր մերձաւորները, քաղաքավար ըլլալու է ամէնուն հետ » : Կը քարոզէ պարկեշտութիւն ամէն գործի մէջ, հանրային կեանքի մէջ : Ապրիլ սիրով, կառավարել ժողովուրդին բարիքին համար, բարելաւել միշտ ժողովուրդին վիճակը, ահա ժամանակին համար եւ ամէն ժամանակի բարոյական դասեր : Մարդ ձգտելու է առաքինութեան, անտեսութեան, համեստութեան եւ գթութեան :

Յուսահատ մեկնեցաւ այս աշխարհէն. « Ինչո՞ւ աւելի պիտի ապրիմ, ոչ մէկ իշխան, ոչ մէկը զիս հասկնալու կարող է , լաւագոյն է մեռնիլ » : Թողուց վարդապետութիւն մը, հաւատ մը, կրօն մը, որուն շնորհիւ անմահացած է :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԵՒ «ՓՐՕ ԱՐՄԵՆԻԱ»

«Օրմանեան եւ Շ. Միսաքեան» յօդուածաշարքի Ժ. համարին մէջ, Նարդունի կասկածով կը յիշատակէ Օրմանեանի վկայութիւնը թէ կ'աշխատակցէր «Փրօ Արմենիա» թերթին, ու կ'աւելցնէ. « Քիչ կը մնայ, որ Օրմանեան յայտարարէ թէ ... Նախկին Դաշնակցական էր ինք : Այլապէս ի՞նչ կը նշանակէ ինքզինք ներկայացնել աշխատակից կամ թղթակից « Փրօ Արմենիա» թերթին, որ Դաշնակցական ձեռնարկ եւ հրատարակութիւն էր բոլորովին, Վարանդեանի հսկողութեան տակ» եւայլն :

Հարկ էր յիշատակել նախ թերթին խմբագրին անունը, Փիէռ Քիյյառ :

Յետոյ, թէ Օրմանեան պատրիարք աշխատակցած է «Փրօ Արմենիա» թերթին, բացարձակ ճշմարտութիւն է, համաձայն Մ. Վարանդեանի վկայութեան :

Օրմանեանի մասին իր յօդուածով, ահա թէ ի՛նչ կը վկայէ Մ. Վարանդեան :—

« Փիէռ Քիյյառ քանի մը անգամներ գրած էր Օրմանեանի, որպէս զի Ազգ. Պատրիարքարանի, հայկական գաւառներէն, հարստահարութեանց մասին ստացած տեղեկագիրները ուղարկէ «Փրօ Արմենիա»յի խմբագրութեան, թէ օգտուելու համար անոնցմէ, թէ ի հարկին հրապարակելու համար զանոնք : Բայց Օրմանեան անպատասխանի կը թողուր այդ նամակները : Փիէռ Քիյյառ , այս անգամ իր նամակը լատիներէն կը գրէ : Անկէ վերջ, ըստ վկայութեան Մ. Վարանդեանի, Օրմանեան կանոնաւորաբար կը թղթակցի եւ տեղեկագիրներ կը ղրկէ «Փրօ Արմենիա»յի խմբագրութեան :

× Ուրիշ ուղղում մը՝ եթէ թոյլ կուտաք.— Եղուարդ Տարօնեան իր յօդուածով՝ Իզմիրի վարդապետը կը կոչէ Ստեփանոս արք. Յովակիմեանը : Ոչ, Ստեփանոս արք. Յովակիմեան երբեք ինքզինքը «Իզմիրի վարդապետ» չէր անուաներ, այլ «Ստեփանոս վարդապետ » : Եւ արդէն Իզմիր բառը երբեք չէր գործածեր, այլ միայն Նիկոմիդիա : Այս մէկը եւս արժէ ուղղել, պատմութեան համար :

Կ. ՔՈՍՏԻԿԵԱՆ

ԽՄԲ.—Օրմանեանի եւ «Փրօ Արմենիա» թերթին կապերուն մասին՝ կը խնդրուի իրազեկներէն մեզի տեղեկութիւն տալ, նշելով հրատարակուած տեղը եւ թուականը :

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 200.000 ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻԻ ՆՈՐ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Լոնտոնի *Թայմզէն* (Հոկտ. 23) կը քաղենք հետեւեալ գրութիւնը :

Բրիտանական կղզիներն ու Հասարակապետութիւնը 200.000 անգլ. ոսկիի նոր յատկացում մը (երրորդը) ստացած են Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ : Ցարդ կատարուած առաջին երկու յատկացումներուն հետ միասին, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ բրիտանական աշխարհին յանձնուած գումարը կը հասնի մէկ միլիոն անգլ. ոսկիի : Այս երրորդ յատկացումին կէսէն աւելին արուեստի մարզին համար է : Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները :

10.000 անգլ. ոսկի տրամադրուած է Անգլիական Հասարակապետութիւնը դանդան երկիրներէն Հռոմի Անգլ. Դպրոցին մէջ արձանագործութեան հետեւիլ ուզող արուեստագէտներու որպէս կրթաթոշակ :

Երեք տարիէ ի վեր վեց հազար անգլ. ոսկի կը տրամադրուի միւզէներու յարգի տարիկներու պահպանումով զբաղող միջազգային էնսթիթիւին :

Հէնտէլեան Օփերայի Ընկերութեան տրամադրուած է երկու հազար անգլ. ոսկի՝ 1959ի Յունիսին Հէնտէլի երկու օփերաներու բեմադրութեան համար. իսկ երկու հազար ոսկի ալ՝ Փրոֆ. Քրէսուէլի « Մահմետական ճարտարապետութեան պատմութեան» Դ. հատորին հրատարակութեան համար :

Լոնտոնի Նոր Օփերայի Ընկերութիւնը ստացած է 1500 ոսկի, անցած Օգոստոսին ներկայացուած նոր օփերաներու բեմադրութեան համար : Այս ընկերութիւնը հիմնուած էր 1957ին՝ խոստմնալից սիրողները եւ երիտասարդ արուեստագէտները քաջալերելու նպատակով :

Յայտնի խմբավար Սըր Թոմաս Պիչամի օգնական խմբավարը, Տէնիս Վոկան ստացած է 1050 ոսկի՝ 1958 – 59 շրջանին Եւրոպայի մէջ օփերայի խումբերու փորձերով զբաղելու համար :

Ուրիշ յատկացումներ կատարուած են Եօրքի Լիմէյր Նուագախումբին, Սիլլի կղզիներուն մէջ գտնուող Թրէսքօ վանքին պարտէզներու դասաւորման եւ պահպանման համար , զանազան եկեղեցիներու՝ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող իրենց քանդակներուն պահպանման համար, Քէմպրիճի Մակտալէն Քոլէճի գրադարանին (5500 ոսկի) , Օքսֆորտի մանկավարժական բաժնին (երեք հազար ոսկի), դպրոցներու մէջ մասնագիտացման հարցի ուսումնասիրութեան համար. Լոնտոնի Ծովային արխիւներու ընկերութեան՝ ծովակալ Նելսընի անտիպ նամակներուն հրատարակութեան համար (500 ոսկի), եւայլն :

Այս եւ նման յատկացումներու համար անգլիական հասարակապետութեան մէջ ցարդ տրամադրուած է 184.965 ոսկի, բարենպատակ կազմակերպութիւններու՝ 253.600 ոսկի : Ընդհանուր յատկացումը, ինչպէս ըսինք, կը հասնի մէկ միլիոն անգլիական ոսկիի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (287)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ի.

ՔԱՐԱՒԱՆ

Ոմանք ընթրիքը վերջացրել էին եւ, թիկն տուած բարձերին, թեք էին ընկած, եւ խորին գոհունակութեամբ ծխում էին նարգիլէ : Սեւամորթ ստրուկը կրակի վրայ պատրաստում էր փրփրացող ղահուէն : Այդ բոլորը իմ վրայ այն տպաւորութիւնն էր գործում, կարծես թէ, այդ ամբողջ քարաւանը ուխտաւորների մի մեծ բանակ լինէր, որ խմբուած է լինում մի վանքի շուրջը, եւ ամէնքը վառուած են լինում կրօնական ջերմեռանդութեամբ, ամէնքի սրտերը փափկանում են, եւ ամէնքի մէջ զարթնում է ընդհանուր կարեկցական ոգին, մինը միւսին օգնելու, մինը միւսին բարիք գործելու : Այստեղ եւս ես նկատում էի մի տեսակ միութիւն, մի տեսակ եղբայրութիւն, մի տեսակ հաւասարութիւն բոլորի մէջ : Աւելի ունեւորները հրաւիրում էին իրանց սեղանի մօտ աղքատ ուղեկիցներին : Նրանք խղճի դէմ էին համարում միայնակ վայելել այն բարիքը, երբ մի ուրիշը հեռուից կարօտութեամբ նայում է : Քարաւանը միացրել էր բոլորին, եւ տարբեր, այլասեռ տարրերից կազմել էր մի մեծ ընտանիք :

Քարաւանի մէջ կազմուեցան եւ կանանոցներ : Կանայքը առանձին մի կողմն էին մեկուսացած, եւ նրանց հասարակութիւնը բաժանուած էր ողամարդերից : Քարաւանի պետը սկզբից այդ մասին հոգացել էր, եւ կարգի էր դրել հարեմի բոլոր պարտ ու պատշաճ պահանջները : Նա միմեանց վրայ դարսած հակերից կազմել էր մի շրջապատ, որի մէջ զետեղուած էին կանայքը եւ ամենեւին չէին երեւում : Հարուստները իրանց հետ վրաններ ունէին, որոնք այնպէս էին պատրաստուած, որ թէ տղամարդերի համար եւ թէ կանանց համար առանձին բաժիններ կային :

Քարաւանի մէջ կային երգիչներ, մոլլաներ, դէրվիշներ, մի աշուղ եւ ցիգաններ, որոնք գնում էին զանազան քաղաքներ : Այստեղ , քարաւանի սովորութեամբ, նրանք, առանց որեւիցէ նիւթական ակնկալութեան, զուարճացնում էին իրանց ուղեկիցներին : Իւրաքանչիւր զբաղեալ էր իր սիրող հասարակութիւնը : Մի տեղ կրօնաւէր, ծանրաբարոյ էֆէնտին լսում էր մօլլայի զրոյցները նախկին խալիֆաների եւ իմամների հրաշքների ու գործերի մասին :

Մի տեղ դէրվիշը, արեւելքի փիլիսոփան, նստած իրանից անբաժան ընծու մորթիի վրայ, զբաղեցնում էր իր ունկնդիրներին զանազան իմաստասիրական հարցերով : Մի տեղ աշուղը դեռ նոր էր սկսել մի վէպ, ոգեւորուած պատմում էր, եւ պիտի շարունակէր պատմել ամէն իջեւաններում, մինչեւ կը վերջացնէր : Աւելի երիտասարդները, քարաւանի բանակից դուրս առանձնացած , լսում էին ցիգանների երգը ու նրանց նուագածութիւնները : Իսկ հեռու, ամէնից հեռու , լսելի էր լինում արածացող ջորիների զանգակների հնչիւնը եւ նրանց վրայ հսկող ծառաների երգը : Բայց մօտից, շատ մօտից, երգում էր Բնդղ գետը իր մեղմ, քաղցրաձայն խոխոջմունքով : Գիշերային լռութեան մէջ այդ բոլորը, միախառնըւելով , կազմում էին խիստ ախորժ, սրտաշարժ ներդաշնակութիւն :

Ինքը, Արթինը , ոտքի վրայ, անդադար պտըտւում էր քարաւանի մէջ, իւրաքանչիւրի առողջութիւնը հարցնում էր , իւրաքանչիւրի դրութեան մասին տեղեկանում էր, արդեօք նրան պէտք չէ՞ր մի որ եւ իցէ բան, եւ իւրաքանչիւրին մի հաճոյական խօսք ասելով, հեռանում էր :

Ամէն կողմից նրան հրաւիրում էր, ասելով, որ կատարելու դեռ շատ գործեր ունի ,

Ես եւ Ասլանը, գետի ափի մօտ նըստած, հեռուից լսում եւ դիտում էինք՝ ինչ որ կատարւում էր : Այդ միջոցին մօտեցաւ մեզ Արթինը եւ իր սովորական զուարճախօսութեամբ ասաց .

— Պարոն բժշկապետ, եթէ չէք կամենում քաղցած մնալ, շնորհ բերէք իմ վըրանը. ինչպէս երեւում է, դուք ուտելու ոչինչ չէք վերառել ձեզ հետ :

Եւ իրաւ, մենք այդ մասին ամենեւին չէինք մտածել, կարծելով, թէ քարաւանը բնակութիւնների մէջ կ'իջեւանէ եւ այնտեղ ամէն ինչ կարելի կը լինի գտնել, թէեւ այդ կողմերի գիւղերում, բացի գարիի ալիւրից պատրաստած հացից եւ ձուաներից, ուտելու ուրիշ ոչինչ բան չէ կարելի գտնել :

Ասլանը, կարծես, Արթինի հրաւէրքին էր սպասում, շնորհակալութիւն յայտնելով, հետեւից նրան :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բացումը, որ պէտք է խոստովանիլ խըն-նամքով պատրաստուած էր:

Օր. Անիկ Մինէճ դաշնակի վրայ յաջող կերպով նուագեց «Ինչո՞ւ»ն:

Ընկեր Եր. Գրիգորեան ճոխ առոգանութեամբ եւ ապրումով արտասանեց՝ Յովհաննէս Թումանեանի «Մարկօն գինի է խմում»ը:

Պ. Քաջեան ծանօթ էր մեզ իբրեւ ջութակահար, բայց այս անգամ իր կազմած եռեակով ու ընտրած կտորներով մեծապէս գնահատելի գարձաւ: Դաշնակը կը վարէր Օր. Միշլին Լակաշ, իսկ թաւջութակը Պ. Առէլանօ:

Նորութիւն մըն էր կենդանի պատկերը «Դէպի աղբիւր լոյսին» Դանիէլ Վարուժանի: Ընկերուհի Անահիտ Տէր Մինասեան ցոյց տուաւ գգայուն արտասանողի իր լաւագոյն յատկութիւնները:

Ցայտնութիւն մը եղաւ, Գահիրէի ռատիոկայանի ատաղերէն օրիորդներ Մարգարիտ եւ Լուիզ Նահապետեան քոյրերու բեմին վրայ երեւումը, իրենց գուղերգներով, որոնց կ'ընկերանային դաշնակով օրիորդ Մինէճ իսկ թափով Պ. Միհրան Դաւիթեան:

Անոնք յաջողապար եւ շնորհալի կերպով երգեցին «Կարօտ օրեր», «Մի խօսք ունեմ», ու «Սիրուն ես աղջիկ»ը որ կրկնուեցաւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ:

Ընկ. Բալայեանի շնորհակալութեան եւ փակման խօսքերէն յետոյ վերջ գտաւ գեղարուեստական այս գեղեցիկ բաժինը, յանկայս «Մեր հայրենիք»ով:

Կէս գիշերէն յետոյ սկսան եւրոպական պարերը Միք ժէ նուագախումբի առաջնորդութեամբ որ տեւեցին մինչեւ առաւօտ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

Եւրոպական պարերուն առընթեր, ժողովուրդը սեղաններու շուրջ բոլորուած անցուց հաճելի ժամեր, հայ շունչով, հայկական հողինով: Երիտասարդ սերունդը այս անգամ գլեց անցաւ ինքզինքը: Յեղափոխական, հայրենասիրական երգերով, պարերով կը թնդացնէին սրահը, զարմանք պատճառելով ներկայ օտար հիւրերուն:

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

---o---

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿի մէջ 9ի դէմ 45 ձայնով եւ 25 ձեռնպահութեամբ քուէարկուեցաւ անգլեւամերիկեան ծրագիր մը, որ կ'առաջարկէ Ժընեւի հիւլէական խորհրդակցութիւններու ընթացքին ջրածին փորձերը դադրեցնել: Ֆրանսա կը գտնուի ձեռնպահներու մէջ: Միւս կողմէ, Ժընեւի մէջ բանակցութիւնները կը շարունակուին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն միջեւ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ երկուշաբթի առաւօտ վերսկսաւ ռմբակոծել Քեմոյ կղզին:

ՄՈՍԿՈՒԱ խիստ ազդարարութիւններ ըրաւ Պարսկաստանի եւ Իտալիոյ, երկու երկիրներն ալ զգուշացնելով իրենց հողամասերուն վրայ հաստատուելիք ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններուն դէմ:

ՓԱՐԻԶԻ պատժական 17րդ Ատեանին առջեւ սկսաւ նախկին նախարար Անտրէ Մորիսի բացած դատը՝ «Իւմանիթէ»ի, «Լիպէրասիոն»ի, «էքսփրէս»ի եւ «Ֆրանս – Օպսերվաթէօր»ի դէմ: Դատավարութիւնը երեք օր կրնայ տեւել:

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկ. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Տէլգուս (ծնեալ Յակոբեան), Տէր եւ Տիկին Թաթոյեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Եղիկեան, Տէր եւ Տիկին Ճամուղեան (Ֆրէզնօ) եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին

ՃԱՔԱՐ ԳԸՁՐԵԱՆԻ

(Խարբերդի Խոյլու գիւղացի)

մահը, որ պատահած է 17 Հոկտեմբերին, Ֆրէզնօ:

× Այս առթիւ Պոմոնի Կ. Խաչի վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւններուն հետ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Յակոբեաններուն եւ Տէր եւ Տիկին Մլեաններուն իրենց ըրած հազարական ֆրանքի նուիրատուութեան համար Ս. Սահակ – Մեսրոպ դպրոցին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ԿԱՍՏՈՆ ՏԷՖԷՐԻ (երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար):

Նախագահ՝ Ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Օրուան խօսքը՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է՝ Նոր Սերունդը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 16ին

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ֆուայեէ տը լ'Իմմաքիւլէի մէջ, 24 րիւ Տիճուար:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Զարդիկ Զէնտէրեանին եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Արզումանեանին, Տէր եւ Տիկին Ահարոն Քէնտէրեանին (Պորտօ), իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, աներհօր, եղբօր, Զաքար Քէնտէրեանի անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ: Այս առթիւ Կրօն. Ընկերութիւնը փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման եւ հազար ֆրանք Մշակութային Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին:

× Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Զարդիկ Քէնտէրեանին, եւ իր զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Արզումանեանին, Տէր եւ Տիկին Ահարոն Քէնտէրեանին եւ իր զաւակներուն (Պորտօ), իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, աներհօր, եղբօր, հօրեղբօր Զաքար Քէնտէրեանի անակնկալ եւ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Օր. Մարի Քէնտէրեանի (Պորտօ) եւ Պ. Յովսէփ Արզումանեանի (Մարսէյլ, Պուլ. Օտտօ) ամուսնութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Արզումանեան երկու հազար ֆրանք Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի, հազար ֆր. տեղւոյս դպրոցին, հազար ֆր. Մշակոյթի Տան, եւ հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանի:

Տէր եւ Տիկին Զաքար Քէնտէրեան 1500 ֆրանք տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Տէր եւ Տիկին Կ. Կարապետեան տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղին հազար ֆր., Մշակոյթի Տան հազար ֆր., Կ. Խաչի կայանին հազար ֆրանք:

Օր. Անահիտ Արզումանեան տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղի հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Վ. Վարդանեան տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղին երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Սերոբ Արամեան (Վիէն) տեղւոյս Կ. Խաչի մասնաճիւղին հազար ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Հերթիքեան (Ամերիկայէն) հինգ տոլար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երկսեռ երիտասարդութեան համար Բարեգործականի գիշերային հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է, տեղի կ'ունենայ ամէն Ուրբաթ, ժամը 19 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ:

Փափաքելի է որ երիտասարդութիւնը փութայ օգտուիլ սոյն պատեհութենէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն 0 Կլիւպ:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս

Կազմակերպուած

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Cercle Militaire

Նոյեմբեր 9ին, ժամը 17էն 24

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին Նուագախումբ

ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Էլէն Բիւզանդ Քիւթիւքեան եւ զաւակը՝ Բէնօն, եղբայրը՝ Սարգիս Քիւթիւքեան ընտանեօք, ազատ ազգականներ իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Սէնի շրջանի բժիշկներու միութեան, յանձին նախագահ Տօքթ. Դաւիթի, քաղաքապետ Պ. Պլէօղի եւ փոխանորդին, Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին, Փարիզի, Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէներուն եւ ենթ.էներուն, Նոր Սերունդին, Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ մասնաճիւղերին, Համազգայինի վարչութեան, Փարիզի Հայ Աղքատախնամի վարչութեան, Ալֆորվիլ՝ Ս. Մինասեան կոմիտէին: Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Երիտասարդաց Միութեան, Հայ Մարզական Միութեան, երգչախումբին եւ բոլոր նրանց որ անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ, հեռագրով, հեռախօսով, նամակով իրենց յարգանքը բերին եւ ցաւակցութիւններն յայտնեցին՝

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՀ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ եւ յուղարկաւորութեան:

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, դպրոցի սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիներն ու նախկին սանուհիները, մտերմիկ եւ հաճելի ժամանցի մը ընթացքին՝ կատարելու ազգային եւ ընկերային պարտաւորութիւններ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին: Կը խօսի Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան: Նիւթ ունենալով «Տպաւորութիւններ Հայաստանէն»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը 300 ֆրանք:

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիմանթօ խումբի վարչութիւնը եւ Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղի հովանաւորութեամբ, Կրան Փէնի մէջ բացուած է 1958 – 1959ի տարեշրջանի հայերէնի դասընթացքը:

Կը հրաւիրուին բոլոր սրտցաւ հայրենակիցներու զաւակները, երկուշաբթի եւ ուրբաթ մինչեւ ժամը 10:

Ամսավճար 150 ֆրանք:

ԾԱԽՈՒԻ ԵՆ

1. Banc de finissage
2) Machine black
3) Machine gravureuse
4) Formes et enportepièce
5) 3 moteurs électriques 1CV
6) Singer pour tissage 31 K.18

Դիմել գրասենեակ «Յառաջ»ին:

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Հինգշաբթի, 6 Նոյեմբեր ժամը 21ին ՕԹԵԼ ԼԻՒԹԵՍԻԱի սրահին մէջ,

Հովանաւորութեամբ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ եպ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի:

Պատուոյ նախագահութեամբ

ՇԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Նախագահութեամբ Պ. Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ԱՇՈՏ ՊԱՏՄԱԳՐԵԱՆի

Երաժշտական – կրթական գործունէութեան քառասնամեակին:

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին՝ նուիրուած Ա. Պատմագրեանի գործերուն:

Տոմսերու մասնակցութիւն:

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Հ. Բալուեանին, 43 րիւ Ռիշէ, Փրօ. 25–46:

ԿՈՉ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ազգապահպանման վսեմ գործին նըպաստող զօրաւոր ազդակներէն մին է անկասկած Հայ Երգը, եկեղեցական թէ ժողովրդական, եւ այս պատճառաւ Փարիզի մէջ գոյութիւն ունեցող երգչախումբերու կատարած դերը լայն քաջալերութեան արժանի պէտք է ըլլայ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ տարիներէ ի վեր ժողովրդական երգերու կարգին ստանձնած է նաեւ Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ պատարագի քառաձայն երգեցողութեան կատարումը, արժանանալով հանրութեան մեծ համակրանքին, ինչպէս նաեւ օտարներուն հիացման:

Երգչախումբը կը փափաքի, որ իր անդամներու թիւը աւելնայ, նոր արձանագրութիւններով, աւելի փայլ մը տալու համար երգեցողութեան:

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղէ երիտասարդներուն որպէսզի արձանագրուին Եկեղեցւոյ Երգչախումբին մաս կազմելու համար:

Կոչ կ'ուղղէ նաեւ ծնողքներու որպէսզի իրենց զաւակները մղեն մասնակցելու համար այս կարեւոր աշխատութեան:

Երգչախումբը կրօնական երգերու կարգին կը մշակէ նաեւ Հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը, գուսանական եւ հայրենասիրական երգերով՝ ուսուցմամբ եւ ղեկավարութեամբ Պ. Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի, ուրբաթ երեկոները, Ազգային Տան մէջ:

Արձանագրուելու համար դիմել ուրբաթ իրիկունները ժամը 19.30ին, 32, Րիւ տը Թրէվիզ, վարի յարկը եւ կամ ներկայանալ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քոնֆէքսիոնի աշխատանոցի մը մէջ աշխատելու համար երիտասարդ կին մը կ'ուզուի: Դիմել՝

Maison Tavitian

19, Bd. Saint-Denis, Paris IIe

Pour tous vos Travaux d'Appartements

ADRESSEZ-VOUS

au jeune Artisan Peintre

ARMENAK VARTANIAN

42, Rue des Jeuneurs — Paris - 2e

Devenez son Client :

Vous ne le regretterez pas !

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI 5 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8336 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4137

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Օրէ օր աստիճան մը աւելի կը ծանրանայ ներքին տագնապը Թուրքիոյ մէջ :

Բազմաթիւ երեսներ ունի տագնապը,— տնտեսական, ելմտական, ղաղափարական ու քաղաքական :

Հակառակ վերջին անգամ Եւրոպայէն ու Ամերիկայէն ստացուած դրամական կարեւոր օժանդակութեան, կարելի չեղաւ արժեզրկումէ փրկել Թրքական դրամը :

Ներածում կատարող վաճառականները ցարդ չկրցան վճարել տարիներէ ի վեր օտար երկիրներու ունեցած իրենց պարտքերը, որոնք խիստ մեծ գումար մը կը ներկայացնեն :

Արտասահմանը փարկ չի բանար այլեւս Թուրք առեւտրականներուն : Այդ պատճառով ալ երկրին մէջ երկար ատենէ ի վեր կը պակսին ապրուստի անհրաժեշտ բազմաթիւ կենսական նիւթեր :

Յուսահատած այլեւս հնչուն դրամ բանալէ, պարտատէրերը այժմ համակերպած են Թրքական ապրանք ստանալ իրենց պահանջին փոխարէն :

Թէ ո՛րքան պիտի յաջողի այս փորձը, ապագան պիտի որոշէ :

Ամէն պարագայի մէջ օտար երկիրներ ապառիկ ապրանք չեն ծախեր Թուրքիոյ՝ առանց հաստատուն երաշխաւորութեանց :

Թուրք կառավարութիւնը սեղմումներու ենթարկած է ներածումները : Առեւտրականները պարտաւոր են արտասահմանէն կատարած իրենց ապսպրանքներու արժէքին հարիւրին քանի կանխիկ վճարել ելմտական գանձին մինչեւ Նոյ. 15 :

Դրամի արժեզրկումը բնական ճամբով ապրուստի սղութիւն առաջ բերաւ : Մէկ օրէն միւսը կրկնապատկուեցան ուտելիքի եւ հագուստեղէնի գիները : Նոյն համեմատութեամբ աւելցան նաեւ երթեւեկի գիները :

Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս կը շարունակէ իր շրջապտոյտները Անատոլուի գանազան քաղաքներուն մէջ : Ամէն տեղ ժողովուրդին հետ շփման մէջ մտնելով, բուռն ճառեր կ'արտասանէ ընդդիմադիր Հայք կուսակցութեան դէմ, մասնաւորաբար կը յարձակի անոր պետին՝ Իսմէթ Ինէօնիւի վրայ :

Երկու կուսակցութեանց պետերը՝ փոխադարձ ամբաստանութիւններ կ'ընեն իրարու դէմ :

Հալքի վարիչը Մէնտէրէսէն կը պահանջէ 280 միլիոն ոսկեդրամի հաշիւը, իսկ դեմոկրատներու պետը կ'ամբաստանէ Ինէօնիւն, որ ամբողջ քառորդ դար երկրին ղեկը պահած է իր երկաթեայ թաթին տակ եւ մարդու հաշիւ չէ տուած :

Կը թուի թէ Դեմոկրատներու դէմ կազմուած է ընդդիմադիրներու զօրաւոր ճակատ մը :

Մասնաւորաբար մամուլը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը պաշտպանէ ընդդիմադիրներու տեսակէտները :

Հոկտ. 23ին Քէօթահիոյ մէջ ճառ մը խօսելով, վարչապետը կը ծառանայ այն թերթերուն դէմ, որոնք «անկողմնակալ» անմեղ անունին տակ ջուր կը կրեն ընդդիմադիրներու ջաղացքը :

Ուրիշ ճառի մը մէջ, Մէնտէրէս կ'ըսէ թէ ընդդիմադիրները վերջին օրերու պայքարով կ'ուղեն իրենց առջեւ բանալ իշխանութեան ճամբան :

Ու կ'աւելցնէ, որ ժողովուրդը ձանձրացած է այլեւս գրգռութիւններէն :

«Լուսաւոր ապագայի մը ճամբուն մէջ է երկիրը : Բոլորս պէտք է միանանք հայրենիքի ճակատին վրայ, որպէսզի վերջ տրուի ընդդիմադիր կոչուած խմբակի խափանարարութեանց եւ գրգռիչ գործունէութեան » :

Դեռ ուրիշ երեսներ ալ ունի տագնապը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԹԻՒԸ՝ 2978

Ներքին նախարար Փէլըթիէ երկուշաբթի օր պաշտօնապէս յայտնեց թէ Մայր երկրի 465 երեսփոխանական աթոռներուն համար արձանագրուած են 2978 հոգի : Ասոնց մէջ միայն 65 կին կայ ինչ որ կարեւոր նահանջ մըն է իդական սեռի կողմէ որ 495 թեկնածու ունէր նախորդ ընտրութիւններուն : Թեկնածուներու երիցագոյնն է Կանոնիկոս Քիռ, որ Տիժոնի քաղաքապետ է եւ 82 տարեկան : Երիտասարդները երկու հատ են 24 տարեկան իւրաքանչիւրը, միջին տարիքը զոր կարելի է նկատի առնել յիսուն է, մինչ նախորդ ընտրութիւններուն 62 էր :

Թեկնածուներուն մէջ կան 11 ներկայ նախարար, 13 նախկին վարչապետ, չեն ներկայանար չորս վարչապետներ՝ Քէօյ, Կուէն, Րընէ Մայեր եւ Զօր. Տը Կոլ : Յիշենք նաեւ որ վերջին արձանագրուողին անունն է ... Պ. Թարտիֆ (յապաղած) :

Ուշագրաւ պարագաներէն մէկն է գինուորականներու թեկնածութիւնը որ ըղձալապէս շատ է այս անգամ : Զեւ մը՝ յիշեցնելու համար բանակին դերը Մայիս 13էն ի վեր երկրին քաղաքականութեան մէջ : Ընտրողը բուռն անորոշ կացութեան մը առջեւ կը գտնուի այս անգամ, արդարեւ բացի համայնավարներէն, ընկերվարականներէն եւ փուժատականներէն, մնացեալ կուսակցական բոլոր թեկնածուներ իրար կընմանին բայց կըներկայանան իրարու դէմ : Այսպէս Լուառի մէջ Ժորժ Պիտօ, որ գլխաւոր կողմնակիցներէն էր Զօր. Տը Կոլի վերադարձին, իր դէմ ունի կոլեան թեկնածու մը (Միութիւն Նոր Հանրապետութեան համար) : Այս կացութեան վրայ եթէ վերյիշենք, ինչպէս երէկ գրած էինք, նոր կուսակցութեան մը ստեղծումը.— Զարթօնք եւ Հաւատարմութիւն — շփոթութիւնը աւելի կը մեծնայ :

ՖԵՐԱԹ ԱՊԱՍ.— «ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՄ ՄԻԱՅՆ ԻԲՐԵՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ֆերաթ Ապաս տեսակցութիւն մը ունեցած է գերմանական «Տի Վելթ»ի Գահիրէի թղթակիցին հետ որուն յայտարարած է թէ պատրաստ է Փարիզ գալու եթէ ընդունուի իբրեւ «կառավարութեան մը վարչապետ» : Ապաս կը ճշդէ որ եթէ այս պայմանը չընդունուի, կարելի է նաեւ բանակցիլ չէզոք երկրի մը մէջ Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ :

× Ֆերաթ Ապաս կոչ մը ըրած է նաեւ Պապին որպէսզի միջամտէ ազատագրելու համար Պէն Պելան : Նոյնիմաստ դիմում մը եղած է ՄԱԿի նախագահ՝ Մալիքի, եւ ընդհ. քարտուղար՝ Համըրշոլտի :

× Անցեալ շաբթուան ընթացքին Ալժերիոյ մէջ 559 ըմբոստներ սպաննուած կամ գերի ինկած են :

ՍԱՄԻ ՍՈԼՀԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիբանանի նախկին վարչապետ Սամի Սոլհ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, անգամ մը եւս շեշտելով թէ լիբանանեան տագնապին պատասխանատուներն են.— Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը, զօր. Շեհապ, Պ. Տակ Համըրշոլտ եւ Ամերիկացիք :

Սամի Սոլհ կը պնդէ որ Ա. Մ. Հ.ը երբեք չդադրեցաւ խառնուելէ Լիբանանի ներքին գործերուն եւ կը գտնէ որ Գահիրէի որդեգրած այս դիրքը հանդէպ Լիբանանի նոր չէ այլ ծնունդ առած է Սուէզի ժամանակ երբ Պէյրութի կառավարութիւնը մերժած է խզել իր յարաբերութիւնները Լոնտոնի եւ Փարիզի հետ :

Ապա Սամի Սոլհ կ'աւելցնէ թէ փորձած է բարեկամական լուծում մը գտնել Նասրի հետ բայց այս վերջինը նախընտրած է իր բարեկամները ընտրել փողոցէն, ինչ որ շատ դիւրին էր. Լիբանանը լեցուած ըլլալով 120.000 Պաղեստինցի գաղթականներով եւ 100 հազար Սուրիացի աշխատաւորներով : Սոլհ համոզուած է որ Շեհապ կրնար առաջքը առնել ըմբոստութեան եթէ աւելի որոշ դիրք մը բռնէր : Ապա Սամի Սոլհ ճշդած է թէ միտք չունի Լիբանան վերադառնալու մինչեւ որ կացութիւնը բոլորովին հանդարտ չըլլայ :

Օրէ Օրին

ՀԻՄԱ, ԳՆԱ՛ ԿՈՐՍՈՒԷ

— Երէ ձեռքէս գայ, սա ձեր կուսակցութիւնը բզիկ բզիկ կ'ընեմ, փոշիի կը վերածեմ, իմէ հետք չեմ ձգեր... Ամէնէն առաջ սա ղեկավար կոչուածներուն հաշիւը կը մաքրեմ... Արդէն ամէն բան թուղթի վրայ ծրագրած եմ : Ուր, տասը հոգի գլխատել պիտի տամ... Յետոյ, իրենց ոտքերէն կախել պիտի տամ... քանի որ իրենց գլուխը մարմինէն զատուած պիտի ըլլայ... Քսան, երեսուն հոգի՝ իրենց մազերէն կախել պիտի տամ ...

— Ըրէ՛, ձեռքէդ բռնո՞ղը ով է :

— Ըսելը դիւրին է... առայժմ, բան մը չեմ կրնար ընել, ձեռքս ոտքս կապուած են... Բայց ձեր մահը տեսնեմ, յետո՛յ աչքերս գոցեմ ...

— Աչքերդ հիմակ ալ գոց են, պո՛ւշ ... կարծեմ, դո՛ւն ալ ժամանակին մեզմէ էիր ...

— Այո՛, առանց սխալ մը գործեցի ...

— Ո՞ր թուականին ներս եկար :

— Թուականը կարեւոր չէ ...

— Ներողութի՛ւն, ներողութի՛ւն, թըւականը շատ կարեւոր է... Իմ դրացիէս լսած եմ որ ներս եկած էիր 1922ին... Ինք ներկայ է եղեր երդումի արարողութեան :

— Վեր, վար ճիշդ է... Բայց, կարեւորը մեկնումիս թուականն է, ո՛չ թէ ժամանումիս ...

— Ինծի նայէ, այդ աղուէսութիւնդ ուրիշին ծախէ եւ հարցումներուս պատասխան տուր ... Երբ շարքերէն դուրս ելար, սկսար Պանք Օթոմանի դէպքը բամբասել, անա՞նկ է ...

— Այո՛.. Ատիկա ձեր ամէնէն յիմար գործերէն մէկն էր եւ ...

— Ըսէ նայիմ — այդ դէպքը ե՞րբ պատահեցաւ — ներս գալէդ ե՞տք թէ ներս գալէդ առաջ ...

— Առաջ... Հասկցա՛յ ինչ ըսել կ'ուզես... Ես, ներս եկած ատենս ալ, այդ դէպքին դէմ էի ...

— Բայց, այդ դէպքը պաշտպանած ես յօդուածի մը մէջ, անանկ չէ՞...

— Երիտասարդական յիմարութիւն ...

— Լա՛ւ, անցնինք .. Երբ դուն ներս եկար խանասորի Արշաւանքը տեղի ունեցա՞ծ էր թէ տեղի ունեցած չէր ...

— Տեղի ունեցած էր... Ատիկա բան մը չի նշանակեր... Սխալը սխալ էր ...

— Բայց դուն խանասորի Արշաւանքին ի պատիւ ճառ խօսած ես, անանկ չէ՞... Տեղը, թուականը տա՞մ ...

— Պէտք չկայ... Այն ատենները ես քանի՞ տարեկան էի որ ...

— Ատոր վրայէն ալ գիծ մը քաշենք... Պատասխան տուր — երբ դուն ներս եկար, Հայաստանի Հանրապետութիւնը հռչակուա՞ծ էր...

— Ըսենք թէ հռչակուած էր... Այսինքն մի՞տքդ ինչ է ...

— Ներս գալէդ ետք, Մայիս 28ի մասին ճառ խօսա՞ծ ես, յօդուած գրա՞ծ ես, եռագոյնը համբուրա՞ծ ես ...

— Եղբայր, ստիպմամբ՝ խօսած, գրած կամ համբուրած կրնամ ըլլալ ... խնդիրը այն է որ ...

— Խնդրին ինչ ըլլալը դուն ինծի ձգէ.. Ներս գալէդ ետք մեր — այսինքն, ազգին — հերոսները փառաբանա՞ծ ես եւ սա «մահապարտ»ներէն շատերուն առջեւ ծնրա՞ծ ես ...

— Սխալ ըրեր եմ... Եղբա՛յր, ի՞նչ կ'երկնցնես... Երէկ ձեզի հետ էի, այսօր չեմ... Պայմա՞ն է որ մինչեւ մահս, միեւնոյն ճակատին վրայ մնամ ...

— Ո՛չ, այդ տեսակ պայման չկայ ... Բայց, քանի սատկած չես եւ քանի այդ դդումը տակաւին ուսերուդ վրայ է, քեզի յիշեցնեմ մեծ հարիկի մը խրատը, ականջիդ օղ, ըրէ — «Աշխարհի մէջ, ամէնէն վարնոց, ամէնէն լղրճուկ արարածը ան է որ կնիկէն կամ ամուսինէն կը բաժնուի եւ կնիկը կամ ամուսինը կը խածնէ՝ հեռուէն ... Կամ, մէկ կրօնքէն միւսը կ'անցնի եւ առաջուանին դէմ կը հայհոյէ ... Մեր ժողովուրդը ասանկներուն համար ունի ուրիշ մականուններ ալ— Բայց կը խնայեմ ականջներուդ, այս անգամ չեմ կրկներ ...

ԻՒՐՈՊԱՅԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Անգլիոյ կառավարութենէն եւք յայտարարեցին թէ կը ճանչնան Կինէի Հանրապետութիւնը. Սպիտակ Տան բանբերը յայտարարեց թէ Նախագահ Այզընհաուըր հեռագիր մը ղրկած է Սէքու Թուրէի «Կինէի ապագային համար լաւագոյն մաղթանքներ» ընելով : Արեւմտեան Գերմանիա իր կարգին ճանչցաւ, ինչպէս նաեւ Իտալիան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը նամակ մը յանձնեց Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան, յայտարարելով թէ կ'ընդունի Նոյեմբեր 10ին ժողով մը գումարել Ժընեւի մէջ՝ անակնկալ յարձակումներու առաջքն առնելու ուղղութեամբ խորհրդակցելու համար : Մոսկուա կը շեշտէ թէ Միացեալ Նահանգներէն զատ իբրեւ արեւմտեան ժողովին կրնան մասնակցիլ Անգլիա, Ֆրանսա, Քանատա, Իտալիա եւ այլ երկիրներ, պայմանաւ որ իրենց կողմէ մասնակցին՝ Խ. Միութիւնը, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա, Ալպանիա եւ, թերեւս այլ երկիրներ :

ԱՆԳԼԻՈՅ հիւլէական պահեստին մէջ հինգէն նուազ ջրածին ռումբեր կը գտնուին եւ ապահովաբար խորհրդային կառավարութիւնը գիտէ այս պարագան, կը գրէ «Տէյլի Էքսփրէս», աւելցնելով թէ Անգլիոյ հիւլէական պահեստին մէջ հազիւ երեսուն ռումբ կայ : Քանի մը տարիէն, երբ հիւլէական կայանները սկսին գործել Անգլիոյ մէջ՝ առատ նախանիւթ հայթայթելով, Մեծն Բրիտանիա տարեկան երեսուն ռումբ պիտի շինէ միայն՝ իւրաքանչիւր տեսակէն :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ դաշնակից ուժերու գերագոյն հրամանատար զօր. Նորսթէտ խառացի զօրավար Ալտօ Ռոսսին նշանակեց Հարաւային Եւրոպայի ցամաքային ուժերու հրամանատար, զօրավարը Նոյեմբեր 10ին կը ստանձնէ այս պաշտօնը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հիւսիսային շրջանին մէջ Մերզիֆոնի հանքը կրակ առած է. կիսապաշտօնական լուրերու համաձայն տասնեակ մը մեռեալ եւ վեց վիրաւորներ կան միայն :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ". .

Մի զարմանաք, եթէ ըսենք թէ խօսքը Թուրք «նահատակ»ներու մասին է:

Թուրքը, ազատութիւնը եւ ազատութեան համար նահատակները. չէ՞ք հաւատար, կարդացէք անգամ մը եւս Թուրք թերթի մը ողբն ու կոծը, այդ առթիւ:

Պոլսոյ թերթերէն «Սոն Փոսթա»յի քրոնիկագիրը՝ Ասըմ Զալըգօղլու, հետաքրքրական, չա՛տ հետաքրքրական յօդուած մը հրատարակած է. հետաքրքրական՝ ոչ միայն Թուրք պատմութեան տեսակէտէն այլեւ Թուրք մտաւորականութեան եւ Թուրք մամուլի բարոյական ըմբռնումներուն տեսակէտէն:

Թուրք լրագրողը կը հաղորդէ թէ բազմաթիւ նամակներ կը ստանայ եղեր «գանգատներ»է, որոնք կ'անարգեն եղեր 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը կերտողները:

Ոմանք, կ'ըսէ Թուրք խմբագիրը, իրենց բուն անուններով, ուրիշներ զանազան ծածկանուններով ստորագրած են իրենց նամակները,, յայտարարելով թէ «Ազատութեան նահակատակները մէյ մէկ թիւրէտիներ են, ազգը խաբած, երկիրներ կորսնցնելու պատճառ դարձած, հայրենադաւներ եւ անիծեալներ են»:

Այս նամակները գրկուեր են 1908ի Ազատութեան 50ամեակը «յարգանքով ոգեկոչողներ»ուն:

Քրոնիկագիրը ցաւ կը յայտնէ, որ կարծես մամուլին սիւնակներուն եւ այլ հրատարակութիւններու միջոցով «կատարուածները» քիչ ըլլային, նամակներ ալ կը գրկուին 50ամեակը յարգողներուն, որոնցմէ մէկը՝ ինքն է:

Նամակագիր մը, կեղծանունով, գրեր է «Ազատութեան նահապետ» Միթհատ փաշայի համար եւ ըսեր է թէ «Ռուսճուգցի հրեայ դաւանափոխ մըն է ան». իսկ «ողբացեալ» Թալէաթ փաշան ալ «գնչուի զաւակ»: Եւ «անպատկառ» լուտանքներ տեղացեր է անոնց հասցէին:

Ինք ալ նամակ մը ստացեր է, որով նամակագիրը «անամօթ հայհոյչներ կը տեղայ եղեր ազատութեան նահատակներուն» հասցէին:

Չէ խնայեր նաեւ Էնվէր փաշային, որ ըստ նամակագրին, «գնչուհի մը զաւակն է», եւ կայսրութեան փլուզման պատճառ դարձեր է, գոհարեղէններ կողոպտելով փախուստ տուեր է, այնպէս որ «եթէ Իսթանպուլի բոլոր կոյուղիները անոր գերեզմանը վազցուին, տեղին կ'ըլլայ ...» Այսպէս գրեր է նամակագիրը, «անամօթաբար»:

Քրոնիկագիրը Ասըմ Զալըգօղլու չի հաւատար եղեր որ այս նամակագիրները «Թուրք կամ միւսլիման» ըլլան: Եւ չի հասկնար թէ «ինչ բանի» կ'ակնարկեն: Իսկ եթէ անոնք միտքերը «պղտորելու» կը ձգտին, չեն կրնար յաջողիլ, վասնզի «պատմութիւնը սուտ չի խօսիր»:

Մենք ալ կը հաւատանք թէ պատմութիւնը սուտ չի խօսիր, բայց մարդիկ, պատմութիւն գրողներ ու հրապարակագիրներ կը խօսին սուտ, ինչպէս սուտով սուտ կը խօսի Ասըմ Զալըգօղլուն ...

Ամփոփելով Թուրք քրոնիկագրին վկայութիւններն ու մտածումները, որոնք աւելորդ անգամ մըն ալ կուգան հաստատելու, թէ Թուրք մտաւորականութիւնը, յուսահատօրէն անփոփոխելի է, խաթարուած նկարագրով ու բարոյականով:

Ուրեմն, Պ. քրոնիկագիրը խորապէս կը ցաւի, որ նամակագիրները կ'անարգեն «Ազատութեան նահատակներ»ուն յիշատակը: Թալէաթն ու Էնվէրը Ազատութեան նահատակներ են եղեր եւ կ'անարգուին «անպատկառօրէն», երբ ինք եւ իրեն պէս շատ շատեր յարգանքով կ'ոգեկոչեն անոնց յիշատակը:

Զրնդունիր որ Թալէաթը գնչուի զաւակ է: Իրաւունք ունի, որովհետեւ նամակագիրը մեծ պատիւ մը ըրած է Թալէաթին եւ որովհետեւ գնչուն շատ աւելի բարոյական ունի քան Թալէաթ կոչուած հրէշը: Այսպէս կը մտածենք մենք:

Զրնդունիր որ Էնվէրի հայրը դռնապան է եղեր. մենք ալ չենք ընդունիր, որովհետեւ դռնապանները արժանապատուութիւն ունին եւ կրնան պարկեշտութիւն ունենալ, նոյնիսկ եթէ Թուրք եղած ըլլան:

Եւ զարմանալին այն է՝ որ Թուրք հրապարակագիրը կը հարցնէ թէ «ինչ բան»ի կ'ակնարկեն նամակագիրները ...

Զի՞ գիտեր պատմութիւնը, թէ ապուշ կը ձեւանայ:

Ուրեմն, ճիւաղային Թալէաթը, ոճիրներով ծածկուած, դեռ «նահատակ» կը մնայ Ասըմ Զալըգօղլուի համար: Հարկ կա՞յ պատմութեան դիմելու, Պ. Քրոնիկագիր, հարցնելու համար, թէ ինչ եղած է «Արեւելեան Նահանգներու» հայ բնակչութիւնը. ուր գրկուած են եւ ինչպէս ջարդուած են աւելի քան մէկուկէս միլիոն Հայերը: Պատմութիւնը սուտ չի խօսիր, բայց Թուրք պատմութենէն: Սակայն պատմութեան մաս չե՞ն կազմեր Թալէաթի հեռագիրները՝ հայկական գաւառներուն կուսակալներուն եւ կառավարիչներուն գրկուած, անխնայ ջարդելու համար հայ տարագիր գաղթականները: Եթէ Թուրք պատմութեան մէջ չկան այս հեռագիրները, կան Պապը Ալիի թղթածրարներուն մէջ: Այս պատմութեան մաս չե՞ն կազմեր այն աւերները, զորս գործեցին Թալէաթն ու Էնվէրը, իրենց բոլոր աջակիցներով, որոնք կայսրութիւն մը կործանեցին, ոճիրներով լեցուցին Թուրքիա կոչուած երկիրը եւ իրենց դիւային, դժոխային ծրագիրներով քարուքանդ ըրին Հայաբնակ Նահանգները, ջարդելով ու տարագրելով ստեղծագործ ժողովուրդ մը, հայ ժողովուրդը, մանուկներէն սկսած մինչեւ ծերունիները:

Կողոպտեցին Հայութեան դարերու ընտացուածքները, աւերելով վայրագօրէն, մտքի, կրթութեան ու մշակոյթի դարաւոր հաստատութիւններն ու արդիւնքները:

Պատմութիւնը սուտ չի խօսիր, հակառակ այն պատմաբաններուն, որոնք սրտելով կը ստեն եւ կը փորձեն խաբել մարդկութիւնը, հասարակ բախտախնդիրները եւ ոճրագործները «նահատակ» ցոյց տալով:

Ուրախ պիտի ըլլայինք, եթէ նամակագիրները Թուրք եղած ըլլային, որովհետեւ ատիկա վկայութիւն մը պիտի ըլլար, թէ Թուրք ժողովուրդն ալ խիղճ ունի եղեր եւ խղճահարութիւն: Բայց, այդ հաւատքը չունի նոյնիսկ քրոնիկագիր Ասըմ Զալըգօղլուն: Ինչ ողբերգութիւն: Թուրք գրողը ինքն իսկ չի հաւատար, թէ ճշմարտութիւնը տեսնող Թուրքեր կրնան գտնուիլ եւ ոճրագործները դատապարտող Թուրք մարդիկ:

Ընդհակառակն. Պայ Քրոնիկագիրը կուգայ հաստատելու թէ «նահատակ»ներու յիշատակը ոգեկոչողներ կան, որոնցմէ մէկը ինքը, անշուշտ, որ ճշմարտութենէն աւարեկ, ոճրագործներու յիշատակին վրայ կ'ողբայ:

Ուրեմն, ջարդերէն քառասուն եւ աւելի տարիներ ետքն ալ, պիտի չգտնուի՞ դեռ գոնէ մէկ հատիկ Թուրք գրող, որ պարկեշտութեան նշոյլով մը ընդունի թէ նամակագիրները ճիշդ են եւ «Ազատութեան նահատակ» կոչուածները ոճրագործներ են, անարդ բռնաւորներ, մարդասպան ու ազգասպան:

Իրականութիւնը այն է, որ Թուրքը Ազատութեան նահատակ չունի եւ չի կրնար ունենալ, որովհետեւ ազատութեան ըմբռնումը չունի. եւ որովհետեւ «ազատութիւն» ըսելով, ան կը հասկնայ թալլելու, առեւանգելու, ջարդելու դազանային պոռթկումները:

Հա՞րկ է ըսել, որ յիսուն տարուան պէտք չկայ, Թուրքերու յաջորդական վարչութիւններն ալ դատապարտելու համար, որոնցմով այնքան մտահոգուած է Թուրք քրոնիկագիրը:

Երէկուան մտայնութեան, բնազդներուն եւ աւանդութիւններուն ժառանգորդներն են այսօրուան իշխանութիւններն ալ, որոնք նոյն ծրագիրները կը հետապնդեն նոյն ժանիքներով, ըլլայ «լքեալ գոյքեր»ու, ըլլայ «ունեւորութեան տուրք»ի, ըլլայ երկրին «բարգաւաճութեան» անունով:

Ցաւխենական է Թուրքը որուն անցած տեղը ծաղիկ չի բուսնիր. անապատ կը դառնայ: Դար մը առաջ, Ֆրանսայի մեծ բանաստեղծը՝ Հիւկօ, չէ՞ր հաստատած այս իրողութիւնը, քերթուածի մը մէջ, մատնանշելով աւերն ու արիւնը — «Թուրքը անցած է անկէ», յաւերժական տողով, որ պիտի մնայ ընդմիշտ Թուրք պատմութեան ու ժողովուրդին ճակատին, անջնջելի խարանի մը նման:

Իրական, ճշմարիտ պատմութիւնը կը հաստատէ, Պայ Ասըմ Զալըգօղլու, որ

Թուրք «նահատակ»ներ չկան, այլ կան նահատակ ժողովուրդներ ու երկիրներ, որոնք արիւնի մէջ խեղդուած են, յանուն ազատութեան:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՆՈՊԷԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Համայնավար կուսակցութեան քսաներորդ համաժողովին հետեւանքով գրական մարզին մէջ եւս երեւցան կարգ մը արտայայտութիւններ, որոնք կ'ուզէին տեսնել ազատութեան նշոյլը: Լաւատեսները որոնք քաշուած կ'աշխատէին, սկըսան գրական հանդէսներու մէջ հրատարակել իրենց պարտուըրէչ արտադրութիւնները գատ, աւելի համարձակ վէպեր: Այս կարգէն կուգար լոյս աշխարհ Պորիս Փասթերնաքի «Տօքթոր Ժիվակօ» վէպը, որ հեղինակին տասը տարուան աշխատասիրած գործն է, կը բաղկանայ 700 էջերէ եւ կենսագրութիւնն է «ոչ քաղաքական» մարդու մը որ մանկահասակ տղայ մըն է ռուս եւ ճափոնական պատերազմին (1905) եւ մեռած է 1929ին: Վերջաբան մը՝ կենսափիլիսոփայական այս պատմութիւնը կը հասցնէ մինչեւ մեր օրերը: Հիմնական միտքը համամարդկային բարոյախօսութենէ ներշնչուած ըլլալ կը թուի, թերեւս քրիստոնէական, բայց երբեք՝ համայնավարական: Համարձակօրէն կը քննադատուին ահաբեկութեան մեթոտները եւ ընդունելով Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան սկզբնաւորութիւնը՝ իբր պատմական անհրաժեշտութիւն մը, դատապարտութիւն կը համարի գործադրուած մեթոտները ըՍթալինեան օրերուն՝ հանդէպ այդ յեղափոխութեան: Հեղինակին հերոսը կը բացատրուի այնպէս որ մանր եւ բարձր քաղքենիութիւնը ոչնչացուած է խորհրդային երկրին մէջ, կամ այնքան պէտք է յարմարի տուեալ պայմաններուն որ պիտի ոչնչանայ՝ եթէ արդէն «մաքրագործուած» չէ, բայց «հայրենական պատերազմը» իրականութեան հետ հաղորդակից դարձուց համայնավարութիւնը, ստեղծեց նոր մթնոլորտ մը, որ պիտի ապահովէ մարդավայել ապրուստ մը:

Պորիս Փասթերնաքի յաջողութիւնը պէտք է փնտռել մանաւանդ անոր մէջ որ անկեղծ եւ տխուր պատմուածքին հետ յուսատու նշոյլներ կուտայ մարդկութեան, որ ակնկալութիւնը ունի ազատութեան եւ խաղաղութեան, մարդկայնութեան: Եւ սակայն ռուս գրական պաշտօնական մարմինները եւ արբանեակ երկիրներու քարոզչական հաստատութիւնները չեն հաւնած Փասթերնաքի գործին եւ կը քննադատեն զայն՝ իբրեւ անարժէք երկ: Սթոքհոլմի Թագաւորական ակադեմիան 23 Հոկտեմբերին ուղղակի Փասթերնաքի հեռագրած է թէ այս տարուան Նոպէլեան մրցանակը իրեն պիտի տրուի

ԼԱ ՐՕԶԱՆԵՐԸ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻՆ

Տոմինիկ տեղէն չէր շարժեր:

Տոմինի՛կ:

Տոմինիկ ճանճ վռնտելու շարժում մը կ'ընէ. գինովցած է եւ իտալերէնով շատ հետաքրքրական պատմութիւն մը սկսելու վրայ է:

Տոմինի՛կ:

Տոմինիկ չլսելու կուտայ ու կը պատրաստուի գինիին բաժակը բերանը տանելու, երբ Տիկին Տոմինիկ վրայ կը հասնի ու գաւաթը կ'առնէ ամուսնոյն տաք ձեռքէն:

— Ել հնդկահաւը բեր:

— Բաժակս ետ տուր՝ կ'երթամ:

— Չէ, գնա եկուր՝ վերջը կուտամ:

— Տուր բաժակս, ծարաւ եմ, խմեմ կաթիլ մը, մինակ մէկ կաթիլ ...

— Ոչ:

Վերջապէս տեղէ կ'ելլէ ու կ'երթայ կը բերէ հնդկահաւը:

Մեծադանդղուած ու գիրուկ թռչուն մը ըլլալու էր ան՝ երբ ողջ էր. որովհետեւ հիմա իսկ, կարմրելէն ու ճարպէն մեծ մասին հալելէն վերջն իսկ, սեղանին կեդրոնը դրուած ափսէին մէջ չքեղ երեւոյթ մը ունի: Ձիտերը գառնուկի գլխոտի չափ են ու ետ դարձած վիզը՝ նաւ կապելու չուանի մը թանձրութիւնն ունի:

— Հայր,— կ'ըսէ բժիշկը լայնաշեղբ դանակը Մր. Լա Րօզային տալով, —դուն աս գործին մասնագէտն ես, դուն չերտէ զայն, ես երթամ ճերմակ գինին բերելու:

— Զենք ուզեր, ճերմակ գինի չենք ուզեր, ճերմակ գինին ուժ չունի, — կ'ըսէ Տոմինիկ:

— Տեղ մը հասնելու համար ուժեղ գինիի պէտք չունիք, արդէն գինով էք, կ'ըսէ բժիշկը:

— Ետ առ խօսքդ, խօսքդ ետ առ, կը պոռան բոլորը վրդովուած:

— Ինչո՞ւ ետ պիտ' առնեմ,— կը ծիծաղի բժիշկը, — կ'ուրանա՞ք թէ գինով էք:

— Գինով ալ ըլլան, տղաս,— կը միջամտէ մայրը, — այդպէս բան չեն ըսեր հիւրերուն:

— Ես բժիշկ եմ ու իմ խօսքը պէտք չէ փուչ ունենայ, — կ'արդարանայ տղան, — բայց անօգուտ. միւսները նեղուած են եւ կը պահանջեն որ բժիշկը անպատճառ խօսքը ետ առնէ:

— Աղէկ, աղէկ, կ'առնեմ, գինով չէք,
— կ'ըսէ ան ու մօրաքրոջը, Տիկին Ճիտուանիին պնդումին վրայ կ'երթայ ներս բերելու փուռը դրուած խոզի ձագը եւ սրակեթթին:

Զգիտեմ ո՞րքա՛ն կերան կամ ո՞րքա՛ն խմեցին, կամ կերած ու խմածնին ինչպէ՞ս յաջողեցան իրենց գօտիներուն տակ տեղաւորել, բայց ձեռքերնին ուռած փորերնուն վրայ դրած, բազմոցներուն ու յատակի կապերտին վրայ թափուած, երջանիկօրէն ու խորօրէն քնանալէ առաջ, ճառախօսելու տենդէն բռնուեցան: Բըժիշկին՝ յաջողութիւն եւ հարսին . երջանկութիւն մաղթեցին, չմոռցան գովել Մր. Լա Րօզան, որ անհուն զոհողութիւններով զանոնք մեծցուց ու զրկեց մեծածախս բժշկական համալսարանը:

Մր. Լա Րօզան եւ Տիկին Լա Րօզան յուզուեցան. վերջինը գոգնոցին պոչով աչքին անկիւնը սրբեց, որ արցունքը վար չիյնայ, ու քիթը քանի մը անգամ վեր քաշելով լուրջ երեւոյթ մը առաւ:

Մր. Լա Րօզայի ճառը կարճ էր:

— Ես ու մաման, — ըսաւ ան ոտքի ելլելով, — կատարեցինք մեր պարտականութիւնը, ծնողական պարտականութիւնը: Հիմա որ Ճեսըլիս ալ Ճօզէֆիս ալ թեւերը բացած են եւ ոտքերնին ամուրցած կեանքի պայքարին մէջ մտնելու համար, յաղթելու համար, ալ Աստուծմէ երկու խնդրանք ունիմ. մէկը այն է, որ անգամ մըն ալ տեսնեմ իմ գեղեցիկ Իտալիաս եւ երկրորդ՝ ունենամ արտավար մը երկրի կտոր, որ երբ մեռնիմ, եղունգներուս տակ ազատ տեղ, հող լեցուած ըլլայ ...

Ու, յուզուած , լացաւ:

Ճեսըր ոտքի ելաւ ու քաղցրութեամբ ժպտելով խոստացաւ խոշոր ագարակ մը գնել հօրը:

— Փափա, — ըսաւ ան, — ահա այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ, քու երախտագէտ երկու զաւակներուդ անունով կը խոստանանք կատարել բաղձանքդ:

Հանդիսականները ծափահարեցին ու Մր. Լա Րօզան, երջանկութենէն լալով ելաւ համբուրեց իր զաւակներուն ճակատները:

Երբ օրը վերջացաւ ու տուն կը դառնայինք, մեր շնորհակալութիւններու պաշարը Լա Րօզաներու տունը ձգելէ վերջ, դարձայ կնոջս ու ըսի.

— Կը տեսնե՞ս, Բալիկ, հայրենադարձութիւնն ու հողի սէրը միայն Հայերու յատուկ հիւանդութիւններ չեն:

Ան չպատասխանեց, ես ալ՝ ալ բան մը չըսի: Շատ էի կերեր: Ձեռքերս պորտիս վրայ շարած՝ պառկեցայ ու խոր քնացայ:

Երազիս մէջ, Մր. Լա Րօզա գինի էր շիներ, ու տաքլով, քամուցքը դուրս կը բերէր՝ Թուզի ծառին տակ թափելու ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(5 եւ վերջ)

եւ հրաւիրած է Դեկտեմբեր տասնին ներկայ ըլլալ, ընդունելու համար նաեւ 17 միլիոն Ֆրանքի համապատասխան նիւթական նուէրը :

Փաստերնաք հեռագրով շնորհակալութեամբ ընդունած է մրցանակը : Իրեն այցելող թղթակիցներ լսած են իրմէ որ մեծ յուզումով ընդունած է այդ պատիւը եւ ուրախութենէն լացած է : Իսկ գերման թղթակիցներ յիշելէ ետք Կարլ Ֆոն Օսիեցկիի պարագան, (գերման գրողը, որ նացիներու բանտալութեան տակ թէեւ Նոպէլեան մրցանակի արժանացաւ, բայց չկրցաւ տիրանալ, որովհետեւ … բանտն էր) կը գովեն Փաստերնաքի արժանիքը եւ կը յուսան որ խորհրդային քննադատութիւնները այս առթիւ սահման չեն հասնիր եւ Փաստերնաք պիտի կրնար վայելել իր արդար իրաւունքը» կը տեղեկագրուի թէ Մոսկուայի մէջ չըջան կ'ընէ հետեւեալ մանրավէպը :

Խորհրդային Գրողներու Միութեան քարտուղար Ալէքսէյ Սուրկով Փաստերնաքի «Տոքթոր Ժիվակօ» գործին արտասահմանի մէջ տպուիլը եւ փնտռուիլը յայտնած է Խրուշչեւի · Խրուշչեւ. — Արտասահմանի մէջ յաջողութիւն գտա՞ծ է գիրքը : Սուրկով = Այո :

Խրուշչեւ = Շատ հետաքրքրական : Ի՞նչու չենք ղրկեր Փաստերնաքը քանի մը ամիս Պաղու, ուղղակի ղրէ : Այնտեղի կեանքէն վէպ մը, ցոյց տալով թէ՝ քաղաքի հանքերուն գործաւորներուն ապրուստը ինչքան փոխուած է յեղափոխութենէն աղլին :

Փաստերնաք մերժած է այս առաջարկը … :

×

Փաստերնաք ծնած է 11 Փետրուար 1890ին : Հայրը ռուս հրեայ ծագումով, նկարիչ մը եղած է եւ մայրը դաշնակահարուհի : Մեծցած է գեղարուեստի նուիրուած ընտանիքին մէջ եւ ուսանած է Մարբուրգի գերման համալսարանը հետեւելով փիլիսոփայական եւ երաժշտագիտական դասընթացքներուն : Գիտէ շատ մը լեզուներ եւ կատարած է գրական թարգմանութիւններ՝ Կէօթէ, Շէյքսփիր, Ռիլքը, Քլայսթ եւն. : Ռայնըր Մարիա Ռիլքը բանաստեղծը Մոսկուայի մէջ հիւրասիրուած է իրենց տան մէջ :

Այժմ 68 տարեկան Փաստերնաք կազմուած միտք մըն էր, նախ քան 1917ի յեղափոխութիւնը, եւ մնացած է ոչ կուսակցական գրող, մասնաւորապէս քնարական եւ թարգմանական արտադրութիւններով : Հակառակ «հակընկերային» մակադրութեան զոր տուած են իրեն 1926ին Սփիկթորսկի անուն ինքնակենսագրական բանաստեղծութեանը համար, կրցած է քաշուած կեանք մը ապրիլ 1933էն ի վեր Մոսկուայէ քառասուն քիլոմեթըր հեռու Պերեդելկինո բնակած մտաւորականներու յատուկ արուարձանին մէջ :

Փաստերնաքի « Տոքթոր Ժիվանօ »ն 1956ի ամրան «Զնամիա» պարբերականին մէջ ծանօթացուեցաւ, բայց պետական հրատարակչականը մերժեց տպել : Խորհրդային թղթակիցներ արտասահմանի մէջ յայտնեցին թէ Փաստերնաք երկարաշունչ գործեր տալու մարդ չէ, խորք չունի, հարուստ է, ծոյլ է … Մինչ այդ՝ Ֆելթրինելլի իտալական հրատարակչականը ձեռք անցուցած էր «Տոքթոր Շիվակօ»ն եւ Փաստերնաքի յետ պահանջքը անյաջող անցած էր, որով 1957 Նոյեմբերին հրատարակուեցաւ իտալերէն լեզուով : Շուտով արժանացաւ փրիմիօ Պանքարէլլա մրցանակին : Իսկ այս տարի ֆրանսերէն, անգլերէն եւ գերմաներէն տպագրուելով «Տոքթոր Ժիվակօ» դարձաւ ամէնէն շատ ծախուած գրքերէն մէկը : Արտասահմանի մէջ այն տպաւորութիւնը կը յայտնուի թէ Պորիս Փաստերնաքի վէպը Թոլսթոյի «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն»ի աստիճանին կը հասնի, իսկ իր քնարերգութիւնը Մայաքովսքիի բանաստեղծութեանց կարգին կուգայ :

Փաստերնաք ինքն իր գործին համար յայտարարած է թէ՝ պաշտօնապէս իրեն բսուած է որ հրատարակութիւնը վնաս պիտի բերէր իր համբաւին՝ իբր բանաստեղծ : Բայց աւելի լաւ պիտի ըլլար եթէ խորհրդային մշակոյթի գործիչները խելացի գտնուէին եւ հարկ չըլլար իտալական առաջնութեան : Արտասահմանի գրագէտները 700 էջնոց գործին մէջէն հաղճեցով առած են եօթը էջ եւ ատորագծումներ կատարած : Օրինակ սա պարբերաթերթինը թէ՝ «Մարքսիզմը յիմար բան է» այս չէ սակայն գրուածքին հիմնական միտքը : Իր գործը կը ցուցահանէ ընտանիքի մը փարձառութիւնը կեանքին մէջ եւ ինք մարքսիստ չըլլալով հանդերձ այն կարծիքը ունի որ յեղափոխութիւնը իր նպատակին հասած է եւ նպաստ բերած ՝ մարդկութեան, ըսած է Փաստերնաք եւ աւելցուցած .— «Ես ամէն բան կը պարտիմ այս ժամանակաշրջանին եւ այս երկրին » :

Շուէտացի թղթակից Տոքթ. Նիլսըն այցելելով Փաստերնաքի շնորհաւորած է եւ մտերմական խօսակցութենէ ետք այն տպաւորութիւնը ունեցած՝ որ Փաստերնաք հասած է այն տեսակ հոգեկան խաղաղութիւն մը որ հրատարակութեան կամ մրցանակի հետեւանքով յառաջ գալիք ճնշում մը անզգալի պիտի անցնին մեծ լռակեացին վրայէն : Փաստերնաք հեղնանքով ըսած է՝ համայնավարները քիչ բան կ'ուզեն. — պէտք է ատես այն ամէն բաները, զոր կը սիրես, եւ պէտք է սիրես այն ամէն բաները, զոր կ'ատես» :

ՍԼԱՔ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանօթ է, Փաստերնաք մերժեց Նոպէլեան մրցանակը՝ խորհրդային Գրողներու Միութենէն արտաքսուելէ ետք· մեր աշխատակիցը այս յօդուածը գրած է մերժումէն առաջ :

ԱՐԱՐԱՅԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Մեր թղթակիցին հիւանդութեան պատճառով՝ Արարայի քառասնամեակին տօնակատարութենէն թղթակցութիւնը ստացանք շատ ուշ, այդ պատճառով՝ կը հրատարակենք միայն գլխաւոր մասերը. —

Մեր ազատագրական պայքարի տարեգրութեանց մէջ համեստ ու տաքուկ անկիւն մը ունի Արարան, հայադրոշմ սարը, որուն կողերուն եւ բարձունքին խառնուած է Հայու արի արանց դաւակներուն մաքուր արիւնը … : Հարիւրաւորներ ինկան հոն : Բրիտանացի զօրավար Ալէնպիներն ու ֆրանսացի հարիւրապետ Ալյան – ները ականատես վկաներն եղան այն փառաւոր ճակատամարտին զոր մղեցին Հայկ. Լեգէոնի առիւծասիրտ զինուորները, քառասուն տարի առաջ, 19 Սեպտեմբերի առաւօտը, խորտակելով ամբացուած ճակատն ու նահանջի մատնելով անարգ թշնամին բանակը :

Արարան համանիշ է փառատօնի : Տօնն է՝ չիտակ դէպի մահ քալող հերոսներուն : Օրն է վրէժի : Ահա թէ ինչու՝ Մարսիլահայ հոծ բազմութիւն մը, 12 Հոկտեմբերի Կիրակի առաւօտ, փութաց Փրատոյի Մայր եկեղեցին՝ երկիւղածօրէն խոնարհելու համար քաջերու անթառամ յիշատակին առջեւ :

Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, բակին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսութիւն մը, որուն ներկայ էին հայ թէ ֆրանսացի բարձրաստիճան հիւրեր եւ գանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները :

Դրօշի պարզումէն ետք հանդէսին բացումը կատարեց միութեան նախագահ Շ. Տ. Թէքէեան .—

Աւելի հանդիսաւոր արարողութիւնն է Արարայի քառասուներորդ տարելիցին, Ֆրանսայի հանդէպ մեր ունեցած հաւատարմութեան եւ յիշատակին անոնց՝ որ ինկան եւ վիրաւորուեցան անդամ չունեցան :

Խօսեցաւ նախկին երեսփոխան Պերկաս, մասնաւորապէս շեշտելով .— Հայ կամաւորներու դիւցազներութեան ոգին փառքով պսակուեցաւ՝ Արարայի ճակատամարտին մէջ եւ այլ ճակատներու վրայ :

Բ. խօսողն էր նահանգ. ներկայացուցիչը .— «Նուիրական է մեռելներուն յիշատակը. քառասուն տարուան յիշատակի մը յարգանքն է զոր կ'ընծայենք այսօր : Մենք գիտենք թէ հայ զինուորները քաջութեամբ եւ հաւատարմութեամբ կռուեցան Ֆրանսայի համար որ դոհունակութեամբ եւ երախտագիտութեամբ կը հաստատէ այս իրողութիւնը :

Քաղաքապետ Կ. Տէֆէռի ներկայացուցիչն երախտագիտական խօսքերէն ետք՝ բազմութիւնն ուղղուեցաւ դէպի ««Շաթօ տէ Ֆիէօր»», ուր խօսք առին՝ Հայր Ներսէս, Մարքիզուհի Տիկին Տը Ֆոռէստա, Հրամանատար Բ., Վահագն Սահաթճեան, բոլորն ալ շեշտելով հայ հերոսներուն քաջութիւնն ու հաւատարմութիւնը :

Վահան Փորթուգալեան ըսաւ.— Եկած ենք տօնելու Արարայի քառասնամեակը : Ֆրանսական իշխանութիւնները, համախորհուրդ ՝հայկ. պաշտ. մարմիններուն հետ, կազմեցին Հայկական Լեգէոնը : Ֆրանսան էր որ օգնեց մեզի մեր ազատագրութեան գործին մէջ» :

Արարայի ճակատամարտը պատմութիւնն է ֆրանքօ-հայկական ճակատամարտի մը» :

Տասնեակ վերջ՝ նախագահ Պարկիրճեան (Փարիզէն), Ռազմ. Միութեան յարգանքը մատոյց Արարայի հերոսներու յիշատակին, որմէ ետք փոխատենապետ Ե. Շէհիրեան կարդաց ներբողական մը, ուղղուած՝ Արարայի քաջերուն :

Վերջին խօսողն եղաւ՝ Ռազ. Բարեկ. Միութեան ընդհ. քարտուղարը, Վ. Մ., որ միաժամանակ ներկայացուցիչն էր « Յառաջ »ի .—

« Հայկ. Լեգէոնը, Արարայի ճակատամարտով, փառաւոր էջ մը եւս աւելցուց մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ : Արարան էր որ ընծայեց մեզի դիւցազնական խոյանքի գեղեցիկ վկայութիւն մը : Ազատ կեանքի եւ լոյսի համար մղուած պայքարը մեզի համար ունի միեւնոյն արժէքը՝ ըլլայ հայրենի սարերուն վրայ թէ՝ հեռաւոր Արարայի բարձունքը : »

Ժամը հինգին սկսաւ գեղարուեստական բաժինը որուն ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը : Տեղի ունեցան՝ երգ, արտասանութիւն եւ հայկ. պարեր : Փոքրիկն Շաքէ Եավէր արտասանեց՝ «Ես հայ աղջիկ մըն եմ»՝ գղայուն շեշտով : Իր ֆրանսուհի մայրիկը, Տիկին Եավէր, իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ՝ Սիլվա Կապուտիկեանի « Խօսք իմ որդուն» եւ Զարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանին» ընտիր կտորներուն արտասանութեամբ : Տիկին Եավէր կրնայ իբրեւ օրինակ ծառայել այն Հայուհիներուն որ չեն կրնար քանի մը խօսք արտաբերել՝ իրենց մայրենի գեղեցիկ բարբառով :

Հայուհի Օր. Սիւզի Թամ, ատոխոյի յայտնի երգչուհի, քաղցրօրէն երգեց՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն բազմաթիւ երգեր՝ արժանանալով բուռն ծափերու : Դաշնակով կ'ընկերակցէր Օր. Մատո Ֆանէլլի :

Գեղարուեստական բաժնին հաճելի անակնկալն եղաւ՝ երգչուհի Օր. Զիւլէմեանի յայտնութիւնը : Զգայուն երգչուհի մը՝ Պաղտատի երաժշտանոցէն :

Բազմը վայելք մը տուին նաեւ՝ արիարենուշներու հայկ. պարերը որոնց կարօտն ունի տարագիր Հայութիւնը : Ճկուն եւ ներդաշնակ շուրջ – պարերն աւելի եւս ջերմացուցին մթնոլորտը : Ժամը եօթին, հանդիսականները թողուցին սրահը՝ չէն ու գոհունակ :

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (288)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ր.

ՔԱՂԱՔԱՆ

Զորեպանի սպիտակ վրանը այնքան ընդարձակ էր, որ նրա մէջ կարող էին տեղաւորուել մի քանի ընտանիքներ : Նա զուրկ չէր եւ չքեղութիւնից : Երեւում էր, որ այդ «անապատի մարդը», ինչպէս ինքն իրան կոչելու սովորութիւն ունէր Արթինը, սիրում էր փոքրիկ վայելչութիւններ : Երբ կատակի համար այդ մասին նկատեցի, նա պատասխանեց .

— Օրհնած, երեսուն տարի է, որ տան ծածկի տակ չեմ մտել, իմ անասունների հետ միշտ ձորերում, լեռներում, անապատների մէջ եմ կեանք վարել եւ իմ մխիթարութիւնը միայն այդ վրանի մէջ եմ գտել :

Արթինը դժբախտ էր եւ որպէս ամուսին. կնոջը անհաւատարմութեան համար արձակեց, իսկ նրանից ծնած միակ որդին մեռաւ ծաղիկ հիւանդութիւնից : Այնուհետեւ նա վճռեց չամուսնանալ, միշտ ասելով կանանց, թէ «նրանք մի գառն պատիժ են տղամարդի համար», եւ իր բոլոր սէրը դարձրեց իր ջորիների վրայ :

— Բայց պէտք է գիտենաք, — ասաց նա, շարունակելով իր առաջին խօսակցութիւնը, — որ այդ վրանը ոչ այնքան ինձ համար է, որքան իմ ուղեւորների համար : Տօթի եւ անձրեւի ժամանակ շատերը այստեղ պատսպարան են գտնում :

— Ինչպէս մենք, — ընդմիջեցի ես : — դուք ամէնին կերակրո՞ւմ էք :

— Պատահում է, երբ աղքատ են լինում եւ ուտելու ոչինչ չեն ունենում : Շատ անգամ եւս հիւանդներ եմ ունենում, — նրանց խնամք է հարկաւոր, հանգստութիւն է հարկաւոր, մինչեւ տեղ հասցնեմ, — այսպիսիների համար իմ վրանը միշտ պատրաստ է :

Ընթրիքից յետոյ Ասլանը հարցրեց .

— Ինչպէ՞ս են ճանապարհները :

— Ճանապարհները միշտ վատ են, — ասաց նա, — ե՞րբ է եղել մի ժամանակ, հէնց այստեղ, ինչպէս տեսնում էք, բնակութիւններից շատ հեռու չենք : Անդրդիւղը կէս ժամի ճանապարհով միայն հեռու է մեզանից, բայց դարձեալ ամենավտանգաւոր տեղերից մէկն է : Եթէ դուրս գաք, կը տեսնէք, որ ամէն մի ժայռի ետեւում, ամէն մի փոսի մէջ, ամէն մի թուփի տակ մի – մի աւազակ է թաղնուած : Մի քանի բոպէ առաջ բռնեցին մէկին, եւ ի՞նչ էք կարծում, կին էր, քրդի կին :

— Դա շատ հետաքրքիր է :

— Այդ անիրաւները աւելի վտանգաւոր են, քան թէ իրանց ամուսինները. մութի մէջ, գետնի վրայից սողալով, մօտենում են քարաւանին, ինչպէս աղուէսը մօտենում է հաւաբունին, յետոյ սատանայի նման կուչ են գալիս մի հակի տակ, սուր դանակով կտրում են հակը եւ մէջի եղածը տանում են : Անկարելի է տեսնել նրանց :

— Իսկ դուք ի՞նչ արեցիք ձեր բռնած գողին, — հարցրի ես :

— Ի՞նչ պէտք է անէի, մազերից փոքր ինչ ձիգ տուի, յետոյ բաց թողեցի :

— Իսկ եթէ տղամա՞րդ լինէր :

— Ուրիշ կերպ կը վարուէի :

— Չէ՞ք վախենում :

— Ի՞նչից պէտք է վախենամ . նրանց մարմինը խօ երկաթից չէ, իմը մսից . նրանք էլ ինձ նման մարդիկ են :

— Բայց գազան մարդիկ են :

— Վախլուկ գազաններ, հաւատացէք, շատ վախլուկ : Բոլորովին սխալ է, որ ասում են, թէ քուրդը քաջութիւն ունի : Նա քաջ է, երբ անզէն, անպաշտպան մարդկանց վրայ է յարձակւում : Իսկ երբ փոքր ինչ ընդդիմադրութիւն է տեսնում, իսկոյն երեսը դարձնում է ու փախչում : Բոլոր վայրենիները այդպէս են. ես տեսել եմ նրանց, շատերի հետ գործ եմ ունեցել : Ի՞նչ քաջութիւն կարող է լինել բարբարոսի մէջ, որ առաջնորդւում է միայն յափշտակութեան գաղափարով :

— Բոլորովին ճիշդ է, — ընդմիջեց Ասլանը, որ լուռ լսում էր : — Բարձր քաջութիւնը անձնազոհութիւն է պահանջում, իսկ անձնազոհութիւնը առանց բարձր իդէալների չէ կարող լինել :

Նա դարձեալ լռեց եւ, կարծես, այլ եւս չէր լսում մեզ :

Ես հարցրի .

— Ուրեմն ձեզանից վախենո՞ւմ են :

— Ասած է՝ «Թուրքին ծեծիր, հետը բարեկամացիր» — պատասխանեց Արթինը : — Ախար այդ առածը խօ այսօր չէ կազմուել, դա հարիւրաւոր, գուցէ հազարաւոր տարիների փորձերի վերջին խօսքն է : Եւ ես ինքս փորձել եմ այդ : Այդ գառան խորովածը, որ հիմա կերանք, գիտէ՞ք ով էր ուղարկել, — մի քուրդ աւազակապետ, որի ոչխարները արածում են մեզանից փոքր ինչ հեռու ձորի մէջ : Իմանալով, որ իմ քարաւանը իջեւանել է իր չադրների մերձակայքում, իր որդու ձեռքով ուղարկել էր երկու գառ եւ պատուիրել էր հարցնել իմ առողջութիւնը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարար Հէքմաթ յայտարարեց թէ «Միացեալ Նահանգներու եւ Իրանի միջեւ պատերազմական ոչ մէկ համաձայնագիր ստորագրուած է եւ պիտի ստորագրուի», հետեւաբար՝ անիմաստ էր այդ ուղղութեամբ Մոսկուայի կատարած ազդարարութիւնը: Իր կարգին Ուաշինկթըն հերքեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն Պարսկաստանի հետ զինուորական դաշինք մը կնքած էր :

ԻՐԱՔԻ եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կառավարութիւնները համաձայնեցան միասնաբար դիմադրաւել Յորդանանի դէմ ըլլալիք Իսրայէլեան որ եւ է յարձակում. այս ուղղութեամբ Վարչապետ Քասըմ Պաղտատ կանչած է Գահիրէի իր զինուորական կցորդը եւ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցած անոր հետ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ 17 Թուրք զինուած զինուորներ որոնք Սուրիա մտած էին ձերբակալուեցան :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ միջադէպ մը պատահեցաւ անցեալ օր: Իսրայէլեան պահակախումբ մը առեւանգեց 3 լիբանանցի հովիւներ եւ սպաննեց երեք ուրիշներ որ իրենց ընկերներուն օգնութեան կը փութային: Քննութիւն մը բացուած է :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ Պէն Կուրիոն, յայտարարեց թէ խորհրդային մամուլի հրատարակած լուրերը զօրաշարժի մը մասին Իսրայէլի մէջ, բոլորովին անհիմն են: Եւ, աւելցուց Պէն Կուրիոն, Խ. Միութիւնը ի վիճակի է անձամբ հաստատելու այս պարագան եւ պէտք չէ թոյլ տայ որ խորհրդային մամուլը նման զրպարտութիւններ հրատարակէ :

ՃՈՐՃԷԹ ՈՒՍՈՓ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի ձեռնհաս յօդուածագիրը կը գրէ թէ պետական հարուած մը կը պատրաստուի Յորդանանի մէջ : Ոմանք պիտի օգտուին Թագաւորին բացակայութենէն, Հիւսէյն Թագաւոր Նոյեմբեր 9ին Եւրոպա պիտի գայ :

ՍՓԻՆԿՀԻԼԻ (Նոր Սկովտիա) հանքին արկածէն ետք 9 հոգի կարելի եղած էր ազատել, ինչպէս գրած էինք. շաբաթ օր պատահեցաւ երկրորդ «հրաշք»ը եւ ինը օր հանքահորին մէջ արգելափակուած մնալէ ետք եօթը հանքագործներ փրկուեցան ազատարարներու կողմէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ԱՅՑ
Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իր շրջանի մահացեալ բոլոր ընկերներուն համար: Պատարագէն վերջ այց՝ հետեւեալ ընկերներուն շիրիմներուն .—

Տոքթ. Քիւրքճեան, Համայեակ Ուզունեան, Լեւոն Նոտարեան, Ահարոն Պէռպէռեան, Յովհ. Պէռպէռեան, Օննիկ Գուրեան, Նազար Բապուճեան, Աւագ Կարապետեան, Տագէս Զապունեան, Բիւզանդ Գամեան, Յովհ. Աբգարեան, Վաղ. Ուրքաբեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղ. Պօղոսեան, Շաւարշ Տէր Պարսամեան (Նոր Սերնդական) :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

«ԴՐՕՇԱԿ»Ի
ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Հայաստանի յեղափոխական շարժման պատմութիւնը իր բոլոր մանրամասնութիւններով արձանագրուած է «Դրօշակ» ամսագրին մէջ, որուն առաջին տասնամեակի թիւերէն մնացած էր մէկ հաւաքածոյ եւ խնամքով կը պահուէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանին մէջ :

Անգտանելի այս հաւաքածոն լուսապատկերներով հրատարակուեցաւ, որպէս զի ամէն Հայ պատեհութիւն ունենայ լրիւ տեղեկանալու իր ազատատենչ հայրենիքի անվերջ մաքառումներուն եւ հրաշալի յաղթութեան :

«Դրօշակ»ի առաջին տասնամեակի (1890 – 1901) հաւաքածոն կը հրատարակուի երկու հատորով :

Առաջին հատորը (1890–1897) նոր լոյս տեսաւ, 750 մեծադիր էջ: Թղթակազմի գինն է 1800 ֆրանք, շքեղ կազմուած՝ 2400 ֆրանք :

Գրատուն Պարսամեան, 46, բիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին մէջ :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ ԿԱՍՏՈՆ ՏԷՖԷՐԻ (երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար) :

Նախագահ՝ Ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Օրուան խօսքը՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն) :

Գեղարուեստական բաժինըստանձնած է՝ Նոր Սերունդը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 16ին

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ֆուայեէ տը լ'Իմմաքիւլէի մէջ, 24 րիւ Տիւնուար :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մարիամ Ակոնաեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի՝ Պ. Ենովք Ցարութիւնեանի մահուան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Այրի Տիկին Էլլէն Բիւզանդի, իր ամուսնոյն Տոքթ. Քիւրքիւճեանի մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փոբթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկերուհի Տիկին Էլլէն Բիւզանդի իր ամուսնոյն Տոքթ. Յ. Քիւրքիւճեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ձէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանին ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն.— Տէր եւ Տիկին Ա. Աւագեան հինգ հազար ֆրանք, Սաաթէթեան – Աբրահամեան վաճառատուն 900 ֆրանք, Աճէմեան եղբայրներ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Երբեմեան հազար, Տիկին Հերմինէ Պէրթրան հազար, Տոքթ. Զաքմիչեան հազար, Պ. Աճէմեան հազար, Տէր եւ Տիկին Վ. Սարաճեան 500, Պ. Կարապետեան 500 ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Պ. Շ. Միքայէլեան, (Բուաթիէէն) կը նուիրէ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատան եւ հազար ֆրանք ալ Հայ Կարմիր Խաչի Անոէր հիւանդներու ֆոնտին, Գաբրիէլ եւ Միքայէլ Հրեշտակապետաց Տօնին առթիւ, փոխան հոգեհանգիստի, իր ծնողաց, եղբայրներուն եւ քոյրերուն յիշատակին :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Սենեակ մը, խոհանոցով, նախընտրաբար ուսանողի մը: Դիմել Յառաջին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Cercle Militaire

Նոյեմբեր 9ին, ժամը 17էն 24

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ — ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ :

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քըրուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, այս կիրակի, ժամը 16ին, ակումբի սրահին մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիներն ու նախկին սանուհիները, ջերմիկ եւ հաճելի ժամանցի մը ընթացքին՝ կատարելու ազգային եւ ընկերային պարտաւորութիւններ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը ճիշդ 9ին: Կը խօսի Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան : Նիւթ ունենալով «Տպաւորութիւններ Հայաստանէն»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը 300 ֆրանք :

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ
ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ

Կ'երգէ.—

1) Ուրին, 2) Սասունա սար, 3) Արեւելեան պար (նուագ), 4) Ջայն տուր ո՛վ ծովակ), 5) Պար թիւ 6)Նուագ Տէր Գոնեակէն), 6) Զմեռն անցաւ, 7) Մանուշակը, 8) Օրօր, 9)Պեթուար աղջիկ, , 10) Էսկիւզ ան լա մաժէօռ (նուագ), 11) Արգեօք գիտե՞ս դու, 12) Պար թիւ 1 (Նուագ Տէր-Գոնեակէն), 12) Բարի լուսի եւ էյ ջան, 14) Սարի եղնիկ (ընկերակցութեամբ նուագախումբի, ղեկավարութիւն Ալ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ

Տեւողութիւն 44 վայրկեան, գինն է 2800 ֆրանք, երկարանուագ միասին :

Դիմել՝ Օր. Շաքէ Պէնկեանի :

9, R ue Pourtour, Meudon (S. et O.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երկսեռ երիտասարդութեան համար Բարեգործականի գիշերային հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է, տեղի կ'ունենայ ամէն Ուրբաթ, ժամը 19 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Փափաքելի է որ երիտասարդութիւնը փութայ օգտուիլ սոյն պատեհութենէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն Օ Կլիւպ:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԼԻՍԷ ՔՈՆՏՈՐՍԷԻ ՄԷՋ, ՁՐԻ

Դասընթացք հայերէնի եւ այլ ճիւղերու: Ասօսիասիօն ֆիլօթէքնիք, ճանչցուած իբրեւ ազգօգուտ ձեռնարկ, իր ուսուցման ծրագրին մէջ տեղ կուտայ հայերէնի դասաւանդութեան: Կ'ուսուցուին՝ լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն: Դասախօս նշանակուած է գրագէտ՝ Թ. ԳԱՌՆԻԿ որ կը ստանձնէ նաեւ մասնաւոր դասեր, բացի հայերէնի ճիւղէն, իտալերէնի եւ գերմաներէնի:

Հայերէնի դասընթացքը սկսած է Հոկտեմբեր 15էն եւ կը շարունակուի. ամէն չորեքշաբթի եւ ուրբաթ ժամը (19 – 21):

Արձանագրութեան միանուագ ծախք տարեկան 700 ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ հետեւելու դասաւանդուած միւս ճիւղերուն, զանազան օտար լեզուներ, գիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, ընկերային նիւթեր են.: Փափաքողներուն ծրագիրը ձրի կը տրուի :

Դիմել՝

Association Philotechnique

47, Rue Saint André des Arts

(Մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն) :

Հինգշաբթի եւ Շաբաթ 14 – 16, Երկուշաբթի 18·20, հեռաձայն Տանթօն 48·28, 44·14: Հայերէնի, իտալերէնի, գերմաներէնի դասերուն համար դիմել՝ Թ. Գառնիկեան, 8 բիւ Նոթր Տամ տը Լոռէթ՝

Որբունիի ճաշարանը, կամ՝ նոյն հասցէին, Օր. Զ. Սրապեանի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, ժամը 4 – 6 :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր· վեցամս· 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — JEUDI 6 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8337 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4138

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՇԷՐԻԱ՞Թ

Երեսունեհինգ տարի վերջ ալ Մուստաֆա Քեմալի բարենորոգումները տակաւին չեն մարսուած բոլոր Թուրքերուն կողմէ :

Ֆէսերը գլխարկի են վերածուած, սակայն գլուխները չեն փոխուած :

Թրքուհիները Պոլսոյ եւ մեծ քաղաքներու մէջ պատռած են քիթ-բերան ու մարմին ծածկող քօղերը, սակայն չարշաֆն ու փէչէն ի պատուի են դեռ Անատոլուի մէջ:

Կրօնքը պետութենէն բաժնուած է, խալիֆայութիւնը ջնջուած, շէրիաթը օրէնքէ դուրս հռչակուած, աստուածապետական կարգերու տեղ աշխարհական վարչաձեւ հաստատուած, սակայն իսլամական մոլեռանդութիւնը անթեղուած կը մնայ հոգիներու մէջ, պատրաստ բռնկելու՝ փոքրիկ կայծէ մը:

Թուրքը իսլամ է ամէն բանէ առաջ: Քրիստոնեային հանդէպ ատելութիւնը արմատ ձգած է ոչ միայն հին, այլ նաեւ նոր սերունդի հոգիին մէջ :

Հալքի միահեծան իշխանութեան օրով տեսանք թէ ի՛նչպէս մոլեռանդ Թուրք ու իսլամ Իսմէթ Ինէօնիւ ուզեց ճմլել Հայ, Յոյն եւ Հրեայ առեւտրականները: 1942 Դեկտեմբեր 11ին վարլըք վէրկիսի (Ունեւորութեան տուրք) անմեղ անունին տակ, անիկա գործադրութեան դրաւ դիւային ծրագիր մը, որուն նպատակն էր աչքի փուշ դարձած փոքրամասնութիւնները մոխիրի վրայ նստեցնել :

Իսկ Դեմոկրատ Մէնտէրէս, որ ա՛յնքան կը յոխորտայ իբրեւ «ժողովրդավար» ու «ազատամիտ» եւ կ'ուզէ այնպէս ցոյց տալ, որ Թուրքիա քաղաքակրթութեան ամէնէն վերին աստիճանները հասած է, իր իսկական դիմագիծը ցոյց տուաւ 1955 Սեպտեմբեր 6էն 7 լուսնալիք գիշերը: Անատոլուէն մասնաւորապէս բերուած ջարդարարներ, զինուած չարաթներ առաջ պատրաստուած միատեսակ հատու եւ քանդիչ գործիքներով, յարձակեցան Պոլսոյ Հայ, Յոյն եւ Հրեայ վաճառատուներուն, բնակարաններուն եւ եկեղեցիներուն վրայ եւ ութը ժամուան ընթացքին քարուքանդ ըրին ամէն բան :

Ականատեսներ կը պատմեն թէ մասնաւորապէս Բերան կը ներկայացնէր այնպիսի տեսարան մը, որ կարծէք ո՛չ թէ ութը ժամ, այլ ութը ամիս ռմբակոծ եղած ըլլար եւրոպական այդ թաղամասը:

Ուրեմն Հալք եւ դեմոկրատ իրար կ'արժեն :

Իսմէթ ու Մէնտէրէս աթոռի կռիւ է որ կը մղեն եւ այդ ճամբուն վրայ ամէն լուտանք կը թափեն իրարու հասցէին :

Սակայն երբ հարցը կը դառնայ ոչ Թուրք եւ ոչ-իսլամ տարրերու շուրջ, կը մոռնան ամէն ոխ ու ատելութիւն եւ արտասովոր եղբայրակցութեամբ միացեալ ճակատ կը կազմեն :

Իսլամական մոլեռանդութիւնը յանկարծական արտայայտութիւն մը ունեցաւ վերջերս, երբ վարչապետ Մէնտէրէսի խմբապետ (Աֆիոն Գարահիսարի շրջան) այցելութեան առթիւ Զարչըրչըի մզկիթին իմամը քանի մը ընկերներով կանաչ կարմիր դրօշակ պարզեց մինարէին վրայ :

Իսլամութեան խորհրդանիշ այդ դրօշակը 35 տարիէ ի վեր խնամքով պահուած է եղեր մզկիթին մէկ անկիւնը՝ սնտուկի մը մէջ :

«Հերոս»ներուն մէջ 55 – 60 տարեկան հին գլուխներու կարգին կան 24նոց երիտասարդներ: Իսկ բուն պարագլուխը՝ մզկիթին իմամը՝ 26 տարեկան է :

Ուրեմն նոր սերունդն ալ վարակուած է իսլամական մոլեռանդութեամբ :

Միայն գաւառի մէջ չէ այս շարժումը: Պոլսոյ մէջ ալ պակաս չեն դէպի Շէրիաթ, դէպի յետադիմութիւն երթալու, անցեալը վերականգնելու, խալիֆա եւ չէյխիւլիսլամ ունենալու ձգտումները :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՄՏԱՀՈԳ

Երեքշաբթի օր տեղի ունեցան ամերիկեան ընտրութիւնները: Քաղաքական դրեթէ բոլոր շրջանակները մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասէին արդիւնքը՝ նկատելով որ այս ձեւով Միացեալ Նահանգներու քաղաքացիները պիտի արտայայտուէին Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի վարած քաղաքականութեան մասին, արտաքին թէ ներքին ճակատներու վրայ :

Կարգ մը շրջանակներու նախատեսութիւնը այն էր՝ թէ Հանրապետականները պիտի կորսնցնեն ընտրութիւնները: Նախագահ Այզընհաուըրի կուսակցութիւնը նախապէս ալ մեծամասնութիւն չէր կազմեր Խորհրդարանին մէջ, բայց այս անգամ, առաջին տեղեկութիւններու համաձայն, դեմոկրատները մեծ քայլերով կը յառաջանան :

Միացեալ Նահանգներու Ներկայացուցչական ժողովը կը բաղկանայ 432 հոգիէ, նախապէս Դեմոկրատները ունէին 232 աթոռ, Հանրապետականները՝ 195: Չորեքշաբթի կէսօրին ստացուած լուրերու համաձայն՝ 232 Դեմոկրատ ընտրուած էին եւ 78 Հանրապետական, ինչ որ կը նշանակէ թէ Դեմոկրատները կը շարունակեն ամրապնդել իրենց դիրքը, մինչ Այզընհաուըրի կուսակցութիւնը կը նահանջէ :

Ծերակոյտին մէջ Դեմոկրատները ունէին 49 աթոռ, իսկ Հանրապետականները՝ 48 : Այս անգամ վերանորոգուեցաւ միայն մէկ երրորդ եւ քուէախոյզներու տուած արդիւնքները՝ (Դչ· կէսօր) հետեւեալներն են.— 19 Դեմոկրատ ծերակուտական եւ վեց Հանրապետական :

Ընտրուեցան նաեւ 32 կառավարիչներ, որոնց աթոռներու բաժանումը՝ վաղը :

Այս տարի Ամերիկացիները աւելի մեծ թիւով քուէարկած են քան 1954ին: Հաւաքուած է 44 միլիոն 500·000 ձայն : Ընտրապայքարը լուրջ բնոյթ ստացած էր Նիւ Եորքի մէջ, ուր Հանրապետական թեկնածու Ռոքֆէլլըր եւ դեմոկրատ Հարիման պատճառ եղան որ ընտրողներու թիւը մրցանիշ կոտրէ: Ընդհանուր կարծիքը այն է, թէ Նիւ Եորքի մէջ յաղթանակը տարած են Հանրապետականները : Տիթրոյիթի առաջին արդիւնքներն ալ ի նպաստ Հանրապետականներուն են :

Նախագահ Այզընհաուըր, Հանրապետական կուսակցութեան պարագլուխը, թռչան (էլիքոփթէր) օգնութեամբ գնաց Կէթիզպըրկ, քաղաքացիի իր պարտականութիւնը կատարելու համար :

Որքան ալ ժողովրդական ըլլայ Հանրապետականներու ղեկավար Նախագահ «Այք»ի անունը, ընտրութիւններէն առաջ հանրային կարծիքը 58 առ հարիւր համեմատութեամբ Դեմոկրատներու կողմն էր :

Թէեւ ընտրութեանց վերջնական արդիւնքները չեն հրատարակուած տակաւին, բայց Հանրապետականները ընդունած են իրենց պարտութիւնը: Նախագահ

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՊԱՊԻՆ օծումը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր մեծ հանդիսաւորութեամբ: Ս· Պետրոս փութացած էին 350·000 հոգի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ԽՕՍՈՂ ՄԸ

— Բժիշկը կանչէ, շատ գէշ եմ: Շուտ ըրէ·· Աստուած իմ ···

— Բժիշկը կանչելը դիւրին է ··· Նախ եւ առաջ քննելու, ստուգելու, հասկնալու եւ ըմբռնելու ենք թէ քեզ չարչարող, տանջող, տառապեցնող եւ հոգիդ բերանդ բերող ախտը ի՛նչ ախտ է եւ ի՛նչ հիւանդութիւններ եւ բարդութիւններ կրնայ յառաջ բերել··· Որովհետեւ, մինչեւ որ այդ քննութիւնները եւ ստուգումները չկատարենք եւ հարցին, այսինքն, խնդրին էութիւնը եւ իսկութիւնը եւ անոր պատճառները, շարժառիթները եւ դրդապատճառները ուշի ուշով, այսինքն ու շադրութեամբ եւ կէտ առ կէտ եւ ամենայն խղճմտութեամբ եւ գիտակցութեամբ չուսումնասիրենք՝ մեր եզրակացութիւնները ու հետեւութիւնները հանելու համար, աւելորդ կ'ըլլայ դիմել արդիական բժշկական յառաջադէմ գիտութեան միջամտութեան, անոր օգնութեան, օժանդակութեան եւ աջակցութեան, քեզ խոշտանգող, չարչրկող եւ քեզ յուսահատութեան, յուսալքումի, վհատումի եւ անձկութեան փշոտ ու տասկոտ ճամբաները առաջնորդող ···

— Մեռայ, բժիշ··· կը··կան···

— Մի՛ անապարեր, սիրելի եւ թանկագին բարեկամս, որ ճակատագրին մէկ դժբախտ տնօրինութեամբ եւ կարգադրութեամբ, այսինքն Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոսի եւ Ամենակալ Տիրոջ կարգադրութեամբ, հրամանաւ եւ վճռով, ֆիզիքական եւ մարմնական, հոգեկան եւ բարոյական այս տառապալից կացութեան եւ վիճակին մատնուելով, յուզումնալից աղաչանօք եւ պաղատանօք բժշկական դարմանի կարօտ մնացած ըլլալով, այսինքն, ըսել կ'ուզէի որ — երկու բառով ըսեմ — այս հիւանդութիւնը, կամ, ըսենք ախտը կամ, եթէ կ'ուզես, աւելի պարզ եւ հասկնալի բառով մը եւ բացատրութեամբ մը, այս ցաւը եւ տառապանքը, որ տանջանքի մը եւ չարչարանքի մը բնոյթը ստացած ըլլալով ···

— Բժիշ··· Մեռ ··· ա՛յ ···

— Բնականաբար, կարելի չէ ըսել որ երբ ախտ մը կամ հիւանդութիւն մը առաջին անգամ այցելութեան կուգայ, այսինքն, սովորական բացատրութեամբ, հիւանդութիւն մը մէկը կը հարուածէ եւ զայն հիւանդացնելով, տկարացնելով՝ անկողին կ'առաջնորդէ, որպէսզի անկողնոյն ճերմակ եւ սպիտակ սաւաններուն··

— Բ··· ժ ·· ի ··· շ··

— Ինչպէս որ Փասքալ փիլիսոփան ըսեր է··· Ներողութի՛ւն, բառը Փասքալը չէր, այլ Տէքարթն էր··· Այսինքն, ինչպէս Տէքարթը ըսած է որ··· ինչ որ է անոր ըսածը հիմա միտքս չէ··· Բայց, խնդիրը այն է որ Պղատոնի եւ Արիստոտելի փիլիսոփայական դպրոցը — որ, անշուշտ, այս պարագային դպրոցական շէնքին մասին եղած ակնարկութիւն մը չէ··· Ուրեմն, ինչպէս Սոկրատը անգամ մը ժողովուրդին ըսեր է որ առողջ մարմինը առողջ մտքին մէջ կ'ըլլայ ··· Ո՛չ, ոչ, ներողութիւն, շուարեցայ եւ շփոթեցայ առողջ միտքը առողջ մարմնոյն մէջ կ'ըլլայ, այնպէս ալ քանի որ հիմա, ներկայիս, այսինքն այս վայրկեանին, այսօր, այս ժամուս, երբ դուն անկողնոյ կը ծառայես եւ կը տառապիս ու կը չարչարուիս, ատիկա իրական տառապանք եւ չարչարանք չէ, այլ երեւակայութիւն, որովհետեւ, ինչպէս Սոկրատը, չէ՛, չէ՛, Շէյքսփիրը ըսեր է երբ միտքդ տկար է մարմինդ ալ ··· Այսինքն, քանի որ դուն հիմա կ'ըսես թէ ···

— Մ··· ե··· ռ ···

— Այս քանի մը հակիրճ բացատրութիւններէն ետք, ուրեմն, ես հիմա կը բանամ հեռաձայնի այս պարարտ տոմարը եւ բժշկական գիտութեան ներկայացուցիչներէն, բժիշկ Ասպիրինին թիւը ··

— ···

— Հէ՛յ, արթնցի՛ր, բժշկին յուր տուի··· Եղբա՛յր, այս աշխարհիքին մէջ ալ ի՛նչ տարօրինակ մարդիկ կան··· Բժիշկ ուզեց, ուզածին պէս կանչեցի, հիմա ալ եկաւ մեռաւ··· Ինչ կ'ուզէք ըսէք, անկիրթը անկիրթ է ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԷ ՎԵՐՋ՝

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջին թղթատարով ստացուած լիբանանեան թերթերը մտահոգիչ լուրեր կը հրատարակեն երկրին ներքին կացութեան շուրջ: Կարգը չէ հաստատուած տակաւին եւ աւազակութեան, առեւանգումի եւ ոճիրի դէպքեր իրարու կը յաջորդեն :

Սաննինի բարձունքին մօտերը՝ մինչեւ ատամները զինուած մարդ մը յարձակում գործած է խումբ մը որսորդներու վրայ եւ զինաթափ ընելէ ետք՝ կողոպտած է զանոնք :

Մէճտէլ Պէնայի մէջ Ճամպլաթի կողմնակիցները ձերբակալած են Խալէք անուն մարդ մը՝ զինուած վիճակի մէջ եւ յանձնած են ոստիկանութեան :

Ռաշայեայի ճամբուն վրայ թեթեւ բախում մը եղած է երկու հոսանքներու միջեւ, ծանր վիրաւոր մը կայ :

Պասլյէքի եւ Ռոյսաքի գիւղացիներուն միջեւ ալ բախումներ պատահած են :

Թրիփոլիի մօտերը յիսունի մօտ զինեալ մարդիկ յարձակում գործած են գիւղի մը վրայ եւ առեւանգած հինգ հոգի· երեք ժամ ետք առեւանգուած անձերը ազատ արձակուած են :

Դարձեալ Թրիփոլիի մէջ զինեալ անծանօթ մը փորձած է կողոպտել խանութ մը, բայց անցորդներէ հետապնդուելով՝ փախուստի դիմած :

Քարմ էլ Ասալի մէջ տասնեակ մը աւազակներ, զինուած, մտած են ձիթենեաց պարտէզ մը եւ սկսած ձիթապտուղ հաւաքել՝ կրակելով պարտիզպանին վրայ:

Տումայի մէջ ձերբակալուած է պատերազմական հրացան կրող մարդ մը :

Հարաւային Լիբանանի մէջ զինեալ մարդիկ փակած են թաքսիի մը ճամբան եւ ճամբորդները կողոպտած :

Պէյրութի օդակայանի ճամբուն վրայ երեք զինեալ մարդիկ առեւանգած են երիտասարդ աղջիկ մը: Սպանութիւններն ու աւազակութիւնները կը շարունակուին ամէն կողմ : Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է՝ խառնակիչներու գործունէութիւնը սահմանափակելու համար : (Կարդալ նաեւ մեր սեփական թղթակցութիւնը՝ Բ· էջ) :

ՀԵՌԱԳԻՐ ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ

ԽՄԲ·— Չորեքշաբթի առաւօտ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Մայր Աթոռէն:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 5

Ն· Ս· Օ· Վազգէն առաջին Վեհափառ Կաթողիկոս իր շնորհակալութիւնները յայտնում եւ Հայրապետական Օրհնութիւնն է տալիս Սփիւռքի բոլոր ազգային, եկեղեցական, մշակութային հաստատութիւններին եւ առանձին անոնց որոնք հաճեցին նամակով կամ հեռագրով շնորհաւորել Նորին Վեհափառութիւնը իր ծննդեան յիսնամեակի եւ գահակալութեան երրորդ տարեդարձի առթիւ:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԱՅՍՕՐ

ՎԷՐՔԵՐ ՈՒ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Ա.

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Նոյեմբեր...)– Զենք գիտեր, թէ կիրքերը բոլորովին հանդարտելէ ետք պիտի գրուի՞ օր մը Լիբանանի քաղաքացիական կռիւներուն պատմութիւնը: Եւ եթէ գրուի, ինչպէ՞ս պիտի գրուի, ինչպէ՞ս պիտի դատուի ու խօսուի: Եւ մանաւանդ, բոլոր տեսակի ենթադրութիւններէն, նախապաշարումներէն եւ իրական կամ անիրական վերագրումներէն անկախ, ինչպէ՞ս լոյսին պիտի բերուին ծալքերը ողբերգութեան մը, որ իր նախընթացը չունի լիբանանեան անցեալին մէջ:

Հիմա որ երկու շաբաթէ ի վեր դադրած են կռիւները եւ կեանքը աստիճանաբար կը վերադառնէ իր երբեմնի խաղաղ ու ողեւոր կերպարանքը եւ, հիմա որ ամիսներով իրարու երես չտեսած մարդիկ, Պէյրութի զանազան թաղամասերէն ու գաւառական շրջաններէն, արիւնոտ անցքերուն տեսակը կը պատմեն իրարու, մարդ, Պէյրութ դառնալով հանդերձ, հազիւ թէ կրնայ ըմբռնել կատարուածը իր ընդհանուր գծերուն մէջ: Մէկ բան պարզ է, որ Լիբանան, իր ուժերէն, դիմանալու իր կարողութենէն շատ վեր արիւնոտ զոհեմարտի մը մէջ ցնցուեցաւ ահաւոր պրկումներով: Քամեց իր երակները եւ մաշեցուց ինքզինքը: Ու անխնայ տառապեցաւ:

Մարդկային զոհերուն ճշգրիտ համրանքը գիտցող չկայ: Մինչեւ քսան հազար հաշուողներ կան:

Կէսէն աւելիով փճացած է բնակչութեան տնտեսութիւնը: Նեղ օրերու համար պահուած խնայողութիւնները շոգիացած են: Շատ շատեր խեղդուած են պարտքերու մէջ: Ու կան բազմաթիւ ընտանիքներ, որոնք մոխիրի վրայ նստած են,— թալանուած կամ հրկիզուած են իրենց տուները կամ սպաննուած են ընտանեկան պարագաները:

Խախտած է երկրին ելմտական եւ տնտեսական հաւասարակշռութիւնը: Պետութիւնը զրկուած է իր նախատեսած եկամուտներու գանձումներէն, բայց եւ այնպէս հարկադրուած է դիմագրաւել ընթացիկ սովորական ծախքերը:

Առեւտրական հրապարակն ու սեղանաւորական հաստատութիւնները կը բոլորեն տաղնապի շրջան մը: Պարտատէրները, վեց ամիսէ ի վեր չեն կրցած վճարել իրենց պարտքերը եւ հարիւր հազարաւոր մուրհակներ կը մնան դարակներու մէջ: Դրամատուները, մինչեւ այսօր, պայմանաժամերու երկարաձգումներով, խնայած են պարտատէր առեւտրականներուն, որոնք, իրենց կարգին տխրուած են նոյնը ընել իրենց յաճախորդներուն: Հարկադրական ու անպաշտօն մորաթորիոմ մըն է եղածը, որ բնականաբար չի կրնար յաւերժանալ: Եւ սակայն դրամ ալ չկայ հրապարակի վրայ: Հետեւաբար կը պակսին անմիջական վճարման կարելիութիւնները: Անել մըն է, որուն մէջ ժամանակ մը եւ հարկադրօրէն պիտի տապլտկի դեռ երկրին տնտեսութիւնը, մինչեւ որ կառավարութեան ձեռք առնելիք միջոցներով կարելի ըլլայ վերադառնալ բնականոն գործառնութեանց վիճակին:

Ելմտական – տնտեսական այս տաղնապին ամէնէն խրախուսիչ եւ ուշագրաւ կողմը, սակայն, այն է, որ լիբանանեան դրամանիշը, առանց որեւէ ելեւէջի, պահեց իր ամբողջական արժէքը, օտար դրամանիշերու եւ ոսկեդրամի յարաբերութեամբ: Տաղնապի ամէնէն սուր օրերուն իսկ, անկումը քանի մը միաւորներէ անդին չէր անցած:

Արդ, երէկուան դեռ այնքան թարմ վերիվայրումները ետին ձգած, Լիբանան սկսած է այժմ իր բազմապիսի վէրքերու դարմանումը, դարմանք պատճառող ինքնավստահութեամբ մը: Այն ալ՝ հակառակ տակաւին մտահոգութիւն պատճառող շարք մը խռովութեանց ու երեւոյթներու գոյութեան եւ ապագայի նկատմամբ ոմանց տեղի կամ անտեղի յոռետեսութեան:

Ստիպողական բնոյթով ներկայացող զանազան հարցեր դարձած են կառավարական քառեակի մտահոգութեանց եւ զբաղումներու առարկան: Շահեկանը այն է, որ այս մտահոգութիւնները, առհասարակ նոյն ձեւով իւրացուած են դահլիճի չորս անդամներուն ալ կողմէ, որոնց գլխաւոր երկուքը՝ վարչապետ Ռաշիտ Քարամէն եւ փոխ – վարչապետ Փիէր Ճէմայէլը, դեռ երեք շաբաթ առաջ զիրար կը բզկտէին անողոք թշնամութեամբ մը: Ընդհանուր խոստովանութիւնը այն է, որ անցեալը մոռնալու այս ձգտումն ու այժմու գործակցութիւնը չէին իրականանար, եթէ երբեք Սեպտեմբեր 28էն պայթած եւ մինչեւ Հոկտեմբեր 14ը շարունակուած Փաղանգաւորներու եւ առհասարակ նախագահ Շամունի կողմնակիցներուն հակապստամբութիւնը չպարտադրէր ինքզինք երէկուան ապստամբներուն: Կարելի չէ ըսել, թէ տարակարծութիւններ չկան այսօր ալ կողմերու միջեւ, բայց ուրախալին այն է, որ նման պարագաներու մէջ իսկ անոնք կը յաջողին գտնել իրար հասկնալու ճամբան:

Կարեւորագոյնը եւ անմիջականը բոլոր այս մտահոգութեանց մէջ ապահովութեան վերահաստատումն է Լիբանանի մէկ ծայրէն միւսը: Այս բանին համար աւելի քան ստիպողական է անշուշտ փոխադարձ վստահութեան ամրապնդումն ու մանաւանդ բնակչութեան ապազինումը: Լիբանանը դարձած էր ռազմավայր եւ զինեալ բազմութեանց ու անոնց ունեցած այլատեսակ զէնքերուն համրանքը չկար: Համրանքը չկայ նաեւ այսօր, երբ երկու շաբաթներէ ի վեր դադրած են բախումները եւ հրացանաձգութիւններ գրեթէ չեն լսուիր: Կառավարութիւնը կը փնտռէ այժմ ձեւ մը զէնքերը հաւաքելու, կամ, հիմակուհիմա, գոնէ զանոնք կրելն ու գործածելը արգիլելու համար: Այս արգելքը ի զօրու է արդէն, բայց այդ չի նշանակեր, որ մարդիկ սկսած են այլեւս առանց զէնքի ման գալ: Թաղեր կան Պէյրութի մէջ, ուր կարգ մը ըմբոստներ տակաւին կը շարունակեն ցուցադրել ատրճանակները իրենց գօտիներուն մէջ կամ գիշերները ման գալ թոմի – կըներն ի ձեռին: Եւ, սպառնալ երբեմն իրենց դէմը ելլողին: Ու փողոցներ կան մայրաքաղաքի կեդրոնական մասերուն մէջ, ուրկէ անցնիլը կը նկատուի վտանգաւոր, նոյն իսկ օր – ցերեկով: Անհամար ընտանիքներ, որոնք կռիւներու շրջանին հեռացած են իրենց բնակարաններէն, այսօր ալ կը վախնան դեռ վերադառնալու այնտեղ: Ապահով չեն մանաւանդ գիշերները, թէեւ քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առած են քաղաքացիներու հանդիստը ապահովելու համար:

Հարցը այն է, որ անիշխանական կենցաղի մէջ տակաւին յամառող այս տարրերը դուրս կը մնան ըմբոստութեան երբեմնի ղեկավարներու հակակշռէն: Այս յամառումը չունի այլեւս քաղաքական բնոյթ, այլ կը ներկայանայ գլխաւորաբար դրամական շահերու հետապնդում: Իրենց տուները վերադարձողները, օրինակի համար, պարտաւոր են, իբրեւ տեսակ մը «փրկագին», գումար մը վճարելու իրենց թաղի կամ փողոցի այս կամ այն ըմբոստին, որոնք կը ներկայանան լքուած բնակարանները պահպանած ըլլալու յաւակնութեամբ: Ի պատիւ ըմբոստութեան երբեմնի վարիչներուն եւ այժմու քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց պէտք է ըսել, թէ անոնք առաջին իսկ օրէն խստիւ արգիլած են նմանօրինակ շանթաժներ կամ սպառնալիքներ եւ յանցանքի վրայ բռնուողները պատժուած են ու կը պատժուին անխնայ խստութեամբ: Բայց եւ այնպէս դէպքեր պատահած են եւ այսօր ալ դեռ կը պատահին, իբրեւ վերջին մնացորդները հնգամսեայ անիշխանական շրջանի մը:

Գաւառական կարգ մը շրջաններու մէջ ալ, ուր հակակշիռը աւելի դժուար է, անպակաս են այս կարգի դէպքերը: Կէտերէն մէկը կը մնայ տակաւին Տիւրզիներու բնակած լեռնային շրջանը: Զինաթափ ըլլալ չուզողները իրենց ընթացքը կը պատճառաբանեն փոխադարձութեան վտանգով: Կառավարութիւնը, որ զինեալ ուժեր փոխադրած է այդ շրջանները կարգ – կանոնը վերահաստատելու համար, կը ջանայ այժմ հասկացողութեան գալ Տիւրզիներու պետին՝ Քամալ Ճումպլաթի հետ եւ յոյս կայ, որ մօտ օրէն պիտի իրականանայ եթէ ոչ ընդհանուր զինաթափութիւն մը, գէթ զինեալ վիճակով ման գալը այդ շրջաններուն մէջ:

Ապահովութեան վերահաստատումն ու աստիճանական եւ ընդհանուր ապազինումը, սակայն, իրենց կարգին կապուած են Լիբանանի ներքին եւ արտաքին քաղաքական կեանքի զարգացման հետ:

Տեսնենք այժմ, թէ ինչ փուլի մէջ կը գտնուի այդ կեանքի ընթացքը եւ ինչ նախատեսութիւններ կան անոր յետագայ զարգացման համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Շար.)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք ընկ. Արա Պիպէրեանի խօսքը՝ արտասանուած յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեան:

Աշուն է կրկին... անգամ մը եւս Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը եկած է տօնելու իր Օրը, ոգեկոչելու իր յաղթանակներն ու գործունէութիւնը, պարզաբանելու իր քաղաքական պայքարին իմաստը:

Եկած է Ան, հրապարակաւ յայտարարելու թէ իր հաւատքը կը մնայ անխախտ, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, հակառակ իր դէմ կանգնած վիթխարի ուժերուն:

Եկած է անգամ մը եւս, այս նոր աշնան սեմին, ըսելու թէ չէ մարած խարոյկը, որու բոցը կը փոխանցուի ձեռքէ ձեռք, եւ սերունդէ սերունդ:

Կրկին աշուն է: Անգամ մը եւս օտարութեան մէջ, իր Օրը կը տօնէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, մղոններ հեռու իր ստեղծած հայրենիքէն, որու փրկութեան համար տուաւ իր լաւագոյն զինուորները:

Հեռու եւ առանձին, ան կը շարունակէ հետապնդել հայ ժողովուրդին գերագոյն իտէալը, ձերբազատել Հայաստանը օտար ու խորթ լուծէն:

68 երկար տարիներ անցեր են արդէն այն օրուընէ ի վեր, երբ Մեծ Երրորդութիւնը ծնունդ է տուեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան:

68 երկար տարիներ, որոնց ընթացքին, բոլոր միւս կուսակցութիւնները, յուսահատ, վար են դրեր զէնքերը: Բայց Դաշնակցութիւնը կը մնայ միշտ պատնէշին վրայ, առանձին, իր անսահման հաւատքով, իր կախարդիչ իտէալով, իր աննըման մամուլով, իր մտաւորականներով, իր բանուորներով, պաշտպան հայ ժողովուրդին, ղեկավար ուժ հայ երիտասարդութեան:

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

Տօնական մթնոլորտում պատահեց այդ:

Դա մի թռիչք էր երազում, գարնանային թրթիռ:

Մայիսի երկուսին, շէնքը յանձնելու երրորդ օրը Ռուբէնն իր խմբին հետ գնաց քաղաքամերձ այգիներից մէկը քէֆ անելու: Սրանով եօթներորդ շէնքն էր, որ յանձնում էր նրա խումբը: Ռուբէնը գերազանց վարպետ որմնադիր էր եւ օրինակելի խումբ էր պահում:

Թմրութիւն էր բուրում այդ բլրի գագաթից: Բոլորն էլ բանիմաց, ուրախ տըղերք, սերտ կապուած իրար հետ:

Ռուբէնը բարձրահասակ, ջլուտ երիտասարդ էր, մարտական դէմքով: Ոսկեգոյն բեղեր ունէր, պինդ սեղմած շրթերի վրայ, եւ յոխորտ սրում էր այդ բեղերը: Շատ համեստ էր եւ լուրջ, կարգադրում էր հանդիստ բաս ձայնով, խրատում էր աւելի քան կշտամբում եւ քանի բարկանում էր, այնքան աւելի էր ցածրացնում ձայնը եւ դէմքը մօտեցնում խօսակցին: Ընդհանրապէս յամառ էր առաջ տանում իր միտքը: Նա հեղինակութիւն էր:

Նրան յարգում էին:

Ահա: այսպէս, տօնական օր էր, որ նրան պատահեց այդ դէպքը: Բայց պատահեց մի տեսակ զարմանալի անսպասելիութեամբ: Ռուբէնն ու իր ընկերները շրջում էին այգում ծառէ – ծառ, կանաչների վրայ նստոտում, կատակում: Յետոյ ըմբշամարտ եղաւ: Խմբից երկու հոգի, որ ծանր մարմնամարզի հերոսներ էին՝ սուտ ըմբշամարտեցին:

Այդ ժամանակ էր, որ Ռուբէնը նկատեց այգու տնակի առաջ մի աղջկայ, որ խոր նայում էր իրան: Հպարտ գլուխ ունէր նա, խրոխտ կապոյտ աչքեր: Նա հրամայող գեղեցիկ էր, բարձրահասակ:

Ռուբէնը նայում էր «ըմբիշներին», ժպտում զուսպ, ինքնիրեն: Յետոյ կրկին աչքը գցեց տնակի կողմը: Աղջիկը ներքին հայեացքով իրեն էր նայում:

Ճաշի ժամանակ, երբ խմբի հետ հաւաքուեց նաեւ այգետիրոջ ընտանիքը, որ միշտ չես իմանում ովքեր են եւ ինչպէս յայտնուեցին՝ հպարտադէմ աղջիկն անաղմուկ սողոսկեց այն տեղ:

Շատ մտերմական ընթացաւ ճաշը եւ ուրախ, գարնանային թեթեւութեամբ: Ոչ մի տգեղութիւն: Երգեցին, յետոյ պարեցին:

Աստղիկը.— հպարտադէմ աղջիկը,— որ ըստ երեւոյթին այլեւս չէր հետաքրքրւում Ռուբէնով եւ հիմա էլ ուրիշներին էր նայում՝ մի անգամ միայն նիրհուն հայեացքն ընկղմեց Ռուբէնի հայեացքի մէջ եւ մնաց երկար: Ռուբէնն զգաց, որ այդ աղջիկը մտաւ իր հոգու մէջ, տիրեց իրան: Նա այլայլուեց:

Յետոյ գինի՞ն էր, ծաղիկնե՞րը, թէ՞ ընկերները, Ռուբէնը յանկարծ միտք դըրեց միանալ այդ աղջկայ հետ: Ընկերներն էլ զգացին, որ մի բան կատարուեց Ռուբէնի մէջ: Կենացների վրայ ակնարկներ արին, կատակեցին՝ հասկացնելու չափ: Բոլորը ժպտացին կէս ուրախ, կէս լուրջ: Աստղիկը լուրջ ընդունեց այդ ամէնը, համարձակ հանդիստ նայեց Ռուբէնին, նայեց հպարտ ու յաղթական...

Ռուբէնը կորցրեց իրան:

Մի քաղցր սարսուռ անցաւ նրա մէջքով: Նա շնչատեց, կուրծքը ուռեց եւ մնացածը շարունակուեց ինչպէս երազում:

Ուշացած էր գարունը, Ապրիլը փչել էր եւ նրա շնչից փթթել էին ծառերը: Դեղձենին մի տեսակ վարդագոյն՝ լոյսով պարուրուած՝ գրկում էր սալորենու կաթնագոյն լոյսը, յետոյ այդ ծառերի սաղարթից թափւում էին լոյսերը կանաչ արօրի վրայ: Ծոթրինը պատերի տակից ու դաշտից արբեցող բուրմունքով սողում էր օդի մէջ ու մարդուն քաշում դէպի դաշտերի վայրենութիւնը:

Ռուբէնն այնպէս զգաց, որ ընկերների երգերը, կատակները, ճառերը, հարուածայինների յաղթական հայեացքները խառնուեցին ինչ որ մտերմական ընտանեկան մի այլ յոյզի հետ՝ սիրոյ հետ: Ողջակի սիրոյ: Ռուբէնը նոր զգաց, որ ինքը լցուած էր սիրով, որ բուռն սիրում էր մէկին — թէ ում՝ չգիտէր, — բայց հիմա այդ մէկը եկել է կանգնել իր դիմաց եւ հրամայական մտերիմ պահանջում է իր տենչերի պատասխանը:

Ճիշդ է՝ գինով էին ամէնքը, բայց միայն գինին, չէր, որ հարբեցրել էր Ռուբէնին: Նա զգաց, որ իր աշխատաւորական կեանքի մէջ յաղթական խմբի հետ միասին իրեն պակասում էր նաեւ կին — ընկերը: Զգաց եւ մի այլ բան, կարծես ամէնքը՝ բնութիւնը, իր ընկերները, իր հասարակական գործը եւ այս կինը միախառնուեցին, դարձան զօրաւիգ իր կեանքի, մի աշխոյժ թռիչք, ներդաշնակ երգ:

«Մի կին է պէտք — եւ ամէն ինչ լըրացաւ»— մտածեց Ռուբէնը: Եւ մի կին՝ այնպէս թուաց, որ այդ լուռ ու հպարտ կինը վաղածանօթ է ու մտերիմ: Սուր սիրով լցուեց դէպի նա գրկեց ողջ էութեամբ, նրա նազելի հասակը:

Եւ երբ սուփրան քաղեցին եւ խումբ – խումբ զրօսնել սկսեցին այգում՝ Ռուբէնն առանց մտածելու՝ ինչպէս ընկնէր, գեղեցիկ ու ահաւոր մի անդունդ՝ յանկարծ մի շատ հաճելի գլխապտոյտ զգաց եւ առանց այլեւայլի առաջարկեց Աստղիկին իր կինը դառնալ:

Աստղիկը համաձայնեց:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(1 Շար.)

Այսօր, այս հանդիսաւոր պահուն, երբ ան կուգայ անգամ մը եւս հայ հոգիներէն ներս ազատութեան ու լոյսի ճրագը արծարծելու, Հայ Նոր Սերունդը, կազմակերպուած ու կարգապահ, կը յայտարարէ թէ ինք եւս պատրաստ է պայքարելու յանուն նոյն խոէալին, նոյն դրօշին տակ եւ նոյն հաւատքով:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան նոր սերունդը, այն սերունդը որ երբեք չէ շնչած Հայրենի օդը, որ չէ տեսած Հայրենի հողը, որ ծարաւը չէ ունեցած երբեք, ներշնչուելու Արարատի գիւթիչ գեղեցկութենէն կամ Արաքսի ըմբոստ ջուրերէն:

Այս սերունդը, որու Հայ մնալը հրաշք մը պիտի ըլլայ արդէն, կը զգայ խորապէս թէ պէտք է ինքնամփոփուի, կը զգայ թէ պէտք է գործէ, հակառակ բոլոր այլազան դժուարութիւններուն, որոնք կրնան կասեցնել իր յաղթական ընթացքը:

Ապացոյց այս հաւատքին՝ իր քանի՜ աւելի մասնաճիւղերը Ֆրանսայի բոլոր շրջաններու մէջ, իր կազմակերպած դաստիարակչական երեկոները, իր ամսաթերթը, իր ամառնային օդափոխութեան կայանը:

Ապացոյց նաեւ այն համակրանքը, որ այս կուսակցութիւնը կը վայելէ երիտասարդութեան մօտ, այն տասնեակ հազարաւոր պատանիները, որոնք խանդավառ զինուորներն են Դաշնակցութեան չունչով ծնունդ առած կազմակերպութիւններուն:

Ֆրանսա, Յունաստան, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Իրան եւ Եգիպտոս, զոյգ Ամերիկաները եւ ամէն տեղ, ուր կայ խումբ մը Հայ, Դաշնակցութիւնը կազմակերպած է երիտասարդութիւնը, լաւագոյն կերպով պայքարելու համար ձուլման վտանգին դէմ:

Ուր որ կարելի եղած է, հիմնած է դպրոցներ, ճեմարաններ, գիշերային դասընթացքներ, եւ այսօր արդէն՝ Միջին Արեւելքի մէջ կը քաղէ հունձքը իր աշխատանքին:

Հարիւրաւոր երիտասարդ ուսուցիչներ ու մտաւորականներ, որոնք պատրաստ են ծառայելու հայ ազգին:

Ականատես եւ վկաները այս կուսակցութեան ուժին ու ժճռականութեան, Նոր Սերունդը բարեւի կը կենայ ու կը յայտարարէ.—

Ոչ մէկ ջանք պիտի խնայենք, որպէս զի առաւելագոյն չափով, հայ ծնած երիտասարդներ, մնան մեր կազմակերպութեան շուրջ, ուր անդրդւելաբար իրենց պիտի տանք հայ մնալու հպարտութիւնը:

Որովհետեւ հաւատացած ենք մեր ամբողջ ուժով, թէ աշունէն ետք պիտի գայ գարուն:

Եւ երբ Հայութեան համար կրկին փթթին ազատութեան ծաղիկները, մեր ձեռքերով կ'ուզենք քաղել ու հայ լեզուով արձանագրել:

«Եւ մենք դեռ կանք»:

ԱՐԱ՝ ՊԻՊԷՌԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ ՋՈՒՐԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի» ընկերութեան մէկ բրդ–թակցութենէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հայաստանի երկրաբանները, օգտակար հանածոներու նոր հանքավայրեր փնտռելով հանդերձ, գործնական օգնութիւն ցոյց կուտան գիւղատնտեսութեան:

Վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին, Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ մասնագէտները յայտնաբերած են ջրամատակարարման նոր աղբիւրներ: Անոնք ստորերկրեայ ջուրեր են, որոնք դարեր շարունակ անօգուտ հոսած են հողին տակ, իսկ գետնի վրայի հողը մնացած է մերկ, անպտուղ, արեւախանձ:

Հայաստանի ստորերկրեայ ջուրերը կարելի է բաժնել կազմաւորման երեք տեսակներու:

Ա.— Արթէզեան ջրաւազաններ, որոնք աչքի կը զարնեն ջուրի զօրաւոր ճնշումով (ինքնաբուխ ջուրեր): Այսպիսի աւազաններ յայտնաբերուած են Լենինականի եւ Սիսիանի սարահարթներուն, Արարատեան հովիտին, Սեւանայ աւազանի հարաւային շրջանին եւ այլ վայրերու մէջ:

Բ.— Լաւային ջուրեր, որոնք լաւայի ծածկոյթին տակ թաղուած ստորերկրեայ գետեր են: Հնաբանական տուեալներու համաձայն այդ գետերը հոսած են այն ժամանակներուն, երբ մարդը գոյութիւն ունեցած է: Նման լաւաներ եւ անոնց հետ կապուած ստորերկրեայ գետեր տեղարաշխուած են Արագած լերան, Գեղամայ, Վարդենիքի եւ Սիւնեաց լեռնաշխարհներու գանգուածային սահմաններուն մէջ: Այս ջուրերը յատկանշական են իրենց լաւորակութեամբ՝ խմելու համար եւ կարելի է հանել շատ բարձր կէտերու վրայ:

Գ.— Այս ջուրերը կը հոսին փլուզումներու եւ ճեղքուածքներու մէջէն, որոնք կը կտրատեն երկրին ամուր կեղեւը: Ջուրի այս տեսակը շատ տարածուած է Հայաստանի կեդրոնական եւ հիւսիս–արեւելեան շրջաններուն մէջ: Այդ ջուրերուն մէկ մասը դուրս հանուած է արդէն եւ ի սպաս դրուած գիւղատնտեսութեան: Մասնաւորապէս՝ Էջմիածնի, Լուսակերտի եւ Ապարայ գիւղերու շրջաններուն մէջ:

Երկրաբաններու կողմէ յայտնաբերուած ջուրերը կը բաւարարեն ոչ միայն անասնապահական կեդրոններու կարիքը, այլեւ անջրդի հողերը ջրելու եւ արօտ հողերը ոռոգելու համար, իսկ երբեմն ալ կը գործածուին իբրեւ խմելու ջուր: Հոկտեմբերեանի, Արտաշատի, Ախուրեանի եւ այլ շրջաններու մէջ արդէն փորուած եւ օգտագործման յանձնուած են հարիւրաւոր ջրհորներ, որոնցմէ ուժեղ շատրուաններ կը բխին:

1958ի առաջին կիսամեակին տասնըմէկ շրջաններու մէջ փորուած է 128 ջրհոր: Անոնց 70ը, մէկ վայրկեանի մէջ կը ցայտեն 805 լիտր ջուր:

Այժմ երկրի ընթերքի հետախոյզները եւ հորատողներու խումբերը եռանդուն աշխատանքի լծուած են կարգ մը բարձրադիր շրջաններու մէջ ջրամատակարարման աղբիւրներ գտնելու համար: Բասարգեչարի, Մարտունիի եւ Նոր Բայազէտի շրջաններուն մէջ, հրաբխային լաւաներու ծածկոյթին տակ գտնուած են ստորերկրեայ ջուրի հոսանքներ, որոնք գետնի երես բերելով 25 հազար հեկտար խամ ու խոպան հողի տարածութիւններ կարելի է ոռոգել:

Ստորերկրեայ ջուրի հսկայական պաշարներ կան նաեւ այլ շրջաններու մէջ: Այդ ջուրերու տեղաբաշխման ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, թէ զանոնք օգտագործելով հնարաւոր պիտի ըլլայ ոռոգել ներկայիս ամայի հողերու ընդարձակ տարածութիւններ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ մեռած է Նուպար Մաղաուտեան, շուրջ 60 տարեկան. կ'աշխատակցէր Կիպրոսի անգլերէն թերթերուն, կը կազմակերպէր դասախօսութիւններ՝ Հայ մշակոյթի, պատմութեան եւ մասնաւորապէս եկեղեցիին շուրջ՝ զանոնք ծանօթացնելով օտարներուն: Կ'աշխատակցէր նաեւ Յառաջի:

ԱՐԻԶՈՆԱ Նահանգի (Միացեալ Նահանգներ) կառավարիչ ընտրուած է Հայ մը՝ Պերճ Մոսիկեան, Դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ ծանօթ է Ռապըրթ Մօրիսըն անունով: Եունայթըտ Փրէս մամուլի գործակալութիւնը կը տեղեկացնէ թէ Մօրիսըն իր հակառակորդ հանրապետական թեկնածուէն 17.000 քուէ աւելի ստացած է:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քանէն Օր. Ժ. Տիլիզեան, որ մասնակցած էր Հօբ գ'էքիւտ Քոմէրսիալի մրցումներուն 700ի վրայ 160 յաջողներու մէջ կը գտնուի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՍԻՐՏ պարբերաթերթ Հայ Օգնութեան Միութեան, Յուլիս 1958: Հասցէ 212 Սթիւրրթ Սթրիթ, Պոսթըն, (Մաս), Ամերիկա:

ՀԱՅ ԾԵՐԱՆՈՑ, Յուլիս – Սեպտեմբեր 1958, Հալէպ (Սուրիա):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ).— Տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան հանդէսը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 26ին, Ամբնօնվիլի մեծ սրահին մէջ: Շաբաթներէ ի վեր կազմակերպիչները գործի լծուած էին լաւագոյն հանդէս մը հրամցնելու համար քաղաքիս Հայութեան:

Բացումը կատարուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով, զոր երգեցին խումբ մը Նոր Սերունդականներ: Հայրենաշունչ կտորներ արտասանեցին, Օր. Էլիզ Մուրատեան եւ Պ. Ստեփան Կիւմիւշեան: Օր. Թագուհի Ճերմակեան հակառակ իր փոքր տարիքին մեծ յաջողութեամբ երգեց «Գարուն Երեւան»ը: Քանի մը փոքրիկներ երգախառն պատկերներով ներկայացուցին տարուան չորս եղանակները: Երեք պատանիներ Մօրիս Քէչիշեան, Օննիկ Կիւմիւշեան եւ Ղուկաս Սիմոնեան մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին «Խեչոյի Թուղթը»: Հայկական գեղջկական պար մը պարեցին տասնեակ մը Նոր Սերնդականներ, որ կրկնուեցաւ ներկաներու փափաքով: Գեղարուեստական այս բաժինը կը պարտինք Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեանի, որուն համար ներկաները ջերմ ծափերով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ որ կուռ բանախօսութիւն մը ըրաւ, յատկապէս ծանրանալով Նոր Սերունդի փրկութեան վրայ, եզրակացուց. «երէկ մեր ֆետայիները կը կռուէին զէնքով յանուն հայրենիքի փրկութեան: Այսօր փոխուած են պայմանները, ներկայ մեր կռիւը առանց զէնքի, աւելի կատաղի է, կը կռուինք մեր լեզուին, մշակոյթին եւ սերունդի փրկութեան համար: Վայ մեզի եթէ չկարենանք տոկալ ու կէս ճամբան մնանք:

Մեզի համար երկրորդական են միութիւններու անունները, համախմբեցէք Նոր Սերունդը որեւէ անունի տակ, բայց միայն մէկ պայմանով՝ Հայը Հայ պահել, այս է օրուան նշանաբանը»: Ընկերոջ բանախօսութիւնը մեծ տպաւորութիւն ձգեց ներկաներու վրայ, այնպէս որ շատեր սկսան ինքնաբուխ նուէրներ ընել Հ. Մ. Ը. Մ.ի որուն գումարը քանի մը վայրկեանի մէջ հասաւ մօտ երեսուն հազարի: Անթերի էր նաեւ օրուան սպասարկութիւնը: Երիտասարդներ եկած էին Սէն Շամոնէն, Ռոմանէն եւ ուրիշ շրջաններէ: Հայկական բաժինէն վերջ բռնկցան եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր: Այս հանդէսը մեծ յաջողութիւն մը եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին՝ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

Այս առթիւ կազմակերպիչները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլորին:

Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (289)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ը.

ԲԱՐԱՒԱՆ

— Իսկ դուք զառների փոխարէն ի՞նչ ուղարկեցիք նրան:

— Իմ ողջոյնը եւ մի Թօփ Շամի ալաջայ նրա կանանց հագուստի համար:

— Երեւի, այդ քուրդը մի ժամանակ գործ է ունեցել ձեզ հետ:

— Այո, միանգամ սատրիկ ջարդուեցաւ, եւ այնուհետեւ բարեկամացանք:— Ինձ ներեցէք — ասաց նա վեր կենալով, — ես երկար նստեցի եւ շատ խօսացի: Ես պէտք է տեսնեմ, թէ ի՞նչ են շինում տղերքը, իսկ դուք կարող էք այստեղ հանգստանալ: Ձեզ համար ամէն ինչ պատրաստել են:

Առաւօտեան հարկաւոր են երկու լաւ ձիաւորներ — ասաց Ասլանը:— Ես պէտք է քարաւանից առաջ ընկնեմ, մի քանի հեղեր տեսնելու համար:

— Ես կը տամ քեզ իմ մարդիկներից երկու այնպիսի ձիաւորներ, որոնց մէկը հարիւրի պատասխան կը տայ,— խօսացաւ նա եւ, բարի գիշեր ասելով, հեռացաւ:

Ասլանը այս գիշեր սովորականից վաղ քնեց: Վանի մէջ կատարած ծանր աշխատութիւններից յետոյ, այդ առաջին գիշերն էր, որ նա հանգստանում էր: Տէր Աստուած, ի՞նչ էր նրա դրութիւնը, մի տենդային դրութիւն, մի սաստիկ լարուած մեքենայի դրութիւն, որ հանգիստ եւ դադարում չունի:

Ես դեռ պառկած էի իմ անկողնի մէջ, քունս չէր տանում. իմ աչքերի առջեւ դեռ նկարուած էր Թօփալ – Աբթինի թուխմաղ դէմքը իր մռայլ կերպարանքով եւ սեւ, վառվռուն աչքերով: Այդ մարդը պարծենկոտ չէր. ինչ որ խօսում էր նա, ինչ որ պատմում էր, բոլորը ճշմարիտ էր: Նա, իրաւ, քաջ մարդ էր: Ես յետոյ առիթ ունեցայ շատ բաներ լսել նրա մասին, որոնց բոլորի մէջ փայլում էր նրա անհամեմատ արիութիւնը: Քաջ բաւանի պետը չէ կարող երկչոտ լինել, երբ միշտ վտանգների հետ կռիւ ունի: Բայց նա աւելի քան արիասիրտ էր: Նա ընդունակ էր մի ամբողջ զօրագունդ կառավարելու: Նա զուրկ չէր եւ մարդասիրական զգացմունքներից. ամէն դէպքում ես նկատում էի նրա ունեցած մեծ հակումը դէպի բարին եւ դէպի լաւը:

Այդ պարագաներից մէջ, որպիսին նա ունէր, պահպանել այնպիսի մաքուր բընաւորութիւն, — դա ինձ զարմացնում էր: Բեռնակիր ձիապանները, ջորեպանները, անդադար, գործ ունենալով անասունների հետ, այնքան կոպտանում են, որ մի աստիճան միայն բարձր են լինում անասուններից: Բայց նա ջորեպանութիւնից համարեա մի արհեստ էր շինել եւ այնքան կատարելագործել էր, որ ես մեծ զարմանքով էի տեսնում այն կարգը, այն կանոնները, որ տիրում էին նրա քարաւանի մէջ:

Լապտերները հետզհետէ մարում էին, ուղեւորների շարժողութիւնը դադարում էր եւ քարաւանի մէջ տիրում էր խորին լռութիւն: Միայն գետի մելամաղձոտ ձայնն էր լսւում եւ այն ձայնի մէջ, կարծես, ես կարդում էի քառասուն եւ հինգ դար առաջ այստեղ կատարուած անցքերի պատմութիւնը...

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՅ ԲԵՐԴԸ

Դեռ արեգակը չէր ծագել, դեռ նոր զարթած թռչունները սկսել էին իրանց առաւօտեան ճլվլոցը, երբ ես աչքերս բաց արի, տեսայ՝ վրանի մուտքի առջեւ բռնած էին մեր թամբած ձիաները: Ասլանը ինձանից վաղ էր վեր կացել, պատրաստուել էր, ինձ եւս ասաց, որ շուտով հասնում ենք: Աբթինը վրանում չէր: Ջորիները վաղուց արդէն բերել էին արօտից, համետում էին, զարի էին տալիս, որ դեռ լոյսը չծագած, ճանապարհ ընկնեն:

Քարաւանը այդ րոպէում ներկայացնում էր մի վանք, որ կանխում էր հանդիսել տուընջեան լուսատուին: Ամէն կողմից լսելի էր լինում աղօթքի եւ հոգեւոր երգերի ձայն: Ես միշտ ախորժանօք էի լսում. երբ մահմետականը Ղօրանից այաթներ էր կարդում. նրա ընթերցանութեան մրմունջը ինձ յիշեցնում էր ջերմ, հրաբորբոք Արաբիայի անապատները եւ այդ անապատների կրակի միջից յայտնուած կրակոտ մարգարէին: Որքան մեծ զօրութիւն ունի գիրքը: Մի գիրք, մի լաւ երգուած գիրք, իր բարձր բանաստեղծութեամբ, իր հրաշալի լեզուով, կարողացել էր երկրագնդի մի նշանաւոր մասը կապել մի կրօնի հետ: Ես նախանձով էի նայում այդ մահմետականների վրայ: Քարաւանի մէջ կային եւ Հայեր, բայց նրանք չէին աղօթում: Հայը աղօթում է միայն այն ժամանակ, երբ տէրտէրը նոյնպէս աղօթում է: Եկեղեցու պատերից դուրս՝ նա Աստծուն չէ մտաբերում:

Շտապելուց ես մոռացայ մինչեւ անգամ կօճակներս կցել:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

Այզընհաուըր յայտարարեց թէ արդար էր Դեմոկրատներու յաղթանակը, որովհետեւ երկու տարիէ ի վեր ոգի ի բռին կ՚աշխատէին անոնք, այս յաղթանակին տիրանալու համար: Հանրապետական ղեկավարը աւելցուց թէ 1960ի ընտրութիւններուն Հանրապետական կուսակցութիւնը յաղթանակը պիտի ապահովէ, պայմանաւ որ այդ ուղղութեամբ լաւ աշխատանք տանին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետ Չըրչիլ Փարիզ եկաւ. Զօր. Տը Կոլ Ազատագրութեան շքանշանը պիտի տայ անոր՝ Մաթինեոնի մէջ :

ԹԷՔՍԱՍԻ մէջ ջախջախուեցաւ ամբարձիչ օդանաւ մը, որ ջրածին ռումբ կը փոխադրէր. չորս օդաչուներէն երեքը յաջողած են անկարգելով ազատուիլ. բանակին պաշտօնական մէկ տեղեկագիրը հաղորդեց թէ հիւլէական պայթումի ոչ մէկ վտանգ կայ :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ օդակայանին մէջ պայթումի մը հետեւանքով ծագած հրդեհ մը մոխրակոյտի վերածեց կեդրոնական շէնքին կարեւոր մասերը: Երեք վիրաւոր կան, որոնց մէկը ծանր է :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Վարչապետ Տիէնֆէնպաքըր մասնաւոր օդանաւով Փարիզ եկաւ եւ առաջին առիթով պիտի տեսնուէր Զօր. Տը Կոլի հետ :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ շրջանին մէջ վերջին քանի մը օրերու ընթացքին ձերբակալուեցան 80 Ալժերիացիներ, բոլորն ալ Ազատագր. Ճակատի գործունեայ անդամներ կամ բջիջներու ղեկավար :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլի «Թաս» գործակալութեան համաձայն, Խրուշչեւ յայտարարած է.— «Մենք պատրաստ ենք այսօր իսկ ստորագրելու համաձայնագիր մը՝ արգիլելու համար ջրածին եւ հիւլէական փորձերը, պայմանով որ մեր հակառակորդները անկեղծութեամբ մօտենան այս հարցին »:

ԻՐԱՔԻ նախկին փոխ վարչապետ եւ ներքին նախարար գնդապետ Արէֆ, որ յեղափոխութեան գլխաւոր ղեկավարներէն էր եւ վերջերս Պոնի իրաքեան դեսպան նշանակուած էր, Պաղտատ վերադարձին ձերբակալուած է. պաշտօնական գեկոյց մը հրապարակելով, իրաքեան բանակի գերագոյն հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ գնդ. Արէֆ պիտի դատուի՝ «Հանրապետութեան ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու» ամբաստանութեամբ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կղերական դասը բոլոր եկեղեցիներու մէջ կարդացուած հովուական թուղթով մը հաւատացեալներուն կոչ կ՚ընէ որ քուէարկեն ժողովրդական ճակատի թեկնածուներուն: Միւս կողմէ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ վիպասան Փոլ Ցապօ անդրադարձած է «իր սխալներուն» եւ «1956 Հոկտեմբերի ողբերգական դէպքերը բացած են իր աչքերը »: Թերթը կ՚աւելցնէ թէ գրագէտը վէպերով ցոյց պիտի տայ «դէպքերուն բուն իմաստը»:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւոր Հիւսէյն Նոյեմբեր 10ին Ամմանէն պիտի մեկնի Արեւմուտք՝ «արձակուրդի» համար. Թագաւորին պիտի յաջորդեն արքայական ընտանիքին միւս անդամները, յաջորդաբար հեռանալով Յորդանանէն: Վարչապետ Ռիֆայ դէմ է այս մեկնումին եւ կը կարծուի թէ անակնկալ դէպքեր պիտի պատահին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երկու երիտասարդ Յոյներ մահուան դատապարտուեցան, ռմբաստ պարագլուխ Մաքարիոսի հրահանգով իրենց ազգակիցներէն մէկը սպանած ըլլալու ամբաստանութեամբ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ընկեր – Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխ Օլլընաուըր կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութեան նախագահ վերընտրուեցաւ՝ 138 քուէարկողներու վրայ 114 ձայն ստանալով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սիրուհի Տէրտէրեան եւ զաւակները՝ Ժաք Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Օհանեան եւ զաւակը, կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցին (Րիւ Լուի Պլան) իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր ԱԻԵՏԻՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ն. Միքայէլեան» խումբին կողմէ :

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Փը – բուա տ՚Օր սրահին մէջ, փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ԱՅՑ Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԿԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իր շրջանի մահացեալ բոլոր ընկերներուն համար: Պատարագէն վերջ այց՝ հետեւեալ ընկերներուն շիրիմներուն.—

Տոքթ. Քիւթիւճեան, Հմայեակ Ուզունեան, Լեւոն Նոտարեան, Ահարոն Պէռպէրեան, Յովհ. Պէռպէրեան, Օննիկ Գուրեան, Նազար Բապուճեան, Աւագ Կարապետեան, Տագէս Զապունեան, Բիւզանդ Գամեան, Յովհ. Աբգարեան, Վաղ. Ուրբաթեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղ. Պօղոսեան, Շաւարշ Տէր Պարսամեան (Նոր Սերնդական):

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Ֆրանսահայ Թանգարանի ընկ. թեան վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Նոյեմբեր երկուքին Թանգարանը վերաբացուած է, նոր ցուցադրութիւնով :

Ձմեռուան եղանակի այցելութեան ժամերն են՝ ամէն կիրակի օրերը ժամը 13էն 16: Մուտքը ձրի է :

Հասցէ.— 59 Ավընիւ Ֆօշ, Փարիզ (8): Մեթրօ Փորթ Տօֆին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Փրատոյի Մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբ. Պօղոս Արզումանեանի յուղարկաւորութեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պօղոս Մալխասեանէ հազար ֆր. եւ Սէնթ Մարկրիթ – Փիւժէթի Թաղեցիներէ երկու հազար, նուէր եկեղեցիի հայերէնի դասընթացքին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազգ. – Որբախնամ Միութիւնս ինչպէս նաեւ Մարսէյլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Պ. Եավէրի, Ողբ. Պ. Պօղոս Արզումանեանի դառնագէտ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի բրած հետեւեալ նուիրատուութեանց համար, Ազգատախնամ – Որբախնամ միութեան հազար ֆրանք, Մարսէյլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի 500 Ֆր. :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Cercle Militaire

Նոյեմբեր 9ին, ժամը 17էն 24

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՊԻՒՖԷ

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին

Նուագախումբ

ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԻԷՆ

Տեղի կ՚ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը 300 ֆրանք :

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի Թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիներն ու նախկին սանուհիները, մտերմիկ եւ հաճելի ժամանցի մը ընթացքին՝ կատարելու ազգային եւ ընկերային պարտաւորութիւններ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երկսեռ երիտասարդութեան համար Բարեգործականի գիշերային հայերէնի դասընթացքը վերսկսած է, տեղի կ՚ունենայ ամէն Ուրբաթ, ժամը 19 – 22, Ազգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Փափաքելի է որ երիտասարդութիւնը փութայ օգտուիլ սոյն պատեհութենէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն 9 կիսուն:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկուհի Էքմէքճեան, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Մարիամ, Կեսարիա ծնած: 1922ին Իզմիրէն Ֆրանսա անցած է: Իրմէ լուր առնուած է մինչեւ 1938 : Տեղեկացնել եղբօրը Անդրանիկ Էքմէքճեանի, (Գավալա) Տիկին Մանոյեանի միջոցով, 76 Ավընիւ Փասթէօր լէ Լիլա, (Սէն) :

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

1. Banc de finissage
2) Machine black
3) Machine gravureuse
4) Formes et enportepièce
5) 3 moteurs électriques 1CV
6) Singer pour tissage 31 K.18

Դիմել գրասեղ «Յառաջ»ին :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՐԹ ՏԸ ԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ժանթիյի հայկ. դպրոցին մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Օրակարգ.— Պարահանդէսի կարգադրութիւններ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Յանձնախումբի ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեան սրահը, 26 Րիւ տէ Քոնվալէսան: Օրակարգ.— Ամերիկայէն Կեդր. վարչութենէն կարեւոր շրջաբերականներու եւ նամակներու ընթերցում եւ ընթացիկ հարցեր: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Միութեանս հասցէն է՝ Թադէոս Գըլճեան, 18 րիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզահայ երգչախումբին կողմէ այս Կիրակի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը 16էն 22:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI 7 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8338 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4139

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՛Չ ԹԷ ԹՈՒՐՔ, ԱՅԼ «ՄԻՒՍԼԻՄԱՆ»

Թուրքերէն թերթերը արձագանգ կ'ըլլան իսլամ. աւանդապահական շարժումի մը, որ ծնունդ է առեր Պոլսոյ մէջ եւ որուն արձագանգը հասեր է մինչեւ արեւմտեան Թրակիոյ քաղաքներն ու գիւղերը:

«Թուրքիոյ կրօնապետ» էյուպ Սապրի Հայրրիօղլու հրատարակեր է ֆէթվա *մը, որ կը չահագործուի եղեր աւանդապահներուն կողմէ:*

Հեղլէն կառավարութիւնն ալ իր կողմէ ուժ կուտայ, կ'ըսեն, այդ յետադիմական, շէրիաթենական *շարժումին:*

Աւանդապահները Պոլսոյ մէջ կը հրատարակեն եղեր պարբերաթերթ մը՝ ջատագովելու համար Հայրրիօղլուի տեսակէտները: Այդ թերթէն հարիւրաւոր օրինակներ ձրի բաշխուեր են յունական հողամասի վրայ ապրող Թուրքերուն:

Ֆէթվային *եւ պարբերաթերթի բովանդակութեան տեղեակ չենք:*

Սակայն հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս յետաշրջական շարժման վարիչները կ'ընդվզին եղեր՝ երբ իսլամութեան սուրբ գիրք Քուրանը Թուրքերէնի թարգմանուելով կը հրատարակուի լատինական տառերով: Ասիկա սրբապղծութիւն մը կը նկատեն: Քուրանի բնագիրը արաբերէն է, Մարգարէին լեզուն: Ըստ իրենց, կարելի չէ ուրիշ լեզուով աղօթել Ալլահին՝ մզկիթներու մէջ:

Մուսթաֆա Քեմալի բարենորոգումները շատ կանխահաս էին Թուրք ազգին եւ մանաւանդ ժողովուրդին համար: Բոլորովին անմարսելի:

Առանց իր բռնատիրական վարչաձեւին, որ իր մահէն վերջ ալ շարունակուեցաւ Իսմէթ Ինէօնիւի օրով եւ Հալք կուսակցութեան խարազանով, երբեմն ալ կախաղանով, անկարելի պիտի ըլլար փոխել Ուրբաթը Կիրակիի, Ֆէսը գլխարկի, արաբերէն տառերը լատինականի, հիճրէթի թուականը քրիստոնէականի, ջնջել խալիֆայութիւնը, արգիլել մօլլաներուն *եւ* հօճաներուն *փաթթոցն ու* ճիւպպէն, *Նոր տարին սկսիլ Յունուար մէկէն փոխանակ Մարտի, մանաւանդ տօնել Դեկտեմբեր 25ի եւրոպական Ծնունդը:*

Հին գլուխներուն համար Աթաթիւրք կեավուր *դարձուցած է իսլամ Թուրքերը: Ա՛յս է որ չեն կրցած մարսել անոնք եւ պիտի չմարսեն դեռ երկար ատեն:*

Քանի մը տարի առաջ յայտնի զինուորականի մը — եթէ չենք սխալիր մարէշալ Ֆէվզի Չաքմաքի յուղարկաւորութիւնը կատարուած էր Պոլսոյ Հարպիյէի վարժարանին առջեւ, աշխարհիկ ձեւով: Մզկիթ չէր տարուած: Երբ դագաղը կ'անցնէր Բերայի պողոտայէն, յանկարծ կը լսուին Ալլահու Էքպէրի *եւ* Էզանի *ձայներ, քովնտի փողոցներու անկիւններէն:*

Մոլեռանդ իսլամներ չէին հանդուրժած, որ Թուրք մը դէպի անդենական չուէր՝ առանց կրօնական արարողութեան:

Գաւառական քաղաքներու մէջ պարբերաբար կը քանդուին կամ կը սրբապղծուին Աթաթիւրքի արձանները:

Յատկանշական երեւոյթներ են ասոնք, որ չեն զարմացներ մեզ:

Թրակիոյ մէջ Թուրք աւանդապահներու քարոզիչ Հաճի Օսման ազէս գիւղացիներուն կը թելադրէ եղեր Կիրակիի փոխարէն Ուրբաթը հռչակել արձակուրդի օր: Մանաւանդ փոխել նախակրթարանին անունը, — Թիւրք Իլք Օգուլուն *կոչել* Միւսլիման Իլք Օգուլու *:*

Ամէն Թուրքի հոգիին խորը կ'ապրի Միւսլիմանը *:*

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԻՐԱՔ – ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՄԵՐՁԵՑՈ՞ՒՄ

Կացութիւնը թէեւ հանդարտ է արաբական աշխարհին մէջ, բայց դիւանագիտական ճակատի վրայ պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ: Գահիրէի եւ Մոսկուայի ձայնասփիւռներուն վարած քաղաքականութեան նպատակն է Յորդանանի եւ Արաբական Հանրապետութեան միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնել: Երկու մայրաքաղաքներէն Ամմանի դէմ շղթայազերծուած այս պայքարը իբրեւ «հիմ» ունի խարայէլեան վտանգը: Արդարեւ, Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը կը մտածէ Յորդանանի հետ դաշինք մը կնքել՝ խարայէլեան յարձակումի մը դէմ միասնաբար պաշտպանուելու համար: Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով Նասր նման դաշինք մը կ'առաջարկէ՝ յորդանանցի զինուորներուն մէջ իր ազդեցութիւնը տարածելու նպատակով: Ինչպէս ծանօթ է, Արաբական լեգէոնին մէջ Հիւսէյն Թագաւորմեծ վարկ ունի եւ միայն եգիպտացի զինուորներու հետ գործակցելով հաւանաբար կարելի ըլլայ տապալել Յորդանանի ներկայ վարչակարգը. այսպէս կը մտածեն նաեւ Նասրի կողմնակից կարգ մը Յորդանանցիներ:

Մինչ այս մինչ այն քաղաքական կարեւոր անցուդարձեր կ'ըլլան Ամմանի մէջ, ուր Հիւսէյն կը պատրաստէ «արձակուրդ»ի երթալ: Վարչապետ Ռիֆայ եւ իր շրջակայքը կը մտածեն չափաւոր քաղաքականութիւն մը վարել Եգիպտոսի հանդէպ բայց արքայական բնտանիքը, Միացեալ Նահանգներու քաջալերութեամբ, կ'ուզէ վճռական դիրք մը ունենալ Եգիպտոսի դէմ եւ վարել անգլիական քաղաքականութիւն:

Բոլորովին տարբեր բան կը մտածէ սակայն Հիւսէյն Թագաւոր: Հակառակ Պաղտատի յեղափոխութեան եւ արքայական բնտանիքին բնաջնջման, Ամմանի քաղաքական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Հիւսէյն կը մտածէ վերստեղծել Յորդանան – Իրաք միութիւնը:

Միւս կողմէ ընդդապետ Արէֆի ձերբակալութիւնը մեծ աղմուկ հանեց Իրաքի մէջ: Պաղտատի ժողովուրդը խանդավառ ցոյցեր ըրած է, որ Վարչապետ Քասըմ վերջապէս առաջքը առաւ «Իրաքցի Նասր»ին դաւադրութեանց: Արէֆ, որ Յուլիս 14ի յեղափոխութեան ընթացքին Զօր. Քասըմի աջ բազուկն էր, պիտի դատուի՝ «պետութեան ապահովութեան դէմ գործած» ըլլալու ամբաստանութեամբ:

Այս ձերբակալութիւնը մեծ արձագանգ գտաւ միջազգային մամուլին մէջ: Ֆրանսական բոլոր թերթերը սիւնակներ կը տրամադրեն. «Լը Մոնտ» կը գրէ թէ «Գնդապետին ձերբակալութիւնը լուրջ ազդեցութիւն կրնայ գործել Իրաքի եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան յարաբերութեանց վրայ»:

Հակառակ անոր, որ Իսրայէլի կառավարութիւնը պաշտօնապէս բողոքեց Խ. Միութեան՝ Մոսկուայի ձայնասփիւռին հակահրէական քարոզչութեանց համար, Կրեմլին կը շարունակէ իր որդեգրած քաղաքական ուղեգիծը, մէկ կողմէ Արաբները եւ միւս կողմէ Իրաքի Քիւրտերը գրգռելով: Դիւանագիտական շրջանակները կը մտածեն թէ Վարչապետ Քասըմ ի վիճակի է Քիւրտերուն հետ լեզու գտնելու, բայց Յորդանան – Եգիպտոս – Իսրայէլ շրջագծին կացութիւնը համեմատաբար աւելի փափուկ կը նկատուի:

Մինչ այս մինչ այդ, հինգ ամսուան քաղաքացիական կռիւներէ ետք, Լիբանան կ'աշխատի կարգի դնել իր ներքին կացութիւնը: Ներքին նախարար Էտտէ օտար լրագրողներուն տուած մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց, թէ հինգ ամսուան կռիւները եթէ նիւթ հայթայթեցին եւրոպական եւ ամերիկեան թերթերուն՝ այսօրուան չինարար աշխատանքներն ալ կրնան արձագանգ գտնել անոնց մէջ:

Իսկ Արաբական Հանրապետութեան Պէյրութի դեսպանը, Ղալէպ, որ Լիբանանէն արտաքսուած էր Նախագահ Շամունի օրով, վերադարձաւ իր պաշտօնին գլուխը:

Օրը Օրին

ԿՈՃԿՈՒԱԾ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԸ

— Գէշ մարդիկ չէք, լաւ էք, բոլորդ էք, բայց, հիմա՞ր ըսեմ ...

— Ըսէ՛, մի՛ քաշուիր ...

— Բայց քանի մը յանցանքներ ունիք...

— Համրէ նայինք ...

— Ձե՞ս բարկանար ...

— Ո՛չ, ընդհակառակն, շատ ուրախ կ'ըլլամ... Նոյնիսկ, ըսելիքներդ գրի կ'առնեմ եւ թերթին մէջն ալ կը հրատարակեմ, որպէսզի մեր միւս կրծողներուն սիրտը զովանայ ...

— Լա՛ւ — երբ բարկանալու պէս բաներ մը ըլլաս, լուր տուր որ բացուիմ... Նախ եւ առաջ, խօսքի տակ չմնալու գէշ սովորութիւն մը ունիք... Աշխարհիքին մէջ, «չլսելու զարնել», «չտեսնելու զարնել» բսուած առաքինութիւններ, կան, որոնցմէ զրկուած էք... Ինծմէ օրինակ առէք ... Ես ամէն հաջող շան «օշտ» չեմ ըսեր... Բայց դուք կ'ըսէք ...

— Թիւ երկուքին անցնինք ...

— Ազգերնիս շատ կը բամբասէք ... Այսինքն, ազգերնուս ամէն մէկ յանցանքը մատերնիդ կը փաթթէք կը կենաք ... վա՛յ, հանդէսները ուշ կը սկսին եղեր, վա՛յ, ջութակին կամ դաշնակին առեն *ֆրտըրը* կ'ուտեն եղեր, վա՛յ նառ խօսուած առենը աղջիկ – տղայ կը կարգեն եղեր ... Հա՛, իրա՛ւ է, ճիշդ է, ատանկ բաներ կ'ըլլան կոր... Չըլլան նէ աւելի աղէկ կ'ըլլայ, բայց աղբար, սա աչքերնուդ մէկը գոցեցէք եւ ամէն բան մի՛ տեսնէք ... Նայէ անդինները ... խելացի են, ի՛նչ կ'ուզես ըսէ... Օր մը օրանց կարդացե՞ր ես իրենց լրագիրներուն մէջ որ ազգերնուս դէմ ատանկ բաներ գրեն..

— Յաջորդը ...

— Հիմա գանք աւելի կարեւորին... Չբարկանաս:

— Չեմ բարկանար...

— Աղէ՛կ... Եղբայր պատուական, դուք հայրենասէր չէք ... Ներողութիւն, ըսել կ'ուզեմ որ *հէմ* հայրենասէր էք, *հէմ* ալ հայրենասէր չէք... Հիմա, նայէ որ ըսեմ... Անցածները, ձեզմէ մէկը, ձեռքը առեր է Երեւան տպուած գիրք մը եւ արցունքը աչքին կ'ըսէ — «Մե՛ղք որ ասկէ աւելի լաւ թուղթ, տպագրութիւն եւ կազմ չունինք Հայաստանի մէջ»... Ատիկա թշնամին անգամ չըսեր... Հայրենասէր մէկը ըսելու է — «Օ՛, աս ի՛նչ հրաշալի թուղթ է, աս ի՛նչ չգտնուած տպագրութիւն է ...» Անա՞նկ է *մի*, անանկ չէ *մի*...

— Շարունակէ ...

— Երեւանի մէջ օփերա մը ունինք եղեր... Ես միայն պատկերը տեսած եմ... Ատ քու բարեկամդ, անցածները ինծի եկեր է ու կ'ըսէ — «Նայէ, սա սիւներուն վերի մասին չեմ հաւնիր կոր... » Է՛, աղբար ատիկա ըսուելիք խօ՞սք, դուն ըսէ... Հայրենասէր ըսած մարդդ ատանկ բամբասանքներ ընելո՞ւ է ... Ընելու չէ ... Անա՞նկ է *մի*, անանկ չէ *մի* ...

— Մնացածն ալ դուրս թափէ նայիմ ..

— Տա՛տ, ո՛ր մէկը ըսեմ... Ձեր գրողներէն մէկը, անցա՞ծ տարի էր, առջի՞ տարի էր, չեմ յիշեր, ելաւ գրեց որ Հայաստանի հին վանքերն եւ եկեղեցիներն երեսի վրայ ձգուած են ... Վարդապետ մը գացեր տեսեր եւ վերադարձին պատմեր է եղեր ... Երեսի վրայ ձգեր են *նէ*, հարկաւ *հիսապ* մը ունին... Ասիկա եղաւ յանցանք թիւ երեք :

— Չորրորդին կամ տասներորդին չհասած, սա ինծի բացատրէ նայիմ ... Քիչ մը առաջ ըսիր — «*Հէմ* հայրենասէր էք, *հէմ* չէք... Ի՞նչ ըսել կ'ուզէիր....

— Ըսել կ'ուզէի որ ատենը գայ *նէ* չորս ոտքով կը վազէք եւ Հայաստանին համար կը կռուիք... Այս կէտին մէջ, նա՛յէ, հետերնիդ մրցող չկայ... Բայց սա միւս բրածնի՞դ ինչ անուն տանք ...

— Դուն ուզած անունդ տուր, բայց ես քեզի բացատրեմ — մենք դերասան չենք, ո՛չ ալ կը նմանինք սա Սալոնի հայրենասէրին, որ Երեւան կ'երթայ, բայց հոն մնալ չուզեր ... «Ճանը՛մ, այդ երկիրը մեզիպէսներուն համար չէ» ըսող կոճկուած եւ արդուկուած կամ տապկուած ուղեղով հայրենասէր ... Երթաս բարով ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՋԱԽՋԱԽԻՉ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Պաշտօնապէս հրատարակուեցան ամերիկեան ընտրութեանց արդիւնքները: Ինչպէս գրած էինք երէկ, Հանրապետականներու պարտութիւնը ակնբախ էր: Դեմոկրատները ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին Նախագահ Այզընհաուըրի դէմ:

Այսուհանդերձ, Նիւ Եորքի մէջ, շնորհիւ Նելսըն Ռոքֆելլըրի՝ հանրապետական կուսակցութիւնը փառաւոր յաղթանակ մը ապահովեց: Դեմոկրատ կառավարիչ Հառիման պարտուեցաւ, իր տեղը տալով Ռոքֆելլըրի:

Վերջնական արդիւնքները հետեւեալներն են:

Ծերակոյտ.— *Ընտրուեցան 26 դեմոկրատ եւ ութ հանրապետական. ընդհանուր թիւը՝ 62 դեմոկրատ եւ 34 հանրապետական. նախապէս՝ 49 դեմոկրատ, 47 հանրապետական:*

Ներկայացուցչական ժողով.— 282 *դեմոկրատ,* 150 *հանրապետական. նախապէս՝* 235 *դեմոկրատ եւ* 200 *հանր.:*

Կառավարիչ.— *Ընտրուեցան* 24 *դեմոկրատ եւ ութ հանրապետական: Ներկայիս Միացեալ Նահանգներու մէջ կան* 34 *դեմոկրատ եւ* 14 *հանրապետական կառավարիչներ. նախապէս՝* 29 *դեմոկ. եւ* 18 *հանրապետական:*

Ընտրութիւններէն ետք մամուլի ասուլիս մը տալով, Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ Հանրապետականներու պարտութիւնը պատճառ մը չէ որ Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութիւնը փոխուի. Ամերիկա պիտի շարունակէ քաղաքական իր նախկին ուղեգիծը:

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ միշտ չփոթ պատկեր մը կը ներկայացնէ Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ: Քաղաքական գրեթէ բոլոր կազմակերպութեանց գլխաւոր մտահոգութիւնը Ալժերիոյ հարցն է. նախկին վարչապետ Փլեւէն նոր ուղեգիծ մը որդեգրեց, յայտարարելով թէ նպատակ ունի կեդրոնի դեմոկրատները համախմբելու: Փլեւէն այս անգամ ընտրապայքարին կը մասնակցի իբրեւ «Հանրապետական միութեան» թեկնածու:

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԱՅՍՕՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ
ԵՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ՈՒԺԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

Բ.

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանի ներքին քաղաքական կեանքին զարգացումը կախում ունի, ամէն բանէ առաջ, հակադիր զոյգ հոսանքներու գործակցութենէն: Կամ, այդ գործակցութեան չարունակութենէն, քանի որ կառավարական այժմու քառեակին գոյութիւնն իսկ փաստ մըն է, թէ գոյութիւն ունի այդ գործակցութիւնը:

Ինչպէս այսօր, ապագային եւս, գործակցութեան հիմը պիտի հանդիսանայ երկու կողմերու փոխադարձ վստահութիւնը, որ իր կարգին պիտի հիմնուի ուժերու հաւասարութեան ճանաչման սկզբունքին վրայ: Դէպքերը միանգամ ընդ միշտ հաստատեցին թէ մէկը միւսին վրայ գերակշռող ուժ գոյութիւն չունի Լիբանանի մէջ: Եւ ասիկա, նախ, ընդհանրական կազմակերպութեան մասերու թուական գնահատումով եւ ապա այդ մասերուն ի յայտ բերած հաւասարազօր մարտունակութեան փաստով: Անվիճելի ճշմարտութիւն էր, երբ ըսուեցաւ, թէ պայթած ապստամբութեան արդիւնքով ո՛չ յաղթական կայ, ո՛չ ալ պարտեալ: Ապա ուրեմն, կողմերը մէկը միւսէն աւելի գերակշիռ չեն համբանքի եւ ուժի ցուցադրութեան տեսակէտով:

Այս իրողութեան լոյսին տակ է, որ ըմբոստութեան վարիչներէն այժմու վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ ըմբռնեց Լիբանանի իրայատուկ գոյավիճակը եւ յանդգնօրէն ձեռք երկարեց՝ ըմբոստութեան ընթացքին իրեն ու իր նմաններուն բրբեւ ոխերիմ թշնամի ասպարէզ իջած Փաղանգաւորներու կազմակերպութեան պետ Փիէր Ճէմայէլին:

Եւ որովհետեւ կարելի չէ կասկածիլ մէկուն եւ միւսին հայրենասիրութեան վրայ, հրապարակի վրայ կը տիրէ այն լաւատեսութիւնը, թէ իրերու պարտադրանքով իսկ գործակցութեան ճամբուն վրայ առնուած այս առաջին քայլը պիտի ունենայ իր շարունակութիւնը նաեւ յետագային: Եթէ նոյնիսկ անձերը փոխուին, քաղաքականութիւնն ու անոր տուն տուող սկզբունքները պիտի պահուին, յօգուտ Լիբանանի ապագային:

Դժգոհներ անշուշտ պիտի գտնուին: Ու դժգոհութիւններ պիտի արծարծուին այս կամ այն պատեհութեամբ: Նաեւ նման պարագաներուն, սակայն, կ՚ակնկալուի թէ ղեկավարները վեր պիտի մնան հատուածական նեղմտութիւններէն եւ պիտի ընթանան — ինչպէս կ՚ընթանան այսօր— հաւաքական շահերու ճամբէն:

Քաղաքական կեանքի մէջ գերակշռութիւն ապահովելու ձգտումը անբնականոն բան մը չի կրնար նկատուիլ անշուշտ, եթէ ատիկա դիմացինը թերագնահատելու կամ խեղդելու ձիգին ցուցադրութիւնը չըլլայ, մանաւանդ Լիբանանի առանձնայատուկ պայմաններուն մէջ: Նման փորձ մըն էր Ռ. Քարամէի դահլիճին առաջին կազմութիւնը, Նախագահ Շեհապի գործի գլուխ գալու վաղորդայնին: Փորձ մը, սակայն, որ ձախողեցաւ հակապատամբութեան պայթումով: Կ՚ակնկալուի թէ նման փորձ մը պիտի չկրկնուի ապագային, այս կամ այն պատճառով: Ու պիտի չկրկնուի այն նախատեսութեամբ, որ կիրքերը մէկ օրէն միւսը կրնան գարձեալ բռնկիլ եւ նոր ու աւելի ծանրակշիռ աղէտներու դուռ բանալ, ի վնաս այս երկրի ամբողջութեան:

Այս ճամբուն վրայ ամէնէն փշոտ հարցը Խորհրդարանի պարագան է: Խորհրդարանը, որ ծնունդ առաւ 1957 Յունիսի ընտրութիւններով, ունի, այսպէս ըսած, չամոնական մեծամասնութիւն: Փոխադարձ շահերու պահպանման գծով ու վերջին ամիսներուն, այս մեծամասնութիւնը միշտ ալ գործակցեցաւ ընդդիմադիր փոքրամասնութեան հետ: Զօր. Ֆուատ Շեհապ Նախագահի աթոռը բարձրացաւ Խորհրդարանի ջախջախիչ մեծամասնութեան քուէներով, եւ, աւելի վերջը, Ռաշիտ Քարամէ, կառավարական քառեակի կազմութիւնը ապահովեց բոլոր երեսփոխաններու միաձայնութեամբ: Լիբանանի համար չատ կենսական այս երկու պարագաներուն ալ, Խորհրդարանը կեցաւ իր բարձրութեան վրայ եւ ի յայտ բերաւ օրինակելի ու խրախուսիչ ներդաշնակութիւն մը:

Ծանր փորձաքար մը եղաւ, սակայն, Խորհրդարանի նոր նստաշրջանի դիւանին եւ առանձնապէս անոր նախագահին ընտրութիւնը, չուրջ տասն օր առաջ: Օրեր առաջ եւ ընտրութեան օրը մղուած խուլ պայքարի մը արդիւնքով, ընդդիմադիր ճակատը, ձայներու փոքր տարբերութեամբ մը պարտուեցաւ: Այս ճակատին թեկնածուն էր Ռաշիտ Քարամէի եւ առհասարակ ըմբոստութեան ղեկավարներու գործակիցներէն Սապրի Համատէ, ի դէմս Խորհրդարանի նախորդ Նախագահ Ատէլ Օսէյրանի, որ, այսուհանդերձ, ըմբոստութեան շրջանին, աւելի ըմբոստներու հետն էր, քան թէ օրուան կառավարութեան:

Բնականոն պայմաններու մէջ անբնական ոչինչ կայ անշուշտ Խորհրդարանի դիւանը ձեռք անցընելու նպատակով մղուած այս պայքարին մէջ: Բոլոր Խորհրդարաններու մէջ տեղի կ՚ունենան նմանօրինակ պայքարներ եւ յաղթականը կը նստի նախագահական աթոռին վրայ:

Բայց որովհետեւ Լիբանանի ներկայ կացութիւնը հեռու է տակաւին ներկայացնելէ այդ բնականոն պայմանները, նախագահական աթոռի տիրացման համար մղուած խորհրդարանական պայքարն ալ առացաւ իրարու չհանդուրժելու վտանգաւոր կերպարանքը: Այնքան վտանգաւոր, որ փողոցային ցոյցերու փորձ մըն ալ եղաւ ընտրութեան յաջորդ օրը եւ նոյնիսկ, ընդդիմադիր մամուլը արծարծեց Խորհրդարանը լուծելու հարցը, օրէնսդրական այս հիմնարկութիւնը նկատելով չամունական վարչաձեւի օրով եւ «բաղմատեսակ ապօրինութիւններով» կեանքի կոչուած ժողով մը, որ, այժմու յեղաշրջուած կացութեան մէջ «գոյութեան իրաւունք չի կրնար ունենալ»:

Խորհրդարանին լուծումը կը խօսի անշուշտ ապստամբութեան բոլոր վարիչներու արտին, բայց, այդպէս ըլլալով հանդերձ, ոչ ոք ապահովաբար պիտի ուզէր առնել նման վտանգաւոր քայլ մը պատասխանատուութիւնը: Նախագահ Ֆ. Շեհապ մանաւանդ, պէտ անորոշ ժամանակով պիտի խուսափէր այդ քայլէն, կացութեան մը մէջ, որ նորէն կրնայ եռալ, եթէ երբեք մէկ օրէն միւսը ընտրական պայքարի դուռներբացուէին Լիբանանցիներու առջեւ: Զմոռնանք որ քաղաքացիներու մօտ զէնքերը այնքա՛ն առատ են այսօր...

Ինչ կը վերաբերի Լիբանանի արտաքին քաղաքականութեան, այդ ուղղութեամբ տարակարծութիւն չկայ այսօր կառավարական քառեակը կազմող երկու գլխաւոր հոսանքներու միջեւ: Ապագան ինչ կը բերէ, չենք գիտեր, բայց իրերու ներկայ դասաւորումով, — Այգընհաուըրեան վարդապետութեան մերժումով, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հանդէպ չէզոք դիրքի մը ընդգրկումով եւ արաբական աշխարհի հետ գործակցելու որոշումով, — ճշդուած է արդէն երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը: Կողմերը համաձայն են քաղաքական այս ուղղութեան, այլ մանաւանդ համաձայն են Լիբանանի անկախութեան պահպանման, բոլոր պարագաներու տակ:

Ուրեմն, այնքան ատեն որ կեանքի մէջ կը կիրարկուին այս սկզբունքները եւ արտաքին որեւէ աղդակ կամ ճնշում չի պատակտեր իրարու հետ համաձայնած կողմերը, միանգամ ընդ միշտ ճշդուած կ՚ըլլայ նաեւ Լիբանանի արտաքին քաղաքականութեան հիմնական ուղեգիծը:

Ամէն պարագայի տակ արտաքին քաղաքականութեան մշակման գծով վէճ եւ տարակարծութիւն չկայ այսօր երկու գլխաւոր հոսանքներու միջեւ, Լիբանանի մէջ: Մտահոգութիւնները կը վերաբերին, ինչպէս ըսինք, ներքին քաղաքականութեան հետ կապուած կենսական խնդիրներուն, որոնց ատրճանական լուծման կը սպասէ ժողովուրդը հասկնալի անհամբերութեամբ մը:

Այդ քաղաքականութեան մօտաւոր զարգացման հետ կապուած են մէկ - երկու այլ հարցեր եւս, որոնք յատկապէս կը շահագրգռեն նաեւ լիբանահայ կեանքը եւ որոնց մասին կը գրեմ յաջորդով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Les Tricheurs

Անհամբերութեամբ կը սպասուէր այս ժապաւէնին հրապարակ գալուն: Մարսէլ Քարնէ՝ որուն, ֆրանսական շարժանկարը իր ամէնէն գեղեցիկ եւ տակուն գործերը կը պարտի, ատենէ մը ի վեր, իր համբաւին անվայել ժապաւէններ պատրաստելով, դժգոհացուցած էր իր հասարակութիւնը:

Բայց մեր մէջ չէր մարած այն յոյսը որ Քարնէ մը չէր կրնար իր այնքան փայլուն ստեղծագործութիւններով լեցուն ասպարէզը ժամանակավրէպ գործերով փակել: «Քէ տէ Պրիւմ»ի, «Լը Ժուր սը Լէվ»ի, «Լէ զ՚Անֆան տիւ Փարատի»ի, մարդը չէր կրնար լոկ անցեալ մը ըլլալ:

Մեր յոյսերը ի դերեւ չելան: Ահա «Լէ Թրիչէօր»ը, հոկայական գործ մը որ արդի երիտասարդութեան հոգեկան տագնապները կը նկարագրէ: Մէկէ աւելի գիւրագրգռացներ պիտի ցնցուին այս ժապաւէնին պարփակած միտքերէն: Ոմանք անբարոյական պիտի նկատեն զանոնք:

Բայց կարելի չէ այս ժապաւէնը տեսնելով պարզ հանդիսատեսի մը դերին մէջ մնալ: Որովհետեւ այն տպաւորութիւնը պիտի ունենաք որ անոր ամէն մէկ հերոսը ձեզի ծանօթ մէկն է, մէկը անոնցմէ որուն հետ առօրեայ շփումներ ունիք եւ շնորհիւ այս ժապաւէնին կը ծանօթանաք, անոր ենթաշխարհի բարդութիւններուն: Ահա ինչու դուք կը դադրիք հանդիսատես մը ըլլալէ ու կը դառնաք դերակատար մը, դերակատարը՝ այն ողբերգութեան որ ամէն օր ձեր շուրջը կը կատարուի եւ որուն գոյութիւնը գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար կը ժխտէք:

Այդ ողբերգութիւնը, որուն վրայ Քարնէ իր մատը դրած եւ այս ժապաւէնին առանցքը դարձուցած է կը կոչուի, երիտասարդութիւն: Երիտասարդութիւն մը, զոր կը կարծէք ճանչնալ յենելով այն պարզ եւ ընդհանրացած տրամաբանութեան վրայ, որ դուք ալ երիտասարդ եղած էք: Պէտք է մեծ պայծառամտութիւն մը ունենալ, ինչպէս նաեւ մտաւորական բացարձակ պարկեշտութիւն, ըմբռնելու (առանց այպանելու) համար թէ արդի երիտասարդութեան ապրումները ոչ մէկ նմանութիւն ունին նախորդներուն հետ: Անջրպետ մը կայ այդ երկուքին մէջ որուն վրայ կարելի չէ որեւէ կամուրջ ձգել:

Ցատկանչական է ժապաւէնին մէջի հե-

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

—o—

Դա արդէն բոլորովին գիւթից Ռուբէնին: Կեանքը սլացաւ արագ, արագ, նրա սիրտը կրկին ուռեց, լցուեց՝ չնչարգելի չափ եւ նա սիրեց Աստղիկին այնքան բուռն, որ ուզում էր դուրս փախչել այդուց:

Թէ յետոյ ինչպէս թէյի նստեցին, ինչպէս գնացին տուն, տուն, — այդ ամէնը կատարուեց անգիտակ վիճակի մէջ: Թըռան յաւիտենական վայրկեաններէն, Ռուբէնն այնպէս իմացաւ, թէ ինքը երեսուն եւ երկու տարի սիրում էր ու միայն նոր հասկացաւ եւ հասկացաւ անսպասելի գիւտի պէս, յանկարծ, ինչպէս նոր ծընուած լինէր:

×

Մեղրամիսն անցաւ փոթորկալի, աղմըկայոյզ: Ռուբէնն հարբածի պէս էր աշխատում նորակառոյց պատերի վրայ: Եռանդն յորդում էր գարնան գետի պէս՝ պղտոր, վայրի, բայց փարթամ, կենսալի: Գործը թռցնում էր նրան: Փայլուն ցուցանիշներ էր տալիս նրա խումբը: Ռուբէնը կայտառացել էր, սկսել էր կատակել, երգել:

Աշխատանքի եռուն ժամանակը, երբ իր կնոջ սլացիկ դէմքն օդի մէջ երկարելով գալիս արձանանում էր իր դիմաց՝ խանդաղատանքից մարում էր Ռուբէնի սիրտը: Եւ նա պղտոր ժպտով հառաչում էր: Նա իր բուռն սիրոյ բացերի մէջ չէր տեսնում, չէր զգում ոչինչ ուրիշ բան: Իր խմբով խօսք էր տուել տալ կուարտալում ամենաբարձր ցուցանիշները: Աչք ածեց չորս կողմ, կարգադրեց իր խմբի անդամներին աղնուօրէն կատարել խորհրդակցութեան ժամանակ ընդունած վըճիռը եւ սրբատաչ քարերն սկսեց զարդարանքի պէս շարել նորակառոյցի հըպարտ պատին՝ երբեմն մուրճը վերցնելով եւ տաշած քարն աւելի գեղեցկացնելով կոպտրիկ ու մանրիկ հարուածներով:

Ռուբէնը սիրում էր նայել իր շէնքին, թէ ինչպէս էր սա հասակ քաշում գեղեցիկ արձանի պէս: Լաստակների թեւերի մէջ գրկուած՝ շէնքը հպարտ ծառանում էր վեր: Վարդագոյն տուֆն արշալոյսի պէս ներկում էր նրա ճակատը եւ հակադրւում յերեւի բլուրների, ժայռերի գորշութեան: Հեռու, քաղաքի վերեւի մասերից ձեռով էին անում իր խմբի բարձրացրած շէնքերը:

Ռուբէնը քաղաք է կառուցում բոլոր կառուցողների հետ — դրանով էլ հպարտ էր նա եւ վարպետ որմնադրի պատուի զգացումը բարձրացնում էր նրան մինչեւ ապետականութիւն: Նրա խումբը մի տեսակ «օրդէն» է, — օրդէն ընտրովի ապետների, որոնք իրենց անձը դրել են բարձր նպատակի վրայ: Ռուբէնի «օրդէն»ին հետեւում են միւսները, եւ քաղաքում յայտնի է թէ որ շէնքերն են բարձրացել այս «օրդէն»ի ձեռքով: Սա պատուի խնդիր է:

Բայց տարօրինակ էր, Ռուբէնը մի տեսակ կապ էր տեսնում իր հպարտ շէնքերի եւ իր կնոջ մէջ: Յետոյ այդ կապը գնում էր աւելի հեռուն — իր ընկերներ: Այդ ամէնը կապուած էին մի ընդհանուր կեանքով, որ ներդաշնակ մի երգի պէս երգւում էր կառուցող երիտասարդի հոգում:

Աստղիկը ծաղկում էր ու դառնում աւելի տենչալի: Յետոյ ժամանակ եկաւ՝ նրա աչքերը լցուեցին երազով, դէմքը դառաւ խնկալոյն, պտուղի պէս լցուեց եւ նա սկսեց արբած ու յոգնած ժպտալ Ռուբէնին:

Եւ պտուղի պէս էլ կաթեցրեց մի գեղեցիկ առջնեկ:

Եկան Ռուբէնի ընկերները եւ սանձակոծ արին իրենց առանց այն էլ լցուած ուրախութիւնը, երգեցին, պարեցին, լցրին Ռուբէնի տունը այն թարմ ուրախութեամբ, որ յատուկ է ընկերական շրջանին:

Միայն Աստղիկը ջղային էր այդ օրը: Բայց նրան նայող չկար: Երեխան աճեց ու կարմրեց խնձորի պէս իր գեղեցիկ մօր եւ ասպետաղէմ հօր գրկերում: Ռուբէնի կեանքը հոսել սկսեց լեռնային առուակի պէս զուարթ ու խաղացկուն:

Մի բան միայն, մի ստուեր սողոսկում էր աննկար եւ նստում Ռուբէնի տան անկիւնում: Աստղիկը կոպիտ էր վարւում նրա հետ: Բնաւորութիւնն էր այդ, թէ անցողիկ ջղայնութիւն, դեռ յայտնի չէր: Ռուբէնը նկատում էր այդ, բայց սիրոյ բուռն հոսանքում բարեխառնւում էր այդ: Սէրը չէր ուզում նկատել իր շուրջը հաւաքուող այդ ստուերները: Սակայն, երբ կոպտութեան վարագոյրի ետեւից նայում էին Աստղիկի աչքերը՝ սառն, օտար եւ ապակի՝ դա մնում էր Ռուբէնի հոգում: Եւ նա գործի ժամանակ յիչելով այդ մի րոպէ կանգ էր առնում ու աչքերը պագած՝ մտածում:

Եւ այդքանը միայն: Ռուբէնը հետզհետէ նկատեց իր եւ Աստղիկի մէկ մի աններդաշնակ հնչիւն, որ շարունակ լսելի - քի մէջ խանգարում էր նրա ընտանեկան երջանիկ երգի եղանակին: Աստղիկն ինչ որ կղզիանում, մեկուսանում էր ինքն իր մէջ: Դժգոհ էր ինչ որ: Իր վիճակի՞ց, Ռուբէնի՞ց, նոր միջավայրի՞ց — չէր հասկացւում:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(2 Շար.)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ) — Բժ. Երուանդ Արգումանեան, նախագահ Իտալիոյ Հայոց վարչութեան, որ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի ծննդեան յիսնամեակին եւ գահակալութեան Գ. տարեդարձի հանդիսութեանց կապակցութեամբ, Գ. Երուանդ Հիւսիսեանի հետ Հայաստան հրաւիրուած էր՝ Հոկտեմբեր 28ին Միլանօ հասաւ եւ Հոկտեմբեր 31ի երեկոյ, Հայկ. Տան մէջ, շուրջ երկու ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը իր տպաւորութիւնները մանրամասնեց հայրենակարօտ բազմութեան: Նախ արագաթռիչ սաւառնակը Փարիզէն Մոսկուա, քաղաքը մշուշի եւ անձրեւի տակ է. ապա դէպի Հայաստան. հոս, երկինք ու երկիր կը յորդին արեգակնային պայծառութեամբ: Պատգամաւորները դիմաւորելու համար օդակայան փութացած են պետական եւ եկեղեցական պաշտօնական անձեր: Տեսակցութիւն Հայրապետին հետ, ապա Հանրապետութեան նախագահ Քոչինեանի, որ, ի միջի այլոց կը յայտարարէ որ սեղանի վրայ է երկրորդ հայրենադարձի մը ծրագիրը:

Հոկտեմբեր 19ին, Կիրակի, Հայրապետը, իր ծննդեան յիսնամեակին եւ գահակալութեան Գ. տարեդարձի առիթով հանդիսաւոր պատարագ մատուցած է Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ, որուն ընթացքին Եպիսկոպոս ձեռնադրուած է Իրաքի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Զգօն Ծ. Վրդ. Տէր Ցակոբեանը: Հայր Մերէն յետոյ՝ քարոզ:

Խնջոյքներ՝ ի պատիւ հիւրերուն Ս. Էջմիածնի մէջ ապա կառավարութեան կողմէ, որոնց ընթացքին ճառերն ու բաժակաճառերը անվերջ իրարու կը յաջորդեն:

Երեւանը եւրոպական առումով քաղաք մըն է, 430.000 բնակչութեամբ. ճամբաները ու հրապարակները լայն են ու ծառախիտ. գլխաւոր հրապարակին ու դայն շրջապատող շէնքերը պատիւ կրնան բերել եւրոպական որեւէ ոստանի: Պետական, մշակութային, բժշկական հաստատութիւնները սքանչելի կերպով լուսաւորուած են եւ կահաւորուած: Ամէն կողմ հայկեան բարբառն է որ կը լսուի: Զանգուի վրայ նետուած յաղթանակ եւ Կիեւեան կամուրջները հոյակապ կառուցումներ են:

Վաղարշապատի ճամբուն վրայ, պատգամաւորները կանգ կ'առնեն դմայլելու համար զոյգ Մասիսներու ու Արագածին, անբարբառ ու մտախոհ կը դիտեն Զըւարթնոցի աւերակները, ապա ծունկի կուգան համբուրելու համար Հայրենի հողը Ս. Էջմիածնի պարտէզին մէջ:

Դէպի Դուին բնութիւնը կը մռայլի, ամեհի քարաժայռեր կը հակին անլոյս խորխորատներու վրայ, լերկութիւն եւ ամայութիւն ամէն կողմ, սակայն վերաշինութեան տենդը ժամանակի ընթացքին պիտի արդասաւորէ նաեւ այս խոպան տարածութիւնները:

Իրենց թափառումներուն ընթացքին, կը տեսնեն Հայ եւ Թուրք սահմանապահ զինուորները, ապա արքայապայան Անիկի գաւիթն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Խորվիրապը, Սեւանը, Արաքսը՝ հեռուէն, Շաւարշանայ դաշտը իրենց նայուածքներուն տակ ...:

Թղթակցութիւն մը չի կրնար նոյնիսկ աղօտ արձագանգը տալ այն բանախօսութեան՝ որով Բժ. Երուանդ Արգումանեան տեւեալ օրինակը: Մանկամարդ աղջիկ մը հագիւ քսան տարեկան որ առենէ մը ի վեր առանձին կ'ապրի, մօրը հետ կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը: «Տուն վերադարձիր աղջիկս, բրէ ինչ որ կ'ուզես... քեզ ազատ կը ձգենք... կրնաս ընկերներդ ընդունիլ, զուարճանալ ... Տուն եկուր աղջիկս, խնդրեմ, կարօտդ կը քաշենք, մեզ մինակ մի ձգեր»: Եւ աղջիկը կը պատասխանէ — «Չեմ կրնար մայր, մի պնդեր, չես կրնար զիս հասկնալ, պէտք է առանձին ապրիմ»:

Այս «զիս չես կրնար հասկնալ»ին մէջն է որ կը կայանայ ամբողջ ողբերգութիւնը:

Շատոնց է որ Ֆրանսական շարժանկարը այսպիսի ցնցող գործ մը չէր արտադրած. կարելի է սիրել կամ չսիրել զայն, բայց երբեք անտարբեր մնալ:

Վստահ եմ որ դեռ շատ գրիչներ պիտի շարժին, այս ժապաւէնին շուրջ թեր ու դէմ արտայայտուելու համար: Կ'արժէ որ հայ հասարակութիւնն ալ տեսնէ այս ժապաւէնը ու աւելի մօտէն մասնակցի անոր արծարծած խնդիրներուն: Որովհետեւ «Լէ Թրիչէօռ»ը Ֆրանսական երիտասարդութեան յատուկ երեւոյթ մը չէ այլ եւ... համաերիտասարդական:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱԶԳ. ԽՈՒՄԲԻ ԽՄԲԱՊԵՏ՝ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Անգլիա — Խ. Միութիւն մրցումէն անմիջապէս վերջ, փութացի Ուէմպլիի հանդիսարահը, ուր քարտուղար ռուս վարիչ մը, որուն բուն պաշտօնը երբեք չկրցայ իմանալ, զիս առաջնորդեց ընդարձակ սենեակ մը, ուր հաւաքուած էին պարտեալ ռուսական խումբի բոլոր անդամները եւ զանազան ոչ-խաղացող անդամներ, որոնց միակ զբաղումը այդ րոպէին այնպէս կը թուէր ինծի, թէ վիճաբանիլ եւ յանդիմանել էր: Իսկ անոնք որոնք անյաջող կերպով իրենց վերջին ճիգը թափած էին իրենց երկիրը ծանր պարտութենէ փրկելու՝ նստարաններու վրայ նստած, ոմանք տակաւին իրենց վրայ ունենալով ազգային կարմիր շապիկները իսկ ուրիշներ կիսամերկ վիճակի մէջ յանցանքի վրայ բռնուած մանուկի մը արտայայտութիւնը ունէին իրենց դէմքերուն վրայ:

Այս շփոթ եւ օտար շրջանակին մէջ պահ մը ինքզինքս կորսուած զգալէ վերջ անկիւն մը նստած մարդիկ մը դիմելով հարց տուի.

«Հայերէն խօսո՞ւմ ես, ադբեր ջան»:

Իր խաղընկերներուն արտայայտութիւնը բաժնելով իր դէմքին վրայ, Սիմոնեան, բայց մը զարմացաւ զիս ուսումնասիրելէ վերջ: Ինչպէս կը փափաքէի եւ կը յուսայի, ռուսական ժխորին մէջ հայերէնով «դու հա՞յ ես» հարցուց ինծի:

Նիքիթա Սիմոնեանը լման չորս տարի առաջ դարձեալ առիթը ունեցած էի դիտել, երբ այդ ժամանակ Մոսկուայի Սփարթաքի իր խումբով հոս եկած էր մրցելու Արսընըլի եւ Վուլվզի դէմ: Այդ առեն, դժբախտաբար ռուս ղեկավարներուն հետ ունեցած շըլլալով այս անգամուան հասկացողութիւնը, իրեն հետ խօսելու առիթը չէի ունեցած: Այս անգամ համաձայնած էին միջազգային մամուլին գոհացում տալու՝ մրցումէն վերջ ներկայացուցիչ թղթակիցի մը տեսակցութիւն շնորհելով: Հայ ըլլալու բարեբախտութիւնս կարելի դարձուց որպէս զի այսպիսի պատիւ մը ինծի վիճակուի, երբ զիս իրենցմէ սեպելով աւելի քան երկու հարիւր զանազան ազգի թղթակիցներու անունով զիս ընդունեցաւ արգիլեալ գօտիէն ներս:

Ցաւակցութիւնս յայտնելէ վերջ Սիմոնեանին օրուան պարտութեան առթիւ, իրեն յայտնեցի այն փափաքս թէ կ'ուզէի զինք աւելի ծանօթացնել մեր մարզասէր հայրենակիցներուն: Դէմքին վրայ որոշ հանդարտութիւն մը նշմարեցի երբ իրեն յիշել տուի թէ քաղաքական ոչ մէկ հարցում պիտի ընէի:

Սիմոնեանի հայերէնը բաւական տը՝կար էր եւ արդարանալի է այս, երբ նկատի առնուի այն պարագան թէ գրեթէ իր ամենօրեայ կեանքը կը բոլորուի ռուս ընկերներու շուրջ: Բայց այն հարցումս թէ Մոսկուայի մէջ ո՞ւս թէ հայ կը ճանչցուի, Սիմոնեան վիրաւորուած շեշտով մը պնդեց՝ «Հայ եմ, ռուս չեմ, բոլորը զիս ճանաչում են իբրեւ հայ»: Անոր յաջորդեց իր ծագման հակիրճ պատմութիւնը: 1926ին Արմաւիրի մէջ ծնած ըլլալով չորս տարեկան հասակին իր ընտանիքին հետ Սուխում կը հաստատուի: 1946ին Մոսկուա կը մեկնի, ուր ֆութպոլի մէջ ցուցաբերած իր արժանիքները Սփարթաք ակումբի ուշադրութիւնը կը գրաւեն, որուն մնանալով ժամանակի ընթացքին կը դառնայ Ա. խումբի մնայուն անդամը եւ ի վերջոյ խմբապետը: Իր խումբին եւ ազգ. խումբի կազմէն ներս գրեթէ միշտ գրաւած է կեդրոնի յառաջապահի դիրքը: Ունի զօրաւոր հարուած եւ մանաւանդ վոլէ: Իր անունը կէտ նշանակելու լաւագոյններու կարգին է: Երբ իրեն հարցուցի թէ քանի՞ անգամ միջազգային դարձած է, զարմացայ երբ լսաւ թէ չէր գիտեր, թերեւս 25 անգամ, ըսաւ: Հոս է որ իր նկարագրին համեստ արժանիքը կրցայ հասկնալ, նկատի առնելով այն պարագան թէ ընդհանրապէս ֆութպոլիստ մը մեծ նախանձախնդրութեամբ իր միջազգայիններու թիւը կը պահէ: Իսկ գալով այն հարցմանս թէ, ինչպէս երբեմն այնպիսի զրոյց կը շրջի թէ նկատի ունենալով խորհրդային վարչակարգին ցոյց տուած կարեւորութիւնը իբրեւ ազգային արժանապատուութեան հարց, ճի՞շդ է թէ այսպիսի ձախաւեր պարտութենէ վերջ մարդիկներ որոշ պատիժի կ'ենթարկուին: Սիմոնեան դարձեալ, ուսերը թօթվելով եւ քաղաքական վարիչներու հանդէպ որոշ արհամարհանք մը ներկայացնելու արտայայտութեամբ, բսաւ թէ այդ օրերը անցած են, չըլլայ թէ հաւատամ այդպիսի զրոյցներու: Իր անկեղծութիւնը եւ քաջութիւնը զիս համոզեցին: Վերջապէս, այն հարցմանս թէ ինչի կը վերագրէր իրենց այսպիսի ծանր պարտութիւնը, պարտեալ խումբի խըմբապետը (Սիմոնեան այս պաշտօնը ստացած էր Նէթոյի բացակայութեան) որոշ կերպով բսաւ թէ ընդհանուր մրցումը կանոնաւոր եւ անկողմնակալ էր, թէ Անգլիացիները շատ զօրաւոր էին իրենց համար, յիշելով մասնաւորաբար Զարլթընի, Հէյնըի եւ Տակլըսի անունները:

Սիմոնեան յետոյ զիս ներկայացուց ազգային խումբի մնայուն խմբապետ՝ Նէթոյին: Շատ կը փափաքէի այս մարզիկին հանդիպիլ: Աշխարհի հինգ լաւագոյն միջնապահներու կարգին կը յիշուի իր անունը: Ամբողջ 90 վայրկեան խաղացող է եւ յետսապահ եւ յառաջապահ գիծերու միջեւ լաւագոյն կամուրջը:

ԶԱՒԷՆ ԳԱԼՊՃԵԱՆ

Լոնտոն

մանեան այնքան հանդամանօրէն խօսեցաւ մեր հայրենի երկրէն, անոր մշակութային եւ շինարարական նուաճումներէն, իր վարակիչ շունչով ներկաները փոխադրեց դէպի աշխարհն Հայաստան, եւ ա՛յս է մեր այսօրուան մխիթարութիւնն ու ուրախութիւնը:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱԶԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան 35րդ տարեդարձին առիթով խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակած է 15 էջնոց գրքոյկ մը, որ 1919էն ասդին Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները կը պարզէ, լուսանկարներով:

«Թաս»ի գրքոյկը կը սկսի քայցր բառերով — «Այսօր երբ Թուրքիոյ Հանրապետութեան 35ամեակը կը տօնուի, խորհրդային ժողովուրդը կը շնորհաւորէ Թուրք ազգը: Խորհրդային ժողովուրդը համակրանքով դիմաւորեց Թուրք ազգին պայքարը՝ օտար արշաւանքներուն դէմ, հայրենիքի եւ ազգ. անկախութեան համար: 1919 – 1923ին, Թուրքիոյ ազգային պայքարին առաջին անգամ զօրավիգ հանդիսացաւ Խ. Միութիւնը:»

Յետոյ կը շարունակէ — «Ներկայիս մեր երկիրներուն ազգային շահը կը պահանջէ որ Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան բարեկամական յարաբերութիւնները վերահաստատուին, այս ուղղութեամբ Մոսկուայի կառավարութիւնը քիչ առաջարկներ չէ ըրած: Խ. Միութիւնը բազմիցս շեշտած է թէ Թուրքիոյ տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստական զարգացումին համար պատրաստ է ամէն ձեւով օգնելու, ինչպէս կ'օգնէ Աֆղանիստանի, Հնդկաստանի եւ սախական այլ երկիրներու»:

Մոսկուայի հրատարակած այս գրքոյկին մէջ կը տեսնուին նաեւ Լենինի եւ Աթաթիւրքի միջեւ փոխանակուած նամակներուն եւ հեռագիրներուն մէկ մասը ...:

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՅ ԲԵՐԴԸ

Ասլանը խոստացել էր այն օրը ցոյց տալ ինձ մեր Հայկ Նահապետի բերդը: Իմ սիրտը տրոփում էր անհամբերութիւնից, թէ ե՞րբ պէտք է տեսնէի Հայաստանի առաջին ամրոցը, որ մնացել էր այն օրից, երբ հայութեան սկիզբը դրուեցաւ:

Երբ ձի նստեցինք, ճանապարհ ընկանք, Արթինի խոստացած երկու ձիաւորները, բոլորովին զինուած, մեր առջեւով գնում էին, թէ որպէս առաջնորդ եւ թէ որպէս զինակից: Նրանք սկզբից մեզ զգուշացրին, թէ վտանգաւոր տեղերից պէտք է անցնենք: Ես կատարեալ զինավառութեան մէջ էի, Ասլանը նոյնպէս ունէր իր հետ մի զոյգ ատրճանակ: Ջը գիտեմ ինչո՞ւ սաստիկ փափաքում էի ես, որ աւազակների հանդիպենք: Այնքան խօսուել էր դրանց մասին, այնքան բաներ էի լսել, բայց երբեք աւազակ չէի տեսել:

Գիշերով եկած լինելով, ես դեռ բոլորովին չէի դիտել Հայոց-Ձորը: Երբ լոյսը ծագեց, երբ արեւի առաջին ճառագայթները սկսեցին ոսկեզօծել լեռների մառախլապատ կատարները, այդ ժամանակ միայն հանդիսացաւ իմ առջեւ գեղեցիկ հովիտը իր չքեղ տեսարաններով: Ես հիացած էի, եւ իմ հիացմունքը մեծանում էր այն չափով, որքան բնութեան գեղեցկութիւնները միախառնուում էին անցեալի, ամենահին անցեալի յիշատակների հետ: Ինչեր չէր տեսել այդ հովիտը, ինչ սխրագործութիւնների վկայ չէր եղել նա:

Այստեղ մեր Հայկ Նահապետը պատերազմեց Բէլի բռնակալութեան դէմ, եւ խորտակեց ամբարտաւան հսկայի զօրութիւնը: Այստեղ, Ցազկերտի կրօնական հալածանքների ժամանակ, հայ կինը մահակը ձեռին, հայ շինականը զինուած իր մանգաղով, առաջին բողոքը բարձրացրին խղճի բռնաբարութեան դէմ եւ, յարձակուելով Պարսից մոգերի վրայ, ջարդեցին նրանց, եւ կրակ տալով նոր հիմնուած բոլոր ատրուշաններին, եւ մոխիրը ածելով ծովի մէջ, մաքրեցին իրանց հայրենիքը այդ պղծութիւնից: Ասլանը ինձ ցոյց տուեց հին Մոխրաբերդը ծովի մօտ, որ այժմ մի գիւղ էր. այստեղից ածեցին ծովի ալիքների մէջ հրդեհուած ատրուշանների եւ որմզդական մշտավառ կրակի մոխիրը, եւ այդ պատճառով կոչուեցաւ Մոխրաբերդ:

Հայոց-Ձորում դրուեցաւ քրիստոնէութեան սկիզբը մեր Աբգար Թագաւորի օրով: Ասլանը այդ մասին շատ բաներ էր պատմել ինձ, ինչ որ գրուած էր գրքերի մէջ: Բայց ես սիրում էի ժողովրդիպատմածը, կենդանի ժողովրդի պատմածը, որ նա աւանդաբար լսել էր իր նախորդներից: Ես կը դնեմ այստեղ այդ աւանդութիւնը, աւելի այն պատճառով, որ նրանով բացատրւում է Անգղ գետի անուան ծագումը: Այսպէս է պատմում ժողովուրդը:

Այն խոստման համեմատ, որ Փրկիչը արել էր մեր Աբգար Թագաւորին, Նրա համբառնալուց յետոյ, Բարդուղիմէոս եւ Թադէոս առաքեալներին վիճակուեցաւ գալ Հայաստանը լուսաւորելու: Բարդուղիմէոս առաքեալը եկաւ Աղբակայ կողմերը, իսկ Թադէոս առաքեալը Հայոց Ձորը, բերելով իր հետ աստուածամուխ գեղարդը, Ս. Աստուածածնի քօղը եւ անուշահոտ իւղի շիշը, որով Փրկչի գլուխը օծեցին: Նա սկսեց քարոզել եւ իր բերած սրբութիւններով հրաշքներ գործել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարար Անտրէ Մալրօ յառաջիկայ շաբաթ պիտի երթայ Ծայր. Արեւելք, իբրեւ Զօր. Տը Կոլի ներկայացուցիչը՝ քաղաքական բանակցութիւններ վարելու համար Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի մէջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Լատին Ամերիկայի կարգ մը երկիրներուն հաղորդեց թէ համակարծիք է որ անոնք ազգայնացնեն իրենց բնական հարստութիւններն ու ճարտարարուեստը, այդ նպատակին համար խոստանալով ոչ միայն գործիքներ եւ մեքենաներ՝ այլեւ մասնագէտներ ալ ղրկել: Մոսկուայի առաջարկած տնտեսական այս օժանդակութիւնը ուշադրաւ կը նկատուի:

ԺԸՆԵՒԻ մէջ հիւլէական փորձերու արգիլման շուրջ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին, բայց տակաւին օրակարգը չէ ճշդուած :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ միշտ կը շարունակէ ամրակռծել Քեմոյ կղզին, նոյն սաստկութեամբ :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ եկած լուրերու համաձայն Եուկոսլաւիոյ քաղաքական քանի մը բանտարկեալներուն ներում պիտի շնորհուի. անոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Միլովան Ճիլաս, նախկին փոխ նախագահը, որ ինը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր «Նոր դասակարգը» գրքին համար :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութեան «թեկնածու»ներուն ցանկը հրապարակուեցաւ. Նախկին 298 երեսփոխաններուն 130ին անունները չկան ցանկին վրայ. Նոր Խորհրդարանը պիտի ունենայ 36 երեսփոխան :

ՀՈՒՆԳԱՐ իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ Հունգարիոյ նախկին Արտաքին նախարար Ռայքի այրին, որ յեղափոխութենէն վերջ Նաճիի հետ ձերբակալուեցաւ եւ աքսորուեցաւ, վերջերս վերադարձած է Փեշթա :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար իշխանութիւնները արտօնեցին որ կաթողիկէ հրապարակչատուն մը հաստատուի երկրին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւ մը արագութեան մրցանիշը կոտրեց, Նիւ Եորքէն Փարիզ 7 ժամ մէկ վայրկեանէն գալով :

ՔԱՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ փորձադաշտին մէջ ամերիկացի գիտնականները արձակեցին «Թոր» հրթիռ մը. փորձը ձախողեցաւ :

Այրի Տիկին Հայկ Թէնէքճեան, Այրի Տիկին Փարիս Գըլըճեան, Պ. Սարգիս Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շերամ Քեմալեան, Այրի Տիկին Մաննիկ Քիրէճեան, Այրի Տիկին Վերժին Վարժապետեան, ինչպէս նաեւ Համբարձում Վարժապետեան, Հայկազ Վարժապետեան, Ռուբէն Եսայեան, Վահրամ Գըմըղեան, Պերճ Կիւլպօղոսեան, Ժիրայր Վարժապետեան, Յովհաննէս Մաղաքեան, Մեսրոպ Մաղաքեան, Զուլալեան, Փափազեան, Պետրոսեան եւ Ալէքս Քիրէճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՀԱՅԿ ԹԷՆԷՔՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր երեքին, 69 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առտու, ժամը 10.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս — Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

× Այս տխուր առթիւ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրիին եւ ընտանեկան պարագաներուն :

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Թիւ 8 – 9

240 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ :

1200 փրանք: Դիմել Պ. Բիւզանդ Թոփալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ :

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քըրբուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ԱՅՑ

Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իր շրջանի մահացեալ բոլոր ընկերներուն համար: Պատարագէն վերջ այց՝ հետեւեալ ընկերներուն շիրիմներուն.—

Տոքթ. Քիւթիւքեան, Հմայեակ Ուզունեան, Լեւոն Նոտարեան, Ահարոն Պէռպէռեան, Յովհ. Պէռպէռեան, Օննիկ Գուրեան, Նազար Բասմաճեան, Աւագ Կարապետեան, Տագէս Զապունեան, Բիւզանդ Գամեան, Յովհ. Աբգարեան, Վաղ. Ուրբաթեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղ. Պօղոսեան, Շաւարշ Տէր Պարսամեան (Նոր Սերնդական):

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի, իր ամուսնոյն՝ ընկեր Տոքթ. Քիւթիւքեանի անակնկալ մահուան առթիւ :

× Ֆ. Կ. աչի Տէսինի մասնաճիւղը եւս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի, իր ամուսնոյն դաժան կորուստին առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ օդափոխութեան կայանին :

×

Վալպարել – Լա – Փոմ եւ Սէն Մարսէյլ հողարարձութիւնը եւ Երիտ. Միութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Մահմուզեաններուն, Շահպազեան եղբայրներուն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն այրի Տիկին Եօժէնի Շահպազեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ռեբեկա Թէլլալեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Անկէնի Սէն – Ժօզէֆ եկեղեցիին մէջ (հայածէս պատարագ) ժամը 10.30ին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԵՊՈՒՀ ԹԷԼԼԱԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աբրահամեան եղբայրներ (Մարսէյլ, Լիոն, Պէյրութ), իրենց մօր Տիկին Պատասխան Աբրահամեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն.—

Երկու հազար ֆրանք «Շ. Միսաքեան» սրահին, երկու հազար «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆր. Լիոնի եկեղեցիին: Եւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին, շնորհակալութիւն նաեւ անոնց որոնք հանդուցեալին յիշատակը յարգելով, ներկայ գտնուեցան քառասունքի հոգեհանգստեան պատարագին, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Մարսէյլ):

×

Փարիզի Հայ Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նուրհան Փափազեանէ երեք հազար ֆր., իրենց հօր՝ ողբացեալ Սեպուհ Թէլլալեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Փոքրիկն Սաթենիկ Պատուական (Ալֆորվիլ) իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի դպրոցին, իր մեծ մօր Տիկին Լուսինի յիշատակին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Cercle Militaire

Նոյեմբեր 9ին, ժամը 17էն 24

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

ՊԻՒՖԷ — **ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ** — ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16ին եկեղեցիին սրահը:

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերնդականները :

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կազ. Խաչի Թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի, ժամը 16ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիներն ու նախկին սանուհիները, մտերմիկ եւ հաճելի ժամանցի մը ընթացքին՝ կատարելու ազգային եւ ընկերային պարտաւորութիւններ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզահայ երգչախումբին կողմէ այս կիրակի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը 16էն 22:

ԾԱԽՈՒ Է

Պըզոնի մէջ շէնք մը որ ունի եօթը բընակարան (մէկ սենեակ խոհանոց), շրջապատուած պարտէզով:

Շատ նպաստաւոր գին:

Դիմել Թերթիս վարչութեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Տիկին Բերսաբ Սվաճեան կը փնտռէ իր զարմիկը Ծերոն Զարփաճեան (Սամսոնի Նահանգին Չարշամպա քաղաքէն), հօրը անունը Սիմոն, մօրը Նունուֆար: Տեղեկացնել Տիկին Սվաճեանի, Բանկալթի Էրկէնքոն Ճատտէսի, Նուր արարթըման Թիւ 16 9/5, Սթամպուլ, Թուրքիա:

×

Հայաստանի Կոտայքի շրջանին Բաղգիւղէն Յովակ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վարդան Շահումեան, Արտաշէս Շահումեան, Աբրահամ Շահումեան: Տեղեկացնել Յակոբ Մկրտիչեանի, 3 Րիւ Մարէշալ Ժօֆրը, Էքս ան Փրօվանս, (Պուշ տիւ Ռօն) Ֆրանս :

×

Հայկուհի Էքմէքճեան, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Մարիամ, Կեսարիա ծնած: 1922ին Իզմիրէն Ֆրանսա անցած է: Իզմէ լուր առնուած է մինչեւ 1938: Տեղեկացնել եղբօրը Անդրանիկ Էքմէքճեանի, (Գավալա) Տիկին Մանոյեանի միջոցով, 76 Ավընիւ Փաաքէօր լէ Լիլա, (Սէն):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կարասիի գործարանատէր ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ, կուգան ծանուցանել, որ բացած են մէօպլ է տեքորասիոնի վաճառատուն մը, ուր պիտի գտնէք շատ աժան, արդիական եւ ճաշակաւոր կարասիներ, վճարման դիւրութիւն: Այցելեցէք մէկ անգամ եւ գոհ պիտի մնաք:

Գործարան.—

36, Ave, David Dellapiane

Վաճառատուն.—

51, Rue, d'Endoume Marseille

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ. ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբերու ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՐԹ ՏԸ ՓՈԹԱԼԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ժանթիյի հայկ. դպրոցին մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Օրակարգ.— Պարահանդէսի կարգադրութիւններ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Յանձնախումբի ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեան սրահը, 26 Րիւ տէ Քոնվալէսան: Օրակարգ.— Ամերիկայէն Կեդր. վարչութենէն կարեւոր շրջաբերականներու եւ նամակներու ընթերցում եւ ընթացիկ հարցեր: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Միութեան հասցէն է՝ Թադէոս Գըլճեան, 18 րիւ Թիւպանօ, Մարսէյլ:

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ

ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ

Կ'երգէ.—

1) Ուրին, 2) Սասունա սար, 3) Արեւելեան պար (նուագ), 4) Զայն տուր ո՛վ ծովակ), 5) Պար Թիւ 6)Նուագ Տէր Գոնեակէն), 6) Զմեռն անցաւ, 7) Մանուշակը, 8) Օրօր, 9)Պեթուար աղջիկ, , 10) Էսկիզ ան լա մաժէօռ (նուագ), 11) Արդեօք գիտե՞ս դու, 12) Պար Թիւ 1 (նուագ Տէր-Գոնեակէն), 12) Բարի լուսի եւ էյ ջան, 14) Սարի եղնիկ (ընկերակցութեամբ նուագախումբի, ղեկավարութիւն

ԱՒ. Գ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑԻ

Տեւողութիւն 44 վայրկեան, գինն է 2800 ֆրանք, երգարանով միասին :

Դիմել՝ Օր. Շաքէ Պէնկեանի :

29, Rue Pourtour, Meudon (S. et O.)

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 8 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8339 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4140

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ընտրական պայքարը ո՛չ մէկ ուրիշ երկրի մէջ այնքան հետաքրքրութիւն առաջ կը բերէ եւ ժողովուրդի բոլոր խաւերը տենդոտ աշխատանքի կը մղէ՝ որքան Միացեալ Նահանգներուն մէջ:

Մանաւանդ Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութիւնը չորս տարին անգամ մը գործի կը լծէ կուսակցութեանց մեծ ու պզտիկ վարիչներէն զատ նաեւ չարքայինները:

Մ. Նահանգներու Հանրապետութեան նախագահը չի նմանիր ուրիշ երկիրներու նախագահներուն: Անիկա գործադիր իշխանութեան գերագոյն պետն է: Դահլիճին «նախարարները» ինք կ'որոշէ: Անոնք պարզապէս «քարտուղար»ի տիտղոս ունին եւ պատասխանատու են իրեն: Արտաքին քաղաքականութեան ղեկը իր ձեռքն է: Ինքն է, որ կ'որոշէ հետապնդուելիք քաղաքականութիւնը եւ արտաքին նախարարը, որ «պետական քարտուղար» կը կոչուի, իր հրահանգներն է որ կը գործադրէ:

Գալով խորհրդարանին (Քոնկրէս), որ օրէնսդիր մարմինն է, կը բաղկանայ Ներկայացուցչական Ժողովէն եւ Ծերակոյտէն: Նախագահը անոնց կարծիքը կ'առնէ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերու մասին. սակայն վերջնական որոշումը իրեն կը պատկանի:

Ինչպէս Հանրապետութեան նախագահը, նոյնպէս խորհրդարանի անդամներն ու Նահանգներու կառավարիչները կ'ընտրուին ժողովրդական ընդհանուր քուէարկութեամբ:

Պայքարը կը մղուի գլխաւոր երկու կուսակցութեանց՝ Հանրապետականներու եւ Դեմոկրատներու միջեւ: Միւս կուսակցութիւնները զանցառելի քանակ մը կը ներկայացնեն:

Մեծ կարեւորութիւն կը տրուի մասնաւորապէս նախագահի ընտրութեան:

Դեմոկրատները մեծ յաղթանակ մը ապահոված էին 1932ին՝ երբ Ֆրէնքլին Տ. Ռուզվելթ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ Հանրապետական թեկնածուին վրայ: Խորհրդարանի անդամներն ալ մեծամասնութեամբ դեմոկրատ էին:

Շնորհիւ իր անձնական հմայքին, Ռուզվելթ նախագահ վերընտրուեցաւ 1936ին, 1940ին եւ 1944ին,— բացառիկ երեւոյթ Մ. Նահանգներու պատմութեան մէջ: Իր մահէն վերջ 1945ին փոխ-նախագահ Հէրրի Թրումըն յաջորդեց իրեն եւ 1948ին վերընտրուեցաւ:

Դեմոկրատներու աստղը մարեցաւ 1952ին, երբ Հանրապետականներու թեկնածուն՝ զօրավար Այզընհաուըր յաղթանակեց ու 1956ին վերընտրուեցաւ:

Ինչպէս կը տեսնուի, թեկնածուին անձը մեծ դեր կը խաղայ ամերիկեան ընտրութեանց մէջ:

Դեմոկրատները մեծամասնութիւն կը կազմէին արդէն խորհրդարանին մէջ: Երեքշաբթի ընտրութեանց մէջ բացառիկ յաղթանակ մը շահելով, անոնք մեծապէս ամրապնդեցին իրենց դիրքը:

Նախագահ Այզընհաուըր ցարդ մեծ դժուարութեանց չհանդիպեցաւ խորհրդարանին առջեւ եւ երկիրը կառավարեց ըստ իր հայեցողութեան:

Այժմ, որ դեմոկրատները շատ զօրացած են, նախագահին գործը պիտի դժուարանայ որոշ չափով: Իր անձնական հմայքն է միայն, որ թոյլ պիտի տայ շարունակել իր պաշտօնը մինչեւ 1960, երբ պիտի ընտրուի Հանրապետութեան նոր Նախագահը,— որ շատ հաւանաբար պիտի ըլլայ դեմոկրատ մը:

Հանրապետականներու պարտութեան գլխաւոր պատճառն է Մ. Նահանգներու տնտեսական տագնապը, որ ծայր տուաւ տարւոյս սկիզբը եւ որմէ առաւելապէս տուժեցին աշխատաւորները:

Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ ոչ մէկ հիմնական տարակարծութիւն ունին Հանրապետականներն ու դեմոկրատները, ինչպէս ցոյց տուաւ վերջին վեց տարիներու փորձը: Այզընհաուըր շարունակեց Թրումընի քաղաքականութիւնը, իր գլխաւոր գիծերուն մէջ:

Դեմոկրատներու յաղթանակը ո՛չ մէկ ցնցում առաջ պիտի բերէ:

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԿԸ ԽԼՐՏԻ՞Ն

Պաղտատէն հասած լուրերը նոր լոյս մը կը սփռեն գնդապետ Արէֆի ձերբակալութեան վրայ: Զօր. Քասըմի կառավարութեան հաստատած գրաքննութիւնը պատճառ եղած է որ արտասահմանը անտեղեակ մնայ Պաղտատի եւ Մուսուլի Քէրքուքի նաւթային շրջաններուն մէջ պատահած անցուդարձերէն: Հազարաւոր ցուցարարներ պահանջած են որ գնդապետ Արէֆ վերադառնայ եւ Իրաք անմիջապէս միանայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան: Այս ցոյցին ղեկավարները Արաբական վերածնունդի ընկերվարական կուսակցութեան (Պաաս) պարագլուխներն էին: Արէֆ այս կուսակցութեան ազդեցիկ դէմքերէն է եւ համոզուած «նասըրական» մը:

Զօրավար Քասըմ, որ բոլորովին վստահ չէ իր զինուորներուն բռնելիք դիրքին վրայ, ցուցարարները ցրելու համար բանակի օժանդակութեան դիմելէ զգուշացաւ: Ընդհակառակն, կազմակերպեց հակացոյց մը, Պաասի հակառակորդ տարրերու մասնակցութեամբ:

Պէյրութ հասած լուրերու համաձայն Իրաքի համայնավարները շատ կարեւոր դեր մը խաղացած են՝ գնդապետ Արէֆի կուսակիցներուն դէմ տարուած այս քայլին մէջ: Պարագայ մը՝ որ յստակօրէն ցոյց կուտայ թէ համայնավարները դէմ են Իրաք - Եգիպտոս միութեան:

Գնդապետ Արէֆ, որ Վիէննա գացած էր, իբրեւ դեսպան Պոն անցնելու համար, գաղտնաբար վերադարձած է Պաղտատ, անշուշտ՝ պետական հարուածի մը պատրաստութիւններ տեսնելու նպատակով: Վարչապետ Քասըմ իր քով կանչել տուած է Արէֆը եւ տաք վիճաբանութենէ մը ետք՝ հրահանգած, որ ձերբակալեն զայն: Անմիջապէս զեկոյց մը հրապարակուած է երկրին մէջ եւ Պաղտատի ձայնասփիւռին կողմէ լուրը յայտարարուած:

Վճռական այս միջոցներուն դիմելով եւ միաժամանակ բանակին, պաշտօնեաներուն եւ ուսանողներուն համակրանքը շահելու մտադրութեամբ՝ Քասըմ անմիջապէս որոշեց տասը ոսկի աւելցնել պաշտօնեաներու ամսականը: Զինուորներուն համար՝ յաւելումը մէկուկէս ոսկի է: Իսկ ուրիշ հրամանագիր մը կը շեշտէ թէ մասնաւոր քննութեան առարկայ պիտի դառնան այն պաշտօնեաները, ոստիկանները կամ բանուորները՝ որոնք ամսական տասը ոսկիէն պակաս աշխատավարձք ունին: Վերջապէս, բոլոր ուսանողներն ալ ամավերջի քննութիւններէն անցած նկատուեցան, նոյնիսկ անոնք՝ որ ձախողած էին:

Այս որոշումներէն ետք ժողովուրդը երախտագիտական ցոյցեր ըրաւ: Շնորհակալութեան հազարաւոր տոմսեր կը հասնին ամէն օր: Ուսանողները խանդավառ ցոյցեր կ'ընեն: Բազմաթիւ պատուիրակութիւններ, որոնք ընդունուեցան կառավարութեան կողմէ, պահանջած են որ ամէնէն խիստ պատիժը տրուի գնդապետ Արէֆի, «ազգին թշնամի»:

Հարիւրաւոր ձերբակալութիւններ եղած են երկրին զանազան շրջաններուն մէջ. այս ուղղութեամբ պաշտօնական շրջանակները կատարեալ լռութիւն կը պահեն: Որքան ալ կացութեան տէր նկատուի Քասըմ՝ Պէյրութ հասած լուրերէն կարելի է հետեւցնել թէ անակնկալներ կրնան պատահիլ:

Անգարայէն կը հաղորդեն թէ Քիրքուքի մէջ զինեալ Քիւրտեր յարձակում գործած են Թրքական խանութներու վրայ եւ կողոպտած զանոնք: Կը շեշտուի նաեւ, որ Քիւրտերը սկսած են խլրտիլ՝ համայնավարներու դրդումներով:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ՄԱԼԵՆԿՈՎՆ ՈՒ ՄՈԼՈԹՈՎԸ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 41րդ տարեդարձին պաշտօնական բացումը կատարեց Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Ա. Միկոյեան, երկար ճառով մը:

Միկոյեան խօսեցաւ ամէն բանի շուրջ, երկրագործութենէն մինչեւ ալքոլամոլութիւն, անգամ մը եւս յարձակում գործելով «հակակուսակցական խմբակ»ին վրայ.— «Մեր յաջողութիւններուն լոյսին տակ կ'անդրադառնանք Մալենկովի, Գականովիչ, Մոլոթով եւ Շեփիլով հակակուսակցական խմբակին գործած սխալներուն. անցեալ տարի անոնք քննադատեցին կուսակցութեան ընդհանուր ուղեգիծը եւ ջախջախուեցան կուսակցութեան կողմէ»:

Ճառին ամբողջ տեւողութեան Խրուշչեւ կը խնդար. խորհրդային պարագլուխին կողքին կը գտնուէր Կոմուլքա, Լեհաստանի Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը:

Ա. Միկոյեան դատապարտեց արեւմտեան տէրութիւնները, Ատլանտեան Ուխտը, Լիբանանի եւ Յորդանանի «գրաւում»ը՝ անգլեւամերիկեան ուժերու կողմէ եւն.: Ներքին ճակատի վրայ՝ փոխ վարչապետը դատապարտեց ալքոլամոլութիւնը, փառաբանեց խորհրդային տնտեսութեան նուաճումները, միաժամանակ յայտարարելով թէ Խ. Միութեան ներքին առեւտուրը գոհացուցիչ չէ եղած այս տարի:

Այս առթիւ, քաղաքական միջազգային շրջանակները գիտել կուտան, թէ Մոլոթովի իշխանութեան գլուխ վերադարձին մասին շրջան ընող զրոյցները անհիմն կարելի է նկատել, երբ Ա. Միկոյեան այնքան խիստ բառերով դատապարտեց զայն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1956/2Ա զօրամասի զինուորները պիտի արձակուին Դեկտեմբեր մէկէն սկսեալ: Անոնց մաս կը կազմեն 1936 Փետրուար մէկէն Մայիս 31 ծնածները: Առաջին առթիւ պիտի արձակուին զաւակ ունեցողները:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ընտրապայքարին ամէնէն մտահոգիչ կէտը կը նկատուի Ալժերիան. մանաւանդ՝ երբ իսլամները տակաւին չեն ներկայացուցած իրենց թեկնածուները: Առաջին ցանկ մը յանձնուեցաւ առջի օր, բայց այդքանը բաւական չի համարուիր: Այս ուղղութեամբ Զօր. Տը Կոլի լռութիւնը կը բացատրուի լաւատեսութեամբ. արդարեւ, կառավարական շրջանակները կը մտածեն թէ վերջին ժամուն, կամ, նոյնիսկ՝ վերջին վայրկեանին, իսլամները պիտի ներկայացնեն իրենց թեկնածուները: Եթէ հակառակը պատահի՝ նոր բարդութիւններ կրնան ստեղծուիլ Ալժերիոյ մէջ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Քուվ տը Միւրվիլ Փարիզ վերադարձաւ, առանց համաձայնելու Անգլիացիներուն հետ: Սելվին Լոյտի եւ Քուվ Տը Միւրվիլի խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթն էր Ազատ Փոխանակութեան հարցը եւ Ատլանտեան Ուխտը: Ֆրանսա արդէն չաճապարեր՝ համաձայնելու Անգլիոյ հետ:

ԱԼԺԷՐԷՆ կը հաղորդեն թէ տասը ըմբոստներ, որոնք գերի ինկած էին զէնքը ձեռքին, Նոյեմբեր երեքին ազատ արձակուեցան, ինչպէս յայտարարուած էր Հոկտեմբեր քանին:

—ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ հինգշաբթի օր Օթէլ Մաթինեոնի մէջ Ազատագրութեան շքանշանը յանձնեց Անգլիոյ նախկին վարչապետ Չըրչիլի, պաշտօնական արարողութեամբ մը, մասնաւորապէս յայտարարելով.— «Ֆրանսան գիտէ թէ ի՛նչ կը պարտի Ուինսթըն Չըրչիլի»: Նոյն գիշերը Չըրչիլ մեկնեցաւ Լոնտոն:

ՄԱՐԵՇԱԼ ՄՈՆԿՈՄԸՐԻԻ յուշերը միշտ կը շարունակեն մեծ աղմուկ հանել: Լոնտոնի իտալական դեսպանը պաշտօնապէս բողոքեց արտաքին նախարարութեան դէմ վարչապետ Ֆանֆանիի կողմէ: Իտալիա շատ ազդուած է Մոնկոմըրիի կարգ մը ակնարկութիւններէն Իտալացիներու զինուորական առաքինութիւններուն, կասկածելով անոնց իսկական արժէքին: Իտալացի մը նոյնիսկ մենամարտի հրաւիրած է Մարեշալը վերականգնելու համար իտալական պատիւը:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ Քարամէ մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Պէյրութի խորհրդային դեսպանին հետ ուսումնասիրած է 1955ին կնքուած Լիբանանեւխորհրդային առեւտրական համաձայնագրին գործադրութեան եղանակները: Միւս կողմէ, եգիպտական մամուլը կը հաղորդէ թէ Մոսկուա տնտեսական օժանդակութիւն առաջարկած է Լիբանանի կառավարութեան, առանց քաղաքական պայմանի:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ մէջ (Կիպրոս) սպաննուեցաւ դրամատան անգլիացի տնօրէնը Պրանտըր:

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհրդային դեսպանատունը Մոսկուայի կառավարութեան առաջարկած է, որ Խրուշչեւի Գահիրէ այցելութիւնը զուգադիպի ափրիկեասիական տնտեսական ժողովին բացման՝ Դեկտեմբեր 8:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ վերջին չորս ամիսներու ընթացքին գինիի արտադրութիւնը 40 առ հարիւր նուազած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Քոնկրէսին անդամ ընտրուած են 17 կիներ, 9 դեմոկրատ եւ ութ Հանրապետական: Նախապէս՝ 15 կիներ կային, որոնց երկուքը պարտուեցան. պարտուած կիներէն մէկուն ամուսինը իր կնոջ հակառակ պայքար տարած է՝ որպէսզի ան հեռանայ քաղաքական կեանքէն եւ նուիրուի իր ընտանիքին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ Ռափացքիի նոր ծրագիրն ալ ընդունելի չէ, քանի որ լեհ նախարարը կ'ուզէ պահել այժմու վիճակը, մինչ Պոն կը պահանջէ Գերմանիոյ վերամիացումը: Միւս կողմէ Պոնի խորհրդային դեսպան Սմիրնով կոչ մը ըրաւ, որ Արեւմտեան Գերմանիա մասնակցի գերմանական խաղաղութեան դաշինքի մը ստորագրութեան, ակնարկելով խորհրդային առաջարկի մը.— Չորս երկիրներու յանձնախումբ մը կազմել, որ Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան համաձայնագիր մը կնքէ:

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ նամակ մը գրած է «Փրաւտա»յի խմբագրութեան ուր կ'ըսէ թէ երբ հասկցած է որ Նոպէլեան մրցանակը ոչ թէ գրական այլ քաղաքական նշանակութիւն ունի, այն ատեն հրաժարած է անկէ առանց որեւէ ճնշումի:

ԵՂԻԱ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

«Մայրս է, մա՛յրս··· որ կ՚անիծէ զիս, Տղա՛ս, գրո՛ղ եղար, անօթի պիտի մեռնիս···

Ե· ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

«Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» հրատարակչականին վերջին հատորը (Թիւ 18), նուիրուած է Տէմիրճիպաշեանի Արձակներուն, Նամակներուն եւ Քերթուածներուն: Հատորը լոյս տեսաւ 1955ին: Սկիզբը մանրամասն կենսագրութիւն մը գրած էի, տալով անոր մատենագրական մանրամասն տեղեկութիւններ :

Եղիա Տէմիրճիպաշեանի գրականութեան, քերթողութեան, իմաստասիրական մարզանքներուն, կեանքի եւ մահուան գլայութիւններուն մասին ունեցած ինքնատիպ խորհրդածութիւնները կարելի չէր համզամանօրէն վերլուծել այդ էջերուն մէջ: Նիւթը ա՛յնքան ընդարձակ է, եւ նոր պրպտումներով ա՛յնքան նորութիւններ երեւան կ՚ելլեն, որ առանձին յօդուածներով վերլուծելու արժանի դէմք մը կը մնայ միշտ :

Այս սիւնակներուն մէջ պիտի պատկերանայ հետեւաբար Եղիան, այնպէս ինչպէս կը ներկայանայ ան իր կարգ մը նամակներուն մէջ, եւ այն վկայութիւններով՝ որոնք մեր գրականութեան տուած են զինքը մօտէն ճանչցող եւ ազգականական կապեր ունեցող անհատներ: Այս տեսակէտով Թանկագին վկայութիւններ են Գրագիտուհի տիկին Զարուհի Գալէմքեարեանին եւ Մինաս Չերազի յուշերը եւ այն նամակը, զոր Եղիան գրած է Հրանդ Ասատուրի :

Ժամանակակիցներուն եւ արդի գրական սերունդներուն համար Եղիային գրականութիւնը եւ մանաւանդ նկարագիրը խորհրդաւորութեամբ շրջապատուած են: Բարեբախտաբար յիշուած աղբիւրները մէկէ աւելի տարակոյսներ, կասկածներ եւ մթութիւններ կը փարատեն: Ամէնէն աւելի Եղիան ինքն է, որ ինքզինքը կը բացատրէ: *Անոր կարգ մը գրութիւնները, քերթուածներն ու նամակները մէկ մէկ հայելիներ են, որոնց մէջ իր անձը, նկարագիրը, առօրեայ կեանքը կ՚անդրադառնան այնքան յստակ եւ կենդանի :*

Տիկին Զարուհի Գալէմքեարեանի համաձայն, Եղիան սեւ գանգուր մազերով ու մօրուքով, տժգոյն, միշտ գլխահակ, գեղեցիկ քթթուն աչքերով, փափկակազմ եւ նուրբ, ազնուական ձեռքերով երիտասարդ մըն էր, հագուած մեծ խնամքով ու բարեձեւ: Ձեռքերու մեզմ շարժումները, անոր դիմագծերուն եւ աչքերուն փայլը բաւական էին զանազանելու Եղիան բազմութեան մէջ: Բնութիւնը օժտած էր զինքը կանացի նուրբ ձեռքերով, կը գրէ նաեւ Մինաս Չերազ: Իր հօրմէն ժառանգած է գեղարուեստական շնորհ, այնպէս որ դասընկերներուն մէջ առաջին մրցանակ կը ստանար միշտ գեղագրութեան եւ գծագրութեան դասերուն: Բնութիւնը սխալմամբ մանչ ստեղծած էր Եղիան: Աղջկան մը պէս չինոտ էր եւ քնքուշ, քմահաճ եւ անկայուն :

Գերզգայնիկ, կասկածոտ եւ յոռետես էր: Բայց երբեք մեծամիտ: Հպարտ չէր բնաւ: Անոր ջղային տագնապները, գաղափարներու տագնապներ էին, որոնք խորապէս ազդած էին իր ֆիզիքականին վրայ :

Կը սիրէր առանձնութիւնը, որ մարդը մելամաղձոտ կը դարձնէ: Մինաս Չերազի վկայութեամբ, քանեւհինգ տարի գրեթէ ամէն օր տեսնուած է Եղիային հետ, եւ սակայն օր մը անոր խնդալը չէ տեսած: «Հոգեկան էութեանս այս անսահման սասանման, կը գրէ Եղիա, եւ իմ այս անսահմանելի կացութեանս մէջ ինչ որ լիովին անտանելի կ՚ընէ ինծ կեանքը, ամայութիւնն է որ շուրջս կը տիրէ, հրապարակի վրայ պակասութիւնն է մտաւորական բարձրագոյն ազնուական չահագրգռութիւններ ունեցող մարդոց»:

Շատ կանուխէն կարդացող մը եղած է Եղիա: Փիլիսոփայական բառարանին մէջ, 1879ին գրած է.— «Գրաքննութիւնը նախասիրական ուսումներէս մին ըլլալով, նախնի թէ արդի, միջակ թէ մեծահռչակ ոչ սակաւ գրագատից գործերն ինծ ծանօթ են արդէն. եւ դեռ երիտասարդ եւ մանաւանդ աղքատ ըլլալով, թէեւ չեմ կրցած ամբողջապէս կարդալ Արիստոտէլ եւ Շէկէլ, Կիկերոն եւ Պիւֆոն, Վօլդեռ, եւ Ամբէռ, Վիլմէն եւ Թէն, Կէօթէ եւ Լիտռէ»:

1893էն *սկսեալ սակայն քիչ կը կարդայ, յոռետեսութիւնը կը պաշարէ իր միտքը: Իր իսկ խոստովանութեամբ, Լիտռէի մէկ գրքին ընթերցումն աղխաբեր կը դառնայ իր հոգիին ու մտքին համար: Այդ Թուականներուն է որ «ապուշ» դարձեր է կ՚ըսէին Եղիա: Բազմաթիւ եւրոպական ժխտող եւ յոռետես հեղինակներու ազդեցութիւնը մասնաւորապէս կը յեղաշրջէ անոր մտայնութիւնը. «եւ արդէն, կը գրէր, մտայլ հոգիս անհուն ջղջիկի մը թեւոց ներքեւ զգացի յետ այնորիկ»: Հակառակ անոր որ միտքը սեւեռած է Անծանօթին՝ «Աստուծոյ դէմ սրդողած ըլլալէ հետու, հոգիս եւ միտքս յաւիտեան յառած են առ Աստուած»:*

Այս տողերով կը վերջանայ այն գրութիւնը, որուն վերնագիրն է «վերլուծում», գրուած՝ 1893 Մարտ ութին «Մասիս»ի մէջ, որուն խմբագրապետը Եղիային «գործունէութեան դադար»ին կամ անոր անգործութեան մասին ակնարկութիւն ըրած էր: Եղիան ընդարձակ գրութեամբ մը կը պատասխանէ, որուն եզրակացութիւնը հետեւեալն է.— Ո՛չ թէ պարտք մը կատարելու համար,— մամլոյ նկատմամբ այլեւս պարտական չեմ զգար ինքզինքս — այլ արդի մարդուն յատուկ իմացական պէտք մը լեցնելու համար, կուգամ «վերլուծումն» ընել «իմ անգործութեանս» վերլուծմանս՝ տարական երբ իմ անձս կամ իմ կեանքն է, հաճոյքն ինծ համար կրկին է.— Ո՞չ ապաքէն քայքայումն իմ հոգիիս անձկագոյն տենչը եւ իմ մտքիս մեծագոյն պէտքն է ···:

Տարաբախտ գրագէտին, այդ մեծ մրտածող անհատականութեան կեանքին ողբերգութիւնը ճանչնալու համար այս էջը, «վերլուծում», լաւագոյն գրուածքն է (*):

Կ՚արժէ քիչ մըն ալ զբաղիլ այն նամակով, զոր գրած է 1883 Ապրիլ 9ին, Պէշիկթաշէն, Հրանդ Ասատուրին, երբ ան Փարիզ կը գտնուէր: Մէկն է այս նամակը այն բազմաթիւ նամակներէն, որոնք լաւագոյն կերպով կը բացատրեն Եղիային դիմագիծը :

Ողբացեալ Թորոս Ազատեանի «Աստղաբերդ» մշակութային ամսօրեայ հանդէսին 1952 Սեպտեմբեր-Նոյեմբեր, միացեալ թիւէն կը քաղենք այս տողերը :

Եղիա Տէմիրճիպաշեան «հոգեւոր եղբայր» կ՚անուանէ Հրանդ Ասատուրը: Իսկ ինքզինքը կը նկատէ Գրիգոր Օտեանին «Հոգեւոր որդեակը»: «Ես Հրանդ իմ, կը գրէր, ես օգտակար պիտի չկրնամ ըլլալ հայրենակցացս: Երկրայութիւնս ողողած է հոգիս: Սատանին տիրապետութիւնն անձիս վրայ կ՚ընդարձակուի եւս քան զիս: Ցուսահատութեան իմաստասիրութիւնն ամէն իմաստասիրութիւններէ գերիվեր ինծ համար հրապոյր ունի: Զգիտեմ ո՞վ կամ ի՞նչ բան զիս այնպէս ըրաւ: Բնական տրամութիւն մը, բարոյական տառապանքներ, մարմնոյ չարչարանք զոր կը կրեն այս ազգին մէջ գրականութեան հետեւողներն, յոյսեր որք ի դերեւ ելան, երազներ որք երազ պիտի մնան յաւիտեան: Զգիտեմ, այդ ամէնն ալ գուցէ միանալով զիս այսպէս ըրին.— Հիւանդ, հիւանդ մարմնապէս այլ մանաւանդ բարոյապէս: Ինչպէս Պարոնեանի ծիծաղին տակ արցունք կայ, նոյնպէս իմ ալ արտասուքին ներքեւ ծիծաղ կայ: Կը գրեմ առանց սկզբունքի, առանց ուղղութեան, առանց նպատակի»:

Ուրեմն 1883ին արդէն Եղիա Տէմիրճիպաշեանի կեանքը ողբերգութեան վերածուած էր, հետզհետէ աւելի տառապալից ու յոռետես դառնալու համար, մինչեւ ինքնասպանութեան կրկնակի փորձերը :

Շատ յատկանշական է նաեւ ժամանակակիցի մը պատմութիւնը, որ կը վերաբերի դարձեալ Եղիա Տէմիրճիպաշեանի, երբ այս վերջինը կ՚ողբար հայ գրագէտին եւ ուսուցչին դառն վիճակը, նպատակ ունենալով կենդանի դաս մը տալ մարդոց :

Զատկի առտու մըն էր: Գատըգիւղի եկեղեցին կը գտնուէր նաեւ բարերար Արիկ Ունճեան: Ճիշդ այն պահուն, երբ Մելքիսետեկ Սրբազանին քարոզը պիտի սկսէր, եկեղեցիին մէջ խուլ շշուկ մը կը լսուի: Դուրսը դրան քով շարուած էին մուրացկանները: Արիկ Ունճեան բարկութեամբ կը խօսէր մուրացկանի մը հետ, որ ուրիշ մէկը չէր, եթէ ոչ Եղիա Տէմիրճիպաշեան: Հագած էր պատառատուն տափատ մը եւ ծուէն ծուէն եղած բաճկոն մը: Վրայի շապիկը աղտ կապած կաշի կը նմանէր: Գլուխը դրած էր գտակ մը եւ ոտքերը գրեթէ մերկ էին :

Ժամանակակից վկան այսպէս կը շարունակէ իր պատմութիւնը ·

— «Տօ, Եղիա, ատ ի՞նչ է վիճակդ, լսելի եղաւ Ունճեանի ձայնը:

— «Էֆէնտի, էֆէնտի, գոչեց Եղիա՝ այնպիսի շեշտով մը, որ մեր ամէնուս հոգին ցնցեց: Էֆէնտի մի՛ կշտամբեր զիս, ասիկա խենթութիւն մը չէ զոր այգին վարժապետը կ՚ընէ: Եթէ այսօր մուրացկան մը չեմ, վաղը պիտի ըլլամ անպատճառ: Լաւ է որ երիտասարդ եղած տարիքիս մէջ պատառ մը հաց ճարելու աշխատիմ, քան թէ ոտքէ ձեռքէ ինկած ժամանակս: Եւ միթէ՞ մեր անզուգական երգիծաբան Յակոբ Պարոնեան դժբախտ պիտի ըլլար, եթէ գրականութեամբ զբաղելու տեղ՝ ձեռքն առնէր սինակ մը եւ եկեղեցիներու դուռը կենար: Գացէք էֆէնտի, գացէ՛ք Միջագիւղ եւ տեսէ՛ք իր վիճակը: Մի՛ հոգաք Եղիան: Ան կարող է իր հացին փարան հայթայթել: Ողջ ըլլան էֆէնտիներն ու աղաները. անոնք առատաձեռն են մուրացկաններու հանդէպ ··· երբ մանաւանդ աստնկ նուիրական օրեր ըլլան, եւ անոնք տաճարին մէջ իրենց հոգեպարար աղօթքն ընելէ ետքը՝ դուրս ելլեն: Մի համոզեր զիս, էֆէնտի: Ես այս պնակէն բաժին պիտի հանեմ բոլոր գրական մշակներուն»:

Այս բազմաչարչար գրագէտ - իմաստասէրին ողբերգութիւնը կը շարունակուի իր մահէն ալ վերջը: Որովհետեւ ինքնասպանութեամբ վերջ տուած էր իր յողնավաստակ կեանքին, եկեղեցին չարտօնեց որ յուղարկաւորութեան արարողութիւնները բնականոն պայմաններու մէջ տեղի ունենան: Եւ սակայն բանաստեղծ եւ լուսամիտ Եղիշէ Դուրեան պատրիարքը խիզախ կը ստորագրէ այն արտօնագիրը, որով կրնային փոխադրել Եղիային մարմինը, պատշաճ հանդիսաւորութեամբ եւ արարողութիւններով :

Տիկին Նիսրն, այդ ատարուհին հոյաչէն դամբարան մը կանգնել կուտայ, ուր կը հանգչի «Հայ գրականութեան նահատակը, հայ ազգութեան նահատակներէն ոչ շատ հեռու»:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Տեսնել՝ «*Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ*» մատենաշար թիւ 18, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի «Արձակ էջեր», «Նամակներ», Քերթուածներ», Փարիզ 1955, էջ 81 :

— Մե՛ղք եմ, ինծի տասը փրանք կու տա՞ք, բաժակ մը սուրճի համար ···

— Մուրացկանութիւնը լաւ բան չէ··· Ինչո՞ւ կը մուրաս··· Խելք չունի՞ս··· Խելք ուզէ, տասը փրանքի տեղ ···

— Ուզեցի այն բանէն, որմէ քովդ շատ կայ··· Չունեցածդ ի՛նչպէս ուզէի ···

ՑԱԽԱԾ ՍԷՐ

—o—

Ռուբէնը ջանում էր նրան խառնել իր ընկերութեան մէջ՝ բնազդօրէն զգուշանալով նրա մեկուսացումից: Հեշտ էր կարծում այդ, եւ սկզբում չէր էլ նկատում, որ դա շատ դժուար բան է :

Աստղիկն այդեպան - առեւտրական ընտանիքի աղջիկ՝ բնազդաբար զգալով իր աշխարհի չքացումը նոր աշխարհի մէջ՝ զալով Ռուբէնի ընտանիքը՝ յոյսեր ունէր թէ իր համար կը բացուէին նոր ուղիներ: Նա յաճախ երազում էր այդ ուղիների մասին :

Պարզ չէր թէ ինչ կեանք էր պատկերացնում այդ ուղիների մէջ եւ ինչ էր խակապէս այդ ուղիների կոնկրէտ կողմը : Բայց նա կենդանական բնազդով զգում էր, որ պէտք է կառչիլ նոր մարդկանց, գնալ նրանց հետ մի փոքր առաջ՝ յետոյ տեսնելու համար, թէ որտեղ կը դադարի այդ երթը, եւ ինչ կը լինի այդ երթի փախճանը: Եւ նա այդ անորոշ երազներով ու խարխափումներով եկաւ Ռուբէնի մօտ: Եկաւ հեշտութեամբ, նրա մի կանչով: Եւ երբ եկաւ նրա մօտ, նոր զարթեցին իր մտքերը, աւելի ճիշդը, նոր ուշքի եկաւ, որ իր մէջ խօսում էր իր ընտանիքի, այգեպան - առեւտրական հօր ու շրջապատողների հաշիւը, — կառչիլ նոր մարդկանց եւ նրանց միջոցով լողալ գնալ նոր կեանքի ծովով՝ մնալով հինը: Աստղիկին շատ էլ հաճելի չէր Ռուբէնի արհեստը: Նա երազում էր Ռուբէնին ինչ որ իր երեւակայած մի տնտեսական հիմնարկում, դրամների ծովում եւ ինքնաշարժերի ու գնացքների եռուզեռի մէջ :

Երբ ընկերացաւ Ռուբէնի հետ, նախ ըզգաց իր մի սխալը— այդպէս Ռուբէնը թողել էր շատ ինտելիգենտ տպաւորութիւն, ինտելիգենտ մի հիմնարկի ղեկավարի չափ,— իսկ այժմ Աստղիկը տեսնում էր, որ այդ արտաքուստ գեղեցիկ ու կոկ երիտասարդը հասարակ բանուոր էր, թէեւ բանիմաստ եւ առաջաւոր : Եւ նա հիասթափուեց: Բայց սկսեց ճիգ գործ դնել Ռուբէնին հանելու որմնադիրի վիճակից եւ տանելու տնտեսական - առեւտրական դծով: Ռուբէնն ի հարկէ ծիծաղում էր այդ երազների վրայ :

— Միեւնոյնն է, ջանիկս, ես իմ տեղումն եմ ու լաւ եմ :

— Ո՞վ է ասում,— կրկնեց ու թթուժպտով պատասխանում էր Աստղիկը — տես ինչպէս է ապրում մեր հարեւանը :

Ակնարկում էր մի ուտող - խմող ծառայողի: Ռուբէնը Աստղիկին աւելի սերտ մօտեցրեց իր բանուորական շրջանի ընտանիքներին, Աստղիկը կռուեց նրանց հետ եւ յարաբերութիւնը կտրեց: Նա չէր սիրում բանուորներին: Եւ ահա եկաւ կատարեալ հիասթափումը — Ռուբէնը այն նոր լուկմոտիվը չէր, որ Աստղիկի հին գնացքը տանէր նոր կեանքի ռելսերով :

Մի անգամ Քաղաքապետի ընտրութեան ժամանակ, երբ բանուորների ահագին բազմութեան մէջ գրւում էր Ռուբէնի թեկնածութիւնը՝ Աստղիկը, որ ներկայ էր իբրեւ հանդիսատես՝ սկսեց հակառակիլ եւ շրջապատողներին լսելի ձայնով Ռուբէնից պահանջել որ հրաժարուի ընտրուելուց :

Ռուբէնը ձեռքը դրեց նրա ծնկան եւ շօշափելով հասկացրեց որ իրան պահի : Աստղիկը զայրացաւ :

— Դու ժամանակ չունիս, դու երեխաներ ունիս, էդ էլ քեզ հերիք է :

— Դա քորանը չէ, — սաստեց Ռուբէնը : Աստղիկը զայրացաւ :

— Չէ իմ բանն է: Ես չեմ կարող քո երեխաներին պահել, որ դու գնաս գիշերներ լուսացնես քո ժողովում :

— Ցիմարութիւններ մի դուրս տա :

Եւ Ռուբէնը համբերութիւնից դուրս եկաւ, զոզաց ու պապիրոսը վառեց :

— Ցիմարութիւններ դու մի դուրս տա, — դիմադարձ կանգնեց Աստղիկը, — նրանք հենց յիմարի են ման գալիս, որ հազար մի գործեր վրան դցեն ու իրենք հանգիստ ման գան :

Ռուբէնը շրջապատողների հայեացքից այրուեց ու բարւոք համարեց լռել : Նրան ընտրեցին Քաղաքապետի անդամ: Եւ ծափահարութեամբ: Ընկերները, իր խմբի անդամները, մեծ խանդավառութեան մէջ էին : Միայն Ռուբէնն էր, որ չէր կարողանում ուրախանալ: Նրան թիկունքից զանակ էին զարկել: Այն ոսկի թել կապը, որ ջերմօրէն անցնում էր նրա հոգուց դէպի իր ընկերները, հասարակական գործը և այնտեղից էլ իր կինը և ընտանիքը՝ կտրուեց: Աշխարհը, այն ծաղկավառ այգին, ուր նա զտաւ իր ընկերների մէջ հոգու մի այլ ընկեր՝ կինը՝ բաժանեց նրան իր հոգու միւս կենսալից վայրից, իր չէնքերից, ընկերներից, ընդհանուրի գործից, որի մէջ նա զգում էր, որ բարձրանում է :

Աստղիկը չէր սիրում այդ գործը : Նրա համար ատելի էր այդ գործը, որի համար Ռուբէնը երբեմն երեկոներն ուշանում էր, որի համար երբեմն ուտելիքն էր պակասում, շքեղ հագուստ չէր լինում: Գործ, որի շուրջը հազարաւոր մարդիկ ցնծում, ծափահարում, երջանկանում են, բայց որ անշուք է, ինչպէս ակումբի դրասենեակ ··· Աստղիկն այժմ պարզապէս քաշում էր քաղաքի հին ընտանիքների կեանքը՝ Լոտօն, Թղթախաղը, ճաշերը :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(3 Շար·)

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ... Նոյեմբեր (Յատուկ). — Նոյեմբեր 2ին Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ Անթիլիասի Միաբանութեան անդամներէն տաճարի լուսարարապետ Տ. Հրանդ Ծ. Վրդ.ի եւ Յունահայոց Առաջնորդ Տ. Սահակ Ծ. Վրդ.ի ձեռնադրութիւնը, իբրեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներ :

Հազարաւոր հաւատացեալներ լեցուցած էին տաճարն ու Կաթողիկոսարանի բակը: Յատուկ հրաւէրով, ձեռնադրութեան արարողութիւնները իրենց ներկայութեամբ պատուեցին Յունաստանի Պէյրութի դեսպանը Պ. Անտոնոփուլոս, ընդհ. հիւպատոս Պ. Նոմիքոս եւ դեսպանատան հոգեւոր հովիւ Տ. Մորայիթաքիս Ա.քհնյ.: Եւ ասիկա՝ Յունահայոց Առաջնորդին ձեռնադրութեան կապակցութեամբ :

Այս առթիւ, Աթէնքէն մասնաւոր առաքելութեամբ Պէյրութ ժամանած էին նաեւ տեղւոյն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամներէն իրաւաբան Պ. Ս. Ֆէսճեան եւ Յունահայոց Թեմական Ժողովի անդամներէն Պ. Պ. Յ. Աւագեան եւ Ս. Մանուկեան :

Արարողութիւնները կատարուեցան Տ. Տ. Զարեհ Ա. Վեհափառին առաջնորդութեամբ: Ինքն ալ պատարագեց եւ կատարեց եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնն ու օծումը: Այլեւ խօսեցաւ օրուան պատշաճ քարոզ մը: Արարողապետն էր Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Տ. Խորէն Արք. Բարոյեան: Ներկայ էր միաբանական ամբողջ կազմը՝ եպիսկոպոսներով, վարդապետներով եւ աբեղաներով. Ներկայ էին նաեւ Դպրեվանքի աշակերտները: Պատարագը քառաձայն երգեց Ս. Նշան մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը :

Կրօնական արարողութիւններէն ետք ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Վեհարանին մէջ ի պատիւ հելլէն պաշտօնական հիւրերուն: Իրաւաբան Պ. Ս. Ֆէսճեան գեղեցիկ ուղերձով մը շնորհակալութիւն յայտնեց դեսպանին, ընդհ. հիւպատոսին եւ քահանայ հօր՝ հանդիսութեան ներկայ գտնուելու իրենց պատրաստակամութեան համար եւ յայտնեց, թէ ոչ միայն Յունահայերը, այլեւ ամբողջ Հայութիւնը ջերմօրէն կը սիրեն Յունաստանը իբրեւ իրենց հարազատ հայրենիքը եւ սրտանց կապուած են անոր :

Դեսպան Պ. Անտոնոփուլոս բաժակը վերցնելով եւ ի պատասխան Պ. Ս. Ֆէսճեանի ուղերձին յայտնեց, թէ շատ հին են հելլէն եւ հայ ժողովուրդներուն կապերը եւ բիւզանդական կայսրութիւնն ու Հայոց Թագաւորութիւնը սերտօրէն գործակցած են իրարու հետ, դարերու ընթացքին : Այդ գործակցութիւնը, աւելցուց ան, այսօր ալ գոյութիւն ունի յողուած մարդկային բարձր գաղափարականներուն եւ մեր երկու ժողովուրդներու բարօրութեան :

Հելլէն հիւրերուն մեկնումը ողջունուեցան «կեցցէ՛ Յունաստան», «կեցցէ՛ Հելլէններու Թագաւորը» բացագանչութիւններով եւ Վեհարանին մէջ խռնուած ժողովուրդի ծափահարութիւններով :

Հանդիսութիւնը վերջացաւ ժամը 1ին, կէսօրէ վերջ :

Տ. Սահակ եպիսկ. Այվազեան իր Թեմը վերադարձաւ, Աթէնքէն եկած պատուիրակներուն ընկերակցութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

"ԱՄԵՆԱՅՆ ՆՆՋԵՑԵԼՈՑ"...

Երբ բնութիւնը ձմրան տխուր օրերուն կը պատրաստուի, գունաթափ տերեւները կը թօթափին ու մառախուղը տակաւ կը թանձրանայ՝ մարդիկ ալ յաճախ կը խորհին մահուան վրայ: Հարիւրհազարներով կը դիմեն գերեզմանոցները, կ՚այցելեն իրենց սիրելիներուն, որոնց վրայ գերագոյն ուժէ մը մղուած ճակատագիրը՝ իր սուգի սեւ պաստառն է տարածած: Մոմերու պլպլացումներուն մէջ կը ցոլանայ յոյսը՝ թէ օր մը կրկին տեսութիւն մը պէտք է որ ըլլայ ...

Լռին խոհերով կամուրջներ կը ձգուին ծաղկազարդ շիրիմէն՝ ամենօրեայ կեանքին մէջ: Մարդու մէջ եղած մահկանացուն՝ հողին տակ կը հանգչի, բայց անոր վրայ տնկուած խաչը՝ անոր եւ մեր միջեւ եղած ներքին կապի մը յայտարարն է :

Դոյզն մխիթարութիւն մը չէ սիրելի սրտակից հոգիի մը շիրմին այց ելել կարենալը՝ պզտիկ մը խունկ, շիթ մը արցունք ու փունջ մը ծաղիկ սփռելու համար անոր անուշ յիշատակին:

Քանինե՛ր կան սակայն, որոնք հնարաւորութիւն չունին իրենց սրտակիցներու շիրիմներուն վրայ աղօթելու: Առաջին եւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմները քանի քանի ընտանիքներու անդամները իրարմէ անջատեցին — այրը՝ իր կընոջմէն, զաւակները՝ իրենց ծնողքէն, բարեկամը՝ իր բարեկամէն: Ո՞ւր թաղուած են այսօր անոնք.— ոչ ոք գիտէ, հեռաւոր երկրին մէ՞ջ, անծանօթ երկինքներու տա՞կ, անապատներու վրա՞յ՝ թէ խորափոր ձորերու մէջ ...

Յիշատակը ձեր, քաղցրր եւ անոյշ,
Ո՛չ մէկ բան կարող է կանուխ կամ ուշ
Ջընջել մեր սրրտէն, ո՛վ սիրելիներ,
Կամ նոյնիսկ ձրգել որեւէ ըստուեր :

Օրերուն օրը շողշող արեւով
Դա՛րձեալ պիտի գանք բոլորս ծովէծով
Անմահ կենցաղի անհուն բերկրանքին
Պիտի միացնէ տէրը մեզ կրրկին :

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՆՈՐԵՐԸ ՈՐ ԿՈՒԳԱՆ

Անցեալ Ուրբաթ երեկոյ, Գ. Աճէմեանի ճաշարանին մէջ պատուոյ սեղան մը տրուեցաւ ի պատիւ մեր երիտասարդ ընկերներէն Յակոբ Իսքէնտէրեանի, որ Փրիւսէլի համալսարանէն ստացաւ Ակրէժէ էս Լէթր տիտղոսը:

Մտաւորական ընկերներ եւ բարեկամներ շրջապատած էին մեր երիտասարդ ընկերը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հրանդ Սամուէլ, որ ստեղծեց որքան խանդավառ նոյնքան զուարթ մթնոլորտ մը, բաժակաճառեր արտասանուեցան, արտասանութիւններ եւ երգեր մինչեւ ուշ գիշեր: Ամէնէն ետք, ընկեր Յակոբ Իսքէնտէրեան շնորհակալութիւն յայտնեց ցոյց տրուած ընկերական յարգանքին ու մեծարանքին համար :

Ընկեր Յակոբ Իսքէնտէրեան մէկն է Մարտիկեանի սաներէն, որ զայն ընտրած եւ Եւրոպա ղրկած է ստանձնելով բոլոր ծախքերը անոր բարձրագոյն ուսման համար: Ընտրութիւնը լաւ է կատարուած, եւ այսօր մեր երիտասարդ ընկերը իր յաջողութիւններով կը խոստանայ արժեցնել ամէն սպասում, իբրեւ պատրաստուած մշակ մեր կրթական ասպարէզին մէջ :

Իր շնորհակալութեան խօսքին մէջ՝ ընկեր Իսքէնտէրեան խոստովանեցաւ թէ ինչ որ կը ներկայացնէ ինք, ասիկա կը պարտի նախ իր մօրը, որ, այրի մնացած կանուխէն, ամէն զոհողութիւն ստանձնած է, ամէն տառապանք կրած է որ իր տղան դուրս ելլէ Պէյրութի գաղթականներու ճէմփերէն եւ դառնայ մէկը որ օգտակար ըլլայ իր ազգին:

Յուզումով գծելէ ետք իր մօր դիմագիծը, ընկեր Իսքէնտէրեան ներկայացուց Մարտիկեանի դերը իր կեանքին եւ մեր ազգային կեանքին մէջ:

Ընկեր Հրանտ Սամուէլ ներկաներուն կողմէ թարգման հանդիսացաւ այն վստահութեան, որ պիտի վարձատրուի մեր ընկերոջ ապագայ աշխատանքներով :

Խանդավառութիւնը այն աստիճան յորդուն էր, որ ներկաները շարունակեցին իրենց խօսակցութիւնները մօտիկ սրճարանի մը մէջ կէս գիշերէն ետք մինչեւ ժամը մէկ :

Ընկերը մեկնեցաւ Վենետիկ, ուր վեց ամիս պիտի հետեւի հայագիտական ուսման՝ Ս. Ղազարի վանքին մէջ:

ՆԵՐԿԱՅ

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Ցաւով կ՚իմանանք որ Կարպիս Սփրիկեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր քրոջ իննամեայ զաւակը՝ Հրայր Օհանեան: Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը՝ «Յուսաբեր» հրատարակելով փոքրիկին Հրայրի նկարը կը յիշէ անոր կարճատեւ կեանքը: Հրայր Աղեքսանդրեայ «Կամք»ի գայլիկներէն էր եւ քանի մը օր առաջ զոհ գնաց ինքնաշարժի արկածի մը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ» ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ).— Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը տօնուեցաւ Նոյեմբեր մէկին, Շաբաթ գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Մեռելոցի տօն էր: Վալանսի Հայութիւնն ալ իր հարազատներուն յարգանքի տուրքը տալէ վերջ, հոծ բազմութեամբ եկած էր լսելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքը, ու նաեւ յարգանքի տուրքը մատուցանելու բոլոր այն յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն՝ որոնք իրենց կեանքը զոհեցին ազատութեան ճամբուն վրայ :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ» եւ « Մշակ բանուոր»ով :

Օրուան նախագահ ընկեր Մ. Պօյաճեան ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգել յիշատակը մեր անմահներուն, որմէ ետք ըսաւ.—

— «Երէկ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը մարտնչէր գրիչով ու զէնքով հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան համար, այսօր պայմանները փոխուած են, սակայն վտանգը նոյնքան մեծ է. մէկ ու կէս միլիոն Հայութիւն ցրուած գաղթաշխարհի մէջ, կտրուած իր մայրենի հողէն, կը պայքարի իր գոյութեան պաշտպանութեան համար. այսօր եւս Դաշնակցութիւնը լծուած է աշխատանքի:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր : Նոր Սերնդականները իրենց մասնակցութեամբ փայլ տուին օրուան հանդէսին : Յաջողութեամբ երգեցին երեք խմբերգներ, «Մեր արիւնը», «Մեր յոյսերը» եւ Ե. Զարենցի «Գովք Հայաստանի»ն: Արտասանեցին Բաչար Մըրդիկեան, Սարգիս Մարգարեան, եւ փոքրիկն Օ. Բէչէճեան: Մեներգեց Օր. Էլիզաբէթ Սարգիսեան : Երիտասարդ ընկեր Յ. Պէպիրեան ջութակով նուագեց «Կիլիկիա», «Աղթամար», «Կռունկը» եւ « Հունձքի երգ»ը: Զոյգ կիթառով նուագեցին Ղազարոսեան եւ Պօյաճեան «Հայրենիքը»: Ներկաներու փափաքով բեմ հրաւիրուեցաւ վեթերան ընկեր Մ. Վարժապետեան, որ երգեց « Օր օր »ը: Գնահատելի էին Պօյաճեան եղբայրներու մենապարերը :

Օրուան բանախօսն էր մեր երիտասարդ ուժերէն ընկեր Ժիրայր Միրիճեան, որ խանդավառ ծափերու մէջ բեմ բարձրանալով, ազատատենչ ոգիով պատկերացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան էութիւնը, իր ծնունդով, իր անցեալով.— Փոքր ազգ ենք, սակայն ունեցած ենք փառաւոր անցեալ մը, եղած ենք ստեղծագործ ժողովուրդ, մշակոյթով շատ բարձր, վկայ մեր վանքերը, մեր Նարեկները, Նարեկացին: Հայ ժողովուրդը, գիտակից իր ազգային արժանիքներուն, կ՚ուզէ ունենալ իր Հայրենի հողը՝ կապոյտ երկինքի տակ :

Ժողովուրդը՝ խանդավառուած եւ ոգեւորուած՝ բաժնուեցաւ սրահէն :

Պ. Մ.

×

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

—o—

ԼԻՈՆ, (Յատուկ).— Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան նախաձեռնած քերմէսը յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ Կիրակի, Հոկտեմբեր 25ին, Ազգ. Տան հանդիսասրահին մէջ: Լիոնահայը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ գիտցաւ քաջալերել:

Ժողովուրդը խուռներամ մուտք կը գործէր իր սեփական սրահը, ոչ թէ հիւրաբար, ինչպէս էր ցարդ, այլ՝ «տիրաբար»: Խանդավառութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր, արձանագրելով 607.000ի մուտք, ծախքերը գեղչելէ վերջ մօտ հինգ հարիւր հազար ֆրանքի հասոյթ մը ապահովուեցաւ շինութեան ֆոնտին: Այս առիթով շինարար յանձնախումբս իր գոհունակութիւնը եւ շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Լիոնի Հայութեան :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (291)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՅ ԲԵՐԴԸ

Անգղ գետի ափի մօտ, ճիշդ այն տեղում, ուր այժմ սուրբ Աստուածածնի վանքն է կանգնած, կար մի մեհեան : (Այստեղից փոքր ինչ հեռու իջեւանել էր մեր քարաւանը): Աստուածամայրը երազում երեւում է Փրկչի առաքեալին եւ ասում է, որ այդ մեհեանի տեղում, իր համար մի տաճար կանգնեցնէ: Առաքեալը մի հրաշքով կործանում է մեհեանն ու կուռքերը, եւ սկսում է տաճարը կառուցանել: Այդ ժամանակ սկսւում է մի խուլ, աններեւոյթ կռիւ առաքեալի եւ կուռքերի մէջ: Ինչ որ առաքեալը ցերեկով շինել էր տալիս, դեւերը գիշերով քանդում էին եւ քարերը ձգում էին Անգղ գետի մէջ : Այդ քարերի կուտակութիւնից կազմուեցաւ այն բարձրութիւնը, որի վրայից գետը ջրվէժի նման ցած է թափւում եւ կոչւում է Սաչան: Յետոյ առաքեալը Աստուածամօր խորհրդով, իր հետ բերած հրաշագործ իւղով օծում է մի խաչքար եւ կանգնեցնում է շինուելիք տաճարի տեղում : Այնուհետեւ դեւերը այլ եւս չէին համարձակւում մօտենալ շինուածքին, բայց դրանից, նրանք սեւ ագռաւների կերպարանք էին ստանում եւ աչքի էին երեւում : Բայց որովհետեւ նրանք օդի մէջ աղմուկ էին բարձրացնում եւ վերեւից անհանգստացնում էին բանուորներին, այդ պատճառով անգղների կերպարանքով յայտնւում են Աստուծոյ հրեշտակները եւ սկսում են պատերազմել ագռաւների հետ :

Անգղները յաղթում են, բոլոր ագռաւներին կոտորում են, եւ նրանց դիակները նետում են գետի մէջ, միեւնոյն տեղում, ուր նրանք ձգել էին տաճարի քարերը : Ի յիշատակ այդ յաղթութեան, գետը կոչուեցաւ Անգղայ գետ, իսկ գիւղը, որտեղ կառուցուեցաւ Ս. Աստուածամօր տաճարը, կոչուեցաւ Անգղ գիւղ : Առաքեալի հրաշագործ իւղով օծած խաչքարը մինչեւ այսօր էլ մնում է տաճարի մէջ, եւ նոյն քարից անընդհատ կերպով ծորում է հրաշագործ ձէթ, որը ուխտաւորները տանում են իրանց հետ եւ գործ են դնում զանազան ախտերի բժշկութեան համար: Պատմում էին, թէ առաջ այդ ձէթը այնքան շատ եւ առատութեամբ էր բխում, որ բաւականացնում էր վանքի բոլոր կանթեղների լուսաւորութիւնը : Բայց մի վարդապետի ագահութեան պատճառով ձէթը նուազեցաւ, երբ նա սկսեց վաճառել :

Մենք երկար չէինք բաժանւում Անգղ գետից, գնում էինք նրա հակառակ ուղղութեամբ : Ձկնորսները, նրա ընթացքի ուղղութեամբ, շտապում էին դէպի այն տեղը, ուր գետը թափւում է ծովը: Այստեղ սարքել էին նրանք իրանց ձկնորսութեան սապաթները, որ ամէն առաւօտ դուրս էին բերում լի անուշահամ տառեխներով :

Անգղ գետի վերին մասը կոչւում է Խօշ-աբ՝ քանի որ Խօշաբ կամ Անձեւացեաց կոչուած գաւառի միջովն է հոսում: Իսկ երբ մտնում է Հայոց Ձորը, նա իր ամբողջ երկարութեամբ բաժանում է այդ հովիտը երկու մասների՝ հիւսիսային եւ հարաւային: Իսկ Շամիրամի առուն, հիւսիսից գալով, կտրում է Անգղին եւ, արհեստական կամուրջի վրայից անցնելով, գնում է դէպի Արտամէտ, իսկ այնտեղից Վան: Այդ վերջինը աւելի օգուտ է տալիս Հայոց Ձորին, քան թէ առատաջուր Անգղը: Իր հոսման ընթացքում Շամիրամի առուն ոռոգում է շատ գիւղերի անդաստանները, արտորայքը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պանեէօ – Բաչանի Ց. Կ. Խաչը շնոր – հակալութեամբ ստացած է հինգ հարիւր Ֆր. Այրի Տիկին Հ. Յարութիւնեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Ենովք Յարութիւնեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ց. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վար– չութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սուրէն, Համասփիւռ Սա – հակեանէ հազար Ֆրանք Ամենայն Սրբոց տօնի առիթով իրենց մշտակցութիւնը յայտնելով՝ Երիցուհի Արմենուհի Տէր Արսէնեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԵՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆ ԱՅՑ Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իր շրջանի մահացեալ բոլոր ընկերներուն համար : Պատարագէն վերջ այց՝ հետեւ– եալ ընկերներուն շիրիմներուն.—

Տոքթ. Քիւթիւճեան, Հմայեակ Ուզունեան, Լեւոն Նոտարեան, Ահարոն Պէռ – պէռեան, Յովհ. Պէռպէռեան, Օննիկ Գուրեան, Նազար Բապուճեան, Աւագ Կարապետեան, Տագէս Զապունեան, Բիւզանդ Գամեան, Յովհ. Աբգարեան, Վաղ. Ուրբաթեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղ. Պօղոսեան, Շաւարշ Տէր Պարսամ – եան (Նոր Սերնդական) :

Այս առթիւ կը հրաւիրուին ողբացեալ – ներուն յիշատակը յարգողները :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլիէի օգա– փոխութեան կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն .—

Պ. Պետրոսեան հինգ հազար Ֆր., Տէր եւ Տիկին Տօղրամաճեան երկու հազար, Տօքթ. Ալպաճեան, Պ. Պ. Պայրամեան, Ա– տապաշեան հազարական ֆրանք :

Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդնե – րու ֆոնտին կը նուիրեն .—

Պ. Պ. Ալթունեան, Հայրապետեան, Հարութեան հազարական ֆրանք, Սըր – մաքէշեան հինգ հարիւր :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes
Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 10.45ին : Կը խօսի Վեր. ՍԻՄԼԵԱՆ : Նիւթ՝ «Գնա եւ այլեւս մեղք մի գործեր» :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սո – վորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրա – կարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՐԹ Տ'ԻԹԱԼԻ.— Ց. Կ. Խաչի մաս– նաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ժան – Թիյի հայկ. դպրոցին մէջ :

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 3.30ին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ : Օրակարգ.— Պարահանդէսի կարգադրութիւններ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Յանձնախում– բի ընկերուհիներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեան սրահը, 26 Րիւ տէ Քոնվալէսան : Օրակարգ.— Ամե– րիկայէն Կեղր. վարչութենէն կարեւոր շրջաբերականներու եւ նամակներու ընթեր– ցում եւ ընթացիկ հարցեր : Կը հրաւիր – ուին բոլոր հայրենակիցները : Միութեա– նըս հասցէն է՝ Թադէոս Գըլճեան, 18 րիւ Թիպանօ, Մարսէյլ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբս կը ծանուցանէ Լիոնահայոց ի գիտութիւն թէ Փրէֆէքթիւրի մասնաւոր արտօնու – թեամբ կազմակերպած է մեծ վիճակա – հանութիւն մը՝ նիւթ ունենալով կառք մը 4 ձի, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի գործիքներ : Մասնակցութիւն եր – կու հարիւր ֆրանք միայն, տոմ – սերը հրապարակ ելած են արդէն եւ սպառելու մօտ է, կ'արժէ չզրկուիլ բախ – տաւորուելու կարելիութենէն, նաեւ շի – նութեան գործին ուղղակի սատարած ըլ– լալու անխախտելի հոգեկան հաճոյ – քէն, վիճակահանութիւնը կը կատարուի Ազգ. Տան հանդիսասրահին մէջ, թուա – կանը պիտի յայտարարուի ժամանակին : Հաւանաբար տարեվերջէն առաջ :

ՇԻՆ. ՅԱՆՁՆ. ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ :

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քը – րուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէ– փիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆոր– մասիօն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Փարիզահայ երգչախումբին կողմէ այս կիրակի, Ազգ. Տան մէջ, ժամը 16էն 22 :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ այս կիրակի ժամը 16ին եկեղեցիին սրահը :

Կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերնդական– ները :

ԺՈՂՈՎ – ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի Թէյասե – ղան – ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի, ժա– մը 16ին, դպրոցի սրահին մէջ :

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերու – հիներն ու նախկին սանուհիները, մտեր – միկ եւ հաճելի ժամանցի մը ընթացքին՝ կատարելու ազգային եւ ընկերային պար– տաւորութիւններ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 9 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8340 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4141

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՐՑԱՆԻՇ ՄԸ

Հաւանական, եթէ ոչ հրաշքի հաւասար, անհաւատալի երեւոյթ է հայ իրակա-նութեան մէջ, որ անհատ մը կողմէ՝ անձնական ճիգերով եւ անձուկ պայման-ներու տակ հրատարակուող պարբերա-թերթ մը, այն ալ մասնագիտական, յա-ջողի յարատեւել՝ հասնելու համար մին-չեւ 200րդ թիւը :

Այդ հրաշքը գործուած է այսօր : Հայ-Բոյժ հրատարակած է իր 200րդ թիւը :

Հայ մամուլի պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի, որ առաջին անգամ ըլլա-լով բժշկական թերթ մը մրցանիշ կոտ-րած է, ամբողջ քսանըդ դար հրատա-րակուելով : Բացառութիւն կը կազմէ անշուշտ պատերազմի շրջանը :

Շաւարշ Նարդունիէն առաջ բժշկական թերթ հրատարակելու երկու փորձեր կա-տարուած էին Փարիզի մէջ :

Առաջին ձեռնարկին հեղինակն էր բժիշկ Լեւոն Գրիգորեան, որ 1926ին հիմը դրաւ «Բուժանք»ին եւ իր շուրջ համախմբեց հայերէն գրելու կարող մասնագէտ բը-ժիշկներ :

«Բուժանք»ը օգտակար եղաւ տարագիր Հայութեան՝ մանաւանդ այնպիսի շրջանի մը, երբ Ֆրանսահայ գաղութը նոր էր սկսած կազմակերպուիլ եւ մեր հայրենա-կիցները անտեղեակ էին տեղական լեզ-ուին :

Միայն չորս տարի կեանք ունեցաւ «Բուժանք»ը, որ 48րդ թիւէն վերջ դադ-րեցաւ 1930ին :

Ուրիշ հայ բժիշկ մը՝ Միհրան Քէչիշ-եան հրատարակեց «Առողջ Կեանք» անու-նով ամսաթերթ մը, որ երկար չապրե-ցաւ՝ հեղինակին կանխահաս մահուան պատճառաւ : (Տոքթ. Ալլահվերտի Որդի եւս քանի մը թիւ հրատարակեց բժշկա-կան թերթ մը, «Փարիզ – Արեւելք», կէս-ֆրանսերէն եւ կէս – հայերէն, պատե-րազմէն առաջ) :

Երկար տատանումներէ վերջ, 1934ին տարբէզ նետուեցաւ Նարդունի, որ իր-բեւ մնայուն խմբագիր «Յառաջ»ի, կլան-ուած էր խմբագրական ալեբախտ «սեւ աշխատանք»ով :

Երբ գործի ձեռնարկեց՝ առանց նիւթա-կան դոյզն ապահովութեան՝ իբրեւ դրա-մագլուխ ունէր միայն տարիներու չարա-չար տքնութեամբ ամբարած մտաւոր պաշարը, աշխատելու անսպառ եռանդն եւ ամէն գնով յաջողելու անյողդողդ կամքը :

Հայ – Բոյժ առաջին թիւէն սկսեալ հե-տաքրքրութիւն առեղծեց իր շուրջ :

Հիմնադիր – խմբագիրը պատուոյ հարց դարձուցած էր ապահովել թերթին հրա-տարակութիւնն ու տեւականութիւնը :

Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն կեդրո-նացած էին — եւ կեդրոնացած են դեռ— իր ձեռքին մէջ : Հայ – Բոյժի վիճակի չէր պահելու վարչական մնայուն պաշ-տօնեայ մը : Ուստի եւ Նարդունի պար-տաւոր էր ո՛չ միայն խմբագրել թերթը, բազմաթիւ հայ եւ օտար հին ու նոր աղ-բիւրներէ նիւթեր հաւաքել բովանդակու-թիւնը հետաքրքրական դարձնելու, բժշ-կութեան ամենավերջին նուաճումները ծանօթացնելու համար ընթերցողներուն, այլ նաեւ ինքն է որ պէտք է գրագէր — եւ կը գրագի ցարդ — վարչական բոլոր գործերով : Այսինքն՝ տպարան գտնել եւ հսկել տպագրութեան վրայ, հասցէներ գրել, թերթը ծալել, դրոշմաթուղթերը փակցնել, նամակատուն յանձնել, բա-ժանորդներու հաշիւները պահել, չվճա-րողներուն նամակ գրել, եւ այլն : Կա-տարեալ մարտիրոսութիւն :

Եւ դեռ ժամանակ կը գտնէր գրական աշխատանքներ, բժշկական ու բանասի-րական ուսումնասիրութիւններ կատարե-լու :

Նարդունի Յարի համբերութեամբ եւ նախանձելի համակերպութեամբ կը կրէ իր խաչը : Ու գոհ է այսօր եւ երջանիկ : Որովհետեւ իր հոգեզաւակը՝ 25 տարե-կան քաջ երիտասարդ դարձած՝ անսահ-ման հաւատքով կը նայի դէպի ապագան :

Հայ – Բոյժի բացառիկ թիւ մը՝ գրա-կան, պատմական եւ համայնագիտական ճոխ բովանդակութեամբ՝ շուտով պիտի գայ պսակելու այս պատմական հան-գրուանը :

Նարդունի գոհ է ու երջանիկ՝ մանա-ւանդ անոր համար, որ յաջողած է գը-րաւել անվերապահ համակրութիւնը իր ընթերցողներուն, որոնց թիւը աւելցած է օրէ օր : Բոլորովին մինակ չէ անիկա այսօր՝ ինչպէս սկիզբի օրերուն : Բազ-մաթիւ բարեկամներ կը քաջալերեն զին-քը եւ կ՚աջակցին իրեն՝ որպէսզի աճի ու բարգաւաճի Հայ – Բոյժը : Որպէսզի կոտրէ իր սեփական մրցանիշը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

194 ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ

Ընտրապայքարը հետզհետէ որոշ դի-մագիծ մը կը ստանայ, Մայր Երկրի թէ Ալժերիոյ մէջ :

Մայր Երկրի թեկնածուներու ընդհա-նուր թիւին վրայ 194 թեկնածուներ մեր-ժեցին վճարել արձանագրութեան համար պարտադիր 100.000 ֆրանքը : Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին տեղի ունե-ցած տարակարծութիւններն ու անհամա-ձայնութիւնները պատճառ եղան, որ ա-նոնք վերջնականապէս հրաժարին ընտ-րապայքարէն. այս ձեւով, 2784 թեկնա-ծուներ կը մնան 465 աթոռի համար :

Սէնի նահանգին մէջ թեկնածուներու պաշտօնական թիւը 499էն իջաւ 451ի : 48 հոգի քաշուած են, արձանագրութեան վճարումները չընելով. 31 հոգի Փարիզէն եւ 17 հոգի՝ արուարձաններէն :

Կարգ մը թերթեր գիտել կուտան թէ այս առաջին «պարտուածները» շահելու հաւանականութիւն չունէին արդէն :

Սէնի նահանգի 451 թեկնածուները հե-տեւեալ ձեւով բաժնուած են կուսակցու-թիւններու միջեւ .—

Ընկերվարական՝ 55 թեկնածու, հա-մայնավար կուսակցութիւն՝ 55, Հանրա-պետական Միութիւն՝ 39, Ազատութեանց պաշտպաններ (փուժատական) 27, Զար-թօնք եւ հաւատարմութիւն՝ քսան, ժո-ղովրդական Շարժում 19, Հանրապետա-կան կեդրոն՝ 15, Անկախ՝ 13, Արմատա-կան (Վալուազիէն) 12, զանազան՝ 196 :

Միւս կողմէ Ալժերիոյ մէջ կարգ մը ցանկեր սկսան ներկայացուիլ : Ալժերիա-ցիներու համար, ինչպէս կը գրեն թեր-թերը, ապահովութեան հարցը կենսական նշանակութիւն ունի, ահա՛ թէ ինչու կը սպասեն վերջին վայրկեանին՝ իրենց թեկնածութիւնը յայտարարելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, Կիրակի կէս գի-շերին թեկնածուներու արձանագրութեան պայմանաժամը կը վերջանայ, ինչ որ կը նշանակէ թէ ընտրապայքարը պիտի ըս-տանայ աւելի յստակ պատկեր մը :

Ներկայիս Ալժերիոյ մէջ ներկայաց-ուած են հետեւեալ ցանկերը .—

Պլիտայի մէջ Ալի Կեթաֆ ներկայացուց առաջին ցանկը՝ հարիւրապետ Էնկելսի աներհայր Մարքէրի ընկերակցութեամբ :

Օրանի մէջ նախկին երեսփոխան եւ քա-ղաքապետ Ֆուք – Տիւփար, Ֆրանսայի երիտասարդ փաստաբան Ֆրանսուա Լօ-փէզի հետ ներկայացուց ընտրացանկ մը, որուն մաս կը կազմէ մահմետական ծա-նօթ անձնաւորութիւն մը՝ Մէքքի :

Օրանի գիւղին մէջ ալժերիական հար-ցերու նախկին նախարար Սիտի Քարա միացաւ «Էքօ տ՚Օրան»ի տնօրէնին հետ, միասնաբար տանելու համար ընտրա-պայքարը :

Մէկական ցանկեր ալ ներկայացուեցան Պուժիի եւ Օրլէանվիլի մէջ :

Միւս կողմէ, նախկին նախարար Ալէն Սավարի, որ Ալժերիա գացած էր իր թեկնածութիւնը դնելու համար, վերջին պահուն հրաժարելով այդ ծրագիրէն՝ Փարիզ վերադարձաւ :

Միւս կողմէ Մոհամէտ Եազիտ, Ազա-տագրական Ճակատի բանբերը ՄԱԿի մօտ, ընտրութիւններուն առթիւ յայտա-րարեց թէ ալժերիացի ժողովուրդը անա-պատ մը ստեղծեց Զօր. Տը Կոլի շուրջ «Ալժերիոյ ամժամեայ կառավարութեան» «տեղեկատուութեան նախարարը » աւել-ցուց թէ գուաճաններ են անոնք որ կ՚ըն-դունին մասնակցիլ Ալժերիոյ ֆրանսական ընտրութեանց բայց Զօր. Տը Կոլ գիտէ թէ «գուաճաններու ցեղը վերջացած է» : × Ֆերաթ Աբասի «կառավարութեան », « պատերազմական նախարարը» տեսակ-ցութիւն մը շնորհած է արեւմտեան Պեր-լինի «Տէր Թաք» թերթին եւ յայտարա-րած թէ «աքսորուած կառավարութիւնը

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՂԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ»

Ա. Միկոյեանէ ետք, Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 41րդ տարեդարձին առ-թիւ խօսեցաւ նաեւ Խրուշչեւ, Կրեմլինի մէջ : Ներկայ էին խորհրդային եւ օտար դիւանագէտներ :

Խորհրդային վարչապետը յայտարարեց թէ «հեռու չէ այն օրը՝ երբ Խ. Միու-թիւնը արտադրութեան մարզին մէջ ա-ռաջին տեղը պիտի գրաւէ աշխարհի վրայ եւ մեր ժողովուրդին ապրուստի մակար-դակը բարձրագոյնը պիտի ըլլայ ...» :

Յեղափոխութեան տարեդարձին առի-թով տեղի ունեցած զինուորական տո-ղանցքին աւելի քան մէկ միլիոն Ռուսեր ներկայ եղած են, Մոսկուայի փողոցնե-րուն մէջ, բայց այս տարի տողանցքը նուազ արդիւնքութիւն գործած է, քան նա-խորդ տարիներուն :

Պատերազմական նախարար Մալինովս-քի խօսեցաւ ճառ մը, խստօրէն քննադա-տելով Արեւմուտքը :

Զինուորական շքերթէն ետք տողանցած են մարզիկները՝ ընկերվարական երկիր-ներու դրօշակներով :

Արեւելեան Պերլինի, Սոֆիայի եւ Թի-րանայի մէջ Հոկտեմբերեան յեղափո-խութեան տօնակատարութեանց ընթաց-քին կարգ մը միջադէպեր պատահեցան : Բոլոր երկիրներու նման պաշտօնական այս տօնակատարութիւններուն հրաւիր-ուած էին նաեւ Եուկոսլաւիոյ դեսպան-ները, բայց երբ ճառախօսները սկսան յարձակում գործել Պելկրատի վրայ՝ Թի-թոյի ներկայացուցիչները հանդիսու-թիւններէն ձգելով դուրս ելան :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ

Խ. Միութեան մէջ Նոյեմբեր մէկին եւ երեքին ջրածին ռումբի փորձեր կատար-ուեցան, այս պատճառով Միացեալ Նա-հանգները յայտարարեցին թէ փորձերը դադրեցնելու պարտաւորութենէն ազատ են իրենք, քանի որ Մոսկուայի վարիչնե-րը դրուած պայմանը չեն յարգած : Այս ուղղութեամբ Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարութիւն մը ըրաւ մանաւորա-պէս շեշտելով.— Միացեալ Նահանգները 1958 Հոկտեմբեր 31ին դադրեցուցին ջրա-ծին ռումբի փորձերը, հակառակ անոր որ նախատեսուած ծրագիրը չէր վերջացած : Միաժամանակ փորձերը դադրեցան նաեւ Անգլիոյ մէջ : Բայց Խ. Միութիւնը շա-րունակեց իր ռումբերը պայթեցնել, այդ ձեւով Ամերիկեան ձերբազատելով իր պայմանագրութենէն : Այսուհանդերձ, առայժմ մեր փորձերը չենք սկսիր եւ կը կարծենք թէ նոյնը պիտի ընէ նաեւ Անգ-լիան, որովհետեւ կը յուսանք թէ Խ. Մի-ութիւնն ալ պիտի հետեւի մեր օրինա-կին» :

Այզընհաուըրի եզրակացութիւնը այն է, որ եթէ Խ. Միութիւնը իր փորձերը չդադրեցնէ՝ բնականաբար Միացեալ Նա-հանգները պիտի շարունակեն իրենց փոր-ձերը :

Այս ուղղութեամբ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Արտաքին Նախարար Տըլըս, յայ-տարարելով թէ Խ. Միութիւնը չյարգեց ՄԱԿի որոշումը, հետեւաբար՝ Մոսկուա պիտի դատապարտուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, հանրային կարծի-քին, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կողմէ :

Միւս կողմէ, Արեւմտեանները կը շա-րունակեն Ժընեւի խորհրդակցութիւննե-րը, այն յոյսով՝ թէ կարելի պիտի ըլլայ համոզել համայնավարները եւ մարդկու-թիւնը փրկել ջրածին ռումբերու աղէ-տէն :

ՌՈՒՍԱՑԱԾ ՍԷՐ

Բուքն է լալիս. հողմ ու ձիւն ,
Մառախուղ է եւ մշուշ —
Ո՞վ է անվերջ հեծեծում ,
Ո՞վ է կանչում այսպէս ուշ :

Ո՞վ է շրջում անդադար ,
Ո՞ւմ է կանչում հիմա նա .
Ես հեռու եմ, ես օտար ,
Ասացէ՛ք՝ թող հեռանայ ...

Ասացէ՛ք՝ թող հեռանայ ,
Թող մոռանայ ինձ յաւէտ ,—
Անդարձութիւն է հիմա , —
Ջրկայ դարձի արահետ :

Մէկը կորած. շիրմիս մօտ
Հեկեկում է եւ երգում —
Ո՞ւմ լացն է այն, ո՞ւմ ցաւոտ
Երգն է ներմակ մրրկում ...

Իմ շիրիմը հեռաւոր ,
Եւ մոռացուած , եւ մենակ ,
Ո՞վ է յուզում մենաւոր
Իր թախիծով շարունակ :

Օտար երկրի դաշտերում ,
Ցուրտ գիշերում ձմեռուայ
Ո՞վ է անճռւն դեգերում ,
Անվերջ սգում իմ վրայ ...

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը արգիլեց Ա-րաբական Վերածնունդ (Պաաս) կուսակ-ցութեան պաշտօնաթերթին հրատարա-կութիւնը՝ Պաղտատի մէջ : Թերթը կը պահանջէր որ Իրաք միանայ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան : Ձերբա-կալուած են պաշտօնաթերթին հինգ խմ-բագիրները :

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Իսրայէլի միջեւ պատա-հած կռիւներու ընթացքին քսան Սուրիա-ցիներ սպաննուած կամ վիրաւորուած են, կը գրէ հրէական մամուլը : Միւս կողմէ Իսրայէլ բողոքագիր մը յանձնած է ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Հոկ-տեմբերեան յեղափոխութեան 41րդ տա-րեդարձին առթիւ Խ. Միութեան նախկին Արտաքին նախարար Մոլոթով ճառ մը խօսած է Ուլան Պաթորի մէջ, ուր շեշ-տած է մասնաւորապէս « ընկերվարական երկիրներու միասնականութիւնը ... ան-ջատողականներու եւ աշխարհակալներու դէմ մղուած պայքարին մէջ» :

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԵՒ Տ. ՄԽՍԱՔԵԱՆ

ԺԳ.

Ներկայացուցինք Օրմանեանի պայքարը Ապտիւլ Համիտի դրաքննիչներուն հետ՝ բառ իր յուշերուն, միաժամանակ գաղափար մը տալու համար այն միջավայրին մասին՝ ուր գործելու կոչուած էր իբրեւ պատրիարք մեր դաւհրնկէց պատրիարքը:

Բանիմաց ընթերցողը նկատեց անշուշտ այն մանկունակ պարծենկոտութիւնը, որով նման պզտիկ դրուագներն անգամ Օրմանեան կը բարձրացնէ յաղթերգութեան:

Նոյն այդ վարժութեամբ, հասնելէ ետք մինչեւ ատասելը թէ իբրեւ «պապանդուսայ» յաջողած է վերջ դնել հայկական ջարդերուն՝ իր պատրիարքութեան օրով, հարկ էր որ նսեմացնէր ամէն արժէք եւ անուն, որ ծանօթ էին, դարձեալ, իր պատրիարքութեան օրով:

Ներկայացուցի արդէն իր քննադատութիւնները զինք նախորդող պատրիարքներու մասին (Իզմիրլեան, Դուրեան, եւ ուրիշներ): Այս անգամ՝ աւելի հետաքրքրական դիմանկար մը, — ահաւասիկ Խրիմեան Հայրիկը՝ Օրմանեանի գծագրութեամբ.—

«Ամէն պաշտօններէ անցաւ՝ վարժապետ, վարդապետ, առաջնորդ, վանահայր, պատրիարք, կաթողիկոս, եւ կրնանք համարձակ ըսել թէ ո՛չ մէկուն մէջ նշանակալից յաջողութիւն չունեցաւ, սակայն երբեք ընդհանուր համակրութիւնը եւ պաշտելութեան հասնող յարգանքը չկորսնցուց»:

Ա՛յս էր որ շա՛տ կը զարմացնէր եւ կ'անհանգստացնէր Օրմանեանը:

«Եռանդնոտ եւ խանդավառ խնդութեամբ ամէն կողմերէ ողջունուեցաւ եւ տօնուեցաւ Խրիմեանի կաթողիկոսութիւնը, իր տեսակին մէջ գերազանց եւ աննախընթաց ըսուելու արժանի տպաւորութեան ներքեւ, այնպէս որ իրաւամբ կրնանք հարցնել թէ ի՛նչ էր այդ երեւոյթին իսկական պատճառը:

Հանդիսական եւ տօնական ցուցադրութիւններ երկու տեսակէտով կը կազմէին, մէկը իբր անցեալին երախտագիտութիւն եւ միւսը իբր ապագային ակնկալութիւն: Այդ պատճառները Խրիմեանի պատշաճեցնելով՝ իր նախընթացին մէջ չենք տեսներ այդ բոցեռանդն շարժումը արդարացնող արդիւնքներ:

Տարօնի վանահայրական եւ առաջնորդական պաշտօնը ապարդիւն անցած էր, Կ. Պոլսոյ պատրիարքութիւնը դժգոհութիւններու առիթ տուած եւ հրաժարելու ստիպած էր, Վանայ տեղապահութիւնը նշանաւոր հետք մը թողած չէր: Բաղդատմամբ՝ օգտակար եղած էր Վարագայ վանահայրութիւնը, բայց այն ալ շատ արտասովոր բան մը չէր, այնպէս որ իր բոլոր պաշտօնավարութիւններովը նշանաւոր արդիւնք մը ցուցած չէր որ այդչափ եռանդուն երախտագիտութիւն հրաւիրէր: Իսկ ապագային համար վարչական հանճար չէր խոստանար, ծերութեան հասած 72 տարեկան էր ընտրուած, բազմակողմանի զարգացմամբ չէր պատրաստուած, լեզուագիտութենէ եւ ճաշակէ զուրկ էր, կանոնաւոր պաշտօնավարութեան անընդունակ կը ճանչցուէր, եւ փորձառութենէ առաւելութիւններ քաղած չէր. մեծ ակնկալութիւններ չէին ուրեմն որ կեանքին վերջին մասին մէջ տարբեր բան մը յուսադրէին քան ինչ որ ցուցած էր իր նախընթացին մէջ»:

Սակայն ինչո՞ւ այսքան կը սիրուէր Խրիմեան Հայրիկ: Օրմանեան կ'աշխատի պարզել գաղտնիքը.—

«Մարդիկ աւելի կը սիրեն ապիկար բարութիւնը քան չարամիտ կարողութիւնը, եւ Խրիմեանի քուէ տուող 72 պատգամաւորներէ եւ անոր շուրջը ցոյցեր կազմակերպող հազարաւոր անձերէ չենք կարծեր եւ ոչ մէկը կը գտնուի՝ որ Խրիմեանի ջանքով ոսկեդարը նորոգուած, երջանկութիւնը իրականացած եւ բոլոր ձգտումները լրացած տեսնելու համոզումը ունեցած ըլլայ: Ասոր հետ մէկտեղ ամէնէն աւելի Խրիմեանի արդիւնաւորութեան մասին թերահաւատներն ալ, սիրտով եւ համոզումով տուած են իրենց քուէն, գլխաւորապէս այն նպատակով որ անշուշտ Խրիմեանի անունով եւ անձով՝ ազգին մէջ համերաշխ սէրը պիտի աճէր, եւ մասնաւորապէս կանուխէն գոյացած եւ Մակարի օրէն զօրացած Մայրաթոռին եւ Տաճկահայոց, եւս եւ Ռուսահայ աշխարհականութեան միջեւ տիրող պաղութիւնը պիտի վերնար, եւ ցրուեալ ազգայնոց փոխադարձ սէրը պիտի ամրապնդուէր»:

Ուրիշ տեղ մը, շարունակելով պարզել նոյն այդ տեսակէտը, կը յաւելու.—

«Այդ համոզումը առաջնորդեց իր կաթողիկոսական ընտրութիւնն ալ, եւ ես իբր ընտրող՝ համարձակ յայտարարեցի թէ Խրիմեանը պիտի ընտրենք ոչ թէ Աթոռին արդիւնաւորութիւն աւելցնելու, այլ Աթոռին վրայ համակրութիւն հրաւիրելու համար»:

Այլապէս, ի՞նչ արժէք կը ներկայնէր Խրիմեան՝ արժանանալու համար համաժողովրդական համակրանքի եւ սիրոյ.—

«Կատարեալ աշուղ մըն էր Խրիմեան», կ'եզրակացնէ Օրմանեան եւ ուրիշ ոչինչ:

Ուրիշ ոչի՞նչ: Օրմանեան կը հաճի ըսել նաեւ թէ «Խրիմեան բոլորովին սիրտ ի զգացում էր»: Եւ անմիջապէս կ'աւելցնէ. «Խոհական զգուշաւորութիւն, վարչական նրբութիւն, գործունէութեան ճարտարութիւն իրեն սեպհական չէին: Իր նշանաբանն ալ էր՝ Ինձ խորհիլ չի»:

Եւ սակայն Օրմանեան տարիներով պարծեցաւ թէ Խրիմեան, խորհելու անընդունակ այս անձը, իրեն նուիրած է թանկարժէք մատանի մը(*), վրան փորագրուած. «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»: Օրմանեան... «Հովիւ քա՛ջ»:

Բայց Օրմանեան, որ անպատկառօրէն կը խոստովանի թէ «փոխադարձ վստահութիւն» ստեղծելու ստիպմանին հասցուցած էր իր յարաբերութիւնները Ապտիւլ Համիտի հետ, ի՛նչ պատմութեամբ կը դառնայ այն «քաջ հովիւը», որ կը զոհէ իր կեանքը՝ փրկելու համար իր ոչխարները:

Եւրոպական համալսարաններ տեսած, արդացած ու զարգացած Օրմանեան, այսպէս, երկար ատեն չհասկցաւ թէ ո՛րքան խո՛ր հեղնանք կար եւ մեղադրանք՝ այդ խօսքին մէջ, զոր խորամանկ Վանեցին կ'ուղղէր իրեն՝ թանկագին քարով մը միասին: Դառն ըմպելի մը՝ ոսկեայ բաժակով: Ազամանդակուռ շքանշաններու եւ մատանիներու սիրահարը ա՛յն ատեն միայն հասկցաւ հեղնանքը, երբ ծաղեցաւ արչալոյսը:

Եթէ, սակայն, կարդար Աւետարանի այդ խօսքին շարունակութիւնը, աւելի կանուխ պիտի հասկնար թէ ի՛նչ զատութիւն կը պարունակէր իրեն ընծայուած բաժակը. «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց. իսկ վարձկանն որ ոչ է հովիւ, որոյ ոչ իւր են ոչխարքն, իբրեւ տեսանէ զգայլն զի գայ, թողու զոչխարսն եւ փախչի. եւ գայլն յափշտակէ զնոսա եւ ցրուէ. քանզի վարձկան է, եւ չէ փոյթ նմա վասն ոչխարացն» (Յովհ. Ժ. 11):

Բազմաթիւ նամակներ գրկուած էին Խրիմեան Հայրիկի: Նկարագրուած այն օրհասական կեանքը, զոր կ'ապրէր հայ ժողովուրդը իր բնաշխարհին մէջ՝ մինչ «քաջ հովիւը» բիւզանդական խնջոյքներ կը սարքէր, շքանշաններու իր հաւաքածոն կը ճոխացնէր, թաղէ թաղ պատարագ մատուցանելու կը վազէր գոհարանական աղօթք կարդալու համար գայլին անուան, սովորութիւն մը որ հասարակաց դարձաւ նոյնիսկ ժամարար տէրտէրին համար: Խրիմեան մէկ միջոց միայն ունէր դառն ըմպելի մը հրամցնելու, — ոսկեայ բաժակով:

Եւ դեռ Օրմանեան կը պարծի թէ Խրիմեան շա՛տ կը գնահատէր զինք: Հրամմեցէք, կարդացէք Խրիմեան Հայրիկի մէկ նամակը, գրուած՝ 1902 Թուականին, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան տագնապին առթիւ, (այդ տագնապին պատմութիւնը՝ յաջորդով).—

«Որդի մարդոյ, դուք ինչպէս մարդաբէանում էք, ամէն անարգ միջոցներ ի գործ պիտի դրուին, որպէսզի յաջողի Օրմանեանին համար իր ցանկութեան հասնիլ: Ամէն ոք վկայում է, որ այդ անձն ճարտար եւ գործունեայ անձն մի է, բայց իր ուսոյն երբեք վստահութիւն չը լինիր, դի կարի մոլեալ է գիտոս անձին ընտրել քան Քրիստոսի եկեղեցւոյն: Եթէ այսպէս յաջողի, մեղք ո՞ւմ պարանոցի վրայ կը ծանրանայ»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ճիշդ է թէ այս հոչակաւոր մատանին նուէր տրուած էր Խրիմեանի, բայց նուիրողին *միտքը* այնքան յայտնի էր՝ Խրիմեանի նկատմամբ, որքան Խրիմեանի միտքը՝ Օրմանեանի նկատմամբ, երբ նուիրեց Օրմանեանի:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՌՈՊԵՐԹՕ ՊԷՆՁԻ ԵՒ ՀԷՐՊԸՐԹ ՖՈՆ ԳԱՐԱՅԵԱՆ

Աշնանային եղանակին առթիւ Փարիզի մէջ տրուեցան շարք մը նուագահանդէսներ որոնցմէ մէկ քանին բացառիկ երեւոյթներ էին:

Ամենայն Սրբոց եւ Մեռելոցի տօներուն առթիւ ամէն տարի նուագահանդէսներու յայտագիրները կազմուած են յաճախ Ռեքիյեմներէ (Հոգեհանգստեան պատարագ):

Ռեքիյեմը կրօնական երաժշտութեան այն բարձրագոյն ոճերէն է որով ներշնչուած են ականաւոր երաժշտագէտներէն ոմանք:

Այս տարի Բօյօնի նուագախումբը տուաւ Վէրտիի Ռեքիյէմը. որուն ղեկավարութիւնը յանձնուած էր ղեկատէ խմբավար Ռոպէրթօ Պէնզիի:

19ամեայ պատանին վարեց գործը երկու հարիւր յիսուն արուեստագէտներու մասնակցութեամբ՝ ամբողջովին յիշողութեամբ եւ առանց մասնայրութեան, արժանանալով ծափահարութեանց տեւատարափի մը:

Վերադառնալով գործին՝ Ռեքիյէմը կը ներկայանէ գլխաւորաբար երկու պատկեր կամ զգացում. առաջին եւ կարեւորն է վերջին դատաստանի նկարագրութիւնը, յետոյ՝ պաղատանք Աստուծոյ, հայցելով ներողամտութիւն մարդոց մեղքերուն համար եւ վերջապէս մեռեալներու յաւիտենական հանգիստ:

Մեր ծիսակատարութեան մէջ ունինք նոյն բառերը եւ նոյն նախադասութիւնները, բայց, ընդհանուր կերպով չունինք այս ըմբռնումով հեղինակուած գործ եւ աւելի պարզութեամբ կ'արտայայտենք միեւնոյն պատկերն ու աղօթքը:

Երաժշտական աշխարհին մէջ ամէնէն ծանօթ Ռեքիյէմներն են Մօցարտի, Պէրլիօզի, Ֆորէի, Պրահմսի եւ Վէրտիի հեղինակութիւնները: Մերօրեայ ուրիշ երաժշտագէտներ ալ շատ արժէքաւոր գործեր ունին այս ուղղութեամբ: Ասոնց մէջէն ամէնէն կրօնաշունչը նկատուած է Ֆորէինը, ամէնէն ոգեւորականը Պէրլիօզինը, իսկ ամէնէն թատերականը Վէրտիինը որ հիանալիօրէն պատկերացուցած է նիւթը: Ըսողներ կան թէ իր ամէնէն արժէքաւոր օփերան կարելի է նկատել:

Վերոյիշեալ երաժիշտները իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած են երկրորդ

ՑԱԽԱԾ ՍԷՐ

—o—

Եւ Ռուբէնի մէջ չգտնելով իր ձգտումների իրականացումը, նա կամաց – կամաց թողեց նրան եւ սկսեց որոնել ... Ի՞նչ.— Հազիւ թէ լրիւ գիտէր, ինչպէս եւ գիտէր թէ ո՞րտեղ պէտք է այն գտնէր: Նման այն որոնողների, որ սկսում են որոնել, մինչեւ պարզուի թէ ինչ են ուզում գտնել՝ Աստղիկն սկսեց դուրս նայել իր ընտանիքից:

Գեղեցիկ երիտասարդ կինը ընազդով գնում էր դէպի մի կողմ: Այնտեղից մի շնչառութիւն շօշափում էր նրա կոյր տենչանքները եւ քաշում դէպի իրեն: Եւ այդ երկու էութիւնները մթան մէջ իրար էին գալիս՝ ինչպէս ծղրիթներ ...

Անցաւ ժամանակ եւ ծնուեց մի տղայ: Նա բերեց նոր հոգս եւ կարծես նաեւ նոր մտերմութիւն: Ռուբէնն ուրախ էր այդ հոգսի համար. դա վանում էր այն վատ ստուերները, որ սահում էին Ռուբէնի սիրոյ վրայով:

Մի առաւօտ միայն, երբ նա թէյն արագ խմելով ու հետն էլ բլուզի կոճակները գցելով խօսած էր Աստղիկի հետ՝ Ռուբէնն ինչ որ հապճեպ նկատեց նրա շարժումների մէջ: Աստղիկը կարծես ըշտապեցնում էր նրան, որ սա գնա գործի, բայց դա անում էր ոչ խօսքով: Դա երեւում էր նրա թէյ ածելու մէջ, հայեացքի մէջ: Այնտեղ նկատելի էր մի տագնապալի շտապ, որ անհանգիստ նայում էր Ռուբէնի կողմը: Այդ հայեացքը թելադրում էր Ռուբէնին շուտ վերջացնել:

Ռուբէնը դրան առանձին նշանակութիւն չտուեց, բայց դա մնաց նրա յիշողութեան մէջ: Ու երբ տանից դուրս էր ելնում՝ բակից անցնելիս նայեց պատուհանից ներս՝ տեսաւ որ Աստղիկը արագ մօտեցաւ հայելուն եւ սկսեց երեսը պուտրի քսել:

«Շուկայ է շտապում» — մտածեց Ռուբէնը եւ միմիտ դուրս եկաւ բակից: Երբ հասաւ շէնքի վայրը՝ տան մտքերն ու Աստղիկը ցնդեցին ծխի նման: Առողջ ու կենդանի աշխատանքը գրկեց նրան եւ տարաւ հզօր բազուկներով:

Երեկոյեան վերադարձին ՌուբէնըԱստղիկի շարժումներից նկատեց մի տարօրինակ բան: Կարծես սա իրեն չէր տեսնում: Գնում էր գալիս սենեակից սենեակ, վերցնում, վայր դնում աննպատակ մի առարկայ: Պարզ էր — Աստղիկի միտքը զբաղուած էր մի բանով, որ կապ չունէր այդ ընտանիքի հետ:

— Ի՞նչ կայ, Աստղիկ, — հարցրեց Ռուբէնը:

— Ոչինչ — չէշտ պատասխանեց Աստղիկը, ապա սառը նայեց նրան եւ հարցրեց — ի՞նչ ես կպել ինձանից:

— Ո՞վ է կպել քեզանից ...

Աստղիկը լռեց:

Ռուբէնն սպասեց որ Աստղիկը խօսի, բայց նկատելով որ Աստղիկը շարունակեց իր մտքի հետն ընկնելը՝ զարմանքով նայեց նրան եւ լռեց: Ցաղնած էր:

Հետզհետէ Ռուբէնը նկատում էր մի բան, որ Աստղիկն անտեղի կոպիտ պատասխաններ էր տալիս իր անմեղ հարցերին: Նկատեց, որ Աստղիկը տան գործերն երեսի վրայ էր թողնում, կռւում էր երեխաների հետ: Սկսեց նաեւ ծեծել նրանց:

Դա առիթ տուեց որ Ռուբէնը միջամտի: Դա արդէն վեր էր Ռուբէնի ուժերից — նա սաստիկ սիրում էր իր երեխաներին: Շուտով երեխաների լացը, Ռուբէնի յանդիմանութիւնները եւ Աստղիկի ճիչը դարձան միակ ձայները, որ լսւում էին այդ ընտանիքում: Այդ ձայներից զատ՝ մնացածը լռութիւնն էր, որ տիրում էր նրանց տանը:

Սակայն մի հանգամանք: Եւ դա սկսեց աչքի ընկնել: Զնայած ջղային խօսակցութիւններին, վէճերին՝ Աստղիկը առանձին ջանասիրութեամբ զարդարւում էր ամէն օր, եւ դա առաւօտից սկսած: Ի՞նչ գործ ունէր այդպէս վառ... Ռուբէնին զարմացնում էր այդ, բայց նա գլխի չէր ընկնում: Մի անգամ միայն ինքն իրեն հարցրեց.

«Երեկոյ չէ, թատրոն չի գնում, կինը չի գնում, ինչի՞ է զարդարւում ...»:

Այդ զարդարանքները բոլորովին չէին բռնում Աստղիկի կռուարար վարմունքներին եւ մռայլ, ջղային դէմքին, որով նա անհամբեր շրջում է սենեակում եւ ներս ու դուրս անում:

Մի ինչ որ լարուած խուլ պատմութիւն էր սկսւում նրանց ընտանեկան կեանքի մէջ, որ խօսում էր անձայն բառերով: Նրանք դեռ ականջ էին դնում:

Մի անգամ Ռուբէնը շէնքի գործերով քաղաք էր գալիս հանրակառքով: Յանկարծ փողոցի մայթին նրա աչքովն ընկաւ Աստղիկը մի երիտասարդի հետ թեւանցուկ արած: Երիտասարդի ախտաւոր դէմքը կծկւում էր մի լկտի ժպիտով: Նա շատ ազատ էր կպել Աստղիկի թեւին: Ռուբէնին խոցեց Աստղիկի ցոլուն, վառուող աչքերը:

Նրա հարբած դէմքի վրայ խաղում էր անսովոր ուրախութիւն, հրճուանք: Անդամ Ռուբէնին թուաց թէ Աստղիկը իրան նկատեց, բայց էլի շարունակեց մօտէմօտ գնալ, հպուել երիտասարդին: Ռուբէնը գլուխը թաքցրեց ուղեւորների մէջ: Նա զգաց խանդի թոյնի առաջին հաճոյքը, որ յետոյ է դառնանում: Նա ամաչեց եւ վախեցաւ յայտնուել: Վախեցաւ իրենից:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(4 Շար.)

եւ երրորդ մասերուն վրայ. Տիէս իրէ կը նշանակէ բարկութեան օր, այսինքն վերջին դատաստանի օրը :

Վէրտիի գործին նկարագրական տողերն են .

Այս ահաւոր հարուածին տակ
Երկրագունտը ահաբեկած
Իր մակերեսէն մինչեւ կեդրոնը պիտի դղրդայ
Երբ աշխարհի վերջին ժամուն՝
Ահեղ դատաւորը մթնոլորտին մէջ
Պիտի հաստատէ իր գահը :

Այս պատկերը երեք հանճարներ տուած են երեք զանազան արուեստներով՝ Միլթոն՝ գրականութեամբ, Միքէլ Անժելօ նկարչութեամբ եւ Վէրտի՝ նուագով :

Վէրտիի թատերական ոճը լուսաւորուած է իր հեղինակութեան մէջ: Առաջին անգամ գործադրուած է Միլանոյի Սան Մարգօ եկեղեցիին մէջ, 300 հոգիի մասնակցութեամբ եւ հեղինակին ղեկավարութեամբ :

Երկար ատեն քննադատուած որպէս աւելի թատերական գործ քան կրօնական, այսօր ընդունուած է իբր հանճարեղ եւ պատշաճ հեղինակութիւն. ըստ նիւթին :

Վերադառնալով կիրակի օրուան նուագահանդէսին՝ երիտասարդ ղեկավարը բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրեց : Քննելով մեկնաբանութիւնը իր մասնագիտական կողմէն՝ նշմարեցինք սակայն որ վերջ ի վերջոյ հազիւ քսանամեայ Ռոպէրթօ Պէնզին կարելի չէ բաղդատել իբր մեկնաբանութիւն մեծ վարպետի մը ընելիքին հետ, որ պիտի կրնար աւելի կրակոտ եւ տիրական ղեկավարութեամբ մը ուրիշ կերպով ներկայացնել գործը : Տարիներու փորձառութիւնը եւ տարիքը անշուշտ Ռոպէրթօն պիտի դարձնեն դարուս ամենամեծ վարպետներէն մին :

×

Շաբթուան նշանակալից նուագահանդէսներէն մին էր նաեւ Պերլինի Ֆիլհարմոնիք նուագախումբին նուագահանդէսը Ֆօն Գարայեանի ղեկավարութեամբ :

Ամբողջովին գեղարուեստական համադրեալով եւ վերին աստիճանի կարգապահութեամբ ներկայացուած Պերլինի նուագախումբին ականջալուր՝ անմիջապէս կը զգանք հրաշալի տարբերութիւնը ուրիշ խումբերու վրայ: Հարիւրի մօտ երաժիշտներէ կազմուած այս խումբը մէկ նուագարան կը ներկայացնէ կարծես. որ իր ձեռքին մէջ առած՝ Գարայեան կը գրօնու անոր հետ առանց ղեկավարութեան մասնաւոր ճիգի, այնքան լաւ համադրուած են իրարու հետ :

Պերլինի նուագախումբը երկար ատեն ղեկավարեց Վիլհէլմ Ֆուրթվանկլէր, որ գերմանական ծայրայեղ ճշգրտութեամբ եւ մեքենական իր կատարողութեամբ քննադատներուն ըսել տուաւ թէ իր երաժշտութիւն՝ շատ չափածոյ է :

Գարայեան կախարդիչ եւ ֆանթէզիստ ղեկավար մըն է : Իր ձեռքի շարժումները դիտելով՝ պիտի կարծէք թէ չի պատշաճիր նուագախումբի չափաբերութեան :

Ղեկավարը ամէն ինչ նախապէս պատրաստելէ յետոյ այլեւս մանրամասն ցուցմունքները զանց առնելով՝ կ'ապրի նուագախումբին հետ, կը մտրակէ զայն :

Յայտագրին գլխաւոր գործերէն էին Շումանի հանրածանօթ սէնֆոնին, եւ մանաւանդ Շթրաուսի հսկայ մէկ գործը՝ «Հերոսի մը կեանքը» :

Ղեկավարը բազմաթիւ անգամներ բեմ հրաւիրուելով ստիպուեցաւ յայտագրէն դուրս նուագել նաեւ Վակների մէկ գործը: Բացառիկ երեւոյթ՝ սէնֆոնիք նուագահանդէսներու համար :

Ֆրանսացի պատուական հասարակութիւնը ոռոթկացող եւ խելայեղ ծափերով ողջունեց գերման նուագախումբը :

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ՝ ՔԱՂՈՒԹԵԱՆ ՏԻՊԱՐ

●

« Նիւ Եորք Հերալտ»ի աշխատակիցներէն Մարկըրիթ Հիկինս հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Պորիս Փասթերնաքի մասին :

Նոյնիսկ մեր ապրած այս դաժան, անողոք ժամանակներուն, ոեւէ մէկուն միտքէն կրնա՞ր անցնիլ, որ Նոպէլեան մրցանակ մը զայն ստացող անհատին առջեւ բանայ ոչ թէ փառքի ու պատիւներու, այլ՝ Սիպերիոյ դռները ...

Փասթերնաք, իր «Տօքթ. Ժիվակօ» գրքին մէջ (որուն համար ալ ստացաւ Նոպէլեան մրցանակը), կը համարձակի այնպիսի հաստատումներ ընել, որոնք անշուշտ հաճելի չեն համայնավար վարչակարգին .

« Կը խորհիմ որ եթէ իւրաքանչիւր մարդու հոգիին մէջ քուն մտած գազանը կարելի ըլլար ընտանեցնել սպառնալիքներով, — բանտարկութեան թէ յետ մահու անարգանքի սպառնալիքով — այս ուրեմն մարդկութեան ամէնէն մեծ խորհրդանիշը պիտի ըլլար առիւծներ ընտանեցնող մարդը, եւ ոչ թէ ինքզինքը մարդկութեան համար զոհող մարգարէն : Բայց չէ՞ք տեսներ, որ բուն հարցը այս է ահա դարերէ ի վեր մարդ էակը գազանէն վեր դասողը ոչ թէ գաւազանն է, այլ՝ անդէն ճշմարտութեան անդիմադրելի ուժը» :

Մօտաւորապէս քառասուն տարիէ ի վեր բոլշեւիկեան լուծին ենթարկուած ռուս գրողի մը բերնին մէջ, այս բառերը մտրակի մը ազդեցութիւնը կը ձգեն : Հունգարիոյ յեղափոխականներուն կոչերուն նման կը մատնանշեն թէ մարդկային ոգեղը կարելի չէ լռել ու պարպել իր մտածումներէն: Ցոյց կուտան նաեւ թէ որքան աւելորդ (ու այդ պատճառով ալ՝ կրկնակի անզուսպ) եղած են համայնավարներու փորձերը՝ զաւազանի ուժով իրենց անընական վարդապետութիւնը պարտադրելու ձգտող : Անընական, որովհետեւ կը մերժեն անհատին՝ իր անձնական զատողութիւնները ունենալու պահանջն ու կարողութիւնը :

Արդ, ինչպէս Տօքթ. Ժիվակօ կ'ըսէ գիւղացիներու հողերուն չափազանցեալ համայնացումին մասին՝ «...Կատարուած սխալը ընդունիլը անկարելի էր: Ձախողութիւնը ծածկելու համար, ամէն միջոցի պէտք էր դիմել, որպէսզի ժողովուրդը կորսնցնէ մտածելու եւ իր ընելիքը ինքը որոշելու սովորութիւնը. պարտադրել, որ չեղածը տեսնէ, աչքերուն ցոյց տուածին ճիշդ հակառակը հաստատէ ...» :

Ահա անդէն եւ անպարտելի ճշմարտութիւնը: Զարմանալի չէ ուրեմն, որ Խրուշչեւ եւ իր ընկերները խորապէս կը զգչան այն կարճատեւ ձինահալքին գոյութիւնը, որուն տեւողութեան Փասթերնաքի արտօնութիւն տրուեցաւ իր գրքին ձեռագիրը օտար հրատարակչի մը ներկայացնել ու իր պատգամը ամբողջ աշխարհին լսելի դարձնել :

Որովհետեւ Կրեմլինի վարիչները շատ լաւ կը գիտակցին թէ այս պատգամը Փասթերնաքի անձին ու գործին ճակատագրէն շատ աւելի ծանրակշիռ հետեւանքներ կը պարունակէ: Պատգա՞մը. պարզապէս այն, որ հակառակ բոլոր մաքրագործումներուն, չարչարանքներուն, քարոզչութեան, ուղեղները լուալու քաղաքականութեան, Ռուս ժողովուրդը, ինչպէս Հունգար ժողովուրդը, ինչպէս բոլոր հասուն ժողովուրդները կը ձգտին ճշմարտութիւնը փնտռելու եւ յանուն ճշմարտութեան խօսելու իրաւունքին. ինչպէս նաեւ համայնավար վարչակարգէն ձերբազատուելու իրաւունքին. որովհետեւ այդ վարչակարգը «կը պահանջէ տեւական, սխտեմաթիք կեղծիք. կը պարտադրէ որ ըսես քու զգացածիդ ճիշդ հակառակը, ծնրադրես քու տառծիդ առջեւ եւ ուրախութիւն արտայայտես քեզի միայն դժբախտութիւն բերող բանի մը համար» :

Փասթերնաքի կոչը պատգամ մըն է նաեւ ուղղուած՝ ազատ աշխարհի խղճին, որովհետեւ բոլորովին տարբեր բաներ են համայնավարութեան կամաւոր զոհ ըլլալն ու պարտադրուած զոհ ըլլալը : Փասթերնաք իր վէպին մէջ կը փաստէ ճիշդ այն, ինչ որ փաստեցին Հունգարացիները՝ իրենց յեղափոխութեամբ. այն, որ մինչեւ այսօր, Ռուսերը, ինչպէս Հունգարացիները, համայնավար վարչակարգին պարտադիր, ակամայ զոհերն են : Ինչպէս Հիթլերի համախմբման կայանները, այնպէս ալ համայնավար վարչակարգը պէտք է մեր բոլորին մտահոգութեան առարկան ըլլայ, որովհետեւ համայնավար աշխարհը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ համախմբման ընդարձակ կայան մը :

Իսկ ի՞նչ գին պիտի վճարէ Փասթերնաք իր պատգամը ամբողջ աշխարհին լսելի դարձուցած ըլլալուն համար :

Ինչ ալ ըլլայ իր ճակատագիրը, անվախ ու քաջ մարդու մը պէս հանդարտօրէն պիտի դիմագրաւէ զայն. որովհետեւ « Տօքթ. Ժիվակօ»ն գրելու քաջութիւնը ունեցող մարդը նախապէս պատրաստուած էր իր արարքին հետեւանքները կրելու գաղափարին: Ինչպէս յայտնի է, Փասթերնաք, նախապէս գրեթէ ընդունելէ վերջ, այժմ մերժած է Նոպէլեան մրցանակը. հասկցնելով միաժամանակ, որ պատրաստ էփիլիսոփայօրէն ընդունելու իր ճամբուն վրայ ծագելիք բոլոր դժուարութիւնները. կը նախընտրէ վիրաւորուիլ, քան թէ ծունկ չոքել :

Շուէտացի լրագրող մը, Տօքթ. Նիլս Նիլսոն, որ Հոկտեմբեր 22ին տեսակցութիւն մը ունեցած էր Փասթերնաքի հետ, կը գրէ թէ այս վերջինը գտած էր «մտային ներքին հանդարտութեան վիճակի մը մէջ, որ զինքը բոլորովին անտարբեր կը դարձնէր իր դէմ առնուելիք պատժական որեւէ միջոցի » :

Զուտ պատահմունքի արդիւնք չէ թերեւս այն պարագան, որ Փասթերնաք, իր գրքին հերոսին, Տօքթ. Ժիվակոյի բերնով այնքան յաճախ կը խօսի «ինքզինքը մարդկութեան համար զոհած մարգարէներ»ու մասին :Եւ Փասթերնաքի ներքին խաղաղութիւնը վստահաբար սերտօրէն կապուած է գրքին մէջ արտայայտած այն համոզումին, թէ զոհուած մարգարէները նոր աւիւն տուին «անդէն ճշմարտութեան անդիմադրելի ուժին » :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

Երիտասարդ երաժշտագէտ Ա. Աճէմեանի անունը յայտնի դարձաւ անցեալ տարի, երբ երիտասարդութեան համաշխարհային 6րդ փառատօնին՝ սէնֆօնիք նուագախումբի համար իր հեղինակած «Պոեմա ռափսոթիա»ն արժանացաւ առաջին աստիճանի վկայականի, իսկ հայկական փառատօնին մէջ՝ ոսկի շքանշանի :

Աճէմեան կը ստեղծագործէ զանազան ոճի երկեր : Մեծապէս գնահատուած են փողի համար գրուած իր «Երեւանը», «Սիրած երգը» եւն. :

Հայաստանի երիտասարդ արուեստագէտներու շարքին իր տեղը ունի շնորհալի թաւջութակահարուհի Մ. Աբրահամեան: Երաժշտանոցի ուսանողուհի եղած ժամանակ՝ դժուարին մրցումէ մը ետք՝ Պուքրէշի փառատօնին մասնակցելու իրաւունք ստացած էր ան : Փրակայի «Գանուշ Վեգան՝ միջազգ. մրցումին մէջ, Խ. Միութեան չորս լաւագոյն թաւջութակահարներու կողքին՝ Աբրահամեան կը ներկայացնէր իր երկիրը : Այս դժուարին փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ Աբրահամեան տիրացաւ մրցանակին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (292)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՑ ԲԵՐԴԸ

Երբեմն ապուպայների ու խոզովակների միջով, երբեմն բաց առուակով հոսում է նա, իսկ երբ խրամատների, փոսերի վրայով պէտք է անցնի, այսպիսի տեղերում նրա համար բարձր ամբարտակներ են կառուցուած, որոնց վրայով, կարծես, օդի միջից թռչում է ջուրը, առանց նեղութիւն կրելու, առանց շեղուելու իր ճանապարհից : Այդ բոլորը այնքան ճարտար կերպով է կառուցուած, այնքան մեծագործ է, որ եթէ հռչակաւոր Նինուէացի թագուհու գործը չը համարենք, անշուշտ մեր Արտաշէս երկրորդի գործը համարելու է, որ արհեստական ջրանցքով այդ գետը տարաւ Արտամէդի բուրաստանները զարդարելու եւ կոչեց այն աւանը Զարդ : Եւ իրաւ, նա մի ժամանակ Վասպուրականի զարդն էր :

Արեւը բարձրացաւ: Այժմ շրջակայքը աւելի պայծառութեամբ էին երեւում : Ասլանը խորասուզուած էր, ով գիտէ, ինչ մտածութիւնների մէջ, եւ ամենեւին չէր խօսում : Ես հիացած էի շրջակայ տեսարաններով, որոնք եւ ուրախութիւն էին ազդում ինձ, եւ տրտմութիւն: Որքանխիտ ազգաբնակութիւն է եղել այստեղ, որքան երջանիկ ապրելիս են եղել այստեղ մարդիկ: Իսկ այժմ: Այժմ աւերակ, բոլորովին անմարդաբնակ գիւղերի թիւը աւելի շատ էր քան թէ չէն գիւղերը: Ամենուրեք հանդիպում էինք կիսակործան եկեղեցիների, ամայի վանքերի եւ լայնատարած գերեզմանատների, որոնց շուրջը մի ժամանակ մարդիկ են բնակուել :

Իսկ այժմ այդ նուիրական վայրերը ծառայում էին որպէս որջ վայրենի գազանների, կամ նրանցից չտարբերուող քուրդ աւազակների : Կարծես, մի կործանիչ ձեռք անցել էր այդ հովիտով, եւ բոլորը՝ ինչ որ լաւ էր, ինչ որ բարի էր՝ ոչնչացրել էր :

— Մեր նախնիքը ծոյլ մարդիկ չեն եղել,— ասաց Ասլանը. — նրանք հոգ են տարել երկրի շինութեան համար, եւ դրա ապացոյցը կարող է լինել այդ հսկայական ջրանցքը, որ անց են կացրել այդ հովտի միջով: Բայց այն օրից, որ տիրեց թուրքը, ամէն աշխատութիւն, ամէն կենդանութիւն մեռաւ :

— Իսկ այդ չէն գիւղօրայքը հայաբնա՞կ են :

— Հայաբնակ են, բայց իւրաքանչիւրի մէջ կը գտնէք մի քանի տուն քուրդ բնակիչներ: Այդ մի քանի տունը ամբողջ գիւղի ցեցը պէտք է համարել :

Նա դարձեալ լռեց :

Ճանապարհը հարթ էր. բնութիւնը եւ մարդու ոտն էր հարթել :Անգդ գետի յորդութիւնից տեղ – տեղ գոյացել էին ճահիճներ, որոնց միջից դեղին, փայլուն ջրածաղիկը գաւկի նման փողփողում էր արեւի ճառագայթներից : Տեղ – տեղ գոյացել էին շամբուտներ: Կրիաները, որ դուրս էին եկել ցամաքը՝ արեւի տաքութիւնը վայելելու, մեր ձիաների ոտնաձայնը լսելով, խմբովին ներս էին սահում եւ թաքչում էին եղէգների մէջ: Ձիւնի նման սպիտակ արագիլը, իր երկար, կարմիր կտցով, եւ նոյնպէս երկար, կարմիր ոտներով հանդարտ շրջում էր ճահճի մէջ եւ իր սիրած որսն էր որոնում : Մենք համարեա թէ նրա մօտովն անցանք: Ծանրաբարոյ թռչունը ամենեւին չվրդովուեցաւ, ուշիմ կերպով նայեց մեզ վրայ եւ կրկին շարունակեց իր որսորդութիւնը: Ուրուրը վերեւում շրջաններ էր գծում օդի մէջ, լայն թեւերը բաց արած, որոնց երբեմն թեթեւ կերպով շարժում էր, կարծես, թիավարելիս լինէր օդը: Ահա նա նետի նման սլացաւ դէպի ցած, մի քանի վայրկեան անհետացաւ եղէգների մէջ եւ կրկին վեր բարձրացաւ, մագիլների մէջ բռնած ունելով մի ինչ – որ բան: Նա տարաւ իր աւարը:

Արեգակը աւելի եւ աւելի այրում էր : Եթէ ծովի կողմից փչող մեղմ քամին չլինէր, տօթը կարող էր խեղդել: Ամէն ինչ անշարժ էր, ամէն ինչ լուռ էր: Միայն լսելի էր լինում անհանգիստ արտոյտի ճռնչող երգը:

Միջօրէի տապի ժամանակ, երբ բոլոր թռչունները թուլացած, ընչասպառ, մի զով տեղ են որոնում հանգստանալու, նա այդ պահուն աւելի ոգեւորւում է, տաքանում է, սկսում է երգել: Բայց ո՞րտեղ էր թագնուած այդ հողագոյն թռչունը : Որտեղ էլ որ լինէր, մենք նրան չէինք կարող նշմարել: Հնձած արտերի մոխրագոյն ծղօտները, տօթի ազդեցութիւնից ցամաքած եւ դալկացած մացառների տերեւները՝ ամենեւին չեն որոշւում նրա փետուրների գոյնից: Խելացի թռչունը ընտրում է այսպիսի տեղեր: Նրա գոյնը միախառնւում է իր թագստի տեղի գունաւորութեան հետ, եւ նա անտեսանելի է դառնում թշնամու աչքից : Գոնէ դրա խելքն ունենային այստեղի Հայերը ...

Մենք անցանք մարգագետներից, անցանք ճահիճներից, անցանք հնձած արտորայքից : Այժմ մեր ճանապարհի աջ եւ ձախ կողմերում բարձրանում էին ժայռոտ բլուրներ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

պիտի շարունակէ իր պայքարը անկախութեան համար» : Պելքասըմ ճշդեց թէ ըմբոստները 120.000 հոգի ունին եւ հերքեց ֆրանսական լուրերը, որոնց համաձայն միայն 25.000 են :

× Ելմտական նախարար Փինէ երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ Պիւրոնի եւ Սիւսթրոյի հետ, աշխատանքի եւ շինութեանց նախարարութիւններու 1959ի պիւտճէին շուրջ : Համաձայնութիւն չէ գոյացած : Նոյնիսկ, կը կարծուի թէ Սիւստո – Փինէ վիճաբանութիւնը բուռն եղած է :

Անկախ ասկէ, հինգ այլ նախարարութիւններու պահանջած պիւտճէին հետ համաձայն չէ Ելմտական նախարարը :

Դիմում եղած է Զօր. Տը Կոլի միջնորդութեան եւ Չորեքշաբթի օր Վարչապետը պիտի ուսումնասիրէ այս հարցը : Ցամենայն դէպս, վերջնական որոշումները պիտի տրուին ընտրութիւններէն ետք, քանի որ 1959ի պիւտճէն Դեկտեմբերին պիտի հրատարակուի :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «լ'Օրիան» թերթին համաձայն Նասրի եւ Հիւսէյնի միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուած է՝ Իրաքի եւ Յորդանանի միութեան առաջքը առնելու համար, այս առիթով թերթը կը յիշէ թէ Հոկտեմբեր 23ին պադրած է գործելէ Յորդանանի գաղտնի ոստիկայանը՝ որ հաստատուած էր հակաեգիպտական քարոզչութիւններու համար : Միաժամանակ Գահիրէի եւ Դամասկոսի թերթերը մեղմացուցին հակայորդանանեան իրենց յայտարարութիւնները : Թերթը կ'աւելցնէ թէ Նասր – Հիւսէյն համաձայնութիւնը եղած է կատարեալ գաղտնապահութեամբ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Էլէն Բիւզանդի, իր ամուսնոյն ընկ. Կիլիկեցիի՝ կսկծալի մահուան տխուր առիթով :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շահպազեան, Մահմուդեան, Պէտիկեան, Թիւթիւնճեան ընտանիքներուն, իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականի՝ ողբացեալ Տիկին Էօժէնի Շահպազեանի մահուան առթիւ :

× Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Ալթունեանէ հինգ հազար ֆրանք իրենց զաւկին զինուորութենէ ողջամբ վերադարձին առթիւ :

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր : Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը 300 ֆրանք :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահներուն մէջ :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝ ԿԱՍՏՈՆ ՏԷՖԷՐԻ (երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար) :

Նախագահ՝ Ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Օրուան խօսքը՝ Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն) :

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է՝ Նոր Սերունդը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ Իմպրիւլէ Գօնսէյթիւոնի մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար :

Կը նախագահէ՝

ԸՆԿ. Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ (Փարիզէն)

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ :

Երգչախումբը կը ղեկավարէ՝ Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հանդէսէն յետոյ ընկերահամախմբական խնջոյք քովի սրահը, մինչեւ ուշ ատեն, առատ կերուխում, ուրախ զուարթ մթնոլորտ :

Մուտքը ազատ է

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 16 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին, Րիւ Ժէյի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԼԻՍԷ ԹՈՆՏՈՐՍԷի ՄԷՋ, ՉՐԻ

Դասընթացք հայերէնի եւ այլ ճիւղերու : Ասօսիասիօն փլիօթէքնիք, ճանչցուած իբրեւ օգտակար ձեռնարկ, իր ուսուցման ծրագրին մէջ տեղ կուտայ հայերէնի դասաւանդութեան : Կ'ուսուցուին՝ լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն : Դասախօս նշանակուած է գրագէտ՝ Թ. ԳԱՌՆԻԿ որ կը ստանձնէ նաեւ մասնաւոր դասեր, բացի հայերէնի ճիւղէն, իտալերէնի եւ գերմաներէնի :

Հայերէնի դասընթացքը սկսած է Հոկտեմբեր 15էն եւ կը շարունակուի ամէն Չորեքշաբթի եւ ուրբաթ ժամը (19 – 21) :

Արձանագրութեան միանուագ ծախք տարեկան 700 ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ հետեւելու դասաւանդուած միւս ճիւղերուն, զանազան օտար լեզուներ, գիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, ընկերային նիւթեր եւն. : Փափաքողներուն ծրագիրը ձրի կը տրուի :

Դիմել՝

Association Philotechnique

47, Rue Saint André des Arts

(Մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն) :

Հինգշաբթի եւ Շաբաթ 14 – 16, Երկուշաբթի 18.20, հեռաձայն Տանթօն 48.28, 44.14 : Հայերէնի, իտալերէնի, գերմաներէնի դասերուն համար դիմել՝ Թ. Գառնիկեան, 8 րիւ Նոթր Տամ տը Լոռէթ՝

Որբունիի ճաշարանը, կամ՝ նոյն հասցէին, Օր. Զ. Սրապեանի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, ժամը 4 – 6 :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ Տ. ԱԼԻՔԵԱՆ
ՅԱԿՈԲ Ղ. ԳԱՊԱԳՃԵԱՆ

Նշանուած

Կրընոպլը 19 Հոկտ. 1958 Փարիզ

Ալիքեան եւ Գապագճեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կրընոպլի մասնաճիւղերուն՝ իրենց ղրկած շնորհաւորական հեռագիրներուն եւ ծաղկեկողովներուն համար, ու այս առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան եւ զաւակները կը նուիրեն երկու հազար ֆր., ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի ընդարձակման, ողբացեալ Տիկին Գոհար Վտարանդի մահուան տարեդարձին առթիւ :

Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին կը նուիրեն .—

Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան հազար ֆր., Պ. Սուճուքճեան հազար ֆր. :

Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանատան կը նուիրեն .—

Պ. Պ. Տօլմաճեան, Յակոբեան հինգ հարիւրական ֆրանք :

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Թիւ 8 – 9

240 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ :

1200 ֆրանք : Դիմել Պ. Բիւզանդ Թոփալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուս. Միութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հասցէին :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ :

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քըբուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին Քաֆէ Քառէ սրահը :

Կը խօսի Տէր Պարգեւ Քհնյ. Մէրճանեան : Նիւթ ունենալով «Խօսելու արուեստը» : Մուտքը ազատ է, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Համօ – Խարբերդ. Վալանս.— Ուշ ստացանք :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին Պիւֆէ

Նուագախումբ ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI 11 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8341 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4142

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒՐ ԿԸ ԾԵԾԵՆ

Հոկտեմբեր 31էն ի վեր Ժընեւի մէջ ժողովի նստած է «հիւլէական ակումբ»ը, որուն անդամներն են Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Խ. Միութիւն :

Ֆրանսան դուրս կը մնայ Մեծերու այս ժողովէն, որուն օրակարգի առաջին հարցն է վերջ տալ «կորիզային» փորձերուն :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը իր բազմաթիւ յեղաշրջումներու կարգին նաեւ մեծ յառաջդիմութիւն մը արձանագրեց սպառազինութեան մարզին մէջ :

Հիթլէր տարիներով դաշնակիցներուն սպառնացած էր «գաղտնի զէնք»երով, որոնց շնորհիւ կը յուսար տանիլ վերջնական յաղթանակը :

Այդ «հրաշագործ զէնք»երը Վ–1ի եւ Վ–2ի սահմաններէն անդին չանցան : Լոնտոնի վրայ արձակուած այդ հրթիռները չկրցան ծունկի բերել Անգլիան, որ յամառ ու պաղարիւն՝ շարունակեց պատերազմը :

Ամերիկան է, որ վերջապէս շնորհիւ իր արդիական զէնքերուն եւ նիւթական անսահման կարելիութեանց, մանաւանդ շնորհիւ Նակազաքիի եւ Հիրոշիմայի վրայ նետուած հիւլէական ռումբերուն՝ ապահովեց դաշնակիցներու յաղթանակը :

Երկար ատեն Միացեալ Նահանգներու մենաշնորհը մնաց հիւլէականի գաղտնիքը : Անոր յաջորդեց ջրածին ռումբը, առաջինէն աւելի զօրաւոր :

Խորհրդային Միութիւնը յաջողեցաւ կորզել գաղտնիքը եւ արդէն տարիներէ ի վեր մրցակից դարձած է Ամերիկայի :

Երբ այս վերջինը դադրեցաւ մենատէր ըլլալէ, «կորիզային» գաղտնիքներուն մասնակից դարձուց նաեւ Անգլիան, որ իր կարգին սկսաւ հիւլէական ու ջրածին ռումբեր շինել :

Ֆրանսա կը շարունակէ իր սեփական միջոցներով գիտական պրպտումներ կատարել՝ թափանցելու համար ռմբաշինութեան գաղտնիքներուն : Եւ ինչպէս զօրավար Տը Կոլ Հոկտեմբեր 24ի իր մամուլի ասուլիսին մէջ յայտարարեց, մօտ ատենէն այս երկիրն ալ պիտի ունենայ իր «կորիզային» ռումբերը :

«Հիւլէական ակումբ»ի երեք անդամները այժմ կը վիճին այն հարցին շուրջ թէ կորիզային փորձերը միայն մէկ տարուան կամ ժամանակաւոր կերպո՞վ պէտք է դադրեցնել թէ ընդմիշտ :

Սակայն Ֆրանսայի եւ խաղաղասէր միւս երկիրներուն համար փորձերը դադրեցնելը չէ կարեւորը : Անոնք կը պահանջեն, որ ո՛չ միայն այսուհետեւ հիւլէական ու ջրածին նոր ռումբեր չշինուին, այլ եղածներն ալ փճացուին :

Այդ ռումբերու քանդիչ ուժը ա՛յնքան մեծ է, որ եթէ պատերազմի մը պարագային անոնք գործածուին, աշխարհ կրնայ կործանիլ :

Ուրեմն պէտք է վերջ տալ նման ռումբերու պատրաստութեան եւ միջազգային մարմնի մը միջոցաւ հսկակչիռ գործադրել բոլոր երկիրներու մէջ՝ արգիլելու համար անոնց շինութիւնը :

Զինաթափութիւն կամ ապազինում՝ ՄԱԿի հսկողութեան տակ :

Տարիներէ ի վեր այս առաջարկները կը ներկայացուին զանազան պետութեանց կողմէ եւ մանաւանդ յանձնախումբ մըն ալ տարին տասներկու ամիս ժողով կը գումարէ, հողեշահ ճառեր կը խօսուին եւ զեղեցիկ բանաձեւեր կը խմբագրուին :

Սակայն զինաթափութեան հարցը ուր որ էր տասներեք տարի առաջ, նոյն տեղը մնացած է : Ո՛չ մէկ յառաջդիմութիւն :

Պարզապէս ջուր կը ծեծեն, առանց որ եւ է արդիւնքի յանգելու :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

52 ԸՆՏՐԱՑԱՆԿ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր Ալժերիոյ թեկնածուները վերջին պահուն սպասեցին, արձանագրուելու համար : Արդարեւ Կիրակի գիշեր թեկնածուներու խճողումը սկսած էր քաղաքներու մէջ :

Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը հինգին ընդամէնը 14 ցանկեր արձանագրուած էին : Կէս գիշերին՝ այդ թիւը բարձրացաւ 52ի :

Երեք շրջաններու մէջ միայն մէկական ցանկ ներկայացուած է .— Թիարէ, Օրլէանվիլ եւ Թիզի – Ուզու, մինչ Պոնի մէջ կը հաշուեն վեց, Ալժէի մէջ՝ վեց, Ալժէի արուարձաններուն մէջ՝ հինգ, Օրանի մէջ չորս, Կոստանդինի մէջ չորս ցանկ : 18 շրջաններ կան, ուր վերոյիշեալ երեքէն զատ ամէն տեղ մէկէ աւելի ցանկեր ներկայացուած են :

Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, այս ցանկերուն մեծ մասը էնթէկրասիոն *կը պահանջէ : Ընդհանուր առմամբ ազգայնական խմբակները ընտրապայքարին միջամուխ չեն եղած : Այս պարագան կը շեշտուի, երբ քննենք Սէթիֆի կացութիւնը. քաղքենիներու աւանդական այս կեդրոնին մէջ երկու ցանկեր կան միայն, որոնցմէ մէկուն առաջադրութիւնն է՝ «մրցասութիւնը ճզմել» : Սէթիֆի երկրորդ ցանկը գլխաւորուած է ընկերվարականի մը կողմէ՝ Տոքթ. Վինտերի – չէ, որ շահելու շատ քիչ հաւանականութիւն ունի :*

Ամէն պարագայի մէջ ցանկերու խճողումը դժուար թէ յստակ պատկեր մը կարենայ ներկայացնել : Քաղաքական թէ լրագրական շրջանակները առ այժմ նախատեսութիւն մը ընելէ կը զգուշանան : Պա՛րզ է միայն մէկ բան .— Թեկնածուներու մեծ մասը էնթէկրասիոնի *կողմնակից է :*

Միւս կողմէ ցանկերու հրապարակումը ցոյց տուաւ թէ կարգ մը ազատականներ վերջնականապէս քաշած են իրենց թեկնածութիւնը : Ասոնց կարգին՝ Ալժէի նախկին քաղաքապետ Շըվալիէ, ինքնավար ընկերվարական՝ Սավարի, «Էքօ տ'Ալժէ» թերթի տնօրէն Ալէն տը Սէրինի, Ֆիլիփվիլի քաղաքապետ Գրեւօ են. :

Միւս կողմէ ըմբոստները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը : Շաբաթ օր ռումբ մը արձակուեցաւ ջոկատի մը վրայ, Սիտի Պէլ Ապէսի մէջ. ոչ մէկ զինուոր վիրաւորուեցաւ բայց չորս մահմետականներ վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցան :

Պոնի մօտերը երկու զինուորականներ սպաննուեցան, երրորդ մը ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ :

Անծանօթ մը չորս փոքրիկներու ձեռքը ռումբ մը տուած է, որ պայթելով ծանրօրէն վիրաւորած է երեք երախաներ. անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուած են :

Ֆիլիփվիլի մէջ զինուորական կառքի մը անկիւնը զետեղուած ռումբ մը պայթեցաւ, զինուոր մը սպաննելով. վիրաւորուած են 14 ուրիշներ :

Պէլքուրի մէջ, Լիոն փողոցի վրայ կառքէ մը արձակուած ռումբ մը պայթեցաւ, երեք հոգի վիրաւորելով :

Թալլայի մօտերը զինուորական ճիփ մը ինկաւ ըմբոստներու ձեռքը. մէկ մեռաւ եւ մէկ վիրաւոր :

× Ֆրանսական կառավարութիւնը համակարծիք է, որ Միացեալ Նահանգները թեթեւ զէնքեր տան Թունուզի, մօտ 2400 ոստիկաններու զինման համար :

× Ալժերիոյ «ժամանակաւոր կառավարութեան վարչապետ» Ֆերհաթ Ապպաս կիրակի օր օդանաւով գնաց Ժընեւ «անձնական» պատճառներով :

× Կառավարութիւնը որոշեց Պատուոյ լեգէոնի մեծ չքանշանով պատուել ակադեմական Ֆրանսուա Մորիաքը : Ծնած՝ 1885ին, Մորիաք 1933ին ակադեմական ընտրուեցաւ եւ 1952ին ստացաւ Նոպէլի գրական մրցանակը :

Օրը Օրին

ԵՒ ՊԻՏԻ ԸՆԵՆ

Արդար ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ թէ Թուրքերը մէկ աղէկ սովորութիւն ունին — առաջուց, անուղղակի ձեւերով, կ'ազդարարեն թէ, օր մը չէ օր մը, նորէն գլխուդ պիտի իջեցնեն իրենց *էնթարիին* տակ պահուըտած *եաթաղանը* : Հասկցա՞ր — լա՛ւ : Չհասկցա՞ր — դո՛ւն գիտես : Վերջին պահուն, չեյլես — մեր Արեւելահայ եղբայրներուն ըսածին պէս — *փոշմանես* եւ գանգատիս :

— Աղբա՛ր, ես ասանկ ըլլալը գիտնայի նէ, գլխուս ճարը կը նայէի …

Երբ Թուրքը միտքը դրած է թէ հաշիւ պիտի տեսնէ Հայուն եւ՝ Յոյնին հետ, կ'ելլէ հաւկիթին մէջ մազ կը փնտռէ :

— Ինչո՞ւ ինծի ծուռ նայեցար, կեավո՛ւր …

— Էֆէնտի՛, ես քու վրադ ո՛չ ծուռ նայելու *մէրաք* ունիմ, ո՛չ ալ շիտակ …

— Չէ՛, նայեցա՛ր, ես գիտեմ, ես տեսայ որ նայեցար … Եթէ ինծի ա՛լ ծուռ չնայեցար, շանս ծուռ նայեցար … Ես քեզի կը ցուցնեմ :

« Ես քեզի կը ցուցնեմ »ի այս սպառնալիքը նորէն կը սաւառնի Պէյօղլուի կամ Կէտիկ Փաշայի ճամբաներուն վրայ, զանազան տարազներով :

Պոլսոյ *Սօն Փօսթա* թերթը, վերջերս, գանգատագիր մը հրատարակեր է իր սիւնակներուն մէջ : Յօդուածագիր էֆէնտին — ներողութի՛ւն, Պայը — դժգոհութիւն կը յայտնէ՝ իրենց մայրենի լեզուն գործածող Յոյներուն, Հայերուն եւ Հրեաներուն դէմ :

— Չի՛ վայլեր, *եաղըշմազ*, որ թուրքերէն գիտցող Թուրք հայրենակից մը, որ այս հայրենիքին բարիքները վայելած է, կը վայելէ եւ պիտի վայելէ, ելլէ իր մայրենի լեզուով բարբառի՝ Կամուրջէն Սկիւտար գացող շոգենաւին կամ Թիւնէլին Գլուխէն Շիշլի երկնցող հանրակառքին մէջ … Հա՛, եթէ մեր սքանչելի լեզուն չեն գիտեր, ատոր ըսելիք չունինք … Բայց, մեր սքանչելի լեզուն գիտնալ եւ չխօսիլ, ոնիր է, էֆէնտի՛մ, ոնիր …

Այս տեսակ *Վաթան խայընը* մարդիկ պէտք է իրենց *փըրթի*ները ժողվեն ու մեր *մէմլէքէթ*էն *ճիհէննէմ* ըլլան, երթան :

Մօտաւորապէս այս իմաստը ունի մոլեռանդ յօդուածագրին սպառնալիքը, որ անտարակոյս, ներշնչուած է ի վերուստ :

Քանի մը ամիս առաջ էր որ Ազգային ժողովին սեղանին վրայ եկաւ Հայուն, Յոյնին ու Հրեային լեզուն դպրոցներէն միանգամընդմիշտ դուրս քշելու ծրագիրը : Ոչ թուրք աշակերտները ի՞նչ իրաւունք ունին զանազան նիւթեր իրենց մայրենի լեզուներով սորվելու, երբ թուրքերէն կոչուած լեզուն լիուլի կը գոհացնէ զիրենք …

Կը տեսնէ՞ք որքա՛ն լրբացեր են ու որքա՛ն գոռոզացեր են որ յանդգնութիւնը ունին բերան առնելու իրենց երկրին « բարիքները » :

Ի՛նչ « բարիք » : Զարդէն, կոտորածէն, կողոպուտէն, առեւանգումէն զատ ուրիշ ի՞նչ «բարիք» վայելեցին Հայն ու Յոյնը եւ մնացեալները, այն օրէն ասդին երբ Թուրքին արիւնաթաթախ դրօշակը սկսաւ ծածանիլ Վոսփորի ափերէն մինչեւ Արարատի ստորոտը : Մինչեւ Հարաւի աւազները :

Թուրքը երդում բրած է — ամէն տարը, քանի տարին անգամ մը պիտի զգացնէ իր ներկայութիւնը : Ուրիշ ազգեր, իրենց ներկայութիւնը կը զգացնեն ձայնասփիւռ հնարելով, օդանաւ շինելով, ախտերու դէմ շինուկներ գտնելով կամ դէպի լուսին հրթիռներ արձակելով :

Թո՞ւրքը : Գտած է ամէնէն դիւրին միջոցը — անուանդ մոռնալո՞ւ վրա՞յ ես, ջարդէ՛ : Գանձանակիս մէջ մուկերը *թանկօ* կը պարեն, գնա՛ գողցիր Հայուն ու Յոյնին գանձանակը : Այն ատեն կը հասկնան թէ դուն ալ կաս ու տակաւին շան – սատակ եղած չես :

Այս սպառնալիքները ուրիշ իմաստ չունին : Կը պատրաստուին վաղուան համար.

— Սա երրորդ պատերազմը գա՛ր, նայէ ինչե՛ր, ինչե՛ր, ինչե՛ր պիտի ընենք աս *կեավուր*ներուն …

Եւ պիտի ընեն, վստահ եղէք :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ծանր դէպքեր պատահեցան անցեալ օր. անգլիացի զինուոր մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը վիրաւորուեցաւ : Երկու Յոյներ սպաննուեցան : Միւս կողմէ, կղզիին բրիտանական բոլոր քաղաքացիներուն զէնք պիտի բաժնուի՝ ինքնապաշտպանութեան համար, այս նպատակով քաղաքացիները Նիկոսիոյ մէջ զօրանոց հաւաքուեցան եւ զինուոր մը ցոյց տուաւ իրենց՝ թէ ինչպէս պիտի գործածեն զէնքերը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻՊԻՒՆ թերթի խմբագրապետ Ուոլթըր Լիփման, որ երկու շաբաթով գացած էր Խ. Միութիւն, տեսակցութիւն մը ունեցած է Խրուշչեւի հետ, որ յայտարարած է, թէ գերմանեւ–խորհրդային նոր դաշինք մը կարելի է կնքել՝ 1939ի համաձայնութեան նման :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը գնաց Ուաշինկթըն՝ Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Արտաքին նախարար Տըլըսի հետ կարեւոր խօսակցութիւններ ունենալու համար :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱԽՈՒՄ՝

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԵՒ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Թրքական մամուլի « Թա » գործակալութեան համաձայն Քիրքուքի մէջ կատաղի կռիւներ եղած են Թուրքերու եւ Քիւրտերու միջեւ : Ինչպէս անցեալ շաբաթ, այս անգամ ալ զինեալ Քիւրտեր յարձակում գործելով Թրքական վաճառատուներու վրայ՝ կողոպտած են, ցուցափեղկերը փշրած եւ պատռած՝ Աթաթիւրքի նկարները :

Այնուհետեւ զինամարտ մը ծայր տուած է Թուրքերու եւ Քիւրտերու միջեւ : Բանակը մեծ դժուարութեամբ միայն կարողացաւ կարգը վերահաստատել : Բայց, կացութիւնը ծանր կը նկատուի եւ մթնոլորտը՝ լարուած :

Մամուլի գործակալութիւնը կ'աւելցնէ թէ ձերբակալուած են համայնավար բազմաթիւ պարագլուխներ, որոնք պատրաստած էին այս խռովութիւնները :

Քիրքուքի Թուրքերը սարսափի մատնուած են : Արդարեւ, Իրաքի այդ շրջանին մէջ կ'ապրին մօտ յիսուն հազար Թուրքեր, որոնց ղեկավարները հեռագիր մը ղրկած են վարչապետ Մենտերէսի, որպէսզի Անգարայի կառավարութիւնը միջամտութիւն մը ընէ՝ Իրաքի Թուրք փոքրամասնութեան ապահովութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար :

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ տարեդարձին առթիւ *Յառաջ* լոյս չի տեսներ վաղը :

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԱՅՍՕՐ

ՀԱՅԱՆՈՒՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

3.

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Լիբանանեան ապստամբութեան օրերուն, ապստամբներու հետ գործակցութեան առաջին գծին վրայ գտնուեցան նաեւ Համայնավարները: Անոնց կարգին նաեւ «մեր» կարմիր-կտուցները: Եթէ արար Համայնավարները, ըմբոստներուն մէջ ամէնէն ծայրայեղները նկատուած «Նէճատի»ներուն հետ կը ներկայացնէին որոշ ուժ մը, «մերինները», ընդհակառակն աւելի բեռ եղան առաջիններուն վրայ, քան թէ փնտռուած արժէք մը ներկայացուցին: Այս ճշմարտութեան կարկառուն ապացոյցը եղաւ այն, որ Պէյրութի մէջ իրենց «միջնաբերդը» նկատուած եւ իրարու դէմ առ դէմ գտնուող երկու փոքր թաղերու — Նոր Հաճընի եւ Խալիլ Պետեւիի — պաշտպանութեան համար, հարիւրաւոր արար Համայնավարներ պահեցին հոն մինչեւ ըմբոստութեան վախճանը: Պարզ այն պատճառով, որ առանձինն պիտի չկրնային դիմադրել, որեւէ ժամանակ, դուրսէն գալիք հաւանական յարձակումի մը:

Հայանուն կարմիր-կտուցները, սակայն, «հերոսացա՜ն» այն ատեն, երբ ըմբոստներու բարձրախօսը օգտագործեցին ամէն օր, ցերեկ եւ գիշեր, Դաշնակցութեան եւ անհատ Դաշնակցականներու դէմ հայհոյելու, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Հայրապետն ու մեր այլ բարձրաստիճան եկեղեցականները անլուր նախատինքներով անարգելու եւ բոլորին մէկ-բերան սպառնալու համար: «Հերոսացա՜ն», նաեւ, իրենց ձեռքը պատահօրէն ինկած քանի մը Հայեր առեւանգելու եւ զանոնք գազանային չարչարանքներու ենթարկելու կամ ենթարկել տալու առիթներով: «Հերոսացա՜ն», տակաւին, երբ քսութեանց ու զրպարտութեանց տեսակը փորձեցին ապստամբներու մօտ, Դաշնակցականները ներկայացնելու համար իբրեւ ... իմպերիալիզմի գործակալներ կամ ... հրէական լրտեսներ: Եւ «հերոսացա՜ն», վերջապէս, երբ օրին մէկը, կեցած-տեղը սպաննեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Լիբանանի ազգային խումբի ամէնէն շատ սիրուած ֆութպոլիստներէն Շամին եւ սպաննելու նպատակով ծանրօրէն վիրաւորեցին անոր ընկերը՝ Սէրայտարեանը, ու այսպէսով դուռ բացին հայկական ճակատի բռնկումին, որուն արիւնոտ հետեւանքները, քառապատիկ սաստկութեամբ իրենք կրեցին վերջ ի վերջոյ:

Մինչեւ այս անարգ ոճիրները բախում չկար Հայանուն Համայնավարներուն հետ: Դաշնակցականները չէին կորսնցուցած իրենց պաղարիւնը, հակառակ ուղղակի եւ անուղղակի ամէն կարգի գրգռութիւններուն: Եւ սակայն, ըմբոստութեան առաջին երեք ամիսներու ամբողջ տեւողութեան շրջանին: Դաշնակցութիւնը, առաջին օրէն իսկ կիրարկեց՝ Լիբանանի եղբայրասպան կռիւներուն մէջ կողմ չբռնելու եւ երկու ճակատներուն հանդէպ ալ պարկեշտ կեցուածք ունենալու իրատես քաղաքականութիւնը: Այս վերաբերումը միայն կը համապատասխանէր լիբանահայ գաղութի շահերուն, եւ, եթէ գաղութը նուազագոյն կորուստով ու վնասով կրցաւ դուրս գալ Լիբանանեան այս ծանր ողբերգութեան մէջէն, այդ կը պարտինք առաւելապէս Դաշնակցութեան կիրարկած այդ առողջ քաղաքականութեան:

Դաշնակցութիւնը մտահոգուեցաւ միայն՝ ուղղակի վտանգի մը պարագային ինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտութեամբ, վստահ ըլլալով անշուշտ, որ նման վտանգ, երբ եւ իցէ, արար ըմբոստներէն չէր որ պիտի գար: Արդարեւ, քաղաքացիական պատերազմի ամէնէն տաղնապալի օրերուն իսկ չեղաւ դէպք մը, ուր, ոեւէ Դաշնակցական գործ ունեցած ըլլար արար ըմբոստներուն հետ, հակառակ նոյն իսկ Հայանուն կարմիր-կտուցներու այլատեսակ գրգռութիւններուն և զրպարտութեանց՝ ըմբոստ շրջանակներու մօտ, Դաշնակցութեան դէմ: Ու փոխադարձաբար արար ըմբոստներն ալ որեւէ բան չըրին Հայութեան եւ առանձնապէս Դաշնակցականներու դէմ, բացի մէկ երկու դէպքերէ, որոնք, իրենց կարգին, նիւթուած էին Հայանուններու կողմէ: Այսպէսով ալ պիտի վերջանար կացութիւնը, եթէ երբեք Շամին չսպաննուէր անոնց ձեռքով եւ տրուած չըլլար, հետեւաբար, մարդասպանութեանց ազդանշանը:

Բոլշեւիզմը փորձեց միշտ գրգռել ըմբոստները Դաշնակցութեան դէմ, բայց չյաջողեցաւ: Եւ երբ չյաջողեցաւ, կռիւը փոխադրեց ան հայկական իրականութեան մէջ, որպէսզի այս անգամ կարենայ ըսել ըմբոստներուն, թէ տեսէ՛ք, ձեզի հետ գործակցած ըլլալնուս համար է որ Դաշնակները կը յարձակին մեր վրայ եւ կը սպաննեն մեզ...

Հայանուն կարմիրներու այս ոճիրներն ու անոր յաջորդածները զզուանք պատճառեցին Դաշնակցական, համակիր եւ չէզոք զանգուածներուն: Զզուանք պատճառեցին նաեւ գրգռիչ քսութիւններն ու հայհոյանքները իրենց թերթերու էջերէն եւ ըմբոստներու ձայնասփիւռէն, մեր բարձրաստիճան եկեղեցականներու հասցէին: Ահա այս իսկ պատճառով կազմուած հայկական ճակատը երկուստեք ստեղծեց սուր լարուածութիւն մը, որ, հոգ չէ թէ քիչ մը նուազած ուժգնութեամբ, կը շարունակուի դժբախտաբար մինչեւ այսօր: Ու սակայն՝ հակառակ ընդհանուր կացութեան բարելաւման եւ անդորրութեան վերահաստատման մայրաքաղաքի այլ շրջաններուն մէջ:

Շարունակուող այս կացութեան իսկ բերմամբ, տակաւին «արգիլուած գօտիներ» կան Պէյրութի հայաբնակ թաղամասերուն մէջ: Եթէ 3-400 հայ ընտանիքներ պատսպարող Նոր Հաճըն եւ Խալիլ Պետեւի թաղերէն ներս Դաշնակցականներն ու անոնց համակիրները կը նկատուին անբաղձալիներ, անդին, փոխադարձութեան արդար օրէնքով, անբաղձալի կը նկատուին Հայանուն Համայնավարներն ու անոնց գործօն գործակիցները 30-35.000նոց Պուրճ Համուտ եւ Էշրէֆիէ հայաշատ թաղերուն մէջ: Կամովին կամ բռնի տեղահանուած հարիւրաւոր ընտանիքներ ուրիշ երդիքներու տակ պիտի անցնին յառաջիկայ ամիսները, եթէ երբեք վերջ չգտնեն անունով միայն Հայ Համայնավարներու գրգռութիւնները:

Ի պատիւ սակայն Դաշնակցութեան պէտք է ըսել, որ հակառակորդներու հանդէպ իր վերաբերումին մէջ եղաւ ան աւելի քան զուսպ եւ ուղղամիտ: Մինչ կարմիրները, օրինակի համար, փողոցներն ինկած Դաշնակցական կամ համակիր մարդ կը փնտռէին, որպէսզի առեւանգեն, չարչարեն եւ ի վերջոյ սպաննեն կամ ուրիշներու յանձնելով չարչարել եւ սպաննել տան: Դաշնակցականները այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ քայլ առին այն բոլոր ընդարձակ թաղամասերուն մէջ, որոնք կը գտնուէին իրենց թեւարկութեան, հսկողութեան ու հակակշռին տակ: Հայանուն կարմիր-կտուցները դռներ կոտրելով մտան Դաշնակցականներու եւ համակիրներու տուներէն ներս եւ աւազակօրէն թալանելով, տարին ինչ որ կրնային տանիլ: Դաշնակցականները, ընդհակառակն, ձեռք չդպցուցին այն բոլոր բնակարաններուն, որոնց հակադաշնակցական տէրերը հեռացած էին այս կամ այն պատճառով: Մէկ խօսքով, Դաշնակցականներու եւ մեր համակիրներու վերաբերումը մինչեւ վերջը եղաւ անխախտ եւ պաղարիւն, այնքան ատեն, որ Հայանուն կարմիրները չէին սպառնար իրենց կեանքին: Եւ, եթէ նման պարագաներու տակ, ժողովրդական հակազդեցութիւնը եղաւ խիստ ու աններող, ատոր ալ պատասխանատուները իրենք, Համայնավարները եղան:

Այս գետնի վրայ ալ, սակայն, իրերը աստիճանաբար պիտի յանգին իրենց տրամաբանական վախճանին: Ու պիտի յանգին այն հիմնական նկատումով, որ Համայնավարները, որոնց կարգին եւ «մեր» Հայանունները, սիրուած չեն ըլլար Լիբանանի մէջ: Ըմբոստութեան ամիսներուն, երբ ապստամբ ղեկավարները մարդու պէտք ունէին, օգտագործեցին անոնց ինքնամատոյց այլ անպէտ ծառայութիւնը: Իսկ հիմա որ ամէն ճիգ կը թափուի՝ անգամ մը եւս վերահաստատելու համար համակեցութիւնը Լիբանանի այլազան ու այլադաւան բազմութեանց միջեւ, Համայնավարները, որոնք ամէն տեղ խաղաղ կենցաղի յաւիտենական թշնամիներն են, առանց այլեւայլի եւ անխուսափելի կերպով պիտի մեկուսացուին երկրի քաղաքական կեանքին մէջ եւ հարկադրաբար պիտի քաշուին իրենց պատեաններէն ներս: Այս ուղղութեամբ արդէն իսկ կան ուշագրաւ նախանշաններ եւ իրողութիւններ, որոնց մանրամասնութեանց մէջ մտնելը կը նկատենք անժամանակ: Երբ այդ նախանշաններու եւ իրողութեանց գծով ձեւաւորուի վաղուան կացութիւնը, այն ատեն ամէն ինչ կը դառնայ յստակ, ու կը դառնայ այդպէս ամէնէն առաջ Համայնավարներուն համար:

Այս իրականութեանց լոյսին տակ պիտի եզրակացնենք ըսելու համար, որ փորձանքներու ու փորձութեանց երկարատեւ ամիսներու ընթացքին Դաշնակցութեան կիրարկած անկողմնակալ եւ իրատես քաղաքականութիւնը արժանացաւ ոչ միայն մեր հանրային կարծիքի, այլեւ բոլոր լուրջ մարդոց գնահատանքին: Ու այսօր, երբ վերջ գտած է դոյզ ապստամբութեանց արիւնոտ շրջանը, ոչ ոք կրնայ ըսել, թէ Դաշնակցութիւնը դէշ բրաւ կողմ չբռնելով մէկ կամ միւս հատուածին ի նպաստ: Այլապէս, գուշակութիւն ընելու հարկ չկայ ըսելու համար, թէ ի՛նչ աղէտի կ'ենթարկուէր Լիբանահայ գաղութը, եթէ երբեք անոր ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքը ներկայացնող մեր կուսակցութիւնը իր կարգին զէնք վերցնէր կողմերէն մէկուն կամ միւսին դէմ: Ահա այդ աղէտն էր որ խնայուեցաւ մեր ժողովուրդին, շնորհիւ Դաշնակցութեան շրջահայեցութեան եւ պարկեշտ ու լրջախոհ կեցուածքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Սովետական Հայաստան պարբերականը, որ իբրեւ «հասարակական, գրական, գեղարուեստական պատկերազարդ ամսագիր» կը հրատարակուի «արտասահմանի հետ բարեկամութեան եւ կուլտուրական կապի հայկական Ընկերութեան կողմէ, Սեպտեմբերի թիւով կուտայ «Սփիւռքահայ Գրականութեան» համայնապատկեր մը:

Այս համայնապատկերը պատրաստած է Պատրիկ Սելեան անունով մարդ մը, որ գեղարուեստի մասին, ժամանակին, իր հմտութեան եւ հասկացողութեան ապացոյցը տուաւ յայտարարութեամբ մը թէ Երեւանի Օփերային հետ բաղդատելով՝ ախոռ մըն է արեւմտեան պետութեան մը օփերան:

Այս համայնապատկերը կը զարդարեն, տաղանդաւոր գրողներու կարգին, մարդիկ որ կը կոչուին ... Մալէզեան՝ «հանդերձ բարեկամօք»:

Համայնապատկերը կազմողին յիշողութեան եւ գիտցած բաներուն մասին գաղափար մը տալու համար՝ կ'արժէ արտատպել Պատրիկ Սելեանի յօդուածը ամբողջութեամբ, իբրեւ զուարճալիք:

Մէկ բան միայն կ'ուզենք աւելցնել այստեղ.— Երբ Հայաստան մեկնած ու տեղաւորուած մարդիկ իրենց չգիտցած բաներուն համար կը վարձատրուին, վարձատրո՛ղն է միայն որ կը կորսնցնէ, եւ այդ կորուստը շա՜տ է ... զուարճացնելու համար մեզ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմից յետոյ Սփիւռքահայ գրականութեան զարգացման մէջ Փարիզը կատարեց շատ աչքառու դեր: Դա պատահական չէր, ի հարկէ: Փարիզը, որ անցեալում, ընդհուպ մինչեւ 1914 թիւը, Պոլսից յետոյ հանդիսացել էր արեւմտահայ մշակոյթի զարգացման ամենակարեւոր օճախներից մէկը, ամէն տուեալ ունէր այդ դերը կատարելու համար: Սկսած 19րդ դարի վերջի կէսից մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմի վախճանը, Փարիզում իրենց գրական-հասարակական գործունէութիւնն էին ծաւալել՝ Վահան Թէքէեանը, Արշակ Չօպանեանը, Մինաս Չերազը, Զապէլ Եսայեանը, Լեւոն Բաշալեանը, Տիգրան Կամսարականը եւ շատ ուրիշներ: Փարիզում են ստեղծագործել կերպարուեստի այնպիսի ականաւոր ներկայացուցիչներ, ինչպէս Փանոս Թէրլէմէզեանը, Էդգար Շահինը եւ Մախոխեանը: Առաջին համաշխարհային պատերազմից յետոյ, երբ Պոլիսը դադարում է արեւմտահայ մտքի զարգացման կենտրոն լինելուց, Մեծ Եղեռնը վերապրած մտաւորականութեան մի կարեւոր մասը հաւաքւում է Փարիզում, այդ թւում Վահան Մալէզեանը, Ռուբէն Որբերեանը, Եփիմէ Աւետիսեանը (Անայիս), Զարուհի Պահրին եւ շատ ուրիշներ, ինչպէս նաեւ մինչեւ հայրենիք վերադառնալը՝ Աւետիք Իսահակեանը:

Գրական աւագ սերունդը, որ յետպատերազմեան շրջանում համախմբուեց Փարիզում, գրիչը ցած չդրեց, հայ ժողովրդի ճակատագրի նկատմամբ կարճատեւ անորոշութեանն ու տուայտանքներին յաջորդեցին Խ. Հայաստանի իրականութեան ներշնչած վստահութիւնն ու ոգեւորութիւնը՝ հայ ժողովրդի ապագայի նկատմամբ: Հիմնականում արեւմտահայ գրականութեան ու արուեստի ապրող դասականները հանդէս եկան ի պաշտպանութիւն Խ. Հայաստանի:

Ֆրանսահայ գրականութիւնը, որպէս սփիւռքահայ գրականութեան մի հատուածը, իր մէջ ամփոփելով արեւմտահայ դասականների նախախորհրդային շրջանի հին ստեղծագործութիւնները՝ համալրուած նրանց յետխորհրդային շրջանի նոր վաստակով, հիմնականում հանդիսանում է հանրագումարը գրական այն հունձքի, որ վերջին երեք տասնամեակում տուեց գրական միջին սերունդը: Գրական կրտսեր եւ կրտսերագոյն սերունդ ֆրանսահայ իրականութիւնը չտուեց, բացառութեամբ այն երիտասարդ գրողներից, որոնք, ինչպէս Ռուբէն Մելիքը, ստեղծագործում են ֆրանսերէն լեզուով: Եւ դա արդիւնք է ասիմիլյացիայի *այն քաղաքականութեան, որ ֆրանսիական կառավարող շրջանակները տանում են ազգային փոքրամասնութիւնների նկատմամբ: Հայկական տարրական դպրոցները, որոնք պահպանւում են մեծ զոհողութիւնների գնով, ոչ մի հնարաւորութիւն չունեն մինչեւ վերջ հասցնելու հայերէն լեզուի ուսուցումը: Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանն այն միակ դպրոցն է, որ ընդունակ է Եւրոպայում գրական կրտսեր ու կրտսերագոյն սերունդ պատրաստելու: Անշուշտ Ֆրանսիայում կան եւ կրտսեր գրողներ, ինչպէս Զանդուն, Իհմալեանը, Աւետիս Ալեքսանեանը եւ ուրիշներ, որոնք, վերջին տասնամեակում, Պոլսից անցան Փարիզ, ուր կային աճման ու զարգացման համար համեմատաբար աւելի նպաստաւոր պայմաններ:*

Ֆրանսիայում գրական միջին սերունդը ասպարէզ իջաւ երեք տասնամեակ առաջ: Այդ սերունդը հասունանում էր այն պայքարում, որ մղւում է մի կողմից հայրենադաւ դաշնակ կլիկի, միւս կողմից դէպի Խ. Հայաստանը համակրող, նրանով ոգեւորուող աշխատաւորական զանգուածների ու հայրենասէր մտաւորականութեան միջեւ: Դաշնակներն ամէն կերպ աշխատում էին իրենց ջլատիչ ազդեցութեանը ենթարկել անապատի արհաւիրքները վերապրած եւ չափահասութեան տարիքը թեւակոխած որբերին, որպէս ռէալիզմ *նրանց հրամցնելով անկումային, պոռնոգրաֆիկ, երիտասարդ գրողի համար գայթակղութիւններով ու փորձութիւններով լեցուն պուլվարային գրականութիւնը: Դաշնակների այդ ջանքերը հակահարւած են ստանում տակաւին որբանոցներում Խ. Հայաստանով խանդավառուած ու առաջդիմական զանգուածային շարժումների մէջ ներգրաւուած երիտասարդ գրողների կողմից, որոնց վերապահուած էր վերջնական յաղթանակը: Առաջաւոր գրականութեան յաղթանակի համար մղուող պայքարում գրական նոր սերունդի ձեւաւորմանն ու հասունացմանը մեծապէս օգնում էին Երեւանից ստացուող խորհրդահայ գրողների ստեղծագործութիւնները Հայպետհրատի հրատարակչութեամբ լոյս տեսնող Եղիշէ Չարենցի եւ Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւնների հատորները,*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Աւ. Իսահակեանի պատմուածքներու ժողովածուն։ Թարգմանուած են 25 պատմուածքներ, ժողովածուին կցուած են ծանօթագրութիւններ եւ յօդուած մը՝ բանաստեղծի կեանքի ու գործին մասին։ Գիրքը հրատարակուած է 3500 օրինակ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ռուսերէն լեզուով վերահրատարակուած է Հմ. Սիրասի «Անահիտ»ը։ Գիրքը հրատարակուած է 75 հազար օրինակ տպաքանակով։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ աւազահանքերուն մէջ գտնուած է նախապատմական փիղի ոսկոր մը։ Քանի մը օր առաջ նոյնպիսի ոսկորներ գտնուած էին այլ աւազահանքերու մէջ. ոսկորները յանձնուած են գաւառագիտական թանգարան։

ինչպէս նաեւ, Սիմոն Յակոբեանի խմբագրութեամբ Վիէննայում լոյս տեսնող «Արեգ» ամսագիրը։

Հաստնութեան շրջանը թեւակոխած որբերին իրենց ազգայնացնող ազդեցութեան տակ պահելու որպէս միջոց, 20ական թուականների սկիզբներին, դաշնակները կազմեցին Զափահաս Որբերի Միութիւնը (ԶՈՄ), որին գլխաւորում էր պնդաճակատ յետադիմական Շաւարշ Նարդունին։

ԶՈՄի շարքերում յայտնուեցին երկու երիտասարդ գրողներ՝ Շահան Շահնուրն ու Վազգէն Շուշանեանը, որոնք իրենց գրական տաղանդով անմիջապէս արժանացան բոլորի ուշադրութեան։ Ինչքան էլ նրանց սկզբնական գործերում, որոնք լոյս տեսան ԶՈՄի օրգան «Մենք» ամսագրում, շատ բան կար պուլվարային ու վուլգար, այնուամենայնիւ այդ գործերը աչքի էին ընկնում իրենց գրական վարպետութեամբ։

1930 թուին Փարիզում հիմնուեց ֆրանսահայ նորագոյն գրողների ընկերութիւն։ Այս ընկերութեան մէջ միաւորուել էին առաջաւոր երիտասարդ հայ գրողներ՝ գլխաւորութեամբ Միսաք Մանուշեանի եւ Սեմայի։ Մանուշեանի խմբագրութեամբ սկսեց լոյս տեսնել ընկերութեան օրգան «Զանգ» ամսագիրը։ Ընկերութիւնն ու «Զանգ»ը կոչուած էին կարեւոր դեր կատարելու ոչ միայն Ֆրանսիայի, այլ շատ ուրիշ երկրների նորագոյն գրողներին հաւաքագրելու եւ նրանց գրական եռանդն ու տաղանդը ճիշդ ուղիով առաջնորդելու տեսակէտից։ Աւելի յետոյ Սեմայի խմբագրութեամբ իրար յաջորդեցին՝ «Զանք» ու «Ջահ» ամսագրերը, որոնց էջերում հանդէս եկան իրենց հասունութեան շրջանը թեւակոխած երիտասարդ գրողներ, եւ որոնց էջերում որպէս բանաստեղծ եւ արձակագիր ձեւակերպուեցին Միսաք Մանուշեանն ու Սեման (Գեղամ Աթմաճեան)։ Ոչ պակաս դեր կատարեց ՀՕԿ ամսագիրը։

(1) ՊԱՏՐԻԿ ՍԵԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

●

ՎԻԷՆ, (Յառաջ). — Թէեւ յոգնած եւ գաղրած մեր այս երկարատեւ պանդխտութեան մէջ. սակայն մեր ազգային զգացումները նոր ուժ մը, վերանորոգուած աշխուժութիւն մը, խանդ մը կը ստանան, երբ քով քովի կուգանք տօնախմբելու համար համազգային վսեմ դէպքեր եւ կամ յիշատակելի մեծ տարեդարձներ։

Կիրակի, Նոյեմբեր երկուքին, Սէրքըր Կաթոլիքի մեծ սրահը բոլորովին կերպարանափոխուած էր։ Հանդիսաւոր եւ ամէն խաւէ հետաքրքիր բազմութիւն մը եկած էր մասնակցելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան 68րդ տարեդարձի հանդիսութեան։

Վարագոյրը բացուեցաւ։ Բեմին յարդարանքը շատ պարզ ձգուած էր, հազիւ մէկ-երկու նկարներ ...։ Բայց կենդանի պատկերը Դաշնակցութեան զինանշանին՝ բահ, գրիչ, դաշոյն, — աւելցուց հետաքրքրական երեւոյթ մը։

Զինանշանը կազմող անխօս դերակատարներն էին Քղէլեան Յ., Կ. Զարուլեան, Զոպոյեան եւ Յովհ. Մարգարեան։

Ապա Վիէնի, Վալանսի եւ Լիոնի Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը երգեց «Մշակ բանուոր»ը, որուն յաջորդեց օրուան նախագահ ընկեր Ս. Գալուստեանի բացման ճառը։

Նախագահը, յիշեցուց թէ այլեւս անփոփոխելի սովորութիւն է դարձեր այս օրուան առթիւ մտերմիկ հաշուետուութեան նստիլ դէմ-դիմաց, Հայ ժողովուրդը եւ անոր ծոցէն ելած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Քանի մը պատմական ակնարկներէ վերջ, եւ մեր առօրեայ դժուարութեանց թիւմը կատարելով, նախագահը վերջացուց իր խօսքը յայտարարելով բարձր եւ յստակ թէ «Հայ ժողովուրդը, ցրուած աշխարհիս չորս ծագերուն, կը սպասէ որ Հայրենիք վերադառնայ, իր հայրերուն պատմական երկիրը»։

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ, մեներգներ, նուագներ՝ ջութակի կամ կիթառի վրայ, փայլ մը եւս ընծայեցին վերամուտի առաջին եւ մեծագոյն ձեռնարկին։

Այսպէս երկու դպրոցական հայկակներ՝ Ս. Բարսեղեանց եւ Կ. Տոլմաճեան անսայթաք, լաւ առոգանութեամբ սրտաբուխ հատուածներ արտասանեցին։

Օրիորդ Մատ. Զոպոյեան, Վիէնի Նոր Սերունդի կողմէ իմաստալից ուղերձ մը կարդաց Հ. Յ. Դաշնակցութեան 68րդ տարեդարձին նուիրուած։

Իսկ Լիոնի Նոր Սերունդի աւետաբերներէն մին ընկեր Խ. Պէպիրեան իր ջութակին վրայ նուագեց «Կիլիկիա»ն ու ներկաներուն բուռն բաղձանքին վրայ ստիպուեցաւ նուագել «Հունձքի երգը»։

Օր. Աստղիկ Պապայեան երգեց Հայաստանեան երկու խրապաշտ երգեր։

Իրեն յաջորդեց Տիկին Վ. Ռստիքեան, մեներգեց երկու քնքոյշ երգեր «Հայրենիք» եւ «Իմ երգը» ողբացեալ Գ. Ալէմշահէն։

Գեղարուեստական յայտագիրը հետզհետէ ճոխացաւ Արման Խօքսիզեանի երկու յաջորդական նուագներով, կիթառի վրայ, ինչպէս նաեւ ընկեր Յ. Չէքեանի արտասանութեամբ, հոգեհանգիստ Յ. Թումանեանի։

Բոլորովին նոր եւ հաճելի անակնկալ մը եղաւ Վիէնի Նոր Սերունդի երկու օրիորդներու՝ Թ. Մաջոյեանի եւ Ա. Կարապետեանի զուգերգը՝ «Ցիշում եմ ես»։

Հարկ չկայ ըսելու որ գեղարուեստական բաժինին մասնակցողները — անխտիր ամէնքը լիառատ ծափերով ողջունուեցան ներկայ հոծ բազմութեան կողմէ։

Ապա ընկեր Ժ. Միրիճեան (Մարսէյլէն) բեմ բարձրացաւ։

Ահա գլխաւոր կէտերը իր բանախօսութեան. — «Հայրենակիցներ, ուրիշ ազգեր, օրինակի համար Անգլիան, տուած են հանճարներ. հայ ժողովուրդն ալ ետ չէ մնացած. տուած է իր հանճարեղ Նաբեկացին, առանց թուրք ազգին հետ համեմատելու նուաստութեան, մենք տուած ենք մեր լաւագոյնը աշխարհին։

Եւ եթէ երկար ժամանակ ապրեցաւ հայ ժողովուրդը տրորուած, անարգուած, սակայն երջանիկ օր մը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդ առաւ, որպէսզի ձեռք տալով վերականգնէ զինքը եւ առաջնորդէ, միշտ յուսադրելով, պայքարելով։

Հայոց պատմութիւնը կը յիշէ Հայուն ազատատենչ պայքարը, այո, միշտ կախյանուն ազատութեան։

Հայը դարերէ ի վեր կայ, կը մնայ միշտ կենդանի, առոյգ, միշտ լոյսը սիրող, լո՛յս, լո՛յս գոչելով։

Այդ 68րդ տարեդարձի առիթով, մեր կուսակցութիւնը կ'ուզէ տեսնել հայ ժողովուրդը իր հողին վրայ, տեսնել Արագածը, Կապուտակ Սեւանը, տեսնել ազատութիւնը, բարգաւաճումը, խաղաղ, շինարար կեանքը։ Եւ ի վերջոյ կ'ուզենք որ հայ ժողովուրդը հարազատ տէրը դառնայ մեր հայրենիքին։ Եւ տեսնէ Մասիսը, սրբազան, վեհափառ Մասիսը եւ վրան՝ եռագոյնը»։

Այս խանդավառ եւ հայրենաշունչ խօսքերով ընկեր Ժ. Միրիճեան վերջացուց իր երկարաշունչ բանախօսութիւնը։

Աւանդական փակման քայլերգով եւ նախագահի շնորհակալութեան խօսքերով՝ ուղղուած ներկաներուն եւ գեղարուեստական բաժինին սատարողներուն, հանդէսը վերջացաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ։

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն շնորհաւորելի է, որ համեստ միջոցներով կրցաւ կազմակերպել ամէն տեսակէտով յաջող հանդէս մը։

Կ. Տ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՕՔ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԱՌ ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Սրբազան Հայր,

Նախ ձեր ներողութիւնը կը խնդրեմ նամակիս հրապարակային հանգամանք մը տալու ստիպուած ըլլալուս։

Փարիզահայ երկու շաբաթաթերթերու մէջ, (16 Հոկտեմբերի թիւեր), քաղաքացի մը կը յայտարարէ թէ ձերդ Սրբազնութեան յանձնած է, յանուն ֆրանսահայ թանգարանին Արեւելքի մէջ հաւաքած բոլոր հնութիւնները։

Խոնարհաբար կը խնդրեմ որ երկու բառով, այո կամ ոչ, բարեհաճիք պատասխանել մեծ թիւով ազգայիններ մտահոգող հետեւեալ երկու հարցումներուն՝

Ձեզի յանձնուածներուն մէջ կը գտնուի՞ն այն խիստ թանկարժէք առարկաները, որոնց մէկ մասին նկարագրութիւնը հրատարակուեցաւ Արեւելքի հայ թերթերու մէջ եւ Փարիզահայ շաբաթաթերթի մը 13 Մարտ թիւին մէջ, այսինքն՝

1) Սկիհ մը ձոյլ արծաթ եւ ոսկի։

2) Տրդատ թագաւորի գօտին, ոսկի ադամանդակուռ օղակը։

3) Ձեռագիր աւետարան մը 17րդ դարէն։

4) Ուրիշ մը՝ 1420 թուակիր։

5) 17րդ դարէն խուզներկ նկար մը։

6) Արծաթեայ քշոցներ, ոսկի հրեշտակներով։

7) Վարդապետական գաւազան մը, փղոսկրէ։

8) Ձոյլ ոսկի սրբատուփ մը 14րդ դարէն։

9) Տառեան ընտանիքի պատկերները փղոսկրի վրայ։

Կը խնդրեմ նաեւ որ բարեհաճիք իբր նախագահը Կրօն. Ընկ.թեան ճշդել թէ թանգարանը ո՞ր թուականին հաստատուած է եկեղեցւոյ խորհրդարանի սրահին մէջ։

Արդարեւ երկու հրապարակային յայտարարութիւններով եկեղեցւոյդ հոգաբարձութեան այժմու նախագահը կը պնդէ թէ 1947ին է։ Իսկ ես լաւ կը յիշեմ որ 1950ի Յուլիսին է որ թանգարանը սկսած է հոն հաստատուիլ (տես ատենագրութիւն Կրօն. Ընկ.թեան վարչութեան, նիստ 2 Մարտ 1950, 4 Մայիս 1950, 26 Յուլիս 1950)։

Այս կէտին վրայ եւ յետ քննութեան մատնանշած ատենագրութիւններուն ձեր պատասխանը կրնայ շատ կարճ ըլլալ՝ 1947 կամ 1950։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով և որդիական յարգանքով՝

ՀԱՅԿ ԹՕՓԱՔԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (293)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՅ ԲԵՐԴԸ

Կանանչ բուսականութեան մի նշոյլ անգամ չէր մնացել նրանց վրայ. ամէն ինչ այրել էր տօթը։ Միայն օշինդրը բուրում էր իր սուր, կծու հոտով։

Ահա ճանապարհը խաչաձեւ կտրելով, անցաւ չարագուշակ նապաստակը։ Նա բարձրացաւ մի քարի վրայ եւ, ականջները ցցած, հեռուից նայում էր մեզ վրայ։ Երբ մօտեցանք, անյայտացաւ մացառների մէջ։ Գոնէ մի պուէտս անցնէր, դա կ'ուրախացնէր ինձ, դա արդէն նշան կը լինէր, որ մեր ճանապարհորդութիւնը, ինչ նպատակով էլ եւ լինէր, բարեյաջող վախճան կ'ունենար։ Բայց նապաստակը չար է գուշակում։ Այդ նախապաշարմունքը, սկսեալ մանկութիւնից, իմ մէջ այն աստիճան արմատացած էր, որ ես սկսեցի կասկածել, որ անպատճառ մի որ եւ իցէ անյաջողութեան կը հանդիպենք։ Այդ մասին, ի հարկէ, ամաչեցի Ասլանին մի բան ասել, վախենալով նրա յանդիմանութիւնից։

Մենք անցանք մի Հայոց գիւղի մօտով։ Գետնափոր խրճիթները հազիւ բարձրանում էին գետնի մակերեւոյթից։ Տափակ կտուրների վրայ կալ էին կալսում։ Որպէս ծանրութիւն, երեխաներին խմբով ածել էին կամնասայլի վրայ, մի զոյգ եզներ քաշում էին եւ պտտեցնում դեռ չմանրած յարդի վրայ։

Մայրը, հեծանոցը ձեռին, խառնում էր յարդը։ Ջաղջախի սուր ատամները, որ կազմուած էին կայծքարի կտորներից, կտրատում էին յարդի խոշոր մասերը։ Տղամարդիկ չէին երեւում։ Նրանց մի մասը դաշտերում ուրիշ աշխատանքներով էին զբաղուած, իսկ շատերը գնացել էին օտար երկիրներ, պանդխտութեան մէջ էին ապրում։ Մի քանի ծերունիներ նստած էին կալի մօտ, դիզած խուրձերի հովանիի ներքոյ, ծխում էին։ Մեզ տեսնելով ամէնքը կանգնեցին եւ խորին կերպով գլուխ տուին։ Մեր առաջնորդներից մէկը մօտեցաւ նրանց եւ կրակ խնդրեց, որ իր չիբուխը վառէ։ Մենք անցանք։ Երբ նա կրկին եկաւ եւ հասաւ մեզ, ես հարցրի.

— Ի՞նչ էին խօսում այն ծերունիները։

— Հարցնում էին, թէ ո՞վ է այդ մարդը։

— Դուք ի՞նչ ասացիք։

— Ասացի՝ եւրոպացի ճանապարհորդ է։

— Նրանք ի՞նչ ասացին։

— Հարցնում էին, թէ ի՞նչ նպատակով է ճանապարհորդում։

— Էլ ուրիշ ոչինչ չհարցրի՞ն։

— Հարցրին, թէ ո՞ւր է գնում։ Ես ասացի՝ գնում է Հայկայ բերդը տեսնելու։ Նրանք երանի տուեցին եւրոպացու աչքերին, որ կը տեսնէ Հայկայ բերդը։

— Միթէ՞ նրանք չեն տեսել։

— Չեն տեսել. այդքան մօտիկ են ապրում, եւ չեն տեսել։

— Դա շատ զարմանալի է։

— Զարմանալու ոչինչ չկայ, ես աւելի զարմանալին կ'ասեմ ձեզ. ինձ պատահել է տեսնել գիւղացիներ, որոնք մի քանի մղոնով միայն հեռու են ապրում մի վանքից, երբ օտար երկրներից եկած ուխտաւորների քարաւանը նրանց գիւղի մօտով անցնում է, նրանք խորին բաղձանքով ասում են ուխտաւորներին. «Երանի ձեր աչքերին, որ կը գնաք, կը տեսնէք մեր վանքը»։

Այդ խօսակցութեան միջոցին՝ մեր առաջնորդի միւս ընկերն էլ մօտեցաւ մեզ։ Ես այժմ միայն սկսեցի ուշադրութեամբ քննել նրանց դէմքերը։ Այդ դէմքերը ինձ շատ ծանօթ էին երեւում։ Ինձ թւում էր, թէ մի տեղում պէտք է տեսած լինէի նրանց։ Բայց ե՞րբ եւ ի՞նչ տեղում, մտաբերել չէի կարողանում։ Այդ տարակուսանքը երկար տանջում էր ինձ։ Միթէ՞ կարելի էր մոռանալ այդ տեսակ մարդկանց։ Երկուսն էլ բարեկազմ երիտասարդներ էին, կարծես, մի զոյգ Ասլանիներ լինէին։ Ես անիծում էի իմ ըթամտութիւնը։ Եթէ տեսել էի, անպատճառ պէտք է ուրիշ հագուստով, ուրիշ կերպարանքով տեսած լինէի, եւ ոչ որպէս այժմ, լազի հագուստով, ինչպէս հագնուած էին Արթինի բոլոր ծառաները։

Ես տատանւում էի անստուգութեան մէջ։ Մտածում էի հարցնել։ Միթէ՞ նրանք կ'ասէին, թէ ովքեր են, կամ մենք մի ժամանակ տեսնուել ենք։ Եթէ ասելու լինէին, հէնց առաջին անգամից կ'ասէին։ Բայց նրանք ոչինչ կերպով չէին ցոյց տալիս, որ ինձ ճանաչում են, կամ որ եւ իցէ ժամանակ հանդիպել ենք միմեանց։ Իմ յիշողութեան մէջ այդքանը միայն պարզ էր, որ այդ երկուսին միասին, միաժամանակ, մի տեղում էի տեսել։ Եւ այդ շատ զարմացնում էր ինձ։ Ես թողեցի, որ հանգամանքները պարզեն այդ մթութիւնը, այժմ դարձայ դէպի միւս ընկերը, հարցնելով.

— Դեռ երկա՞ր ճանապարհ է մնում մինչեւ Հայկայ բերդը։

— Եթէ այդպէս արագ գնալու լինենք, կէսօրից փոքր ինչ անցած կը հասնենք, — պատասխանեց նա։

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

ԺԸՆԵՒԻ մէջ երկուշաբթի օր բացուեցաւ միջազգային նոր ժողով մը՝ անակընկալ յարձակումներու հարցին շուրջ: Արեւմտեան կողմէն ժողովին կը մասնակցին՝ Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Գանատա եւ Իտալիա, իսկ միւս ճակատէն՝ Խ. Միութիւն, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա եւ Ալպանիա:

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ մամուլը կը գրէ թէ անգլեւհրէական բարեկամութիւնը վերսկսած է եւ Վարչապետ Մաքմիլընի վերջին յայտարարութիւնները ցոյց կուտան թէ արաբական բարեկամութեան համար Լոնտոն Իսրայէլը պիտի չզոհէ:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը վեց միլիառ ֆրանքի վարկ մը բացած է Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան՝ ֆրանսական ապրանքներու գնման համար. այս համաձայնութիւնը առժամեայ է, քանի որ երկու երկիրներու առեւտրական համաձայնագիրը տակաւին չէ ստորագրուած:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ եգիպտական դեսպանատան մօտ ուժանակ մը պայթեցաւ, որուն պատճառով մեծ թիւով ոստիկաններ դիրք բռնեցին դեսպանատան շրջակայքը:

ՊԱՂՏԱՏԻ Ուխտին զինուորական ընդհանուր հրամանատար նշանակուեցաւ անգլիացի զօրավար Ճոնս՝ թուրք զօրավար Աքալընի տեղ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ դարձեալ առաջարկեց որ Միացեալ Նահանգները իրենց զօրքերը հեռացնեն Հարաւային Քորէայէն:

ԳԱՀԻՐԷԻ Արաբական Լիկայի նոր պալատին մէջ 1959 Ապրիլ 16ին տեղի պիտի ունենայ արաբական քարիւղի առաջին ժողովը. այս առիթով լիկայի ընդհանուր քարտուղարը հրաւիրագիրներ ղրկած է արաբական բոլոր երկիրներուն:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը մերժեց խորհրդային սպառնալիքը՝ որով Պարսկաստան չէր յարգած ռուսեւպարսկական դաշինքը՝ Միացեալ Նահանգներու հետ զինուորական համաձայնագիր մը կնքելով: Թեհրանի կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ Խ. Միութեան թշնամի ոչ մէկ երկրի հետ պատերազմական դաշինք կնքած է, բայց իր պաշտպանութեան համար դաշինքներ կնքելու իրաւասութիւնը իրեն կը պատկանի միշտ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ սկսաւ արքայական Մահմուտ Նամուքի դատավարութիւնը. Իրաքի յեղափոխութեան յաջորդ օրը ձերբակալուած եւ յանձնուած էր Գահիրէի իշխանութեանց:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ միջազգային հանդիպումներու կարգին Իտալիա- Ֆրանսա հաւասար մնացին Կիրակի 2 – 2:

Այրի Տիկին Ռեբեկա Թէլլալեան, Այրի Տիկ. Եպրուհի Տրդատեան (Պէյրութ), Ժան, Վարդգէս, Աւետիս Պահատուրեան, Այրի Տիկին Անդրէաս Պահատուրեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Բ. Գայայալեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Փափազեան, Օր. Ժիւլիէթ Թէլլալեան, Այրի Տիկին Կ. Նալպանտեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Մ. Նալպանտեան եւ զաւակները, խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նալպանտեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 29, Րիւ Փօլ Տըլէնժ, Անկէն 78 տարեկան հասակին, 8 Նոյեմբերին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, 12 Նոյեմբեր, ժամը 15ին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Անկէնի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Պ. Յակոբ Առաքելեան ցաւով կը ծանուցանէ իր կնոջ՝

ԹԱԹԻԱՆԱ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Էուիէսոն)

մահը որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր ութին, 63 տարեկանին, իր բնակարանը 20 Րիւ Նէնժէսէր Է Քօլի:

Յուղարկաւորութիւնը այս Չորեքշաբթի (Նոյեմբեր 12) առաւօտ ժամը 10·30ին, Ռուս ուղղափառ եկեղեցւոյ մէջ, 132 Րիւ Փուէն տիւ Ժուռ, մեթրօ Մարսէլ Սանպա:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահներուն մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Gaston Defferreի

(Երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ — ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է՝ Նոր Սերունդը:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սալ Իմպալիւլէ Գօնսէրվաթուարի մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար:

Կը նախագահէ՝

ԸՆԿ. Ս. ՓՈՂԶԱՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ (Փարիզէն)

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ:

Երգչախումբը կը ղեկավարէ՝
Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հանդէսէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք քովի սրահը, մինչեւ ուշ ատեն, առատ կերուխում, ուրախ զուարթ մթնոլորտ: Մուտքը ազատ է

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ
«ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 16 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին — Նուագախումբ

ՊԻՒՖԷ — ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն 0 Կլիւպ:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կ. Խաչի Պօլ. Օտտոյի (Մարսէյլ) մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի իր ամուսնոյն ընկեր Յ. Քիւթիւճեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ այրի տիկին Սրբուհի Փափազեանէ տասը հազար ֆր., ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան, իր ամուսնոյն՝ հանգուցեալ Սաղաթէլ Փափազեանի մահուան, տարելիցին առթիւ: Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեանէ երեք հազար ֆրանք՝ իրենց մօրը հոգւոյն ի յիշատակ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի ընդարձակման, ողբացեալ Տիկին Գոհար Վարդանեանի մահուան տարեդարձին առթիւ:

Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին կը նուիրեն.—

Պ. Պ. Սէրճանեան, Էլմանեան, Տայեան, Օհանեան, Հայրապետեան, Ալթունեան, Տէր Արսէնեան եւ Խորասան հազարական ֆրանք:

Պ. Պ. Գազանճեան եւ Արապաճեան հինգ հարիւրական ֆրանք:

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն.—

Տիկին Վ. Զորաշեան տասը հազար ֆր, Պ. Պետրոսեան հինգ հազար, Պ. Վ. Քիւրքճեան հազար, Օր. Բանիկեան հինգ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գարաեան հազար, Պ. Պալըքճեան հինգ հարիւր:

Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Արապեան հազար, Պ. Պ. Համբարձումեան, Անդրանիկեան հազարական, Զատիկեան հինգ հարիւր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոս. Միութեան բացառիկ ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Մխաքեան» խումբին կողմէ:

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քըրուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք:

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 9ին Քաֆէ Քառէ սրահը:

Կը խօսի Տէր Պարգեւ Քհնյ. Մէրճանեան: Նիւթ ունենալով «Խօսելու արուեստը»: Մուտքը ազատ է, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը 300 ֆրանք:

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Թիւ 8 – 9

240 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ:

1200 ֆրանք: Դիմել Պ. Բիւզանդ Թոփալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եղիսաբէթ Սրապեան, Երեւանէն, կը փնտռէ իր տղան՝ Լեւոն Սրապեան, որ 1928ին որբերու հետ եկած է Ֆրանսա եւ ժամանակ մը Մարսէյլ աշխատելէ ետք՝ անցած Փարիզ: Ծառայած է ֆրանսական բանակին մէջ եւ գերի բռնուած՝ Գերմանիա, ուրկէ նամակ մը գրած է իր մօրը, որ այն ատեն Յունաստան կը գտնուէր: Լեւոնին հօրը անունն է՝ Յարութիւն Սրապեան: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Լիոնի եկեղեցիին, 69 Րիւ Լուի Պլան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

JEUDI 13 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8342 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4143

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԵՒՌՈՒՍ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ տարուան աշնան սեւ ամպեր մթագնած էին Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական հորիզոնը: Նոր պատերազմի մը մղձաւանջը կը սաւառնէր օդին մէջ :

Թուրքիա յիսուն հազար զինուոր համախմբած էր Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ՝ կազմ ու պատրաստ յարձակելու :

«Նամակամարտ»ի փայլուն շրջանին, Բուլղանին երկու անգամ ազդարարագիր ուղղեց Մէնտէրէսի՝ զգուշացնելու համար Թուրքիան որեւէ յարձակում փորձելէ Սուրիոյ դէմ :

Թուրք վարչապետը մեծ կարեւորութիւն չտուաւ բոլշեւիկեան ծանուցագրին: Իր պատասխանին մէջ «բերկրանքով» յիշեց այն հին, բարի օրերը, երբ «անկեղծ բարեկամութեան եւ փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ կը տիրէր» Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ :

Մէնտէրէս կը շեշտէր մասնաւորաբար, որ «այդ բարեկամութիւնը օգտակար եղած է Թուրքիոյ», ինչպէս նաեւ Խորհրդ. Միութեան, որ «Թուրքիոյ պէս մահու եւ կենաց պայքար կը մղէր»: Ու եզրակացնելով կը հրաւիրէր Բուլղանինը՝ Թուրքիոյ հետ հաստատել իրական բարեկամական յարաբերութիւններ՝ հիմնուած փոխադարձ վստահութեան վրայ :

Հակառակ այս փաղաքշական պատասխանին, քանի մը օր վերջ Խրուշչեւ Նիւ Եորք Թայմզի թղթակցին կը յայտարարէր, որ «Թուրքիա մէկ օր իսկ չի կրնար դիմանալ» եթէ փորձէ յարձակիլ Սուրիոյ վրայ:

Առաջին սպուտնիկը նոր էր արձակուած եւ Կրեմլինի վարիչներուն ձայնը բարձր կը հնչէր :

Այս գրաւոր ու բանաւոր սպառնալիքներէն երկու շաբաթ վերջ, 1957 Հոկտ. 29ին՝ Խրուշչեւ հետն առած Անաստաս Միկոյեանն ու Մառեշալ Բաղրամեանը՝ Մոսկուայի Թրքական դեսպանատան մէջ ուրախ զուարթ շամփանեա կը խմէր Թուրքիոյ կենաց՝ անոր ազգային տօնին առթիւ:

Սպառնալիքը հրաշիւք իմն սիրաբանութեան էր փոխուած: Վերադարձ մը կատարուած էր դէպի «հին սէրերը» :

Այս տարի քայլ մը աւելի առաջ երթալով, Մոսկուայի «Թաս» գործակալութիւնը հոկտեմբեր 29ին Թուրքիոյ հանրապետութեան 35րդ տարեդարձին առթիւ հրատարակած է 15 էջնոց գրքոյկ մը՝ պանծացնելու համար Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ փոխադարձ սիրալիր յարաբերութիւնները, սկսեալ 1919էն :

Կ'արժէր անշուշտ վայելուչ կերպով ոգեկոչել Թուրքեւռուս եղբայրութեան եւ սրտառուչ բարեկամութեան քառասնամեակը ...

Լենին եւ Մուսթաֆա Քեմալ իրարու հանդիպած էին նոյն ճամբուն վրայ: Երկուքն ալ «Մահու եւ կենաց կռիւ» կը մղէին արեւմուտքի «աշխարհակալ» պետութեանց դէմ:

Եւ սակայն իրենց ա՛յնքան նեղ ու ճգնաժամային օրերուն, անոնք սրտագեղ համաձայնութեամբ մը առիթը գտած էին իր սաղմին մէջ խեղդելու Հայաստանի նորածիլ Հանրապետութիւնը եւ իրարու միջեւ բաժնելու մեր հայրենի պատմական հողերը :

Զլանալով ակռայ ցոյց տալ «աշխարհակալ»ներուն դէմ, իրենց ուժը փորձած էին մեր մինուճարին վրայ :

Առանց Լենինի, Սթալինի եւ ընկերներուն զինուորական, դրամական ու դիւանագիտական օժանդակութեան՝ անհնար էր, որ ոտքի կանգնէր անդունդին ծայրը հասած Թուրքիան :

Մոսկուայի վարիչները տակաւին այսօր ալ հպարտութեամբ եւ պարծանքով կը յիշեն թէ «Խորհրդ. Միութիւնն էր, որ առաջին անգամ զօրավիգ հանդիսացաւ թուրք ազգին, երբ անիկա պայքար կը մղէր օտար արշաւանքներուն դէմ, յանուն հայրենիքի եւ ազգային անկախութեան»:

Կրեմլին կրկին «եղբայրական» ձեռք կ'երկարէ Թուրքիոյ, յայտնելով որ «պատրաստ է ամէն ձեւով օգնելու Թուրքիոյ տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստի զարգացման»:

Մեր կարմիր – կտուցները պիտի բանա՞ն վերջապէս իրենց աչքերը եւ պիտի տեսնե՞ն թէ ո՞վ է Թուրքին իսկական բարեկամը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ «ՄԻԿ»ԵՐԷՆ ՀԱԼԱԾՈՒԵԼՈՎ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԱՄՄԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի առաւօտ Յորդանանի թագաւորը իր անձնական օդանաւով մեկնեցաւ Ամմանէն, իր արձակուրդը Եւրոպա անցընելու համար: Այսուհանդերձ, մեկնումէն 2.30 ժամ ետք Հիւսէյնի օդանաւը վերադարձաւ Ամմանի օդակայանը: Քիչ ետք թագաւորը կը յայտարարէր թէ իր օդանաւը կէս ճամբայէն վերադարձած էր որովհետեւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան «Միկ»երը հալածեցին զինքը, պարտադրելով որ Դամասկոս իջնէ :

Արքայական երկշարժակին մէջ կը գտնուէր նաեւ անգլիացի օդաչու մը, որ կը վարէր օդանաւը: Հակառակ անոր, որ միջազգային օրէնքները յարգելով Հիւսէյն հարկ եղած կարգադրութիւնները ըրած էր եւ Սուրիացիք ոչ մէկ խոչընդոտ առեղծած էին, երբ օդանաւը Դամասկոս կը մօտենար, Սուրիացիները պահանջեցին որ Դամասկոսի օդակայանը իջնէ: Օդաչուն թագաւորին հետ խորհրդակցելէ ետք Դամասկոսի օդակայանի հսկիչներուն յայտնեց, թէ պիտի իջնէ, բայց ուղղութիւնը փոխելով սլացաւ դէպի Ամման: Ցանկարծ, արաբական «Միկ»երը սկսան հետապնդել զայն: Շնորհիւ անգլիացի օդաչուին վարպետութեան՝ «Միկ»երը չյաջողեցան կրակ բանալու առիթը ունենալ :

Միջազգային օրէնքներու հակառակ Սուրիացիներու առած քայլը մեծ աղմուկ առեղծեց մասնաւորապէս Յորդանանի մէջ: Ամմանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս բողոքագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին՝ Արաբական Հանրապետութեան դէմ :

Յորդանանեան խորհրդարանը բացառիկ ժողով մը գումարեց երեքշաբթի օր, քննելով արաբական հալածիչներու յարձակումին հարցը եւ Յորդանանի բողոքագիրը: Այս ժողովին մասին պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն կայ եւ տրուած որոշումները գաղտնի կը պահուին :

Հիւսէյն թագաւորի Ամման վերադարձը մեծ խանդավառութիւն առեղծեց երկրին մէջ, ուր ժողովուրդը մինչեւ առաւօտ ուրախութիւն ըրաւ եւ տարձանակի հարուածներ պարպեց՝ «կեցցէ Հիւսէյն» աղաղակելով: Կը լսուէին նաեւ հակաեգիպտական կանչեր, շատեր կը պոռային. «անկցի Նասըր»:

Ամբոխը խմբուեցաւ արքայական պալատին առջեւ՝ պահանջելով որ թագաւորը տեսնուի, երբ այս վերջինը պատշգամ ելաւ եւ նշան մը ըրաւ որ ցրուին՝ հրապարակը պարպուեցաւ :

Միւս կողմէ Սուրիոյ մէջ հրապարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, ուր

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11Ը

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

•

«ԼԱՒ ԼՍԵՑԷ՛Ք, ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄՆ Է ՈՐ ՁԵԶԻ ԿԸ ԽՕՍԻՄ» ԸՍԱՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՈԹԻ

Զինադադարի քառասնամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ Փարիզի եւ բովանդակ Ֆրանսայի մէջ: Առտուն կանուխ քանի մը հազար հոգի լեցուած էին արդէն Շանզ Էլիզէի վրայ, ուր տողանցք մը տեղի ունեցաւ :

Ժամը 9.30ին սկսած տողանցքէն քիչ ետք բացառիկ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Նախագահ Քոթի որ ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորին շիրիմին վրայ: Ապա Քոթի միշտ ծափահարութեանց մէջ հեռացաւ: Կէսօրէ վերջ Նախագահ Քոթի յուզիչ ճառ մը խօսեցաւ Ռըթոնտի մէջ (զինադադարի ստորագրութեան վայրը):

«Լաւ լսեցէք, լաւ լսեցէ՛ք այն ծեր մարդը որ այսօր ձեզի կը խօսի, հաւանաբար, վերջին անգամ. Ֆրանսացինե՛ր, միանանք: Միանանք ինչպէս մէկ անգամ մէկ մնացինք 44 տարի առաջ, ինչպէս միացած մնացինք չորս անվերջանալի տարիներ այն վճռական համոզումով թէ պիտի ըլլանք մինչեւ ծայրը՝ պէտք եղած բոլոր զոհողութիւնները, կարգապահութեան մէջ: Ես վստահ եմ թէ այս յիշատակի օրը մասնաւոր նշանակութիւն մը կը ստանայ այսօր. եւ կրնանք ըսել անոնց որ ամէն ինչ տուին Ֆրանսան ազատելու համար.— ժամանակը եկած է երբ ձեր կամքը պիտի ըլլայ. երիտասարդ Ֆրանսան ճամբայ ելած է: Ահաւասիկ կ'առաջանայ եռանդով եւ կորովով, դէպի այն ապագան զոր պատրաստեցիք եւ գծեցիք : Ազատութեան մեր հին երկրին մէջ, ամէն ոք պիտի ընտրէ համաձայն իր խղճին եւ գիտակցութեան: Թող գաղափարները ընդդիմանան գաղափարներուն, թող մարդիկ ընդդիմանան մարդոց, բնական է եւ օրինաւոր իրական ժողովրդավարութեան մը մէջ, բայց մէկ պայմանով.— այն որ ոչ ոք, ոչ ընտրուածները ոչ ընտրողները մոռնան որ իրենց տարակարծութեանց եւ մրցակցութեանց վերեւ կայ՝ Ֆրանսան, Ֆրանսան որ ամէն գնով պէտք է երրորդ յաղթանակ մը ունենայ, այս անգամ ինքն իր վրայ» :

Ճառ մը խօսեցաւ նաեւ նախկին Ռազմիկներու նախարարը՝ Միշըլէ որ շեշտեց թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա հաշտութեան ճամբուն վրայ են: «Եղբայրասպան պատերազմը որ Եւրոպայի երկու մեծ պետութիւններ պիտի առաջնորդէր իրենց կործանումին, վերջացած է : Ֆրանսա եւ Գերմանիա միացած են այսօր, հասարակաց Եւրոպան պաշտպանելու մեծ ճիգով մը :

—o—

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ Աթաթիւրքի մահուան 20րդ տարեդարձը տօնուած է մեծ շուքով. ժամը 9.15ին երթեւեկը դադրած է բոլոր քաղաքներու մէջ (Աթաթիւրքի մեռած ժամը):

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Վ. Յ. Օնպաշեան, Կրէնոպլը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Յար. Օնպաշեան սրահ»ին համար, Բ. վճարում 200.000 ֆրանք :

Տիկին Հոխփսիմէ Իւլրիշ (Տիկին Վ. Օնպաշեանի քոյրը) նոյն սրահի կահաւորման ծախքերուն համար 20.000 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. Կրէնոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէն «Հերոսներու Սրահ»ին համար 40.000 ֆրանք :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութեան կողմէ բանակումի հասոյթէն մնացած 6349 ֆրանք :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւ – Կոմուլքա տեսակցութենէն ետք լեհեւխորհրդային յայտարարութիւն մը եղաւ, ինչպէս կը հաղորդէ «Թաս» գործակալութիւնը: Հետեւեալ ձեւով կարելի է խտացնել այդ յայտարարութիւնը.—

1.— Ատլանտեան երկիրներու քաղաքականութիւնը եւ մասնաւորապէս ամերիկեանը՝ կը ձգտի արեւմտեան Եւրոպան վերածել հիւլէական զինարանի :

2.— Գերմանիոյ սպառազինումը խաղաղութեան կը սպառնայ :

3.— Ինչպէս կ'առաջարկէ Արեւելեան Գերմանիա՝ նախապատրաստական բանակցութիւններ պէտք է ըլլալ, Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու նպատակով :

4.— Միացեալ Նահանգներու կողմէ առաջադրուած «Մեծերու ժողովը» պէտք է գումարուի :

5.— Ուաշինկթընի բռնած դիրքին առջեւ Վարշաւայի Ուխտը պէտք է զօրանայ :

Անշուշտ այս յայտարարութեան մաս կը կազմէ նաեւ Չինաստանի եւ արաբական երկիրներու միանականութիւնը՝ Խ. Միութեան հետ, թօթափելու համար «աշխարհակալներու լուծը»: Այսուհանդերձ, Մոսկուայի յայտարարութիւններուն մէջ մասնաւոր ուշադրութիւն կը գրաւեն Գերմանիոյ մասին եղած ակնարկութիւնները: Ինչպէս կ'երեւի, Խրուշչեւ վերջերս սկսած է մեծ կարեւորութիւն ընծայել Գերմանիոյ :

Միւս կողմէ խորհրդային Արտաքին նախարարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Միացեալ Նահանգներու՝ անակնկալ յարձակումներու շուրջ Ժընեւի մէջ բացուած խորհրդակցութիւններուն մասին:

Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն այս յուշագիրը հիմնուած է խորհրդային ծանօթ տեսակէտին վրայ.— զինաթափում: Խ. Միութիւնը կը մտածէ թէ առանց զինաթափութեան՝ անակնկալ յարձակումներու առաջքը առնելու փորձերը անիմաստ են :

ԼԱՐՈՒԱԾ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Արժանթինի մէջ նոր տագնապ մը ծայր առաւ եւ Նախագահ Ֆրոնտիսի պաշարման վիճակ հաստատեց՝ երեսուն օրուան համար: Այս միջոցին դիմած է կառավարութիւնը՝ խորտակելու համար Մենտոզա շրջանին մէջ ֆերոնականներու եւ համայնավարներու կողմէ շղթայազերծուած քաղաքական գործադուլը :

Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են Արժանթինի գրեթէ բոլոր շրջաններուն մէջ :

Գորտոպայի ֆերոնական նախկին կառավարիչը, ինչպէս նաեւ նախկին վարչակարգին բազմաթիւ պարագլուխները ձերբակալուած են :

Թուքմանի մէջ, ուր ժողովուրդին մեծամասնութիւնը հաւատարիմ կը մնայ Փերոնի, բազմաթիւ համայնավարներ եւ ֆերոնականներ, որոնց կարգին՝ Փրոֆ. Պարպիէրի, հարցաքննուեցան: Ձերբակալուողներուն մէջ կը գտնուին նաեւ ծայրայեղ աջակողմեաններ, որոնք Փերոնի իշխանութեան օրով բանակին աջ թեւը կը կազմէին:

Պաշարման վիճակը հաստատուելով Արժանթինի մէջ վերջ կը գտնէ բացարձակ ազատութեան, որ գոյութիւն ունէր վեց ամիսէ ի վեր: Նախագահ Ֆրոնտիսի անդրադարձած է որ ազգային միութիւնը կարելի չէ իրագործել՝ ֆերոնական բռնատիրութենէն ետք եւ հաւանական է որ «ուժ»ի այս քաղաքականութեան պատճառով փոփոխութիւններ ըլլան կառավարութեան մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԱՅՍՕՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ-ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

(4 եւ վերջ)

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Նոյեմբեր ...). — Դաշնակցութեան իրատես քաղաքականութիւնը իր պաշտօնական արտայայտութիւնը ունեցաւ անգամ մըն ալ, ասկէ երկու շաբաթ առաջ, երբ կը կատարուէր Խորհրդարանի նոր նստաշրջանի նախագահին ընտրութիւնը:

Գրեթէ ասկէ առաջ, թէ սուր մրցակցութիւն կար երկու ընտրելիներու շուրջ: Մէկը Խորհրդարանի նախորդ նախագահն էր՝ Ադէլ Օսէյրանը, որ թեկնածու էր, այսպէս ըսած, Խորհրդարանի շամունական մեծամասնութեան եւ ասոր համակիրներուն, իսկ միւսն էր՝ ընդդիմադիր ճակատի (Ռաշիտ Քարամէ, եւն.) թեկնածուն՝ Սապրի Համատէն:

Դաշնակցութիւնը, Լիբանանի մէջ իր գոյութեան եւ գործունէութեան ամբողջ շրջանին, գրեթէ անշեղօրէն կիրարկած է հիմնական սկզբունք մը, — ըլլալ միշտ օրուան իշխանութեան հետ, մղելով իր կուսակիցները կատարելու իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնները հաւատարմօրէն, առանց միջամուխ ըլլալու լիբանանեան ներքին պայքարներուն: Այդպէս եղած էր նախորդ կառավարութեանց կամ վարչաձեւերու օրով, այդպէս պէտք էր ըլլար նաեւ այսօր, երբ կառավարական նոր շրջանի մը ղեկավարը կը դառնար Թրիփոլիի ապստամբութեան պետը Ռաշիտ Քարամէն:

Այդպէս ալ եղաւ: Քուէարկութեան պահուն, Խորհրդարանի Դաշնակցական երեսփոխանը՝ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, իր քուէն տուաւ Սապրի Համատէին, նախատեսելով հանդերձ, թէ կրնար մնալ ան փոքրամասնութեան մէջ:

Աւելորդ է ըսել, թէ դրական տպաւորութիւն ձգեց Դաշնակցութեան այս կեցուածքը կառավարութեան պետին եւ անոր արտակառավարական գործակիցներուն վրայ: Ու ձգեց այդ տպաւորութիւնը, որովհետեւ իր այդ կեցուածքով, Դաշնակցութիւնը անգամ մը եւս հաստատած եղաւ, թէ ինք ունի միայն եւ միայն Լիբանանի գերագոյն շահերուն մտահոգութիւնը եւ քանի որ այդ շահերուն պաշտպանութիւնը ներկայիս վստահուած է վարչապետ Ռաշիտ Քարամէին, ապա ուրեմն Դաշնակցութիւնն ալ անոր զօրավիգ հանդիսանալէ զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել: Նման կեցուա՛ծք մը միայն կը համապատասխանէր Լիբանանահայ գաղութի հաւաքական շահերուն:

×

«Ենդի դէմէն», մեր անուղղայ հակառակորդները օրօրուեցան հազար ու մի երազներով, ի ... գործադրութիւն իրենց հինցած – մաշած ծրագիրներուն եւ իրրեւ արդիւնք իրենց գործակցութեան ըմբոստներուն հետ: Գահազուրկ պիտի հռչակէին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ արժանընտիր Կաթողիկոսը, պիտի բռնէի՜ն անոր եւ անոր հետ մեր միւս բարձրաստիճան եկեղեցականներու օձիքէն, պիտի փետտէի՜ն անոնց մօրուքները, իսկ Դաշնակցականներն ալ պիտի դարձնէին դժոխքի բաժին ...

Ապստամբութիւնը վերջացաւ արդէն, բայց տերեւ մը անգամ չշարժեցաւ Անթիլիասի մէջ: Իսկ Դաշնակցականները մնացին միշտ ի պատուի եւ պահեցին իրենց դիրքերը յաչս բոլորին: Զիրականացաւ, չկրցա՛ն իրականացնել մինչեւ անգամ իրենց «նուազագոյն պահանջը», — հիմնել առանձին համայնք եւ առանձին ... Կաթողիկոսութիւն: Զկարծուի թէ ձեռնարկներ չըրին, ըրին, բայց ինչպէս միշտ այս անգամ ալ մնացին ձեռնունայն եւ յուսախաբ: Դեռ երկու շաբաթ առաջ, խաժամուժային պատուիրակութիւն մը, դիմելով արտաքին նախարար Պ. Ուէյնիին (իսլամ), որ շատ լուրջ ու բարի մարդու համբաւը կը վայելէ, խնդրած է անոր միջամտութիւնը հայկական վէճերուն, իբրեւ իրաւարար, առանց բոպէ մը անդրադառնալու, թէ անհեթեթութիւն է ցուցնել նախարարի մը գլուխը այսպիսի խնդիրներով այս օրերուն, երբ, ըմբոստութիւնը նոր վերջացած, նախարարները, լուծելիք այնքան հրատապ հարցեր ունին իրենց առջեւ: Ըսելու հարկ չկայ անշուշտ, որ նախարարին պատասխանը քաղաքավարական մերժում մը եղած է նաեւ այս դիմումին առթիւ: Ահա այսպէս, արդիւնքի տեսակէտով, տասնեց մը անգամ չշարժեց իրենց ինքնամատոյց, շահախնդրական եւ հետեւաբար անպէտ մասնակցութիւնը շղթայազերծուած ըմբոստութեան:

×

Ազգային – Հանրային կեանքը արդէն իսկ սկսած է ձեւաւորուիլ Պէյրութի մէջ, առաջուան պէս: Կաթողիկոսարանէն եւ Առաջնորդարանէն սկսեալ մեր այլ ազգային մարմիններն ու հանրային կազմակերպութիւնները լծուած են տենդագին աշխատանքի, վերջին վեց ամիսներու անընականոն կեանքին հետեւանքները դարմանելու առաջադրութեամբ:

Առաջին հերթին վերաբացուեցան բոլոր հայկական վարժարանները, — միջնակարգերը, նախակրթարանները եւ մանկապարտէզները, որոնք փակուած էին դեռ տարեշրջանը չվերջացուցած: Կրթական բոլոր հաստատութիւնները առհասարակ պահած են իրենց աշակերտներուն նախկին համրանքը, իսկ կարգ մը դըպրոցներ ալ արձանագրած են յաւելումներ: Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին աշակերտութեան համրանքը այն է, ինչ որ էր անցեալ տարեշրջանին: Վերադարձած է մեծագոյն մասը անցեալ տարուան գիշերօթիկներուն (արտասահմանէն): Ու հաւանաբար աշակերտներու թիւը յաւելում մըն ալ կ'ունենայ մօտաւոր օրերուն:

Բաց են բոլոր եկեղեցիները, որոնք, առաջուան պէս կը լեցուին հաւատացեալ բազմութիւններով:

Երբ սովորական օրերուն անցնիք դըպրոցներու բակերէն, ուր կը վխտան մեր հազարաւոր մանուկները եւ կամ, կիրակի ու տօնական օրերուն երթաք եկեղեցի կը տեսնէք այնտեղ խռնուած ժողովուրդը, երբեք պիտի չկրնաք հաւատալ, թէ տակաւին երեք շաբաթ առաջ, կրակներու տեղատարափին տակ տակնուվրայ էր ամբողջ Պէյրութը եւ մեծէն մինչեւ փոքրը կ'ապրէր այդ արիւնոտ օրերու անդոհանքը:

Մարած է տակաւին հանրային – մշակութային կեանքը միայն եւ հանդէսներ կամ հրապարակային հաւաքոյթներ չեն կազմակերպուիր: Շարժանկարի սրահներն ալ վերաբացուեցան դեռ շաբաթ մը առաջ, իսկ լուսարգելը կը շարունակուի տակաւին կէս գիշերէն վերջ ժամը մէկէն մինչեւ չորս:

Մօտաւոր ձմեռնամուտը հանրային – մշակութային կեանքն ալ պիտի վերակենդանացնէ բնականաբար եւ Պէյրութահայութիւնը դարձեալ պիտի ունենայ իր հրապարակային այլազան ձեռնարկները, — հանդէս, թատրոն, դասախօսութիւն, եւայլն:

Բոլոր երեւոյթները եւ ձեռք առնուած բոլոր միջոցները կ'ընթանան երկրի վերջնական խաղաղեցման ճամբով: Աղէտին հետեւանքները անշուշտ դեռ երկար ժամանակով զգալի պիտի դառնան մասնաւորաբար տնտեսական գետնի վրայ, բայց ընդհանուր է այն լաւատեսութիւնը, թէ ներքին ճիգերու եւ արտաքին աջակցութեանց շնորհիւ պիտի սպիանան վէրքերը եւ Լիբանանը, շատ չանցած պիտի դառնայ դարձեալ Մերձաւոր Արեւելքի ամէնէն շէն, կենսունակ ու բարգաւաճ երկիր:

Մաղթենք, ի բոլոր սրտէ, որ գեղեցիկ Լիբանանը ուրիշ անգամ մըն ալ աչքի չգայ եւ անցածը մոռցուի երթայ գէշ երազի մը պէս ...

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏՈՒՖԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Շինանիւթերու պակասը զգալի է Հայաստանի մէջ եւ այս պարագան կը բացատրուի անով՝ որ շինարարութիւնը բուռն թափով կը ծաւալի երկրին մէջ:

Ծանօթ է, որ շինաքարի անսպառ պաշարներ ունինք: Հարցը հոն է, որ շինաքարի արտադրութիւնը աւելի արդիւնաւէտ պէտք է դարձնել, շինութիւններու պահանջը բաւարարելու համար:

Իսկ ի՞նչ է անհրաժեշտ, այս նպատակին համար: Նախ՝ պէտք է տուֆի արտադրութիւնը դնել ճարտարարուեստի գետնին վրայ, լիովին մեքենայացնել հանոյթը, բարելաւել արտադրութեան թէքնիքը: Այս ուղղութեամբ ցարդ անբաւարար աշխատանք կատարուած է: Հայաստանի քարի հանքերուն մէջ աշխատանքը կը կատարուի հին մեթոտներով. այսուհանդերձ՝ տարեկան արտադրութիւնն է մէկ միլիոն խորանարդ մեթր:

Նոյնիսկ Արթիկտուֆի հանքերուն մէջ, ուր տարեկան կ'արտադրուի չորս հարիւր հազար խորանարդ մեթր տուֆ, մեքենայացման մակարդակը շատ ցած է:

Այժմ, երբ կը պահանջուի աւելի քան կրկնապատկել շինաքարի եւ մասնաւորապէս տուֆի հանոյթը, հին մեթոտներով կարելի չէ յառաջ երթալ: Հարկ է գտնել նոր ձեւեր, ստեղծել բարձր արտադրութեան սարքաւորումներ, մշակել քարի օգտագործման աւելի արդիւնաւէտ եղանակներ: Այդ ձեւով հնարաւորութիւն կը ստեղծուի կարճ ժամանակի մէջ, երկու – երեք տարիէն, վերակառուցել արտադրութիւնը, ստեղծել տուֆի զգալի աւելցուկ եւ գոհացնել ոչ միայն Հայաստանի յարաճուն պահանջը, այլեւ օգնել՝ տնտեսական միւս շրջաններուն:

Տարի մը առաջ շինանիւթերու արդիւնաբերութեան վարչութիւնը գործնական առաջին քայլերը առաւ՝ նոր մեքենաներու փորձարկման ասպարէզին մէջ: Այս տարուան առաջին կիսամեակին Լենինականի Մայիսեան շրջանին մէջ գործադրութեան դրուեցաւ ՍՄ — 89-ա արդիական առաջին մեքենան:

Այս մեքենայի աշխատանքը ցոյց տուաւ, որ նման մեքենաները հնարաւոր եւ նպատակայարմար են օգտագործել միջին ամրութիւն եւ քիչ ճեղքեր ունեցող տուֆերու համար: Վարչութեան շինարարական գրասենեակին մէջ մշակուեցաւ տուֆի արդիւնաբերական հանոյթի կազմակերպման մասնագիտական նոր սիսթեմ մը եւ այդ հիման վրայ գործարկուեցաւ երկրորդ ու ապա երրորդ մեքենան:

Այնուհետեւ սկսաւ նախապատրաստական աշխատանքը՝ Արթիկտուֆի հանքերուն եւ Լենինականի Խաչքարի շրջանին մէջ աւելի կատարելագործուած ՍՄ – 518 քարահատ մեքենան օգտագործելու համար:

Ներկայիս Լենինականի եւ Արթիկտուֆի մէջ կան քարահատ քանի մը տեսակ մեքենաներ: Ստացուած են նաեւ ՍՄ–428 երկու ռանդող եւ ՍՄ – 613 ու ՍՄ – 614

ՅԱՒԻԱԾ ՍԷՐ

—o—

Բայց դա մի րոպէ, յանկարծ նա վեր թռաւ, առաջ մղուեց, որ իջնի վագոնից, բայց ճանապարհ չէին տալիս: Ու մինչ նա կը թռչէր վայր՝ Աստղիկն ու երիտասարդը անհետացել էին բազմութեան մէջ: Արդեօ՞ք մտան մօտակայ խանութներից մէկը, թէ ինչ, բայց հետքերը կորան: Ռուբէնին խիստ մտահոգեց այդ անհետացումը: Դրա մէջ ինչ որ մի դաւադրական չար բան կար:

Խանդն ու զայրոյթը խեղդեցին Ռուբէնին. նա հապճեպ նայեց խանութները, խաչաձեւող փողոցը, բայց զուր, Աստղիկն ու երիտասարդը ցնդել էին:

Ռուբէնի երեւակայութիւնն սկսեց նըկարել թունաւոր պատկերներ, որ ինչքան գաղտնի են ու խուսափուկ, այնքան վառ են ու խանդող՝ սրտի համար: Նա մըղւում էր ամէն կողմ, դէպի բոլոր տները, բռնելու, ետ քաշելու Աստղիկին այդ մըռայլ, չարորակ զուգութիւնից: Բայց նրան կաշկանդել էր իր դրութեան անզօրութիւնը: Ո՞վ գիտէ ուր մտան, հեռո՞ւն թէ մօտ, — ահա այս տա՞նը...

Ռուբէնը ալեկոծ վիճակի մէջ վերադարձաւ, նստեց հանրակառք, անցաւ տրեստի վարչութիւնը: Թէ ինչ խօսեց գործի մասին՝ չիմացաւ: Այդ ամէնը կատարուեց ինչ որ հարբած վիճակում: Նա խօսում էր, եւ նրան թւում էր թէ դա իր ձայնը չէր, որով խօսում էր: Նա արագ վերադարձաւ շէնք: Այնպէս էր շտապում, այնպէս հապճեպ պատը շարում, կարծես ամէն բան կախուած էր պատի կառուցման վախճանից: Շէնքի պատերը, որ առաջ շարժուն էին, կանգ առան, քարերը չէին բարձրացնում շէնքը: Գործը մեռաւ: Հարուածը տաք էր, Ռուբէնը չէր մտածեր այլեւս: Նա գերի դառաւ իր մէջ ինչ որ քնած բնազդներին:

Օրուան կէսը դառաւ անսպառ ժամանակ, արեւը կանգ էր առել: Նրան թըւում էր թէ դէպքը պատահել էր մի ամիս առաջ, այնքան խորացել էր, այնքան երկար էր տեւում ժամանակը: Օրը թւում էր դէպքերով լիքը, չարագուշակ էր փողոցը, մայթը, մարդիկ, վերջապէս Աստղիկը այն լկտի երիտասարդի հետ:

Ահա նա հասնում է տուն: Ահա մի քանի քայլ, եւ կը սկսի տենջալի բացատրութիւնը:

Երբ Ռուբէնը մտաւ սենեակ. Աստղիկը չկար: Այս չէր մտածել: Դատարկ սենեակը թշնամական լռութեամբ նայեց նըրան: Երեխաներն եկան հարեւանի տանից:

— Ո՞ւր է մաման ...

— Մաման չի եկել:

— Ջէ՞ք ճաշել:

— Ճաշել ենք, մեզ համար առաւօտը կերակուր շինեց ու գնաց — բացատրեց մեծը՝ աղջիկը, որի աչքերում մատղաշ մտահոգութիւն կար:

— Ո՞ւր գնաց:

— Չգիտեմ:

Ռուբէնը դուրս նետուեց:

Դարձեալ նոյն դարանակալ փողոցներն ու տները՝ որ կուլ են տալիս ամէն գաղտնիք: Անցորդները ամէնքն անտարբեր գնում էին իրենց բանին: Վերադարձաւ: Սպասել սկսեց: Ոչինչ չի փոխւում: Երեխաները տարակուսած ու ճնշուած իրեն են նայում: Նրանք էլ բնազդաբար մի բան հասկանում են:

Ռուբէնը ծխում էր եւ յուզմունքից հեւում: Օրը մթնել էր: Լամպը վառեցին:

— Պապա, բա թէյ չե՞նք խմելու, — լացակումած հարցրեց միջնակ երեխան, որ աւելի ճնշուած էր հօր զայրալի դէմքից, քան թէյի ցանկութիւն ունէր:

Ռուբէնը թէյամանը դրեց մեքենային:

Բակում շրջազգեստի ջղային խշրտուք լսուեց: Մէկն արագ մօտեցաւ դրան շեմքին: Աստղիկն էր: Ներս մտաւ, աչքի տակով նայեց Ռուբէնին, յետոյ լուռ մօտեցաւ երեխաներին, կռացաւ նայեց, յետոյ Ռուբէնին դարձաւ.

— Թէյամանը վաղո՞ւց ես դրել:

— Վաղուց — պատասխանեց Ռուբէնը կտրուկ ու անշեշտ:

Աստղիկը գլխարկը վայր բերեց, սկսեց հանուել: Երեխաները գգալով ինչ որ անախորժութիւն՝ չխօսեցին: Ռուբէնը ծխում էր եւ նայում յատակին: Վերջապէս ոչ իր ձայնով՝ հարցրեց.

— Որտե՞ղ էիր:

— Մօրաքրոջ մօտ:

— Ամբո՞ղջ օրը ...

— Ամբողջ օրը:

Աստղիկը թանձր ներկել էր շրթունքները, ներկը տարածուել էր նրա այտերին, կզակին: Դէմքը դիմակ էր դառել պուտրուց, իսկ վրայից բուրում էր ինչ որ օծանելիքի անտակ հոտ: Նրա աչքերը մարել էին գաղտնի կրքային փոթորկից յետոյ եւ նրանց տակին եզերուել էին կապոյտ գծեր. Աստղիկն ապրել էր..

— Իսկ էն երիտասա՞րդն ով էր, — յանկարծ խայթեց Ռուբէնը:

— Ի՞նչ երիտասարդ, — ցածրաձայն ու բանի հանդարտութեամբ հարցրեց Աստղիկը: Եւ նայեց պատուհանից դուրս:

— Հանրակառքից որ տեսայ ...

Աստղիկը աչքի տակով արագ նայեց Ռուբէնին: Չպատասխանեց իսկոյն: Հասեց ծանր լռութիւն:

— Էն երիտասարդը ընկերուհուս եղբայրն էր:

— Ո՞ր ընկերուհուդ:

— Թիֆլիս մի ընկերուհի ունեմ — նրա:

— Իսկ տուն, երեխայ... ամուսին ունե՞ս:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(5 Շար.)

քար հատաքող երկու մեքենաներ: Ինչպէս Լենինականի, այնպէս ալ Արթիկի մէջ սկսած է կանոնաւոր ձեւի քարի մշակումը:

Շուտով պիտի փորձարկուին քար հատաքող մեքենաներ, ապա՝ բազմասկաւառակ եւ ճոպանաւոր հատոցներ: Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն ճոպանաւոր բազմաջիղ հատոցները, որոնք յատուկ են քար ձեւելու: Այդ հատոցներով կարելի է սղոցել կանոնաւոր մխակտուր խոշոր քարեր, ինչպէս նաեւ 3 – 5 խորանարդ մեթր ծաւալով քարեր: Այս հատոցները կրնան սղոցել նաեւ մարմար եւ նոյնիսկ կրանիթ:

Արտադրութեան մեքենայացումը սակայն շինաքարի հանոյթի յաւելման հարցի լուծման միայն մէկ կողմն է: Հարկ է մտածել նաեւ շինաքարի արդիւնաւէտ օգտագործման մասին, որպէսզի կորուստ չտրուի: Մինչեւ այժմ հանքերու մէջ տուֆը կ՚արդիւնահանուի որպէս կիսամշակուած քար, որ շինարարական հրապարակի վրայ մշակուելէ վերջ միայն կը դրուի պատի մէջ: Այս ձեւով լեռնային զանգուածը հատելու ընթացքին պիտանի քարը համեմատաբար շատ քիչ կը ստացուի: Տուֆի զանգուածին երեսուն տոկոսը միայն պատրաստի շինաքարի կը վերածուի, իսկ մնացած 70 տոկոսը կը դառնայ մնացուկ: Ներկայիս, գլխաւոր մտահոգութիւնը այն է, որ նուազի մնացուկին քանակը:

Ի՞նչ ձեւով կարելի պիտի ըլլայ այդ:

Անշուշտ կան զանազան եղանակներ: Ամէնէն կարեւորը սակայն այն է, որ հանքերուն մէջ առաջին առիթով պէտք է կազմակերպել կանոնաւոր ձեւի շինաքարի արտադրութիւնը: Կանոնաւոր ձեւ ունեցող շինաքարի մէկ խորանարդ մեթրը (ըստ նախնական հաշիւներու) հրապարակ կը հանուի մօտ 55 ռուբլիով, մինչ կոշտ կտրուածք ունեցող Արթիկի տուֆը կ՚արժէ 47 ռուբլի, իսկ տեղական տուֆը՝ 42:

Կանոնաւոր ձեւի պատրաստի շինաքարի օգտագործումով շինարարութեան արժէքը կը նուազի տասը տոկոսով, որովհետեւ այդ ձեւով պատի շարուածքի համար քիչ քար կ՚օգտագործուի: Պատրաստի շինաքարը ունի դրական այլ կողմ մը եւս .— Կ՚արագանայ որմնադրութիւնը:

Հարցը հոն է, որ ամէն տեղ պէտք է կազմակերպուի կանոնաւոր ձեւ ունեցող քարի արտադրութիւնը՝ մէկ միլիոն խորանարդ մեթրի հասցնելու համար զայն: Այս նպատակին համար անհրաժեշտ է որ հանքերուն մէջ օգտագործուին երեք հարիւր քարահատ եւ քար հատաքող մեքենաներ: Անոնք մէկ անգամէն ստանալ հնարաւոր չէ, հետեւաբար՝ մեքենաներն ալ պէտք է պատրաստել Հայաստանի մէջ, չմոռնալով նաեւ ստեղծել այդ մեքենաներուն պահեստամասերու արտադրութիւնը:

(«Սով. Հայաստան»էն քաղուած)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ, ԺԴ. – ԺԵ. տարի, (1958 – 59): Խմբագիր Լեւոն Ճէրահեան, հրատարակութիւն «Հորիզոն» գրատուն, թիւ 49, գին 500 ֆրանք: Դիմել խմբագրին 32պիզ, Պուլվ. տէ Ֆովէթ, Պոմոն, Մարսէյլ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. (1)

Ցետագայում, ԶՈՄ-ի մէջ կազմակերպուած չափահաս որբ գրողների մի մասը թօթափեց Դաշնակների ջլատիչ ազդեցութիւնը, կողմնորոշուեց Խ. Հայաստանի հետ: Դրանց մէջ էին Շահան Շահնուրը եւ Վազգէն Շուշանեանը, որոնք հանդիսացան սփիւռքահայ գրականութեան ականաւոր արձակագիրները:

1930 թիւը Ֆրանսահայ գրականութեան համար նշանակալի տարեթիւ է: Այս թուին լոյս են տեսնում Շ. Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վէպը եւ Վազգէն Շուշանեանի «Գարնան Գիշերներ» ժողովածուն՝ իր այժմ արդէն յայտնի «Անկարելի օրագրով»:

Շահան Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վէպում մեծ վարպետութեամբ պատկերւում է լռելեայն (առանց երգի) ապազգայնացման ճանապարհը բռնած հայ երիտասարդութեան տարալիր կեանքը, երիտասարդութիւնը, որ իր միակ հաճոյքը փնտռում է պուլվարային աղջիկների ընկերակցութեան մէջ: Եւ եթէ նրանց մէջ երբեմն կայծկլտում են ազգային զգացումներ, ապա դրանք իսկոյն հէթ մարում են՝ չգտնելով ոչ մի յուսադրիչ երեւոյթ հայ ժողովրդի կեանքում:

Դա, ի հարկէ, այդ ժամանակուայ ֆրանսահայ կեանքի մռայլ մի երեսն է: Շահան Շահնուրը տեսնում էր առանց երգի նահանջող երիտասարդներին միայն, որոնց, ի դէպ, նա ճանաչում է հիանալիօրէն, եւ ընթերցողի առջեւ բաց է անում նրանց հոգեբանական բարդ ապրումների բոլոր ծալքերը: Աշխարհայեացքի սահմանափակութիւնը, մտքի ու զգացումների կաշկանդուածութիւնը, սակայն, թոյլ չեն տալիս նրան ընկալելու ֆրանսահայ գաղութի կեանքն իր ամբողջականութեան մէջ: Նրա տեսադաշտից դուրս էր մնում երիտասարդ այն սերունդը, որ կանգնել էր հայրենասիրութեան դիրքերում եւ գրոհում էր առաջ՝ հնչեցնելով պայքարի ու յաղթանակի հիմնը, եւ որին ոգեւորում էր հայ ժողովրդի կեանքում ամենայուսադրիչ երեւոյթը, Խ. Հայաստանի իրականութիւնը:

Բայց շրջադարձը չուշացաւ: Շահան Շահնուրը ճանաչեց Խ. Հայաստանի իրականութիւնը եւ յարեց դրան:

1933 թուին, Փարիզում լոյս տեսաւ Շահան Շահնուրի «Յարալէզներուն դաւաճանութիւնը», պատմուածքների ժողովածուն: «Զաթոթէ» ծաւալուն պատմուածքը, որ զետեղուել է այդ ժողովածուում, նոր շրջադարձ է հանդիսանում ականաւոր արձակագրի կեանքում: «Զաթոթէ» պատմուածքում մեծ վարպետութեամբ պատկերուած է թոքախտաւորների սանատորիայի կեանքը: Այս պատմուածքում, առանց չափազանցելու, մէկ հպանցիկ բացատրութեամբ Շահան Շահնուրը հանդէս է գալիս որպէս կոմունիզմին համակրող: Զաթոթէում Շահնուրը ծանօթանում է Եգիպտոսից եկած մի հիւանդ կնոջ, Բէաթրիսին: Բէաթրիսը օտարացած հայուհու կերպար է, որ «իր գիտցած երկու-քուկէս հայերէն բառերը այնպէս կը գործածէր, որ կը նախընտրէի բնաւ չխօսիլ մեր լեզուով: Ցետոյ բնաւ լուր չունէր հայկական կեանքէն, ու հայ համայնավարները — որով նաեւ ինձ կը նկատէր — դաւաճաններ»:

Սիմվոլացնելով այն հանգամանքը, որ Բէաթրիսը թէեւ բուժուել է թոքախտից, բայց նրա եգիպտարնակ ընտանիքը մերժում է նրան տուն տանել, Շահան Շահնուրը տիկին Բէաթրիսին նմանեցնում է գաղութահայութեան եւ իր յարումը Խ. Հայաստանին արտայայտում է հետեւեալ տողերում, ուղղուած Երեւանին.—

«... Գաղթահայութիւնը այլեւս հիւանդ չէ... ան բուժուած է Դաշնակցութեան մանրէէն.. այլեւս տուն պէտք է կանչել զայն: Որովհետեւ որքան ալ համայնավարութեան մօտ ըլլամ ... իմ փափաքս է հոն երթալ իմիններուս հետ, խմբովին»:

Թօթափելով Դաշնակիզմի անկումային ազդեցութեան ամէն հետք, Շահան Շահնուրը կանգնեց քննադատական ռէալիզմի հողի վրայ: Որքան էլ թոքախտից բուժուած տիկին Բէաթրիսին նա սիմվոլացնում է Դաշնակցութեան մանրէից բուժուած գաղութահայութեան հետ, այնուամենայնիւ, նա յայտարարում է, որ «սիմվոլիզմէն շատ չեմ ախորժիր»: «Զաթոթէ»ի եւ «Յարալէզներու դաւաճանութիւնը» ժողովածուի միւս պատմուածքների յաջողութիւնը երաշխաւորուած է քննադատական ռէալիզմի կիրառման միջոցով, կեանքի բազմակողմանի ճանաչմամբ եւ ընկալմամբ:

Վազգէն Շուշանեանը որ մի ժամանակ հանդէս էր գալիս որպէս ակտիւ Դաշնակցական, ներկայացնելով Դաշնակների պարտիան 2րդ Միջազգայնականում, 1930 թուին հրատարակուած իր «Գարնան գիշերներ» գրքով փրկութիւնը գտնում է կոմունիզմի յաղթանակի մէջ: Գրքի «Անկարելի օրագիր» բաժնում, իր սլաւ ուսանող ընկերոջ բերնով, Շուշանեանը մեծ կրքոտութեամբ քարոզում է իր Ռեւոլուցիոն հայեացքները: Չէինք սխալուի, եթէ ենթադրէինք, որ սլաւ ընկերը, որ խօսում է իրեն հետ, նոյն ինքը Շուշանեանն է:

Ցուցիչ է վեց ամիս առաջ կոմունիստական պարտիային անդամ արձանագրուած սլաւ ուսանողի բախումը իր պետական պաշտօնատար, վճռաբեկ ատեանի նախագահ, օտարատեաց, երկիւղած սլաւ եւ համոզուած յետադիմական հօրը հետ, որ «մահու ատելութիւն ունի դէպի յեղափոխականները»:

Լիրիզմից եւ մելամաղձոտութիւնից անբաժան սլաւ ուսանողի յանկարծական ռեւոլուցիան ընկալումների եւ նրա այն յայտարարութեան մէջ, թէ «կ՚ատեմ գաղջ ու միջին լուծումները», միթէ մենք չե՞նք տեսնում Վազգէն Շուշանեանի նկարագիրը: Միթէ՞ մեր առջեւ իր ամբողջ հասակով չի կանգնում «մահու ատելութեամբ» Խ. Հայաստանը ատող, յետադիմական դաշնակ կլիկի դէմ ծառացող Վազգէն Շուշանեանը, երբ կարդում ենք հետեւեալ տողերը:—

«Ինչպէս մեր զոռ ու մարտական քայլերգին մէջ, — կ՚ըսէ ընկերս մելամաղձոտութեամբ, — մեր յաղթական քայլերգին մէջ գերի ու անօթի բազմութիւն մը հիմնիվայր կը հրջէ անցեալը եւ ոչինչէն՝ կը դառնայ ամէն բան: Ես, կեցած հօրս դիմաց եւ այդ բոլոր մարդոց դիմաց, որ աչքերուս կը նայէին թշնամութեամբ՝ զօրութեամբ շրջեցի մեր ընտանիքին անցեալը, ես միակ արու շառաւիղը փառաւոր տոհմի մը, ու յանկարծ դարձայ նոր մարդ մը: ... Մինչեւ աշնան այդ հեռաւոր գիշերը պզտիկ ու անզօր տղայ մըն էի ու յանկարծ դարձայ յեղափոխական»:

Վազգէն Շուշանեանը պրոլետարական դիկտատուրայի մէջ տեսնում էր արդարութեան եւ նոր կեանքի խոստումը: Պրոլետարական դիկտատուրա բացատրութիւնը փոխարինելով բռնութիւն բառով, Շուշանեանը տալիս է այն բառին իր ըմբռնած սահմանումը.—

«Ի՞նչ է բռնութիւնը, — կ՚ըսէ ընկերս վարակիչ խանդավառութեամբ:— Մարդիկ զայն կը շփոթեն հասարակ կամ կոպիտ ուժի հետ, որ կը ծառայէ անձնական կամ խմբական շահերու: Մեր բռնութիւնը պատասխան մըն է յանուն բազմութեան՝ քանի փոքրամասնութեան մը բռնութեան»:

Վազգէն Շուշանեանը յանձնարարում է իր ընթերցողներին կարդալ Ռոմէն Ռոլանի «Տանթոնը» եւ «Յեղափոխութեան թատրոնը», աւելացնելով՝ «տենդով ու արիւնով բաբախուն էջեր են, որ հոգիդ կը կապեն՝ անպարագրելի սիրով մը: Հոն կը զգայ իր արեան ջերմութեամբ ամբողջ յեղափոխութիւնը»:

ՊԱՏՐԻԿ ՍԵԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) Ա. մասը եւ խմբագրութեան ծանօթութիւնը՝ տես Ցառաջ Նոյեմբեր 11:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՒԱԳԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է ընկեր Գարեգին Աւագեան:

Ծնած էր Պուլկարիոյ Վառնա քաղաքը 1891ին: Պատանի հասակին մտած էր տեղւոյն Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերը: Իր գտնուած վայրերուն մէջ եղած էր Հ. Ց. Դ. տեղական կոմիտէներու անդամ, երկար տարիներ: Երեք տարի անդամակցած էր Քարփաթի շրջանի Դաշնակցութեան ղեկավար մարմնին՝ Մեկուսի Կոմիտէին: Բացի վերոյիշեալ կուսակցական մարմիններէն եղած էր «Րաֆֆի» Մշակութային Միութեան վարչութեան անդամ:

Պուքրէշի մէջ անդամակցած էր Ռումանիոյ Հայոց Թեմական Խորհուրդին: Եղած էր նաեւ զօրծօն անդամ՝ ՀՄԸՄի Կեդր. Վարչութեան:

Առաջին աշխարհամարտին, մեկնած էր Կովկաս եւ մաս կազմած Անդրանիկի կամաւորական գունդին, յինապետի աստիճանով:

Երկրորդ աշխարհամարտին, անցած էր արեւելեան ճակատի հայաբնակ շրջանները, օգնելու համար տեղւոյն հայութեան եւ նպաստելու անոնց կեանքի ապահովութեան:

Պատերազմի վախճանին ընտանեօք անցած էր Ֆրանսա, անկէ՝ Չիլի, ուր հինգ տարի մնալէ յետոյ, անցած տարի փոխադրուած էր Պուէնոս Այրէս (Արժանթին) սպասելով Միացեալ Նահանգները մուտքի արտօնութեան, միանալու համար իր զաւկին ու թոռնիկներուն:

Ընկեր Գարեգին Աւագեան ունէր նաեւ գրական խմոր: Թղթակցութիւններով եւ կէս – երգիծական գրուածքներով աշխատակցած է «Հայաստան»ին (Պուլկարիա), «Արազ»ին եւ «Հայ Մամուլ»ին (Ռումանիա) եւ «Յառաջ»ին (Ֆրանսա): Վերջերս կ՚աշխատակցէր «Արմենիա»յի (Պուէնոս Այրէս):

×

ՉԻԼԻԻ հայ գաղութին թիւը աւելցած է վերջերս Պոլսէն եւ Յունաստանէն գացած 14 ընտանիքներով. այս ձեւով, Չիլիի Հայերուն թիւը կը հասնի 280ի: Գաղութը պետութենէն վաւերացուած ծրագիր-կանոնագիր մը ունի եւ վարձած է փոքր տուն մը, որ կը գործածուի իբր հաւաքավայր՝ «Հայ Տուն» անունով: Ոչ դպրոց կայ, ոչ եկեղեցի եւ ոչ կազմակերպութիւն, բայց բոլորն ալ լաւատես են ապագայի նկատմամբ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, ուր գացած էր աշխարհահռչակ գրագէտ Ուիլ. Սարոյեան, լոյս տեսած են արդէն ամերիկահայ գրագէտին գործերը: Սարոյեան տեսակցութիւններ ունեցած է հայ արուեստագէտներու հետ եւ յայտարարած՝ թէ Մոսկուա գացած է մասնաւորապէս ծանօթանալու համար իր գործերուն թարգմանիչներուն հետ: «Մարդկային կատակերգութիւն» գործը տպուած է հարիւր հազար օրինակով, ինչ որ կարեւոր տպաքանակ մըն է:

ՄՈՆԹՐԷԱԼԻ մէջ (Քանատա) Հոկտ. 12ին մեծ շուքով տօնուած է Հ. Ց. Դ. Օրը: Նախագահած է ընկեր Լեւոն Տէր Աստուրեան: Խօսած են ընկերներ՝ Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան (Պօսթընէն) եւ Յ. Մուրատեան: Այս առիթով տեղի ունեցած է երեք նորագիրներու երդման արարողութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւսիսային թեմի Առաջնորդ Մամբրէ Արք. Էջմիածինէն վերադարձի ճամբուն վրայ գացած է Պոլիս:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ՝ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ..

Թուրք լրագրողներու բարոյականին աստիճանաչափը ճշդած է ... Թուրքիոյ վճռաբեկ Ատեանը, հաստատելով մամուլի դատարանին կողմէ հինգ լրագրողներու դէմ արձակուած վճիռը: Խնդրոյ առարկայ լրագրողները դատապարտուած են պարզապէս ... Նախատական եւ վարկաբեկիչ յօդուածներու համար:

Այս լրագրողներուն մէջ կիսապաշտօնական «Զաֆէր» թերթի խմբագիր Քաթին Ֆալաա 14 ամիս բանտարկութեան եւ 2.333 ոսկի տուգանքի դատապարտուած է՝ ընդդիմադիր «Տինիա» թերթին տէրը անարգած ըլլալուն համար. փորձած է նաեւ վնաս հասցնել թերթին նիւթական վարկին:

Միւս կողմէ 11.600 ոսկիի տուգանքի դատապարտուած է «Զաֆէր» թերթի պատասխանատու տնօրէնը. դատավարութիւնը սկսած էր չորս տարի առաջ:

«Աղըս» չաբաթաթերթի պատասխանատու տնօրէնը 16 ամիս բանտարկութեան եւ չորս հազար ոսկի տուգանքի դատապարտուած է՝ Վարչապետ Ատնան Մենտերէսի անձնական կեանքին մասին մանրամասնութիւններ հրատարակած ըլլալուն համար: Մէկ ամսով արգիլուած է նաեւ թերթին հրատարակութիւնը:

Վերջապէս, այս «վկայեալ»ներուն շարքը կը վերջանայ «Ուլուս» օրաթերթի խմբագրապետ Ռուֆասի եւ քրոնիկագիր Պէրկէրի չորսական ամիս բանտարկութեամբ:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Երբ անունդ ծոյլ եղած է, առտուն կանուխ ալ ելլես, օգուտ չունի:

× Աւելի դիւրին է ուրիշներուն համար իմաստուն ըլլալ, քան ինքզինքիդ համար:

կ'ըսուի թէ Հիւսէյնի օդանաւը սուրիա–կան սահմանը մտած էր «անտեսելով մի–ջազգային օրէնքները: Դամասկոսի օդա–կայանը յարաբերութեան մտաւ անոր հետ, հասկնալու համար օդանաւին առա–քելութեան պատճառը եւ ինքնու–թիւնը, բայց օդաչուն մերժեց պատաս–խանել. հետեւաբար՝ իրմէ պահանջուե–ցաւ որ օդակայան իջնէ եւ հարկ եղած արտօնութիւնը ստանայ, շարունակելու համար իր ճամբան: Օդաչուն մերժեց, յայտարարելով թէ Յորդանան կը վերա–դառնայ. այն ատեն զինուորական օդա–նաւերուն հրահանգուեցաւ հսկել յոր–դանանեան օդանաւին վրայ, մինչեւ որ սուրիական սահմանէն դուրս ելլէ ան»:

Ջեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Յորդանանցիներու մեղադրանքները անհիմն են:

Միւս կողմէ, Գահիրէի լաւատեղեակ շրջանակները կը հաղորդեն թէ Նախագահ Նասր Դամասկոսի օդակայանի հրամա–նատարէն պահանջած է որ միջադէպին շուրջ տեղեկագիր մը ներկայացնէ:

Եգիպտական «Ալ Ախպար» թերթը կը գրէ թէ Հիւսէյն պէտք է երթայ... Հոլի–վուտ, ուր մարդիկ արկածախնդրութիւնը կը սիրեն: Միացեալ Հանրապետութեան միւս թերթերը հարց կուտան թէ ամբողջ պատմութիւնը Հիւսէյնի կողմէ չէ՞ հը–նարուած արդեօք...:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Հիւսէյն թագաւոր իր ժողովուրդին առելի գարշած էր եւ հնարեց օդանաւի պատմութիւնը:

Իսրայէլի մէջ կը մտածեն թէ այս մի–ջադէպը Նասրի նոր փորձն է՝ Հիւսէյնը տապալելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ Զինուորական Ատեանը Ի–րաքի նախկին վարչակարգի երեք ղեկա–վարները մահուան դատապարտեց.— Սպայակոյտի նախկին ընդհանուր հրա–մանատար՝ Արէֆ, նախկին փոխ հրամա–նատար Տաղատանի եւ ՄԱԿի մօտ Իրաքի նախկին ներկայացուցիչ Ֆատիլ էլ Ճա–մալի: Երեքն ալ պիտի կախուին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ ռումբ մը պայթեցաւ, երեք հոգի վիրաւորելով. միւս կողմէ նախկին ըմբոստները բախում մը ունե–ցած են յունադաւան Սուրիացիներու հետ. բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

ԿԻՊՐՈՍԻ բրիտանական օդուժին մէջ աշխատող երեք հազար Յոյներ արձակ–ուեցան իրենց գործէն. այս ձեւով ամէ–նէն խիստ միջոցն է որ ձեռք կ'առնէ Անգլիա, ներքին խափանարարութիւննե–րու տեղի չտալու համար. բանակը յայ–տարարեց թէ զինուորական կեդրոններու մէջ աշխատող 1100 Յոյներ եւս պիտի արձակուին:

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը 9ի դէմ 52 ձայնով եւ 18 ձեռնպահութեամբ ընդունեցաւ արեւմտեան առաջարկ մը՝ միացեալ եւ ազատ Քորէայի պետութիւն մը ստեղծելու համար. համայնավարները կը հրաժարին ազատ ընտրութիւններու պատրաստութեան:

ՂԱՆԱՅԻ մէջ Վարչապետին եւ երկու նախարարներու դէմ կազմակերպուած դաւադրութիւն մը երեւան ելած է, որուն հետեւանքով 43 հոգի ձերբակալուած են:

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱ ՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Փէր Լա Շէզի գերեզմանը հանգչող մեր մեծ ընկերներու Ա. Ահարոնեանի, Շ. Մի–սաքեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խա–տիսեանի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչ Գ. Օտեանի եւ Տիգրան Բէգզատեանի շի–րիմներուն:

Սիրով կը հրաւիրենք մեր շրջանի հայ–րենակիցները եւ ընկերները իրենց յար–գանքի տուրքը կատարելու:

Ժամադրավայր Կամպեթայի դրան առ–ջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պրիւսէլէն Պ. Վ. Մըսրեան, Պ. Արմէն Մըսրեանի մահուան առթիւ անոր յիշա–տակին 25.000 ֆրանք կը նուիրէ Յառա–ջին:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Նոյեմբեր 23ին

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին–ուն մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Gaston Defferreի

(Երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ — ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է՝ Նոր Սերունդը:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ Իմպրիւլէ Գոնդէմախինի մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար:

Կը նախագահէ՝

ԸՆԿ. Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ
Կը բանախօսէ (Փարիզէն)

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ:

Երգչախումբը կը ղեկավարէ՝
Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հանդէսէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք քովի սրահը, մինչեւ ուշ ատեն, առատ կերուխում, ուրախ զուարթ մթ–նոլորտ: Մուտքը ազատ է

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Նոյեմբեր 30ին, կէս–օրէ վերջ ժամը 15.30ին, Րիւ Ժէի սրա–հին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթ–նեղբայրեան ենթակոմիտէի,

Կը նախագահէ Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին — Նուագախումբ
ՊԻՒՖԷ — ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խը–նամակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին, 15 բիւ ժան Կուժօն, ողբ. Տիկին Մուրատ Պօյաճեանի մահուան քառասունքին առիթով:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատա–կը յարգողները:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւնեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին, Օր. Արփիկ Եաղըճեանի եւ Յովհ. Ներսէսեա–նի ամուսնութեան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչը շնոր–հակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Մաղաղաճեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Սարեանի մահուան առթիւ:

×

Ողբացեալ Հայկ Թենէքճեանի մահուան առթիւ Պ. Վահրամ Քըրմըզեան երեք հա–զար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի օ–գափոխութեան կայանին: (Ստանալ Յա–ռաջէն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն իր խո–րին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Էլլէն Բիւզանդին իր ամուսնոյն՝ Տօքթ. Քիւքիւքեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՏԻԿԻՆ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մուրատի մահուան առթիւ Դպրոցասէրին կը նը–ւիրեն.— Տիկիններ՝ Սօնա Տէրպէյեան, Աննա Սարգիսեան, Արզուհի Մխիթար–եան, Նուարդ Փափազեան, Պ. Պ. Կոպեռ–նիկ Մալխասեան, Պօտուքեան, Խաչիկ Գարաօղլանեան հազարական ֆրանք: Նոյն առիթով, Գալիֆորնիայէն, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Զաքարեան 10 տոլար. Տի–կին Սիրադարդ Մինիւշեան հինգ տոլար:

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան կող–մէ: Ի նպաստ Հայ դպրոցի:

Կը բեմադրուին Մ. Պէշիկթաշլեանի «Կոնակը», մասնակցութեամբ Ս. Քէ–փէնէկեանի խումբին, Ռոմանէն, նաեւ զա–ւեշտ մը: Քաղաքապետական թատրոնը (Թէաթր Մունիսիփալ), այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Տիկին Բերսաբ Սվաճեան կը փնտռէ իր զարմիկը Տիրան Զարիֆաճեան (Սամսոնի նահանգին Չարշամպա քաղաքէն), հօրը անունը Սիմոն, մօրը Նունուֆար: Տեղե–կացնել Տիկին Սվաճեանի, Բանկալթի Էր–կէնքօն Ճատտէսի, Նուր արարթըման թիւ 16 9/5, Սթամպուլ, Թուրքիա:

×

Հայաստանի Կոտայքի շրջանին Բալ գիւղէն Յոլակ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վարդան Շահումեան, Արտաշէս Շահումեան, Աբրահամ Շա–հումեան: Տեղեկացնել Յակոբ Մկրտիչ–եանի, 3 Րիւ Մարէշալ Ժոֆրը, էքս ան Փրովանս, (Պուշ տիւ Ռօն) Ֆրանս:

PENSION DE FAMILLE
AVEC CONFORT

M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Moncerf (S. et M.)
Tél.: 57

pour retraités, convalescents, repos
téléphonner SUF. 82-59
aux heures de repas

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Ար–ծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբ–թի իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հա–ւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի–տէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուր–բաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւա–քատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը բազմանդամ ներկայ գտնուելու միջմաս–նաճիւղային ժողովին, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Ռէժանի վերնայարկը, մեթ–րօ Քատէ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վասպ.ի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխը–տիր (անդամ կամ ոչ), այս Կիրակի կէս–օրէ ետք ժամը 3.30ին, Քաֆէ Նօայեի մէջ, ամէնէն ուշ 4.30ին: Բ. ժամադրու–թիւնը կը նկատուի օրինական եւ ներկա–ներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի հա–մարուի: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե–րունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ:

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քը–րուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէ–փիւպլիք:

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆոր–մասիօն:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մին–չեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լի–ոնէն), ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը 300 ֆրանք:

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ
Թիւ 8 – 9

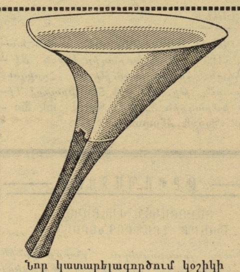
240 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ:

1200 ֆրանք: Դիմել Պ. Բիւզանդ Թո–փալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆասօնիէ մը հիւսուածեղէնի ԺՕԺ 10 եւ ԺՕԺ 7 ռեքթիլինյը մեքենաներու հա–մար: Հեռաձայնել՝

TUR. 07-92

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ Առաջին Հայ Հաստատութիւնը որ յաջողած է ձեւընկալի (մաթիէռ փլաստիք) եւ ալիւմինիոմի միացու–մով շինել անբեկանելի (էնքասապլը) եւ եկուն կօշիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ:

Դիմել՝

VANPLAST
(ՎԱՆԼԵԱՆ)

7, RUE GODOT DE MAUROY
Téléphone: OPEra 01-08
Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-36
» 33-3?

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — VENDREDI 14 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8343 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4144

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

1918 Նոյեմբեր 11ին վերջ կը գտնէր համաշխարհային առաջին պատերազմը, որ ա՛յնքան աղէտաբեր էր եղած հանուր մարդկութեան համար :

Այս պատմական թուականին քառասնամեակը վայելուչ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ երկու օր առաջ՝ դաշնակից բոլոր երկիրներու, մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ, որ գլխաւոր զոհն էր եղած գերմանական կանխամտածուած յարձակման :

Աւելի քան մէկուկէս միլիոն երիտասարդ Ֆրանսացիներ զոհուած էին ռազմաճակատներուն վրայ՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան, հազարաւոր չէն աւաններ ու գիւղեր աւերակ էին դարձած, հարիւր հազարաւոր այրիներ ու որբեր անտէր մնացած :

Իր պատմութեան ամէնէն դառն օրերուն, Ֆրանսայի հայրենասէր ու անձնազոհ զաւակները դիւցազնական գրոհներով արձանագրած էին փառապանծ հերոսամարտներ :

Մառնի ճակատամարտով ժոֆրը փրկած էր մայրաքաղաքը : Վէրտէօնի դիւցազնամարտով Փէթէն ջախջախած էր թշնամին՝ սանձ դնելով անոր յառաջխաղացման եւ բարձրացնելով երկրի պատիւն հետ նաեւ ժողովուրդին բարոյականը : Ֆոշ ստանձնելով դաշնակից բանակներու ընդհանուր հրամանատարութիւնը՝ ապահոված էր վերջնական յաղթանակը :

Իսկ զինուորական այս տաղանդներէն վեր՝ Քլէմանսօ՝ իբրեւ մարմնացումը Ֆրանսայի ազատ ու անկախ ապրելու անյողդողդ կամքին եւ անսասան հաւատքին՝ խիկարէս արժանացած էր «յաղթանակի հայր» փառաշուք տիտղոսին :

«Զինադադար»ը սկսաւ 1918 Նոյեմբեր 11ին ու տեւեց տարիներ, մինչեւ վերջնական հաշտութեան դաշնագրեր ստորագրուեցան պարտեալ զինակիցներու՝ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ հետ : Սակայն վերջնական խաղաղութիւն չհաստատուեցաւ երբեք :

Այդ պատճառաւ ալ քանի տարի վերջ պայթեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը :

1945 Մայիս ութի յաղթանակէն վերջ նոր զինադադար մը կնքուեցաւ : Բայց դարձեալ խաղաղութիւն չէ հաստատուած :

Ո՛չ մէկ հարց լուծուած է լրիւ :

Ո՛չ մէկ ազգ գոհ է իր վիճակէն :

Դժգոհ են — եւ իրաւմբ — անոնք, որ երկար տարիներ ազատութեան եւ անկախութեան բարիքները վայելելէ վերջ ինկած են օտարի բանակալ լուծին տակ :

Դժգոհ են նաեւ անոնք, որ անկախութեան տիրանալով հանդերձ՝ կորսնցուցած են ներքին անդորրութիւնն ու համերաշխութիւնը՝ շնորհիւ արտաքին ուժերու մեքենայութեանց :

Քառասուն տարի առաջ հայ ժողովուրդը՝ իր պատմական հողերու փոքրիկ մէկ մասին վրայ անկախ հայրենիք կազմած՝ կ'ապրէր յոյսի ու երազի երանաւէտ օրեր :

Ֆրանսաբնակ մեր եղբայրները կամաւորական գունդ կազմած՝ կռուած էին ազատութեան խորհրդանշան եռագոյնի հովանիին տակ :

«Հայկական լեգէոն»ը դաշնակից բանակներու կողքին Պաղեստինի ճակատին վրայ (Արարա) եւ Կիլիկիոյ մէջ . յաղթանակին բերած էր իր համեստ բաժինը :

Կովկասեան ճակատին վրայ . եւ ռուսական բանակներուն մէջ 200·000 հայ զինուորներ կռուած էին դաշնակիցներու թշնամիներուն դէմ եւ փառաւոր դիւցազնամարտներ արձանագրած :

« Փոքրիկ դաշնակից »ին համար շայլ խոստումներ էին ըրած Մեծերը այն նեղ օրերուն՝ երբ անոնց համար կարեւոր արժէք էր զինուորական ամէնադոյզն աջակցութիւնն անգամ :

Մէկուկէս միլիոն Հայեր նահատակուած էին Դաշնակիցներու դատին համար : «Մնացորդաց»ը իրաւունք ունէր վայելելու արեւմտեան, մանաւանդ արեւելեան ճակատի ռազմադաշտերուն, ինչպէս տարագրութեան ճամբաներուն վրայ թափուած արեան արժանի վարձատրութիւնը :

« Զինադադարի շրջանի » առաջին տարիները մեղրալուսնի օրեր եղած էին Հայութեան համար : Ազգովին — առանց կուսակցական կամ համոզուածական խտրութեան — հաւատացած էինք, որ վերջապէս իրականացած էր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի երազը :

Աւելին : Միջերկրականի ափերուն վըրայ սկսած էր ծաղկիլ կիլիկեան «ազգային օջախ»ը՝ Ֆրանսայի հովանաւորութեան տակ :

Հիասթափութիւնը չուշացաւ :

Եղանք յուսախար : Բայց երբե՛ք յուսահատ :

Ու ապագային կը նայինք յուսալից :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

ԿԻՑԵՌՄԱ.— ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԶԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԻ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒԱԾ

Պատերազմական նախարար Փիէր Կիյոմա տուաւ մամուլի իր առաջին ասուլիսը, որ գլխաւորաբար նուիրուած էր Ալժերիոյ կացութեան : Նախարարը շեշտեց, թէ մէկ տարիէ ի վեր կացութիւնը զգալապէս բարելաւուած է Ալժերիոյ մէջ : Թունուզի նաւթուղիին շինութենէն ի վեր խափանարարական ոչ մէկ փորձ եղաւ նաւթատար կառախումբերու դէմ :

Միւս կողմէ, մինչ 1956 Մարտին 366 դասալիքներ կային, 1958 Մարտին այդ թիւը կը սահմանափակուէր 80ի մէջ :

Յաղթանակը վերջնական չէ անշուշտ : Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատը իր ազդեցութիւնը կը պահէ տակաւին՝ քաղաքական, վարչական եւ զինուորական իր կազմակերպութիւններուն շնորհիւ, թէեւ անոնց մեծ մասը քայքայուած է ֆրանսական բանակին կողմէ : Այս կազմակերպութեանց վերակազմուող բջիջները համեմատաբար նուազ գործունեայ տարրերէ բաղկացած են :

Պատերազմական նախարարը շեշտը դըրաւ նաեւ «ապաստանման գօտի»ին վրայ, որուն շուրջ բաւական խօսուեցաւ վերջերս : Կարգ մը մարդիկ կը յայտնէին թէ Ալժերիոյ որոշ շրջանին մէջ Ազատագր. Ճակատը «ինքնավարութիւն» հաստատած է, ուր «կ'ապաստանին» ըմբոստները : Բայց, ըստ Կիյոմա, բանակը ի վիճակի է ոեւէ լրագրող առաջնորդելու ալժերիական հողամասին որեւէ մէկ շրջանը, պայմանաւ որ գոնէ երեք օր առաջ լուր ունենայ . այդ ձեւով կարելի է տեսնել եւ հաստատել թէ ոչ ոք, ոչ մէկ շրջանի մէջ կ'ապաստանի Ազատագր. Ճակատի գրօշին ներքեւ : Կացութեան այս բարելաւումը կարելի եղաւ իրականացնել արեւելքի եւ արեւմուտքի «պատուար»ներուն շնորհիւ, որոնք կ'արգիլեն դուրսէն կատարուած օգնութիւնը :

Ալժերիոյ հարցը փակելու համար, Պատերազմական նախարարը աւելցուց թէ զինուորական ծառայութիւնը երկարաձգելու հարց գոյութիւն չէ ունեցած երբեք . ընդհակառակն, երբ մթնոլորտը քիչ մը աւելի հանդարտի՝ զինուորներու թիւը պիտի պակսի :

Ինչպէս կ'երեւի, նախարարին այս յայտարարութիւնը անուղղակի պատասխան մըն է Մենտես – Ֆրանսին, որ ընտրապայքարին առթիւ քանի մը օր առաջ կ'ըսէր . «Ֆրանսացիներ, ձեզմէ կը պահեն այն ծրագիրը՝ որ զինուորական ծառայութիւնը պիտի բարձրացնէ 33 ամսուան ...» :

Պատերազմական նախարարը վճռապէս հերքելով նման զրոյցները, ճշդեց թէ Դեկտեմբեր մէկէն սկսեալ արձակուելիք զօրաբաժնին զինուորները 27 ամսուան ծառայութիւն ըրած պիտի ըլլան :

Երկրին ներքին պաշտպանութեան յատուկ կազմակերպութեան կարեւոր դերը շեշտելէ ետք, նախարարը անցաւ զինաթափութեան հարցին, յիշելով Ֆրանսայի տեսակէտը .— Այնքան ատեն որ հիւլէական երկիրներու միջեւ վերջնական համաձայնութիւն մը չկայ՝ Ֆրանսա պիտի շարունակէ իր աշխատանքները, հիւլէական ռումբ մը ունենալու համար :

Այս տեսակէտէն 1958ի ամրան Մարքուլի փլիւթոնիւմ գործարանին բացումը կատարեալ յաջողութիւն մըն է . մեքենական ոչ մէկ խոչընդոտ երեւան ելաւ : Անշուշտ ֆրանսական հիւլէական ռումբի մը պայթումը շուտով տեղի պիտի չունենայ, բայց մեծ ճիգ կը թափուի, որպէսզի կարելի եղածին չափ շուտ ըլլայ ան : Ամէն պարագայի մէջ, Ֆրանսա պիտի ունենայ հիւլէական իր ռումբը, ինչ որ ալ ըլլան միջազգային պայմանները :

Պատերազմական նախարարը իր խօսքը վերջացուց՝ բանակին միասնականութիւնն ու կարգապահութիւնը յիշելով :

1956 – 2/Բ. զօրամասի զինուորները աղատ պիտի արձակուին 1959 Յունուար քանին . այս ձեւով 1956 – 2/Բ. զօրամասի զինուորներուն ծառայութեան ժամանակաշրջանը պիտի ըլլայ 26ուկէս ամիս :

« ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԸ ԿԱՐԵԼԻ Է » ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՊԱՍ

Գահիրէի մէջ, մամուլի «Պելկա» գործակալութեան թղթակցին կատարած յայտարարութեամբ մը Ֆերհաթ Ապաս մերժեց ընդունիլ Զօր. Տը Կոլի առաջարկած պայմանները, բայց, աւելցուց ան՝ ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ կարելի է բանակցիլ Ֆրանսայի հետ : ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը պէտք է միջամտէ, այդ պարագային, շեշտեց Ապաս «առժամեայ զինադադար մը կարելի է ըլլալ» :

Ալժերիոյ «կառավարութեան» ղեկավարը ըսաւ թէ «հարցին արմատական լուծում մը գտնել կ'ուզեն իրենք, խաղաղ եւ դիւանագիտական միջոցներով, որոնց միակ ճամբան բանակցութիւններն են» :

Վերջապէս, Ապաս յայտարարեց թէ Ազատագր. Ճակատի ղեկավարները մօտ ատենէն Նիւ Եորք պիտի երթան «կառավարութեան» տեղեկատուութեան «նախարար» Եազիտի հետ խորհրդակցելու համար, քանի որ յառաջիկայ Դեկտեմբերին ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովին մէջ պիտի քննուի Ալժերիոյ հարցը : Յոյս յայտնելով հանդերձ թէ միջազգային այս ժողովը լուծում մը պիտի գտնէ հարցին, Ֆերհաթ Ապաս իր յուսահատութիւնը չծածկեց :

Միւս կողմէ, ազգայնական պարագլուխը նորվեկեան մամուլի գործակալութեան մը յայտարարած էր թէ «Ալժերիոյ ընտրութիւնները ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն » իր «կառավարութեան» գործունէութեան համար :

× Ռապաթի մէջ Իսթիքլալ կուսակցութիւնը ընդհանուր գործադուլ մը ըրաւ՝ «բողոքելու» համար Պեն Պելայի եւ ընկերներուն բանտարկութեան դէմ, միաժամանակ «պայքարող» Ալժերիոյ հետ իր միասնականութիւնը ցոյց տալով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հարցը մեծ արմուկ ըստանեց վերջերս, լեհեւռուս յայտարարութենէն ետք : Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետ Օթթօ Կրոթվոլ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, մօտ երկու հարիւր լրագրողներու ներկայութեան . մինչ կը սպասուէր որ Վարչապետը «արտակարգ» նորութիւններ պիտի ըսէր, Կրոթվոլ Պերլինի հարցը երկրորդական գծի վրայ դընելով ծանրացաւ Գերմանիոյ հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու անհրաժեշտութեան վրայ : Վարչապետը ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը պիտի բանակցի՝ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ գտնուող իր զինուորները քաշելու համար, պայմանաւ որ Արեւմտեաններն ալ մտածեն նոյն հարցի շուրջ : Կրոթվոլ Խրուշչեւի յայտարարութեանց մասին խօսելով ըսաւ թէ Խ. Միութեան Վարչապետը կը մտածէ կարմիր բանակը հեռացնել Պերլինէն եւ իշխանութիւնը յանձնել համայնավար կառավարութեան : Ներկայիս 400·000 ռուս զինուորներ կը գտնուին Գերմանիոյ մէջ եւ կը կարծուի թէ անոնք պիտի վերադառնան իրենց երկիրը : Միւս կողմէ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Մոսկուայի դիւանագիտական մարմիններուն, առաջարկելով որ գերմանական հարցին լուծումը գտնուի, միաժամանակ դատապարտելով Արեւմտեան Գերմանիան որ կը զօրացնէ Իսրայէլի պետութիւնը, օգնած է Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ՝ Սուէզի խնդրին մէջ եւ անտեսապէս կը շարունակէ օգնել Ֆրանսայի :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կը դատապարտեն Խ. Միութիւնը, որ իր զինուորները կը պահէ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, Գերմանացիներու վերամիացման գլխաւոր արգելքը հանդիսանալով :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ Երեսփոխանական ժողովէն ետք Ծերակոյտն ալ վաւերացուց կառավարութեան կողմէ հաստատուած պաշարման վիճակը՝ մէկ ամսուան համար, հակառակ անոր սակայն քարիւղի բանուորներու սէնտիքան կը շարունակէ իր գործադուլը : Ձերբակալուած են Փերոնի գլխաւոր գործակիցները :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետ Պէն Կուրիոն յայտարարեց թէ հաւանաբար յառաջիկայ տարիներուն երկու միլիոն հրեայ տարագիրներ ներգաղթեն, ոչ միայն արեւելեան բազմաթիւ երկիրներէ, այլ՝ նոյնիսկ Խ. Միութենէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեստիա» թերթը կը գրէ թէ «վեց ամիսէ ի վեր հելլէն իշխանութիւնները անբարեացակամութիւն ցոյց կուտան Խ. Միութեան հանդէպ», թերթը կարգ մը դէպքեր յիշելէ ետք կ'աւելցնէ . «այս բոլորը կը զուգադիպին Կիպրոսի հարցին ծանրութեան հետ, որուն պատճառը արեւմտեան աշխարհակալներն են՝ Յունաստանի դաշնակից» :

ԱՐԱԲԻՈՅ թագաւոր Սէուտ ճեկոյցի մը մէջ կը յայտարարէ թէ միշտ կը յարգէ ՄԱԿի եւ Արաբական Լիկայի սկզբունքները, իր երկիրը չէզոք է եւ բարեկամական յարաբերութիւններ ունի բոլոր երկիրներու հետ, բացի Ֆրանսայէն եւ Անգլիայէն, որոնց հետ դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները խզեց Սուէզի միջադէպէն ետք :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ մամուլը կը շարունակէ բուռն յարձակումներ գործել Հիւսէյն թագաւորի վրայ, որ օգնաւ պատմութեան հետեւանքով «արուեստական» տաղնապ մը ստեղծեց արաբական աշխարհին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը իր բանակցութիւնները կը շարունակէ՝ Թուրքիոյ, Պաքիստանի եւ Փաքիստանի հետ պաշտպանութեան նոր համաձայնութիւններ կնքելու համար :

Նիւթ հայ բանասիրութեան համար

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ''ՔՐՈՆԻԿՈՆ''Ը

Ինչպէս ծանօթ է, Եւսեբիոս Կեսարացիի *Քրոնիկոն* գործի յունարէն բնագիրը կորսուած էր, բացի ճանի մը հատակոտորներէ: Հայերէն թարգմանութիւնը գտնուած է Գէորգ Դպիր Պալատեցիի կողմէ, բոլորովին անակնկալ կերպով: Քրօնիկոնը վերջէն հրատարակուեցաւ Հ. Մկրտիչ Աւգերեանի կողմէ, Վենետիկի մէջ:

Աբրահամ Այվազեան, իր «Շար հայ կենսագրութեանց» գործի առաջին պրակին մէջ, հետեւեալ ձեւով կը ներկայացնէ Եւսեբիոսի այս մեծարժէք երկասիրութեան գիւտը (անփոփոխ կը պահենք Այվազեանի լեզուն):

Մեծանուն սրբազան մատենագիր Կեսարացի Եւսեբիոսի «Քրոնիկոն» կամ «Կանոնք ժամանակաց» երկասիրութեան Հայերէն անայլայլ եւ ընտրելագոյն թարգմանութիւնը, զոր 5րդ դարուն մէջ յոյն հեղինակին սկզբնագիր օրինակին վրայ Մովսէս Խորենացին ըրած է, ըստ Համազգի բանասիրաց միահամուռ կարծեաց, եւ որ մինչեւ անցեալ դարուն վերջերը անյայտ մնացած էր, Գէորգ Դպիր կը յաջողի զայս գրական մեծ գործ եւս ձեռք ձգել հետեւեալ հետաքրքրաշարժ պարագային մէջ:

Յայտնի է, թէ Գէորգ Դպիր այլ եւ այլ Հայրենագիտական եւ ուսումնասիրական ուղեւորութիւններ կ'ընէր ի Փոքր – Ասիա եւ ի Հայաստանս. գրեթէ բոլոր հին եւ պատմական Մայրավանքերն եւ Դպրեվանքերն այցելած է, մագաղաթեայ հինաւուրց գրչագիրներ եւ բնագիրներ գաղափարելու հետազօտութեամբ, եւ անյապաղ բազում գրական գանձեր պաշարելով վերադարձած է ի մայրաքաղաքս, եւ վենետկցւոց ղրկելով զայնս, անոնց փոխարէն չարթէ չարաթ կռուբօներ ընդունած է:

Գէորգ Դպիր մի անգամ ալ տարբեր ուղեգծով կը ճանապարհորդէ, եւ Շամախի կ'երթայ: Անդ Հայու մը տուն հիւր կը մնայ, ուր Մադրասու(*) ընտիր գինի կը գտնուէր առատութեամբ: Հիւրընկալը, զուղեւորն լաւ մը կերցնելէ յետոյ, ալուրիկ մըն ալ կը գինովցնէ եւ կը հանգստացնէ պատրաստուած անկողնոյն մէջ:

Կէս գիշերին՝ Գէորգ Դպիր Ջուրի սաստիկ ծարաւ մը կը զգայ: Կ'ելնէ ասդին անդին կ'իյնայ Ջուր փնտռելու, վերջապէս գուր մը կը գտնէ: Ի՞նչ տեսնէ աղէկ. ով զարմանալեաց. գուրին բերանը իբրեւ խուփ կամ կափարիչ դրուեր է մագաղաթեայ հնութիւն մը: Վեր կ'առնու զայն, կը խմէ Ջուրը՝ ճամբորդութեան համար քովը ունեցած թասովը: Սակայն գուրին խաբալը տեղը չի դներ, այլ հետաքրքրուելով քովը կ'առնէ եւ անկողնոյն մօտ կը տանի, կռահելով որ մագաղաթեայ հնութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ, կարեւորութենէ զուրկ բան մը չի կրնար ըլլալ:

Եւ արդարեւ, սոյն մագաղաթեայ խուփն Եւսեբիոսի «Քրոնիկոն»ի բնագիրն է եղեր: Ասի տեսնելուն պէս Պատուելին ուրախութենէն ալ քունը կը փախցնէ, ժամէ ի ժամ այգանալուն կը սպասէ:

Աղօթարանը (արշալոյս) հազիւ թէ բացուած, մի քանի ոսկի պարգեւ կը ձգէ հիւրընկալին եւ ձին աշտանակելով՝ եօլ *ռեւան կ'ըլլայ դէպի Պոլիս ուղղուելու տրամադրութեամբ, հետը շալկելով գուրին մագաղաթեայ թանկագին խուփը:*

Յայտնի է բանասիրութեան, թէ Եւսեբեայ «Քրոնիկոն»ի յունարէն բնագիրն կորսուած է եւ միայն հատակտորք ոմանք կը գտնուին մի քանի հին հեղինակութեանց մէջ:

Վենետկոյ միաբանութիւնն իմանալով, որ Գէորգ Դպիր գտած է անոր հայերէն թարգմանութիւնը(**), կը խնդրէ զայն Պատուելիէն եւ գնելով կը հրատարակէ լատիներէն թարգմանութեամբ հանդերձ, աշխատասիրութեամբ բազմահմուտ եւ բազմարդիւն Աւգերեան Հ. Մկրտիչ վարդապետի, որ պատմական ծանօթութիւններ եւս կը յաւելու եւ տպագրեալ գիրքը Փարիզու Ակադեմիային, ղրկելով կը գնահատուի մեծագումար պարգեւով:

(*) Մադրաս թէեւ անգլ. Հնդկաստանի ծովեզերեայ կարեւոր քաղաքներէն մին է, սակայն համանուն գիւղ մըն ալ կայ Սաղեանու Ս. Ստեփաննոսի Վանուց մօտերը: Այդ գիւղի գինին Կովկասու մէջ անուանի է եւ կը մրցի Կախեթու համբաւաւոր գինիին հետ:

(**) Պետերման երբ Պոլիս կուգայ, ողբացեալ Օտեանի ձեռամբ Մայրավարժարանի թանգարանին մէջ փնտռել կուտայ Եւսեբիոսի հայերէն բնագիրն, կարծելով թէ՝ աւանդութեան մը համեմատ՝ անդ պահուած կը մնայ, բայց տարաբախտաբար բացասական պատասխան կ'ընդունի:

ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

14 Դեկտեմբեր 1947ին մեծ կորուստ մը կը կրէր հայ երաժշտական աշխարհը, մահովը Գուրգէն Ալէմշահի:

Մեկնած Ֆրանսայէն դէպի Ամերիկա, ղեկավարելու իր գործերը, հազիւ ծանօթացուցած իր հեղինակութիւններէն մի քանին, մահը կը հարուածէր այս երիտասարդ ու տաղանդաւոր արուեստագէտը չխնայելով իր ազգին ու երաժշտական աշխարհին:

Այս տխուր թուականին տասներորդ տարեդարձը յիշատակելու համար էր որ երկու Նոյեմբեր 1958ին Սալ Կավոյի մէջ կը սարքուէր երաժշտական հանդէս մը, մասնակցութեամբ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի, Շուրօ *նուագախումբի՝ ղեկավարութեամբ Պ. Ափրիկեանի եւ ծանօթ հայ արուեստագէտներու:*

Յայտագրին առաջին մասը կը բաղկանար՝ Սաթեան, Սպենդիարեան, Կանաչեան եւ Ալթունեանի գործերէն, դաշնաւորուած Պ. Ափրիկեանի կողմէ, որոնց մեներգները կատարուեցան, Պ. Պ. Պօղոսեան, Սերոբեան ու Քիւփէլեանի կողմէն մեծ ողեւորութիւն ստեղծելով ներկաներուն մէջ եւ արժանանալով անոնց ջերմ գնահատութեան:

Երկրորդ մասը կը բաղկանար միայն Ալէմշահի գործերէն: Նաեւ երեք մեղեդի որոնք շատ զգայուն կերպով երգուեցան Օր. Առաքելեանի կողմէ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Ափրիկեանի: Յետոյ «Հէքեաթը» (նուագախումբ), «Աւարայրի պատերազմը» (երգչախումբ, նուագախումբ) ու վերջապէս հայ ժողովրդական պար մը (նուագախումբ):

Հեղինակին զգայուն հոգին ու ոճը կը տիրապետէին այս բոլոր գործերուն մէջ: Հայկական եղանակները հանճարօրէն դաշնաւորուած են արեւմտեան երաժշտութեամբ ու երգահանը կրցած է բուն իսկ իրենց տեղը գործածել զանազան գործիքները, արտայայտելով իր զգացումները: Անկասկած «Աւարայրի Պատերազմ»ն է որ կարելի է նկատել իր գլուխ – գործոցը: Գրուած Փօէմ Սէնֆոնիքի *ձեւին տակ այս կտորը կը նկարագրէ հայկական պատմութեան ամէնէն յատկանշական հերոսամարտը: Նուագախումբ, երգչախումբ, մեներգներ զիրար կ'ամբողջացնեն պատկերացնելու համար ոգեւորումը, կռիւը, առժամեայ յաղթանակը, յաջորդաբար պարտութիւնը հայկական բանակին Քաջն Վարդանի մահով:*

Քոնթրըփուէնի *հանճարեղ խաղերով երգահանը յաջողած է տպաւորիչ «էֆէ»ներ ձեռք ձգել մանաւանդ նկարագրական մասին մէջ: Մահերգ մը կը հնչէ հերոսին մահէն վերջ որուն մէջ կը լսուի ոգի մը որ լրիւ կ'արտայայտէ զգայուն երգահանին բոլոր յուզումը: Եւ այդ ոգիը սակայն կը շարունակուի մեր մէջ հանդէպ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի, որ ինք ալ կանխահաս բաժնուեցաւ մեզմէ:*

Վերջացնենք շնորհաւորելով նախ Պ. Կ. Ափրիկեանը որ յաջողութեամբ կրցաւ գլուխ հանել այս համերգը, ինչպէս նաեւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, Շուրօ նուագախումբը եւ բոլոր արուեստագէտները, որոնք իրենց արժէքաւոր մասնակցութիւնը բերին այս յիշատակելի հանդէսին:

Ն. Ա.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս) (*)

Որքան էլ հեշտ չի լինում Վազգէն Շուշանեանի համար միանգամից հեռանալ Դաշնակցութիւնից, ինչպէս իր ոլաւ ընկերը հեռացաւ իր հօրենական տնից, այնուամենայնիւ նա սերտ կապ է ստեղծում Մանուշեանի ու Սեմայի հետ, աշխատակցում է նրանց հրատարակած «Ջանք» ու «Ջահ» ամսագրերին և, ի վերջոյ, հանդէս է գալիս տարագիր Հայութեանն ուղղուած կոչով՝ յեղափոխական միասնականութեամբ համախմբուելու նորաստ հայրենիքի շուրջը: Երբ 30ական թուականներին կազմակերպւում է Ֆրանսիայից զանգուածային ներգաղթ, Վազգէն Շուշանեանն արձանագրւում է հայրենադարձելու համար: Դաժան հիւանդութիւնը, սակայն, նրան զամում է անկողնին՝ թոյլ չտալով նրան իրականացնել իր կեանքի ամենափայփայուած երազը:

Ֆրանսահայ գրականութեան մէջ իր ակնառու տեղն է գրաւում Լասը (Լուիզա Ասլանեան), որի «Հարցականի ուղիով» ծաւալուն վէպը մէկն է այն արժէքներից, որոնք ստեղծուել են սփիւռքի հայ գրողների կողմից:

Լուիզա Ասլանեանը, ոչ նման Շահան Շահնուրի «Նահանջը առանց երգի» վէպի, իր « Հարցականի ուղիով » վէպում տուել է Ֆրանսահայ կեանքի համապարփակ պատկերը: Լուիզա Ասլանեանը այսպիսով, իր վէպով, նոր անկիւնադարձ է կազմում սփիւռքահայ գրականութեան մէջ: Այստեղ նահանջին յաջորդում է գրոհը: Լուիզա Ասլանեանը հաւատում էր իր խօսքին, որին նա մինչեւ վերջ հաւատարիմ մնաց: Ընթանալով այն ուղիով, որ նա ցոյց է տալիս Ֆրանսահայ աշխատաւոր զանգուածներին, Լասը, Միսաք Մանուշեանի կողքին, իր մարտական տեղը գրաւեց Ֆրանսիայի կոմունիստական պարտիայի շարքերում եւ, աւելի յետոյ, հիթլերեան զաւթիչների դէմ մղուած մահու եւ կենաց ընդյատակեայ պայքարում: Անգամ վայրենաբարոյ նացիների համակենտրոնացման ճամբարում, որ իր սարսափներով գերազանցում էր Տանթէի Դժոխքը, Լուիզա Ասլանեանի մարտական ոգին չընկճուեց: Ճամբարից գաղտնի միջոցներով ուղարկուած նրա նամակներն ու գրական ստեղծագործութիւնները լի են լաւատեսութեամբ մեր աներկբայելի յաղթանակների եւ մարդկութեան լուսաւոր ապագայի նկատմամբ:

Ֆրանսահայ գրականութեան պատմութեան մէջ առանձին տեղ է վերապահուած Միսաք Մանուշեանին եւ Սեմային, որոնք հանդիսացան առաջաւոր գրականութեան ուղեհարթողները, որոնք ֆաշիզմի դէմ մղուած աշխարհամարտում՝ զէնքով պաշտպանեցին այն առաջաւոր գաղափարները, որոնցմով յագեցուած են նրանց բանաստեղծութիւններն ու արձակը: Մ. Մանուշեանն ու Սեման կուսում

ՑԱԽԱԾ ՍԷՐ

—o—

Խեթ նայեց Ռուբէնը եւ ձեռը տարաւ դէպի Աստղիկի կոկորդը, որ բռնի, բայց ձեռը թափ տուեց, յետ դարձաւ դէպի պատուհանի կողը, նստեց եւ սկսեց կծել Պապիրոսը:

Աստղիկը լուռ էր, եւ այդ լռութիւնը կատաղեցնում էր Ռուբէնին:

— Լաւ, վե՞րջը:

— Վերջն էն, որ ես գլուխ չունեմ էդ տեսակ հարց ու փորձերից:

— Ես ազատ եմ:

— Ազա՞տ ես: Փողոցի կի՞ն ես դառնում:

Յետոյ ցոյց տուեց երեխաներին:

— Սրանց նայիր:

— Երեխաները տեղն են: Երեխաների պատճառով չեմ կարող փտել քո տանը: Ես կեանք եմ ուզում:

Ռուբէնն արագ դուրս գնաց տանից ու ընկաւ փողոցները:

Շարժումը, յոգնութիւնը թւում էր թէ կը բթացնէր նրա յուզումնալի սրտի կսկիծը: Շրջել սկսեց մինչեւ կէս գիշեր:

Այդ գիշեր քաղաքն ու փողոցը դատարկուեցին իր համար: Դատարկուեց եւ կեանքը: Նա կորցրել էր իր առաջին սիրոյ կինը:

×

Աստղիկն ստեղծեց իր համար դրսի առանձին կեանք: Նա իր շուրջը բազմացրեց կասկածելի ծանօթներ, որոնց հետ շրջում էր կինօներ, ճաշարաններն ու այգիները: Ռուբէնը հպարտութիւնից իր մէջ գցեց այդ գաղտնիքը: Ինչ որ ատելախառն սիրով այդ կնոջ հետ կապուած՝ ելք չէր կարողանում գտնել: Միւս կողմից մէջտեղ էին ընկած երեք երեխաները, որոնց խնամել էր պէտք: Նա յոյս ունէր, սիրող մարդու յոյս — որ Աստղիկը կ'ուղղուի: Աշխատանքի ադամարդ, եւ խմբապետ՝ պատուին չէր ուսեցնում դուրս տալ գաղտնիքը:

Կամենում էր մի կերպ լուծել խնդիրն իր տանը, Աստղիկի հետ մինակ:

Սակայն արտաքին աշխարհը չուշացրեց իր մասնակցութիւնը: Շուտով շշուկներով լցուեց տան բակը, հարեւաններն ըսկսեցին խորհմաստ նայել Ռուբէնին:

Ընկերները դադարեցին այցելել Ռուբէնին: Գործի ժամանակ նրա ներկայութեամբ չէին խօսում Աստղիկի մասին: Պարզ էր — դատապարտում էին նրանք, ովքեր տարիներ առաջ, այդքան ուրախ շուրջպարով շրջապատել էին Ռուբէնի առաջին սիրոյ թրթիռներին: Ընկերների եւ ծանօթների լռութիւնն աւելի էր ճնշում Ռուբէնին: Գոնէ խօսէին, գոնէ պահանջ ներկայացնէին: Նա եւս իրեն մեղաւոր էր զգում. բայց ինչո՞ւմ — չէր կարողանում հաշիւ տալ իրեն:

Մի անգամ փորձեց գինու տալ իրեն: Զզուեց, չէր էլ կարողանում հարբել: Յանդիմանեց իրեն այդ փոքրոգութեան համար եւ դադարեց շուտով:

Փորձեց տարուել գործով: Վաղ գնում էր գործի եւ սկսում ջղային եռանդով աշխատել: Աշխատում էր հարբելու չափ, հարբածի պէս: Սկսեց խստապահանջ դառնալ դէպի իր խումբը, անգամ բծախնդիր:

Ընկերները լուռ տանում էին, իբրեւ հիւանդ մարդու արարքներ, բայց եւ դժգոհում էին: Դժգոհում էին եւ սպասում մի բանի — ինքը եւս սպասում էր այդ բանին — եւ դա իրենից էր կախուած: Նա պէտք է որեւէ վճիռ կայացնէր: Պէտք է վերջ տար կացութեան:

Նա տեսնում էր, որ այդ վերջն էր իր փրկութիւնը: Եւ նա վճռում էր: Բայց միայն աշխատանքի ժամանակ, երբ իր կնոջ մասին էր մտածում, նրա վարքի մտահոգութիւններով: Սակայն, երբ գալիս էր տուն եւ աչքն ընկնում էր իր կնոջ գեղձան մազերը, խրոխտ հասակը եւ թունաւոր գեղեցկութիւնը, խանդը բռնկւում էր սիրուց աւելի: Նա թուլանում էր այդ թոյնից եւ ճնշւում, կծկւում:

Պատահում էին նաեւ բացառութեան երեկոներ: Ռուբէնը խօսում էր երկար, համոզում Աստղիկին, սա ենթարկւում էր կարծես, զիջում: Հետեւում էին համբոյրի կարճ վայրկեաններ: Ռուբէնը դրամ էր տալիս երեխաներին որ շաքարեղէն առնեն: Աստղիկը նոր զգեստ էր կարում:

Բայց այդ վաղանցիկ հաշտութիւնները չէն հանգստացնում Ռուբէնին: Աւելին՝ երկարացնում էին հիւանդութիւնը: Աստղիկը չէր փոխւում, շարունակում էր աւելի ախտաւոր դառնալ: Հետեւեալ օրերը դարձեալ սկսում էին կասկածելի ուշացումները: Տուն էր դառնում այտերի ու վզի կարմրած շերտերով, կրկին սեւ եզրերը աչքերի տակին....

Մի անգամ Ռուբէնը ճաշարան մտնելիս տեսաւ Աստղիկին մութ անկիւնում մի հարբած երիտասարդի հետ: Նրանք իրար մօտ նստած խմում էին: Ռուբէնը հանդարտ, բայց լարուած մօտեցաւ եւ կանգնեց ուղիղ նրանց առջեւ: Հարբած երիտասարդն անտարբեր ու արբշիռ նայեց նրան եւ գինու բաժակը բարձրացրած ողջունեց: Աստղիկը վեր կացաւ: Հարբածը բռնեց նրա թեւը եւ ուժով նստեցրեց:

— Նստի՛ր:

Ռուբէնը սուր նայեց Աստղիկին, նայեց աչքերի մէջ՝ երկաթի պաղ հայեացքով՝ եւ ցածրաձայն հրամայեց.

— Վեր կաց:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(6 Շար.)

էին հիթլերեան հորդաների դէմ, Փաշիզմին հասցուած ամէն մի հարուածի մէջ տեսնելով Խ. Հայրենիքի պաշտպանութիւնը: Սեման զէնքը ձեռին ռազմաճակատ մեկնեց նացիների Ֆրանսա ներխուժումը կասեցնելու վճռականութեամբ: Նացիստական զօրքերն անցան նրա դիակի վրայով: Միսաք Մանուշեանը գլխաւորեց պարտիզանական չորս ջոկատներ, որոնք դարձել էին փաշիստների սարսափը: Եւ երբ թշնամուն յաջողուեց թակարդել բանաստեղծ մարտիկին, մարդակային ամէն կերպար կորցրած գաշնակ հայրենադաւներն իրենց հիթլերեան տէրերից պահանջեցին Մանուշեանի գլուխը: Մանուշեանը մահը դիմաւորեց այնպիսի խիզախութեամբ եւ անընկճելի ոգով, որ թշնամու համար հաւասար էր պարտութեան:

Եւ իրօք յաղթանակեց Միսաք Մանուշեանի, Սեմայի եւ Լասի գրչով ու զէնքով պաշտպանած դատը: Նրանք ընկան, բայց գրականութեան անդաստաններում նրանց գրուած գիրքերը թափուր չմնացին: Առաջաւոր գրողների մի ամբողջ հոյլ երկրորդ համաշխարհային պատերազմից յետոյ, շարունակեց նրանց գործը, ինչպէս Մառի Աթմաճեանը (բանաստեղծ Սեմայի քոյրը), Պետրոս Զարոյեանը, Հրաչ Զարդարեանը, Նազենի Տէր-Միքայէլեանը, Նուարդ Օտապաշեանը, Բիւզանդ Թօփալեանը, որոնք մերժելով դասալիք լինել Օրբունու պէս, որի հոգին, աւաղ, մինչեւ վերջ օր մնաց, իրենց գրական նոր ստեղծագործութիւններով արժէքաւոր աւանդ մտցրին սփիւռքահայ առաջաւոր գրականութեան մէջ, որ կազմում է միասնական հայ գրականութեան հետ օրգանական մէկ ամբողջութիւն:

Պէտք չէ մոռանալ նաեւ աւագ սերնդի այնպիսի ներկայացուցիչներին, որպիսին են Արշակ Չօպանեանը, Վահան Մալէզեանը, Ենովք Արմէնը, Անայիսը, Զարուհի Պահրին եւ ուրիշներ, որոնք իրենց հայրենասիրական կեցուածքով եւ գրական ու գրագիտական նոր խօսքով թիկունք ու քաջալեր հանդիսացան միջին եւ կրտսեր սերնդի գրական եռանդին ու գործունէութեանը: Եւ եթէ Զարուհի Պահրիի գրականութիւնը իրաւամբ կարելի է անուանել Ֆրանսահայ գրականութիւն, քանի որ նրա համարեա բոլոր մեծ վէպերն ու բազմաթիւ պատմուածքներն ստեղծուել են Փարիզում, ապա պէտք է երախտագիտութեամբ յիշել այն փաստը, որ աւագ սերնդի վերոյիշեալ ներկայացուցիչները նոյնպէս իրենց նոր աւանդը մտցրին Ֆրանսահայ նորագոյն գրականութեան մէջ:

Ֆրանսահայ նորագոյն առաջաւոր գրականութեան արժանիքն այն է, որ նրանում արտացոլուած է Ֆրանսահայ գաղութն իր մարդկանցով, իր գրական եւ բացասական կերպարներով, իր առաջաւոր գաղափարական պայքարով ընդդէմ փտած յետադիմականութեան, իր հայրենասիրական պայքարով ընդդէմ հայրենիքի եւ ժողովրդի թշնամիների: Նրանց վէպերը, պատմուածքները եւ պօէզիան աչքի են ընկնում իրենց հասարակական բովանդակութեամբ եւ յագեցուած են խանդավառ, ջերմ հայրենասիրութեամբ: Տրադիցիաներով եւ ականաւոր դէմքերով հարուստ Ֆրանսահայ գրականութիւնից մենք իրաւունք ունենք սպասելու նոր, աւելի լիարժէք գործեր, մանաւանդ որ Ֆրանսահայ գրողների շարքերը համալրւում են Պոլսից ու միջին Արեւելքից Փարիզ ժամանող խոստմնալից երիտասարդ ուժերով:

ՊԱՏՐԻԿ ՍԵԼԵԱՆ

(*) Ա. եւ Բ. մասերը եւ խմբագրական ծանօթութիւնը տես Ցառաջ, Նոյեմբեր 11 եւ 13:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

ՊՈՒՏՕ, (Յառաջ) — Զաքարը հարազատներն դեռ չի վերադարձա՞ւ:

Այսպէս կը հարցնէին բոլոր զինքը մօտէն ճանչցողները: Երբ հեռագրով իմացանք թէ Հոկտեմբեր 22ին քլինիքին մէջ երկար տառապանքներէ յետոյ հոգին աւանդած է ...:

Զ. Բէնոէրեան, 58 տարեկան էր, Խարբերդի Խուլու գիւղէն: Տարագրութեան ընթացքին Թուրքի մը քով ծառայելով ողջ կը մնայ ...: 1921ին Խարբերդ կ'ամուսնանայ: 1923ի սկիզբը ընտանեօք կը տեղափոխուի Հալէպ, ապա Պէյրութ: 1924ին կուգայ Ֆրանսա, եւ Կարտանի հանքը կ'աշխատի չորս տարի: 1929ի սկիզբը կը տեղափոխուի Լիոն: 1934ի անգործութեան հետեւանքով կուգայ Պուտօ եւ կը հաստատուի հոս:

Զորս զաւակներու հայր՝ կը զբաղէր գերձակութեամբ: Իսկ այս վերջերս, ամառը Արքաշօն պտոյտի առեւտուրով: Ծոփափը խանութ մը ունէին որ գուրգէն եկող բոլոր Հայերուն ժամադրավայրն էր:

Ծանր եւ դժուարին կրկնակ աշխատանքի յանձնառու եղած էր որպէսզի իր կրտսեր զաւակը կարողանար ուսանիլ: Տիպար հայր մը, միշտ հոգածու իր ընտանիքին եւ ազգականներուն հանդէպ: Իր հայրենակիցներուն եւ մասնաւորապէս բոլոր Հայերուն հետ կը սիրէր յարաբերութիւն պահել, եւ իր ընտանեկան յարկը հիւրասէր տուն մըն էր բոլորին համար:

«Յառաջ»ը, իր միակ սիրելի թերթը, ուշացած օրը, բարեկամներու տունը, կը հանդիպէր մինչեւ որ ձեռք անցնէր: Հանրային բոլոր գործերով կը հետաքրքրուէր եւ կ'օժանդակէր անոնց, ըլլայ գպրոցական հանդէս, ներկայացում կամ հայկական որեւէ հաւաքոյթ: Կը գնահատէր այդ հաւաքոյթներու անհրաժեշտութիւնը: «Մեր տարադրի այս կեանքը տառապանք մըն է Հայութեան համար, պէտք է միշտ մենք առիթներ ստեղծենք իրարու մօտ գալու, որպէս զի հայ երիտասարդութեան սրտին մէջ անեղծ պահենք հայութեան ոգին, կ'ըսէր յաճախ:

Մեր գաղութին միակ «մասնագէտ»ն էր տոմսակ վաճառելու կամ հանգանակութիւն կատարելու: Քանի մը բարեկամներու հետ ձեւ մը գտած եւ հիմը դրած էր «ֆօնտ»ի մը, որ ընտանեկան հանդիպումներու ընթացքին գոյացած դրամները յատկացուէին «ֆօնտ»ին: Ծառայեն նպատակի մը, եթէ այդ մսխուած դրամները գրքերու գնման յատկացնենք, հայ մտքի մշակ մը քաջալերած կ'ըլլանք, որ բոլորիս պարտականութիւնն է օգնել եւ սատարել հայ գրականութեան, կ'ըլլար իր պատճառաբանութիւնը:

Հէք Զաքար, երջանկութիւնը չունեցար տեսնելու այնքան փափաքած հայրենիքդ, ազնիւ կամեցիր ընտանեկան բոյնը... օճախիդ յարատեւութիւնը, ուր հայ ոգին պիտի տիրապետէր, ինչպէս քու տանդ մէջ:

Վստահ ենք որ քու դաստիարակած զաւակներդ պիտի շարունակեն նոյն ճամբով, նոյն աւանդութիւններով պահել քու շինած բոյնդ իր հայկական շունչով առուն այնքան նախանձախնդիր էիր: Դուն անոնց եւ մեզ հետ պիտի ըլլաս միշտ, եւ հոգիդ պիտի հրճուի ամէն անգամ որ հանդէսի մը կամ հաւաքոյթի մը առթիւ քու յիշատակովդ ոգեւորուած, բան մը կարենանք ընել քու այնքան սիրած գաղութիդ համար:

ԶԱՒԿԱՐԱՑԻ

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՒԱԳԵԱՆ

———o———

Յարութիւն Աւագեան ծնած է 1903ին, Զեթաթեա Ալպի մէջ, ուր ստացած է իր նախնական ուսումը: 1928 – 32 տարիներուն հետեւած է Պուքրէշի Գեղարուեստից Ակադեմիայի դասընթացքներուն՝ ակադեմական Փրոֆ. Ք. Ռեսուի խնամքին տակ:

Յ. Աւագեան մասնակցած է գրեթէ բոլոր պաշտօնական ցուցահանդէսներուն եւ ներկայացած է անհատական ցուցահանդէսներով՝ արժանանալով ռումանացի, անգլիացի եւ հնդիկ արուեստի մարդոց գնահատանքներուն:

Անոր նկարներուն գոյները, իրենց ուշագրաւ ուժգնութեամբ, իրենց շլացուցիչ արեւով, երեւան կը հանեն արուեստագէտի արեւելեան ծագումը: Դիմանկարները, որ կը գտնուին իր աշխատանոցին մէջ, կենդանի են եւ կարծես հրամանի մը կը սպասեն խօսելու համար: Կենդանի են նոյնիսկ Աւագեանի նաթիւրմորթերը, — «Մեռած բնութիւն»ները: Անոր նկարած խաղողները որթատունկի վրայէն նոյող խաղողներու թարմութիւնն ու հիւթեղութիւնը ունին:

Նկարիչին գործունէութեան մաս կը կազմեն նաեւ բիւզանդական նկարներու եւ պատմական յիշատակարաններու վերանորոգման աշխատանքները, ու ան մեծապէս գնահատուած է այս ճիւղին մէջ ալ:

Նկարչական արուեստի այս ճիւղը, որ կը պահանջէ մասնաւոր հմտութիւն, պատրաստութիւն եւ պատմական որոշ ոճերու ճանաչողութիւն, այժմ եղած է արուեստագէտի ամէնէն սիրած ճիւղերէն մին, ու ան իր շրջման բոլոր օրերը կ'անցընէ Պուքրէշի շրջակայքը կառուցուած յուշարձաններու եւ եկեղեցիներու միջեւ՝ ըլլայ նորոգելու, ըլլայ ուսումնասիրելու համար դարերու մէջէն մեզի եկող այդ հնութիւնները:

«ՍԵՒԱՆ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՆՆԻԽԻ մէջ տեղի ունեցած ճատրակի միջազգային ախոյենութեան մրցումը վերջացած է Խ. Միութեան յաղթանակով. երկրորդ՝ Եուկոսլաւիա, երրորդ՝ Արժանթին: Խորհրդային խումբին լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը Հայ է՝ Տիգրան Պետրոսեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Թիֆլիսի զինուորական խումբին եւ Սպարտակի միջեւ տեղի ունեցած է փութպոլի բարեկամական մրցում մը, որ վերջացած է Հայերու յաղթանակով (2 – 1):

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ծննդեան հարիւրամեակին առիթով բազմաթիւ հանդիսութիւններ եղած են Հայաստանի մէջ: Երեւանի Արուեստի Տան մէջ խօսած են Հ. Սիրաս, Յ. Շիրազ եւ ուրիշներ: Ցուցադրուած է «Պատուոյ համար» ֆիլմը: Աշտարակի շրջանային գրադարանին կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է յուշ-երեկոյ մը, հասարակութեան ծանօթացնելով Շիրվանզադէի կեանքն ու գրական գործունէութիւնը: Պատկերներ ներկայացուած են «Զար Ոգի»էն եւ «Նամուս»էն: Լենինականի մէջ կազմուած է յանձնախումբ մը՝ Նոյեմբեր 15 – 20ին շքեղ հանդիսութիւն մը սարքելու համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ պատկերասրահին մէջ բացուած է պատանի նկարիչներու ցուցահանդէսը. մասնաւորապէս ուշադրութիւն գրաւած են Գ. Գասպարեանի «Սեւանայ կղզին» եւ Ա. Պապանեանի «Անձրեւային երեկոյ» գործերը:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ բացուած է Յովհ. Այվազովսկիի եւ Գ. Բաշինջաղեանի նկարներու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են աւելի քան հարիւր գործեր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ խաղողի բերքը այս տարի հասած է 70.000 թոնի: Հարաւային շրջաններուն մէջ իւրաքանչիւր հեկտարէ ստացուած է քսան հազար քիլօ խաղող եւ գինիներու պատրաստութիւնը սկսած է արդէն:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (294)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՅ ԲԵՐԴԸ

Իմ հետաքրքրութիւնը այնքան անզուսպ էր դարձել, որ ցանկանում էի՝ նախ քան բերդը տեսնելը՝ նրա մասին տեղեկութիւններ ստանալ:

— Դուք տեսե՞լ էք Հայկայ բերդը, — հարցրի նրանից:

— Տեսել եմ:

— Երեւի, շատ ամուր բերդ է. բարձր աշտարակներ եւ ահագին պարիսպներ ունի:

— Անտարակոյս, մի ժամանակ ունեցել է: Բայց մինչեւ այժմ ի՞նչպէս կը մնային այդ ամրութիւնները: Գիտէ՞ք, երբ էր Հայկը:

Նա սկսեց ժպտալ իմ միամտութեան վրայ: Զորեպանի կողմ ծառան Հայկի մասին եւս տեղեկութիւն ունէր: Այդ աւելի գրգռեց իմ կասկածը: Ես դարձեալ ընկայ առաջին մտածութիւնների մէջ, որ այդ անձինքը ծանօթ էին ինձ:

Հայոց – Ձորը, մեր Հայկ նահապետի բնադաւառը, լի է բազմաթիւ յիշատակներով, որ յիշեցնում են մեր Դիւցազնի պատերազմը Բաբելոնի հսկայի հետ: Ասլանը ինձ բացատրեց, թէ որպէս այժմեան յիշատակարաններով եւ ժողովրդի մէջ պահպանուած աւանդութիւններով բացատրւում է պատմութիւնը:

— Հայրենագիտութիւնը, — ասաց նա, — գլխաւոր ուսմունքներից մէկը պէտք է լինի, որ պարտաւոր է սովորել ամէն մի Հայի որդին: Ով որ չէ ճանաչում իր հայրենիքը, չէ կարող ճշմարտապէս սիրել նրան:

Յետոյ նա ցոյց տուեց այն տեղերը, որոնք նուիրական էին դարձել Հայկի եւ Բէլի յիշատակներով: Նա ցոյց տուեց այն բլուրը, որի վրայ տապալուեցաւ մեր հսկայի հզօր բազկից նետահար եղած Բէլը, որ եւ մինչեւ այսօր նրա դրած անունով կոչւում է Գերեզմանք, որովհետեւ այնտեղ ընկան Բէլի քաջերից շատերը, եւ այն բլուրը, որի վրայ պաշտպանուած էին նրանք, եղաւ նրանց գերեզմանը: Նա ցոյց տուեց ճակատամարտի տեղը, ուր առաջին անգամ հանդիպեցան միմեանց երկու հսկաները:

Այդ տեղը կոչուեցաւ Հայք, որ այժմ ժողովրդի լեզուում աղճատուելով, ասւում է Խէք: Նա ինձ ցոյց տուեց, թէ դէպի որ կողմն է ընկնում Բէլուն, որը Բէլի անունն է կրում: Նա հեռուից ինձ ցոյց տուեց Աստուածաշէնը, — մեր Դիւցազնի եւ նահապետի հիմնած առաջին աւանը, որ մինչեւ այսօր մնացել էր չէ՞ն, որ մինչեւ այսօր պահպանել էր իր անունը: — Աստուածաշէնի բնակիչը միշտ պարծանքով է յիշում, որ դա մեր նախահօր՝ Հայկ դիւցազնի՝ անունն է կրում, որովհետեւ հսկաների հայրը, որ աստուածների հետ էր պատերազմում, ինքն եւս պաշտւում էր իբրեւ Աստուած: Այդ աւանի մօտ էր եւ նրա ամրոցը, ուր մենք գնում էինք:

Վերջապէս մենք հասանք մեր բաղձանքի տեղը:

Աստուածաշէն գիւղի մօտ, արեւելեան կողմում, ընդարձակ դաշտի միջից բարձրանում է մի երկայնաձեւ լեռ, որ իր ահաւոր գագաթից իշխում է շրջակայ տափարակների վրայ: Ահա այդ սարի բարձրութեան վրայ մինչեւ այսօր մնում են Հայոց հսկաների մեծագործ շինուածքների փշրանքները, որ ժողովրդի մէջ յայտնի են Հայոց բերդ անունով:

— Ի՞նչպէս է այդ սարի անունը, — հարցրի Ասլանից:

— Բօզ – դաղ, որ նշանակում է մոխրագոյն սար, Թուրքաց անուն է, — պատասխանեց նա, յետոյ աւելացրեց. — Թուրքերը, տիրելով մեր երկրին, աշխատեցին բոլորը, ինչ որ մեզ համար սուրբ էր եւ նուիրական, ջնջել եւ ոչնչացնել: Աշխատեցին, այն բոլորը, որ հային յատուկ էր, որ ազգային էր, օտարացնել, խորթացնել: Նրանք փոխեցին մեր լեռների, մեր գետերի, մեր հովիտների ու մեր գիւղերի անունները: Այդ երկիրը, որ մեր ազգի նախկին օրօրոցն է եղել, եւ մինչեւ այսօր բնակեցրած է Հայերով, նրանք Քուրդիստան կոչեցին:

— Բայց ի՞նչպէս էր այդ սարի հին անունը:

— Դժբախտաբար չգիտեմ: Այդ մասին գրքերի մէջ ինձ ոչինչ չէ պատահել կարդալ, իսկ ժողովուրդը մոռացել է:

Ձիաներով անհնար էր բարձրանալ սարը: Ցած իջանք, երկու երիտասարդները ներքեւում պահեցին ձիաները, ես եւ Ասլանը սկսեցինք վեր բարձրանալ: Ժամանակը մաշել ու եղծել էր բոլոր շաւիղները, որ տանում էին դէպի վեր: Մենք համարեա մագլցելով էինք անցնում սարսափելի առապարները, ուղղաձիգ ժայռերը, նեղ կիրճերը եւ աճած, միմեանց հետ հիւսուած թուփերն ու մացառները, որ հնադիպում էին մեր ճանապարհի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Յովսէփ Նիկողոսեան, Յարութիւն Ահարոնեան – Քիւփէլեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին փոխան ծաղկեպսակի։

×

Առնուվիլ – Սարսէլի Հ. Յ. Դ. Վար – դան Ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի իր ամուսնոյն Տօքթ. Քիւրքճեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Աշոտ Ներշանեան եւ զաւակները կը նուիրեն հազար հինգ հարիւր ֆրանք Մշակոյթի Տան Տօքթ. Յովհ. Քիւրքճեանի մահուան առթիւ։

Այրի Տիկին Ուրբաթեան եւ զաւակը Յակոբ, կը նուիրեն 1500 ֆր. Մշակոյթի Տան, Տօքթ. Յովհ. Քիւրքճեանի մահուան առթիւ։

Ինչպէս նաեւ 1500 ֆր. Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէի, Վաղարշակ Ուրաթեանի յիշատակին։

×

Օրդ. Տիկին Բրաբիոն Սարեանի մահուան առթիւ Սարեան եղբայրներու բարեկամները փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար ֆրանք կը նուիրեն Պանեօ – Քաշանի դպրոցին, ձեռամբ Պ. Միրաք – եան Մկրտիչի։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ ողբացեալ՝ ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

× Այս առթիւ իր զաւակները երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի, Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցին, 15 բու ժամ Կուծօն, օրդ. Տիկին Մարիամ Պօյաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ–ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, թիւ 201-202, էջ 48։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Երաժշտութիւն եւ հոգեկերլուծում (ԽՄԲ.).— Նուշ կերպաւ թունաւորուեցաւ (ՏՕՔԹ. ԿՈԼԷ).— Ջկնորսութիւն եւ բժշկութիւն (ՏՕՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ).— Հորթոնի հիւանդութիւն (ՏՈՔԹ. ՄԻՆԵՐՎԱ).— Խմելիք ջուրի պահանջը (ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ). .. Անզիմադրելի քունը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).—Սեղանի Սպասները(ՏՔԹ. ՊԼՕՆՏԷԼ).— Հայաստանի բնութիւնը (Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ).— Դաշտանի անկանոնութիւն (ՓՐՈՖ. ԼԱՖՈՆ).— Բժշկ. դրչագրեր (Ց. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ).— Ցցի կիներուն ճամբորդութիւնը (ՏՈՔԹ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ).— Կերակուր եփելու ձեւեր (Ա. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ).— Սիրտը բարախում է (ՏՈՔԹ. Հ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ).— Մայրեր որ կաթ չեն ուզեր տալ (ՏՈՔԹ. ՔԼԱՐԻՍ).— Քալեցէք, փա՛ռք ոտքերուն (ՏՈՔԹ. ՆԱԽԱՍԱՐԴ).— Աչքի առողջապահութիւն (Ք.).— Ի՞նչպէս օգնել խեղդուողին (ԽԱՉՈՒՀԻ)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 1·200 ֆրանք արտասահման 1·500 ֆրանք։

Դիմել Շ. Նարդունիի Յառաջի հասցէով։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 8 Մարտ, 1959, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին, Սալ տը լա Շիմի։

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին – բուն մէջ։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Gaston Defferreի

(Երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ — ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինըստանձնած է՝ Նոր Սերունդը։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի։

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սալ Իմպրիւլէ Գօնֆէդէրէնի մէջ, 24, Րիւ Տիւնուար։

Կը նախագահէ՝

ԸՆԿ. Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

կը բանախօսէ (Փարիզէն)

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ։

Երգչախումբը կը ղեկավարէ՝

Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հանդէսէն յետոյ ընկերահամակրական խնճոյք քովի սրահը, մինչեւ ուշ ատեն, առատ կերուխում, ուրախ զուարթ մթնոլորտ։ Մուտքը ազատ է

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Ենթակոմիտէի,

Կը նախագահէ Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Զաթր Պիփսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին ՊԻՒՖԷ

Նուագախումբ ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱ ՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Փէռ Լա Շէզի գերեզմանը հանգչող մեր մեծ ընկերներու Ա. Ահարոնեանի, Շ. Միսաքեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ պզգային գործիչ Գ. Օտեանի եւ Տիգրան Բէգզատեանի շիրիմներուն։

Սիրով կը հրաւիրենք մեր շրջանի հայրենակիցները եւ ընկերները իրենց յարգանքի տուրքը կատարելու։

Ժամադրավայր Կամպեթայի դրան առջեւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԻՆԷՄԱ ՐՕՔՍԻ

65պիս, Րիւ տը Ռօշըշուառ

Կը ներկայացուի

Հայկական ժապաւէն մը (ռուսախօս)

ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է

Այս Երեքշաբթի՝ ժամը 20·45ին։

Մուտք 300 ֆրանք։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ

ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ

Կ'երգէ.—

1) Ուրին, 2) Սասունա սար, 3) Արեւելեան պար (նուագ), 4) Զայն տուր ո՛վ ծովակ), 5) Պար թիւ 6)Նուագ Տէր Գոնեակէն), 6) Ձմեռն անցաւ, 7) Մանուշակը, 8) Օրօր, 9)Պեթուոր աղջիկ, , 10) Լայլիղ ան լա մաժէօռ (նուագ), 11) Արդեօք գիտե՞ս դու, 12) Պար թիւ 1 (Նուագ Տէր-Գոնեակէն), 12) Բարի լուսի եւ էյ ջան, 14) Սարի եղնիկ (ընկերակցութեամբ նուագախումբի, ղեկավարութիւն Ալ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ

Տեւողութիւն 44 վայրկեան, գինն է 2800 ֆրանք, երզարանով միասին։

Դիմել՝ Օր. Շաքէ Պէնկեանի։

29, Rue Pourtour, Meudon (S. et O.

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ։

Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ եպս. Մանուկեան, պիտի քարոզէ։ Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր։ Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը 300 ֆրանք։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վալանսի Հայ Ազգային Միութեան կողմէ։ Ի նպաստ Հայ դպրոցի։

Կը բեմադրուին Մ. Պէշիկթաշլեանի «Կոռնակը», մասնակցութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի խումբին, Ռոմանէն, նաեւ զաւեշտ մը։ Քաղաքապետական թատրոնը (Թէաթր Մունիսիփալ), այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հասցէին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հասցէին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հասցէին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը բազմանդամ ներկայ գտնուելու միջմասնաճիւղային ժողովին, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Ուէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վասպ.ի Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր (անդամ կամ ոչ), այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Քաֆէ Նօայեի մէջ, ամէնէն ուշ 4·30ին։ Բ. ժամադրութիւնը կը նկատուի օրինական եւ ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Կարեւոր օրակարգ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ։

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Քրուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք։

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիօն։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարտ 28 եւ 29

Լիոն (28), Մարսէյլ (29)

Փառատօն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

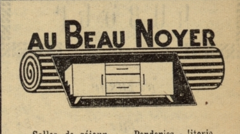
Տիկին Բերսաբ Սվաճեան կը փնտռէ իր զարմիկը Ներսէս Զարփաճեան (Սամսոնէն Սահանդին Չարշամպա գաւառէն), հօրը անունը Սիմոն, մօրը Նունուֆար։ Տեղեկացնել Տիկին Սվաճեանի, Բանկալթի Երկէնքօն Ճատտէսի, Նուր ապարթըման թիւ 16 9/5, Սթամպուլ, Թուրքիա։

×

Հայաստանի Կոտայքի շրջանէն Բաղգիւղէն Յակոբ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վարդան Շահումեան, Արտաշէս Շահումեան, Աբրահամ Շահումեան։ Տեղեկացնել Յակոբ Մկրտիչեանի, 3 Րիւ Մարէշալ Ժոֆրը, Էքս ան Փրովանս, (Պուշ տիւ Ռօն) Ֆրանսա։

×

Հայկուհի Էքմէքճեան, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Մարիամ, Կեսարիա ծնած։ 1922ին Իզմիրէն Ֆրանսա անցած է։ Իրմէ լուր առնուած է մինչեւ 1938։ Տեղեկացնել եղբօրը Անդրանիկ Էքմէքճեանի, (Գավալա) Տիկին Մանոյեանի միջոցով, 76 Ավընիւ Փասթէօր լէ Լիլա, (Սէն)։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 Téléph. PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI 15 NOVEMBRE
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8344 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4145

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋԼԱՄԱՐՏ

•

Այժմ որ կացութիւնը որոշ չափով խաղաղած է Միջին Արեւելքի մէջ, ջիղերու նոր պատերազմ մը (ջլամարտ) ծայր կուտայ արեւմտեան ճակատին վրայ :

Երկուշաբթի օր Մոսկուայի մէջ ի պատիւ Կոմուլքայի եւ Լեհ պատուիրակութեան կազմակերպուած հրապարակային հաւաքոյթի մը ընթացքին Խրուշչեւի արտասանած ճառը իրարանցում առաջ բերաւ դաշնակիցներու ճակատին վրայ :

Կրեմլինի վարիչները ուզելով ամրապնդել իրենց դիրքը դէմ յանդիման ազատ աշխարհին եւ «Ատլանտեան Ուխտ»ին, կը փորձեն հաստատ հիմերու վրայ դնել «Վարշաւայի Ուխտ»ը եւ աւելի մեծ վստահութիւն ներշնչել արբանեակ երկիրներուն :

Այս վերջիններուն մէջ ամէնէն կարեւոր տեղը կը գրաւեն Լեհաստանն ու Արեւելեան Գերմանիան :

Մոսկուա երթալով, Կոմուլքա կ'ուզէր վստահ ըլլալ, որ Խորհրդային Միութիւնը միշտ կանգնած է իր թիկունքին՝ պաշտպանելու համար Օտէր – Նայսէ սահմանագլուխը :

Լեհաստանի եւ Գերմանիոյ միջեւ Մոսկուայի կնքահայրութեամբ գծուած այս սահմանագլուխը իր մէջ կը պարունակէ ապագայ նոր պատերազմի մը սաղմերը : Դաշնակիցները երբեք չեն ճանչցած զայն :

Խորհրդային Միութիւնը իր արեւմտեան սահմանները ընդարձակեց երկրորդ աշխարհամարտէն ետք՝ վերջնապէս իրեն կցելով Լեհաստանի արեւելեան մասը՝ մինչեւ Պրէսթ – Լիթովսք, բռնագրաւելով նոյնիսկ երբեմնի հայաշատ ոստանը՝ Լվով (Լէմպէրկ) : Լեհաստանի հողամասէն 170.000 քառակուսի քիլոմեթր անցաւ Խորհրդային Միութեան տիրապետութեան տակ :

Ասոր իբրեւ հատուցում Լեհաստանին կցուեցաւ հարիւր հազար քառ. քիլ. հողամաս՝ արեւմտեան Գերմանիայէն, մինչեւ Շթէթին : Օտէր – Նայսէ գետերը կը կազմեն այսօր արեւելեան Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի սահմանագիծը :

Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւ — Կոմուլքա տեսակցութենէն վերջ հրապարակուած միացեալ յայտարարութեան առաջին կէտը կը շեշտէ, որ կողմերը կ'երաշխաւորեն այս սահմանագծին «անձեռնմխելիութիւնը» :

Թէ՛ Ռուսերը եւ թէ Լեհերը խորքին մէջ համոզուած են, որ նման սահմանագիծ մը ո՛չ մէկ ատեն ընդունելի պիտի ըլլայ Գերմաններուն համար : Այդ պատճառով ալ Կրէմլինի վարիչները կ'ուզեն միշտ իրենց ձեռքին տակ պահել արեւելեան Գերմանիան եւ չէզոքացնել ու զինաթափել արեւմտեանը :

Խրուշչեւ կը յաւակնի այժմ ապարէկ կարդալ Ամերիկացիներուն, Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն, որ պարպեն Պերլինի մէջ իրենց գրաւած գօտիները, որպէսզի Գերմանիոյ դեմոկրատ Հանրապետութիւնը տէր դառնայ ամբողջ մայրաքաղաքին : Առաջին օրինակը ինք պիտի տայ՝ պարպելով Պերլինի խորհրդային գօտին, որ ամէնէն ընդարձակն է :

Կրէմլինի նոր դիկտատորը միաժամանակ կը պահանջէ, որ գործադրութեան դրուի Ռափացքիի ծանօթ ծրագիրը՝ «ապազինեալ գօտի»ի մասին : Ինչպէս կը յիշուի, Լեհաստանի արտաքին նախարարը կը պահանջէր հիւլէական ռումբի կեդրոններ չհաստատել արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի մէջ, որպէսզի արեւելք – արեւմուտք հակընդդէմ երկու ճակատներու միջեւ չէզոք ընդարձակ տարածութիւն մը գտնուի : Եւ Խորհրդ. Միութիւնը զերծ մնայ «անակնկալ յարձակում»ի մը վտանգէն :

Իր նոր ելոյթով, Խրուշչեւ անգամ մը եւս ապացոյցը կուտայ թէ Խորհրդային Միութիւնը երբեք պիտի չհրաժարի ջլամարտի քաղաքականութենէն, մշտական ահուսարսափի տակ պահելու համար մարդկութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԶԷՆՔ Կ'ՈՒԶԷ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԷՆ

ՆԱՍՐ.— ՊԻՏԻ ՕԳՆԵՆՔ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Անցի օր Թունուզ մերժեց ստանալ անգլօ-ամերիկեան թեթեւ զէնքերը, նկատելով որ այդ օժանդակութիւնը ընելու համար Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն Ֆրանսայի համաձայնութիւնը ուզած էին : Այս պարագան Պուրկիպա «անպատուաբեր» նկատելով անմիջապէս յայտարարեց թէ պէտք չունի այդ զէնքերուն :

Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահը այս ուղղութեամբ ճառ մը խօսեցաւ եւ շեշտելէ ետք, թէ երկու տարիէ ի վեր իր երկրին գլխաւոր մտահոգութիւնն էր ապահովութեան միջոցներ ստեղծել, աւելցուց .— Երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը վախնայ որ մեզի տրուելիք զէնքերը կրնան անցնիլ Ալժերիացիներու ձեռքը :

Յիշելէ ետք այն պարագան, թէ Թունուզ զէնք ստացած էր Եգիպտոսէն, Ֆրանսայի առաջարկած պայմանները մերժելով, Պուրկիպա դատապարտեց կարգ մը լուրերու հրապարակութիւնը : Նախագահին կարծիքով անգլօ-ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը «զինուորական դաշինք» մըն էր, որ հրապարակուեցաւ Ֆրանսական կառավարութեան համաձայնութեան պիտակին տակ : Հետեւաբար «որոշեցինք զէնք փնտռել հոն՝ ուր կրնանք գտնել, եւ դիմեցինք ոչ միայն արեւմտեան երկիրներու, այլ նաեւ այն երկիրներուն՝ որոնք կ'ընդունին մեզի զէնք ծախել» ըսաւ Պուրկիպա, մասնաւորապէս շեշտելով .— Մեր առաջարկները ներկայացուցած ենք արդէն Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Ֆինլանտայի, զէնք գնելու համար : Մեր դիրքը քիչ մը փոխուեցաւ, շարունակեց ան, բայց արեւելեան երկիրներու դիրկը չենք ինկած . անգամ մը եւս կը կրկնենք, պիտի դիմենք հոն՝ ուրկէ կրնանք զէնք գնել :

Պուրկիպայի յայտարարութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեցին կարգ մը շրջանակներու մէջ, թէեւ Ֆինլանտա եւ Շուէտ հերքեցին այն լուրերը, որոնց համաձայն Թունուզ դիմած է իրենց, զէնք գնելու համար :

Միացեալ Նահանգներու մէջ պաշտօնական եւ վերջնական չեն նկատեր Նախագահ Պուրկիպայի յայտարարութիւնները :

Միւս կողմէ, վերին Եգիպտոսի մէջ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասր ճառ մը խօսեցաւ, որ գրեթէ միայն տնտեսական բնոյթ կը կրէ .— «Անկախութեան պայքարը, ըսաւ ան, կարելի չէ զատել տնտեսական բարգաւաճման եւ ապրուստի մակարդակի բարելաւման համար սկսուած պայքարէն» եւ շարունակեց .— Ասուանի ամբարտակը պիտի շինենք մեր դրամագլուխով եւ մեր ձեռքերով :

Գնդապետը դատապարտեց «աշխարհակալները» որ կ'ուզէին տնտեսական ցած մակարդակի մը վրայ ձգել Եգիպտոսը, բայց հակառակ անոր՝ երկիրը յաջողեցաւ գտնել յաջողութեան ճամբան եւ տնտեսական մարզին մէջ մեծապէս յառաջդիմած է այսօր :

Նասր եզրակացուց, անդրադառնալով դրացի երկիրներուն .— Պիտի օգնենք արաբական միւս պետութիւններուն, որպէսզի ձերբազատուին աշխարհակալներէն :

Ինչպէս կը տեսնուի, Նախագահ Նասր մեղմ լեզու մը գործածեց, հակառակ անոր որ բուռն յարձակումներ կը նախատեսուէին :

× Պաղտատի ձայնասփիւռը լուրջ ազդարարութիւն մը ըրաւ Հիւսէյն Թագաւորի . «Եթէ Յորդանանի Թագաւորը չհրաժարի իր անհիմն մեղադրանքներէն, որոնց համաձայն սուրիական հալածիչ օդանաւեր յարձակում գործած են իր վրայ, եւ բողոքէ ՄԱԿին Արաբական Լիկայի համաձայնագիրը անտեսած պիտի ըլլայ . ան որ կրակին հետ կը խաղայ՝ պիտի այրի» եզրակացուց ձայնասփիւռը : Միւս կողմէ, Պաղտատի զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Իրաքի նախկին արտաքին նախարարը՝ Պուրհան–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Պ. ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Պ. Տէր Յակոբեան որ Հայաստան մեկնած էր Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան կողմէ որպէս պատգամաւոր ներկայ ըլլալու Վազգէն Կաթողիկոսի ծննդեան յիսնամեակի եւ յոբելենական հանդիսութեան, սիրայօժար պատասխանեց մեր հետեւեալ հարցումներուն :

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Բարի եղէք մեզի ըսել թէ Հայաստան մտած ատեն ինչ եղաւ ձեր առաջին տպաւորութիւնը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Առաջին տպաւորութիւնս բնականաբար հետաքրքրութիւնն էր տեսնելու Մայր Հայրենիքը : Օդակայանէն մինչեւ Երեւան քաղաքը պարզ ճամբայ մըն է, երկու կողմը համեստ շէնքերով, որոնք ապահովաբար հին քաղաքին մաս կը կազմէին : Երբ հասանք Լենինեան հրապարակը զգացինք որ տարբեր շրջանակ մըն ենք մտած : Ընդարձակ բոլորակ այդ հրապարակը շրջապատուած է գեղեցիկ շէնքերով համապատասխան ճարտարապետութեամբ տուֆ քարերով շինուած, ինչ որ մեծապէս կը տպաւորէ այցելուն : Այդ հրապարակէն կը մեկնին բոլոր նշանաւոր պողոտաները :

Հ.— Քանի որ խօսքը շինութիւններու մասին է ի՞նչ է ընդհանուր վիճակը Երեւանի շինարարական աշխատանքներուն :

Պ.— Ամէն թաղ որ այցելեցինք Երեւանի մէջ ամէն կողմ նոր շինութիւններ տեսանք կառուցուող հին փլատակներու տեղ : Փողոցներ կան որոնք կէս առ կէս վերապահուած են փլցուելու, մինչեւ որ անոնց բնակիչներուն համար շինուելիք նոր շէնքերու շինութիւնները աւարտին : Այս ընթացքով մինչեւ տասը տարի Երեւան պիտի կարենայ դառնալ գրեթէ ամբողջովին նոր քաղաք մը :

Մեծագոյնն է նոր Թանգարանին մարմարեայ շէնքը, քաղաքին մէկ բարձունքին ստորոտը, ուր պիտի ամփոփուին բոլոր Թանգարաններն ու Մատենադարանները : Թանկագին ձեռագիրներու եւ այլ իրերու պահպանման համար, ստորերկրեայ պահեստատեղիներ շինուած են : Սեւան մեր այցելութեան ընթացքին նշմարեցինք սպիտակ, գեղեցիկ եւ բազմայարկ շէնք մը, լճի ափին : Ըսին թէ մտաւորականներուն ամառնային արձակուրդին յատկացուած է այդ շէնքը :

Հ.— Ի՞նչ վիճակ կը ներկայացնեն այժմ Հայաստանի եկեղեցիները :

Պ.— Փակուած եկեղեցիներէն վաթսունի չափ վերաբացուած են եւ արարողութիւնները կը կատարուին : Տակաւին կը մնան բազմաթիւ փակ եկեղեցիներ, որոնց վերաբացման համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամէն ջանք կը թափէ : Հոս պէտք է յիշատակեմ որ Հայաստանի կառավարութիւնը միշտ ընդառաջ գացած է Հայրապետին դիմումներուն :

Հ.— Ժողովուրդը կը յաճախէ՞ վերաբացուած եկեղեցիները, մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը :

Պ.— Ժողովուրդը իր մեծամասնութեամբ պահած է իր ջերմեռանդ հաւատքը եւ կը յաճախէ եկեղեցի . իր դիմումներուն վրայ է, որ եկեղեցիները հետզհետէ կը վերաբացուին : Իսկ երիտասարդութիւնը ինչպէս ամէն տեղ անտարբեր է կրօնքի հանդէպ : Ըսին ինծի որ գիւղերու եւ գաւառական շրջաններու մէջ ժողովուրդը կը սպասէ հոգեւոր հովիւներու այցելութեան հաւաքական մկրտութիւններ կատարել տալու համար իրենց երախաներուն :

Հ.— Ի՞նչպէս է ժողովուրդին տնտեսական վիճակը, դասակարգեր կա՞ն :

Պ.— Ժողովուրդին տնտեսական վիճակը միջակ է : Տարիներ առաջ մեծ զրկանքներու ենթարկուած հասարակութիւնը, սկսած է վիճակի զգալի բարելաւում ունենալ եւ ընդհանրապէս գոհ է իր վիճակէն : Բնականաբար այդ միջինէն վար եւ միջինէն վեր վիճակներ, ինքնին կը կազմեն դասակարգեր, առանց անուանելու :

Հ.— Վերջերս ուրիշ կարգ մը վերադարձողներ մտահոգութիւն յայտնեցին որ որոշ ռուսացում մը կը նկատուի կրթական ասպարէզին մէջ : Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս մասին :

Պ.— Նկատելի է այդ բանը բայց որեւէ պարտադրութիւն չկայ, ծնողքներ կան, ինչպէս արտասահմանի մէջ որ կը նախընտրեն իրենց զաւակները օտար (այս պարագային ռուսական) վարժարան ղրկել աւելի փայլուն ապագայ մը ակնկալելով իրենց զաւակներուն համար : Տեսակ մը «սնոպիզմ» : Երկրին ուսուցման լեզուն անշուշտ հայերէն է նախակրթարանէն մինչեւ համալսարան, ուր բոլոր գիտութիւնները կ'աւանդուին հայերէն, իսկ ռուսերէնը կ'աւանդուի իբր լեզու : Պետական քաջալերութեամբ բարձրագոյն ուսում ստացողներու քանակը բարձր է :

Հ.— Զանազան առիթներով վերջերս եղած բազմաթիւ հրաւէրներ արտասահմանի Հայերուն, ինչպէ՞ս կը բացատրէք :

Պ.— Պատճառը պարզ է : Հայաստան հետզհետէ բնականոն կենցաղի մը մէջ կը մտնէ : Եւ որովհետեւ երկրին բնակիչները եւ արտասահմանի Հայութիւնը ծնողական եւ ազգականական սերտ կապերով կապուած են, բնական փափաք մըն է իրար մօտ գալու, իրարու հետ հաղորդակցելու պահանջը : Պետութիւնն ալ որ կը հետաքրքրուի արտասահմանի Հայութեամբ, այս ընդհ. տրամադրութեան ընդառաջ կ'երթայ երկու հատուածներու սիրոյ կապը պահպանելու համար :

Հ.— Տօքթ. Արզումանեան որ նոյնպէս ձեզի հետ Երեւան եկած էր, Միլանոյի մէջ տուած իր դասախօսութեան ընթացքին ըսած է թէ վարչապետ Քոչինեան յայտնած է թէ ներգաղթի հարցը նորէն սեղանի վրայ է : Այս մասին կրնա՞յիք մանրամասնութիւններ տալ :

Պ.— Երբ Հայաստանի վարչապետը մեզ հաւաքաբար ընդունեցաւ, արտասահմանի բոլոր պատգամաւորները յուզեցին ներգաղթի խնդիրը : Վարչապետը շատ սիրալիր ելոյթով մը յայտնեց թէ ներգաղթի խնդիրը իրենց զբաղումներուն մաս կը կազմէ եւ սակայն աճապարելը լաւ չէ, պէտք է գետինը պատրաստուի նախ նման ծրագիր մը իրագործելու համար :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

«ՄԵՐ ԳԻՒՂԸ ԴԱՏԵՄ»
— ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ —

խմբագրութեամբ եւ Յառաջաբանով՝
Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

Քանի մը տարիէ ի վեր կը սպասէինք Խարբերդ նահանգին նուիրուելիք հատորին, զոր պատրաստել յանձն առած էր Վահէ Հայկ։ Այդ ձեռնարկին մասին ինծի գրած էր «Հայրենի Ծխան»ներու հեղինակը, երբ միեւնոյն ատեն ինձմէ կը խնդրէր աշխատակցութիւն մը։ Ես սիրով պատասխանեցի եւ իրեն ղրկեցի Խարբերդի մէջ ծնած տարեց եւ երիտասարդ գրագէտներուն անունները իրենց գործերով։

Փրոֆ. Խաչիկեանն ալ ձեռնարկած էր աշխատութեան մը, որ պիտի նուիրագործէր Թլկատին գիւղի անցեալ պատմութիւնը, պատմական, աշխարհագրական նիւթերով։ Գրագէտ Թլկատինցիին մասին մենագրութիւն մը պատրաստել ինծի վիճակուեցաւ։ Ուրախ էի այդ աշխատութեան համար, որովհետեւ ոչ միայն անձամբ կը ճանչնայի գիւղի գրականութեան անզուգական վարպետը, այլեւ տարիներէ ի վեր հաճոյքով պրպտած եմ «Ջալըմ Աղան» թատերգութեան հեղինակին գրականութիւնը, եւ պատկերացուցած զանազան առիթներով անոր գրականութեան նկարագիրը։ Լսեցի որ Փրոֆ. Խաչիկեան հրաժարած է իր ձեռնարկէն եւ նպաստ մը բերելու համար Վահէ Հայկին պատրաստելիք Յուշամատեանին, իր ուսումնասիրութիւնը, ձեռագիր 150 էջ մօտաւորապէս, Վահէ Հայկին տրամադրութեան տակ դրած է, անշուշտ անոր աւելցնելով նաեւ իր կողմէ հաւաքած եւ պատրաստած բոլոր նիւթերը։

Եւ սակայն միշտ սպասողական վիճակի մէջ ենք։

Այս տողերը գրի կ'առնեմ ճիշդ այն պահուն, երբ «Մեր Գիւղը Դատեմ» հատորը կարդալ կը սկսիմ, հատոր, զոր Դատեմի Լուսաւորչական Ուսումնասիրաց Ընկերութիւնը, իր հիմնարկութեան վաթսունամեակին առթիւ (հիմնուած՝ 1891 Յունիս 17ին) լոյս ընծայած է, ծանօթ գրական քննադատ եւ հրապարակագիր Գուրգէն Մխիթարեանի խմբագրութեամբ եւ յառաջաբանով։

Ամէն հատոր, որ երէկի մեր քաղաքներուն եւ գիւղերուն պատմութիւնը, բարքերը, սովորութիւնները կորուստէ կը փրկէ, մեծ նպաստ մը կը բերէ։ Այս տեսակէտով, «Մեր Գիւղը Դատեմ» նոյնքան նշանակալից է, որքան աւելի ստուար հատորները, որոնք լոյս տեսած են վերջին տասնեակ մը տարիներու ընթացքին։

Դատեմը փոքրիկ գիւղ մըն էր Խարբերդի դաշտին մէջ, հարաւը, քաղաքէն երկու ժամ հեռու։ Բայց եւ այնպէս անցեալ մը ունեցած է։

Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան, ընդհ. Աբբայ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, հետեւեալ տողերով կ'ողեկոչէ իր ծննդավայրին յիշատակը. — «Նուագի մը պէս քաղցր է Դատեմի յիշատակը իմ սրտիս, թէեւ պատանի հասակիս թողած ըլլամ ծննդավայրս։ Աչքիս առջեւն են իր զմրուխտէ դաշտերը, երբ գարնան շունչով դալարուելով՝ կ'երկարէին մինչեւ հեռաւոր հորիզոնները։ Ամառը խարտեաշ անդերով, ոսկեհատիկ ցորենները ալետատան ծովու մը պէս կը ծփային, սպասելով զուարթ հնձողներուն։ Կալերը անօրինակ ոգեւորութիւն մը կը ստեղծէին։ Աշունը՝ իր մրգերով, այգեկութքով գիւղացիին, մարգրտէ քրտինքը օրհնուած բերքի վերածուած, շտեմարանները կը լեցնէր։ Ձմրան երկար իրիկունները մեր պապերու հէքեաթներով նահապետական կեանքի երազային քաղցրութիւնը կուտային։ Երջանիկ եւ անհոգ օրեր մեր մանկութեան»։

Բացի Գ. Մխիթարեանի գեղեցիկ յառաջաբանէն, հատորին պատրաստութեան իրենց մասնակցութիւնը բերած են Յ. Քիւրտեան, Հ. Ե. Պօղոսեան եւ Հ. Ա. Կողեան։

Խարբերդի գիւղերը, տարագրութենէն առաջ, մասնաւոր կեանք մը ունէին։ Գիւղը իր եկեղեցին ու դպրոցը կանգուն պահելու համար Նոր Աշխարհի իր հարազատներէն նամակներու հետ միասին դրամական օգնութիւն կը սպասէր։ Դատեմը այդ գիւղերէն մէկն էր, նախքան աւերակի վերածուիլը։ Հանդիսաւոր օրեր էին, երբ գիւղացիներ ու քաղաքացիներ, կուսակալանիստ Մէզրէ քաղաքին թղթատարական կեդրոնական շէնքին առջեւ հաւաքուած, իրենց ականջները լարած, սպասուած նամակը առնելով եւ երջանիկ կը հեռանային։ Եւ Խարբերդի բոլոր գիւղերը պահուած են այս ձեւով մասնաւորապէս։

Գիւղը բազմաթիւ այցելուներէն կը յիշուին Գարեգին Եպս. Սրուանձտեանցի, Տրդատ Եպս. Պալեանի, Տօքթ. Կ. Փաշայեանի եւ Ստեփան Ա. Երէցեանի անունները։

Հ. Եփրեմ Պօղոսեանի յիշած երկու ձեռագիրներու յիշատակարաններուն համաձայն, Դատեմի վանքը Դատեմի գիւղէն երեք քառորդ ժամ հեռու է, հնութեան մէջ նշանաւոր եղած է։ Հոն կային բազմաթիւ կրօնաւորներ, ուսումը եւ գիտութիւնը ծաղկած էին. մշակոյթի կեդրոն մըն էր։ Նիւթապէս ալ հարուստ էր վանքը՝ ունենալով գիւղեր, արտեր, այգիներ եւ անասուններ։ Յետոյ ինկած եւ անշքացած է։

1890ին «Արեւելք»ի մէջ Դատեմի վանքին մասին վկայութիւն մը ունինք, Յ. Յարութիւնեան ստորագրութեամբ, այցելութեան մը առթիւ գրուած.—

«Կ'ելնենք պտըտիլ պարիսպէն ներս՝ եկեղեցին ու սենեակները, առաջին դռնով բակը կը մտնենք. այստեղ կապուած են ձիերը եւ Վանից զուարները, ոչխար, կով եւայլն, երեսուն հատ կը համրեն... Բակէն սանդուխով մը տանեաց վրայ ելնելով կը քալենք կ'իջնենք մի ուրիշ սանդուխով՝ տաճարին դուռը, փոքրիկ, ամուր ու անփուլ շէնք մը, խաչաձեւ ու կամարակապ. գմբէթը ձեղունին մեծ մասը կը գրաւէ, խորանը հին ու սեւցած, այլ դեռ ճաշակ ու արուեստ չեն ջնջուած վրայէն... Սենեակները 7էն աւելի չեն, բայց ամայի ու առանց կահաւորման... Նախշուն սենեակը կ'ուզէ՞ք տեսնել, կը հարցնէ Սարգիս աղբար. ահա թէ ի՛նչ է այդ. ծածուկ խուց մը, փոքրիկ կամ սովորական մեծութեամբ... սենեակի աջակողմի պատէն կախուած է մի ժանգոտ հրացան... պատուհանի մը մէջ անդին անխնամ նետուած են երկու գիրք մեծ Մաշտոցի մեծութեամբ, մին տպագիր Շարական կը թուէր ըլլալ, իսկ միւսը Ձեռագիր Աւետարան, երկու գրքին ալ երեսն ու առջեւը թափած, բայց վանքի մը մէջ երկու մատեա՜ն, անոնք ալ քայքայեալ... Սարգիս կը պատմէ որ նուազ մը հին ու մին Թղթի կտորուանք պահեր է, բանի չեն գար, Պոլսի տէրպապան երեք – չորս տարի առաջ շատ քրքրեր է եղեր անոնք, բայց կարեւոր բան մը չգտնելով անոնցմէ, ինքն ալ մէկ կողմ նետեր կը մնան...»։

Ամփոփ գրութիւններով Դատեմի բարքերուն, կրթական – մշակութային կեանքին մասին շահեկան տեղեկութիւններ կը գտնենք Պօղոս Տէր Մինասեանի, Գաբրիէլ Մ. Գաբրիէլեանի, Տօքթ. Գ. Մուշեանի եւ Արիստակէս Տէօշէեանի գրութիւններուն մէջ, որոնք մէկը միւսը կ'ամբողջացնեն, ա՛յնքան հպարտութեամբ, ա՛յնքան զուրգուրանքով։ Որոնց վրայ կուգան աւելնալ նաեւ ուրիշ Դատեմցիներուն գրի առած յուշերը եւ տպաւորութիւնները։ Պէտք չէ մոռնալ նաեւ յեղափոխական սերունդի մը հերոսապատումը եւ անձնուէր աշխատանքը, մասնաւորապէս Հայկական Եղեռնի նախօրեակին, միշտ համեստ, խոնարհ եւ ժողովրդական դէմքերով, որոնց ներկայացուցիչները կ'ապրին տակաւին Ամերիկայի, Հալէպի եւ Հայաստանի մէջ։ Ամէն մէկ էջ, որ ստորագրուած է անծանօթ անուններու կողմէ, կը կազմէ ու կ'ամբողջացնէ Դատեմի գիւղին եւ Դատեմի վանքին անցեալ պատմութիւնը։

Դատեմի Լուսաւորչական Ուսումնասիրաց Ընկերութեան հրատարակած այս հատորը ուրիշ վկայութիւն մըն ալ կը բերէ, որ կենդանի դաս մը եւ օրինակ կրնայ ծառայել ուրիշ Հայրենակցական Միութիւններուն։ Անիկա իր հոգածութեան տակ առած է նաեւ իր Հայրենակիցներուն ուսումնածարաւ զաւակները, — ինչպէս կը վկայէ Գ. Մխիթարեան, այնքան գիտակցօրէն, — կը պահէ ու կը սփռէ համագործակցութեան, հաշտ ու համերաշխ աշխատանքի շունչն ու ոգին, սերտ կապ պահելով աշխարհացրիւ բոլոր համագիւղացիներուն հետ, տիպար, կարելի է ըսել՝ բացառիկ ոգիով Ընկերութիւն մըն է ան, որ հակառակ պայմաններուն ու զանազան հոսանքներուն, միացած կը մնայ ու կը շարունակէ իր ազգապահպանման գործը, անխտրական ոգիով, մտածելով միշտ վաղուան մասին։

Այս պարագան շեշտելու է, իբրեւ ամէնէն անհրաժեշտ եւ կարեւորութիւն ունեցող հարց, եւ որուն բացակայութիւնը յաճախ զգալի եղած է մեր կեանքին մէջ, երբ համագիւղացիներ ու համաքաղաքացիներ խրամէ բաժնուած, առանձին գործունէութեան կը դիմեն, միշտ զիրար խաչաձեւելով, զիրար չէզոքացնելով։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Յ. Գ.— «ՄԵՐ ԳԻՒՂԸ ԴԱՏԵՄ» (հին եւ նոր ժամանակներուն) հրատ. Դատեմի Լուսաւորչական Ուսումնասիրաց Ընկերութեան, խմբագրութեամբ եւ յառաջաբանով՝ Գ. Մխիթարեանի։ Տպ. «Հայրենիք», Պոստըն 1958։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ԱՄԵՐԻԿԱ

Զանազան թերթերու մէջ լոյս տեսան թղթակցութիւններ, որոնց մէջ գրուած էր հետեւեալ բովանդակութեամբ.

«... Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշում անցուցած է այս տարի արտօնութիւն տալ երկու հազար Պաղեստինահայերու Ամերիկա գալ ...» (ընդգծումը իմ կողմէ)։

Ասկէ կը հետեւի որ Ամերիկեան կառավարութեան մէկ մասնաւոր որոշումով, Պաղեստինի մէջ ապրող երկու հազար Հայեր պիտի կարենան գալ Ամերիկա։

×

Կը ցանկամ ըսելու որ նամակագիրը պարզ անուղղակի թիւրիմացութեան մէջ է, որովհետեւ օրէնքի այն տրամադրութեան համաձայն, կրնան օգտուիլ ոչ թէ «երկու հազար պաղեստինահայեր», այլ Արաբ – Հրեայ պատերազմին պատճառով Լիբանան, Սուրիա եւ Յորդանան ապաստանած նախկին Պաղեստինցիներ, որոնց ոչ թիւը ճշդուած է, եւ ոչ ալ ազգային կամ ցեղային ծագումը։ Յիշեալ երկիրներուն մէջ ապաստանած նախկին պաղեստինցիներուն մէջ կան Հայեր, Յոյներ եւ մանաւանդ Արաբներ, որոնք, հաւասարապէս կրնան օգտուիլ փախստականներու կամ տարագիրներու վերաբերող օրէնքէն, որուն համաձայն Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի մէջ իբր փախստական ապրող հարիւր հազարներով տարագիր –

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

Աստղիկը նորից վեր կացաւ ու շարժուեց դէպի դուռը։ Հարբածը ընկաւ նրա հետեւից։

— Թող, — ճչաց Աստղիկը նրան եւ փախեց դուրս։

Հարբածը հետեւեց նրան, բայց ճաշարանից մարդիկ դուրս եկան եւ նրան բռնեցին։

Ամուսինները շտապ տուն հասան։ Աստղիկն սպասում էր մեծ դէպքի։ Բայց Ռուբէնը ոչինչ չարեց։ Երկար լռութիւն տիրեց, որից յետոյ Աստղիկը մռայլ հարցրեց.

— Յետո՞յ։

— Յետո՞յ... կրկնեց Ռուբէնը եւ մնաց պահ մը։ Յետոյ, էս րոպէիս կը գնաս կամ հօրանցդ, կամ ում մօտ կ'ուզես։ Վերջ։

Երեխաներն սկսեցին լաց լինել։

Աստղիկը մնաց այդ գիշեր — վերջին գիշերը եւ հետեւեալ առաւօտը կապելով իրեն պատկանած իրերը, մշակ կանչեց եւ երեխաներին անասնական անտարբերութեամբ լքելով՝ գնաց։

Ռուբէնը չհարցրեց թէ ուր։

×

Երեխաների լացը հպաւ Ռուբէնի զգացումներին։ Այնքան քարացել ու խստացել էր նա, այնքան կարօտ էր մի վճռական քայլով դուրս գալու իր հոգեկան անձուկ վիճակից։ Այդ քայլը կատարուեց — եւ նա ուրախ էր։ Եսականութեան ուրախութիւնը այնքան էր յաղթահարել, որ չէր ուզում նկատել երեխաների վիճակն անգամ։

Հարեւան մի կնիկ, առանց խօսքի, եկաւ երեխաների մօտ, հանգստացրեց, դպրոց ուղարկեց մեծին։ Նա եւս ուրախ էր։

Բակում ձայներ լսուեցին — թեթեւացած մարդկանց զրոյց՝ կատարուածի մասին։ Ամէնքը ճնշուած էին Ռուբէնի ընտանիքի տարիներ տեւող զուսպ մղձաւանջից որ հիմա վերջացաւ։

Երբ Ռուբէնը գնաց շէնքի վայրը, կարծես հիւանդութիւնից դուրս եկած լինէր։ Իրեն զգաց ամուրի, նախկին երիտասարդը, որ պատ է շարում եւ սպասում է քաղցր կեանքի։

Դիմացի կանաչ բլուրը, այգիների ծաղկած սալորենիները, նրանց տակին կանաչած գետինը կրկին խօսել սկսեցին եւ խոստանալ ինչ որ ուրիշ խնդութիւններ։ Ռուբէնը քաղցր շունչ քաշեց եւ բռնկւեց աշխատել։ Յետոյ մտքերն սկսեցին պրպտել, խուզարկել այն տրահետը որով հեռացաւ Աստղիկը։ Յետոյ նրա երեւակայութեան մէջ նկարուեց նախընթաց գիշերուայ դէպքը։ Նոր զգաց որ դա իրեն խոր ազդել էր։ Վէրքը ցաւել սկսեց — նա չէր զգացում՝ քանի դեռ տաք էր։ Ցանկարծ նրան չանթեց այն միտքը, որ Աստղիկը կարող էր գնալ հենց այն հարբածի մօտ։ Օձը զարթնեց մէջը։ Տխրեց, — ուրեմն խանդը չի անցնում սիրոյ անցնելուց յետոյ։

Բայց երբ նոպան անցաւ, նա զգաց որ ինքն ազատ է։ Ճիգ արեց փարելու այդ նոր զգացմունքին։

Մի քանի օր անցաւ հոգեկան տարուբերումների մէջ։

Նոր կեանքը՝ սկզբում դրամատիկ եւ հանդիսաւոր՝ յետագայում սկսեց բերել իր առօրեան — հոգսալից ու սրտամաշ։ Երեխաները։ Լուսիկը — մեծ աղջիկը, ութ տարեկան, չէր կարողանում պահել իրենից փոքր Պետիկին ու աւելի փոքր Մուշիկին։ Նա դպրոց էր գնում։ Հարեւան կնիկն էլ գնում էր իր բանին։ Պէտք էր տնօրինել երեխաների կեանքը։ Աստղիկը գնաց այնպէս, կարծես երեխաները իրենը չէին։

Հարեւանները ձայները բարձրացրին։ Սկսեցին պարզ խօսել Աստղիկի սանձարձակ վարքի մասին, ճաշարաններում ու մասնաւոր տներում։ Դա եւ խոցում էր Ռուբէնին եւ ուրախացնում։ Ուրեմն վերադարձ չկայ։ Աստղիկը կորած էր ընդմիշտ։

Ռուբէնը յոյս ունէր որ իր վէրքն այսպիսով էլ կամաց – կամաց կը բուժուի։

Հիմա արդէն երեխաների վիճակն էր սըրւում, դա էր խոցում նրան։ Ցերեկները թողնում էր պատշգամում, բակում, պատուիրում էր որ սպասեն իրեն եւ երբ յոգնած գալիս էր տուն, տեսնում էր պատուհանի տակ փոքրիկները քնած, իսկ Լուսիկը խեղճ – խեղճ մօտները նստած՝ սիրտը մղկտում էր։

Մի օր էլ փոքրիկը լաց էր լինում։ Լուսիկը բացատրեց, — մամային է ուզում, չի իմանում, որ էլ մաման չի գալու։

Սա խորը վիրաւորեց Ռուբէնին։ Ներս մտաւ հարեւան կնիկը եւ սկսեց խօսել Ռուբէնի հետ նրա երեխաների մասին։

— Էսպէս չի լինի, այ որդի։ Երեխաներդ ափսոս են։ Դէն քցած կատուաձագերի պէս մնացին խեղճ։

— Լաւ, ի՞նչ անեմ, մէրս։

— Մի սուս կնիկ կայ հարեւան տանը բակում։ Բեր պահի, նա էլ երեխանցդ կը նայի։

— Ո՞վ է, ի՞նչ կնիկ է։

— Լաւ կնիկ է։ Մենակ ոտները ցաւում են։

Ռուբէնը չմտածեց երկար։ Եւ յուսահատօրէն կարճ կտրեց.

— Կանչիր գայ։

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(7 Շար.)

ներքէն միայն 14·055 հոգի պիտի ներս առնուին : Պաղեստինէն փախածներու համար թիւ տրուած չէ : Պաղեստինէն փախածները կրնան օգտուիլ օրէնքէն ի միջի այլոց, այն հարիւր հազարներով փախստականներուն հետ, որոնք Եւրոպա ապաստանած են համայնավար երկիրներէ եւ չեն կրնար վերադառնալ իրենց նախկին երկիրները :

×

Այս հարիւր հազարներով փախստականներու մէջէն ներս պիտի առնուին միայն 14·055 հոգի, որոնք պիտի ընտրուին խիստ քննութեամբ մը : Անոնք նախ պիտի քննուին պատկան վայրի՝ Ամերիկեան հիւպատոսութեանց կողմէ, ապա այս քննութեանց արդիւնքները պիտի ղրկուին Ուաշինկթըն նոր քննութեան մը համար : Բոլոր տարագիրներու դիմումնագիրները եւ անոնց վերաբերեալ թուղթերը պիտի բաղդատուին եւ անոնց մէջէն ընտրուին ամէն անոնք՝ 1) որ լաւ արհեստաւորներ են, չափով մը ծանօթ են անգլերէն լեզուին, 2) Ամերիկայի մէջ ունին մօտիկ ազգականներ, 3) եւ կը գտնուին նիւթական անյոյս կացութեան մը մէջ :

×

Կը կրկնենք. ներկայ գաղթային օրէնքէն չեն կրնար օգտուիլ «երկու հազար Պաղեստինահայեր», այլ միայն այն Հայերը որ 1948ի Արաբ – Հրեայ պատերազմին պատճառով ապաստանեցան Լիբանան, Սուրիա եւ Յորդանան, ինչպէս անկէ պիտի օգտուին իրենց արաբ, հրեայ, յոյն եւ այլ ազգութեանց պատկանող բախտակիցները, բոլորն ալ իբրեւ փախստականներ եւ ոչ իբր հայ, յոյն, արաբ կամ հրեայ :

Ցաւալի է որ նման լուրերու անփոյթ հրատարակութիւններով զուր տեղը անհիմն յոյսեր կը ստեղծենք եւ զանոնք նորանոր յուսախաբութեանց կը մատնենք : Յիշենք որ այլ նամակագիր մը, 1956ի վերջերը նկարագրեց 1953ի տարագիրներու վերաբերեալ օրէնքը, այնպիսի ձեւով մը որ մարդ կը տպաւորէր մտածելու թէ նոր բան էր օրէնքը, մինչդեռ օրէնքը կորսնցուցած էր արդէն իր ուժը :

Աւելի նշանակելի է «քսան հազար Հայերու» պարագան : Ինչպէս գիտէք մէկ երկու տարի առաջ խումբ մը բարեմիտ Հայեր մտածեցին օգտուիլ մեծ թիւով փախստականներ բերելու նպաստաւոր ընդհանուր տրամադրութենէն եւ խնդրեցին յարգելի Ծերակուտականէ մը որ առաջարկ տանի Ծերակոյտին՝ թոյլ տալու որ քսան հազար Հայեր գան Ամերիկա առանց Քոթայի :

×

Առաջարկը այնպէս մը ներկայացուեցաւ հայ մամուլի միջոցով որ շատեր կարծեցին թէ արդէն ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է եւ կամ անմիջապէս պիտի որոշէ թոյլ տալ որ քսան հազար Հայեր Ամերիկա գան : Եւ ընդհանուր յուզում մըն էր որ տեղի ունեցաւ շատ մը երկիրներու հայ գաղութներուն մէջ ու շատ շատեր սկսան պատրաստութիւններ տեսնել Ամերիկա գալու յոյսով : Ստացանք հարիւրներով նամակներ աշխարհի ամէն կողմը ցրուած Հայերէ. կը խնդրէին որ զիրենք ալ դնենք «ցանկին վրայ այն քսան հազար Հայերուն, որոնց արտօնուած էր Ամերիկա գալ առանց քոթայի» : Պատասխանեցինք ամէնուն ու բացատրեցինք թէ տեղի ունեցածը պարզ խնդրանք մըն էր, թէ այդ առաջարկը կրնար մերժուիլ եւ կամ նոյնիսկ քուէարկութեան չարժանանալ : Ծերակոյտը եւ Ներկայացուցչական տունը զայն պիտի յանձնեն իրենց պատկան յանձնախումբերու քննութեան : Այս վերջինները կրնան արժանի չգտնել զայն Քոնկրէսի ուշադրութեան յանձնելու եւ եթէ նոյնիսկ արժանի գտնեն, Քոնկրէսի երկու ժողովները կրնան մերժել :

Եւ պատահեցաւ այն որ կը վախնային թէ տեղի պիտի ունենար : Յանձնախումբերը թաղեցին զայն եւ չտարին Ծերակոյտին ու Ներկայացուց. Ժողովին : Եւ Գաղթային օրէնքի բարեփոխութեանց մէջ խօսք անգամ չկայ այդ խնդրանքին ու առաջարկին մասին : Բայց, մինչեւ այսօր նամակներ կը ստանանք Հայերէ, որոնք կ'ուզեն մտնել ցանկին մէջ «այն 20 հազար Հայերուն, որոնց արտօնուած է մտնել Ամերիկա» :

×

Այս բոլոր թիւրիմացութիւնները տեղի պիտի չունենային, եթէ խնդրանքը ներկայացնող Յանձնախումբը սկիզբէն բացատրէր թէ Քոնկրէսի տրուած առաջարկը կրնար ընդունուիլ եւ կամ մերժուիլ : Նոյն Յանձնախումբը պարտաւոր էր նաեւ մամուլի միջոցով բացատրել, թէ ինչ եղած է իրենց աշխատանքներուն արդիւնքը, անդրադարձնելու համար այն հարիւրներով ու հազարներով Հայերը, որոնք յուսացին թէ շուտով պիտի կարենային Ամերիկա գալ :

Կասկած չկայ որ վերջին նամակը մեծ յուզում յառաջ պիտի բերէ «Պաղեստինահայերու» մէջ : Իրողութիւնն այն է որ միայն 1948ին Պաղեստինէն փախած եւ Լիբանան, Սուրիա ու Յորդանան ապաստանած Հայեր միայն, հարիւր հազարներով փախստականներու կարգին, պիտի կրնան օգտուիլ Քոթային օրէնքի այն տրամադրութենէն, որով միայն 14·055 փախստականներ պիտի կրնան գալ Ամերիկա :

Այս օրէնքէն կրնան օգտուիլ նաեւ այն երկու երեք հարիւր Հայերը, որոնք վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին Ռումանիայէն ու Պուլկարիայէն կրցան դուրս ելլել եւ ապաստանիլ Եւրոպական երկիրներ կամ Լիբանան :

×

Որպէսզի կարենան օգտուիլ այս օրէնքէն՝ անոնք պէտք է որ էֆիտեւիթներ ստանան Ամերիկայի մէջ գտնուող ազգականներէ, բարեկամներէ կամ հայրենակիցներէ : Հարիւրաւոր գաղթականներ մեզի դիմում կատարած են, բայց չենք կրնար անոնց խնդրանքներուն ընդառաջ երթալ էֆիտէվիթներու չգոյութեան պատճառով : Այս էֆիտեւիթները պէտք է ստորագրուին անհատներու կողմէ : Կազմակերպութիւնները չեն կրնար նման յանձնառութիւններ ընել :

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԵՏՔԵՐ ՍՈՒՉԱՒԱՅԻ ՄԷՋ

Սուչաւա (Ռումանիա) քաղաքը դեռ կը պահէ հետքերը մեր նախահայրերուն, որոնք այս շրջաններուն մէջ հաստատուեցան իբրեւ առեւտրականներ, արհեստաւորներ եւ արուեստագէտներ՝ հրաւիրուած ըլլալով Ռումէն իշխաններու կողմէ :

Անգամ մը հաստատուած ռումանական հողի վրայ, Հայերը կողք կողքի աշխատեցան տեղացիներուն հետ՝ անոնց ունեցած մշակութային եւ արուեստին վրայ աւելցնելով Արեւելքէն բերած իրենց մշակոյթը : «Զամքա» վանքը, օրինակ, կառուցուած 1394ին, Փեթրօ – Մուշաթ իշխանի օրով, իր այսօրուան ձեւը կը պարտի հայ ճարտարապետներու, որոնք այն ատեն աւարտեցին վանքին շինութիւնը՝ հիմնելով այնտեղ հայ վանականներու բոյն մը :

Վանքի մուտքը զարդարող աշտարակը եւ անոր ներքեւ շինուած խորանը կը կրեն հայկական ճարտարապետութեան ուժեղ կնիքը : Այս խորանին առջեւ է, որ հռչակաւոր Մեծն Շթէֆան իշխանը, իր մեծ ճակատամարտներուն մեկնելէ առաջ, կ'առնէր հայ վանականներու օրհնութիւնը :

Ամրակուռ պատեր կը շրջապատեն «Զամքա»ն, որ կառուցուած է բացառիկ ռազմագիտական կարեւորութիւն ունեցող հողի մը վրայ : «Զամքա»ն, իր անունը կրող բլուրին վրայէն կը նայի ոչ միայն քաղաքին, այլ նաեւ շրջակայ հեռաւորութիւններուն վրայ : –

— Այս վանքը, — կ'ըսէ վանքին պահապանը՝ համակրելի Հայ մը, — մեծ դեր խաղացած է քաղաքին պաշտպանութեան համար մղուած կռիւներուն մէջ :

Այս պահապանէն կը տեղեկանանք, նաեւ, որ բակին մէջտեղը գտնուող եկեղեցին կառուցուած է 1551ին, Յակոբոս անունով հայ վաճառականի մը կողմէ, եւ թէ բերդին արեւելեան կողմը աշտարակը շինուած է Լեհերու կողմէ, որոնք ներխուժեցին Մոլտովայի սահմաններէն ներս :

Եթէ «Զամքա» վանքը կը ներկայացնէ ռազմագիտական կէտ մը, «Հաճկատար»,— ուրիշ հայկական եկեղեցի մը, — եղած է եւ կը շարունակէ մնալ բաղձանքները իրագործող սրբատեղի մը, ինչպէս կ'արտայայտէ իր անունն ալ :

Յայտնի է թէ՝ այս եկեղեցին կառուցած են երեք հայ եղբայրներ, 1512ին, հայկական հին եկեղեցիի մը հողին վրայ՝ կատարելով, այսպէս, իրենց բրած ուխտը :

Իբրեւ ճարտարապետութիւն, «Հաճկատար»ը ոչինչ ունի ուշագրաւ. ան զուգորդումն է ռումանական եւ հայկական ոճերուն, մանաւանդ իր ներքնամասը, ուր չենք գտներ հայկական ոճը բնորոշող որեւէ գեղազարդում : Ոճի տեսակէտով աւելի յատկանշական է 1513ին կառուցուած «Սուրբ Սիմոն» եկեղեցին, որ Սուչաւայի մէջ ծանօթ է «Կարմիր Աշտարակ» անունով, անոր զանգակատան կարմիր ծածկին պատճառով :

Այս զանգակատան աշտարակը, ինչպէս նաեւ 1521ին կառուցուած «Սուրբ Խաչ» եկեղեցին հայկական աւելի բնորոշ նկարագիր մը կը ներկայացնեն, մանաւանդ անոնց պատուհաններուն եւ քանի մը ներքին դուռներուն գիծերը : Միւս յիշատակարանները խառն ոճ մը ունին : Բայց այս շինութիւններուն բաւական մեծ թիւը այս շրջաններուն եւ մասնաւորապէս Սուչաւայի մէջ, ցոյց կուտայ, թէ մինչեւ ԺԹ. դարը, այնտեղ գոյութիւն ունեցած է հայկական հոծ գաղութ մը, որ իր նպաստը բերած է երկրի քաղաքակրթութեան զարգացման՝ մասնաւորապէս արուեստներու, գրականութեան, տնտեսութեան եւ քաղաքականութեան բնագաւառներուն մէջ : Տեղւոյն իշխաններու խորհրդականներուն մէջ կային հայկական ծագում ունեցող բազմաթիւ քաղաքացիներ :

Յուզումս եւ հպարտութիւնս անսահման եղան, երբ ինքզինքս գտայ ճարտարապետական այսպիսի յուշարձաններու առջեւ, մտածելով միեւնոյն ատեն, որ մեր նախնիքները այսքան մեծ նպաստ մը բերած են Ռումանիոյ քաղաքակրթութեան : Ներկայիս այդ շէնքերը կը գտնուին Պատմական Յուշարձաններու Կազմակերպութեան խնամքին տակ, որ զանոնք կը վերահաստատէ կամ կը նորոգէ :

«Սեւան» ԱԼԻՍ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Տիգրանեան երաժշտանոցին 35ամեակը վերջացած է այս տարի, Հայաստանի հնագոյն երաժշտանոցներէն մէկն է ան, որ կը կոչուի իր հիմնադիրի՝ Ն. Տիգրանեանի անունով : Ներկայիս երաժշտանոցը ունի չորս հարիւր ուսանող :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (295)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԱ.

ՀԱՅԿԱՑ ԲԵՐԴԸ

Բայց այդ ահագին դժուարութիւնները հեշտանում, բոլորովին անզգալի էին դառնում այն մեծ բաղձանքի ուժգնութեան ներքոյ, որ տիրում էր իմ մէջ՝ տեսնելու մեր Նախահօր նուիրական ամրոցը, որտեղ ապրել էր նա, որտեղից պատերազմել էր իր ժամանակի խօլ եւ վիթխարի տիրանների հետ, պաշտպանելով իր ցեղատանը, որ երեք հարիւր հոգուց էր բաղկանում : Այդ երեք հարիւր հոգին կազմում էր այդ ժամանակ Հայոց ամբողջ ազգը : Այդ երեք հարիւր հոգով տիրեց նա Հայաստանի : Դարերի, մի քանի տասնեակ դարերի սասանմունքից ու աւերմունքից յետոյ, դեռ շատ բան էր մնացել, որ յիշեցնում էր հսկայ ձեռքի հսկայական գործը :

Հանդիպում էինք արհեստական այրերի, որոնց ծայրը կորչում էր լերան խորքերում, եւ որոնք ծառայելիս են եղել որպէս գաղտնի հաղորդակցութեան անցքեր : Հանդիպում էինք վիմափոր ջրամբարների, որոնց մէջ զանազան կողմերից խողովակներով հաւաքւում էր անձրեւի ջուրը եւ պահւում էր պաշարման ժամանակի համար, որովհետեւ լերան վրայ աղբիւր չկար : Հանդիպում էինք զանազան մթերանոցների, որոնց մէջ պահւում էր թէ պաշար եւ թէ զէնքեր : Երկայնաձիգ լեռը, որ ներքեւից դանակի նման սուր էր երեւում, վերեւում հետզհետէ ընդարձակւում էր եւ տափարակ ձեւ էր ստանում : Այդ տափարակի վրայ երեւում էին բազմաթիւ բնակութիւնների հետքեր : Վաղնջի ժամանակ այստեղ էին պատսպարւում ստորոտի բնակիչները : Բոլորովին գագաթի վրայ շինուած էր միջնաբերդը : Պարիսպները, աշտարակները, այլ եւ այլ ամրութիւնները, իրանց կանգուն ժամանակ, այն աստիճան վիթխարի ձեւ են ունեցել, որ նրանցից ցած թափուած քարերը իրանց կուտակութեան ներքոյ ծածկում էին ընդարձակ տարածութիւն եւ հասնում էին մինչեւ ստորոտի դաշտավայրը : Հմուտ մուրճի ու կարկինի գործը եւ անջնջելի կրային ծեփը միայն՝ որոշում էին այդ ահագին քարերը լերան մեծամեծ ժայռերից, որոնց հետ խառնուած էին : Հսկաների ձեռքը միայն կարող էր այդ ահագին մեծ քարերը միմեանց վրայ շարել եւ լեռնային բուրգեր կառուցանել :

Ասլանը կանգնած էր այդ դիցական աւերակների բեկորների վրայ, եւ մի առանձին ուշադրութեամբ նայում էր դէպի շրջակայքը, նայում էր դէպի ընդարձակ հեռաստանը եւ, կարծես, իր սրատես աչքերով չափում էր կանաչազարդ հովտի տարածութիւնը, մինչեւ հեռաւոր լեռները, մինչեւ կապուտակ ծովը ...

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Երբ ցած իջանք բերդից, Ասլանը խոկուն նստեց իր ձին եւ, առանց մի բան ասելու, քշեց դէպի Հայոց Ձորի հարաւային կողմը՝ Ուշտունեան լեռները : Երկու երիտասարդները, երեւի, գիտէին թէ նա ուր է գնում, իրանց ձիաների գլուխը դարձրին դէպի այն կողմը : Ես եւս հետեւեցի նրանց :

Երկար գնում էինք առանց խօսելու : Մեզանից իւրաքանչիւրը, այն տպաւորութիւններից յետոյ, որ թողեց մեզ վրայ Հայկայ քայքայուած բերդը, խորասուզուած էր իր մէջ :

Տօթ էր, յետ – կէսօրեան այն խեղդող տօթը, երբ սար ու քար տաքանում է, կրակ է կտրում, երբ օդը սաստիկ բորբոքւում է, կարծում ես, թէ հնոցի մէջ տապակւում ես : Քրտինքը հոսում է մարմնից եւ թողնում է երեսի վրայ թանձր, աղային կեղեւ : Շրթունքներդ ճաքճքում են եւ աչքերդ սկսում են այրուել : Որպէս մանր, հազիւ նշմարելի փոշի, գլխիդ վրժ – վրժում են միլիոնաւոր միջատներ : Շունչ ես քաշում, բերանդ, քիթդ լցւում է այդ չարաճճիկ արարածներով. աչքերդ բաց ես անում, լցւում են աչքերիդ մէջ, իսկ ականջներիդ մէջ իրանց ուրախ երաժշտութիւնն են կատարում : Հնար չկայ ազատուելու նրանց խայթոցից : Մարմնիդ վրայ որքան բաց տեղեր են մնացել, — երեսդ, պարանոցդ, ձեռքերդ ,— կարծես, ծակծկւում են մանր ասեղներով : Ծակած տեղերը իսկոյն բորբոքուելով, սկսում են այրուել : Նրանք ծծում են քո արիւնը եւ փոխարէնը թոյն են թողնում : Մտածում ես, երեւի, այդ երկրի ճակատագիրն է՝ ծծել բոլոր հիւթը, կշտանալ, իսկ տեղումը թոյն թողնել ...

Բորբոքուած օդը բորբոքում է եւ մարդու երեւակայութիւնը : Նայում էի դէպ ի երկինք, Տէր Աստուած, ինչեր չէի տեսնում մի ամբողջ վանք կախուած էր օդի մէջ, ես նշմարում էի՝ մինչեւ անգամ գմբէթները, զանգակատները եւ վանքը շրջապատող ծառերը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

էտ — Տէն Պաշայան : Նախկին նախարար պիտի կախուի :

× Արաբական մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ յորդանան եւ սուրիական սահմանին վրայ Յորդանանցիները կրակ բացած են սուրիացի զինուորներու վրայ, մէկ հոգի վիրաւորելով :

× Լիբանանի խորհրդարանը մէկի դէմ 34 ձայնով եւ մէկ ձեռնպահութեամբ բացարձակ իրաւասութիւն տուաւ կառավարութեան, վեց ամսուան համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին ներկայացուած տեղեկագրի մը մէջ, Խրուշչեւ պաշտօնապէս կը շնորհազրկէ Խ. Միութեան նախկին վարչապետը՝ Մառեշալ Պուլկանին, զայն դասելով Մալենկով – Մոլոթով «հակակուսակցական» խմբակի շարքին: Մառեշալ Պուլկանինի շնորհազրկումը կը սպասուէր այն օրէն ի վեր՝ երբ Խրուշչեւ դարձաւ երկրին միահեծան տէրը :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ձախողեցաւ պետական հարուած մը, որ կազմակերպուած էր փոխ – նախագահ Կոմէզի կողմէ. Երեսփոխաններն ու ծերակոյտը Կոմէզի հրաժարականը ուզեցին, միաժամանակ պահանջելով որ ան դատուի բարձրագոյն Ատեանին կողմէ: Բարիւղի բանուորնեբուն գործադուլը յետաձգուեցաւ : Ըստ երեւոյթին, Նախագահ Ֆրոնտիսի այս անգամ ալ յաջողած է յեղափոխութիւնը ճզմել իր սաղմին մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ հարցը լարուած մթնոլորտ մը ստեղծեց քաղաքական գրեթէ բոլոր շրջանակներու մէջ եւ Գերմանացիները կը մտածեն թէ «բան մը պիտի ըլլայ»: Արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային դեսպանը կանչուեցաւ Մոսկուա, ուր տեղի կ'ունենայ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի ժողովը: Արեւելեան Պերլինի համայնավար ղեկավարները քաղաքական միթինկ մը կազմակերպած էին արեւմտեան գօտիին մէջ, ուր հաւաքուած մօտ երկու հազար արեւմտեան Գերմանացիներ սուլեցին.— Համայնավարները դո՛ւրս :

ԿԻՊՐՈՍԻ բրիտանական զօրանոցի մը մօտ գտնուած է երիտասարդ Յոյնի մը դիակը. հելլէնական շրջանակները կը յայտարարեն թէ երիտասարդը Անգլիացիներու կողմէ տարուած էր հարցաքննուելու համար, հետեւաբար՝ անոնք սպաննած են զայն :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարական նախկին կուսակցութեան՝ Մափամ, կեդր. կոմիտէի անդամ Ահարոն Քոհէն Հայֆայի դատարանին առջեւ հարցաքննուեցաւ, իբրեւ լրտես: Իսրայէլի ապահովութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ տուած էր Օտար պետութեան մը :

ԻՏԱԼԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքիի հրաւէրով Պարսկաստանի Շահը մօտերս Հռոմ պիտի երթայ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Յովսէփ Օհաննեան, ընկ. Շ. Միսաքեանի, Խաչատուր Թուլբիկեան եւ Առաքել Աստուրեանի յիշատակին, Մեսրոպի ամթիւ, երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Իտկին Հ. Թէնէքճեան, Այրի Տիկին Փարիս Գըլըճեան, Պ. Սարգիս Գըլըճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շ. Քեսման, Այրի Տիկին Մաննիկ Քիրէճեան, Այրի Տիկին Վերժին Վարժապետեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝ ՀԱՅԿ ԹԷՆԷՔՃԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆ

Տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 15ին, Սալ տը Ֆէթի սրահին մէջ, ժամը իննէն մինչեւ ուշ գիշեր: Առաջնակարգ նուագ (Լիոնէն), ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը 300 ֆրանք :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

15 Նոյեմբերին, Շաբաթ օր, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ Ալհամպրայի սրահին մէջ :

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

Gaston Defferreի

(Երեսփոխան – քաղաքապետ Մարսէյլի, նախկին նախարար)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆԿ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ — ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ ԸՆԿ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած է՝ Նոր Սերունդը :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սալ Իմագիւլէ Գոնսէփսիոնի մէջ, 24, Րիւ Տինուար :

Կը նախագահէ՝

ԸՆԿ. Ս. ՓՈՂԶԱՐԵԱՆ

Կը բանախօսէ (Փարիզէն)

ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պատրաստուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի կողմէ:

Երգչախումբը կը ղեկավարէ՝

Պ. Յ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հանդէսէն յետոյ ընկերահամակրական խնջոյք քովի սրահը, մինչեւ ուշ ատեն, առատ կերուխում, ուրախ զուարթ մթնոլորտ : Մուտքը ազատ է

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, կէսօրէ վերջ ժամը 15·30ին, Րիւ Ժէլի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդին :

Կը նախագահէ Ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Զաքք Պիւիսոն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ կարօտեալներու

Կիրակի, 16 Նոյեմբեր, ժամը 16էն կէս գիշեր

HOTEL LUTETIAի Շքեղ սրահներուն մէջ

Գեղարուեստական բաժին — Նուագախումբ

Պիւֆէ — ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 15էն կէս գիշեր

ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԵԱՆ համրածանօթ նուագախումբով

Հայկական սիրուն աթրաքսիոններով

Մուտք 600 ֆր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ Passy 64-90

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·30ին, ծանօթ հասցէին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հասցէին: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հասցէին : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը բազմանդամ ներկայ գտնուելու միջմասնաճիւղային ժողովին, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Ռէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վաալ.ի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները անխտիր (անդամ կամ ոչ), այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Քաֆէ Նօայեի մէջ, ամէնէն ուշ 4·30ին: Բ. ժամադրութիւնը կը նկատուի օրինական եւ ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Կարեւոր օրակարգ :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Շ. Միսաքեան» խումբին կողմէ:

Նոյեմբեր 15ին, Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Օթէլ տը լա Բրուա տ'Օր սրահին մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Նուագախումբ՝ Լուլու Պլան է սա Ֆորմասիոն :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱ ՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

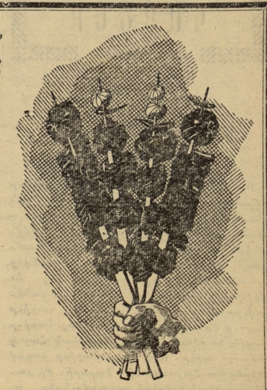
Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Փէռ Լա Շէզի գերեզմանը հանդչող մեր մեծ ընկերներու Ա. Ահարոնեանի, Շ. Միսաքեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչ Գ. Օտեանի եւ Տիգրան Բէգզատեանի շիրիմներուն:

Սիրով կը հրաւիրենք մեր շրջանի հայրենակիցները եւ ընկերները իրենց յարգանքի տուրքը կատարելու :

Ժամադրավայր Կամպեթայի դրան առջեւ :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ

Լիբանահայ ուսանող մը տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի մասնաւոր դասերու համար : Դիմել Հայ Ուս. տունը, 57 Պուլ. Ժուրտան, Յարութիւն Թորոսեանի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 16 NOVEMBRE

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8345 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4146

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ "ՊԱՏԳԱՄ"Ը

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհ. Վազգէն Ա.ի ծննդեան յիսնամեակի եւ գահակալութեան երրորդ տարեդարձին առթիւ Էջմիածնի մէջ գումարուեր է եպիսկոպոսական ժողով մը, որուն որոշումները նոր կը հասնին արտասահման :

Եպիսկոպոսական ժողովը, որուն մասնակցած են արտասահմանի կարգ մը եպիսկոպոսներն ալ, «Հայ եկեղեցւոյ բոլոր հաւատացեալներուն եւ եկեղեցականներուն» ուղղած է Պատգամ մը :

Մեր գերաշնորհները՝ համախմբուած Ս. Էջմիածնայ Մայր Աթոռին մէջ՝ «անհուն ուրախութեամբ» հաստատած են, որ՝

Ա) Երէց սերունդի կողքին Միաբանութիւնը ունի պատրաստուած եւ անձնուէր երիտասարդ անդամներ, «ինչ որ նշան է անոր կենսունակութեան եւ երաշխիք մը ապագայ բարգաւաճման» :

Բ) Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանը օժտուած է ուսուցչական զօրաւոր կազմով մը :

Գ) Ս. Էջմիածինը վերանորոգուած է պատմական տաճարներու վրայ :

Դ) Կազմուած է «եկեղեցիներու վերականգնումին» համար շինարարութեան հօթնամեայ ծրագիր մը : Պիտի վերանորոգուին Հայաստանի եւ գրացի երկիրներու կլխաւոր սրբավայրերը :

Ե) Բոլոր թեմերը բարւոք յարաբերութիւններ կը պահեն Ս. Էջմիածնի հետ :

Զ) «Այսուհանդերձ ցաւով կ'անդրադառնանք Անթիլիասի պառակտման հարցին, ինչ որ տխուր եւ աննախընթաց երեւոյթ մըն է հայ եկեղեցւոյ ծոցէն ներս» :

«Պատգամ»ին առաջին հինգ կէտերը «անհուն ուրախութիւն» կը պատճառեն ո՛չ միայն եպիսկոպոսներուն, այլ արտացաւ բոլոր «հաւատացեալ» կամ ոչ-հաւատացեալ Հայերուն :

Կը տեսնուի, որ խորհրդային քաղաքականութեան մէջ մեծ յեղաշրջում մը առաջ եկած է : Երիտասարդ վարդապետներ աւելցեր են Միաբանութեան վրայ եւ Հոգեւոր Ճեմարանն ալ կղերական թարմ ուժեր կը պատրաստէ :

Գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք, որ վերջապէ՛ս պիտի «վերանորոգուին» Հայաստանի եւ մերձակայ խորհրդային երկիրներու կարգ մը «սրբավայրեր»ը, որոնք բոլշեւիկեան իշխանութիւն հաստատուելէն ի վեր փակուած էին, կամ ինէմայի ու մթերանոցի վերածուած :

Այս բոլորը բարի :

Սակայն ի՞նչ ըսել «Պատգամ»ի մնացեալ մասին, որ՝ «Անթիլիասի պառակտման հարց» արծարծելով կը ձգտի կրկին հրահրել կիրքերը :

Եպիսկոպոսական ժողովը «բարձրօրէն կը գնահատէ» եղեր Վազգէն Ա.ի «հաշտարար ճիգերն ու ցանկութիւնները՝ պառակտումէ խուսափելու անոնչութեամբ» :

Եթէ պառակտում, կամ ինչպէս կը սիրեն ըսել «երկփեղկում» առաջ եկած է Լիբանան-Սուրիոյ թեմերուն մէջ, առաջին պատասխանատուն Խորհրդային իշխանութիւնն է, որ նորընտիր կաթողիկոսը հալածելով փութացուց Անթիլիաս, անոր բարոյական հեղինակութեան շնորհիւ ազդեցութիւն բանեցնելու համար կիլիկեան թեմերու օրինաւոր պատգամաւորներուն վրայ :

Վեհ. Վազգէն Ա. բացարձակապէս ձախողեցաւ իր ձախորդ առաքելութեան մէջ :

Ու փոխանակ բաց իր խոստման ներկայ ըլլալու կաթողիկոսական ընտրութեան եւ օծելու ընտրուելիք կաթողիկոսը, հեռացաւ Անթիլիասէն, անուղղակի քաջալերելով քանի մը ընդդիմադիր պատգամաւորներ եւ անոնց հետ կանգնած հակադաշնակցական տարրերը :

Ու այժմ փոխանակ խոստովանելու բուն իրականութիւնը, «եպիսկոպոսական ժողովը» ինչպէս 1956ին Գահիրէի, հիմա ալ Էջմիածնի մէջ կ'ուզէ յանցաւոր ցոյց տալ Կիլիկիոյ թեմերու ազգային ներկայացուցչական ժողովը, որ Վեհ. Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը կատարեց ըստ Կանոնադրի՝ հիմնուած Ազգային Սահմանադրութեան վրայ :

Եպիսկոպոսները կը բաժնեն եղեր Ամենայն Հայոց Հայրապետին «խոր ցաւն ու կսկիծը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան մէջ ծայր տուած տագնապի նկատմամբ» :

Կը մոռնան յիշելու, որ «ծայր տուած տագնապը» խորացնողն եղաւ նոյնինքն Վեհ. Վազգէն Ա., որ հակառակ Պոլսոյ Ամեն. Գարեգին Պատրիարքի կարուկ կեցուածքին՝ քաջալերեց «անկախ համայնք» կազմողները : Ու ցարդ կը յամառի «Կիլիկիոյ կաթողիկոսական տեղապահ» անուանել Խադ Արք.ը, բոլորովին ապօրինի եւ քմահաճ կերպով :

Ու այս բոլորէն ետք, տակաւին կը զարմանան, որ Էջմիածնի կարգ մը թեմերը կը միանան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, օրէ օր զօրացնելով անոր դիրքը եւ բարձրացնելով անոր հմայքը յաչս Սփիւռքի Հայութեան :

Եպիսկոպոսները աւելի օգտակար գործ մը կատարած կ'ըլլային, եթէ փոխանակ քաղաքական հանգամանք ունեցող «Պատգամ» խմբագրելու՝ զբաղէին կրօնական-եկեղեցական հարցերով զբաղէին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

●

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նախարարաց Խորհուրդը, որ գումարուեցաւ Էլիզէի մէջ, կարգ մը որոշումներ տուաւ հրատապ հարցերու շուրջ :

Սահարայի նախարարին ներկայացուցած տեղեկագրին վրայ, Խորհուրդը բազմաթիւ հրամանագիրներ տուաւ, մասնաւորապէս քարիւղի եւ կազի փնտռտուքներու համար : Սահարայի քարիւղը կ'օգտագործուի պետութեան կողմէ : Քարիւղի փնտռտուքներու արտօնութիւնը պէտք է ստանալ իշխանութիւններէն : Երրորդ հրամանագիր մըն ալ՝ փոխադրութեանց համար :

Արդարութեան Բարձրագոյն Ատեանին հրամանագիրը վերջնականապէս ընդունուեցաւ Խորհուրդին կողմէ : Կը կազմուի Բարձր. Ատեան մը՝ 24 դատաւորներով եւ 12 օժանդակներով : ընտրուած՝ Խորհրդարանի երկու ժողովներու կողմէ (Արդարութեան նախկին Ատեանը կազմուած էր ութսուն դատաւորէ) :

Արդարութեան Բարձրագոյն Ատեանը հարցը ձեռք կ'առնէ այն ատեն՝ երբ Հանրապետութեան Նախագահը կամ նախարար մը ոճիր գործէ եւ կամ՝ երբ պետութեան դէմ ծանրակշիռ դաւաճանութիւն մը երեւան ելլէ :

Հանրաքուէին պատճառով Նիկերիա մատնուած է ներքին տագնապի : Կառավարական խորհուրդը տուաւ իր հրաժարականը, բայց քաղաքական կազմակերպութիւններու խառնիճաղանճին մէջ կարելի չեղաւ նոր դահլիճ մը կազմել : Լարուած մթնոլորտը պատճառ եղաւ նաեւ, որ Նիկերիոյ Ազգ. Ժողովի 32 անդամները հրաժարին (60ի վրայ) · այս պայմաններուն մէջ՝ նոր ընտրութիւններ ընելէ տարբեր լուծում մը կարելի չէ գտնել :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԱՐԵՒՈՒՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹԸ

Գերճաքարբառ գրագէտին ու ոսկեբերան բանաստեղծին ներբողականներով չէ որ պիտի ըմբռնէինք չափն ու տարողութիւնը այն հրաշքին, որ տեղի ունեցաւ հազար հինգ հարիւր տարի առաջ, Աստուածաշունչին թարգմանութեամբ :

Այդ հրաշքին համը ճաշակելու եւ անով արբենալու համար, պէտք է ծայրէ ի ծայր կարդալ այդ գիրքը, որուն վրայ, արդարեւ, կը յածին Աստուծոյ շունչն ու մեր աստուածակերտ լեզուին արեգակը :

Միայն հայերէնի մէջ է որ Սուրբ Գիրքը կը նկատուի Աստուծոյ շունչով — անոր հոգիով — գրուած մատեան :

Ուրիշներու ճարած անունները — Պայպըլ, Պիպլ — չեն կրնար, դիւրին դիւրին, հաւատացնել բարեպաշտ քրիստոնեային կամ հեթանոսին թէ այդ մատեանը, իրաւ, գրուած ու յօրինուած էր Աստուծոյ շունչով :

Մատեան մը, որ շտեմարան է պիտանի գիտելեաց եւ ազբիւր ամենայն իմաստութեանց՝ թէ հաւատացողին եւ թէ չհաւատացողին համար :

Աւանդութիւնը կը պատմէ թէ մեր այբուբենին երեսուներեք տառերը երկինքէն վար իջան, Մեսրոպի Տեսիլքին մէջ, Քրիստոսի 413 թուականին :

Ուրիշ ուրկէ՞ անձրեւած կրնային ըլլալ մարգարիտի այդ հատիկները, որոնց հիւսուածքով մեր Աստուածունջ Մեսրոպներն ու Սահակները, 435ին, սրբատառ մատեանով մը մեզի հրամցուցին իմաստութիւնը, որ կուգար անյիշատակ դարերու մշուշէն :

Որո՞ւն տառերը, որո՞ւն բառերը փոխ առնելով, մեր Եզնիկներն ու Եղիշէները, մեր Կորիւններն ու Խորենացիները, մեր Նարեկացիներն ու Շնորհալիները պիտի կարենային բազմապատկել փառքը մեր գրականութեան :

Աստուածաշունչին թարգմանութիւնը առաջին շողն էր այն արշալոյսին, որ դարերու եւ տարիներու թաւալումին հետ, պիտի լուսաւորէր գրականութեան մեր պարտէզը ու ճամբայ պիտի բանար մեզի համար, որպէսզի երթայինք ու մեր պարթեւական հասակը ցոյց տայինք օտարներու մշակոյթի անդաստանին մէջ : Մեր լեզուն մեր շրթունքին :

Աստուածաշունչին թարգմանութենէն շատ առաջ ալ, մեր հրաշափայլ լեզուն կար, իբրեւ ազգային լեզու : Հեթանոսական շրջաններուն, անշուշտ : Մեր արքաներն ու մեր գիւղացիները, մեր զուսաններն ու մեր իշխանները կը խօսէին Աստուածաշնչական լեզուով : Այլապէս, ինչպէ՞ս հինգերորդ դարուն, մեր գրաբարը հասած կրնար ըլլալ այն կատարելութեան, որուն փաստերը կան Աստուածաշունչին — եւ Ոսկեդարեան մեր գրականութեան — ամէն մէկ էջին վրայ :

Ու այն բարեբաստիկ օրը, երբ ունեցանք այդ այբուբենը, մեր սրբազնագոյն թարգմանիչները սկսան մեր գրականութիւնը ճոխացնել յունարէնի եւ ասորերէնի հարստութիւններով :

Առաջին փորձը կատարեց Սուրբ Մեսրոպ, հայացնելով Հին Կտակարանը, Եօթանասնիցէն :

Աստուածաշունչը, մեր արեւափառ լեզուով ու այբուբենով, ո՛չ միայն կրցաւ հայ ժողովուրդը աւելի եւս մօտեցնել իր Աստուծոյն — Հայոց Աստուծոյն — այլ եւ կրցաւ ըլլալ փարոս մը, որ լոյս փռեց այն ճանապարհին վրայ, ուրկէ պիտի անցնէր մեր Միտքը :

Աւանդական սովորութեամբ, Թարգմանչաց Օրը եկեղեցական Տօնի մը բնոյթը ստացեր է : Ու տարին կիրակի մը, հայ քահանան կը սպասէ իր հօտէն որ եկեղեցի երթայ եւ բուռ մը խունկ վառէ՝ ի փառս եւ պարծանս մեր Մեսրոպներուն եւ Սահակներուն :

Չի բաւեր :

Եկեղեցիէն դուրս ալ պիտի վառենք այդ խունկը : Ինչպէ՞ս :

Իր բարձունքէն վար չառնելով մեր լեզուն, որ արեւուն ճառագայթն է մեր շրթունքին վրայ : Ու մեր հոգիին ներսը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ Կ'ՈՒԶԷ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱՄԻԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ջինաստանէն եւ Միջին Արեւելքէն վերջ, միջազգային ուշադրութիւնը կեդրոնացած է ներկայիս Պերլինի վրայ : Վարչապետ Քոնրատ Ատընաուըր հաղորդեց առջի օր թէ յառաջիկայ շաբթու նոր յուշագիր մը պիտի ղրկէ Խ. Միութեան, առաջարկելով Ջորս Մեծերու ժողով մը, Գերմանիոյ վերամիացման համար, հակառակ որ այս վերջերս Նեքիթա Խրուշչեւ ծաղրած էր նման գաղափար մը : Կառավարական բանբեր մը յայտնեց թէ Գերմանիոյ առաջարկը պիտի յանձնուի Խրուշչեւի առանց նկատի առնելու Խ. Միութեան վարչապետին յարձակողական վերաբերումը : Խրուշչեւ անդրադառնալով Ատընաուըրի ծրագիրներուն, ինչ կը վերաբերի նոր առաջարկ մը ներկայացնելու Մոսկուայի կառավարութեան, յայտնած է թէ «շարունակութիւնն է այն անիրական քաղաքականութեան որ խոտոր կը համեմատի բնական տրամաբանութեան» : Խրուշչեւ կ'ըսէ նաեւ որ եթէ արեւմտեան Գերմանացիները կ'ուզեն խօսիլ վերամիացման մասին, պէտք է խօսին արեւելեան Գերմանացիներուն հետ զոր Ատընաուըր եւ իր արեւմտեան դաշնակիցները չեն ուզեր ճանչնալ :

Կը կարծուի թէ Ատընաուըրի նոր ջանքերը այս ուղղութեամբ ծնունդ առած են մասնաւորաբար ընդդիմադիրներու եւ նոյնիսկ իր ընկերներուն ճնշումին տակ որոնք կ'ուզեն անպայման բան մը ընել Գերմանիոյ վերամիացման համար : Կը յուսան նաեւ թէ կարելի է յառաջդիմել այդ ուղղութեամբ :

Բաւական մեծ աղմուկ հանեցին նաեւ Շէֆէրի տեսակցութիւնները՝ արեւելեան Պերլինի խորհրդային դեսպանատան մէջ : Արդարեւ մինչ զրոյցներ կը շրջէին եւ ակնարկութիւններ կ'ըլլային թէ դաշնակցային Գերմանիոյ մէկ նախարարը ձեռք երկարած է արեւելեան Պերլինի մարդոց, աւելի կարեւոր յայտնութիւն մը կ'ըլլար Պոնի մէջ : Արդարութեան նախարարը Ֆրից Շէֆէր կը յայտարարէր թէ 1956 Հոկտեմբեր 20ին ինք այցելած է արեւելեան Պերլինի խորհրդային դեսպանատունը, ուր խօսակցութիւններ ունեցած է Գերմանիոյ վերամիացման համար : Կը կարծուի թէ այդ խօսակցութեանց ներկայ եղած է նաեւ զօրավար Միլլըր Ժողովրդական բանակին նախկին ընդհ. հրամանատարը :

Տարօրինակ է անշուշտ այս դէպքը երբ մանաւանդ նկատի առնուի թէ Շէֆէր այցելութիւն տուած է դեսպանատան մը՝ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան մօտ, ընտրուած, հակառակ որ ինք՝ Պոն չի ճանչնար այդ կառավարութիւնը : Եւ այս տեղի ունեցած է ճիշդ Հունգարիոյ ապստամբութեան ժամանակ :

—o—

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ, այսօր, կիրակի, տեղի կ'ունենան երեսփոխանական «ընտրութիւններ» · միայն մէկ ցանկ կայ, ներկայացուած՝ համայնավար կուսակցութեան կողմէ :

ՕՐՄԱՆԵԱՆ եւ Շ. ՄԽՍԱՔԵԱՆ

ԺԴ.

Աւելի քան հինգ տարի, տարուէ տարի աւելի, ամպերը դիզուեցան Էջմիածնի երկնքին վրայ, եւ 1903 թուականին, աշնան, պայթեցաւ փոթորիկը :

Ռուս կառավարութիւնը կը ձեռնարկէր Հայոց ազգային եկեղեցական կալուածներուն գրաւման, — Սեպտեմբեր 4ին՝ Երեւանի փոխ-նահանգապետը, Նակաշիձէ, կը ներկայանայ Խրիմեան կաթողիկոսին, յայտարարելու համար թէ եկած է գործադրելու «կայսեր սուրբ կամքը»՝ երդում ըրած ըլլալով հաւատարմօրէն ծառայել իր Ցարին: Խրիմեան կը պատասխանէ թէ ինք ալ երդում ըրած է հաւատարիմ մնալ կայսեր՝ պետական գործերու մէջ, բայց աւելի կանուխ երդում ըրած է Աստուծոյ՝ հաւատարմօրէն ծառայել հայ եկեղեցիին, ուստի հրամայած է իրեններուն, որ չհամակերպին ու չմասնակցին հայ եկեղեցւոյ իրաւազրկութեան որեւէ ձեռնարկի եւ փորձի :

Կը սկսի կռիւը :

Կ'աքսորուին եպիսկոպոսներ, կը խորտակուին եկեղեցիներու դուռներ, կը կողոպտուին գանձատուներ: «Կամօքն սուրբ ցարին», ռուս հեծելազօրքը շեփոր հնչեցնելով կը մտնէ հայկական գիւղերէն ներս, կը ծեծէ գիւղապետները, խեղդամահ կ'ընէ քահանաները, կը գանակոծէ ժողովուրդը, ձիերուն առջեւէն վազելու կը դատապարտէ եկեղեցպանները : Հայ ժողովուրդը կը դիմադրէ ողի ի բռին:

Այս տագնապին ընթացքին, պահ մը կը յուսահատի Խրիմեան եւ հայ եկեղեցիին ապագային մասին մտածելով՝ կը դիմէ նաեւ Օրմանեանի:

Էջմիածին վտանգուած էր, ի՞նչ կարելի էր ընել,— հարցում բոլոր իմաստուններուն (ի զօրու նաեւ այսօրուան եւ վաղուան համար):

Օրմանեան, ինչպէս ինք կը պատմէ, կը պատասխանէ.

— « Այժմէն Կիլիկիոյ աթոռն ու աթոռակալը հռչակել Մայրաթոռին աթոռակից, որպէսզի որեւէ վտանգի պահուն՝ որ կրնար սպառնալ Մայրաթոռին եւ աթոռակալին, Կիլիկիոյ աթոռը եւ աթոռակալը դառնան հայ եկեղեցւոյ գլուխ, եւ հայ եկեղեցին ազատ մնայ անգլուխ մնալու վտանգէն, ու գուցէ ռուս կառավարութիւնն ալ, ատիկա նախատեսելով, զգուշանայ վտանգաւոր քայլ մը առնելէ»:

Օրմանեան, որ կը պարծի թէ տուած է այս խորհուրդը « գրաւոր եւ պաշտօնապէս », գիտէ թէ նորութիւն չէ ինչ որ կը թելադրէ :

Կը յիշեցնէ «Սիսը Էջմիածնի համար » բանաձեւը, որ նշանաբան դարձած էր Գէորգ Դ. կաթողիկոսին յաւակնութեանց ի պատասխան, երբ այս վերջինը կը պահանջէր սովորական վանահայրութեան մը վերածել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, լեզու հանելով շատերը, որոնց կարգին Օրմանեանը, որոնք կ'ըսէին թէ Էջմիածնի կաթողիկոսը «Ռուսահայոց վրայ չունեցած իրաւունքները Տաճկահայոց վրայ գործածել» կը ջանայ, կամ «Ռուսաստանի մէջ տեսած անձկութեան սեղմումը Տաճկաստանի վրայ փոխանակել կ'ուզէ կարծես»: (Մեր օրերու տագնապին եւ պահանջկոտութեանց մասին չէ խօսքը):

Բայց Օրմանեան, որ Հայոց եկեղեցական պատմութիւն է գրած, կրնայ քիչ շատ ուսումնասիրած ըլլալ նաեւ Հայոց ազգային պատմութիւնը, որու մէջ կը ծածկուի ինչ որ կը կոչուի լուա տը պալանսուառ: Ատիկա ծանօթ է պատմական տարազով մը «երկու Հայաստան» անունով: Մեր կամքէն անկախ, — այստեղ պիտի չքննենք ժէոփոլիթիք պատճառները, — ստեղծուեր է աւանդութիւն մը յունական Հայաստանին հակադրելու պարսկական Հայաստան մը, բիւզանդական Հայաստանին հակադրելու արաբական Հայաստան մը: Այս վիճակն իր կարգին, — այստեղ պիտի չքննենք տնտեսական ու քաղաքական պատճառները, — ստեղծեց գաղթի աւանդութիւն մը իր արտահայաստաններով :

Մեր անկախութեան գաղափարը խաղաց այս բեւեռներուն վրայ :

Այստեղ հարկ է արձանագրել թէ «վեհափառ» տիտղոսը, որ կը տրուի մեր կաթողիկոսներուն, կրօնական չէ, այլ աշխարհական, բանք՝ արքայական, աւելի ճիշդ՝ տարազ ազգային գերիշխանութեան: Այդ տիտղոսին մէջ փոխադրած է մեր ժողովուրդը ինչ որ երազ է եւ ցանկութիւն՝ վերագտնելու իր ազգային գերիշխանութիւնը (սուվրէնըթէ): Ահա թէ ինչո՛ւ նախանձախնդիր կը ջանայ պահպանել երկու աթոռակալներ նոյն տիտղոսին տակ, մին արեւելք, միւսը արեւմուտք, իբրեւ հաստատում մեր պատմութեան ծանօթ օրէնքին :

Մեզ չի հետաքրքրեր առասպել կամ յանդգնութիւն, թէ Միածինն է իջեր հոն, կամ թէ՝ Մասիս աւելի մեծ է քան Սիս, նուիրականութիւն տալու համար ազգային կազմաւորման մեր ճիգերուն, էականը մեր բարձր մշակոյթն է՝ որու պահպանման եւ զարգացման համար կը պահանջենք մեր իրաւունքը, եւ տէր դառնալու համար այդ իրաւունքին՝ հարկ է որ ըլլանք իմաստուն, եւ արթուն : Մանաւանդ լա՛ւ ուսումնասիրենք մեր պատմութեան դասերը եւ բանաձեւած օրէնքները :

Պատմութիւնը, — նոյնքան աշխարհագրութիւնը, — ուզեր է որ կամուրջ ըլլանք արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ : Արդ, կամուրջ ըլլալու համար պայման է ունենալ երկու կամրջագլուխ :

Խախտել այդ օրէնքը՝ շատ բան կը խախտէ մեր պատմութեան մէջ: Կը վտանգէ մեր գոյութիւնը ընդմիշտ :

Մին կամ միւսը, որքան ալ խարխուլ, կը զօրանան իրարմով: Պարտաքարը օրինակ՝ կամարներու վրայ :

Թէ ի՛նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ արեւմտեան թեւը, կը բացատրէ Ռուսերուն ընթացքը ոչ միայն այն տագնապին մէջ, զոր Էջմիածին անցուց 1903–ին, այլ եւ այն օրերուն՝ երբ Ռուսիա նոր էր մտած Կովկաս :

1830 թուականին է : Հրաժարած է Եփրեմ կաթողիկոս: Ռուսիա առաջին անգամ է որ պիտի մասնակցի հայ կաթողիկոսի մը ընտրութեան՝ պաշտօնական ձեւակերպութեանց տեսակէտով: Նախարարական լուրջ խորհրդակցութիւն Պետերբուրգի արքունիքին մէջ: Որեւէ նախընթաց կը դառնայ իրաւունք, կը դառնայ օրէնք: Երկար կ'ուսումնասիրեն թէ Հայերը ի՛նչպէս կ'ընտրէին իրենց կաթողիկոսները ... 5րդ դարէն սկսեալ:

Ռուսերը մտահոգութիւն ցոյց կուտան, որ «Տաճկահայոց վիճակները, որոնք միշտ կախումն են ունեցել Էջմիածնից, չլինի թէ Սսի կաթողիկոսի հնարքներով բաժանուեն Էջմիածնից, որով սա բոլորովին կը զրկուի իւր նոցա վրայ ունեցած ազդեցութիւնից, վասնզի Սսոյ կաթողիկոսը, սկսելով եպիսկոպոսներ ձեռնադրել Էջմիածնին ստորադասեալ վիճակների համար, եւ նոցա թեմեր բաժանելով, կը տարածէ իւր իշխանութիւնը նոյն թեմերի վրայ »: Ուստի Պետերբուրգի արքունիքը ցանկութիւն կը յայտնէ որ « Հայոց եկեղեցւոյ միութիւնը անխախտ մնայ եւ թոյլ չտրուի որ արտասահմանեան թեմերէն ու վիճակներէն մէկն ու մէկը անջատուի Էջմիածնէն»: Եւ Բլուդով կը հրահանգէ Պասկեւիչին, 1830 Դեկտեմբեր 20 թուականով.— Փութով կատարել Հայոց կաթողիկոսին ընտրութիւնը, որպէսզի «Տաճկաստանի Հայք բոլորովին չանջատուեն Էջմիածնից » : (Կը յիշեցնէ այն փութկոտութիւնը, որ ցոյց տրուեցաւ Վազգէն կաթողիկոսի ընտրութեան համար Զարեհ կաթողիկոսէն առաջ) :

Այժմ դառնանք Օրմանեանին :

Մեր « լարախաղաց»ը, — ինքն է տըւած իրեն՝ այս բառը, — իմաստուն տեսակէտ մը կը յայտնէ, խորհուրդ կուտայ աթոռակից հռչակել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, Էջմիածնի աթոռին համահաւասար իրաւունքներով: Ու կը բացատրէ թէ անհրաժեշտութիւն մըն է Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, արեւելքի վտանգին դէմ ապաստան :

Բայց երբ ... թեկնածու կը ներկայանայ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան աթոռին ու կը պարտուի, այս անգամ չարունակ դժուարութիւն կը յարուցանէ Սահակ կաթողիկոսին դէմ, որ ընտրուեր էր կամ «իր աթոռն էր գողցեր կարծես », ու գրեթէ կ'իւրացնէ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին եկեղեցական քաղաքականութիւնը, այնքան որ մարդ կը զարմանայ եւ կը հարցնէ թէ որո՞ւ համար կ'աշխատին այս կաթողիկոսները, պատրիարքները, եպիսկոպոսները, աթոռ մը աւելի՞ գրաւելու համար, շքանշան մը աւելի՞ ստանալու համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԻՐԱՆ

•

ԽՄԲ.— Շահեկան նկատեցինք հրատարակել ծանօթ արուեստագէտ Պ. Տիրան Անէմեանի նուիրուած հետեւեալ յօդուածը, որ լոյս տեսաւ «Լա Ռըվիւ Տիւ Լիպան » շաբաթաթերթին մէջ, անցեալ շաբաթ :

Ծաղրանկարիչ Տիրան անձնաւորութիւն մըն է, նախ անոր համար, որ ան խառնուածք եւ ազնուական հպարտութիւն ցոյց կուտայ Լիբանանի ապերախտ արուեստին հանդէպ, յետոյ իր տաղանդին շնորհիւ մտերմացած է բարձր անձնաւորութիւններու հետ, որոնք թէ՛ կը վախնան իրմէ եւ թէ կը գնահատեն զինքը եւ վերջապէս, ան երիցագոյնը եւ յաճախ ներշնչողը եղած է Լիբանանի ծաղրանկարիչներուն, որոնց թիւը հետզհետէ սկսած է բազմանալ :

Խնդրեցինք Տիրանէն, որ իր մատիտները դարանին մէջ շարէ եւ քառորդ ժամ մը տրամադրէ մեզի: Մեր նպատակն էր երեւան հանել մարդը՝ երգիծարանի կարծր մորթին տակ :

— Կրնայի՞ք ձեր մօր կամ ձեր սիրած կնոջ ծաղրանկարը պատրաստել :

— Զգացումը դեր չի կատարեր ծաղրանկարին մէջ, կը պատասխանէ ան :

— Դէմք մը ի՞նչ պէտք է ունենայ որ յաջողութիւն ապահովէ ձեզի :

— Ծաղրանկար մը չափազանցութիւն մըն է, բայց տրամաբանուած չափազանցութիւն մը: Ուղղուած եւ ուշիմ չափազանցութիւն մը : Ընդհանրապէս, կը մատնանշեմ յատկանշական գիծը, այն, որ բնականէն դուրս է եւ անհատին նկարագիրը կը շեշտէ :

— Կրնա՞ք այդքան չոր կերպով անհամար քաղաքական մարդիկ ծաղրանկարելէ վերջ, բարեմիտ եւ հաճելի ծաղրանկար մը գծել փրանսացի էֆէլի ոճով :

— Բնականաբար : Քիչ մը միմիտ բանաստեղծութիւն բաւարար պիտի ըլլար ատոր համար: Իմ նախընտրութիւնս սակայն, քաղաքական ծաղրանկարն է :

— Ինչպէ՞ս կրցած էք ձեր անձնական ոճը ստեղծել :

— Կը սիրեմ պարզութիւնը եւ յստակութիւնը :Ծաղրանկար մը պէտք է խօսի ուղղակի ձեզի, առանց դարձուածքի : Սկիզբէն իսկ, ջանացած եմ ըլլալ յստակ: Ոճի տիրապետութիւնը ձեռք ձգած եմ ոչ գիտուածով, ոչ ալ ներշնչումով, այլ՝ յարատեւ աշխատութեամբ: Ամէն բանի մէջ, կարեւորը փորձառութեան հասունութիւնն է :

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

—o—

— Մեզ համար մամա են բերում — ուրախ ուրախ խօսեց միջակ երեխան՝ Պետիկը: Իսկ Մուշիկն արցունքոտ աչքերով նայեց հօրը :

— Լաւ մամա բեր որ չգնայ :

Ռուբէնը դառնօրէն ծխել սկսեց: Հարեւան կնիկը գնաց :

Նոր «մաման» երկու ոտքով կաղ ընդընդալով բակից ներս մտաւ: Բաղդի էր նման: Նա ուսին սպիտակ փուշի էր գցել, որ իջնում ծածկում էր ուռած փորն ու հաստ կոնքերը:

Նա նիհար էր սակայն :

Նրան ուղեկցում էր հարեւան կնիկը :

Պառաւն առաջ ընկաւ, առանց դուռը ծեծելու ներս մտաւ Ռուբէնի սենեակը եւ ձեռով արեց կաղ կնոջը :

— Կարելի՞ է . — հարցրեց սա հնչուն ու սրտաբաց ձայնով :

— Համեցէք, — ասաց Ռուբէնը եւ վեր կացաւ տեղից :

Ռուս կինը ներս մտաւ եւ առանց շուրջը նայելու նստեց աթոռակի վրայ:Նա եւ Ռուբէնը իրար նայեցին : Հարեւան կնիկը մօտեցաւ Լուսիկին, բռնելով նրա ձեռը, նստեց : Փոքրիկը — Մուշիկը քնած էր: Միայն Պետիկը թմրած ու յոգնած աչքերով նայեց նորեկին :

— Սա՞ է նոր մաման :

Բոլորը ժպտացին:

Ռուբէնը կրկին նայեց կնոջը եւ չկարողացաւ սկսել :

Ծանր, դժուար, անհասկանալի էր իր անելիքը: Ինչպէս ո՞վ էր, ի՞նչ կին էր դիմացինը :

— Դուք երեխաների համար տանտիրուհի՞ էք որոնում — հարցը պարզ դրեց կինը:

— Այո, — պարզ պատասխանեց Ռուբէնը թեթեւացած: Ռուբէնը զգաց մի ինչ որ թարմ հոսանք իր սենեակների ծանր մթնոլորտում :

— Նու, եթէ ուզում էք, փորձեցէք : Ես կը պահեմ երեխաներին, կը նայեմ տանը: Ցարմար եղայ, կը մնամ, եթէ ոչ՝ դուք ազատ էք, ինչպէս եւ ես:

Ռուբէնը մի տեսակ ամաչեց, զգալով, որ ինքն այդ բոպէին ամէնից շատ մտահոգուած էր հենց այդ վախճանի հոգսով: Նա համաձայնեց որ կինը միւս օր գայ իր մօտ: Հարեւան կնիկը նշաններով հասկացրեց ռուս կնոջը որ իրերը բերի:

Ռուս կինը վեր կացաւ: Նա կանգնած իսկ՝ օրօրուեց իր ոտքերի վրայ : Սաստիկ կաղ էր :

Ցետոյ թեթեւ ցտեսութիւն ասաց եւ մեղմաժպիտ նայեց երեխաներին :

Դա նուրբ, խոր ժպիտ էր մի մարդու, որ պրոֆեսիոն կարծես ինչ որ ջերմ, ներքին բան է, որ մենակ բարի մարդն է ունենում իբրեւ տաղանդ մարդկային աչքը :

Երբ նա շրջուեց, այսինքն պտտուեց իր մի ոտքի առանցքի շուրջը եւ դուրս քայլեց օրօրուելով, Ռուբէնը նկատեց նրա սարսափելի խեղանդամ կոնքերը, ծուռ ոտները: Այն ջերմութիւնն ու խանդաղատանքը, որ մի փոքր առաջ զգացել էր նա, սուզուեց ուրիշ մի հորձանքի մէջ : Ինչ որ մի դառնութիւն զգաց Ռուբէնը, արդեօ՞ք դէպի այդ կաղ կինը, թէ՞ դէպի իր վիճակը: Մի յուսահատ, տեւական դառնութիւն : Եւ ձեռը դայրալի թափ տուեց :

— Թող, մէջն անիծեմ չապէս կեանքի ... միեւնոյն է ...

Ռուբէնը թափ տուեց ձեռն իր սեփական կեանքի վրայ, արհամարհանքով անձնազոհ եղաւ, մտաւ մի ինքնամոռաց վիճակ: Դա ծխի պէս դառն էր, այրող, բայց զուր էր նրան: Կարծես վրէժ էր լուծում իրենից: Նաեւ կնոջից: Եւ ամէնքից: Կարծես արդարութիւն էր վերականգնում — ինչ որ մեծ արդարութիւն:

Խռովեց իր կեանքի ուրախութիւնից եւ իրեն տուեց հանրային ուրախութեանն ու երջանկութեանը: Սկսեց թաղուել գործի մէջ, նեղել իրեն, չարչարել: Դա եւս ոգելից խմիչքի պէս այրող էր ու ընդարմացնող: Դաժանութիւնը դառաւ նրա մտերիմ զգացումը: Ոչ ոքի չէր պատմում իր կեանքի մասին: Արտաքուստ չէր ուզում կասկածել տալ, որ իր մէջ յուզւում է մի գաղտնի վէպ :

×

Սոֆիա Պետրովնան — կաղ կինը — եկաւ մտաւ Ռուբէնի ընտանիքն ու եղաւ շատ ծանրակշիռ եւ լուրջ :

Ռուբէնը չէր ապրում հետը : Սա պարզ էր: Նա իր գործին էր ամբողջ օրը : Կինը խնամում էր երեխաներին եւ Ռուբէնին : Սոֆիա Պետրովնան շատ կարեւոր ու հիմնաւոր դրեց իր գործը: Եւ շատ խորքից: Սրբեց, պլպլացրեց տունը, դուռը, երեխաներին նախշեց խնձորների պէս, միջակին՝ համբերատար դաւադրութեամբ՝ կաղալով տարաւ տուեց մանկապարտէզ եւ կարգեց խիստ կանոններ կենցաղին: Իրեն հասկանալի եւ իր մէջ արդարացրած ինչ որ ճշգրիտ ու խիստ բարոյախօսութիւն ունէր, որով վարւում էր: Եթէ մի բան պէտք է՝ պէտք է, ուրեմն— վերջացաւ: Ուրեմն երեխաները ուղիղ ժամը ութին քնում են, վեր են կենում ութին: Սա օրէնք էր :

Լաց լինել չէր կարելի : Կարելի էր ամէն բան խնդրել եւ նայած թէ խնդրածն ինչ էր՝ ստանալ : Բայց այնքան չափաւոր, որ չհիւանդանար :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(Տ Շար.)

— Որո՞նք են, ըստ ձեզի, աշխարհի լաւագոյն ծաղրանկարիչները եւ ինչո՞ւ:

— Ամէն երկիր իր ծաղրանկարիչներու վարպետները ունի: Ինծի համար Սեներֆը լաւագոյնն է: Հրաշալի է ան ներքին քաղաքականութեան համար, մինչդեռ Տաւիտ Լօ, վարպետ մըն է միջազգային քաղաքականութեան համար: Իւրաքանչիւրը տարբեր ոճ մը ունի, բայց կը նախընտրեմ Սեներֆը իր գծագրութեան պարզութեանը համար: Տաւիտ Լոյի ոճը աւելի ցուցադրական է :

— Ի՞նչ է Լիբանանի մէջ ծաղրանկարչութեան տարողութիւնը: Կը կարծէ՞ք որ ան կրնայ ազդել հանրային կարծիքին եւ ի՞նչ կերպով :

— Թերեւս չափազանցած կ'ըլլանք խօսելով Լիբանանի ծաղրանկարչութեան մասին: Չեմ կարծեր, թէ ան կրնայ ազդել հանրային կարծիքին, ինչպէս Եւրոպայի մէջ: Սակայն, ծաղրանկարչութիւնը պատերազմէն ի վեր վերելքի մէջ է եւ վստահ եմ, որ աւելի ազդեցիկ պիտի դառնայ, եթէ մամուլը իր սիւնակները տրամադրէ լայնօրէն :

ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿՍԱԾ Է ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ՎԵՐՋ

— Երգիծական գծագրութիւնը, ինչպէս նաեւ քաղաքական ծաղրանկարչութիւնը յառաջդիմա՞ծ են Լիբանանի մէջ եւ ի՞նչ կերպով: Ո՞ր թուականէն ի վեր Լիբանանեան թերթերը ծաղրանկար կը դնեն :

— Այս մարզին մէջ որոշ յառաջդիմութիւն կայ պատերազմէն ի վեր: Որակը դեռ շատ չէ բարձրացած, բայց լաւագոյնին ջանքը կ'երեւի առատ արտադրութենէ աւելի: 1939էն ի վեր պատահած քաղաքական դէպքերը որոնք կը տեւեն մինչեւ հիմա Միջին Արեւելքի մէջ, մղեցին մեր ծաղրանկարիչները, որ փորձեն քաղաքական երգիծանքը: Անոնց նախընտրութիւնը կ'երթայ անշուշտ ներքին քաղաքականութեան եւ Արաբական Լիկայի անդամներուն հետ մեր յարաբերութեան : «Ատ Տայյուր» պարբերաթերթըն է, որ առաջին անգամ հրատարակեց Լիբանանի մէջ երգիծական նկարներ աւելի քառասուն տարի առաջ: Իրմէ վերջ «Սայյատ» եւ վերջերս «Ալ Հաուատես» հետեւեցան իր օրինակին: Այս մարզին մէջ օրաթերթերու կարեւորութիւնը երկրորդական է :

— Ձեր արուեստին կիրարկման մէջ ի՞նչ դժուարութիւններու կը հանդիպիք Լիբանանի մէջ:

— Երգիծանքը պէտք եղածին չափ չէ գնահատուած Լիբանանի մէջ: Մարդիկ դեռ շատ դիւրազգած են հոս: Նիւթերը սահմանափակ են, Լիբանանցի կիներ չեն սիրեր ծաղրանկարուիլ: Լիբանանի մէջ, նիւթը կ'ընտրեն, գիծը երկրորդական է : Յաճախ թերթը կը պատրաստէ իր նիւթը: Այնպէս որ, ծաղրանկարիչը պարտադրական աշխատանքի մը մէջ կը կորսնցնէ, վերջ ի վերջոյ, իր արուեստագէտի շնորհները: Աղէկ դատ, Պէյրութի թերթերը դէշ կը վճարեն, եթէ երբեք վճարեն: Եթէ այս ուղղութեամբ հարկ ըլլար ծայրէն սկսիլ, պէտք պիտի ըլլար ժողովուրդէն առաջ թերթի վարիչները պատրաստել :

— Ի՞նչ է ծաղրանկարի ապագան այս երկրին մէջ :

— Փայլուն պիտի ըլլար, եթէ ժողովուրդը նուազ ծոյլ ըլլար եւ շատ պրպտելու ջանք մը ընէր գնահատելու՝ ինչ որ իր հաճոյքին համար իրեն կը ներկայացուի: Բայց, ամէնէն առաջ, պէտք է որ մամուլը աւելի հասկացողութիւն ցոյց տայ արուեստագէտին հանդէպ : Որովհետեւ, վերջ ի վերջոյ, հանրութիւնը, (իր լաւ դատաւորի հանգամանքով) եւ մամուլը (իր խղճամիտ վարձատրութեամբ) կը ստեղծեն ծաղրանկարիչը:

— Փորձա՞ծ էք ցուցահանդէսի մը միջոցաւ ձեր բազմաթիւ գործերը ներկայացնել հանրութեան :

— Ոչ, կը նախընտրեմ պահել զանոնք : Ցուցահանդէսի սրահները երբեք հրապուրիչ չեն ինծի համար :

ԽՆԴԱՑՆԵԼԷ ԱՌԱՋ ՊԷՏՔ Է ԽՈՐՀՐԴԱԾԵԼ ՏԱԼ

— Ինչպէ՞ս կ'աշխատիք: Կը ջղայնանա՞ք գծելու ատեն: Առանձնանալու պէտքը կը զգա՞ք: Աղմուկը կը նեղէ՞ ձեզ:

— Երբ նիւթ մը կ'ուրուագծեմ, աղմուկը եւ երթեւեկը չեն նեղեր զիս : Ընդհակառակն, երբեմն շուրջի իրարանցումը աւելի խայծ կուտայ գծագրութեանս : Չեմ ուզեր, որ «մոտել»ս անշարժ նստի դիմացս: Ընդհանրապէս կը գծեմ առանց իր գիտակցութեան, այն վայրկեանին, երբ ան անգիտանալով թէ կը դիտուի, չի կորսնցներ իր բնականութիւնը: Գաղտնիք մը չէ, թէ շատ արագ կը գծեմ, որ եւ է թուղթի վրայ կամ գլանիկի տուփի մը եւս: Մինչդեռ, «քոմփոզէ» ընելու համար պէտք է առանձնանամ, քանի որ չափազանց ջղային խառնուածք մը ունիմ :

— Ի՞նչ առաւելութիւններ պէտք են նըշանաւոր ծաղրանկարիչ մը դառնալու համար :

— Ծաղրանկարիչի մը նպատակը միայն խնդացնել պէտք չէ ըլլայ, այլ՝ խորհրդածել տալ: Ան պէտք է հետեւաբար, դիտողին մօտ նիւթը «զգալու» կարողութիւնը արծարծէ: Նոյնիսկ, ան, երբեմն երբեմն, պէտք է անտեսէ նիւթին կարկառուն գծերը, ցայտեցնելու համար անհատականութեան աւելի նուրբ գծերը: Ուրեմն ծաղրանկարիչ մը չի փայլիր եւ համբաւի չի հասնիր, երբ երգիծաբան չէ: Պէտք չէ կարծել, որ կատակերգակ գծագրիչ մը կրնայ երգիծող ըլլալ, ինչպէս որ կարելի չէ բաղդատել ծաղիկներու կողով մը աղցանի սակառի մը հետ:

16 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ԻՐ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

— Որո՞նք են քաղաքական կամ հանրային կեանքին պատկանող այն անձնաւորութիւնները, զորոնք ամենայաջող կերպով ուրուագծած էք եւ ինչո՞ւ:

— Այս արուեստին մէջ մենք կ'ապրինք ժամանակին հետ, այսինքն՝ մեր նիւթերը կ'առնենք քաղաքական եւ հանրային այն անձնաւորութիւններէն, որոնք դէպքերու բերումով, օրուան մարդը դարձած են: Մեզի համար իրական աղէտ մըն է, երբ այժմէականութիւն ունեցող դէմքեր կ'անհետին, ինչպէս ողբացեալ Ռիատ Սոլհ, կամ Հայտըր Ալի Շահրան, եւ կամ համբաւաւոր մարդիկ ասպարէզէ կը հեռանան, նոյնիսկ կարճ ատենի մը համար, ինչպէս Սամի Սոլհ, որ իմ գլխարանիս մէջ խոր խրամատ մը բացած է: Ասոր համար է, որ ծաղրանկարիչները, ժողովուրդին չեն նըմանիր, այլ՝ ընդհակառակն, երկար ատեն հաւատարիմ կը մնան այժմէութիւն չահած եւ յաճախ վաղանցուկ կուռքերուն :

Տիրան գծագրութեան կոչումը շատ կանուխէն զգացած է: Ան չարունակ կը գծգծէր, երբ ուսուցիչը դասը կը բացատրէր:

Իր առաջին նկարները լոյս տեսած են Պոլիս, երբ տասը տարեկան էր, այդ շըրջանի ամէնէն ծանօթ երգիծական շաբաթաթերթին՝ «Կավրօշ»ի մէջ: Ուիլիըմ Պըշ հանրածանօթ երգիծագիրն է, որ ամէնէն շատ ազդած է Տիրանին վրայ՝ սկզբնական շրջանին: «Կը լափէի իր գործերը», կ'ըսէ ան: Ուրիշ մը, Ֆիլիփ Արփիարեան, ծանօթ ճարտարապէտ, իր պնդումներով պատճառ դարձած է որ Տիրան հետեւի ծաղրանկարչութեան: «Բայց ուսուցիչներ չեմ ունեցած, ոչ ալ նկարչութեան հետեւած»: Տիրան ինքնուս մըն է: Իր յաջողութիւնը յարատեւութեան գեղեցիկ օրինակ մըն է :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Անցեալ տարի Հոկտեմբերը «Մշակոյթի Ամիս» հռչակուած էր Առաջնորդարանի կողմէ. այս տարի եւս, Թարգմանիչ վարդապետներու յիշատակը յաւերժացնելու համար, եկեղեցական եւ դպրոցական հանդիսութեանց առընթեր, կազմակերպուեցաւ հայ արուեստներու ցուցահանդէս մը :

Շուրջ երեք ամիս առաջ, Արուեստի Յանձնախումբը կոչ ուղղած էր բոլոր արուեստագէտներուն՝ ներկայացնել իրենց երկերը Յանձնախումբին, որ լաւագոյնները պիտի ընդունէր :

Ուրախութեամբ կարելի է յայտարարել, թէ այս տարի ցուցադրուած աշխատանքները իրրեւ այլազանութիւն եւ որակ, գերազանցեցին նախորդները :

Հոկտեմբեր 12ին, Թարգմանչաց Կիրակի օրը, Ազգ. Քարէն Եփփէ Ճեմարանին մէջ կատարուեցաւ ցուցահանդէսի բացումը :

Երգչախումբին «Տէր, Կեցո» մաղթերգէն ետք, Առաջնորդ Ղեւոնդ արքեպիսկոպոս, իր շուրջը ունենալով ազգային մարմիններու եւ յարանուանութեանց ու միութեանց ներկայացուցիչները, հետեւեալ հակիրճ ուղերձը բրաւ.

«Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին, պանծացնելու համար Թարգմանիչ վարդապետներու յիշատակը, կազմակերպեցինք նաեւ այս ցուցահանդէսը: Ուրախութեամբ կը յայտարարեմ, թէ փորձի շրջանէ մը ետք, մեր արուեստագէտները աւելի սիրով կը մօտենան գործին, եռանդ կը ստանեն ու միաժամանակ իրենց մէջ կը զօրանայ լաւագոյնը տալու իղձը : Աւելի եւս պիտի համոզուիք տար, երբ բաղդատութիւն մը ընէք անցեալ տարուան եւ ներկայիս միջեւ : Յաջողութիւն կը մաղթեմ մեր արուեստագէտներուն եւ կ'օրհնեմ ու կը փառաբանեմ Թարգմանիչ վարդապետներու յիշատակը» :

Սրբազանը կտրեց սրահի մուտքի ժապաւէնը :

Այցելուներէն իւրաքանչիւրին վրայ փակցուած էին Թռչնագիր «Ա.» նկարով ժապաւէններ: Արդարեւ, Թարգմանիչ վարդապետները եւ գիրերու գիւտը պանծացնող այլ խորհրդանշան դժուար թէ կարելի ըլլար գտնել :

Ցուցադրուած աշխատանքներուն մէջ ուշադրութիւն կը գրաւէին մասնաւորաբար կարգ մը իւղաներկ, ջրաներկ եւ չինական մելանով գծուած նկարներ: Անթերի չէին անշուշտ, բայց եթէ նկատի ունենանք, որ ընդհանրապէս սիրողներ են նկարիչները, համապատասխան դպրոց չեն տեսած եւ ինչ որ կ'ընեն՝ ընդածին ձիրքի մը շնորհիւ է, կը հարկադրուինք աւելի ներողամիտ աչքով դիտել :

Գիտական վերջին յաջողութիւններն ալ տեղ գտած էին ցուցահանդէսին մէջ: Երկու մեծադիր նկարներ՝ անջրպետը եւ հրթիռներու պարը ներկայացնող: Փայտի վրայ կիզումով եւ խճանկարային ձեւով տեսարաններ ու անձեր: Գորգի վրայ կենդանագիրներ. Էքամինի վրայ ասըրշումով բանուած նկարներ, ինչպէս փշապսակը գլխին Յիսուս՝ տառապանքի ակնյայտ արտայայտութեամբ :

Պղնձագործութիւնն ալ ունէր իր ներկայացուցիչները. հետաքրքրական եւ յաջող գործերով :

Հալէպի ոսկերչութիւնը շատ յառաջդիմած է. ու մենք տեսանք մանեակ, խաչ, թանկագին քարերով մատանիներ :

Լուսանկարչական մեքենայի նորահնար տուփ մը, որ պիտի կարենար մրցիլ եւրոպական նման արտադրութեան մը հետ :

Այս տարի ցուցահանդէսը բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրեց ոչ միայն Հայութեան, այլ նաեւ օտար շրջանակներու մէջ: Վարժարաններու աշակերտներ, լրագրողներ, կառավարական պաշտօնեաներ, բժիշկներ այցելեցին ցուցահանդէսը :

ՎԱԶԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (296)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Դէպի հեռուն, շատ հեռուն էի նայում, դէպի ծովի կողմը, ինձ թւում էր, երկնային հրեշտակները, զինուորուած, ձի նստած, շրջում են օդի մէջ: Ես տեսնում էի եւ ոչխարների մի ամբողջ հօտ, իրանց արօտամարգերով եւ լեռներով, այնտեղ վերեւում արածում էին: Այդ ի՞նչ էր, ինձ թւում էր, թէ անրջական տեսիլքներ հրապուրում են ինձ եւ այսպիսի պատկերներ են երեւան հանում: Մտածում էի՝ մեր առաջնորդներին յայտնել տեսածըս. երկրի հետ ծանօթ լինելով, գուցէ նրանք կը բացատրէին, թէ ի՞նչ էր այդ: Բայց նրանք ինձ խելագարի տեղ կը դնէին եւ կը սկսէին ծիծաղել: Իսկ վերջը, երբ Ասլանին ասացի, նա բացատրեց այդ օդերեւոյթների բնական պատճառները, եւ ես բոլորովին զարմացայ : Ինչ լաւ բան է եղել գիտութիւնը, որքան նախապաշարմունքներ, որքան սնահաւատութիւններ փարատում է նա:

Օրուայ այն ժամն էր, երբ ճանապարհները բոլորովին դատարկւում են երթեւեկներից : Երբեմն պատահում էին մենաւոր ձիաւորներ, երբեմն մի քանիսը միասին: Փոքրիկ, կրակոտ նժոյգների վրայ նստած, երկայն եղէգնեայ նիզակը ձեռին, երկաթապատ վահանը ուսին, ատրճանակները գօտու մէջ խրած, աղեղնաձեւ կեռ թուրը կշտից քարշ ընկած, մի խօսքով, կատարեալ զինավառութեան մէջ, այդ ձիաւորները իմ վրայ այն տըպաւորութիւնն էին գործում, որ կամ կռուելու են գնում, կամ վերադառնում են կռուից: Նրանք կասկածաւոր կերպով նայում էին մեզ վրայ, ողջունում էին ու անցնում :

— Դրանք աւազակնե՞ր են, — հարցրի մեր առաջնորդներից մէկին.

— Ի՞նչ է նշանակում աւազակներ, — ժպտալով պատասխանեց նա.— ամէն մի քուրդ աւազակ է, որովհետեւ դա նրա արհեստն է: Դրանք, որ անցան, եւ որոնց նորից կը հանդիպենք, հասարակ ճանապարհորդներ են: Եթէ ճանապարհին իրանց ատամի համեմատ մի որս կը պատահի, կը կողոպտեն եւ կ'անցնեն, իսկ եթէ նկատեն, որ որսը հեշտութեամբ կեղեքել չեն կարող, կ'ողջունեն ու այնպէս կ'անցնեն :

— Ուրեմն դրանք մեզ կը կողոպտէին, եթէ մենք զէնքեր չունենայինք :

— Անպատճառ :

Առաջնորդի խօսքերը ինձ բոլորովին հանգստացնել չկարողացան, երբ յանկարծ մտաբերեցի նպատակը, այն չարագուշակ նպատակը, որ մեր ճանապարհը խաչաձեւ կտրելով անցաւ : Ես մտածում էի, որ անպատճառ մի դժբախտութիւն կը պատահի :

Երբեմն պատահում էին քրդուհիներ, որոնք խմբով, կամ միայնակ դիմում էին դէպի մերձակայ լեռների ստորոտները, ուր գտնւում էին նրանց չադրները: Ցաւալի էր նայել այդ թշուառների վրայ : Պատառոտած հագուստով, բոբիկ ոտներով գնում էին նրանք տատասկներով պատած ճանապարհով, որը, յաճախ երթեւեկութեան ուղի չլինելով աւելի մի նեղ շաւիղ էր նմանում: Նրանցից իւրաքանչիւրը ծանրաբեռնուած էր չորացած թփերի ու արմատների շալակներով, որ քաղել էր մերձակայ բլուրներից, տանում էր վառելու համար: Ամուսինները այնպէս փառաւոր նժոյգների վրայ նստած, իսկ կանայքը այդպէս ողորմելի, հեծում էին ծանր բեռների ներքոյ: Ես կրկին դարձայ դէպի մեր առաջնորդը :

— Դրանք ո՞րտեղացի են :

— Քրդի համար կարելի՞ է ասել որտեղացի է: Խաշնարածներ են, այսօր այստեղ են, էգուց կը տեսնէք նրանց՝ տասն սարերի այն կողմում :

Չնայելով, որ արեւը բաւական թեքուել էր եւ երեկոյեան ժամը մօտենում էր, բայց օդը դեռ բոլորովին չէր զովացել: Ծարաւը այրում էր ինձ. մի կաթիլ ջրի համար հոգիս կը տայի. բայց դեռ շատ հեռու պիտի գնայինք, մինչեւ ջրի կը հասնէինք .

— Ես հետս Արտամէտի խնձոր ունեմ վեր առած, — ասաց մեր առաջնորդը, — դա կը զովացնէ .

Նա կանգնեցրեց իր ձին, ցած իջաւ եւ խուրջինի միջից հանեց մի քանի հիւթալի, թթուաշ խնձորներ, տուեց ինձ: Այդ միջոցին քրդուհիները հասան մեզ: Ես ցանկալով կեղեւը կլպում էի եւ մեծ ախորժակով ուտում: Իսկ խեղճ կանայքը գետնից հաւաքում էին հողի վրայ թափուած կեղեւները եւ նոյն ախորժակով ուտում էին: Նրանց համար այդ անուշեղէնը այնքան հրապուրիչ էր, որ, չնայելով իրանց շալակների ծանրութեանը, վազ էին տալիս մեր ձիաների ետեւից : Այդ տեսնելով, երիտասարդը տուեց նրանց մի մի խնձոր: Անկարելի է նկարագրել նրանց ուրախութիւնը :

— Դու քանի՞ սիրող ունես,— հարցրեց մէկից :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Արտաքին նախարարը Նախարարաց Խորհուրդին ներկայացուց հրատապ հարցերու մասին պատրաստուած իր տեղեկագիրը, ուր մասնաւոր տեղ մը գրաւած է Պերլինի հարցը. նախարարը ծանրացաւ նաեւ Ժընեւի երկու ժողովներուն մասին։

Քուվ որ Միւրվիլ նախարարներուն ուշադրութիւնը հրաւիրեց «փոխանակութեան ազատ գօտի»ի խնդրին շուրջ։ Տնտեսականութեան նախարար Սուսթէլ դիտել տուաւ թէ Ֆրանսա մաս չի կրնար կազմել Համապարակաց Շուկայի վեց երկիրներուն եւ Եւրոպայի Տնտեսական Կազմակերպութեան տասնըմէկ երկիրներուն միջեւ ստեղծուելիք փոխանակութեան ազատ գօտիին։

Այսուհանդերձ, կարելի չէ ըսել թէ լուծում մը պիտի չգտնուի 17 երկիրները գոհացնելու համար։ Ֆրանսական կառավարութիւնը ներկայիս կ'աշխատի լուծում մը գտնել այս հարցին։

Օրակարգի վրայ կը գտնուէր նաեւ Ալժերիոյ ընտրութիւնը։ Ինչպէս ծանօթ է, Ալժերիոյ ընտրապայքարին համար ներկայացած կարգ մը ցանկեր մերժուեցան, նկատելով որ անոնց մէջ կան մարդիկ՝ որոնք ընտրելի ըլլալու պայմանները չէին ամբողջացներ։ Նախարարաց Խորհուրդը որոշում մը տուաւ մերժուած ցանկերու համար.— Այն անդամները, որոնք ընտրուելու իրաւունք ունին եւ կը գտնուին ապօրէն ցանկերու մէջ, կրնան դարձեալ ներկայանալ ուրիշ գործակիցներով կամ՝ գործակցելով ուրիշներու։ Այս որոշումին պաշտօնական բնագիրը պիտի հրատարակուի «Ալժէի պաշտօնաթերթ»ին մէջ, ուր միաժամանակ մանրամասնութիւններ պիտի տրուին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն ութ էջ յատկացուցած է Խրուշչեւի եօթնամեայ ծրագրին, ուր գլխաւորաբար տնտեսական հարցեր կը շօշափէ։ Խորհրդային Վարչապետը դարձեալ կը ծանրանայ «արտադրութեան մէջ՝ քաղքենիները գերազանցելու» խնդրին վրայ։ Ծրագրին մէջ նախապատուութիւն կը տրուի ծանր արդիւնաբերութեան եւ գիտական փնտռտուքներու։ Քաղաքական ճակատի վրայ՝ ինչպէս գրած էինք, առաջին անգամ ըլլալով մառեշալ Բուլկանին կը դատապարտուի իբրեւ «անջատողական» եւ «հակակուսակցական»։

ԱՇԽԱՐՀԻ վրայ գտնուող Հրեաներու թիւը կը հասնի 11.900.000 հոգիի, որոնց 14 առ հարիւրը՝ Իսրայէլի մէջ. 75 տարի առաջ Հրեաներու 0.3 առ հարիւրը միայն կ'ապրէին Պաղեստինի մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ առաջին անգամ ըլլալով տեղի ունեցաւ յետ մահու ամուսնութիւն մը. Օր. Մոնիք Կէնկէնօ ամուսնացաւ կը Նէթուրի հետ, սպանուած՝ երկու տարի առաջ, Ալժերիոյ մէջ. քաղաքապետ Տիւպիւք ըսաւ.— Ձեզ կը միացնեմ սաուերի մը հետ եւ Օր. Կէնկէնօ դարձաւ Այրի Տիկին Լը Նէթուր։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՐՍԷՆ ԳՐԱՍԻԼՆԻՔԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Հանդստեան Տան մէջ մեռած է Արսէն Գրասիլնիքեան, որ կ'աշխատակցէր Յառաջի մասնաւորապէս թարգմանութիւններով։

Յուղարկաւորութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 13.45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ց. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Արաքսի Թէնէքճեանի եւ իր պարագաներուն, ողբացեալ Պ. Հայկ Թէնէքճեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանի շէնքին։

Ց. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Նոյեմբեր 21ին, երեկոյեան ժամը 20.30ին, ընկերուհի Հանրմիկ Պետրոսեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, Քաւէի սրահը, ճիշդ ժամը 9ին։

Պիտի խօսի Պ. ՋԻՅԹՈՒՆՑԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ց. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկ. Ովսաննա Պօտուրեանէ երկու հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ. Վարդան Զուլլէրեանի դառն մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առթիւ դպրոցին կը նուիրէ նաեւ հազար ֆրանք։

×

Այրի Տիկին Վարսենիկ Զուլլէրեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շաթաֆեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք մասնակցեցան իրենց սուգին։

×

Տիկին Ալթունեան եւ ընտանիքը, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք մասնակցեցան իրենց սուգին՝

ԱՍԱՏՈՒՐ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան եւ յուղարկաւորութեան առթիւ։

1 Շըմէն տը Սէն Բլու, Մըտոն։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԼԻՍԷ ՔՈՆՏՈՐՍԷԻ ՄԷՋ, ՁՐԻ

Դասընթացք հայերէնի եւ այլ ճիւղերու։ Ասօսիասիօն փլիօթէքնիք, ճանչցուած իբրեւ ազգօգուտ ձեռնարկ, իր ուսուցման ծրագրին մէջ տեղ կուտայ Հայերէնի դասաւանդութեան։ Կ'ուսուցուին՝ լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն։ Դասախօս նշանակուած է գրագէտ՝ Թ. ԳԱՌՆԻԿ որ կը ստանձնէ նաեւ մասնաւոր դասեր, բացի Հայերէնի ճիւղէն, իտալերէնի եւ գերմաներէնի։

Հայերէնի դասընթացքը սկսած է Հոկտեմբեր 15էն եւ կը շարունակուի ամէն չորեքշաբթի եւ ուրբաթ ժամը (19 – 21)։

Արձանագրութեան միանուագ ծախք տարեկան 700 ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ հետեւելու դասաւանդուած միւս ճիւղերուն, գանազան օտար լեզուներ, գիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, ընկերային նիւթեր եւն.։ Փափաքողներուն ծրագիրը ձրի կը տրուի։

Դիմել՝

Association Philotechnique

47, Rue Saint André des Arts

(Մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն)։

Հինգշաբթի եւ Շաբաթ 14 – 16, Երկուշաբթի 18.20, հեռաձայն Տանթօն 48.28, 44.14։ Հայերէնի, իտալերէնի, գերմաներէնի դասերուն համար դիմել՝ Թ. Գառնիկեան, 8 րիւ Նոթր Տամ տը Լոռէթ՝

Որբունիի ճաշարանը, կամ՝ նոյն հասցէին, Օր. Զ. Սրապեանի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, ժամը 4 – 6։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին հայ դպրոցի սրահը։

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 րիւ տը Վիրոֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ)։

Ճաշալին 600 ֆրանք։

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արղութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Ջաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, ընկերներ Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աթանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի անմոռաց յիշատակին։

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան։

Եկեղեցիին եւ սրահին հասցէն.— 4 Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ։

Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն կայարանը։

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հասցէին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ց. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը բազմանդամ ներկայ գտնուելու միջմասնաճիւղային ժողովին, այս երկուշաբթի ժամը 16ին, Ուէժանի վերնայարկը, մեթրօ Քատէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱՅՑ ՓԷՐ ԼԱ ՇԷԶԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԸ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբը յարգանքի այց մը կազմակերպած է այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Փէռ Լա Շէզի գերեզմանը հանգչող մեր մեծ ընկերներու Ա. Ահարոնեանի, Ն. Միսաքեանի, Անդրանիկի, Ռուբէնի, Խատիսեանի, ինչպէս նաեւ ազգային գործիչ Գ. Օտեանի եւ Տիգրան Բէգզատեանի շիրիմներուն։

Սիրով կը հրաւիրենք մեր շրջանի համբնակիցները եւ ընկերները իրենց յարգանքի տուրքը կատարելու։

Ժամադրավայր Կամպեթայի դրան առջեւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ազք. – Որբ. Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Փափազեանէ երկու հազար հինգ հարիւր ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի (Նիւէն), ողբացեալ Տիկին Սրբուհի Պանտիզեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Մեկնումի պատճառով կարասիներ՝ ննջասենեակ, ճաշասրահ եւ հիւրանոց։

Հեռաձայնել՝ ԹՐԻՒՏԷՆ 79-15 կամ դիմել «Յառաջ»ին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 15էն կէս գիշեր

ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԱՆ հանրածանօթ նուագախումբով

Հայկական սիրուն ատաքսիոններով

Մուտք 600 ֆր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ Passy 64-90

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր· վեցամս· 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI 18 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8346 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4147

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Ընտրական պայքարի վերջին շաբաթն է :

Քաղաքական կուսակցութիւնները իրենց վերջին ճիգը կը փորձեն՝ ընտրողներու քուէները ապահովելու համար : Բանաւոր եւ գրաւոր քարոզութիւնները տեղի կ'ունենան արդիական բոլոր միջոցներով :

Կառավարութիւնը կը դիւրացնէ կուսակցութեանց գործը՝ կարգով անոնց տրամադրութեան տակ դնելով ձայնասփիւռ ու հեռատեսիլը :

Թերթերը՝ կուսակցական թէ անկախ՝ լայն բացած են իրենց էջերը՝ թեկնածուներու յօդուածները հրատարակելու համար :

Զանազան կազմակերպութեանց մեծադիր ծանուցումները կողք կողքի տեղ գրաւած են պաշտօնատուներու առջեւ եւ պատերուն վրայ :

Թեկնածուները ընտրական հաւաքոյթներ կը սարքեն թաղային դպրոցներու կամ թաղապետական սրահներու մէջ :

Ընտրական նոր օրէնքին համաձայն, իւրաքանչիւր շրջանակի համար մէկ թեկնածու կը ներկայացնեն կուսակցութիւնները, մէկ մասը առանձին, ուրիշներ միացեալ ուժերով :

Յառաջիկայ կիրակի օրուան առաջին քուէարկութեան պիտի ընտրուին անոնք, որ ձայներու բացարձակ մեծամասնութիւնը *պիտի ստանան :*

Երկրորդ քուէարկութեան առեն, որ տեղի պիտի ունենայ առաջինէն մէկ շաբաթ վերջ, պարզ մեծամասնութիւնը *բաւական պիտի ըլլայ ընտրուելու համար :*

Ընդհանուր տպաւորութիւնն ա'յն է, որ երեսփոխանական ներկայ ընտրութեանց առթիւ որոշ յոգնածութիւն մը եւ հետաքրքրութեան պակաս նկատելի է ժողովուրդին մօտ :

Սեպտեմբեր 28ի հանրաքուէն շարժման մէջ դրած էր քաղաքական կազմակերպութեանց հետ միաժամանակ չէզոք գործուածները, որոնք նոր Սահմանադրութեան ի նպաստ քուէարկելով, կ'ուզէին որ վերջապէս բան մը փոխուէր Ֆրանսայի խորհրդարանական դրութեան մէջ : Բոլորն ալ գրգուած էին դահլիճներու յարատեւ փոփոխութենէն եւ նախարարական տագնապներէն, որոնք կը վնասէին այս երկրի վարկին՝ մանաւանդ արտասահմանի մէջ :

Զօրավար Տը Կոլ ջախջախիչ յաղթանակ մը ապահովեց՝ քուէներու հարիւրին ութսունը շահելով ի նպաստ իր առաջարկած Սահմանադրութեան :

« Այո »ի եւ «ոչ»ի համեմատութեան ա'յքան մեծ տարբերութիւնը բացորոշ կերպով ցոյց տուաւ թէ ի՛նչ կ'ուզէ Ֆրանսայի ժողովուրդը :

Կառավարական կայունութիւն ամէն բանէ առաջ : Յետոյ նաեւ յստակ քաղաքականութիւն՝ ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ :

Վարչապետը հաւատարիմ մնալով ժողովրդավարական սկզբունքներուն եւ հանրապետական վարչաձեւին՝ փարատեց ծայրայեղ ճախակողմեաններու վախերը :

Այն փաստը թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը ամէնէն զօրաւոր տարրը կը կազմէ Զօր· Տը Կոլի դահլիճին՝ մեծագոյն երաշխիքն է, որ Ֆրանսա երբեք պիտի չշեղի իր ժողովրդավար – սահմանադրական սկզբունքներէն :

Նախորդ ընտրութեանց առեն (2 Յունուար 1956) 28 կազմակերպութիւններ հրապարակ իջած էին եւ թեկնածուներ ներկայացուցած : Անոնցմէ 18ը միայն ճանչցուած էին իբրեւ «ազգային խմբակցութիւնն եւ կուսակցութիւն» : Այս անգամ ընդամէնը 12 կազմակերպութիւններ իբրեւ այդ ճանչցուած են՝ առնուազն երեսուն նահանգի մէջ թեկնածուներ ներկայացուցած ըլլալով :

Կիրակի օրուան քուէարկութիւնը երեւան պիտի հանէ կուսակցութեանց իրական ուժը : Իւրաքանչիւր քաղաքացի մէկ հոգիի ձայն պիտի տայ : Այնպէս որ անկախ իր քաղաքական համոզումներէն թեկնածուին անձը նոյնքան կարեւորութիւն պիտի ունենայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ՉԱՐԺԵՐ

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ

•

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Վարչապետ Ատընաուըր Մոսկուայի իր դեսպանին միջոցով նամակ մը յանձնեց խորհրդային կառավարութեան՝ առաջարկելով որ գերման· հարցին շուրջ Զօրսերու ժողով մը գումարուի եւ խաղաղութեան դաշինքը կնքուի : Այս ձեւով Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը կը փորձէ անելէն դուրս հանել գերմանական հարցը, որ «Մեծ»երու ժողովին ձախողութենէն ի վեր անորոշութեան մատնուած էր :

Յարդ ոչ մէկ փոփոխութիւն՝ դիրքերու միջեւ : Արեւմտեանները միշտ կը պահանջեն որ ազատ ընտրութիւններով Գերմանիա վերամիանայ, այնուհետեւ չորս երկիրներու հետ խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու համար : Մոսկուա կը պնդէ թէ վերամիացումը պէտք է կատարուի երկու Գերմանիաներու միջեւ ըլլալիք խորհրդակցութիւններով :

Այս առթիւ Խրուշչեւ յայտարարեց թէ Պերլին պատերազմ մը չարժեր : Միւս կողմէ, Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ տակաւին կը խօսուի Եւրոպական նախարար Շէփըրի բանակցութիւններուն շուրջ (1956) :

Մամուլի ասուլիս մը տալով, Վարչապետ Ատընաուըր յայտարարեց թէ Շէփըր բանակցութիւններու սկսաւ Միլըրի հետ, որուն անձնական բարեկամն էր : Եւրոպական նախարար Վարչապետին լուր տուած է, բայց Ատընաուըր խորհուրդ տուած էր որ նման քայլեր չառնէ .— « Խօսակցութիւնները ոչ մէկ արդիւնք տուին, ինչպէս կը մտածէի » աւելցուց Ատընաուըր :

Մոսկուայի մէջ Խ· Միութեան վարչապետը յայտնեց եօք թէ Պերլինի համար պատերազմ պիտի չընէ Արեւմուտքի հետ, անդրադառնալով Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըսի ծանրակշիռ խօսքերուն, աւելցնելով թէ դիւանագիտական ճամբով պիտի կարգադրէ Պերլինի հարցը : Արդարեւ, Տըլըս ըսած էր, թէ Ամերիկա պիտի ընդդիմանայ Պերլինի ներկայ վիճակը փոխելու որեւէ փորձի, նոյնիսկ՝ զէնքի ուժով, եթէ հարկ ըլլայ : Խրուշչեւ խորհուրդ տուաւ Տըլըսի, որ աւելի «հանդարտ» խօսի :

Խրուշչեւ յայտարարեց նաեւ որ մօտ ատենէն վերջնական առաջարկներ պիտի ընէ Արեւմտեաններուն՝ Գերմանիոյ հարցը լուծելու համար : Կը կարծուի թէ խորհրդային Վարչապետը իր սովորական «ծրագիր»ներէն տարբեր բան մը պիտի բաէ, վերջապէս հրաժարելով այն գաղափարէն թէ գերմանական խնդիրը երկու Գերմանիաներու միջեւ պէտք է լուծուի :

× Կիրակի օր երեսփոխանական ընտրութիւններ տեղի ունեցան Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ : 12 միլիոն հոգի քուէարկելու տարիք ունէր : Զօրս հարիւր թեկնածուներ նշանակուած էին, ներկայացուած՝ մէկ ցանկով : Աւելորդ է ըսել

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ տագնապը կը շարունակուի եւ փոխ նախագահ Կոմէզ տակաւին պաշտօնապէս չէ հրաժարած, հակառակ անոր՝ որ արտաքսուեցաւ նաեւ կուսակցութենէն : Նախագահ Ֆրոնտիզի յայտնեց թէ փոխ – նախագահը դաւաճան չէ : Հարց է սակայն, թէ Կոմէզի հրաժարումով տագնապը պիտի լուծուի՞, քանի որ միւս կողմէ քարիւղի բանուորները միշտ կը սպառնան գործադուլ ընել, եթէ Ֆրոնտիզի իր քաղաքականութիւն չփոխէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին ընդունիլ խորհրդային ծրագիրը՝ ջրածին փորձերու ընդհատման համար · Մոսկուա կ'առաջարկէ փորձերը դադրեցնել առանց հսկողութեան, մինչ Ամերիկա կը պնդէ թէ առանց միջազգային հսկողութեան կարելի չէ յայտարարել թէ հիւլէական փորձերը դադրած են :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Սընտէյ Նիւզ» թերթը կը գրէ թէ Խ· Միութեան նախկին վարչապետ Մալէնկով սպաննուած է հարցաքննութեան մը ընթացքին, որովհետեւ մերժած է ստանձնել վկայի դերը՝ մաքրագործումներ ընելու համար պատրաստուող եղող մեծ դատավարութեան մը մէջ : Խրուշչեւ արգիլած է հրապարակել անոր մահուան լուրը : Մալէնկով սպաննուած է Խապարովսկի մէջ ընդպետ Լէյլ Խուրքի ձեռքով :

ՆԱՍԸՐ Վերին – Եգիպտոսի մէջ կատարած իր շրջապտոյտէն վերադարձաւ Գահիրէ, ուր կը յայտարարուի թէ ասիկա Նախագահին առաջին շրջապտոյտն էր, կատարուած՝ քարոզչական նպատակով, զօրացնելու համար երկրին միակ կուսակցութիւնը՝ Ազգային Միութիւն· ինչպէս ծանօթ է, քանի մը ամիսէն Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ պիտի բացուի ընտրապայքարը՝ Խորհրդարանի վերանորոգման համար :

ՎԵՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցան հինգ սպաներ, որոնք կը փորձէին պետական հարուածով մը տապալել աժամեայ կառավարութիւնը : Միւս կողմէ գեր – ծովակալ Լառազապալ հրաժարեցաւ կառավարական խմբակի նախագահի իր պաշտօնէն, Դեկտեմբեր եօթի նախագահական ընտրութիւններուն մասնակցելու համար :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Խորհրդարանը առաջարկեց որ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացնէ Արաբական Լիկային՝ Հիւսէյն թագաւորի դէմ սուրիական օդանաւերու գործած յարձակման համար :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը երեւան հանած է լրտեսական ցանց մը, որուն մէջ մաս ունին խորհրդային եւ ամերիկացի դիւանագէտներ, կը յայտնէ «Արպէյթըր Ցայթունկ» օրաթերթը :

ԱԼԺԷՐԻ հասած պաշտօնական լուրերու համաձայն, այս տարի Ալժերիոյ դպրոցներուն մէջ կան 416·000 մահմետական աշակերտներ եւ 132 հազար՝ ոչ մահմետական : Անցեալ տարի՝ 334·000 մահմետական կար եւ 133 հազար ոչ մահմետական : Ինչպէս կը տեսնուի, այս տարի մօտ հարիւր հազար մահմետական աշակերտներ աւելցած են դպրոցներուն մէջ :

ԴԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը իր շարքերէն արտաքսեց Աքսէլ Լարսընը, որ 1932էն ի վեր նախագահ էր· կը դատապարտուի իբրեւ «թիթոյեական»· Կեդրոնական Կոմիտէն պահանջեց որ ան հրաժարի նաեւ երեսփոխանի իր պաշտօնէն, բայց Լարսըն մերժեց, յայտարարելով թէ խորհրդարանին մէջ պիտի մնայ իբրեւ անկախ երեսփոխան :

ԹԱՅՐԸՆ ՓԱՈՒՐ, ամերիկացի նշանաւոր դերասանը յանկարծամահ եղաւ անցի օր Մատրիտի մէջ, երբ Ֆիլմ մը կը դարձնէր : Թայրըն Փաուր 44 տարեկան էր, եւ իր երրորդ կինը զաւակ մը կը սպասէ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռաձայնեն թէ Դաշնակցութեան օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է շատ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ : Ներկայ եղած են· Կասթօն Տէֆէռ եւ Ժան Մաս որոնք խօսք առած են, ինչպէս նաեւ ընկերներ Յ· Պապիկեան եւ Եղիազարեան :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԵՒ ԱՒԵՐՈՖ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Յունաստանի Արտաքին նախարար Աւերոֆ եւ Մակարիոս Արք· Նիւ Եորք հասան, ուր պիտի մասնակցին ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովին մէջ Կիպրոսի շուրջ բացուելիք վիճաբանութիւններուն :

Աթէնքէն մեկնելէ առաջ Մակարիոս Արք· յայտարարեց թէ ՄԱԿի անդամներուն օժանդակութիւնը պիտի խնդրէ՝ Կիպրոսի դատին համար, մասնաւորապէս շեշտելով .— «Կիպրոսի ժողովուրդին անկախութիւնը պիտի պահանջենք, միաժամանակ՝ կղզին Թուրք փոքրամասնութեան համար ապահովութեան լուրջ միջոցներ ձեռք առնելով » : Արք·ը դատապարտեց Անգլիան, որ խրամատ մը բացած է Թուրքերու եւ Յոյներու միջեւ :

Յոյն ազգայնականներու ներկայացուցիչը վճռապէս մերժեց կղզին բաժանման տեսակէտը, յայտարարելով թէ անկարելի է այդ ձեւով լուծում մը գտնել .— «Կիպրոսի մէջ ոչ մէկ շրջան կայ, ուր Թուրքերը մեծամասնութիւն կը կազմեն » :

Նիւ Եորքի մէջ Մակարիոսի հարց տրուեցաւ թէ ինչո՞ւ արգելք չի հանդիսանար ահաբեկիչներու գործունէութեան : Արք·ը պատասխանեց թէ Եօքայի *անդամները ահաբեկիչ չի կրնար կոչել, որովհետեւ հայրենասէրներ են անոնք .— « Ան որ կեանքը կը զոհէ իր երկրին ազատութեան համար՝ ահաբեկիչ չէ, այլ՝ հայրենասէր մը : Ոչ ոք կը սիրէ այս ողբերգութիւնը, ոչ ոք կը սիրէ արեան հեղեղները » :*

Արտաքին նախարար Աւերոֆ իր կարգին շեշտեց թէ Կիպրոսի անկախութիւնը պէտք է ճանչցուի : Նիւ Եորքի մէջ, լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, ըսաւ .— Աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն կ'ըսենք· կա՛մ հիմա պիտի տաք կղզին անկախութիւնը եւ կամ պիտի ճանչնաք զայն՝ աւելի ուշ » :

Միւս կողմէ, Կիպրոսի կառավարիչ Ֆութ կոչ մը ըրաւ ժողովուրդին, որ կատաղի միջոցներու չդիմէ, աւելցնելով թէ կղզին տնտեսական տագնապի մը մէջ կը գտնուի :

Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին, մասնաւորապէս կղզին հիւսիսային շրջանին մէջ, ուր բազմաթիւ Յոյներ ձերբակալուեցան վերջին քանի մը օրերու ընթացքին :

Միւս կողմէ Անգլիոյ համայնավար կուսակցութիւնը խստօրէն կը դատապարտէ Կիպրոսի յոյն ազգայնականներու ահաբեկչական գործունէութիւնը, միաժամանակ պահանջելով որ անկախութիւն տրուի կղզին : Անգլիացի համայնավարները այն տեսակէտը ունին, որ Կիպրոսի ժողովուրդը իր անկախութիւնը պէտք է ունենայ, պայմանաւ որ ապահովութեան լուրջ միջոցներ ձեռք առնուին Թուրք փոքրամասնութեան համար : Այս կուսակցութիւնը կը պահանջէ նաեւ, որ բրիտանական ուժերը անմիջապէս պարպուին Կիպրոսէն : Աշխատաւորականներու պարագլուխը՝ Կէյթըլ դատապարտեց Լոնտոնի կառավարութեան կիպրական քաղաքականութիւնը :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Նախ քան Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումը, Կովկասի հայ յեղափոխական շարժումին զինուորական առաջնակարգ դէմքը հանդիսացած էր Նիկոլ Դուման: Անոր հրամանին տակ գործած են Եփրեմ, Անդրանիկ, Ռուբէն, Դրօ եւ բազմաթիւ այլ հայդուկներ:

Ռուբէն առաջին անգամ Նիկոլ Դումանի խումբին մէջ է, որ 1904ին փորձեց Տաճկահայաստան անցնիլ: Իսկ Դրօ խօսակցութեան ատեն Նիկոլի մասին միշտ կ'ըսէր «իմ մեծ ուսուցիչը»:

Նիկոլ Դուման հիւանդ էր եւ 1914ի պատերազմին սկիզբները անձնասպան եղաւ. չտեսաւ իր զինակից ընկերներուն հրաշագործութիւնը՝ անկախ եւ միատարր Հայաստանի կազմութիւնը:

Մեր հին ընկերներու յուշերուն մէջ քիչ բան գրուած է Նիկոլ Դումանի մասին, եթէ բացառութիւն նկատենք Դրոյի կարճ յուշերը «Վէմ» պարբերականին մէջ:

Տրապիզոնցի Արմենակ Արապեան կը բնակէր Իպրահիմ փաշա փողոց, «Յուսաբեր»ի կից շէնքին մէջ: Արմենակ մեքենավարը եղած է «Բորժոմ» նաւի, որ կ'երթեւեկէր Պաթումի եւ Միջերկրականի միջեւ: Արմենակ եւ կինը՝ Զապէլ եղած են բարեկամները Նիկոլ Դումանի, որ դարմանումի համար եկած էր Հելուան ու հոն մնացած տարիէն աւելի (1909 Յունուարէն մինչեւ 1910 Մարտ):

Արմենակ Արապեանի կինը աւելի կանուխ մեռաւ, իսկ վերջին պատերազմի տարիներուն մեռաւ նոյնպէս Արմենակը: Զաւակներ չունէին: Արմենակին մտերիմ բարեկամն էր նկարիչ Վահրամ Մանաւեան, որ անոր մահէն ետք բերաւ եւ «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան յանձնեց Նիկոլ Դումանի քսանեւչորս նամակները, գրուած ընդհանրապէս տիկին Զապէլին, նաեւ ամուսինին, Հելուանէն, ապա Կ. Պոլսէն, Տրապիզոնէն, Էրզրումէն, Սալմաստէն, Թաւրիզէն, Վանէն եւ կրկին Կ. Պոլսէն:

Այս նամակներուն մէջ կան տեղեկութիւններ Նիկոլի ճամբորդութեանց մասին, նոյնպէս սրամիտ դիտողութիւններ: Չմոռնանք յիշելու, թէ ղարաբաղցի Նիկոլ Դուման, զինուորական, յեղափոխական ասպարէզը մտնելէ առաջ, ուսուցիչ եղած է Հիւս. Կովկաս եւ Թաւրիզ ու դիւրընթեռնելի գիր մը ունի:

1909ին ցարական կառավարութեան կողմէ կը սկսի մեծ հալածանք Դաշնակցութեան դէմ. կը կատարուին բազմաթիւ ձերբակալութիւններ: Այդ տարին է, որ Նիկոլ Դուման կ'ապաստանի արտասահման, հաւանաբար «Բորժոմ» նաւով:

Նիկոլի առաջին նամակը, 3 Յունուար, (Ն. տ.) 1909, գրուած է Հելուանէն, ուղղուած է «Զապէլ»ին, որպէսզի Աղեքսանդրիայէն այցելութեան երթայ Հելուան: Բ. նամակը, 15/28 Հոկտեմբեր, 1909, «Յարգելի Տիկին Զապէլ»ին, յայտնելով՝ որ «մինչեւ այժմ դեռ ոչինչ չեմ արել. վաղը պիտի սկսեմ բժշկութեանս. — գուցէ նոր հիւանդութիւնից»:

1 Նոյեմբեր 1909ին կը գրէ Արմենակին, թէ պիտի չկարողանայ ընդունիլ իրենց հրաւէրը՝ երթալու Աղեքսանդրիա. «արդէն սկսել եմ ընդունել վաննաներ», «երեւի այդ տեսակցութիւնը կը յետաձգուի մինչեւ գարուն՝ Պոլսում»:

8 Նոյեմբեր (Ն. տ.) 1909ին կը գրէ նոյն հասցէին.

«Արմենակի նամակից իմացայ, որ ձեր օպերասիոնը արդէն կատարել են: Շատ լաւ եղաւ, որ առանց օպերասիոնի չգնացիք Աղեքսանդրիայից:

«Երբ որ կատարելապէս առողջանաք եւ բժիշկն ասի, որ հասել էք կատարեալ առողջ մարդու դրութեան, գրեցէք ինձ, որ ձեզ եւ ձեր մայրիկին հիւր հրաւիրեմ Հելուան»:

Արդարեւ, տիկին Զապէլ եւս գործողութենէն ետք Հելուան կ'երթայ՝ լոգանք առնելու համար ջերմուկները: Կազդուրուելէ ետք կը վերադառնայ Պոլիս, ամուսինին հետ: Նիկոլը վեց Փետրուար 1910ին կը գրէ Արմենակին, թէ ուրախ է, որ Զապէլի առողջութիւնը լաւ է եւ կ'աւելցնէ. «Զապէլին ասա, որ ճանապարհին իրան պահպանի ցրտից, որ Հելուանի պարգեւած հինգ քիլօն չկորցնի: ... Իմ ռեւմատիզմի ցաւերը համարեա անցել են: Յոյս ունիմ մինչեւ Պոլիս գալս 102 քիլօ դառնամ, այն էլ առանց գլխարկի»:

Կ'ենթադրենք, թէ կատակ է 102 քիլօն. Նիկոլը միշտ նիհար է եղած: Նոյն նամակին մէջ կ'ըսէ. «Այսուհետեւ ամէն անգամ երբ Բորժոմը (նաւը) Աղեքսանդրիա գայ՝ իմաց տուր ինձ, ո՞վ գիտէ, գուցէ խելքիս փչեց, որ հեռանամ Հելուանից»:

8 Մարտ 1910ին Հելուանէն Կ. Պոլիս գրուած նամակին մէջ, այս անգամ ուղղուած «սիրելի բարեկամներու», դարձեալ կը հարցնէ «Բորժոմ» նաւի ժամանումի թուականը, իսկ իր մասին կը յայտնէ. «Վերջին շաբաթը ինձ զգում եմ շատ լաւ: Սկսել եմ արեւի վաննաներ եւ հէնց դրանով էլ գուցէ պէտք է բացատրել իմ առողջութեան փոփոխումը դէպի լաւը:

«Միայն ձանձրոյթը սպանիչ է: Ուզում եմ փախչեմ, բայց վախենում եմ ցրտերից: ... Բժիշկից ի միջի այլոց հարցրէք, թէ ո՞րքան նպաստաւոր է Մեծ Կղզիի օդը ռեւմատիզմի համար եւ հետեւանքը հաղորդեցէք ինձ:

«Երեւի հարսանիքը արդէն արել էք. շնորհաւոր լինի եւ բախտաւոր»:

Նիկոլ Դուման կը հեռանայ Հելուանէն, կ'երթայ Պոլիս եւ 1910ին կը մեկնի Քոփէնհակ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ կը մասնակցի Ընկերվարական կուսակցութեանց համագումարին:

1911 Մարտին դարձեալ Պոլիս է կարճ ժամանակով, իսկ Մայիսին կը մեկնի Իրան, Տրապիզոնի ճամբով. «Ինձ կանչում են շտապով եւ ես էլ շտապում եմ գնալ, որ առաջարկած պաշտօնը ձեռքիցս բաց չթողնեմ: Երկու տարուայ պարապութիւնը ինձ թէ ձանձրացրել է եւ թէ մաշել գրպաններս»:

Կը հասնի Էրզրում. այս մասին կը գրէ. «Անտէր երկիր է, անձրեւի ու գետերի ջրերի առատութեան պատճառով դադարած է երթեւեկութիւնը — ոչ քարաւան կայ Վան գալու, ոչ էլ մի ընկեր փայտոնով գնալու, իսկ մենակ փայտոնն արժէ մինչեւ Վան 14 լիրա, երկու ոսկի էլ ճանապարհի ծախս, ուրեմն ընդամէնը 16 ոսկի, որ մի հոգու համար շատ է ...:

«Պարապութիւնից ինձ տուել եմ որսորդութեան, բայց չափազանցրած կերպով. որսի համար մի գիշեր մնացել եմ բաց երկնքի տակ, ցրտի առաջ անպատսպար եւ մրսել ու հիւանդացել եմ: Ինձ մխիթարում եմ նրանով, որ խփել եմ 23 սագ եւ չորս բադ»: (Դուման նշանաւոր որսորդ էր):

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ"

Յառաջ «զուարճալիք» կոչած էր ինչ որ Պատրիկ Սէլեան գրած էր «Ֆրանսահայ գրականութիւն» խորագրով, Նիւ Եորքի ախոռներուն մասին ամբարած մասնագիտական հմտութենէն ետք՝ վկայութիւն մը տալու համար իր նոր հետաքրքրութիւններուն մասին:

Դասակարգ մը մարդիկ կան, ինչպէս Պատրիկ Սէլեան, որոնք իրենց տխմարութիւնը ծածկելու համար, գիտեն թէ ամէնէն դիւրին ձեւն է հայհոյել Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իրենց տէրերուն հաճոյն: Բայց կարելի է ծածկել տխմարութիւնը, չի ծածկուիր ... պոչը: Որքան ալ պոչ ու տխմարութիւն չտեսնելու տրամադրութիւն ունենան «յառաջդիմականները», կամաւոր կոյր ձեւանալու տրամադրութիւն չունին «յետադիմականները»:

Աւելորդ թուի թերեւս մեր ընթերցողներուն համար զբաղիլ մեր նախկին ախոռապէտին ... գրականագիտութեամբ ու պչրաւոր սխալներով, եթէ այս աւելորդ արարածը չելլէր ու չգրէր, ոճրագործական թշնամութեամբ մը՝ Հայը Հային դէմ լեցնող, թէ «Դաշնակցականները Մանուշեանի գլուխը պահանջած են իրենց Հիթլերական տէրերէն», այսպէս կարծել տալով նաեւ թէ Մանուշեանը սպաննուած է Դաշնակցականներուն պահանջով:

Չենք գիտեր թէ մարդկային ի՞նչ ըղձացում, կամ քաղաքակրթական ի՞նչ իտէալ կը դրդէ Ռուսերը, որ կը քաջալերեն, տարիներէ ի վե՛ր ու տակաւին, կարգ մը ինկած — անասնացած Հայեր, անոնց գրել տալու համար այս աստիճան տաղտկալի տողեր, սուտեր, գրգռիչ յերիւրանքներ: Կուսակցական ու գաղափարական հակառակութիւնը չի՛ կրնար, այն ալ յեղափոխութենէն աւելի քան չորս տասնեակ տարիներ ետք, տորնանալ այս աստիճան՝ զարչանք պատճառելով ամէն պարկեշտ մարդու:

Փարիզի մէջ չկայ Հայ մը, որ ելլէ եւ յայտարարէ թէ Դաշնակցականները, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, պատճառ դարձան Հայու մը մահուան՝ պատերազմի ընթացքին: Ընդհակառակն պիտի ըսեն, եթէ չըսեն՝ քարերը պիտի աղաղակեն, թէ Դաշնակցականները օգնեցին նոյնիսկ իրենց հակառակորդներուն՝ օրուան դժուարութիւններուն մէջ:

Բայց թէ Պատրիկ Սէլեանի նման անասնական թշնամութեամբ լեցուած մարդիկ, Պատրիկ Սէլեանի նման փոր մը հացի համար հայասպանութիւնը հրահրող մարդիկ, Պատրիկ Սէլեանի նման հակադաշնակցականութիւնը արհեստ ըրած մարդիկ ի՞նչ գործեր խաղած են Հայութենէն՝ պատերազմի ընթացքին, մարդ մնա՞ց որ չգիտնայ:

Կը հասկնանք ախոռապէտին միտքը: Պիտի ապրի՛, չէ՞, բայց ինչո՞վ, — իր պոչո՞վ: Ուրիշ ի՞նչ ունի ծախելիք:

— Թշնամութի՛ւն, ատելութի՛ւն:

Բաւակա՞ն է: Հարկ է ցոյց տալ թէ որքան գիտէ հաջել, գիտէ նոյնքան մըն ալ ուրիշ բաներ:

Ու կը գրէ թէ Փարիզի մէջ կազմուեր է Զ. Ո. Միութիւն մը 1920ին: Արդ, 1920ին, որբերը դեռ նոր կը համախմբուէին Պոլսոյ մէջ՝ ազատագրուելով թրքական տուներէն եւ արաբական անապատներէն: Նոյն այդ որբերն էին, որ երկու տարի ետքը պիտի փոխադրուէին Յունաստան, խնամուելու համար ամերիկեան «որբանոցներու» մէջ, ուրկէ հետզհետէ դուրս պիտի հանուէին երեք տարի ետքը իբրեւ «չափահաս որբ», որու տրուած հեգնական իմաստը, դառնութեան արտայայտութիւնը պահել ուզեցին անոնք որ Չափահաս Որբերու Միութիւն կոչեցին իրենց կազմակերպութիւնը Ֆրանսայի մէջ՝ աւելի եւս ետքը: Այդ Միութիւնը ունէր իր պաշտօնաթերթը, որ կը կոչուէր Երկունք, եւ ոչ թէ Մենք, ինչպէս կը գրէ տխմարագոյն Պատրիկ Սէլեան: Երկունք պարբերաթերթը տուաւ երկու վաւերական գրագէտ, Արամայիս Սրապեան (այժմ բժիշկ) եւ Փայլակ Միքայէլեան (այժմ մեռած՝ թոքախտաւոր): Երկունքը չէր որ տուաւ Վազգէն Շուշանեանը եւ Շահան Շահնուրը,—անոնք անդամ չէին եւ չեն եղած Որբերու Միութեան:

Շահան Շահնուր ծանօթ էր արդէն իր վէպով, Նահանջը, հրատարակուած՝ «Յառաջ»ի մէջ իբրեւ թերթօն: Վազգէն Շուշանեան ծանօթ էր արդէն իր պատմուածքներով, հրատարակուած՝ «Յառաջ»ի մէջ:

ՅԱՒԱՆՑ ՍԷՐ

Ժլատ, ագահ չէր, բայց խնայող էր: Երբ տունը լաւ կարգի ընկաւ, սկսեց երեխաներին զբաղեցնել: Սկսեց հէքեաթներ պատմել: Յետոյ սկսեց նաեւ երգել: Երգում էր շատ մեղմ ու համաչափ: Այսպէս՝ աղուէսն ասաց գայլին — ու երգում էր թէ ինչ ասաց գայլին աղուէսը: Թուխս հանած հաւի պէս էր՝ ճտերը չորս բոլորը: Միշտ զգուշացնում էր, ամէն րոպէ կանչում, ուղղում:

Լաւ եղանակներին երեխաներին մաքուր հագցրած տանում էր զբօսնելու, երբեմն դէպի բլրի խճուղին, մաքուր օդ շնչելու, տեսարաններ դիտելու: Երբեմն էլ տանում էր շուկայ:

— Թող կեանքն էլ տեսնեն, — բացատրում էր Ռուբէնին Սոֆիա Պետրովնան:

Ռուբէնին մի փոքր զարմացնում էր թէ ինչո՞ւ էր այդ ցաւագար կաղը վճռում կատարել իր Փիզիքականից վեր գործեր, մանաւանդ որ ոչ ոք չէր պահանջում: Դա Սոֆիա Պետրովնայի կենցաղի խստականոն, իւրայատուկ հասկացողութիւնն էր: Կարծես այդ ամէնը իր համարէր, ոչ՝ երեխաների: Նա էլ իր ներքին ինչ որ աշխարհն ունէր, որտեղից այդպիսի տարօրինակ բաներ էին դրսեւորւում:

Ռուբէնն անտարբեր ու համաձայն լըսում էր Սոֆիա Պետրովնայի բացատրութիւնները, եւ ոչինչ չէր ասում: Նրա համար դա ուրիշի գործ էր:

Բայց վերջերս նա կտրուեց իր ընկերական շրջանից: Կտրուեց այն մտքով որ զբաղւում էր միայն խումբի գործով աշխատանքի ժամերին: Դրանից դուրս կապ չէր պահպանում ընկերների հետ: Նրանք իրենց կենսուրախ կենցաղով ճնշում էին իրեն, ինքն էլ չէր ուզում թունաւորել նրանց, իր դժբախտութեամբ: Գործը վերջացնելուն պէս գալիս էր տուն եւ նստում ժամերով: Ծխում էր մտազբաղ: Սոֆիա Պետրովնան նկատել էր որ նա չի սիրում խօսել, ինքն էլ չէր խօսում: Դրա փոխարէն երեխաներն էին իրենց կաղ «մօր» հետ խօսում, աղմկում: Դա սկսեց հանգստացնել Ռուբէնին: Վերջերս ինքն էլ սկսեց մասնակցել նրանց զբօսանքներին, Սոֆիա Պետրովնային օգնելու համար: Շատ էր նեղւում սա երեխէքին զբօսանք տանելիս:

Մի օր էլ ճանապարհ ընկան դէպի փողոցն ի վեր, բլուրը: Մայթի վրայով մի տեսակ ձգուեց այդ ընտանիքի շարանը, տեսարանի պէս: Առջեւում իր փոքրիկին գրկած գնում էր Ռուբէնը, մտախոհ ու լուռ, նրանից մի փոքր հեռու քայլում էր Լուսիկը՝ աչքը խանութների ցուցափեղկերին: Ամէնից վերջը Պետիկի ձեռից բռնած՝ ընդլնդում էր բաղի պէս Սոֆիա Պետրովնան, շատ լուրջ եւ կարեւոր դէմքով, իր գործի մեծ գիտակցութեամբ:

Գնում է Ռուբէնը, իբրեւ համակերպուած, անձնուրաց մի մարդ, որին անիրաւել են, լքել, եւ որը հպարտօրէն կրում էր իր լուծը: Նա միայն մի տենչ ունէր— չպատահել ծանօթների, ընկերների, ցոյց տալ իր վեղեցիկ վիշտը եւ արտեղ ընտանիքը: Երբեմն արագ քայլելուց շատ առաջ ընկած՝ կանգնում էր, որ Սոֆիա Պետրովնան հասնի: Եւ սրտնեղում էր.

— Հը՞, գալի՞ս ես:

— Գալիս եմ,— հանդարտ ու բարի աչքերով նայում էր Ռուբէնին կաղ կինը եւ հեւում:

Գալիս էր, բայց որքան դանդաղ, ինչպէս հանդիստ:

Ռուբէնը մտքում նեղանում էր նրա այդ հանգստութիւնից եւ կաղութիւնից: Նա հասկանում էր նաեւ մասամբ ինչո՞ւ համար: Սոֆիա Պետրովնան շատ էր գոհ իր կեանքից: Գոհ էր, որովհետեւ իր վրայ դրած պարտականութիւնը կատարում էր սիրով:

Ռուբէնի երեխաներին խնամում, կրթում էր անձնուիրաբար, ոչ ոք չէր կարող կշտամբել նրան որեւէ թերութեան համար: Բայց Ռուբէնն զգում էր այդ կաղ կնոջ հանգստութեան նաեւ ներքին աղբիւրը: Սոֆիա Պետրովնան միանգամայն բաւարարուած էր իր կեանքի այս ելքով: Նա ապահով էր: Եւ իրօք, Սոֆիա Պետրովնան շատ դժբախտ էր ապրել: Կաղութիւնը նրան ընդմիշտ զրկել էր աւելի բարձր երջանկութիւնից՝ սիրուց եւ փայփայանքից: Աւելին: Կաղութիւնը նրան դուրս էր գցել նաեւ իր հարազատ քաղքենիական ընտանիքից: Ծնողները մեռել էին վաղուց, եղբայրները չէին օգնում, եւ ինքը Ռոստովի կիսակիրթ կնիկ ընկել էր կեանքի երախը, սեփական ուժերով պայքարելու ստիպումով: Դա մի տարած — տրորած էակ էր, որ կեանքի ալիքների մէջ տարուբերւում էր դիւրաբեկ խոտի նման: Վերջերս էլ ընկնելով Երեւան, ծառայել էր մի երկու տեղ, բայց Փիզիքապէս ուժեղների մրցման չդիմանալով անգործ, սաստիկ կարիքի մէջ էր, երբ Ռուբէնի դժբախտութիւնը վրայ հասաւ նրան փրկելու:

Արդ, փրկուած էր նա եւ խեղդուելուց նոր ազատուածի մոլեգնութեամբ ամուր բռնել էր ափի օղերն ու քարերը: Նա հիմի շատ ու շատ թանգ էր գնահատում իր այս վիճակը եւ ճիգ էր անում պահել ձեռքում այս առիթը, վերջապէս ապրելու... Եւ ահա ապրում էր այնպիսի ուժով, ծարաւով... Միաժամանակ գիտակցում էր իր դերի նշանակութիւնը — նա պէտք է մարդկանց, նա գրաւում է մի այնպիսի պոստ, որ ուրիշը չի կարող, չի կամենում:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(9 Շար.)

Վազգէն Շուշանեանի առաջին գործն է Գարնանային, երկրորդը Ամրան գիշերներ, հրատարակութիւն «Ցուսաբեր»ի ։ Իսկ Պատրիկ Սէլեան կոչուած խլկարը կը գրէ թէ Շուշանեանի գործն է ... Գարնան գիշերներ, իրար խառնելով երկու գործ ։

Այս երկու գրողները երեւցած են նախ Մեհեանի մէջ, որ պարբերականն էր Փարիզի հայ գրողներուն ։ Իսկ Միսաք Մանուշեան եւ Սեմա տակաւին ընդունուած չէին «Մենք»ի շարքերուն մէջ, իբրեւ դեռ շատ սկսնակ ։

Սխալ է նոյնպէս Սեմայի հրատարակած պարբերականին անունը ։

«Մենք»էն առաջ, իբրեւ գրական խմբակ, ծանօթ էր Յարդգողը, ուր երեւցան Լաս, որուն առաջին գրուածքները հրատարակուած են դարձեալ Յառաջի մէջ ։ Վերջապէս Յառաջի մէջ երեւցած են այն բազմաթիւ անունները, զորս կը թուէ Պատրիկ Սէլեան իր չորցած յիշողութեամբ ։

Իր չգիտցած բաներուն մասին գրող Պատրիկ Սէլեանի համար չէ, այլ բոլոր հետաքրքիրներուն համար, աւելցնենք թէ Վազգէն Շուշանեան կանուխէ՛ն փորձած է աշխատակցիլ Հայաստանի թերթերուն՝ գրելով արեւելահայերէն եւ ստորագրելով Վարոս Զաքարեան ։ Իսկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն հեռացուելէ ետք՝ Յովհ. Թրակացի ծածկանունով աշխատակցած է Հայրենիքի ։ Այդ շրջանին, ինչ որ կը մտածէր Հայաստան աշխարհը Վազգէն Շուշանեանի մասին, ճիշդ հակառակն էր այսօրուան կարծիքին ։ Բայց այս բաներուն մասին՝ ի՞նչ հարկ ուղղումներ կատարելու, Պատրիկ Սէլեանի չոր գլուխը կը հասկնա՞յ որեւէ շիտակ բան ։

Մարդը վճռած է գրել սուտ ու սխալ ։ Անոր համար է, որ կը գրէ.

« Երբ 30ական թուականներին կազմակերպւում է Ֆրանսիայից զանգուածային ներգաղթ, Շուշանեանն արձանագրւում է հայրենադարձելու համար ։ Դաժան հիւանդութիւնը, սակայն, նրան գամում է անկողնին՝ թոյլ չտալով նրան իրականացնել իր կեանքի ամենափայփայած երազը » ։

Ո՛չ, սխալագիր Պատրիկ Սէլեան պէտք է գիտնայ թէ Վազգէն Շուշանեան արձանագրուեցաւ Հայաստան երթալու համարուելի ուշ ։ Վիզան տրուեցաւ, թերթով հրաւէր եղաւ, չգնաց ։ Իսկ մեռաւ ոչ թէ 1930ին, այլ պատերազմի ընթացքին ։

1930ին Շուշանեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործիչ էր, կատաղի գործիչ ։

Պատրիկ Սէլեան առաջին անգամ բերան բացաւ՝ տխմար խօսք մը ըսելու համար (ախոռին պատմութիւնը) ։ Ահա նորէն բարբառեցաւ, հաստատելու համար իր տխմարութիւնը ։ Անո՞ր համար է որ նշանակուած է խմբագիր Սովետական Հայաստան պարբերականին ։

Բարիվայելում ։

ԱՐԱԶ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Պերլինի հին համալսարանը, որ 1809ին հիմնուած է Վիլհէլմ Ֆոն Հումպոլտի կողմէ, կը գտնուի արեւելեան Պերլինի շրջանին մէջ, այսինքն արեւմտեան Պերլինը ստիպուած էր տաւեալ պայմաններու բերումով՝ հիմնելու իր «ազատ համալսարանը» 1948 Նոյեմբեր 4ին ։

Հակառակ շարք մը դժուարութիւններու, 1200 աշակերտով սկսուած համալսարանը տասը տարի ետքը կը ներկայանայ գիտական բարձր դիրքի մը վրայ, սեփական շէնքերով, եւ ունի ներկայիս 11.000 ուսանող ։ Այս թիւին մէջ կը մտնեն երեք հազար արեւելեան պերլինցի եւ արեւելեան գաւառացի ուսանողները, որոնք սիրով ընդունուած են այստեղ եւ երկու հարիւր մարքի ամսական օժանդակութիւն մը կը վայելեն՝ ինչպէս միւս չունեւոր ուսանողները ։ Օտարականներու թիւը 460 է, որոնց մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն Պարսիկները եւ Արաբները ։

Գերման դաշնակցային հանրապետութեան նախագահը Փրոֆ. Թէոտոր Հոյս յատկապէս տասնամեակի հանդէսին համար եկած էր Պերլին եւ Նոյեմբեր չորսի հանդէսին մէջ խօսեցաւ հակիրճ, բայց իմաստալից ճառ մը ։ Մեծ սրահը, որ 1200 հոգիի համար շինուած է, լեցուն էր հրաւիրեալներով ։ Իսկ միւս սրահներուն մէջ տեղ բռնած էին 2500է աւելի ուսանողներ, որոնք կը լսէին ճառերը ձայնարձակի միջոցով կամ կը հետեւէին հանդէսին հեռատեսիլի դիտումով ։

Թէոտոր Հոյս ըսաւ. « Մտաւոր անձկութեան մը ծնունդն է այս համալսարանը եւ այդ կացութիւնը կը տեւէ դեռ արեւելեան գօտիին մէջ ։ Փաստ մըն է որ արեւելեան Պերլինի հին համալսարանը Հումպոլտ անունը կը կրէ, ուր մտքի եւ հետազօտութեան անկախութիւնը ստորճանագրկուած է ։ Նոյնն է Եէնայի համալսարանին պարագան, որ Շիլլէրի անունը կը կրէ ...» ։ Յետոյ յայտարարեց թէ իր Ամերիկա այցելութեան ատեն Ֆորտի հիմնարկութիւնը մէկ միլիոն տոլար տրամադրեց իրեն, իր անունը կրող երկու նոր (ուսուցչական աթոռ) բաժանմունք հաստատելու ։

Համալսարանի տնօրէն Փրոֆ. Կէրհարդ Շէնքի տեղեկագրութենէն կ'իմանանք դարձեալ թէ Ֆորտ հիմնարկութիւնը երկու միլիոն տոլարով շինել տուած է համալսարանին շէնքը եւ ուրիշ ամերիկեան եւ գերմանական հիմնարկութիւններ կ'օժանդակեն շէնքերու շինութեանց եւ պիտոյքին լրացման ։

« Բենիամին Ֆրանքլին» հիմնարկութիւնը նոր քլինիքի մը շինութիւնը խոստացած է ։ Փրոֆ. Շէնք անդրադառնալով յառաջամարտիկ ուսանողութեան, որ տասը տարի առաջ արձանագրուեցաւ եւ յաջող շրջան մը բոլորելով գիտութեան եւ հետազօտութեան զարգացման նուիրուեցաւ, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց եւ ըսաւ. «Անոնք ակադեմական տիտղոսին՝ «կոմմիլտոնէ» (այսինքն ուսումնակից, – ուսումնքի համար միասնաբար պայքարող) նոր փայլ մը տուին, բուն բառին իմաստով» ։

Բեմին ճակատը զարդարուած էր խորհրդանշանով, Ճշմարտութիւն, Արդարութիւն, Ազատութիւն ։ Իսկ բեմին վրայ տեղ գրաւած էր 190 փրոֆէսէօրներու եւ դասախօսներու փաղանգը ։

Խօսեցան նաեւ հիմնադիր փրոֆէսէօր Ռէդսլոբ, ճարտարապետական համալսարանի տնօրէնը՝ փրոֆ. Քնիհանս, Սորպոնի համալսարանի նախկին տնօրէն եւ գերմանագէտ փրոֆ. Պուշէ եւ ուսանողութեան ներկայացուցիչը ։

Մատենադարանի ճոխացման ջանքերը կը շարունակուին եւ այս առթիւ յոյսեր կը տածուին վերստին Պերլին բերելու նախկին պետական մատենադարանի մօտ երեք միլիոն գրքերը, որոնք արեւմտեան Գերմանիա տարուած էին եւ տեղի անձկութեան պատճառով մեծ մասով Մարպուրկի մէջ պահուած կը մնան ։ Համալսարանի տնօրէնին յայտարարութեանց նայելով, գրքերու տեղաւորման եւ կեդրոնական մատենադարանի մը նախապատրաստութիւնները կատարուած են եւ գիրքերը կրնան այլեւս Պերլին փոխադրուիլ ։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

———o———

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Տաղանդաւոր նկարիչին գործերը ցուցադրուած էին արդէն Փարիզի, Հռոմի, Վենետիկի, Միլանոյի եւ Նիւ Եորքի մէջ ։ Այս անգամ Ս. Խաչատուրեանի հնդկական նկարները ցուցադրուեցան Լոնտոնի մէջ ։

Հնդկաստանի, Փաքիստանի եւ Սէյլանի մշակութային միութիւններու հովանաւորութեամբ եւ Լոնտոնի հնդիկ դեսպանուհի Փանտիթի նախագահութեամբ, Չորեքշաբթի, Նոյեմբեր հինգ, կէսօրէ ետք ցուցահանդէսին բացումը կատարուեցաւ Քոմըընուէլթի Ինսթիթիւթի սրահներուն մէջ ։ Ներկայ էին հազարաւոր արուեստասէրներ ։

Դեսպանուհին մօտ կէս ժամ խօսեցաւ, բացատրելով իւրաքանչիւր նկարի խորհուրդն ու պատմական նշանակութիւնը, հիանալով հայ նկարիչին տաղանդին վրայ ։ Յարգելի դեսպանուհիին խօսքերը ծափահարութիւններով ողջունուեցան ։

Հանգուցեալ նկարիչին այրին՝ Տիկին Խաչատուրեան, յուզուած, հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Հնդկաստանի կառավարութեան բարոյական թէ նիւթական օժանդակութեան համար ։

Ցուցահանդէսը բաց է մինչեւ ամսոյս վերջը ։

Յ. Կ. ԶԱԼԸԴԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մագսուտեանի մահը մեծ ցաւ պատճառեց Կիպրահայ գաղութին եւ օտար համայնքներուն ։ Նիկոսիա հրատարակուող յունարէն եւ անգլերէն գրեթէ բոլոր թերթերը գուժեցին այս ցաւալի մահը ։ Յուղարկաւորութեան յաջորդ օրն ալ հրատարակեցին հանգուցեալին նկարը՝ ներբողականներ հիւսելով ։

Հոկտեմբեր 22ին Կիպրոսի ռատիոկայանը ձայնասփռեց Ն. Մագսուտեանի յանկարծական մահուան լուրը, շեշտելով թէ Կիպրոս կզզին կը կորսնցնէ հմուտ պատմագէտ մը, հայրենասէր Հայ մը, որ մասնագիտութեան տարած էր բիւզանդական պատմութիւնը, ընդհանուր ազգաց եւ քրիստոնեայ եկեղեցիներու պատմութիւնը ։

Փառաշուք յուղարկաւորութիւն մը տեղի ունեցաւ Նիկոսիոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ ։ Յուղարկաւորութեան ներկայ եղան թեմական եւ վարչական ժողովներու ամբողջական կազմը, Նիկոսիոյ զանազան հայկական կազմակերպութեանց անդամները, Մելգոնեան կրթական հաստատութեան ուսուցչական կազմը, Ազգային Մելիքեան վարժարանի ուսուցիչները եւ բազմաթիւ Հայեր ու օտարներ ։

Ներկայ էին յունական թերթերու խմբագիրներ, մանաւանդ Նիկոսիա հրատարակուող անգլերէն թերթի «Սայփրըս Մէյլ»ի խմբագրապետը, որ կը ճանչնայ հանգուցեալը, իբրեւ պատմագէտ, բանասէր ու հրապարակագիր ։ Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեանց նախագահեց Կիպրոսի հայ համայնքի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Խորէն Աւագ քահանայ Գույլիկեան, որ դամբանական մը խօսեցաւ, վեր առնելով Նուպար Մագսուտեանի եկեղեցասիրութիւնը եւ իր հրատարակած օգտակար յօդուածները ։

Կզզիին աւագ դատաւորը եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ մխիթարական նամակներ գրկեցին հանգուցեալին եղբօր՝ Պ. Զաւէն Մագսուտեանին, գովելով ու գնահատելով հանգուցեալին արժանիքները ։

Նուպար Մագսուտեան ծնած է Կիպրոս, Նիկոսիա քաղաքը 1898ին ։ Իր ուսումը ստացած է Նիկոսիոյ ազգային վարժարանին, լատինաց եւ անգլիական վարժարանին մէջ ։ Մասնաւոր դասընթացքներու հետեւած է օտար լեզուներ սորվելու համար ։ Հայերէնէ զատ՝ հմուտ էր անգլերէնի եւ յունարէնի ։ Յօդուածներ գրած է այդ լեզուներով ։

Յարգա՛նք իր յիշատակին ։

Բ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (297)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

— Ես ամուսին ունեմ, — ծիծաղելով պատասխանեց քրդուհին ։ — Բայց սիրողներ դա շատ ունի, հաղեմ դրա գլուխը ։

Վերջին խօսքերի հետ նա ձեռքով խփեց իր ընկերուհիներից մէկի գլխին, որ դեռ ամուսնացած չէր ։

— Իսկ ուրիշի սէրը երբեք չե՞ս զգանում ։

— Զգանում եմ, երբ ամուսինս ինձ ծեծում է ։

— Քանի՞ ոչխար ունէք ։

— Հինգ հարիւր ։

— Հինգ հարիւր ոչխար ունէք եւ դու այդպէս չալակով ցա՞խ ես կրում ։

— Ի՞նչ անեմ, եթէ չկրեմ, ամուսինս ինձ դուրս կ'անէ եւ մի ուրիշին կը բերէ ։

Մենք անցանք ։

— Միթէ՞ Քրդուհիները այդպէս թեթեւ բարք ու վարքի տէր են, — հարցրի երիտասարդից ։

— Չէ կարելի ասել բոլոր ցեղերի համար ։ Բայց այդ ցեղը ինչ որ բոշաների խառնուրդ է ։ Ընդհանրապէս խօսելով, օրիորդը աւելի ազատ է Քրդերի մէջ, քան թէ ամուսնացած կինը, որ տէր ունի եւ մէկի սեփականութիւնն է համարւում ։

Հեռուից Արարատ լերան ստորոտում, սեւ բծերի նման երեւում էին մի խումբ վրաններ ։ Արեւի երեկոյեան ճառագայթները թափել էին այդ վրանների վրայ շէկ – ծիրանեգոյն լոյս ։ Ինձ թւում էր, որ հրդեհի մէջ այրւում էին նրանք ։ Երբ արեւը մտաւ, երբ հետզհետէ պատեց խաւարը, ամէն ինչ կորաւ, եւ գեղեցիկ երեւոյթը ընկղմուեցաւ անվերջ մթութեան մէջ ։ Այժմ այնտեղից նշմարւում էին կրակի նշոյլներ, որոնք փարոսի նման ձգում էին մեզ դէպի իրանց կողմը ։

Ասլանը ինձ պատմեց, որ անտեղ բընակւում է Քրդերի մի նշանաւոր ցեղ, որ մեծ ազդեցութիւն ունի բոլոր ցեղերի վրայ, որին համարեա պաշտում են, եւ մարգարէի հաւասար յարգանք են մատուցանում ։ Բոլոր Քրդերը նրա գլխովն են երդւում. «շէյխի գլուխը վկայ» — դա ամենամեծ երդումն է նրանց մէջ ։ Այն օրը, որ նա բաղնիք է մտնում, բաղնիքի ջուրը Քրդերը բաժանում են իրանց մէջ, եւ սրսկում մօրուքների վրայ, որպէս օրհնած ջուր ։ Ամուլ կանայք նրա ոտքերի հետքերից փոշին հաւաքում են եւ ինչ որ կախարդական արարողութիւններ են կատարում, որ զաւակ ունենան ։

— Բայց նա չափազանց մոլեռանդ է եւ քրիստոնեաների թշնամի, — աւելացրեց Ասլանը ։ — Նրա ատելութիւնը դէպի քրիստոնեաները այն աստիճանի է հասնում, որ իր վրանից դուրս գալու ժամանակ, երբ կամենում է մի տեղ գնալ, դէմքը քօղարկում է, որ «գաւուրները» նրա սրբազան երեսը չտեսնեն ։ Որքան վանքեր է քանդել տուել՝ որքան Հայոց գիւղօրայք է այրել. քրիստոնեաներին ոչնչացնելը՝ — նրա ամենասիրելի բաղձանքն է ։

— Այստեղ ի՞նչ է շինում ։

— Պարսից հետ ինչ որ ընդհարումներ է ունեցել, այդ պատճառով հեռացել է սահմանից, եկել է այստեղ ։

— Որպիսի՞ ընդհարումներ ։

— Մի քանի ամիս առաջ նա մի արշաւանք կատարեց դէպի Ուրմիոյ լճակի հարաւ – արեւմտեան կողմերը եւ ասպատակեց մի քանի գաւառներ ։

— Միթէ՞ այդքան ուժ ունի ։

— Մի օրուայ մէջ կարող է տասն կամ քսան հազար ձիաւորներ զէնքի կոչել ։

— Նրա իսկական բնակութեան տեղը ո՞րտեղ է ։

— Զաք գետի հովիտը, որ այլ անունով կոչւում է Նէհրի, գտնւում է Ազրակից եւ Ջուլամերկից փոքր ինչ հեռու ։ Այնտեղ ընդարձակ կալուածքներ եւ շատ գիւղեր ունի. բաւական հարուստ մարդ է ։

— Երեւի, այդ հարստութիւնը բոլորը յափշտակութեամբ է դիզել ։

— Անտարակոյս ։

— Եւ դու գնում ես մի այդպիսի չարագործի մօ՞տ ։

— Ես նրա մօտ չեմ գնում, ես մի ուրիշին պէտք է տեսնեմ ։

— Դու շէյխի հետ ծանօ՞թ ես ։

— Ծանօթ եմ, բայց եթէ այժմ եւրոպական հագուստով տեսնելու լինի ինձ, երեւի, չի ճանաչի ։

Գիշերից բաւական անցել էր, երբ հասանք շէյխի վրաններին ։ Խարոյկները մարել էին եւ ամբողջ բանակի վրայ տիրում էր մթին խաւար ։ Վրանների շրջակայքում հաւաքուած ձիաների երամակները, ոչխարների հանգըրուանները, կովերի ու եզների նախիրները ցոյց էին տալիս, որ այդ բանակը ուրիշ ոչինչ չէր, եթէ ոչ, խաշնարածների մի ընդարձակ իջեւան, որը, հարկաւորած ժամանակ, կարող էր եւ պատերազմական բանակի փոխուել ։ Բոլոր դիրքերի վրայ հսկում էին զինուած գիշերապահներ ։ Մուտք գործելու հնար չկար ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

թէ «յաղթանակը», «ջախջախիչ» էր ։ Արեւելեան Գերմանիոյ ծանօթ ղեկավարները «ընտրութիւն»ներուն ներկայացած էին իբրեւ արհեստաւոր ։ Այսպէս՝ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Իուլբրիխտ արձանագրուած էր իբրեւ «տապգձագործ» իսկ վարչապետ Կրոթվոլ նախընտրած էր, «դրաշար» ըլլալ ։

Պաշտօնական լուրերու համաձայն գերման ժողովուրդը «խանդավառութեամբ» գիմած է քուէատուփ՝ վերանորոգելու համար խորհրդարանը ։

× Երեսփոխանական «ընտրութիւններ» եղան նաեւ Հունգարիոյ մէջ, նոյն ձեւով ։ 338 թեկնածուներ ներկայացած էին ... 338 աթոռներու համար ։ Անշուշտ բոլորն ալ «ընտրուած» են «միաձայնութեամբ» ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Զ. Քէնտէրեան (Պոստօ), Տէր եւ Տիկին Խ. Արզումանեան (Մարսէյլ) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռագրով եւ նամակով շնորհաւորած են իրենց զաւակներուն՝ Յովսէփ Խ. Արզումանեանի եւ Մարի Զ. Քէնտէրեանի (երկուքն ալ Նոր Սերնդական) ամուսնութիւնը ։

×

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը ի նպաստ իր մարզիկներուն շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Պ. Հայկ Սէրէնկիւլեան հինգ հազար, ամն հինգ հազար, Պ. Պ. Պարոյր Միքճեան, Սարգիս Քիւրաճեան, փոքրիկն Պետիկ Քիւրաճեան երկու հազարական, Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդէն հազար, Սէն Շամոնի Նոր Սերունդէն երկու հազար, Պ. Միսաք Միրզէ երկու հազար, Պ. Փոնսի հինգ հազար, Մարսէյլի Նոր Սերունդէն հազար, Պ. Պ. Սողեան, Սարգիս Կիւմիւշեան, Պետրոս Մանուկեան, Սալուան Սալուանեան, Յակոբիկ Թորոսեան, Ժիրայր Փիլաւճեան եւ Կարապետ Մարանճեան հազարական ֆրանք, Պ. Նազար Մարտիրոսեան երկու հազար, Փոքրիկն Մեսրոբիկ Քիւրճեան հազար, Օր. Մաքրուհի Իւլրիչ հազար ։ Տիկին Վարդանուշ Օնպաշեան հազար, Տիկին Վարդուհի Ինճեան երկու հազար ։

×

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յ. Մաջոյեան եւ զաւակները զգածուած շնորհակալութիւններ կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր մասնակցեցան իրենց մեծ վշտին, իրենց զոքանջին, մօր եւ մեծ մայրիկին՝ Տիկին Հնազանդ Քէլակոբեանի (Շաօ) անակնկալ մահուան առթիւ ։ Եւ այս տխուր առիթով հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան ։

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ։

Թարարէն Տիկին Սիրարփի Փալանճեան հազար ֆրանք, Պ. Կարապետ Անանիկեան հինգ հարիւր, Պ. Գ. Աբրահամեան Մարսէյլ իր մեռած մօրը յիշատակին հազար ֆրանք, Տիկին Վերգին Զաֆրանճեան հազար ֆրանք ։

Լիոնաբնակ Օր. Մատլէն Սալաթէլեան որ այս տարի փայլուն կերպով աւարտած է Լիոնի Ֆաքիւլթէն եւ գերմաներէն լեզուին մասնագիտութիւնը ստացած է ։ Այժմ Մօնսօ լէ Մինի գոլէճին գերմաներէնի փրոֆէսէօր նշանակուած է կառավարութեան կողմէ ։ Օր. Մատլէն Սալաթէլեանի մայրը որ ամէն առթիւ եկեղեցւոյ շինութեան համար լայնօրէն տուած է իր կարողութեան սահմանին մէջ անշուշտ ։ Իր զաւակն ալ Օր. Մատլէն մօրը բարի օրինակին հետեւելով իր առաջին վաստակէն կը բերէ երկու հազար ֆրանք եկեղեցւոյ շինութեան գործին ։ Մաղթենք որ մեր բոլոր երիտասարդները հետեւին այս բարի օրինակին ։

ԴԻԻԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Մկրտիչ Թիւթէլեանի մահուան քառասունքին եւ ողբացեալ Յարութիւն Ստեփանեանի մահուան տարելիցին առիթով Պ. Գրիգոր Թիւթէլեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, նուէր հայերէնի դասընթացքին ։

× Կիրովականէն Գէորգ Յ. Յովհաննէսեան կը փնտռէ Յակոբ եւ Գրիգոր Անտոնեան ։ Դիմել եկեղեցի ։

Տէր եւ Տիկին Փիլիպոս Եսայեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աճէմեան եւ զաւակը, Պ. Փափքալ Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թօփոսաքալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Գասպարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քիւփճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Քիւփճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Ժամկոչեան, ինչպէս նաեւ Ժամկոչեան, Փիլեան, Էլիպինեան, Պէնլեան ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՓԻԼԻՊ ԷՍԱՅԵԱՆԻ

(Սէօլէզցի, Իսիի Նոր Սերունդէն)

դառնալէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 1ին, 22 տարեկանին, Ալժերիոյ ճակատը ։ Երիտասարդը ստացած էր զինուորական չքանշան եւ զին. արժանեաց խաչ ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15ին ։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝ 167 բիւ տը լ'Էկալիթէ, Իսի, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել ։

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար Էմիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան եւ զաւակը, Պ. Մանուկ Յակոբեան եւ Օր. Մարգրիտ Յակոբեան, ինչպէս եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահը, 15 Նոյեմբերին, Փիթիէի հիւանդանոցին մէջ, 64 տարեկանին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի, 18 Նոյեմբեր ժամը 15.45ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել ։

Տան հասցէն.— 1պիս. Բիւ տը Լիզպօն Ալֆորվիլ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աննիկ Սահակեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ս. Սահակեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Դ. Դայեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Գ. Սինապեան (Վալանս), Այրի Տիկին Լ. Ստեփանեան (Վալանս) շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցեցան իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօր, աներհօր եւ քեռայրին ՅՈՎՍԷՓ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

× Այս առթիւ կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին, հազար ֆր. տեղւոյս Նոր Սերունդին, հազար ֆր. տեղւոյս Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Պ. Շնորհք Միքայէլեան (Փուաթիէէն) հազար ֆրանք եւս կը նուիրէ Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան հոգեհանգիստի, աքսորի մէջ մեռած քրոջը եւ ամուսնոյն, Փարանձեմ եւ Տիգրան Պօյաճեանի եւ իրենց զաւկին Կարապետի, ինչպէս նաեւ Նիւեորքաբնակ Պ. Թադէոս Յակոբեանի ծնողաց յիշատակին ։

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգնութեան կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն.— Թովմասեան եղբայրներ հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան, Բամպուքճեան եղբայրներ, Պ. Պ. Ակոնայեան հազարական, Ուշաքլեան հինգ հարիւր ֆր. ։

Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին կը նուիրեն.—

Պ. Պ. Մէրճիմէքեան, Եղէկիէլեան, Փիլիպոսեան, Պօյաճեան հազարական ֆր., Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան հազար ֆր. Պ. Պ. Թափիպեան, Թօքաթլեան, Մալեան, Համբարձումեան եւ Մէրտանեան 500ական ֆրանք ։

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին Հայ դպրոցի սրահը ։

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 բիւ տը Վիրոֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ) ։

Ճաշագին 600 ֆրանք ։

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արղութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Ջաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, ընկերներ Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աքանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի անմոռաց յիշատակին ։

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան ։

Եկեղեցիին եւ սրահին հասցէն.— 4 Բիւ տէ Թրուա Շանթիէ ։

Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւ Սան Վէն կայարանը ։

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարտ 28 եւ 29

Լիոն (28), Մարսէյլ (29)

Փառատօն, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ։

ՍԻՆԷՄԱ ՐՕՔՍԻ

65պիս, Բիւ տը Րօշըշուառ

Կը ներկայացուի

Հայկական ժապաւէն մը (ռուսախօս)

ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է

Այս Երեքշաբթի՝ ժամը 20.45ին ։

Մուտք 300 ֆրանք ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Չորեքշաբթի, Քաւէի սրահը, ճիշդ ժամը 9ին ։

Պիտի խօսի Պ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր

ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԱՆ հանրածանօթ նուագախումբով

Հայկական սիրուն աթռաքսիոններով

Մուտք 600 ֆր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ Passy 64-90

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Փարիզի եւ շրջանի հինգշաբթի եւ կիրակի օրուան բոլոր դպրոցները բացուած են, ուսուցչութիւնը բաղկացած է նոր եւ թարմ ուժերէ ։

Կրթ. Կեդր. Յանձնաժողովը սկսած է իր պարբերական այցելութիւնները եւ կը կատարէ իր հսկողութիւնը ։ Նկատի ունենալ հետեւեալ հասցէները սրահներու որոնց ջերմութիւնը եւ կանոնաւորութիւնը ապահովուած է ։

ՊԷԼՎԻԼ – ԼԻԼԱ.— 48 Բիւ տէ Սօլիթէր Փարիզ (19) ։

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— 24 Բիւ Հայկ Դպիրեանի, Պանեէօ (Սէն) ։

ԱՖՈՐՎԻԼ.— Ֆրանսական վարժարանի սրահը ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ԼԷ ԿՈՆԷՍ.— 31 – 33, Բիւ տիւ Փառք, Առնուվիլ լէ Կոնէս ։

ՇԱՒԻԼ.— 4 Բիւ տէ Թրուա Շամբրիէ, Շաւիլ (Սէն է Ուազ) ։

ԺԱՆԹԻՅԻ.— 22 Բիւ Վիքթոր Հիւկօ, Ժանթիյի (Սէն) ։

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ – ԱՆԻԷՌ.—4 Բիւ Մաբի – Լոռ, Պուա Քոլոմպ (Սէն) ։

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Հայոց եկեղեցին, 15 Բիւ ժան Կուժօն (Փարիզ) ։

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Հայոց եկեղեցին, 15 Բիւ ժան Կուժօն ։

Կը խնդրուի ծնողներէն որ անպայման իրենց զաւակները ղրկեն այս դասընթացքներուն որպէսզի կարենան դասաւանդներու մաս կազմել եւ օգտուիլ տրուած դիւրութիւններէն ։

ԴԻՒԱՆ ԿՐԹ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

1. L'ASCENTION - LA FÊTE DU SORT
2. L'ÉPOPÉE PОPULAIRE ARMÉNIENNE

Միասին 950 ֆրանք

contre remboursement

Հասցէ.—

TCHITOUY, 13 Rue Caumartin, Paris

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ

ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ

Կ'երգէ.—

1) Ուռին, 2) Սասունա սար, 3) Արեւելեան պար (նուագ), 4) Զայն տուր ո՛վ ծովակ), 5) Պար թիւ 6)Նուագ Տէր Գոնեանէն), 6) Ձմեռն անցաւ, 7) Մանուշակը, 8) Օրօր, 9)Պէթուոր աղջիկ, , 10) Լուսնի տակ (նուագ), 11) Արդեօք գիտե՞ս զու, 12) Պար թիւ 1 (Նուագ Տէր-Գոնեանէն), 12) Բարի լուսի եւ էյ ջան, 14) Սարի եղնիկ (ընկերակցութեամբ նուագախումբի, ղեկավարութեան

ԱՒ. Գ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆՑԻ

Տեւողութիւն 44 վայրկեան, գինն է 2800 ֆրանք, երգարանով միասին ։

Դիմել՝ Օր. Շաքէ Պէնկեանի ։

29, Rue Pourtour, Meudon (S. et O.)

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MERCREDI 19 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8347 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4148

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՍՏԱԿ ԾՐԱԳԻՐ

Կիրակի օրուան ընտրութեանց նախապատրաստական աշխատանքները լրացած են գրեթէ ։

Ընտրելու իրաւունք ունեցող քաղաքացիները շաբթուս սկիզբը իրենց շրջանի քաղաքապետարանէն ստացան թեկնածուներու ամբողջական ցանկին հետ՝ անոնց քաղաքական ծրագրին ամփոփումը պարունակող թռուցիկներ ։

Ժողովրդավարական սկզբունքները կը յարգուին լիւ կերպով ։

Ընտրողները հնարաւորութիւն ունին քննելու իւրաքանչիւր թեկնածուի անձնական արժանիքին հետ նաեւ անոր ներկայացուցած ծրագիրը՝ օրուան հրատապ խնդիրներուն՝ ընկերային եւ քաղաքական հարցերու մասին։

Ամէն մէկ ընտրական շրջանակի համար կը ներկայանան առնուազն տասը թեկնածուներ։ Այնպէս որ առաջին քուէարկութեան առեն շատ քիչեր միայն պիտի կրնան շահիլ քուէներու կէսէն մէկ աւելին։

Բոլոր կազմակերպութիւններն ալ վճռած են փորձել իրենց բախտը, շատեր գիտնալով հանդերձ որ պիտի չյաջողին ։

Երկրորդ քուէարկութեան առեն է, որ պայքարը աւելի սուր հանգամանք պիտի ստանայ զանազան հոսանքներու միջեւ ։

Աջերը եւ ձախերը հակընդդէմ խմբակցութիւններ պիտի կազմեն՝ գաղափարական գետնի վրայ իրենց հետ որոշ մօտիկութիւն ունեցող կազմակերպութեանց հետ, հակառակորդ թեկնածուին ընտրութիւնը ջուրը ձգելու համար ։

Կողմերը այժմէն իսկ բանակցութիւններ կը կատարեն երկրորդ ընտրութեան առեն իրենց բռնելիք դիրքին մասին։ Անշուշտ առաջին քուէարկութեան առեն աւելի նուազ ձայն ստացող թեկնածուները աւելի նպաստաւոր կացութեան մէջ պիտի գտնուին։ Պակաս քուէ առնողները երբ վստահ ըլլան, որ պիտի չկրնան ընտրուիլ, պիտի քաշեն իրենց թեկնածութիւնը՝ ի նպաստ իրենց գաղափարին մօտիկ ընտրելիի մը։ Երկրորդին՝ յարաբերական մեծամասնութիւնը՝ բաւական է ընտրուելու համար ։

Ընկերվարականները ներկայիս ծայրայեղ ձախակողմին եւ աջերուն միջեւ կը ներկայացնեն աշխատաւոր եւ միջակ դասակարգի մեծամասնութեան գաղափարականը ։

1936 «Ժողովրդական Ճակատ»ի կառավարութիւնը հիմը դրած էր ընկերային օրէնքներու, որոնք մեծապէս բարուոքեցին գործաւոր դասակարգի եւ ամսականաւոր պաշտօնեաներու վիճակը, բարձրացնելով անոնց ապրուստի մակարդակը ։

Առանց արիւնահեղութեան, խաղաղ միջոցներով, խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած օրէնքներու շնորհիւ, ընկերվարական կառավարութիւնը յաջողեցաւ իրագործել ընկերվարութեան գլխաւոր սկզբունքները։

Յետպատերազմեան շրջանին, զանազան կառավարութեանց մէջ Աշխատանքի նախարարութիւնը ստանձնելով, ընկերվարական նախարարներ յաջողեցան աստիճան մը աւելի իրաւունքներ ձեռք բերել աշխատաւորներուն համար ։

Խորհրդարանական վերջին ընտրութիւնները աւելի եւս ամրապնդեցին ընկերվարական կուսակցութեան դիրքը երկրին եւ կառավարութեան մէջ, զայն դարձնելով կացութեան իրաւարար ։

Շնորհիւ իր յարաճուն հմայքին, տարակոյս չկայ, որ այս անգամ եւս կարեւոր յաջողութիւններ պիտի արձանագրէ անիկա ։

Մանաւանդ որ շատ յստակ է իր ծրագիրը ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԶՕՐ. ԱՊՈՒՏ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ Կ'ԱՆՑՆԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

Երկուշաբթի կէսօրուան մօտ Խարթումի ձայնասփիւռը յանկարծ յայտարարեց թէ բանակը պետական հարուած ըրած է Սուտանի մէջ եւ զօր. Ապուտ իշխանութեան գլուխ անցած ։

Կէս գիշերէն ետք հրասայլերն ու բանակը գրաւած են մայրաքաղաքին կեդրոնները եւ Զօր. Ապուտ կառավարական պալատ հաստատուած՝ առանց դժուարութեան։ Առաջին առիթով արգիլուեցան քաղաքական կուսակցութիւնները, ցոյցերը եւ հրապարակային ժողովները։ Գրաքննութիւն հաստատուեցաւ մամուլին եւ ձայնասփիւռին վրայ ։

Այս ձեւով, առանց արիւն թափելու տապալեցաւ Ապտալլա Խալիլի կառավարութիւնը ։

Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս լուրջ տարակարծութիւն մը ծագած էր Սուտանի եւ Եգիպտոսի միջեւ՝ Նեղոսի ջուրերուն օգտագործման համար։ Առանց Սուտանի հաւանութեան, Նասր չի կրնար իրականացնել Ասուանի ամբարտակին կառուցումը։ Գահիրէի թերթերն ու ձայնասփիւռը սկսած էին յարձակում գործել Վարչապետ Խալիլի վրայ, որ կը պատրաստուէր Գահիրէ երթալ, երկու երկիրներու միջեւ ծագած տարակարծութիւնները հարթելու նպատակով ։

Պետական հարուածին լուրը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց Գահիրէի մէջ, իսկ Զօր. Ապուտ առաջին յայտարարութեամբ մը շեշտեց թէ Սուտան պիտի բարելաւէ իր յարաբերութիւնները՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ, լուծելով առկախ մնացած կարգ մը հարցեր ։

Այսուհանդերձ, կարելի չէ ըսել թէ պետական հարուածը կազմակերպուած է Նախագահ Նասրի կողմնակից տարրերու մասնակցութեամբ ։

Զօր. Ապուտ, 58 տարեկան, Վարչապետ Խալիլի մտերիմ բարեկամն էր եւ ստացած՝ անգլիական դաստիարակութիւն։ Ծանօթ էր իբրեւ արեւմտեան ։ Հետեւաբար՝ դժուար թէ մտածէ եգիպտական քաղաքականութիւն մը որդեգրելու մասին։

Թերթերը երեք հաւանականութիւններ կը թուեն՝ որոնք պետական հարուածին պատճառը կրնան ըլլալ ։

Նախ՝ Վարչապետ Խալիլ կը պատրաստուէր Գահիրէ մեկնիլ. Զօր. Ապուտ արգելք եղած է իր բարեկամին ճամբորդութեան, մտածելով թէ Նասրի ճնշումներուն ներքեւ զիջումներ կրնայ ընել ան։

Յետոյ՝ եթէ պետական հարուածը Նասրի կողմնակիցները կազմակերպէին, պիտի սպասէին որ Խալիլ Գահիրէ երթար ։

Վերջապէս, երրորդ հաւանականութիւնը այն է, թէ Զօր. Ապուտ կառավարութիւնը տապալած է բոլորէն անկախ, ինչ որ կապ չի կրնար ունենալ Արեւմուտքի կամ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ ։

Սուտանի բանակը ունի ութ հազար զինուոր։ Պետական հարուածով ներքին տագնապ մը կը սկսի։ Եթէ քաղաքական կամ կրօնական տարակարծութիւն մը ծագի, դժուար թէ բանակը կարենայ կացութեան տէր մնալ ։

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՂԵՐԷ ՆԵՐՍ

ԵՐԿՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ԶՈՀ՝ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ԳՆԴԱԿՆԵՐՈՒ

Պէյրութի վերջին թղթաբերէն ցաւով կը լսենք որ նոր ոճիրներ կը գործուին, Հնչակ – համայնավար Հայերու կողմէ ։ Այս առթիւ «Այգ» եւ «Ազդակ» կը հրատարակեն հետեւեալ մանրամասնութիւնները ·—

«ԱՅԳ», Նոյեմբեր 13·— Զանազան միջադէպեր պատահած են Երեքշաբթի իրիկուն հայկական թաղերէ ներս ։ Երեկոյեան ժամը վեցին, անհատներ կը կեցնեն Հաճըն թաղէն անցնող սերվիսի կառքերը, կ'իջեցնեն ճամբորդներ, զորս կը խոշտանգեն կամ կ'առեւանգեն ։

Մինաս Օփուրեան անունով խանութպան մը իր կնոջ հետ ոճրափորձի կ'ենթարկուի Պուրճ – Համմուտի մէջ։ Ժամը եօթին կը փոխադրուին հիւանդանոց ։ Ժիրայր Խրիմեան, Հաճըն թաղէն, ուրկէ վերջերս հարկադրուած էր հեռանալ եւ բնակութիւն հաստատել Պուրճ – Համմուտի մէջ, վար կ'առնուի ինքնաշարժէ մը, եւ մահացու կերպով կը վիրաւորուի։ Փոխադրուելով հիւանդանոց, հոգին կ'աւանդէ երէկ առաւօտ ։

Նման յարձակում մը կը գործուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Գայլիկներու պետ Աւետիս Պապիկեանի դէմ, նոյն թաղին մէջ։

Զորս այլ վիրաւորներ կը յիշատակուին նոյն երեկոյ, Պուրճ Համմուտի մէջ։

Այդ միջադէպերուն վրայ, իշխանութիւնները կը փութացնեն ապահովութեան ջոկատներ, որոնք Երեքշաբթի իրիկունէ ի վեր կը հսկեն կամուրջին վրայ, խուզարկելով քաղաք ուղղուող բոլոր կառքերը ։

ԱԶԴԱԿ, 15 Նոյեմբեր·— Հինգշաբթի 36 ժամ տեւող հոգեվարքէ մը ետք, հոգին աւանդեց նաեւ հնչակ – համայնավար ոճրագործներու երեքշաբթի օրուան երկրորդ զոհը՝ Աւետիս Պապիկեան ։

Ժիրայրի եւ Աւետիսի այսքան վայրագ եւ խժդուժ սպանութիւնը խոր զայրոյթ եւ վրդովում առաջ բերաւ ժողովրդական բոլոր շրջանակներու մէջ ։

Այս առթիւ «Լ'Օրիան» իր Ուրբաթ առաւօտեան թիւին մէջ կը գրէ ·—

« Կացութիւնը լարուած կը մնայ Նահրի եւ Պուրճ – Համմուտի մէջ Հնչակ կուսակցութեան անդամներուն կողմէ Պէտէլի փողոցին մէջ օթօպիւսի մը վրայ երեք օր առաջ կատարուած յարձակման մը հետեւանքով։ Ինչպէս գիտէք, երկու ճամբորդներ, Ժիրայր Խրիմեան եւ Աւետիս Պապիկեան սպաննուած էին եւ բազմաթիւ այլ անձեր վիրաւորուած ։

« Երէկ դաշնակ կուսակցութիւնը գործադուլ հռչակեց եւ որոշեց ցոյցեր կազմակերպել բողոքելու համար այս նախայարձակման դէմ ։

« Ներքին նախարարը լուրը իմանալով գնաց Պուրճ–Համմուտ եւ անձնապէս միջամտեց կուսակցութեան վարիչներուն մօտ, որպէսզի չգործադրեն գործադուլի որոշումը։

« Ապահովութեան կարեւոր ուժեր կը գտնուին այդ վայրերուն մէջ՝ պատրաստ ամէն հաւանականութեան առջեւ ։

« Մինչ, օթօպիւսին վրայ յարձակողները տենդագին կը փնտռուին » ։

ՀՐԱՑԱՆԱՁԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՍԷՅԹՊԷԻ ՄԷՋ

Մսէյթպէի մէջ, Սուրիանիներու թաղը երէկ կրկին հրացանաձգութիւններ լսուեցան։ Ապահովութեան ուժերը անմիջապէս պաշարեցին շրջանը։ Երբ անոնք հասան, հրացանաձգութիւնը յանկարծ դադրեցաւ ։ Կասկածելիները ձերբակալուեցան ։

× Պուրճի հրապարակին վրայ անծանօթներ փորձեցին առեւանգել Շաքար Նաշար, Ապտիւրահման Լաքանին եւ Արէֆ Գուտսին, որոնք կը գտնուէին սինէմա Ռուքսիի առջեւ։ Ոստիկանական ջոկատ մը անակնկալի բերաւ առեւանգիչները, որոնք փախան ։

Պ. ԷՏՏԷԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ներքին նախարար Պ. Էտտէ երէկ յայտարարեց թէ ներքին ապահովութեան, Ելեւմուտքի եւ տնտեսութեան վերաբերեալ առաջին հրամանագիրները պիտի հրատարակուին շուտով։ Նախարարը ըսաւ նաեւ թէ հրամանագիրները կրնան պաշտօնական դառնալ միայն բոլոր նախարարներու հաւանութեամբ ։

× Ինչպէս գրած էինք, Ազգային Ազատական կուսակցութեան 7 երեսփոխանները եւ Պ. Զատր չէին մասնակցած լիազորութիւններու քուէարկութեան։ Կուսակցութեան բանբերներէն մէկը երէկ ըսաւ թէ քաշուած են անոր համար որ Պ. Պ. Ռէյմոն եւ Փիէռ Էտտէ նախ հաւանութիւն յայտնելէ ետք, ի նպաստ չեն քուէարկած Պ. Հրաուիի բանաձեւին, որ կը նախատեսէր լիազօրութիւններու շնորհումը իւրաքանչիւր նախարարի ։

ՕՄԱՐ ՊԸՆ ԽԱԹԹԱՊ փողոցին մէջ առջի օր անծանօթներ դաշունահարեցին ոստիկան Պէշիր Հաճը, որ երէկ մեռաւ ։

× «Փարի – Փրէս» կը գրէ թէ Կիրակի օր զինամարտ մը եղած է Պէյրութի մէջ, որուն հետեւանքով երեք հոգի սպաննուած եւ տասը ուրիշներ վիրաւորուած են։ Բանակը անմիջապէս միջամտած է եւ կարգը վերահաստատած ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Միացեալ Նահանգները խիստ ազդարարութիւն մը ըրին Խ. Միութեան, ամերիկեան օդանաւերու դէմ խորհրդային հալածիչներու գործած յարձակումները նկատելով գրգռութիւններ եւ զգուշացնելով Մոսկուայի իշխանութիւնները ։

Նոյեմբեր 17ին Մոսկուա յանձնուած ամերիկեան ազդարարագիրը բուռն կերպով կը բողոքէ Նոյեմբեր եօթին Պալթիկի եւ Ճափոնի ծովին վրայ խորհրդային հալածիչներու կատարած «շատ վտանգաւոր եւ գրգռիչ» յարձակումներուն դէմ։ Այս երկու միջադէպերը ճշդուած են բողոքագրին մէջ ։

Առաջինը տեղի ունեցած է Պալթիկի վրայ, խորհրդային սահմանէն մօտ 110 քիլոմեթր դուրս։ Խորհրդային հալածիչները երկու անգամ կրակ բացին ամերիկեան օդանաւի մը վրայ, որ կը գտնուէր իր կանոնաւոր ուղղութեան մէջ ։

Նոյն օրը պատահեցաւ երկրորդ միջադէպ մը՝ Ճափոնի ծովին վրայ, կը շարունակէ բողոքագիրը։ Ամերիկեան օդանաւ մը յաջորդաբար երեք անգամ յարձակման ենթարկուեցաւ խորհրդային հալածիչներու կողմէ։ Ռուսական օդանաւներէն մէկը վտանգաւոր դիրք մը առաւ, մօտ երեսուն մեթրէն թռիչք կատարելով, ինչ որ պատճառ կրնար դառնալ ողբերգական բախումի մը ։

Ճշդելէ ետք, թէ ամերիկեան օդանաւերը ամէն առիթով աշխատած են խուսափիլ խորհրդային հալածիչներու սպառնալիքներէն, ամերիկեան կառավարութիւնը կ'աւելցնէ ·—

« Եթէ խորհրդային օդանաւերը անգամ մը եւս փորձեն նման վտանգաւոր գրգռութիւններու տեղի տալ եւ մօտենան ամերիկեան օդանաւերու՝ Խ. Միութիւնը պէտք է գիտնայ թէ ամերիկեան հրամանատարութիւնը հարկ եղած միջոցներուն պիտի դիմէ՝ ինքնապաշտպանութեան համար »։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ոմն 200·000 Փրանք

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՏՈՎ»

(ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ)

Մեր խօսքը թէ Հիւսիսային եւ թէ Հարաւային Ամերիկաներու մէջ հաստատուած հայ վարժարաններումասին է:

Գրեթէ օրը օրին կը հրատարակենք ինչ որ կապ ունի այս զոյգ ցամաքամասերուն մէջ հաստատուած հայկաղութներուն, անոնց ազգային կեանքին, յատկապէս կրթական գործին հետ:

Յարաբերաբար աւելի մխիթարական է կացութիւնը Լատին Ամերիկայի մէջ, ուր մեր գաղութը հազիւ միայն քանի մը տասնեակ տարիներու պատմութիւն ունի: «Հին»երը դեռ տիրապետող են հոն: «Երկիր»ը ներկայ է երեք չորրորդ մասով: Նորերը դեռ բոլորովին «ամերիկանացած» չեն: Թթխմորը կորսնցուցած չէ իր ինքնութիւնը:

Այս չի նշանակեր, որ Լատին Ամերիկան քանի մը սերունդ ետք պիտի չնմանի միւս Ամերիկային:

Նոյն պատկերը նաեւ Ֆրանսայի մէջ, առաւել կամ նուազ չափով:

Մեր համրանքը, աշխարհի այս մասերուն մէջ, 350·000ը կ'անցնի վերի վերոյ:

Ուրեմն՝ երեք հարիւր յիսուն հազար Հայեր «կը նաւարկեն» փոթորկի բռնուած ովկիանոսի մը մէջ: Այդ ովկիանոսը կը կոչուի օտարութիւն, — Ամերիկա կամ Ֆրանսա:

Մեր եզրակացութիւնը քիչ մը «փութկոտ» եղաւ կարծես: Բայց չենք կարծեր, որ նաեւ քմահաճ եղաւ:

Քանի մը տողով ներկայացնենք նախ մթնոլորտը: «Հայրենիք» կը գրէ խմբագրականի մը մէջ.

«Մօտաւոր գաղափար մը տալու համար յիշենք այս առթիւ, թէ ըստ հաղորդագրութեան մը, այս տարի, ինչպէս ամէն քաղաքի, Նիւ Եորքի մէջ ալ աւելցած է հանրային, թեմական եւ մասնաւոր վարժարաններուն եւ աշակերտներուն թիւը: Միայն հանրային դպրոցներուն, — նախակրթարաններուն թիւը կը հասնի հազարի, 972·566 աշակերտներով, 22·000 աւելի՝ քան նախորդ տարի: Նիւ Եորք քաղաքը եօթը նոր դպրոցական հոյակապ շէնքեր կառուցած է, եւ 23 ալ պատրաստ պիտի ըլլան շուտով:

«Կրթական պաշտօնեաներուն թիւը հասած է աւելի քան յիսուն հազարի, առաջին կարգի ուսուցիչներուն 10–12000 տոլար տարեթոշակ սահմանելով, անցեալ տարուան 8·400ին փոխարէն: Հասկնալի է, թէ ուր եւ ինչ չափերու կը հասնի կրթական տարեկան պիւտճէն, միայն մէկ քաղաքի մէջ: Տարակոյս չկայ, որ պատկերը նոյնն է ամերիկեան այլ քաղաքներու մէջ, համաձայն տեղւոյն բնակչութեան ու պայմաններուն»:

Մեր քաղուածքը քիչ մը երկար եղաւ, բայց այդքանը անհրաժեշտ էր մթնոլորտը ներկայացնելու համար:

Ուրեմն՝ միայն Նիւ Եորք քաղաքին մէջ 972·565 աշակերտներ նախակրթարան կը յաճախեն: Ուսուցիչներուն թիւը կը հասնի յիսուն հազարի: Առաջին կարգի ուսուցիչները կը ստանան 10 – 12000 տոլար տարեթոշակ: Եթէ բազմապատկութիւն գիտէք, կրնանք հաշուել, թէ տարեկան ինչ գումար կը վճարուի միայն Նիւ Եորք քաղաքի ուսուցիչներուն: Եւ պիտի ստանաք գլխու պտոյտ տուող թիւ մը:

Այս «հողմապտոյտ»ին մէջ պիտի նաւարկէ մեր փխրուն նաւակը: Մեր քանի մը հազար տոլարները պիտի մրցին քանի մը հարիւր ... միլիոն տոլարներու հետ:

Այս է մթնոլորտը, ուր պիտի բացուին մեր վարժարանները, ուր պիտի գործեն մեր ուսուցիչները եւ ուր մեսրոպաշար գիրերը սորվելու պիտի հետամտին մեր Համբարձումներն ու Հայկանոյշները:

Պատկերը, ըստ երեւոյթին, մխիթարական չէ:

Մխիթարական չէ նաեւ մթնոլորտը:

Այս պայմաններուն մէջ ելլել հայկական վարժարաններ բանալ, մօտաւորապէս կը նշանակէ հողմաղացներու դէմ նիզակ ճօճել:

Ի՞նչ ընենք ուրեմն:

Յոռետեսները պիտի ըսեն.— Ճար չկայ, 972·565 աշակերտներու հետ ամերիկեան վարժարան պիտի յաճախեն մեր Սերոբներն ու Սիրանոյշները:

Լաւատեսները պիտի փոխադարձեն.— Ոչ, մենք ալ պէտք է մեր դպրոցը ունենանք, գոնէ մէկ հատ՝ ամերիկեան հազարին դէմ: Մեր Համբարձումները հայկական վարժարան պէտք է յաճախեն. մեր Սիրանոյշները՝ նոյնպէս:

Մենք լաւատեսներուն հետ ենք եւ յոռետեսներուն դէմ:

Այստեղ նոր հարց մը կը ծագի սակայն. ի՞նչ պիտի տայ հայ վարժարանը, որ կարենայ մրցիլ ամերիկեանին հետ: Աւելի բա՞րձր ուսում. աւելի բա՞րձր վկայական: Աւելի լա՞ւ անգլերէն պիտի սորվեցնէ, կամ աւելի գիտո՞ւն մարդիկ պիտի հասցնէ:

Կը խոստովանինք, որ ոչ: Հայ վարժարանը ոչ մէկը պիտի կրնայ ընել, ոչ միւսը: Արդէն իր նպատակը այն չէ, որ բարձր վկայական տայ կամ գիտուն մարդիկ պատրաստէ: Իր նպատակն է հայ լեզու եւ Հայոց պատմութիւն սորվեցնել, աւելի ճիշդ՝ Հայը Հայ պահել, հայկական միտքը անաղարտ պահել, հայեցի դրոշմը անվթար պահել:

Այս է, եթէ չենք սխալիր, աշխարհի բոլոր հայ վարժարաններուն նպատակը:

Եթէ հայ աշակերտը, նախակրթութիւնը աւարտելէ ետք, պիտի մտնէ ուղղակի կեանքի մէջ, կրնանք ըսել, թէ բան մը կը տանի հետը իբրեւ ընդհանուր կրթութիւն: Իսկ եթէ պիտի շարունակէ ուսումը — եւ պիտի շարունակէ անշուշտ — նախակրթարանէն իր առածը կը կազմէ այն հիմնախարիսխը, որուն վրայ հետագային կրնայ բարձրացնել իր ուզած շէնքը:

Մենք ճեմարաններ չունինք, գոնէ ամէն գաղութի մէջ չունինք (խօսքը չենք ըներ համալսարանին, որ մեզի համար «սպիտակ թռչուն» է միայն): Այս պատճառով ալ մեր նախակրթարանները մօտաւորապէս պիտի կատարեն ճեմարանի եւ համալսարանի դեր:

Մեզ վարողը, ներկայ պարագային եւ ներկայ պայմաններուն մէջ, ազգային մտահոգութիւնն է, մեր ազգութիւնը պահելու, մեր լեզուն պահելու, մեր մշակոյթը պահելու մտահոգութիւնը: «Պահե՛լ». այս համեստ բառը գործածեցինք՝ չկարենալով աւելի մեծ բառ մը դնել անոր տեղ: «Մշակոյթ ստեղծել» բացատրութիւնը մեզի թուեցաւ յանդուգն, արդէն ստեղծուածը պահելու փառքն ալ բաւարար համարելով մենք մեզի եւ մեզմէ վերջիններուն համար:

Արդ, կը տեսնենք ահաւասիկ, որ այս «փառք»ն իսկ ձեռքէ հանած ենք տեղ մը եւ ձեռքէ հանելու վրայ ենք ուրիշ տեղեր ալ: Այս վտանգին առաջքը առնելու համար մենք ուրիշ միջոց, ուրիշ զէնք, ուրիշ ապաւէն չունինք, բայց եթէ ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԸ: Կրնանք ըսել՝ ՄԻԱՅՆ հայ դպրոցը:

Հայ վարժարանին գոյութեան իմաստը այն չէ, ինչ որ կը կարծենք սովորաբար: Այդ «իմաստը» պէտք է փնտռել ոչ թէ իր սորվեցուցած, սորվեցնել ուզած անգլերէնին, Ֆրանսերէնին, գիտութեան կամ թուաբանութեան, այլ մայրենի լեզուին մէջ:

Եթէ այս պայմանը պիտի չլրացնէ, այդ պարագային հայ վարժարանը կորսնցուցած կ'ըլլայ իր գոյութեան իմաստը:

— Ասոնք բոլորը լաւ, — պիտի ըսեն մեր ամերիկաբնակ հայրենակիցները, — գործնական ի՞նչ միջոցներ կ'առաջարկէք հայ դպրոց բանալու եւ պահելու համար:

Ճիշդն ըսելով՝ մենք լաւապէս ծանօթ չենք այն պայմաններուն, որոնց մէջ կ'ապրի Ամերիկահայը: Ոմանք կ'ըսեն թէ այդ պայմանները թոյլատու չեն դպրոց բանալու, մանաւանդ պահելու: Ուրիշներ, ընդհակառակն, անյաղթահարելի չեն նկատեր գոյութիւն ունեցող պայմանները:

Օրինակ, յօդուածագիր մը կ'ըսէր, թէ դժուար է, գրեթէ անհնարին է 20 – 30 աշակերտ հաւաքել Նիւ Եորքի պէս ոչ թէ քաղաքի մը, այլ «երկրի» մը մէջ: Մեծ ծախքի եւ ժամանակի հարց է:

Ուրիշներ ուրիշ բաներ կ'ըսեն: Իսկ մենք կ'ըսենք.— Հայրենակիցներ, դուք հայ լեզուի եւ հայապահպանման ճակատամարտը կը մղէք: Կրնաք տագնապիլ, նահանջել կամ ընկրկիլ: Կարեւորը յաղթելն է: Պիտի կռուիք «հզօրագոյնս» եւ պիտի յաղթէք: Տարակոյս մի ունենաք այս մասին:

Կ'ըսենք նաեւ.— Ձեր վարժարանները ձեր տուներն են, ձեր պարտէզներն են, ձեր ակումբներն են, ձեր հաւաքատեղիներն են, ձեր «Հայաստան քէմփ»երն են, ձեր թերթերն են, ձեր գիրքերն են, անտարակոյս նաեւ ձեր եկեղեցիներն են: Ամէն տեղ դպրոց է ձեզի համար. ամէն տեղ դպրոց պէտք է ըլլայ ձեզի համար:

Դպրոց՝ այս չի նշանակեր միայն այն շէնքը, ուր աշակերտները դաս կ'առնեն եւ ուսուցիչները դաս կուտան:

Աշխարհի մէջ որեւէ տեղ դպրոց է մեր զաւակներուն համար, ինչպէս հայ մայրը դպրոցի վերածեց անապատը եւ այրուբեն սորվեցուց իր զաւակներուն:

Դուք պետութեան տուրք կուտա՞ք: Այո, անշուշտ: Տուրք մը պէտք է տաք նաեւ ձեր ազգին, ձեր զաւակը ազգային վարժարան ղրկելով, անոր հայ լեզու եւ Հայոց պատմութիւն սորվեցնելով:

Լսենք հայրենաբնակ բանաստեղծին՝ Խաչիկ Դաշտենցի պատգամը.

Զաւակիդ հայկազնեան դպրոց տար,
Ե՛կ գրենք մեսրոպեան տառերով,
Ե՛կ խօսենք մեր անոյշ
Բառերով:

Մեզ գրեց մի բազուկ անօրէն,
Թէ կ'ուզես սերունդներ մեզ ներեն,
Մենք Հա՛յ ենք, ե՛կ խօսենք
Հայերէ՛ն:

Այս պատգամը կախեցէք ձեր տան պատէն եւ ամէն օր կարդացէք զայն, որ չմոռնաք:

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու ակադեմիայի նախագահութիւնը որոշած է 1959 Հոկտեմբերին գումարել Հայ Մշակոյթի եւ Պատմութեան մասնագէտներու առաջին համագումարը: Կազմուած է կազմակերպիչ կոմիտէ մը՝ բաղկացած լեզուագէտներէ եւ գրողներէ: Կոմիտէի նախագահ ընտրուած է, համբաւաւոր գիտնական Վիքթոր Համբարձումեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Խ. Միութեան 15 Հանրապետութիւններու մասնակցութեամբ տեղի ունեցող մարզական խաղերուն մէջ Հայաստանի ներկայացուցիչ Վարդան Ցոլաքեան գունդ արձակելու մէջհամամիութենական մրցանիշ կոտրած է, գունդը արձակելով 17 մեթր 93 սանթիմեթր:

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՅ կոփամարտիկներու հաւաքական խումբը գացած է Երեւան եւ մրցումներ ունեցած հայ կոփամարտիկներու հետ: Յաղթանակը տարած են Երեւանցիները, 7 – 3 արդիւնքով:

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

Վերջապէս ինքը խաղացրել է մի մարդու ընտանիքի փոթորիկը: Սոֆիա Պետրովնան զգում էր որ ինքն է դերիշխում այդ ընտանիքում: Ահա թէ ինչու նա այդպէս հանդիստ ու անվրդով քայլում էր Ռուբէնի հետեւից: Կաղ կնոջ խաղաղ երջանկութիւնը, որին մասնակցում էին նաեւ երեխաները, եկել կարծես թէ թառել էր Ռուբէնի դժբախտութեան վրայ: Բաւական է որ դժբախտ երիտասարդը թափահարէր ինքն իրան՝ այդ երջանկութիւնը կը թափուէր գարնան կեռասենու հասած ծաղիկների պէս: Պէ՞տք է անել այդ ...

Ռուբէնը կրկին յետ նայեց եւ սպասեց, որ կաղը հասնի: Ուզեց յանդիմանել նրան, բայց կնոջ հեւքը տեսնելով զսպեց իրան: Ցաւագարն շտապում էր որքան կարող էր, դանդաղում էր, որովհետեւ անկարող էր աւելին:

Նրա աղջկային, թարմ այտերը շառագունել էին քայլելուց եւ հասնելու ճիգից: Ի՞նչ կարելի էր անել: Յանդիմանեց Ռուբէնն ինքն իրան, արդարացրեց ցաւագար կնոջը եւ շարունակեց ճամբան:

Բայց այնուամենայնիւ մի բան մնում էր անողոք ճշմարիտ: Որ Ռուբէնը դժբախտ էր: Որ այդպէս նեղւում, շտապում էր նրա սիրտը, իսկ հետեւից քաշ էր գալիս իր հոգսը, լքած ընտանիքը եւ իր ճակատագիրը — կաղ կինը: Սկսեց խղճալ իրեն, մտքում յանդիմանել այդ ճակատագրին ուղարկողին: Թերեւս ուրիշ կերպ կարող էր տնօրինել իր բախտը: Թերեւս սխալուել է այդ կաղ կնոջ իր տուն բերելով ... Կարող էր — չէ որ — մի այլ էակ, գեղեցիկ ու թրթռուն այժմ թեւանցուկ արած քայլել իր կողքով: Պատկերացրեց այդ աննիւթ էակին, ըղձաց նրա վիրդ թեւերի հպումը, իր երկաթամկան թեւերին: Սակայն, երբ նայեց իր գրկում ննջած երեխային եւ յիշեց յետեւից քարշ եկող միւսներին, ցնորքը թռաւ ճառագայթի թեթեւութեամբ: Ո՞վ, ո՞ր կինը կը բերէր իր գեղեցկութիւնը մաշելու երեք երեխայի խնամքի, հոգսի մէջ ... ոչ, զուր են երազները:

Եւ ահա երեւակայութեան արբեցման մէջ, մշուշոտ աչքերի դիմաց սկսեց գծագրուել ու երերալով գնալ իրենից հեռացած էակի կերպարանքը: Այնպէս, ինչպէս սիրել էր նրան այն ուրախ գարնան ծաղկած այգում, երբ չէր ճանաչում նրան, բայց սիրեց բուռն կերպով:

Նրա յետեւից հնչեց իր աղջկան եւ միջնակի զանգակի ծիծաղը:

Նրանք ինչ որ բան ցոյց տուին «մամային», սա «այո, այո» ասաց: Բայց Ռուբէնը իր երազի հետ էր, անգամ յետ չնայեց: Աչքերը կիսախուփ, մշուշոտ՝ նա հառաչեց ու հայեացքը գցեց հեռու հորիզոնները:

Ոչ, այս ընտանիքը, այս կինը իր ճակատագիրն էր, պէտք է տանէր, տանջուէր եւ այդպէս էլ չորանար, վերջանար:

Դառն ծխի պէս ներս քաշեց այս միտքը իր մէջ. դա արդէն վճիռ, ցասման քաղցր դառնութիւնն էր, որ նրան պէտք էր գինու, ծխախոտի պէս:

×

Մի հանգիստ օր, երբ Սոֆիա Պետրովնան երեխաներին տարել էր զբօսնելու եւ Ռուբէնը պառկել տախտի վրայ նիրհում էր, ներս մտան նրա ընկերները.

— Բարի օր, հիւր կ'ընդունի՞ս — կէս հեգնական ասաց վարպետ Սերոբը:

Դա յիսունի մօտ մի կոճղ էր, ուրիշ խմբի խմբապետ: Նա կօշտ բեղերը սրբեց եւ հիմնաւոր նստեց տաբուրէին: Միւսները լուռ տեղաւորուեցին:

— Հը՞ — արեց վարպետ Սերոբը եւ կծու նայեց Ռուբէնին, — Բաւական չի՞:

— Ի՞նչ եմ անում, — անշեշտ հարցրեց Ռուբէնը:

— Բռնած ծրագիրդ ծրագիր չէ, Ռուբէնը վեր նայեց եւ բութ հայեացքը գցեց վարպետի աչքերին: Վարպետը սակայն անսասան էր:

— Ես իմ գործն ուրիշին չեմ անել տալիս, պլանները կատարում եմ, ոչ ոքի էլ չեմ խանգարում աշխատելու:

— Հարուածայնութիւնն էդ չէ, — կտրեց միւսներից մէկը, որ մինչ այդ լուռ էր, — հարուածայնութիւնն էդ որ լինէր, մեքենան ամէնից լաւ հարուածային է: Մաքրիր, կը գնայ: Հարուածայի՞ն ես, հարուածային կաց:

— Կնիկ ունէիր, թողրիր, կը պատահի: Խուլ ձայնով խօսեց մի ուրիշը:

Վարպետ Սերոբը սկսեց վարժապետական շեշտով.

— Կնիկդ գնա՞ց: Ուրիշին բերիր, ընտանիքդ ապահովեցիր: Բանը հօ մենակ կնիկը չի: Աշխարքին մտիկ տուր, տես ուր է գնում: Արի աշխատանք արա, ափսոս չի՞ աշխատանքը: Ամենակեանքի բանը հենց աշխատանքն է: Դէ վեր, դէ վեր:

— Ո՞ւր, — վախեցած հարցրեց Ռուբէնը:

— Ավիացի օր է, գնանք, — ուրախ ձայն տուեց ամէնից կարճահասակ մի բանուոր, որ չէր հասկանում ոչ Ռուբէնի վիշտը, ոչ էլ այդքան երկար խրատելու կարիքը:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(10 Շար·)

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

9/22 Յուլիս 1911, Սալմաստ. «Հազար ու մի նեղութիւններով եւ ճանապարհին մի քանի անգամ հիւանդանալով՝ վերջապէս հասայ Սալմաստ: Այստեղից մինչեւ Թաւրիզ մնում է երեք օր, բայց քիչ կը հանգստանամ՝ յետոյ կ'երթամ: Անատոլուն կամ ուրիշ խօսքով՝ Տաճկա – Հայաստան ճանապարհորդելը մի կատարեալ տանջանք է: Մերկ սարեր, լերկ քարեր, չարունակ «ինիշ – եօխուշ» ժայռեր, չոր, ցամաք, սատանի ցուրտ կամ այրող տաք եւ այդ բոլորից յետոյ երգում են՝ «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»: Եթէ այդ երգը գրողը ձեռքս ընկնէր, ականջից կը բռնէի եւ կը պտտացնէի Անատոլուն, որ իր աչքերով տեսնէր ու ինձ ասէր, թէ ի՞նչն է դրախտի նման: Այս նամակս կարճ եմ կտրելու, որովհետեւ յոգնած ու ջարդուած եմ»:

Նիկոլ Դուման Դաշնակցութեան կողմէ հրաւիրուած է Իրան, կազմակերպելու ինքնապաշտպանութիւն՝ միապետական Շահին դէմ: Երեք Օգոստոս 1911ին Թաւրիզէն կը գրէ իր հանդիպած դժուարութիւններու մասին, թէ գործը կազմակերպուած չէ եւ նոր արդեւքներ պիտի ծագին, Վան գտնուած ատեն հիւպատոսը (ռուսական) հետաքրքրուած է իր անձով, եւ Կովկասէն հեռագրած են Թաւրիզ, թէ Դումանը Տաճկաստանէն անցած է Իրան. «Թէեւ ես եկել եմ պարզապէս պաշտօնի համար, բայց քանի որ նախկին Շահի Պարսկաստան մտնելու խնդիրը կայ մէջտեղ, երեւի իմ գալը կապում են այդ հարցի հետ եւ դրա համար էլ լուրջ ուշադրութեան արժանացնում են ինձ»:

Նամակներուն մէջ զուսպ է Դուման, գիտնալով որ անոնք կրնան կարդացուիլ:

11/24 Օգոստոս 1911 Թուակիր նամակին մէջ, ճամբու դժուարութիւնները գարձեալ յիշատակելէ ետք, կ'աւելցնէ, «Ու այսքան չարաչարանքից յետոյ, գոնէ պատրաստ լինէր ինձ խոստացուած գործը եւ ես խկոյն պաշտօնի անցած: Անպիտանները, ինչպէս յատուկ է Հային, միայն ժողովներ են արել չարունակ, ճառեր խօսել ու լսել, պատրաստել ու տպագրել թղթերը եւ պատուիրել զանազան ապրանքների նմոյշներ (դէնքերու մասին պիտի ըլլայ ակնարկութիւնը. Գ. Լ.): Այդ բոլորից յետոյ՝ հիմնադիրները այժմ ուզում են այդ գործը միասնեն մի ուրիշ արդէն պատրաստ գործի»:

Ամիս մը ետք, կռիւներ կը սկսին Թաւրիզի մէջ, ուրկէ կը գրէ 6/19 Սեպտեմբեր 1911ին.

« Վեց օր է Թաւրիզը պաշարուած է միապետականներից եւ մենք ամէն օր թրխկոցի մէջ ենք: Երեւի դեռ երկար կը տեւի եւ տեսնենք ի վերջոյ ո՞վ դուրս կը գայ յաղթական: Առ այժմ կռիւները լինում են շատ հաճելի կերպով: Ցերեկները կռւում են, գիշերները երկու կողմն էլ քաշւում հանգստանալու եւ քնելու: Այս ձեւը շատ յարմար է հիւանդի համար: Մինչեւ հիմա մեր զոհերի թիւն է երկու ... ձի: Հերթը մարդկանց էլ կը հասնի, ի հարկէ, բայց ե՞րբ, ո՞րքան եւ ովքե՞ր — Աստուած գիտէ: Ժամանակը հիմա սուղ է եւ առ այժմ բաւականացէք այսքանով »:

Եւկու չարաթ ետք, քան Սեպտեմբերին կը գրէ. «...Թաւրիզը դեռ պաշարուած է, ճանապարհներն էլ փակուած եւ, ի լրումն ամենայնի, ինքս էլ արդէն ախտաւոր խան: Անցեալ օրը պաշտօնապէս շնորհակալութեան նամակ ստացայ Անջումանից ծիծաղելի վերնագրով: Եթէ այդ վերնագիրը թարգմանենք հայերէն, դուրս կը գայ այսպէս. «Շահի պարծանք Ղարա – Բարա խան «Բըրխատոխա»: Այս տխտղոսի երկրորդ մասնիճանը, կարծեմ, պէտք է լինի «Տէրութեան (պետութեան) պարծանք »:

« Տեսնում ես, Պարսկաստանում ամէն բան հնարաւոր է եւ հեշտ: Վերջին երեք շաբթուայ ընդհարումների ժամանակ սահմանադրական աջամներից սպանուած են ու վիրաւորուած մօտ 25 հոգի, իսկ մասնակցող Հայերի կողմից սպանուած է երկու ... ձի: Երեւի պատճառը այն է, որ Հայերը լաւ կազմակերպուած են եւ դրա համար էլ միապետական աջանները շատ են երես դարձնում նրանցից: Այն էլ ասեմ, որ Հայերն ամէնքը ձիաւոր են եւ ապրում են քաղաքի կենտրոնում ու քաղաքի որ ծայրումն էլ կռիւ է ծագում՝ իսկոյն հասնում են »:

1911ի վերջերս Նիկոլ Դումանը Պարսկաստանէն կը հեռանայ եւ կը մնայ Վան մինչեւ 1912 Օգոստոս, մօտաւորապէս ութ ամիս: Յունիս քանին կը գրէ Տիկ. Ջալէլին. «Ես այստեղ ակամայ վաճառական եմ. առեւտուրս ոչ մի օգուտ չունի, դրա համար էլ մտադիր եմ փախչել Պոլիս: Ես ինքս էլ չփախչեմ Պոլիս, երեւի կառավարութիւնը ինձ զոռով կը բերի Պոլիս: Երկու ամիս է վալին ու փոլիս մուտիրը դահլէս տանում են, թէ Պոլսից կառավարութիւնը պահանջում է, որ ես ու ինձ հետ եկած ընկերներս գնանք Պոլիս: Ես էլ հակառակուել եմ եւ միշտ ասում եմ, թէ ոչ ոք իրաւունք չունի իմ տեղից ինձ չարժելու, հետեւապէս, ես չեմ գնայ իմ կամքով. եթէ կառավարութիւնը ուզում է՝ թող ինձ Պոլիս տանի զոռով, ոստիկանների միջոցով: Այս կռիւր հեռագիրներով ու նամակներով գցել ենք Պոլիս, Ներքին գործոց նախարարին: Ուրեմն կամ ձեռք կը քաշեն ինձանից եւ ես — ձանձրացած այստեղից — աշունը կը գամ Պոլիս իմ կամքով, կամ թէ մօտ ժամանակներս ինձ Պոլիս կ'ուղարկէ կառավարութիւնը զոռով »: Իր հասցէի մասին կը գրէ. « Նոյն հասցէով .— այսինքն Վան, Իշխան, յանձնել Դումանին. Նիկոլ չդրես, որովհետեւ ուրիշ մի հատ Նիկոլ էլ կայ »:

11 Յուլիս 1912, Վան. Նախապէս գրած էր, թէ շուտով Պոլիս պիտի երթար. « Գուշակութիւնս արդէն կատարւում է: Այս քանի օրը գնում եմ Ալթամար՝ մի քանի օր ծովում լողանալու: Այնտեղից կը վերադառնամ Վան եւ Օգոստոսի բակերին կը ճանապարհուեմ դէպի Պոլիս: Երեւի տեղ կը հասնեմ Սեպտեմբերին »:

Դուման վերադարձաւ Պոլիս եւ՝ նոյն տարին մնաց հոն: Առողջութիւնը քայքայուած էր, եւ կեղծ անցագրով վերադարձաւ Կովկաս: Թոքախտէ կը տառապէր եւ ստիպուեցաւ հիւանդանոց մտնել: Ռուս ոստիկանութիւնը հետքը գտնելով, 1914 Մայիսին Դումանը կը նետէ Մետեխի բանտը:

Աւելի ետք կարելի կ'ըլլայ երաշխաւորութեամբ զինք ազատել եւ ղրկել հանքային ջուրերը: Իր վիճակը կը վատթարանայ, միւս կողմէն սկսած էր համաշխարհային առաջին պատերազմը եւ կամաւորական շարժումը. Դուման ազդուած էր, որ պիտի չկարողանայ ճակատ երթալ եւ անձնասպանութիւն կը փորձէ. գնդակը անցած էր թոքերէն, առանց վնասելու սրտին: Կը մեռնի 1914 Սեպտեմբեր 23ին Բաղուի մէջ, բայց կը թաղուի Թիֆլիս, Խոջեվանքի գերեզմանատունը, Զաւարեանի կողքին:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ – Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ռուսեւամերիկեան մշակութային յարաբերութիւններու մարզին մէջ, 1958–59 տարեշրջանին համար որոշուած է շարժանկարի ժապաւէններ փոխանակել եւ այս ուղղութեամբ Հոկտեմբերին ստորագրուած համաձայնութեամբ մը՝ Միաց. Նահանգները տասը ֆիլմ պիտի տան Խ. Միութեան, փոխարէն ստանալով խորհրդային վեց արտադրութիւններ:

Ամերիկեան շարժանկարի արտադրութեան ընկերակցութեան նախագահ Ճոնսթըն, որ Մոսկուայի մէջ բանակցութիւններ վարած եւ համաձայնագիրը ստորագրած էր, Խ. Միութեան Մշակոյթի փոխ նախարար Սուրինի հետ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, ինչպէս կը գրէ Էթիտ Սովիէթիք, յայտարարելով թէ պաշտօնական ձեւակերպութիւնները եղած են եւ շարժանկարի մարզին մէջ երկու երկիրներու գործակցութիւնը շուտով կը սկսի:

Խորհրդային վեց ժապաւէններու կարգին, ամերիկեան պաստառներու վրայ պիտի ներկայացուին հետեւեալները .—

« Երբ արագիլները կ'անցնին», «Ապուշը», «Կարապներու լիճը» եւ «Հարիւրապետին աղջիկը»:

Ամերիկեան տասը ժապաւէններու կարգին Խ. Միութեան մէջ պիտի ներկայացուին «Հռոմէական արձակուրդը», «Մեծն Գարուզօ», «Լիլի», «Մարթի», « Ծեր մարդն ու ծովը» եւ «Օքլահոմա»:

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

ՓՈՐՐ ՅԱՒ ...

———o———

ԽՄԲ.— Հայերը մղձաւանջ դարձած են Թուրքերուն համար. այս մարդիկը ամէն տեղ թրքական հետք կը փնտռեն եւ կը հանդիպին... Հայերու: «Աֆպապա»յի մէջ կը կարդանք .—

Ուսանողներու սիրտն կը մտնեմ: Կը յառաջանամ, դիմացս կը տեսնեմ երիտասարդներ, աչաւասիկ նշաձեւ աչքերով չինացի մը, աչա բարձրահասակ հիւսիսի երիտասարդ մը, թուխ դէմքը բարակ մօրուքով մը շրջանակուած հնդիկ մը, ահաւասիկ կարճահասակ, թաւ յօնքերով հայ երիտասարդ մը ...

Այստեղ ամէն մարդ ուսանողական տուն մը ունի: Փարիզի քաղաքապետութիւնը հողը նուիրեր է աշխարհի երիտասարդութեան: Ամէն ազգ իր շէնքը կը շինէ:

Սա շէնքը յայտնի է թէ Հոլանտայի ուսանողներուն կը պատկանի. միւսը՝ Անգլիացիներուն, սա տղարի յաղթանակը Ամերիկացիներունն է. սա շէնքը Յոյներուն կը պատկանի ...

Յոյները 1931ին շիներ են այս ուսանողական տունը, կը նշանակէ թէ 27 տարուան կեանք ունի:

Կանգ կ'առնեմ ուրիշ դրան մը առջեւ, եւ կը կարդամ ցուցատախտակը՝ ՄԷԶՕՆ ԱՐՄԷՆԻԷՆ:

Ուրեմն աշխարհի երիտասարդներու թաղին մէջ Հայերն ալ տուն մը ունին...

Գիտէ՞ք թէ ով կառուցանել տուեր է զայն: Ցարդելի միլիոնատէրներ, խնդրեմ փակեցէք ձեր աչքերը, խցեցէք ձեր ականջները, թերեւս ձեր դէմքը կարմրի երբ լսէք թէ այս շէնքը հայ մեծահարուստները շինել տուած են ...

Հիմա կը տեսնեմ թէ ձեր աչքերը սարսափով բացուած կը հետեւիք այս տողերուն... Մեր տունը կը հարցնէք, թրքական տունը կը փնտռէք, այնպէս չէ՞:

Մենք որ, հարիւր տարիէ աւելի է որ, իբր թէ ֆրանսական մշակոյթին մէջն ենք..

Ոչ, չկայ, ազգերու այս թաղին մէջ, մէկ սենեակով թրքական գիշերօթիկ մը անգամ չկայ ...

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԺԻՇԿ, բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, 1958 Յունիս (թիւ 12), Յուլիս (թիւ մէկ), Օգոստոս (թիւ երկու), Սեպտեմբեր (թիւ երեք): Հասցէ՝ Պուար – Փօսթալ 4176, Պէյրութ (Լիբանան):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (298)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Շները խօ վագրների նման թռչում էին մեր ձիաների գլխի վրայ: Նրանց ձայնից մօտեցան մեզ մի քանի գիշերապահներ, հարցնելով.

— Ովքե՞ր էք, ի՞նչ էք կամենում:

— « Գուշակողի» մօտ ենք գնում, — պատասխանեց մեր առաջնորդներից մէկը:

« — Գուշակողը » ահա այնտեղ է կենում: — Նա ցոյց տուեց մի առանձնացած վրան, որի մէջ դեռ լոյս էր երեւում, եւ որը բաւական հեռու էր բանակից:

« Գուշակողը» այնքան անհրաժեշտ մարդ էր, որ գիշեր ու ցերեկ այցելուներ միշտ անպակաս էին լինում նրա վրանից, այդ պատճառով, մեր տարաժամ այցելութիւնը չզարմացրեց գիշերապահներին: Խաւարի միջից նրանք չնկատեցին, թէ մենք ինչ տեսակ մարդիկ ենք:

Մենք գտանք «գուշակողին» միայնակ իր վրանում. նա դեռ չէր քնած, լապտերի առջեւ նստած, գիրք էր կարդում: Երբ լսեց մեր ձիաների ոտնաձայնը, գիրքը ցած դրեց եւ դուրս եկաւ:

— Բարի՞ լինի, — հարցրեց նա:

— Ամենակարողի ողորմութեամբ բարի է, — ասաց Ասլանը. – ձեր գուշակութիւնները լսելու ենք եկել:

Նա կանգնած էր վրանի մուտքի առջեւ, եւ լապտերից դուրս ցոլացած լոյսի մէջ՝ նկարւում էր որպէս մի սպիտակ արձան: Ձիւնի պէս ճերմակ մազերը թափուել էին ուսերի վրայ եւ, միախառնուելով նոյնպէս ճերմակ մօրուքի հետ, կազմում էին մի սպիտակ շրջանակ, որի խաւարեան միջից դուրս էր նայում նրա աղոտ դէմքը: Երեսի կաշին, երեւի, մշտական պահեցողութիւնից, դեղնել, գալարկցել, մագաղաթի գոյն էր ստացել: Նրա հագուստը բաղկացած էր մէկ կտորից միայն. դա մի սպիտակ շապիկ էր, որ Հայոց ժամի շապիկների նման իջնում էր մինչեւ նրա բոբիկ ոտները:

Ինքը լոյսի կողմում կանգնած լինելով, իսկ մենք խաւարի կողմում, ամենեւին ճանաչել չկարողացաւ, թէ մենք ինչ երկրի մարդիկ ենք, կամ ինչ ազգից. եւ այդ պէտք էլ չէր նրան գիտենալ, նրա վրանի մուտքը բոլորի համար բաց էր:

— Համեցէք, ցած իջէք, — ասաց նա ճգնաւորի ձայնով,— բայց ձեր ձիաների հոգսը ինքներդ պէտք է տանէք. ես այստեղ բոլորովին միայնակ եմ, ոչ ոք չունեմ:

Մեր առաջնորդները ամէն պատրաստութիւններ ունէին իրանց հետ: Երբ ցած իջանք, իսկոյն խուրջիններից հանեցին երկաթեայ բխովները կղպեցին բանալիներով, յետոյ նոյնպէս երկաթեայ երկար մեխերը ցցելով գետնի մէջ, նրանց գլխին ամրացրած օղակներից կապեցին ձիաներից երասանակները, որ վրանի մօտից հեռու չգնան: Ես եւ Ասլանը մտանք վրանը, իսկ երկու երիտասարդները մնացին դրսում, որ ձիաներին հող տանեն:

Հէնց առաջին անգամից այդ վրանը իմ վրայ այն տպաւորութիւնը գործեց, կարծես թէ, ճգնաւորի խուց լինէր, կամ մի զալանդէրի (դէրվիշի) տաղաւար, որ ժամանակաւոր կերպով կազմում է մի մեծատան դրան մօտ, նրանից իր պահանջը ստանալու համար:

Արեւելքում այդ սովորութիւնը այնքան յատկանիշ կողմեր ունի, որ աւելորդ չեմ համարում փակագծի մէջ դնել նրա համառօտ նկարագրութիւնը: Դէրվիշը դիմում է այս եւ այն մեծատանը, պահանջում է կամ մի մեծ գումար եւ կամ մի այլ շնորհ: Նա ընտրում է բատ մեծի մասին այնպիսի անձանց, որոնք իրանց հարստութիւնը միայն իրանք են վայելում:

Ժլատ մեծատունը, ի հարկէ, մերժում է նրա պահանջը: Դէրվիշը իր տաղաւարը կազմում է մեծատան գլխաւոր մուտքի հանդէպ, եւ հանգիստ կերպով սկսում է ապրել այնտեղ: Նա իր տաղաւարի շուրջը գարի է ցանում, որը արդէն նշան է, որ մինչեւ գարին չբուսնի, չաճի եւ չհասունանայ, նա չի հեռանայ իր բռնած տեղից: Ամէն առաւօտ, ամէն երեկոյ, կէս գիշերին, փչում է նա իր եղջերափողը, նրա անախորժ ձայնով մեծատանը անհանգստացնելու համար: Իսկ երբ մեծատունը տանից դուրս է գալիս, նա ըսկսում է պարսաւներ երգել: Երկրի մէջ ընդունուած սովորութեամբ՝ մեծատունը իրաւունք չունի այդ արտօնաւոր մուրացկանին իր դռնից քշելու: Եթէ վիրաւորէ նրան, բոլոր դէրվիշները կը հաւաքուեն եւ մեծ խայտառակութիւն կը սարքեն: Կը շրջապատեն ժլատի տունը, կը սկսեն իրանց եղջերափողերը փչել. բազմութիւնը կը հաւաքուի, իսկ նրանք կը շարունակեն իրանց խառնաձայն նուագածութիւնը: Մեծատունը մէկ դէրվիշի փոխարէն կ'ունենայ մի քանի տասնեակներ, եւ ստիպուած կը լինի բոլորին բաւականութիւն տալ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ուշագրաւ է նաեւ բանակին հրապարակած պաշտօնական մէկ զեկոյցը, որուն համաձայն ոչ մէկ ձերբակալութիւն եղած է: Կառավարութեան անդամները պարզապէս արձակուած են իրենց պաշտօններէն:

Ամէն պարագայի մէջ տակաւին անորոշ է այս պետական հարուածին «գոյնը»: Ճիշդ է որ նոր վարչապետ Ապուտ ծանօթ է իբրեւ բարեկամ արեւմտեան ճակատին, բայց կը կարծուի նաեւ թէ շարժումը Նասրեան է: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն ըրաւ, բայց միւս կողմէ կը կարծուի նաեւ թէ զօրավար Իպրահիմ Ապուտի պետական հարուածը առաջքը առաւ քաղաքական բնոյթ կրող պետական հարուածի մը՝ զոր Գահիրէի մէջ կը պատրաստէին Խալիլի ընդդիմադիրները: Անգլիական շրջանակները կը մտածեն նաեւ թէ հակառակ երեւոյթին պետական հարուածը ի նպաստ Նասրին է:

× Վերջին պահուն Փարիզի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ Նախագահ Նասր շնորհաւորած է Սուտանի նոր կառավարութիւնը, հեռագիր մը ղրկելով Զօր. Ապուտի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյն Թագաւորը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ կառավարութեան առաջարկած է եռանդել Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ կատարուած բողոքը՝ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ: Այնուհետեւ, պատասխանելով լրագրողներու կարգ մը հարցումներուն, Թագաւորը ըսաւ.— Բրիտանական ուժերը Յորդանան կանչելու անհրաժեշտութիւնը չկայ առ այժմ: Ամման զինուորական ոչ մէկ դաշինք կնքած է Միացեալ Նահանգներու հետ: Որեւէ օտար օժանդակութիւն՝ որ Յորդանանի դերիշխանութիւնը խնդրոյ առարկայ չի դարձներ, պիտի ընդունուի:

ԺԸՆԵՒԻ միջազգային Կարմիր Խաչի կոմիտէն 29 նամակներ ստացած է Ալժերիոյ Ապստամբ. Ճակատին կողմէ բանտարկուած Ֆրանսացի 14 զինուորներէ. Նամակները փոխանցուած են գերիներու ծնողքներուն: Նամակները Ժընեւ յանձնուած էին «Ալժերիոյ Կարմիր Խաչ»ի ներկայացուցիչին կողմէ:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր հրամանատար Զօր. Նորսթէտ յայտարարեց թէ ներկայիս հիւլէական եւ ջրածին իրենց ուժը շատ լաւ կազմակերպուած է, աւելցնելով թէ հարկ չկայ Շափի մէջ փոփոխութիւններ ընելու, քանի որ այս կազմակերպութիւնը ութ տարիէ ի վեր կը գործէ կատարեալ յաջողութեամբ: Միւս կողմէ, որոշուած է Ատլանտեան արուեստական արբանեակ մը արձակել, բայց այս ծրագիրը իրականացնելու համար հարկ է սպասել մինչեւ 1960:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԳ. Պապը 23 նոր կարտինալներ նշանակեց, 75ի բարձրացնելով կարտինալներու ընդհ. թիւը: Ծանօթ է որ վախճանեալ քահանայապետին օրով կարդինալներու բարձրագոյն թիւը 70 էր եւ Պիոս ԺԲ. երբեք չէր ուզած ամբողջացնել այդ ցանկը: Այս սահմանի բարձրացումը ստացողներուն կարգին կան երկու Ֆրանսացի, երկու Ամերիկացի, մէկ Սպանացի, մէկ Մեքսիքացի, մէկ Անգլիացի, մէկ Գերմանացի եւն.: Նոյն ժամանակ Պապը արտաքին գործավարի պաշտօնը տուաւ Գերապայծառ Թառտինի որ փոխ-գործավար էր ցարդ, անոր ալ տալով Կարտինալի սահման: Իտալացի նոր կարդինալներու (13) կարգէն յիշենք Միլանոյի արքեպիսկոպոսը՝ Մոնթինի: Օծումը՝ Դեկտ. 15ին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ «ժամանակաւոր կառավարութեան տեղեկատուութեան» նախարար Եազիտ յայտարարեց թէ իրենք կը մտածեն ուղղակի բանակցութիւններ վարել Ֆրանսայի հետ, հետեւաբար՝ Թունուզի եւ Մարոքի միջնորդութեան հարկ չկայ:

ԺԸՆԵՒԻ միջազգային ժողովին մէջ Խ. Միութիւնը առաջարկեց որ այսուհետեւ արգիլուի օդանաւերուն՝ ջրածին կամ հիւլէական ռումբ փոխադրել մէկ շրջանէն միւսը: Արեւմտեանները կը մտածեն թէ այս առաջարկը քաղաքական բնոյթ կը կրէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին փոխ նախարար Ժոզս Ուաշինկթըն մեկնեցաւ, ուր խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ ամերիկեան արտաքին նախարարութեան պաշտօնեաներուն հետ:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ խորհրդային պատուիրակութեան նախագահ Փաւէլ Նիքիթին խորհրդակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Նասրի հետ՝ Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար ռուսական օժանդակութեան եղանակներուն շուրջ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ սկսաւ ֆրանքօ-գերման ժողով մը՝ Սարրի շուրջ:

Տէր եւ Տիկին Փիլիպոս Եսայեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան եւ զաւակը, Պ. Փաւքալ Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թօփասքալեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Գասպարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քիւփճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Քիւփճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միսաք Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Ժամկոչեան, Յովհ. Թօփասզալեան (Աւստրիա) եւ Սերովբէ Եսայեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Թօփասզալեան Մ. եւ զաւակը (Հայաստան), Զարուհի Ռումէլեան, Այրի Տիկին Եսայեան (Հայաստան), ինչպէս նաեւ Ժամկոչեան, Փիլեան, Էլիպինեան, Պէնլեան ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՓԻԼԻՓ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

(Սէօլէզցի, Իսիի Նոր Սերունդէն)

ղառնագին մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 1ին, 22 տարեկանին, Ալժերիոյ ճակատը: Երիտասարդը ստացած էր զինուորական չքանշան եւ զին. արժանեաց խաչ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի ժամը 15ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը՝ 167 բիւ տը լ'Էկալիթէ, Իսի, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էլէն Բիւզանդ Քիւթիւքեան եւ զաւակը, Սարգիս Քիւթիւքեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ. իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՀ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին, քրոջ եւ եղբօրաղջկան՝ **ԱՆԱՀԻՏԻ** յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

× Այս առթիւ փոխան հոգեհաշի իր այրին՝ Էլէն Բիւզանդ կը նուիրէ.— 3000 ֆրանք Մշակոյթի Տան, երեք հազար ֆր. «Յառաջ»ին, երկու հազար ֆր. Կապ. Խաչի օգնութեան կայանին, եւ երկու հազար ֆր. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին իր կարօտեալներուն համար:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ Պ. Յ. Տէր-Յակոբեանի, որ տեղի պիտի ունենայ այս Շաբաթ երեկոյեան, ժամը վեցին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, Հայաստանէն իր վերադարձին առթիւ: Զրոյց՝ Հայաստանի արդի վիճակին մասին:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Այրի Տիկին Աննիկ Մինէճեան կը նուիրէ երեք հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան հոգեհանգիստի, իր ամուսնոյն՝ ողբացեալ Էմրանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ

Լիբանանահայ ուսանող մը տրամադրելի ժամեր ունի հայերէնի մասնաւոր դասերու համար: Դիմել Հայ Ուս. տունը, 57 Պուլվ. Ժուրտան, Յարութիւն Թորոսեանի:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐԴՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին հայ դպրոցի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 բիւ տը Վիրօֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ):

Ճաշագին 600 ֆրանք:

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արդութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Ջաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, ընկերներ Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աթանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի անմոռաց յիշատակին:

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

Եկեղեցիին եւ սրահին հասցէն.— 4 Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Փօն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն կայարանը:

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Զաքր Պիւիսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի Եթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
Վ Ա Ր Ժ Ա Ր Ա Ն Ի
ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Երգ. Թաղապետական սրահին մէջ, Րիւ տը Սէզ, նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Մշակութային Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն: Կը խօսի Փրոֆ. Գ. Խայիկեան (Մարսէյլէն) որ պիտի տայ նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանէն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Զորեքշաբթի, Քաթէի սրահը, ճիշդ ժամը 9ին:

Պիտի խօսի Պ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ կնոջ մը համար կահաւորուած սենեակ մը, խոհանոցի գործածութեամբ, ընտանիքի մը մօտ: Հեռաձայնել առաւօտները.—

INV. 39-09

×

Կահաւորուած անկախ սենեակ մը խոհանոցի գործածութեամբ, ուսանողի մը համար: Դիմել.— Մանուկեան, 57 Պուլվ. Ժուրտան կամ հեռաձայնել

POINCARE 32-85

×

Կը փնտռուի Թադէոսեան Աշոտ Օհանի, Հայաստանի Հոկտեմբերեան շրջանի Քալագարխ գիւղացի, որ մասնակցած է Բ. համաշխարհային պատերազմին, գերմանական ճակատին վրայ:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ գիտնատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր․ վեցամս․ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — JEUDI 20 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8348 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4149

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՀԱՍՆԻԼ

Լիբանանի խռովայոյզ վիճակը վերջ գտած էր այն օրը, երբ ապստամբներու պետ Ռաշիտ Քարամէ եւ Փաղանգաւորներու վարիչ Փիէր Ճէմայէլ համաձայնած էին ազգային միութեան կառավարութիւն մը կազմել :

Չորս նախարարներ, երկուքը իսլամ, երկուքը քրիստոնեայ ձեռք առին երկրին իշխանութիւնը՝ նպատակ ունենալով ամէնէն առաջ վերահաստատել խաղաղութիւնը՝ վերջ տալով եղբայրասպան կռիւներուն, որոնք վեց ամսուան ընթացքին շուրջ տասը հազար զոհեր արժած էին փոքրիկ Լիբանանի :

Խաղաղութեան համար առաջին պայմանն էր հանդարտեցնել կիրքերը եւ միասնականութիւն ստեղծել երկրին զանազան տարրերուն միջեւ :

Ապստամբական շարժումը քաղաքական հանգամանք ունէր առաւելապէս : Կրօնքը ո՛չ մէկ դեր կը կատարէր : Փաստ՝ այն իրողութիւնը, որ Մարոնիներու պատրիարքը Մէուշի արքեպիս․, հանրապետութեան նախկին նախագահ Պշարա էլ Խուրի եւ Լեռնալիբանանի քանի մը քրիստոնեայ յայտնի ամաստապետներ հակառակ էին Քամիլ Շամունի, որուն դէմ ուղղուած էր շարժումը իր սկզբնական օրերուն :

Բարեբախտութիւն մըն էր անշուշտ այս պարագան : Այլապէս եթէ քաղաքացիական կռիւը կրօնական բնոյթ ստանար, անդարմանելի աղէտ մը պիտի ենթարկուէր Լիբանան, աշխարհի ամէնէն խաղաղ եւ ազատ երկիրը :

Հայերը ո՛չ մէկ պատճառ ունէին միջամուխ ըլլալու այդ շարժումին, որ զուտ տեղական հանգամանք կը ներկայացնէր : Հիւրընկալ երկրին մէջ մեր հայրենակիցները նուիրուած են խաղաղ ու շինարար աշխատանքի : Կը վայելեն Լիբանանի պետական իշխանութեանց պաշտպանութիւնն ու հովանաւորութիւնը եւ կ'օժանդակեն երկրի վերելքին :

Դժբախտաբար մութ տարրեր որոմ սերմանեցին հայութեան մէջ եւ յաջողեցան եղբայրը եղբօր դէմ հանել :

Համայնավար - յառաջդիմական-ռամկավար թերթեր իրենց ատելավառ գրութիւններով կիրքերը հրահրեցին :

Նոյն հոսանքին պատկանող բախտախնդիրներ տիրող խառնակ կացութենէն օգտուելով, ապստամբներու գաղտնի ձայնասփիւռը շահագործեցին՝ սանձարձակ ընթացք տալով իրենց հակադաշնակցական մոլուցքին :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ արժանընտիր կաթողիկոս Վեհ․ Զարեհ Ա․ի եւ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան դէմ օր ցերեկով, ամէնէն աններելի ազատ ցեխարձակումները կատարեցին :

Քաջալերուած անպատիժ մնալէն, խօսքէն գործի անցնելով, այդ նոյն «յառաջդիմական» եւ իրենք իրենց «Հայաստանասէր» պիտակը տուող անզգայ մարդիկ առանց խղճահարութեան գնդակ պարպեցին անմեղ երիտասարդներու վրայ, որոնց միակ յանցանքն էր Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի անդամ կամ դաշնակցական ըլլալը :

Հայաշուն զարանակալ ոճրագործներ եղբօր արիւն թափեցին Պէյրութի արուարձաններուն մէջ եւ մութ փողոցներու անկիւնը :

Ու երբ զոհերը ինքնապաշտպանութեան դիմեցին, սկսան հրապարակը աղմկել : «Յառաջդիմական» թերթեր իրենց յերիւրածոյ, սուտ գրութիւններով ուզեցին շփոթութիւն առաջ բերել հանրային կարծիքին մէջ, ոճրագործները իբրեւ զոհ ներկայացնելով :

Բողոքի հրապարակային հաւաքոյթներ կազմակերպեցին մինչեւ Պուլկարիոյ հայաշատ քաղաքները՝ պարզապէս նպատակ ունենալով վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը յաչս հայութեան :

Ոճրագործները չեն հանդարտած դեռ :

Վկայ՝ վերջին երկու զոհերը — Ժիրայր Խրիմեան եւ Աւետիս Պապիկեան, որոնք օր ցերեկով սպաննուած են ամբոխի ձեռով :

Դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդները ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ վերջապէս :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՂ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Խարթումի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ կազմուած է Սուտանի յեղափոխական կառավարութիւն՝ Զօր․ Ապուտի գլխաւորութեամբ : 12 անդամ ունի, եօթը զինուորական եւ հինգ քաղաքացի :

Զօր․ Վահապ նշանակուած է Ներքին նախարար, իսկ Ահմէտ Հուտ՝ Արտաքին :

Զօր․ Ապուտ հռչակուեցաւ նաեւ զինեալ ուժերու գերագոյն հրամանատար, բացարձակ լիազօրութիւն ստանալով :

Կացութիւնը խաղաղ է երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ : Բանակը, որ պետական հարուածին օրը գրաւած էր մայրաքաղաքին գլխաւոր կեդրոնները, զօրանոց քաշուեցաւ․ միայն դրամատուներու եւ դեսպանատուներու առջեւ զինուորներ կը մնան : Քաղաքական կուսակցութիւններու ղեկավարներ ցարդ արգելափակուած էին իրենց բնակարաններուն մէջ, բայց այսուհետեւ ազատ են : Ոչ մէկ ձերբակալութիւն եղած է :

Բանակի Գերագոյն Խորհուրդի անդամները շարունակ ժողովներ կը գումարեն, հրատապ հարցերը քննելով եւ անհրաժեշտ որոշումները տալով : Թերթերու խմբագրատուներն ու ժամուլի գործակալութիւնները փակուեցան :

Ինչպէս գրած էինք, Նախագահ Նասր շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց Զօր․ Ապուտի : Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ Խարթումի նոր կառավարութիւնը : Գահիրէի ձայնասփիւռը շարունակ կը խօսի Սուտանի դէպքերուն մասին՝ «յեղափոխութիւն» կոչելով պետական հարուածը, իսկ Զօր․ Ապուտը՝ Սուտանի յեղափոխութեան ղեկավար :

Աւելի քան երկուքուկէս միլիոն քառ․ քիլոմեթր տարածութիւն եւ 10 միլիոն բնակչութիւն ունեցող հսկայ այս հողամասը մեծապէս կը հետաքրքրէ արեւմտեան իշխանութիւնները․ եթէ Ապուտ Նասրի հետ համաձայնի եւ երկու երկիրները միանան՝ իսլամական տիրապետութեան դուռները կը բացուին Ափրիկէի մէջ : Այսուհանդերձ, շատ քիչ հաւանականութիւններ կան, որ Ապուտ ենթարկուի Նասրի հրահանգներուն :

Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները առ այժմ կը զգուշանան Խարթումի պետական հարուածին մասին կարծիք յայտնելէ :

Ինչ որ հաւանական է, կարգ մը շրջանակներ կը մտածեն թէ Ապուտ ոչ մէկ կապ ունի Նասրի հետ, ընդհակառակն՝ այս շարժումը ստեղծած է նախկին վարչապետ Խալիլի գործակցութեամբ, Գահիրէի եւ Սուտանի մէջ պատրաստուող «նասրեան յեղափոխութիւն»ը ճզմելու առաջադրութեամբ :

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ Խալիլի կառավարութիւնը տապալեցաւ այն պահուն՝ երբ կ'ընդունէր ամերիկեան տնտեսական օժանդակութիւն մը, հակառակ Նասրի կողմնակիցներու ընդդիմութեան :

(Լուրերու շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

Օրէ Օրին

ՈՒՐԻ՞Շ ՑԱՆՑԱՆՔ ՈՒՆԻՆՔ

— Կարծեմ, շատ անմիաբան ժողովուրդ էք․․․ ճի՞շդ է․․․

— Ցիսուն առ հարիւր ճիշդ է :

— Եւ ձեր անմիաբանութեան երեսէն է որ այս վիճակին հասեր էք․․․ ճի՞շդ է :

— Իննըսուն առ հարիւր անճիշդ է․․․

— Ըսել կ'ուզես որ ձեր դժբախտութեանց պատճառները ուրի՞շ տեղ փնտռելու ենք․․․

— Այո՛․․․

— Այսինքն ո՞ւր․․․

— Եւրոպայի դիւանատուններուն եւ միջազգային խորհրդաժողովներու ատենագրութեանց մէջ :

— Եզոպոսեան լեզու կը գործածես․․․

— Ձեզմէ սորված ենք․․․ Դուք ալ, վաթսուն տարի, մեզի հետ Եզոպոսեան լեզուով խօսեցաք․․․

— Թիւրիմացութեան մէջ ես․․․ Մենք ձեզի հետ խօսեցանք անգլերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն եւ թուրքերէն․․․ Այս լեզուները շատ պարզ լեզուներ են․․․․ Քիչ մը խելք ունենաս կը հասկնաս թէ դիմացինդ ի՛նչ ըսել կ'ուզէ․․․

— Սխալ․․․ Եթէ հետդ խօսողը քիչ մը վարպետ ըլլայ, այսինքն խորամանկ աղուէս, իր լեզուն անանկ մը կը շարադրէ եւ նախադասութիւնները անանկ մը կը կազմէ որ դիմացինը Սողոմոն Իմաստունին ալ ըլլայ, մէջէն չի կրնար ելլել :

— Ըսէ տեսնեմ, սա մեր բառերէն ո՞րը չհասկցաք․․․ Թարգմանեմ քեզի համար․․․

— Ո՛ր մէկը յիշեմ, առտուանց կանուխ․․․ Արդիւնքը մէջտեղն է :

— Խուսափողական պատասխան կու տաս : Մենք մեր մտքէն անցածը «շիտակ շիտակ» բսած ենք ձեզի․․․ Դուք չէք հասկցեր եւ ելեր էք դուք ձեզի հարսփեսայ եղեր էք․․․ Մե՞նք ինչ յանցանք ունէինք․․․ Երբ ուրիշ ազգեր մեր ըսածները կը հասկնան եւ միայն դուք չէք հասկնար, կը նշանակէ որ քիչ մը — ներողութիւն — անխելք էք․․․ Սա բսէ նայիմ, մենք ձեզի ե՞րբ սուտ խօսեցանք : Ե՞րբ բան մը խոստացանք եւ մեր խոստումը չյարգեցինք․․․

— Ժամանակ շահած կ'ըլլանք եթէ, դո՛ւն ինծի ըսես թէ ե՞րբ բան մը խոստացաք մեզի ու երբ ձեր խոստումը յարգեցինք․․․ Չյարգուած խոստումներուն շարքը սկսիմ, օրը իրիկուն կ'ըլլայ :

— Լա՛ւ․․․ Ատեն մը ուտելիք, հագնելիք չունէիք, օգնութեան հասանք․․․ Շիտա՞կ եմ․․․

— Շիտակ ես․․․ Ապերախտ չենք ու կը յիշենք մեզի տրուած փշրանքները․․․

— Բարենորոգո՞ւմ էր, ի՞նչ էր, ատանկ բաներ մը կ'ուզէիք․․․ Նստանք բողոքագիր մը գրեցինք Սուլթանին․․․ Քիչ մնացեր էր, որ ձեր երեսէն, անոր հետ գէշ մարդ ըլլայինք․․․ Շիտա՞կ եմ, գրեցի՞նք թէ չգրեցինք․․․

— Շիտակ ես, գրեցինք․․․ Շա՛տ ապրիք․․․

— Վերջէն, ելաք ձեր հողերը ետ պահանջեցիք եւ անկախութիւն ուզեցիք․․․ Մենք ալ, ձեր *խաթեր*ը չկոտրելու եւ ձեզի աղէկութիւն մը բրած ըլլալու համար, ելանք նորէն *փատիշահ*ին հետ գէշ մարդ եղանք եւ ձեզի հող ալ տուինք, անկախութիւն ալ․․․ Տուի՞նք, շիտա՞կ եմ․․․

—Շիտակ ես․․․ Բայց այդ «տրուած»ները Սեւրի պալատէն՝ Սէնի ջուրերուն մէջ գլորեցան․․․

— Ատիկա մեր գիտնալիք բանը չէ․․․ Մենք մեր խօսքը յարգեցի՞նք, այո՛․․․ Թող քիչ մը արագ շարժէիք․․․ Դուն իմ բածիս հաւատա՛, սիրելիս, անմիաբան էք : Ատոր համար է որ տեղ մը չէք հասեր եւ հասնելիք ալ չունիք․․․ Ուրիշները յանցաւոր մի՛ բռնէք, ամօթ է․․․

— Ո՛չ անմիաբան ենք, ո՛չ ալ անխելք․․․ Ուրիշ յանցանք մը ունինք․․․

— Ի՞նչ․․․

— Աղուէսներու լեզուն սորված չենք եւ դիւանագիտութեան քերականութիւնը սերտած չենք․․․

— Սորվէիք, սերտէիք, ձեր ձեռքէն բռնո՞ղ կար․․․

— Ձեր «ազնուազարմ ճէնթլմէն»ը շո՞ւնչ առնել տուաւ որ․․․

ԵՐՈՊԱՅԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Ընտրապայքարը տենդագին կը շարունակուի երկրին բոլոր շրջաններուն մէջ : Կուսակցութիւններն ու կուսակցական պարագլուխները կը պարզեն իրենց ծրագիրները, թէեւ կը կարծուի թէ քուէարկողներու թիւը համեմատաբար քիչ պիտի ըլլայ այս անգամ :

Կուսակցական պարագլուխներու յայտարարութիւններուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած է Մենտէս Ֆրանսի խօսքը․— Եթէ առաջին ընտրաշրջանին չյաջողիմ՝ երկրորդին պիտի ընդունիմ համայնավար ձայները : Յայտարարութիւն մը, որ ինքնին կը ճշդէ արդէն արմատական ղեկավարին ընտրական քաղաքականութիւնը :

Միւս կողմէ, Ալժերիոյ մէջ երեքշաբթի իրիկուն կը վերջանար արձանագրութեանց պայմանաժամը՝ որ տրուած էր «ոչ – ընտրելի» ցանկերու մէջ գտնուող «ընտրելի» թեկնածուներուն : Այս ձեւով հինգ նոր ցանկեր եւս արձանագրուած էին մինչեւ կէսօր, ընդհանուր թիւը բարձրացնելով 48ի : Կը սպասուէր որ մինչեւ իրիկուն երկու ցանկեր եւս աւելնան :

Ընտրապայքարը պաշտօնապէս սկսած է․ ժողովները տեղի կ'ունենան կէսօրէ ետք, նկատելով որ լուսարգելի գրութիւնը թոյլ չի տար որ գիշերները հաւաքոյթներ ըլլան, Ալժերիոյ մէջ :

Պարզ է թէ Ազատագր․ Ճակատը կ'աշխատի ամէն գնով հակազդել ընտրութիւններուն, Մայր Երկրի թէ Ալժերիոյ մէջ : Վերջին մէկ շաբթուան ընթացքին ապստամբականները բազմաթիւ յարձակումներ գործեցին Մայր Երկրին մէջ, ութ հոգի սպաննելով եւ ութ ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորելով : Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել 115 պատասխանատուներ, գնդացիր մը, ատրճանակներ եւ ռազմանիւթ գրաւեցան : 8744 հոգի հարցաքննուած են :

Ներքին եւ տնտեսական մարզին մէջ կառավարութիւնը զբաղած է ազատ փոխանակութեան գօտիի հարցով : Վարչապետը ժողով մը գումարեց երկրագործական, առեւտրական, տնտեսական եւ արտաքին նախարարներուն հետ՝ ազատ փոխանակութեան շուրջ : Կարգ մը մասնագէտներ կը մասնակցին ժողովին աշխատանքներուն :

Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլըն Զօր․ Տը Կոլի ղրկած նամակը քննուեցաւ : Լոնտոն կը փափաքի որ Եւրոպայի տնտեսական գործակցութիւնը շուտով իրականանայ :

Ֆրանսա կը մերժէ մասնակցիլ ազատ փոխանակութեան գօտիին այնպէս՝ ինչպէս բանաձեւուած է Անգլիացիներու կողմէ : Հարցը պիտի քննուի տակաւին, Լոնտոնի հետ բանակցութիւններու սկսելէ առաջ : Բաց աստի, Փարիզ կը փափաքի սերտ գործակցութիւն ունենալ «վեց» երկիրներու հետ (Հասարակաց Շուկայ) :

× Համալսարանի գիտական բաժնի ուսանողները երեքշաբթի կէսօրին դասադուլ հռչակեցին, բողոքելու համար դասարաններու եւ աշխատարաններու անբաւարարութեան դէմ : Դասախօսները միացած են ուսանողներուն :

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Անցեալները գրած էինք թէ Նիւ Եորք Հերալտի խմբագիրներէն Ռուլբըր Լիփմանն ճամբորդութիւն մը կատարած է դէպի Խ. Միութիւն, որուն ընթացքին տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած է Խրուշչեւի հետ (տես Յառաջ Նոյ. 11): Ստորեւ՝ ամերիկացի լրագրողին գլխաւոր տպաւորութիւնները այդ տեսակցութենէն եւ իր ճամբորդութենէն :

Հոկտեմբերի երկրորդ կիսուն, կինս եւ ես ճամբորդութեան մը ձեռնարկեցինք դէպի Խ. Միութիւն: Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատան հետ նախապէս համաձայնութիւն գոյացուցած էինք, որ մեր ճամբորդութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլար Մ. Նահանգներու վերաբերմամբ խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան ճանաչման փորձը: Այդ պատճառով ալ մեր ամբողջ ժամանակը անցուցինք Մոսկուայի մէջ, ուր առիթն ունեցայ Խրուշչեւի եւ խորհրդային այլ պաշտօնական անձնաւորութեանց ու թերթերու խմբագիրներու հետ տեսակցելու:

Մոսկուա գտնուած մեր առաջին շաբթուան ընթացքին որոշ չէի գիտեր թէ պիտի կարենա՞մ Խրուշչեւին հետ խօսակցութիւն մը ունենալ. սկիզբը՝ Մոսկուայէն բացակայ էր. վերջը՝ զբաղած էր նախագահ Նասրի ներկայացուցչին՝ մառեշալ Ամէրի հետ բանակցութիւններ վարելով. իսկ քիչ ատեն վերջն ալ պիտի ընդունէր Կոմուլքան ու լեհական պատուիրակութիւնը:

Սակայն այնպէս պատահեցաւ որ Խրուշչեւ, իր զբաղումներուն մէջ, ազատ օր մը ունեցաւ. եւ այդ օրն է, որ ինծի լուր տրուեցաւ թէ կրնամ տեսակցիլ Խ. Միութեան վարչապետին հետ:

Տեսակցութեան ներկայ էին Խրուշչեւէն զատ՝ իր թարգմանը, Պ. Թրոյնովսքի, օտար երկիրներու հետ մշակոյթային կապի պետական կոմիտէին նախագահը՝ Եուրի Ժուկով (որ կապ չունի նոյն անունը կրող մառեշալին հետ), կինս եւ ես:

Մեր խօսակցութիւնը պաշտօնապէս նօթագրող մէկը չկար թէեւ, բայց Պ. Ժուկով, կինս, եւ երբեմն ալ՝ թարգմանն ու ես նօթեր կ'առնէինք:

Տեսակցութեան վերջաւորութեան հարցուցի Խրուշչեւի, թէ ինչ ձեւով կրնայի օգտագործել մեր խօսակցութիւնը, աւելցնելով որ պաշտօնական արձանագրութիւն չէր պահուած: Պատասխանեց, որ ուզած ձեւովս կրնամ ներկայացնել բառածները, պայմանաւ որ որեւէ մնաս չհասցնեն ռուսեւամերիկեան յարաբերութիւններուն: Հարցը քանի որ իմ խղճմտութեանս ձգուած է, առանց չակերտներու պիտի տամ Խրուշչեւի բառածները, ներկայացնելով իր խօսքերուն ընդհանուր իմաստը. չակերտներու մէջ պիտի տամ միայն այն նախադասութիւնները, որոնք քովս արձանագրած էի իրենց արտաբերուած պահուն:

Ուրեմն սկիզբի քաղաքավարական խօսքերէն վերջ, Խրուշչեւ յայտնեց թէ պատրաստ էր պատասխանելու իրեն ներկայացուցած հարցումներուս:

Սկսայ՝ այն հաստատումը ընելով թէ 1955ին Ժընեւի մէջ տեղի ունեցած ղեկավարներու ժողովէն ի վեր ռուսեւամերիկեան յարաբերութիւնները շատ աւելի վատթարացած են: Խրուշչեւ չընդունեցաւ այս հաստատումս. յարաբերութիւնները աւելի չվատթարացան, բաւ. այլ՝ արդէն պէտք չէին. ու այժմ՝ չեն բարելաւուած: Ամբողջ հարցը այն է, որ յարաբերութիւնները այսպէ՞ս պիտի մնան, թէ՝ պիտի բարելաւուին կամ աւելի վատթարանան:

Յիշեցուցի, որ Ժընեւի խորհրդաժողովին ատեն ամէն ոք մեծ յոյս ունէր թէ բարելաւում մը պիտի արձանագրուի:

Այո, ըսաւ Խրուշչեւ բայց Արեւմուտքի մէջ այդ յոյսերը սխալ հիմք մը ունէին. Տըլըս եւ Չըրչիլ («այդ ծեր աղուէսը՝ Չըրչիլ») յուսացած էին որ Սթալինի մահէն վերջ Խորհրդային ներքին քաղաքականութիւնը փոփոխութիւններ պիտի կրէ եւ մեր երկիրը «ընկերվարական իրագործումները» ամբարտնդելու քաղաքականութենէն պիտի հրաժարի: Երբ տեսան թէ Սթալինի յաջորդները հաշուեյարդարի պիտի չենթարկեն համայնավար վարչակարգն՝ու ընդհակառակն՝ կ'ուզեն մեղմացնել յարաբերութիւնները եւ բնականոն դրյավիճակը պահել, այն ժամանակ արեւմտեան ղեկավարները վերադարձան պաղ պատերազմի իրենց ռազմավարութեան: Յուսացին մեզ պարտութեան մատնել, բայց մենք երբե՛ք պիտի չհեղինք ընկերվարութեան ուղիէն. երբե՛ք:

Առաջին առիթէն օգտուելով հարց տուի Խրուշչեւի, թէ ի՞նչ կը հասկնայ «բնականոն դրյավիճակ» ըսելով: Հարցին պատասխանը առաջայ հետզհետէ՝ ամբողջ խօսակցութեան ընթացքին: Խրուշչեւ համոզուած է ամէնէն առաջ, որ այս դրյավիճակը պահելու համար գինու ուժով սահմանային որեւէ փոփոխութիւն պէտք չէ տեղի ունենայ: Չինաստանի եւ Վիէթ Նամի մէջ կատարուած սահմանային փոփոխութիւնները, ըստ Խրուշչեւի, «քաղաքային» են, հետեւաբար՝ քաղաքացիական ու ներքին հարցեր են, որոնք պէտք չէ միջազգային հարցեր նկատուին: Ինչ կը վերաբերի երկու Գերմանիաներուն եւ երկու Քորէաներուն, սահմանային փոփոխութիւնները (այսինքն երկու մասերուն միացումը) պէտք է կատարուին միայն՝ «փոխադարձ համաձայնութեամբ»:

Ըստ Խրուշչեւի, Չինաստանի, Ասիոյ, Ափրիկէի եւ աշխարհի այլ մասերուն մէջ այժմ տեղի ունեցող ընկերային եւ տնտեսական յեղափոխութիւնը «բնականոն դրյավիճակ»ին մաս կը կազմէ. այս յեղափոխութեան առջեւը հանդիսանալու փորձ մը համապատասխան է «բնականոն դրյավիճակը» անհաւասարակշռելու:

Ինչ կը վերաբերի ռազմական ուժերու հաւասարակշռման, Խրուշչեւ համոզուած է թէ Խ. Միութիւնը իր արտաքին պաշտպանութիւնը ապահոված է միջ – երկրային հրթիռներով, որոնց շնորհիւ ապահով կը զգայ Գերմանիոյ, Թուրքիոյ եւ Իրանի սահմաններուն կողմը: Խօսակցութեան ընթացքին ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ միջերկրային հրթիռներու: Բայց իր համոզումն այն է, որ իրերու ներկայ կացութեան մէջ եթէ պատերազմ մը ծագի, Մ. Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը հաւասար ուժեր կը ներկայացնեն, հետեւաբար մէկը չի կրնար պարտութեան մատնել միւսը:

Մէկ հարցէն միւսին անցնելով հարցուցի թէ ինքը համաձա՞յն է որ երկու Գերմանիաները փոխադարձ համաձայնութեան գան: Առանց տատամսելու դրական պատասխան տուաւ եւ աւելցուց թէ լաւագոյնը այն կ'ըլլար որ զրուման բանակները Գերմանիայէն հեռանային՝ այդ ձեւի բանակցութիւներ չսկսած:

Բայց իմ տպաւորութիւնս այն եղաւ, որ հարցումս լաւ չհասկցաւ եւ համոզուած եմ որ եթէ Արեւմտեան պետութիւնները ազատ բանակցութիւններ առաջարկեն երկու Գերմանիաներու միջեւ, խորհրդային կառավարութիւնը պիտի հակառակի ատոր, Խրուշչեւ միշտ կը յիշեցնէր Փոցտամի համաձայնութեան այն կէտը, թէ Գերմանիա այնպիսի վիճակի մը մէջ պէտք է պահուի, որ այլեւս երբեք չվտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը. այս առնչութեամբ Մ. Նահանգները ամբաստանեց, այն բանին համար, որ Գերմանիան կը զինեն ու կ'ոտնակոխեն Փոցտամի համաձայնութիւնը, միաժամանակ վտանգելով իրենց ապահովութիւնը: «Ի՞նչ վտանգ կայ այս բանին մէջ», հարցուցի: Խրուշչեւ պատասխանեց, որ նոր պատերազմի մը պարագային, Գերմանիա դարձեալ կրնայ Արեւելքի կողմը բռնել փոխանակ՝ Արեւմուտքի: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ եթէ Արեւմտեան Գերմանիա Արեւելքի դէմ պատերազմի մէջ մտնէ, շուտով կը քայքայուի խորհրդային հրթիռներու տարափին տակ. մինչդեռ եթէ Արեւմուտքի դէմ դառնայ խորհրդային աջակցութեամբ, միայն Գերմանացիները շատ աւելի զօրաւոր ուժ մը պիտի ներկայացնեն քան թէ Անգլիան, Ֆրանսան ու Սպանիան միացած:

Այս առթիւ Խրուշչեւ հաստատեց թէ ներկայ միջազգային կացութիւնը յար եւ նման է երկրորդ աշխարհամարտին նախորդող տարիներուն: Արեւմուտքի մէջ շատ կը խօսուի Միւնիխի մասին. կը խորհին որ Չեմպըրլէյնը Հիթլերի գոհ տրուեցաւ, որպէսզի այս վերջինը հրաժարի պատերազմէն: Բայց իրականութեան մէջ, աւելցուց Խրուշչեւ բուռն համոզումով, Ֆրանսայի եւ Անգլիո՛յ պաշտպանողականները Չեմպըրլէյնը Հիթլերի տուին, որպէսզի այս վերջինը Ռուսիոյ վրայ յարձակի, որովհետեւ Չեմպըրլէյնը «նետ մը պէս մխուած էր Ռուսիոյ սրտին մէջ»: Բայց Միւնիխէն վերջ, շարունակեց Խրուշչեւ, Սթալին անդրադարձաւ թէ ինչ մեծ վտանգ կը սպառնայ Խ. Միութեան: Հիթլեր, ճարպիկօրէն կը խորհէր որ եթէ Ռուսիա չէզոք մնայ, կրնայ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հաշիւը մաքրելէ վերջ, Ռուսիոյ ալ գործը կարգադրել: Բայց Սթալին աւելի ճարպիկ դուրս եկաւ. նախ Հիթլերը տըկարացուց՝ քաջալերելով որ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի դէմ պատերազմ հռչակէ, ապա կռիւի մտաւ Հիթլերի դէմ:

Խրուշչեւի եզրակացութիւնը այն է, որ այժմ 1939էն շատ աւելի հաւանական է ռուսեւգերման դաշինք մը, տրուած ըլլալով որ Խ. Միութեան դէմ գերմանական յարձակում մը «անձնասպանութեան» համազօր է:

ԶՐՈՅՑ ԱԼԻԽԱՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Ալիխանեան եղբայրներուն անունները, Աբրահամ եւ Արտեմ, ծանօթ են հիմա ամբողջ աշխարհի մէջ: Երկու մեծ գիտնականներ, որոնք Արագած լերան վրայ ուսումնասիրութիւններ կը կատարեն տարիներէ ի վեր, տիեզերական ճառագայթներու մասին:

Վերջերս, Արտեմ Ալիխանեան, այցելութեան մը առթիւ, կը գտնուէր Պուքրէշ, ուր հետեւեալ զրոյցը կ'ունենայ Նոր Կեանք թերթի մէկ աշխատակիցին հետ: Կուտանք հիմնական մասերը:

Արտեմ Ալիխանեան, չէկ մազերով՝ խոհուն գիտնական մը, անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային եւ տնօրէն բնագիտութեան Ուսումնարանին, յայտնեց թէ —

— 1945էն սկսեալ, Հայաստանի մէջ հասաւ բնագէտ – գիտնականներու սերունդ մը, որու կարկառուն ներկայացուցիչներն են Գր. Ղարիբեան, Միքայէլ Տէր – Միքայէլեան, Վարդերշակ Զորաշեան, Անդրանիկ Ամատունի, Արմէն Խըրիմեան, Նորայր Քոչարեան, Համլետ Բաղալեան, Ֆ. Յարութիւնեան: Ասոնց կողքին նաեւ արտասահմանէն հասած գիտնականներ, ինչպէս Համլետ Վարդապետեան, Ֆրանսայէն, որ Ֆրէտէրիք Ժոլիօ – Քիւրիի աշխատակիցն է: Իր մահէն երեք օր առաջ, Ժոլիօ – Քիւրի մասնաւոր նամակով մը Ալիխանեանին կը յանձնարարէր Համլետ Վարդապետեանը, իբրեւ ապագայ խոստացող գիտնական:

ՅԱՒԱԾ ՍԷՐ

Նա սեւասաթ աչքերը պտղտացրեց ու դուրս եկաւ բաղի պէս օրօրուելով: Ու կանգնելով պտշգամում, երեւի մկաններն ուռեցրեց ու ըմբիշի պէս յարձակուեց իր նման միւսի վրայ:

— Ըմ, կնկայ հերն եմ անիծել:

Իսկ ներսում Ռուբէնը յամառում էր: Նրա թեւերից քաշեցին, դուրս բերին:

Ռուբէնն ակամայ դուռը կողպեց, բանալին դրեց նշանոցի տեղն ու գնաց:

— Ախր ո՞ւր էք, տանում է:

— Զխկում քեզ, գնա — բոթեցին կոպիտ բռունցքներով ու հռհռալով դուրս եկան բակից:

— Հիմի բանը երեխիքն են, — շարունակեց Սերոբը, դու պիտի աշխատես լաւ երեխիք տաս պետութեան: Երեխեքանց գործն էլ դրատել ես, էլ ի՞նչ ես ուզում, տնաշէն: Թքիր գնա՛...

×

Սակայն տանը ծաղկում էր խաղաղ ուրախութիւնը, չէր նայում ոչ Ռուբէնի վիճակին, ոչ նրա դառնութեան:

Սոֆիա Պետրովնան հիմնարկի պէս սարքել էր տունը եւ նրա կենցաղը: Երեխաներն այնպէս էին կապուել նրա հետ, որ չէին ուզում յիշել իրենց մօրը, բացի Լուսիկից, որ թէեւ չէր խօսում, բայց սրտում կրում էր այդ վիշտը: Սոֆիա Պետրովնան Լուսիկի հետ միասին տանը գործերը վերջացնելով՝ երեխաների հետ դուրս էր գալիս տան բակը եւ նստելով պատշգամբի սանդուխին, տնտեսագործում էր եւ հետն էլ մասնակցում երեխաների խաղերին: Խաղերն ստեղծում էր ինքը: Բակի առուն կապել էր տալիս երեխաներին եւ հիդրոյական էր խաղացնում: Կանչում էր բակի միւս երեխաներին: Սրանք էլ էին մասնակցում «երկրի շինարարութեան» — ինչպէս կոչում էր խաղը Սոֆիա Պետրովնան: Երեխաներն արդէն իրենք շարունակում էին ստեղծագործել: Երբեմն կուում էին, երբեմն երգում, տօն կատարում: Հանդիսաւոր երթն կազմկում էր բակում: Տանեցիները դուրս էին գալիս պատշգամբ դիտելու «բանուորների» տօնակատարումը:

«Հիդրոկայանին» հետեւում էր որեւէ «գործարանի» կառուցում: Սոֆիա Պետրովնան տալիս էր պլանը, երեխաները կառուցում էին: Յետոյ նա պարգեւատրում էր երեխաներին, տալով ամէնքին կէս – կէս շաքարեղէն:

Բանն այն էր որ ինքը եւս սիրում էր այդ խաղերը, դրանց մէջ իրականանում էր նաեւ իր երազը՝ ապրել կենդանի կեանքով, մասնակցել շինարարութեան, իբր թէ ինքն էլ ամէնքի պէս «նորմալ» մարդ է, պիտանի է եւ դոյութիւն ունի:

Նրա կեանքը թունաւորւում էր մի բանով միայն: Լուրեր էին բերում, որ Աստղիկը լսելով նրա մուտքը «իրենց» տուն՝ սրուել է իր վրայ եւ պիտի գայ պատիժ տալու անկոչ հիւրին: Սոֆիա Պետրովնան սաստիկ վախենում էր նրանից: Նրա վախը հիմք ունեցաւ: Դա պատահեց այն րոպէին, երբ Սոֆիա Պետրովնան խաղում էր երեխաների հետ: Աստղիկը բակից ներս ընկաւ ու վազեց դէպի նա: Սոֆիա Պետրովնան փոքրիկին դրկած մի կերպ իրեն գցեց հարեւան կնկայ սենեակը: Երեխաները ճչացին, բայց կուչ եկան մօր առաջ: Աստղիկը գրկեց Պետիկին եւ ըսկսեց վայրենի համբոյրներով սեղմել նրան իր կրծքին՝ հետոն էլ հեւ ի հեւ հարցնել.

— Մոռացե՞լ ես մամայիդ, հա՞, մոռացե՞լ ես...

Երեխան լաց լինելով կպաւ նրան կրծքին, իսկ Լուսիկը մռայլ ու լացու կամած յենուեց պատին:

Աստղիկը սկսեց բարձրաձայն հայհոյել Սոֆիա Պետրովնային, որը դողում էր վախից: Հարեւան կինիկը դուռը կողպելով դուրս եկաւ նրա առաջ:

— Ի՞նչ ես ուզում խեղճ կնկանից...

— Դուրս գայ, թող դուրս գայ, հոգին հանեմ, — ճչաց կատաղած մայրն ու յարձակուեց կողպած դրան վրայ, սկըսեց թակել:

Երեխաները վայնասուն գցեցին.

— Մամային սպաննում են, մամային...

Սա աւելի կատաղեցրեց վիրաւորուած մօրը: Նա սպառնաց որ պէտք է սպանի «կալին», ներս նայեց պատուհանից, բռունցքով սպառնաց եւ յետոյ գնաց:

Դուռը բացուեց եւ Սոֆիա Պետրովնան դուրս եկաւ:

Երեխաներն ուրախ – ուրախ վազեցին կպան նրա փէշերին:

Ռուբէնը իմացաւ դէպքը, բայց ձայն չհանեց:

Մի անգամ Ռուբէնը փողոցով գնում էր: Յանկարծ անցորդների մէջ նկատեց Լուսիկին, որ իր առջեւից գնում էր դպրոց: Նա իր բարակ մատներով խնամքով բռնել էր թանաքամանը եւ նիհար ուսերը ծռել, որով երեւում էր այն ճիգը, որ նա գործում էր դպրոց քայլելու: Աղջիկը կոկիկ հագուած էր եւ ձախ թեւքի տակ գիրքը սեղմած՝ նա ամբողջովին դարձել էր ուշադրութիւն, խնամք եւ ուրախութիւն, որ դպրոց է գնում: Մաքուր էին նրա մազերը, գդեստը, կօշիկները, հայեացքը:

Ռուբէնն ուրախացաւ եւ մօտենալով աղջկան՝ ձեռքը դրեց նրա ուսին:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(11 Շար.)

Այժմ կ'աշխատի Երեւանի մէջ, ուր իրեն տրամադրուած է առանձին լաբորաթուար մը :

Ինչպէս ծանօթ է, Ալիխանեան եղբայրները հռչակ շահեցան տիեզերական ճառագայթներու մէջ յայտնաբերելով երկու նոր մասնիկներ :

— Ի՞նչպէս ընդունեցան ձեր այդ գիւտը Արեւմուտքի մէջ :

— Անգլիացի Փրոֆ. Փաուէլ 1947 Նոյեմբերին, այսինքն մեր գտած երկու մասնիկներու յայտնաբերումէն 7 ամիս ետք, ինքն ալ յաջողեցաւ կատարել առաջին մասնիկին գիւտը, գործածելով հետախուզական տարբեր մեթոտ մը: Իսկ երկրորդ մասնիկին գիւտը չուզեցին ճանչնալ չորս տարի: Սակայն այսօր ընդունուած է ամէնուրեք : Դժուար է այս մասնիկներուն հետախուզութիւնը, որովհետեւ անոնց կեանքի գոյութիւնը մէկ հարիւր միլիոներորդ երկվայրկեան է : Հաստատուած է այժմ թէ մեր յայտնաբերած երկրորդ մասնիկը, որ կը գտնուի հիւլէի կորիզին մէջ, հազար անգամ աւելի ծանր է քան կորիզին շուրջ դարձող ելեկտրոն մը: Այս մասնիկներուն ուժը տասնէն հազար անգամ աւելի բարձր է քան Խորհ. Միութեան մէջ գտնուած աշխարհի մեծագոյն սէնքրօ – փազոտրոնի արագացուցած մասնիկները :

Ակադեմական Ալիխանեան, որ կը խօսի անգլերէն, ռուսերէն եւ հայերէն, կը բացատրէ իրենց կատարած աշխատանքները Արագած լերան վրայ, Սեւ լճին մօտ, աւելի քան 3200 մեթր բարձր, — այնտեղ կառուցուած են տիեզերական ճառագայթներու ուսումնասիրութեան յատուկ մեծ լաբորաթուարներ, զետեղուած երկյարկանի քարաշէն շէնքերու մէջ, իսկ անոնց կողքին կը գտնուի մեծ հիւրանոց մը : Այստեղ զետեղուած է 125 թոն ծանրութեամբ տիեզերական ճառագայթներու ուսումնասիրութեան յատուկ աշխարհի մեծագոյն մագնիսը: Այստեղ աշխատող գիտնականները կը զբաղին հիւլէական կորիզի զաղտնիքներով: Դիւրացնելու համար այս աշխատավայրին կապը երկրի հետ՝ ինքնաշարժի ճամբայ մը կը բարձրանայ մինչեւ Սեւ լիճ :

— Ի՞նչ նպաստ կրնան բերել երկրագնդի արուեստական արբանեակները տիեզերական ճառագայթներու ուսումնասիրութեան մէջ :

— Անշուշտ արուեստական արբանեակները կրնան ծանօթութիւն հայթայթել տիեզերական նախնական մասնիկներու մասին, բայց եւ այնպէս անոնք դեռ չեն կրնար փոխարինել մեր ծանր եւ բարդ գործիքները, զորս զետեղած ենք երկրագնդի վրայ :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՍԷՆ ԺՈԶԷՖ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄԲԻՈՆ

ԴԱՍԱԽՕՍ՝ Հ. Ց. ՄԸՍԸՐԵԱՆ

Նոյեմբեր 9ին կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան, Հայր Մըսըրեան, Արեւելեան Դպրութեանց Կաճառի Հայագիտական Ամբիոնին 26րդ տարեշրջանին բացումը կատարեց՝ նիւթ ունենալով՝

1.— Հանգուցեալ պատմաբաններու՝ Գ. Գիւզալեանի, Ա. Սաֆրաստեանի եւ Ն. Մաքսուտեանի յիշատակը :

2.— Հայ Բժշկական Մատենագրական Ոսկեդարը :

×

Խոր յուզումով յարգելի դասախօսը ոգեկոչեց վաստակաւոր պատմաբան եւ դասախօս Գ. Գիւզալեանի յիշատակը : Երկար տարիներու մերտ բարեկամութիւնը, յուզումի եւ զորովի շեշտ մը կը դընէր իր ձայնին մէջ :

Հակիրճ կենսագրականէ մը վերջ, Հ. Մըսըրեան թուեց Գ. Գիւզալեանի ձգած պատկառելի գործին հատորները, համառօտ կերպով ընորոշելով անոնց բովանդակութիւնն ու արժէքը : Վեր առաւ պատմաբանին յատկանիշները, զայն ներկայացնելով իբրեւ անխոնջ ընթերցող մը եւ «մաածող ու որոճացող» միտք մը :

Շատ համառօտ կերպով ներկայացուց նաեւ միւս երկու պատմաբանները, շեշտելով՝ հակառակ կարգ մը վերապահութիւններու, անոնց մատուցած ծառայութիւնը Հայոց պատմութեան :

Ապա անցաւ երկրորդ նիւթին: Հայ բժշկական մատենագրութեան ոսկեդարը կը համընկնայ 15րդ դարը, բսաւ ան, եւ ունի իր Լուսաւորիչը՝ Ամիրտովլաթ՝ համազգային արժէքով: Այս հմուտ բըժիշկը խրացուցած է, արաբական, յունական եւ լատինական բոլոր գիտական տեսակէտները, գրած է բազմատեսակ բժշկական հատորներ, յաճախ անձնական եզրակացութիւններ եւ տեսակէտներ պարզելով, եւ նոյն իսկ նախապաշակելով արդի բժշկական գիւտերը :

×

Մինչ Հայր Մըսըրեան կը խօսի իր սիրելի Ամբիոնին առջեւ, մտածումս կ'երթայ հեռուները... կը մտնէ անցեալին մէջ... ու աչքերուս առջեւ կը պատկերանան Արեւելեան Դպրութեանց Կաճառին հիմնադրութեան առաջին տարիները ... Հոն է Հայր Մըսըրեան՝ աշխոյժ ու կայտառ, եռանդով լեցուն կը խօսի իր աշակերտներուն :

×

Տարիները անցան... Հայր Մըսըրեան ճերմկած է, ձայնը դողդոջ՝ բայց աչքերուն մէջ նոյն եռանդը կը փայլի մանաւանդ երբ իր սիրելի նիւթին մէջ կը մտնէ, կը վերագտնէ իր կորովը:

27 տարի առանձին վարել այս Ամբիոնը, վիթխարի գործ մըն է, որ բացառիկ կամք եւ յարատեւութիւն կը պահանջէ, բայց եւ մանաւանդ սէր ու հաւատք :

Հայր Մըսըրեան ազգային արժէքներուն հաւատարիմ եւ անխոնջ պահապանն է :

Ե. Ա.

ԿՐԹԱԿԱՆ – ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի մը օրէն լոյս կը տեսնէ գրքոյկ մը, զոր հրապարակ կը հանէ Փարիզի Եկեղեցւոյ Կրթական Կեդրոնական Յանձնաժողովը :

Նկատի առնելով Ֆրանսահայ միօրեայ դասարաններուն ծրագրային եւ ուսուցման միօրինակութեան կարեւորութիւնը, ինչպէս նաեւ ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու աշխատանքը դիւրացնելու նպատակայարմարութիւնը, Կրթական Կեդրոնական Յանձնաժողովին ձեռնարկը գնահատութեան եւ քաջալերութեան արժանի է :

Տարիներէ ի վեր խորհուած էր նման գրքոյկի մը հրատարակութիւնը: Նոյնիսկ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական եւ Մշակութային Մարմինը մտածած եւ պատրաստած էր նման ձեռնարկ մը, սակայն մինչեւ հիմա տպագրութիւնը իրականացած չէ :

Եկեղեցւոյ Կրթական Կեդրոնական Յանձնաժողովին լոյս ընծայածը երեք գլուխներէ կը բաղկանայ .—

Ա.— Ուսման ծրագիր Ֆրանսահայ միօրեայ դասարաններու :

Բ.— Մայրենի լեզուի եւ ուրիշ առարկաներու ուսուցման ուղեցոյց (Մեթոտաբանութիւն) :

Գ.— Հայեցի դաստիարակութեան համար ուրիշ կարեւոր ազդակներ :

Կը խորհինք որ ուրիշ ձեռնարկներու կարգին, այս ալ իր նպաստը պիտի բերէ ազգապահպանման անյետաձգելի խնդրին :

Եւ սակայն ցաւը հոն է որ մայրենի լեզուին հետեւող աշակերտները հետզհետէ կը պակսին, վկայութեամբն իսկ մեր ուսուցիչ – ուսուցչուհիներուն :

Այս տխուր իրողութեան առաջին պատասխանատուներն են ծնողները :

Շաբթուան մէջ կէս օր մը կամ ամբողջ օր մը, մանաւորապէս հինգշաբթի օրերը, ինչո՞ւ չյատկացնել մայրենի լեզուին ուսուցման: Ինչո՞ւ համար մատղաշ տարիքէն իսկ անոնց չտալ հայերէն լեզուին ճաշակը, որպէսզի երբ աւելի մեծնան գլան նաեւ հայ գրականութեան ու հայ մշակոյթին գեղեցկութիւնները :

Ակնարկուած գրքոյկին մէջ կան ուրիշ ազդակներ, որոնց շնորհիւ մեր ծնողները գրական գործի պիտի մղուին, պէտք է որ մղուին, աւելի շօշափելի արդիւնք ձեռք բերելու համար :

Արտասահմանէն եկող մեր հայրենակիցները բախտաւորութիւն կը նկատեն Դպրոցասէրի պէս հաստատութեան մը գոյութիւնը, եւ կը զարմանան որ վարժապետները եւ արուարձանները բնակողները քիչ չափով կ'օգտուին անկէ, որ Փարիզի մօտ, Ռէնսիի մէջ, գեղեցկագիր եւ օդասուն վայրի մը մէջ հաստատուած է օժտուած ըլլալով բոլոր յարմարութիւններով :

Շրջապատուած ըլլալով ընդարձակ պարտէզով եւ խաղավայրով մը, մեր աղջիկները ոչ միայն Ֆրանսական լիսէի մը ծրագրէն կ'օգտուին, այլեւ հայեցի դաստիարակութեան մը բոլոր առաւելութիւնները կը վայելեն: Հայերէն լեզու, հայ գրականութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն, հայերէն երգ եւ արտասանութիւն կը դասաւանդուին մասնագէտներու կողմէ, ինչպէս մնացեալ բոլոր առարկաները՝ Ֆրանսացի ուսուցիչներուն կողմէ :

Վերջին երկու տարուան մէջ Դպրոցասէրի աշակերտուհիները Պրէվէի եւ նախակրթարանի քննութիւններուն մէջ յաջողութիւններ ձեռք բերին :

Ոչ միայն Փարիզէն եւ շրջակայքէն այլեւ Ֆրանսական ուրիշ գաւառներէն եւ հեռաւոր երկիրներէն աշակերտուհիներ արձանագրուած են: Կը լսենք որ տակաւին տրամադրելի տեղեր կան: Հաստատութիւնը հոգածու է մաքրութեան եւ սնունդի տեսակէտով: Եւ խորհիլ որ տնտեսական եւ կեանքի սղութեան աննըպաստ պայմաններուն մէջ, աշակերտական թոշակները մատչելի են նոյնիսկ համեստ քսակներու համար, տարեկան հարիւր յիսուն հազար ֆրանք, ուսում, սնունդ, բնակութիւն, հայեցի դաստիարակութիւն :

Դպրոցասէրը իր խնամակալութիւնն ունի: Կը լսենք որ պակաս անդամները շուտով պիտի լրացուին: Վերջին տարին կազմուեցաւ նաեւ ծնողական ժողով մը, որուն նպատակներէն մէկն ալ աշակերտութեան թիւը աւելցնելն է, ինչպէս նաեւ ուրիշ նպատակայարմար ձեռնարկներ կը սպասուին իրենց գործունէութենէն: Բովանդակ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ Աղջկանց հայեցի դաստիարակութեան նուիրուած միակ հաստատութիւնն է Դպրոցասէրը: Կար ժամանակ երբ հարիւրաւոր հայ որբեր կը խնամուէին նոյն հիմնարկութեան մէջ, որուն ութսունամեակը շուտով պիտի լրանայ: Բարեբախտաբար ներկայիս որբեր չունինք: Բայց ուսման կարօտ բազմաթիւ հայ աղջիկներ ունինք, որոնց համար հայ ծնողները պէտք է գիտակցօրէն մտածեն եւ յանձն առնեն նիւթական զոհողութիւններ: Բազմաթիւ հայրենակցական Միութիւններ գոյութիւն ունին ամէն կողմ: Մէկ մէկ աշակերտուհիի պաշտպանութիւնը, կրթուած հայ մայր մը աւելի ունենալու նպատակին կը ծառայէ :

Ահաւասիկ ճշմարիտ եւ իրական հայրենասիրութիւնը, որուն համար երախտապարտ պիտի ըլլան նոր սերունդի երիտասարդները :

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (299)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Որպէս զի այսպիսի անախորժութիւններ չպատահէին, մեծատունը շտապում է կատարել դէրվիշի պահանջը, իսկ նա իր ստացած գումարը բաժանում է աղքատներին, եւ հեռանում է:

Մեր մտած վրանը, իրաւ է, դէրվիշի տաղաւարի նման էր, բայց նրա մէջ բընակուողը դէրվիշ չէր: Նա մի հոգեւոր անձն էր, որին Ալլահը շնորհել էր գուշակութեան ոգի :

Նա նստեց վրանի այն կողմը, որտեղ դրած էր նրա գիրքը. ես եւ Ասլանը տեղաւորուեցանք նրա աջ եւ ձախ կողմերում :

— Դուք կարդում էիք, — ասաց Ասլանը, — մենք ձեզ խանգարեցինք :

— Կարդալու ժամանակ շատ կ'ունենամ, — պատասխանեց նա նուաղած ձայնով, — իսկ այժմ Աստուծոյ հիւրերի հոգսը ամենակարեւորն է ինձ համար :

«Գուշակողը» մեծ հռչակ էր ստացել Քրդերի մէջ. ամենահեռաւոր տեղերից գալիս էին նրա մօտ. ընծաներ էին բերում եւ զանազան հարցմունքներ էին անում: Իր ստացած ընծաները նա բաժանում էր աղքատներին, իսկ ինքը ապրում էր աղքատներին մէջ: Կերակրւում էր միայն ցամաք հացով ու պարզ ջրով: Միս ամենեւին չէր ուտում : Նրա մասին կազմուել էին Քրդերի մէջ շատ առասպելներ, որոնք վերաբերում էին նրան զանազան հրաշագործութիւններ : Շէյխը չափազանց յարգում էր նրան, եւ համարեա իր բոլոր գործերի մէջ դիմում էր նրա խորհուրդներին: Տարին մի անգամ ամբողջ քառասուն օր անյայտանում էր նա. ասում էին, որ «չիլլա» է մտնում, այսինքն իջնում է մի խոր վիրապի մէջ, եւ այնտեղ, առանց ուտելու եւ առանց խմելու, խորհրդակցում է ոգիների հետ կամ երկնային տեսիլքներ է տեսնում :

Վրանի մէջ, լապտերի լուսով, ես նորից ուշադրութեամբ սկսեցի քննել նրա դէմքը: Այդ դէմքը, ինչպէս երեւում էր, ծերունու առոյգ հասակում խիստ գաժան արտայայտութիւն է ունեցել. բայց նրան նշոյլն անգամ չէր մնացել այժմեան մեղմ եւ հեզ գծերի մէջ: Ժամանակը, ծերութիւնը եւ հոգեւոր կոչումը, որպէս մեղմացրել էին նրա սիրտը, այնպէս էլ դէմքին տուել էին խիստ բարի եւ առաքինական արտայայտութիւն : Բայց երբ նա յետ էր քաշում լայն ճակատի վրայ թափուած մազերը, նրա դէմքը կրկին ահռելի էր դառնում: Կարծես, այդ ճակատի վրայ դրուած լինէր մի սեւ դրոշմ, որ պահում էր իր մէջ մի մռայլ գաղտնիք: Ճակատի մէջտեղը հիկացրած երկաթով այրել ու խարել էին. տեղը մուգ – շագանակի գոյն էր ստացել: Յանցաւորներին, մահապարտների ճակատները միայն կրում են այս տեսակ նշաններ: Բայց նրա մասին խօսւում էր, թէ մի անգամ անհաւատների ձեռքը գերի է ընկել եւ նրանք են այդպէս արել :

Ասլանը խօսակցութիւնը դարձրեց նրա մօտ դրած գրքի վրայ, հարցնելով, թէ ի՞նչ գիրք է :

— Արաբերէն մի աստուածաբանական գիրք է, — պատասխանեց նա: — Գրագիտութիւնը Քրդերի մէջ դեռ չէ տարածուել. հոգեւորականներին անգամ կարելի է անգրագէտ համարել, Արաբական լեզու իմացողները այնքան սակաւ են, որ մատով են ցոյց տալիս: Բոլոր ցեղերի մէջ գիտէ այդ լեզուն մեր շէյխը միայն, եւ բացի նրանից՝ մի քանի հոգի :

— Իսկ դո՞ւք :

— Ես այժմ կատարելապէս տիրապետում եմ այդ լեզուին եւ կարդացել եմ շատ գրքեր: Մեծ աշխատութիւն էր պէտք, մինչեւ սովորեցի: Ես սկսեցի ծերութեան հասակում, բայց այդ դժուարին լեզուն լաւ սովորելու համար՝ ամբողջ կեանք է հարկաւոր: Շէյխը մեծ համարում ունի դէպի իմ գիտութիւնը. հանդիսաւոր օրերում, երբ ինքը պէտք է քարոզ կարդայ, շատ անգամ ինձ է առաջարկում ամբիոն բարձրանալ :

— Ուրեմն դուք նրան օգնականի պաշտօ՞ն էք կատարում :

— Քրդերը ինձ ընդունում են, որպէս նրա երկրորդականը, որպէս նրա փոխանորդը: Բայց ես այդ մասին շատ համեստ եմ: Ինձ համար չէ ոչ փառքը, ոչ ստացածը. ինձ բաւական է այդ անշուք տաղաւարը, որի մէջ հոգեւոր մխիթարութիւն եմ գտնում :

Ես աչք ածեցի նրա տաղաւարի շուրջը. ամէն կողմում երեւում էր սաստիկ չքաւորութիւն : Այդ մարդը, որ այնքան համարում ունէր, որին այնքան հաւատում էին, կարող էր շրջապատել իրան ամէն տեսակ բաւականութիւններով, կարող էր հարստութիւն դիզել, բայց նա, որպէս վերեւում յիշեցի, իր ստացածը բաժանում էր աղքատներին եւ ինքը ապրում էր կատարեալ անձնուրացութեան մէջ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՀԱՄԷՏ Ե. ամանորական իր ճառը խօսեցաւ՝ գահակալութեան 31րդ տարեդարձին եւ աքսորէ վերադարձին երրորդ տարեդարձին առիթով: Մարոքի թագաւոր յայտարարեց թէ օտար ուժերը այլեւս պէտք է հեռանան իր երկրէն: Գահակալութեան 37րդ տարեդարձին առիթով Մոհամէտ Ե. շնորհաւորական նամակ մը ստացաւ Նախագահ Քօթիէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն խիստ խմբագրական մը գրած է, ուր կը յայտարարուի թէ «Արեւմտեան երկիրներու ղեկավարները կը սխալին, եթէ կը մտածեն թէ Պերլինի մասին Խ. Միութեան պատրաստած ծրագիրը կախում ունի իրենց համաձայնութենէն »:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարար Տըլըս յայտարարեց թէ Խ. Միութեան հետ համաձայնելու հաւանականութիւնները աւելցած են եւ Ուաշինկթըն միշտ կողմնակից է օգտակար դաշինքներ կնքելու գաղափարին, այսուհանդերձ, աւելցուց ան, մենք պէտք է պայքարինք համայնավար տիրապետութեան դէմ, որովհետեւ այդ վարչակարգը կը կաշկանդէ մարդոց ազատութիւնը :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Նիուզվիք»ը կը գրէ թէ ֆրանսական հիւլէական ռումբը գոյութիւն ունի արդէն, բայց անոր ուժը «նախնական» է, այսինքն՝ 1945ին Ամերիկայի կողմէ Հիրոշիմայի վրայ արձակուած ռումբին համազօր եւ մօտ մէկ թոն աւելի ծանր անկէ :

ԻՐԱՔ պոյքոթի կ'ենթարկէ ֆրանսական ապրանքները. արդարեւ, պաշտօնական շրջաբերականով մը կառավարութիւնը կը թելադրէ առեւտրականներուն՝ որ ֆրանսական ապրանք չներածեն եւ համաձայնագիրներ չկնքեն ֆրանսական ընկերութիւններու հետ :

ՄԱԿի մէջ Խորհրդային կառավարութիւնը նոր առաջարկ մը բրաւ՝ մթնոլորտին օգտագործման համար, այս առիթով Լոճ յայտարարեց թէ «առաջարկը նշան մըն է, որ Խ. Միութիւնը պատրաստ է այս մարզին մէջ խաղաղ գործակցութեան համաձայնագիր մը կնքելու համար »:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր ցոյցեր եղան եւ ոստիկանութիւնը բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարեց. Կիպրոսի Յոյները բողոքեցին որ բրիտանական իշխանութիւնները զիրենք գործէ զրկեցին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը ՄԱԿի իր ներկայացուցիչներուն հրահանգած է որ ետ առնեն Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ տրուած բողոքագիրը : Ինչպէս ծանօթ է, անցեալ Մայիսին Սամի Սոլհի կառավարութիւնը բողոքած էր Ապահով. Խորհուրդին՝ Գահիրէի դէմ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ հասած կիսապաշտօնական լուրերու համաձայն, համայնավարները փորձած են պետական հարուած մը ընել Սուրիոյ մէջ, բայց ձախողած: Բազմաթիւ մաքրագործումներ կը սպասուին :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ նոր ընկերվարականներ ձերբակալուած են, Մատրիտէն վերջ. իսկ այլ շրջաններու մէջ բազմաթիւ կասկածելիներ հարցաքննուած : Ձերբակալուողներուն մէջ կը գտնուին Համալսարանի դասախօս մը եւ նախկին նախարար մը: Ընկերվարական կուսակցութիւնը արգիլուած է Սպանիոյ մէջ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Վարչապետ Ռիֆայ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Ամմանի կառավարութիւնը Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ տուած բողոքագիրը ետ առած է Ապահովութեան Խորհուրդէն: Մէկ ժամ ետք, մամուլի ասուլիս մը տալով, Հիւսէյն Թագաւոր հաստատեց իր Վարչապետին յայտարարութիւնը, շեշտելով թէ այդ քայլը առած են, որովհետեւ միշտ կը մտածեն եղբայրական գործակցութիւն ունենալ արաբական երկիրներու հետ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ արձակեցին միջերկրային Աթլաս հրթիռ մը, որուն բոցերը հինգ քիլոմեթր հեռուէն տեսանելի էին Ֆլորիտայի մէջ: Հրթիռին արագութիւնը ժամանական 24.000 քիլոմեթր է, ծանրութիւնը՝ հարիւր թոն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆրանսական նախկին դեսպանը՝ Ժան – Փոլ Կարնիէ Աքշէհիրի պատուակալ քաղաքացիի կոչում ստացած է Թրքական կառավարութեան կողմէ, Նասրէտտին Հոճայի գործերը թարգմանելով Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս Թուրք մը ծանօթացուցած ըլլալուն համար ...:

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին հայ գիրոցի սրահը :

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 րիւ տը Վիրոֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ):

Ճաշագին 600 ֆրանք:

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արղութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Զաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, ընկերներ Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աթանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի անմոռաց յիշատակին :

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան :

Եկեղեցին եւ սրահին հասցէն.— 4 Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն կայարանը :

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ :

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15էն, Քաթր Պիւիսօն Փրբի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լոնտոնէն Պ. Դարաեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իր այցելութեան առթիւ: Իսկ Օրլիէն Պ. Ժամկոչեան հազար ֆրանք :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ: Կը խօսի՝ ընկեր Աշոտ Խաչատրեան: Նիւթ՝ «Նոյեմբերեան դէպքերը »:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Քիւթիւքեան եւ զաւակը, Սարգիս Քիւթիւքեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ. իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՀ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին, քրոջ եւ եղբօրաղջկան՝ ԱՆԱՀԻՏԻ յիշատակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ և ՊԱՇՏՕՆ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Քիլէրճեան եւ իրենց զաւակները իրենց հօրեղբօրորդիին՝ ԳԵՐԱՊԱՏԻՒ ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆի կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի, ժամը տասին, հոգեհանգստեան պատարագ ու պաշտօն կատարել կու տան Լիոնի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին, 78, Ռապլէ փողոց: Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Երդ Թաղապետական սրահին մէջ, Րիւ տը Սէզ, նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Մշակութային Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն: Կը խօսի Փրոֆ. Գ. Խայիկեան (Մարսէյլէն) որ պիտի տայ նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանէն :

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տը Կլոպի սրահը :

Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի վարչութենէն որ իր բոլոր անդամներով ներկայ ըլլայ այս կարեւոր ժողովին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր

ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԱՆ հանրածանօթ նուագախումբով

Հայկական սիրուն աթոաքսիոններով

Մուտք 600 ֆր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ Passy 64-90

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ Պ. Յ. Տէր – Յակոբեանի, որ տեղի պիտի ունենայ այս Շաբաթ երեկոյեան, ժամը վեցին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, Հայաստանէն իր վերադարձին առթիւ: Զրոյց՝ Հայաստանի արդի վիճակին մասին :

ԼԻՍԷ ՔՈՆՏՈՐՍԷԻ ՄԷՋ, ՁՐԻ

Դասընթացք հայերէնի եւ այլ ճիւղերու: Ասօսիասիօն փլիօթէքնիք, ճանչցուած իբրեւ օգտաշատ ձեռնարկ, իր ուսուցման ծրագրին մէջ տեղ կու տայ հայերէնի դասաւանդութեան: Կ'ուսուցուին՝ լեզու, գրականութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն: Դասախօս նշանակուած է գրագէտ՝ Թ. ԳԱՌՆԻԿ որ կը տանձնէ նաեւ մասնաւոր դասեր, բացի հայերէնի ճիւղէն, իտալերէնի եւ գերմաներէնի:

Հայերէնի դասընթացքը սկսած է Հոկտեմբեր 15էն եւ կը շարունակուի ամէն չորեքշաբթի եւ ուրբաթ ժամը (19 – 21):

Արձանագրութեան միանուագ ծախք տարեկան 700 ֆրանք, որ իրաւունք կու տայ հետեւելու դասաւանդուած միւս ճիւղերուն, գանազան օտար լեզուներ, գիտութիւն, փիլիսոփայութիւն, ընկերային նիւթեր եւն.: Փափաքողներուն ծրագիրը ձրի կը տրուի :

Դիմել՝

Association Philotechnique
47, Rue Saint André des Arts
(Մէթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն):

Հինգշաբթի եւ Շաբաթ 14 – 16, Երկուշաբթի 18.20, հեռաձայն Տանթօն 48.28, 44.14: Հայերէնի, իտալերէնի, գերմաներէնի դասերուն համար դիմել՝ Թ. Գառնիկեան, 8 րիւ Նոթր Տամ տը Լոռէթ՝

Որբունիի ճաշարանը, կամ՝ նոյն հասցէին, Օր. Զ. Սրապեանի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, ժամը 4 – 6 :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Կոտայքի շրջանին Բաղգիւղէն Յուսիկ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վարդան Շահումեան, Արտաշէս Շահումեան, Աբրահամ Շահումեան: Տեղեկացնել Յակոբ Մկրտիչեանի, 3 Րիւ Մարէշալ Ժոֆրը, Էքս ան Փրովանս, (Պուշ տիւ Ռօն) Ֆրանսա :

×

Հայկուհի Էքմէքճեան, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Մարիամ, Կեսարիա ծնած: 1922ին Իզմիրէն Ֆրանսա անցած է: Իրմէ լուր առնուած է մինչեւ 1938 : Տեղեկացնել եղբօրը Անդրանիկ Էքմէքճեանի, (Գալֆայեա) Տիկին Մանուկեանի միջոցով, 76 Ավընիւ Փասքէօր լէ Լիլա, (Սէն):

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

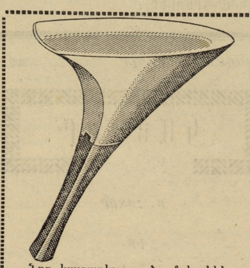
Այս Կիրակի Ընծայման տօնին առթիւ, երեկոյեան ժամը վեցին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Յովհ. Վ. Փարթամեան, Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ (148 Րիւ տը լ'Էկալիթէ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Թաղէոսեան Աշոտ Օհանի, Հայաստանի Հոկտեմբերեան շրջանի Քալագարխ գիւղացի, որ մասնակցած է Բ. համաշխարհային պատերազմին, գերմանական ճակատին վրայ :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ :

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 21 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8349 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4150

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՇԻՆԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՔԱՆԴԵՆ

Քիչ անգամ կը հրատարակենք էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի «Հաղորդագրութիւն»ը «Մայր Աթոռում գումարուած եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով»ի մասին :

Առաջին անգամ աչքի կը զարնէ այն պարագան, որ խորհրդակցական *բնոյթ տրուած է այս հաւաքոյթին : Շատ հաւանական է ասիկա : «Եպիսկոպոսական ժողով»ը օրինական հանգամանք մը չունենալով, չէր կրնար վճռական եւ պարտադիր որոշումներ տալ :*

Ուրեմն գումարուած ժողովը անպաշտօն ըլլալով, իր քննութեան առած « մի շարք հրատապ եւ այժմէական հարցեր»ու մասին ընդունած «համապատասխան որոշումներ»ը «բարեյոյս» բաղձանքներէ անդին չեն կրնար անցնիլ :

Ժողովին մասնակցող եպիսկոպոսներէն վեցը խորհրդային երկիրներու բնակիչ են (երեքը Գեր. Հոգ. Խորհուրդէն, մէկը Ճեմարանի վերատեսուչ, մէկը Մայր Աթոռի միաբան, վեցերորդն ալ Վրաստանի Թեմի առաջնորդ) : Զարմանալի է, որ Հայաստանի, Ատրպէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի թեմերը եպիսկոպոս առաջնորդներ չունին (իսկ եթէ ունին, ժողովին չեն մասնակցած) :

Մնացեալ ութ եպիսկոպոսներէն երկուքը Կիլիկեան Աթոռի միաբանութենէն արտաքսուածներ են (Խադ արք. եւ Շաւարշ եպս.) : Երկուքը Հիւս. Ամերիկայէն, մէկը Եւրոպայէն, մէկը Եգիպտոսէն, մէկը Իրաքէն եւ ութերորդն ալ «Հեռաւոր Արեւելք»ը կը ներկայացնեն :

Ուրեմն ժողովէն կը բացակայէին կարգ մը էջմիածնական թեմակալ եպիսկոպոսներ, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի պատրիարքութեանց ներկայացուցիչները : Գաղտնիքի ժողովը այս տեսակէտէն ալ «պատկառելի» էր :

Վեց նիւթի մէջ խորհրդակցական ժողովը քննած է «Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցու յետագայ կազմակերպման եւ զարգացման հետ կապուած մի շարք հրատապ եւ այժմէական հարցեր» :

Ասոնց մէջ ամէնէն կարեւորն է «Ազգային – եկեղեցական Սահմանադրութեան նախագիծ»*ը, որ բոլոր թեմերուն պիտի ղրկուի « ի գիտութիւն եւ ի քննարկում» : Լսելէ ետք զանազան շրջաններու դիտողութիւններն ու նոր առաջարկները, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը պիտի կազմէ վերջնական նախագիծը, որ պիտի վաւերացուի 1960ին գումարուելիք* Ազգային Եկեղեցական սրբազումար ժողովին *կողմէ :*

Ազգային նոր Սահմանադրութիւն մը ունենալու անհրաժեշտութիւնը քանիցս շեշտած էր Վեհ. Վազգէն Ա. դէպի արտասահման կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին :

Ըստ իր համոզման, գոյութեան իրաւունք ունենալէ զրկուած է ո՛չ միայն Պոլոժենիան, *այլ նաեւ՝ Ազգային Սահմանադրութիւնը : Մէկը ցարին, միւսը Սուլթանին կողմէ տրուած Հայութեան երկու հատուածներուն : Այժմ, որ ո՛չ ցար կայ եւ ո՛չ ալ սուլթան՝ այս երկու ազգային հիմնական օրէնքներն ալ պէտք է թաղուին ընդմիշտ, կը տրամաբանէր :*

Պոլոժենիայ*ին մասին երկու կարծիք չկայ : Անիկա պարտադրուած է արեւելահայերուն՝ ցարական ընդհանուր բռնութեան կողմէ : Անոր դէմ պայքարած են Հայութեան բոլոր հոսանքները՝ նոյնիսկ ցարական վարչաձեւին ամենադաժան օրերուն :*

Գալով Ազգային Սահմանադրութեան, անիկա բոլորովին կը տարբերի ռուսական Պոլոժենիայ*էն : Անոր հեղինակները Ֆրանսայի 1848ի յեղափոխութեան ականատես վկաներ եւ 1789ի մեծ յեղափոխութեան ժողովրդավարական – ազատական գաղափարներով տոգորուած՝ Հայ ժողովուրդին տուին այնպիսի Սահմանադրութիւն մը, որ նոյնիսկ այսօր — դրեթէ մէկ դար վերջ — կրնայ նախանձը շարժել բազմաթիւ յառաջացեալ, ժողովրդավար երկիրներու :*

Ազգային Սահմանադրութիւնը ցարդ ի զօրու է ո՛չ միայն Թուրքիոյ մէջ, ուր ծնաւ, այլ արտասահմանի էջմիածնական բոլոր թեմերուն մէջ :

Վեհ. Վազգէն Ա. իր արտայայտած մտքերով պարզապէս ջուր կը լեցնէր Թրքական ջաղացքին : Ազգային Սահմանադրութեան ուրացումը կրնար առիթ տալ Անգարայի կառավարութեան՝ միջամտելու մինչեւ թաղելու փոքրամասնութեանց իրաւունքները, որոնք պաշտօնապէս ճանչցուած են 1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագրով :

Սփիւռքի Հայութիւնը անհամբեր կը սպասէ մեր դերաշնորհներու պատրաստած նոր Սահմանադրութեան նախագիծին՝ տեսնելու համար որ կը շինե՞ն թէ կը քանդեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱ Կ՚ԵՐԹԱՅ

ՏԸ ԿՈԼ – ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 26ԻՆ

Կառավարական շրջանակները պաշտօնապէս յայտարարեցին Չորեքշաբթի իրիկուն թէ վարչապետ Նոյեմբեր 26ին Գերմանիա կ՚երթայ նոր տեսակցութիւն մը ունենալու համար վարչապետ Ատենաուըրի հետ : Տը Կոլին պիտի ընկերանայ ելմտական նախարար Փինէ :

Որքան որ այս տեսակցութիւնը տեսակ մը փոխ – այցելութեան բնոյթ կրէ, նոր անակնկալ մը եղաւ քաղաքական շրջանակներուն :

Պատճառը յստակ է, Գերմանիա եւ Ֆրանսա կ՚ուզեն խօսիլ Եւրոպայի մասին եւ անշուշտ ազատ փոխանակութեան հարցին շուրջ, որ շարք մը տարակարծութիւններ առեղծեց արդէն Անգլիոյ հետ : Անակնկալ՝ նաեւ երբ նկատենք որ իշխանութեան գլուխ գալէն ասդին զօրավարին առաջին ճամբորդութիւնն է՝ արտասահման : Այս տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հասարակաց Շուկայի վեցերու հանդիպումէն ճիշդ առաջ : Երկու վարչապետները պիտի խօսին անշուշտ Պերլինի մասին : Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ատենաուըրի ամառնային բնակավայրը՝ Պատ Տիւրխայմ :

Այս այցելութեան լուրը որ առաջարկուած է Ֆրանսայի կողմէ բաւական յուզում յառաջ բերաւ նաեւ անգլիական շրջանակներու մէջ : Արդարեւ Լոնտոն կը մտածէ թէ այս ձեւով Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ անհամաձայնութիւնը կը մեծնայ փոխանակ մեղմանալու : Միւս կողմէ Անգլիա որ կը յուսար թէ Եւրոպայի վեցերու (Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Պէնէլիւքս) յարաբերութիւնները շատ սերտ չեն, նոր առիթ մը կ՚ունենայ տեսնելու թէ ընդհանուր ցամաքային Եւրոպան կենդանի եւ համերաշխ է :

× Վարչապետ Ատենաուըր խօսք առնելով Քրիստոնեայ Ժողովրդավար Միութեան մէկ ժողովին ըսաւ.— Եւրոպան չի կրնար դիմադրել Ռուսիոյ, եթէ Ամերիկացիները պատրաստ չեն պաշտպանելու անոր ազատութիւնը » : Վարչապետը շեշտեց անգամ մը եւս իր կառավարութեան սերտ գործակցութիւնը Ատլանտեան Ուխտէն ներս եւ աւելցուց .— առանց առողջ եւ ուժեղ Ֆրանսայի մը չի կրնար Եւրոպա գոյութիւն ունենալ, այս իսկ պատճառով ուժով եւ առողջ ֆրանսական պետութիւն մը, մեզի դաշնակից, անհրաժեշտ է մեզի :

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի օրուան մեր խմբագրականով արձագանգ եղած էինք «*Եպիսկոպոսական Պատգամ*»ի մը, զոր վերջերս էջմիածնի մէջ հաւաքուած կարգ մը եպիսկոպոսներ ուղղած էին «հայ եկեղեցւոյ բոլոր հաւատացեալներուն եւ եկեղեցականներուն» :

Այս մասին «Մայր Աթոռ Ս. էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր խորհուրդ»ը խմբագրութեանս ղրկած է 12 Նոյեմբեր թուակիր հետեւեալ «Հաղորդագրութիւն՝ հրապարակման խնդրանօք» :

(*Կարդալ այսօրուան խմբագրականը*) :

1958 *Թուականի Հոկտեմբեր ամսի* 16–23*ին Մայր Աթոռում, Վեհ. Հայրապետի բարձր նախագահութեան տակ եւ հանդիսաւոր իրադրութեան մէջ, գումարուեց Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցու Եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողով :*

Վեհափառ Հայրապետի բարեբաստիկ ծննդեան յիսնամեակի եւ գահակալութեան երրորդ տարեդարձի յոբելենական հանդիսութիւնների առթիւ Մայր Աթոռում գումարուած Եպիսկոպոսական Խորհրդակցական Ժողովը քննութեան առաւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցու յետագայ կազմակերպման եւ զարգացման հետ կապուած մի շարք հրատապ եւ այժմէական հարցեր եւ ընդունեց համապատասխան որոշումներ :

Մայր Աթոռում գումարուած Եպիսկոպոսական Խորհրդակցական Ժողովը ունեցաւ հերթական վեց նիստ :

Եպիսկոպոսական խորհրդակց. ժողովին մասնակցում էին 14 *բարձրաստիճան հոգեւորականներ, որոնց թւում .*

1. *Կիլիկեան Աթոռի Կաթ. Տեղ. Ամենապատիւ Տ. Խադ Արք. Աճապահեան :* 2. *Եգիպտոսի թեմի առաջնորդ Մամբրէ Արք. Սիրունեան :* 3. *Հիւսիսային Ամերիկայի Հայոց Արեւելեան Թեմի առաջնորդ Մամբրէ Արք. Գալֆայեան :* 4. *Մայր Աթոռի միաբան Վահան Արք. Կոստանեան :* 5. *Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի ատենապետ եւ Մայր Տաճարի լուսարարապետ Սահակ Արք. Տէր Յովհաննիսեան :* 6. *Հոգեւոր Ճեմարանի վերատեսուչ Հայկազուն եպս. Աբրահամեան :* 7. *Եւրոպայի Հայոց Հայրապետ. պատուիրակ եւ Ֆրանսայի առաջնորդ Սերովբէ եպս. Մանուկեան :* 8. *Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ Վարդան եպիսկ. Տէր Սահակեան :* 9. *Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ Եղիշէ եպս. Այնթափլեան :* 10. *Դամասկոսի թեմի առաջնորդ Շաւարշ եպս. Գույումճեան :* 11. *Հեռաւոր Արեւելքի Հայրապետական պատուիրակ Ասողիկ եպս. Ղազարեան :* 12. *Քալիֆորնիայի Հայոց առաջնորդ Բարգէն եպս. Վարժապետեան :* 13. *Վրաստանի թեմի առաջնորդ Գեր. Կոմիտաս եպիսկ. Տէր Ստեփանեան :* 14. *Իրաքի Թեմի առաջնորդ Զգօն եպս. Տէր Յակոբեան :*

Ժողովի առաջին նիստում կազմուեց եւ միաձայն հաստատուեց հետեւեալ օրակարգը .

1. *Վեհափառ Հայրապետի եռամեայ գործունէութեան զեկուցումի ընթերցում :* 2. *Ազգային – եկեղեցական սահմանադրութեան նախագծի քննարկում :* 3. *Ազգային – եկեղեցական ժողովի գումարում :* 4. *Կիլիկեան Աթոռի տագնապ* 5. *Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքական Աթոռի կացութիւն եւ Եղիշէ եպս. Տէրտէրեանի հարց :* 6. *Հայ եւ Քոյր եկեղեցիների յարաբերութեան խնդիր :* 7. *Հայ Եկեղեցու նոր սրբերի սրբացման կանոնների ուսումնասիրութիւն եւ հաստատում :* 8. *Աստուածաշունչի աշխարհաբար թարգմանութեան եւ տպագրութեան խնդիր :* 9. *Հայ եկեղեցական երաժշտութեան հրատարակութեան խնդիր :* 10. *Մաշտոցի վերանայում (պսակ, մկրտութիւն, թաղում) :*

Եպիսկոպոսական ժողովը ձեռնհաս կերպով քննութեան առաւ օրակարգի բոլոր խնդիրները եւ ընդունեց համապատասխան որոշումներ :

Եպիսկոպոսական ժողովը իր Գ. Դ. եւ Ե. յաջորդական նիստերի ընթացքում հանգամանօրէն եւ յօդուած առ յօդուած քննարկեց Ազգային – եկեղեցական սահմանադրութեան ներկայացուած նախագիծը : Մի շարք փոփոխութիւններից եւ լրացումներից յետոյ վերախմբագրուած նախագիծը ներկայացուեց Վեհ. Հայրապետին :

Ազգային – եկեղեցական Սահմանադրութեան այն վերանայուած նախագիծը, Վեհ. Հայրապետի բարեհաճ կարգադրութեամբ, կը յղուի մեր նուիրապետական բոլոր Աթոռներին եւ Թեմերին ի գիտութիւն եւ ի քննարկում, որից յետոյ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, ի նկատի առնելով եղած նոր առաջարկութիւններն ու դիտողութիւնները, կը կազմի Սահմանադրութեան վերջնական նախագիծ՝ այն ներկայացնելու համար ի հաստատումն Ազգային եկեղեցական սրբազումար ժողովին, որը գումարուելու է 1960 *Թուականին :*

Մայր Աթոռում գումարուած Եպիս. Խորհրդակց. ժողովը, Հոկտեմբերի 23*ին, իր Զ. եւ վերջին նիստում, սպառելով օրակարգի բոլոր հարցերը, միաձայն ընդունեց հետեւեալ հաղորդագրութիւնը .—*

« Մենք, Հայաստանեայց Առաք. Եկեղեցւոյ ստորագրեալ եպիսկոպոսներս, Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն Կաթողիկոսին ծննդեան յիսնամեայ յոբելեանի եւ գահակալութեան Գ. տարեդարձի առթիւ հաւաքուելով Մայր Աթոռ Ս. էջմիածին, սրտագին շնորհաւորեցինք մեր Վեհ. Հայրապետը, մասնակցեցանք կատարուած փառաւոր հանդիսութեանց եւ յայտնեցինք մեր լաւագոյն բարեմաղթութիւնները Նորին Ս. Օծութիւն Վեհ. Հայրապետի արեւշատութեան, առողջութեան եւ գործոց յաջողութեան համար : Մենք բոլորս մեծ ուրախութեամբ տեսակցեցանք, ականատես եղանք եւ հաստատեցինք հետեւեալ իրողութիւնները :

Մայր Աթոռը ունի հին սերունդի կողքին հասակ առած երիտասարդ, պատրաստուած եւ նուիրուած միաբանութիւն, որ նշանն է անոր կենսունակութեան եւ գրաւականը ապագայ բարգաւաճման :

Մայր Աթոռի միաբանութիւնը վառ կը պահէ Ս. Լուսաւորչի կանթեղը ամենօրեայ պաշտամունքով, խորհրդակատարութիւններով եւ բանին կենաց քարոզութեամբ, ի Ս. էջմիածին եւ ներքին թեմերու մէջ :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ — ՀԱՅՐ ԼՈՒԻ ՄԱՐԻԷՍ

Խոր ցաւով կը տեղեկանանք Հայր Լուի Մարիէսի մահը որ տեղի ունեցած է չորեքշաբթի առաւօտ, Լէ Ֆոնթէնի *դպրեվանքին մէջ (Շանթիյի) : 83 տարեկան էր եւ շուրջ երեք տարի է անկողնոյ կը ծառայէր : Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ Ուրբաթ ժամը 10.15ին Լէ Ֆոնթէն :*

Հանգուցեալ վարդապետը հմուտ գրաբարագէտ, երկար տարիներ հայերէնի ուսուցիչ եղած է Էնսթիթիւ Կաթոլիքի *մէջ :*

Ֆրանսերէնի թարգմանած է Եզնիկ՝ որուն երկլեզեան տպագրութիւնը լոյս կը տեսնէ շուտով :

Առանձին պիտի անդրադառնանք իր կեանքին :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Գաղտնիք չէ որ Խորհրդային Միութիւնը ամէնուրեք կը յաւակնի գաղթատիրութեան դէմ պայքարող ախոյեան մը ներկայանալ եւ ամէն առիթ կ'օգտագործէ բարձրաղաղակ հռչակելու թէ անվերապահ եւ վճռակամ բարեկամն ու պաշտպանն է ճնշուած եւ անազատ ժողովուրդներուն :

Մասնաւորապէս այս վերջին տարիներուն, յայտնի թէ ծածուկ խրախուսանքն ու աջակցութիւնը շնորհեց վերածնունդի ձգտումներով յղի մահմետական աշխարհին խլրտումներուն եւ խմորումներուն :

Խորհրդային Միութեան այս դիրքը սակայն, որուն դրդապատճառները բացատրութեան չեն կարօտիր, արտածումի ապրանք է միայն, որովհետեւ Խորհրդային Միութիւնն ալ իր կարգին գաղթատէր մըն է պարզապէս, շատերէն աւելի խստաբարոյ եւ միահեծան եւ ի մէջի բազմաթիւ ժողովուրդներու նաեւ մահմետական հսկայ զանգուածի մը՝ որուն մասին ոչ միայն ժլատ է պարբերական տեղեկագրութիւններու մէջ, այլ նաեւ կը ջանայ անհաղորդ պահել այդ զանգուածը այլուր կատարուող ճիգերուն ու փորձերուն, վարակիչ օրինակէն ծնունդ առնելիք մտահոգութիւններէն զերծ մնալու հեռանկարով :

Դէպի Խորհրդային Միութիւն կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին, Պիկպաշի, Կամալ Նասրի տուած այցը նաեւ Թաշքենտ՝ խորհրդային մահմետականները փաղաքշելու համար թելադրուած էր պարզապէս եւ բան չի փոխեր հարցին հիմնական տուեալներէն :

Ներկայիս մօտաւորապէս երեսուն միլիոնի կը հասնի Խորհրդային Միութեան մէջ հաստատուած մահմետականներուն թիւը, Կովկասէն եւ Անդրկովկասէն մինչեւ կեդրոնական Ասիա եւ նոյնիսկ բուն Ռուսաստանի մէջ՝ առաւելապէս Վոլկայի շրջանը համախմբուած :

Անուններով՝ Թաթարները, Գրղըզները, Ուզպէկները, Պաշկիրները, Թիւրքմէնները, Տաճիկները, եւն. : Ամէնքն ալ մահմետականութեամբ կրօնակից իրարու եւ ամէնքն ալ ցեղականօրէն առանց կապի Ռուսերուն հետ :

Խորհրդային սահմանադրութեան տրամադրածին համաձայն, երբ մահմետականները տեղւոյն բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմեն, «Դաշնակցային Հանրապետութիւններ» հաստատուած են :

Այս հիման վրայ՝ հինգ հանրապետութիւններ կան կեդրոնական Ասիոյ մէջ :

Ուզպէկիստան.— *Տարածութիւն՝* 400 *հազար քառակուսի քիլոմեթր, բնակչութիւն՝ եօթը միլիոն երեք հարիւր հազար, որուն վեց միլիոն երեք հարիւր հազարը մահմետական :*

Ղազախիստան.— *Տարածութիւն՝ երկու միլիոն* 700 *հազար քառ. քիլոմեթր, բնակչութիւն ութ միլիոն հինգ հարիւր հազար, որուն ճիշդ կէսը մահմետական :*

Գրղըզիստան.— *Տարածութիւն՝ երկու հարիւր հազար քառ. քիլ., բնակչութիւն՝ մէկ միլիոն* 900 *հազար, որուն մէկ միլիոն* 500 *հազարը մահմետական :*

Տաճիկիստան.— *Տարածութիւն՝ մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար քառ. քիլ. բնակչութիւն՝ մէկ միլիոն* 800 *հազար, որուն հարիւր հազարը միայն մահմետականներ չեն :*

Թիւրքմէնիստան.— *Տարածութիւն՝* 500 *հազար քառ. քիլ., բնակչութիւն՝ մէկ միլիոն* 400 *հազար, որուն մէկ միլիոն* 280 *հազարը մահմետական :*

Կովկասի մէջ՝ Ազրպէյճան, *մեզի դրկից ու դրացի, որուն հետ մեր ունեցած պատմական կապերը, Պաքուի Հայոց տնտեսական դիրքը, կրթական վաստակը եւ մեր մշակոյթին բերած մեծ նպաստը, մեր պատմական ընդհարումներն եւ դիմադրութիւնները Թաթարներուն հետ՝ ծանօթ են ամէնուս :*

Ազրպէյճանի, կամ եթէ կ'ուզէք Ատրպէյճանի տարածութիւնն է 85 *հազար քառ. քիլ. (Խ. Հայաստանի երեք անգամէն քիչ պակաս). բնակչութիւն՝ երեք միլիոն* 400 *հազար որուն երեք միլիոնը մահմետական :*

Միւս բոլոր վայրերուն մէջ մահմետականները «ինքնավար հանրապետութիւններ» կամ «ինքնավար շրջաններ» կը կազմեն, աղօտ եւ առաձգական ինքնավարութեամբ մը :

Մահմետական դաշնակցային եւ ինքնավար հանրապետութիւններու ընդհանուր տարածութեան մասին գաղափար մը տուած ըլլալու համար շեշտենք որ մօտաւորապէս կը համապատասխանէ Ֆրանսայի տարածութեան տասն անգամին :

Այս մահմետական հանրապետութիւնները իրենց հողերուն մէջ կը պարփակեն Խորհրդ. Միութեան հարստութիւններուն գլխաւորներէն մի քանին :

Վերջին պատերազմէն առաջ, ռուսական քարիւղի արտադրութեան 40 *առ հարիւրը Պաքուի շրջանը (Ազրպէյճան) կուտար : Հսկայ տարածութեամբ Ղազախստանը բնական կազի անսպառ պահեստ մը ունի իր ծոցին մէջ : Ամբողջ Խորհր. Միութեան պղինձի, կապարի, երկաթի, ցինկի, քրոմի, պոքսիթի (ալիւմինիումի նախանիւթ) հարստութեան կէսը հոն է դարձեալ : Քառականտայի իր ածխահանքերը քանակով Խորհրդ. Միութեան երրորդն են, Տոնպասի եւ Քուզնէցքի աւազաններէն վերջ, Դարձեալ Ղազախստանի արօտավայրերը պիտի կարենային կերակրել ամբողջ Եւրոպայի սպառողական պահանջները բաւարարելու չափ թիւով ոչխարներու հօտեր :*

Ուզպէկիստան տարեկան մէկ միլիոն թոն բամպակ կ'արտադրէ, այսինքն այնքան որքան մնացեալ ամբողջ Խորհր. Միութիւնը :

Դեռ կարելի է երկար թուել այս անսպառ հարստութեանց շարքը :

Մահմետական հանրապետութեանց քաղաքական եւ վարչական կազմակերպութիւնն ալ, իր ընդհանուր գիծերուն մէջ, յար եւ նման է Միութեան բաղկացուցիչ միւս հանրապետութիւններուն վարչաձեւին, երբեմն տեղական պայմաններուն յարմարցուած երկրորդական եւ աննշան փոփոխակներով :

Իւրաքանչիւր մահմետական «դաշնակցային հանրապետութիւն» գերագոյն խորհուրդ մը ունի՝ որ իր կարգին կ'ընտրէ կուսակցութեան նախագահութիւնը եւ նախարարներու խորհուրդը :

Խորհրդային հանրապետութիւններու կառավարութիւնները սակայն, երկու կարգի նախարարութիւններէ կը բաղկանան : Ոմանք տեղական սահմանափակ կարեւորութիւն մը ունին, կրտսեր նախարարութիւններ կարելի է որակել զանոնք, ենթակայ հանրապետութեան վարչապետութեան :

Իսկ միւսները աւագ նախարարութիւններ են, որոնց գործունէութեան կարեւորութիւնը կը գլէ կ'անցնի հանրապետութեան սեփական շահերուն սահմանափակ շրջանակը, ի նպաստ ամբողջ Խորհրդային Միութեան ընդհանուր շահերուն : Այս կարգէն են՝ ներքին, պետական ապահովութեան, արտաքին գործոց, առեւտրական, ելմտական, դատական, երկրագործական եւ ճարտարարուեստներու նախարարութիւնները, որոնք ենթակայ են ուղղակի Մոսկուայի հեղինակութեան եւ Խորհրդ. Միութեան կեդրոնական նախարարութեանց շրջանային վարչութիւններն են պարզապէս, իւրաքանչիւրն իր մասնագիտական մարզին մէջ :

Անշուշտ խորհրդային սահմանադրութիւնը, շատ մը «շնորհներու» կարգին, իւրաքանչիւր հանրապետութեան կը շնորհէ նաեւ իր մայրաքաղաքը, իր ազգային ուրոյն դրօշակը, իր սեփական զինուորական կազմակերպութիւնն ունենալու, օտար պետութեանց հետ դիւանագիտական ուղղակի կապեր հաստատելու իրաւունքը :

Իրականին մէջ սակայն, մայրաքաղաք մը եւ կարմիր դրօշակին վրայ հանրապետութիւնը յատկանշող զինանշանէ մը զատ, ոչ մէկ հանրապետութիւն, մահմետական ըլլայ կամ ոչ, ինքնիշխան եւ անկաշկանդ քաղաքականութիւն կրնայ վարել :

Հանրապետութեան հողին վրայ հաստատուած բանակը, իր սպայակոյտով, իր զինուորական կրթութեամբ, իրեն սահմանուած դերով, միայն ու միայն կախում ունի կարմիր բանակի վերին հրամանատարութենէն : Հանրապետութեան իշխանութիւնը որեւէ հեղինակութիւն կամ հակակշիռ չունի անոր վրայ :

Խորհրդային սահմանադրութիւնը, միշտ նոյն վեհանձնութեամբ, իւրաքանչիւր հանրապետութեան կը շնորհէ դարձեալ «ուզած ատենը Խորհրդ. Միութենէն հրաժարելու եւ բաժնուելու իրաւունքը» :

Քառասուն տարուան մէջ մէկ անգամ եւ հատ մը միայն, 1937*ին Աճարիան (մայրաքաղաք՝ Պաթում) փորձեց օգտուիլ այդ «իրաւունք»էն... անտարբերելի եւ անդառնալի մերժում մը միայն ստանալու համար փոխարէն :*

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուոլթըր Լիփմանի թղթակցութեան Բ. մասը յատկացուած է ռուս-ամերիկեան փոխ–յարաբերութեանց հարցին :

Մոսկուայի մէջ պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ ունեցած բոլոր խօսակցութիւններուս ընթացքին, հարց կուտային ինծի, թէ ի՞նչ կարելի է ընել ռուսամերիկեան յարաբերութիւնները բարելաւելու համար : Այս հարցին, պատասխանը բաւականին դժուար է. բայց իմ կարծիքով, ներկայ գէշ յարաբերութիւններուն գլխաւոր պատճառը իրարու հանդէպ գոյութիւն ունեցող անվստահութիւնն է. երկու կողմերն ալ կը կարծեն թէ դիմացինը յարձակման կը պատրաստուի : Մոսկուայի եւ Փէքինի ղեկավարները չեն հաւատար մեզի, երբ կ'ըսենք թէ Արեւմտեան Գերմանիան ու Թուրքիան կը զինենք պարզապէս ինքնապաշտպանութեան հեռանկարներով, որովհետեւ մենք ալ կը խորհինք թէ համայնավարները զինուորական յարձակում մը կրնան կատարել :

Ռուսերն ալ, իրենց հերթին, համոզուած են թէ ուշ կամ կանուխ իրենց ազդեցութեան գօտիին տակ պիտի առնեն ամբողջ Ասիան ու Ափրիկէն ոչ թէ պատերազմով, այլ խուսափելով պատերազմէ մը, որ իրենց տնտեսութիւնը պիտի քայքայէ : Ու չեն կրնար ըմբռնել, թէ մենք ի՞նչպէս կրնանք խորհիլ ինքնապաշտպանութեան մասին, երբ իրենք համոզուած են թէ պատերազմ չեն ուզեր : Ինքնապաշտպանութեան նպատակով կատարուած մեր զինուորական պատրաստութիւնները կեղծիք կը նկատեն. կը կարծեն որ մենք պատերազմ կ'ուզենք. հետեւաբար, որպէսզի արգիլեն պատերազմը, կը ձգտին մեզմէ ալ աւելի զօրաւոր ըլլալ, որպէսզի մենք չհամարձակինք պատերազմ մը սկսելու :

Սակայն մենք ալ, մեր կողմէ համոզուած ենք, որ Ռուսերն ու Չինացիները ռազմական իրենց գերակշռութիւնը պիտի օգտագործեն Ասիոյ ու Ափրիկէի մէջ գերիշխանութիւն ձեռք ձգելու գործին համար :

Մինչեւ որ այս փոխադարձ անվստա–

ՅԱՒԱՆԾ ՍԷՐ

— Դպրո՞ց ես գնում :

— Հա, պապա, — փաղաքշական ձայնով պատասխանեց Լուսիկը :

Աղջկայ աչքերում երջանիկ մի շող էր խաղում :

— Գնա, Բալիկ ջան, — գուրգուրեց Ռուբէնը եւ ճանապարհը ծռելուց առաջ ինչ որ հակառակ պահանջի դրդմամբ յանկարծ հարցրեց աղջկան .

— Մամայիդ յիշո՞ւմ ես :

Աղջիկը ծաղկի պէս գլուխը կախեց : Ռուբէնը բռնեց նրա գլուխը, բարձրացրեց վեր : Աղջկայ աչքերում արցունք կար :

— Լաւ, լաց մի լինի, գնա, բալիկ ջան, — շշնջաց Ռուբէնն ու ձեռքը բաց թողեց :

Մի փոքր առնուեց աղջկայ այդ թաքուն վշտից, բայց կարծրացած սիրտը չէր թողնում աւելի խորը թափանցել փոքրիկի հոգեկան աշխարհը : Ձեռքը թափ տուեց ու գնաց իր գործին :

Երեկոյեան տուն վերադարձաւ սրտնեղ տրամադրութեամբ : Փողոցի ուրախ ձայները նրան հանգստացնում էին : Ծիծաղը մտրակում էր նրա հոգին, ուստի եւ փախչում էր փողոցներից որ չլսի :

Մտնելով բակը, նկատեց որ իրենց սենեակում ինչ որ շարժում կայ : Երեխաները կչկչում էին : Ի՞նչ կարող էր լինել այնտեղ : Մօտեցաւ պատուհանին, նայեց ներս : Հարեւան երեք երեխայ մէջքով դէպի պատուհանը կանգնել՝ տարուած դիտում էին ինչ որ տեսարան : Պատուհանի եղրից Ռուբէնը տեսաւ Սոֆիա Պետրովնային, որը պարում էր, հետն էլ հեւալով համեստօրէն երգում : Նա աշխատում էր պարել աւելի իրանով, քիչ գործադրել իր կաղ ոտները, որոնք ամէն մի շարժման արգելք կարող էին լինել : Դա մի տեսակ կաղպար էր, ափիկ–ափիկ, կոպէք–կոպէքի : Նա երգում էր մեղմ, աղջկային ձայնով, թախծալի–ուրախ շեշտով եւ տարուած էր : Ինչո՞ւ էր վճռել պարել, ի՞նչ էր պատճառը այդքան բարձր տրամադրութեան : Ուշի ուշով նայողը կը ստանար այն տպաւորութիւնը, որ նա երեխայ է, մի ջահել աղջիկ : Եւ իրօք, չնայած նրա քսան եւ ութ տարուան, նրա մէջ դեռ չապրած երեխայութիւններ կային, որ դուրս էին գալիս, երբ գտնուել էր յարմար միջավայր : Չունենալով ուրախ մանկութիւն, խաղընկերներ, չապրելով վաղահաս տարիների ուրախութիւնը, նա մի տեսակ խաղընկեր էր գտել այդ երեխաների մէջ :

Ուրախութիւնն այնքան էր գրկել նրան, որ նա տարուած՝ չնկատեց Ռուբէնի ներկայութիւնը : Սա ներս մտաւ մռայլ ստուերի պէս եւ հանգցրեց ուրախութիւնը : Կաղը կանգնեց, սառեց, երեխաները դուրս գնացին :

— Ուրիշ բան չգիտէի՞ր, — նկատեց Ռուբէնը կոշտ ու սառը :

Կաղը զարմացաւ .

— Ի՞նչ եմ անում որ ...

— Դա ի՞նչ պար է :

— Երեխաների համար պարեցի — ի՞նչ եղաւ, ուրախացան :

Ռուբէնը սրտնեղեց .

— Լաւ, լաւ, սեղանը գցիր :

Կաղը վիրաւորուած նայեց նրան :

— Սեղանը կը գցեմ, բայց դու ինչո՞ւ չես թողնում երեխաներին զբաղեցնեմ :

— Լաւ, սատցինք, բաւական է, — գոռաց Ռուբէնը, — պարելուց առաջ կաղ ոտներիդ նայիր :

Կաղը շանթահար նայեց Ռուբէնին եւ նրա մանկական պարզ աչքերի մէջ ցայտեցին արցունքները : Նա ընդլնդալով գնաց միւս սենեակը եւ ընկնելով անկողնի բարձերին՝ գլուխը թաղեց մէջը :

Երեխաները վախեցած նայեցին հօրն ու փախան կնոջ մօտ, ծուարեցին վախեցած ձագերի պէս : Բնազդաբար բռնեցին նրա փէշից, կարծես երկիւղ կրելով, որ նա կարող է հեռանալ իրենց տանից :

Ռուբէնը նստեց մի պահ, ծխեց, եւ յետոյ մտնելով միւս սենեակը, կանգնեց մէջտեղը .

— Յետո՞յ, շա՞տ պիտի սպասեմ : Կինը ձայն չհանեց :

— Թու, — արեց Ռուբէնը եւ շարժում գործեց դուրս գալու տանից :

Յանկարծ յետ դարձաւ . —

— Ի՞նչ է, կարծում ես նորութի՞ւն ասացի, ինչի՞ ես վիրաւորւում :

Կինը ձայն չհանեց : Երեխաներն էլ նրան հետեւելով լռեցին ու սկսեցին յանդիմանական հայեացքով նայել կոպիտ հօրը :

Ռուբէնը դուրս գնաց : Կինը վեր նայեց : Երեխաները պինդ կպան Սոֆիա Պետրովնային եւ սարսափած նայեցին նրան, պատրաստ՝ ճչալու : Կինը հասկացաւ նրանց եւ այն շարժումը, որ պատրաստուել էր անել, սառեց նրա մէջ : Նա հանդարտ վեր կացաւ, երեխաներին կանչեց սեղանի մօտ, թէյ տուեց, եւ հրամայեց շուտով խմել եւ լուացուել : Երեխաները սրբութեամբ կատարեցին հրամանը : Կինը գտել էր նրանց ամենաթանկ բանը, որ սարսափում էին կորցնելուց :

Կէս ժամ անց՝ նրանք պառկած էին անկողիններում : Լուսիկը չէր քնած, հսկում էր, իսկ Պետիկը սկսեց թնկթնկալ :

— Դու ի՞նչ ես անում, — հարցրեց Սոֆիա Պետրովնան :

Երեխան հեկեկաց :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(12 Շար.)

հութիւնը չհարթուի, զինարշաւը կրնայ յաւիտենապէս շարունակուիլ, իսկ պատերազմի վտանգն ալ սուրի մը պէս կախուած մնալ աշխարհի գլխուն վերեւ:

Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ ռուսեւչինական յարաճուն ազդեցութիւնը կասեցնելու համար, Մ. Նահանգները պէտք է հիմնովին փոխեն կարգ մը երկիրներու հանդէպ որդեգրած իրենց քաղաքականութիւնը. պէտք է գիտնանք երկիրներու բարեկամութիւնը սիրաշահիլ, առանց անպայման պահանջելու որ մեզի հետ ռազմական դաշինքներ կնքեն: Պէտք է քաջալերենք այն երկիրները, որոնք կ'ուզեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ չէզոք դիրք մը բռնել: Պէտք է վերաքննութեան ենթարկենք օտար երկիրներու կատարած մեր յատկացումներուն քաղաքականութիւնը: Համայնավարները ժողովրդականութիւն կը շահին Ասիոյ մէջ, որովհետեւ ժողովուրդներու կեանքի մակարդակը բարձրացնելու գործին կ'օժանդակեն: Անոնց ժողովրդականութեան արգելք հանդիսանալու միակ միջոցը, յետամնաց ժողովուրդներուն ցուցնելն է, որ իրենց աղքատութեան ու թշուառութեան վերջ տալու աւելի մարդկային ու ժողովրդավար ձեւեր կան:

Համայնավարները որպէս փորձաղաշտ կը գործածեն Խ. Միութեան ասիական ընդարձակ տարածութիւններն ու Չինաստանը: Արեւմուտքը, իր հերթին, իր փորձադաշտը պէտք է դարձնէ Հնդկաստանը, որ արդէն անուն հանած է որպէս աշխարհի ամէնէն աղքատ երկիրը: Եթէ արեւմտեան օժանդակութեամբ Հնդկաստան վերականգնէ իր տնտեսութիւնն ու վերջ տայ իր ժողովուրդին անպատմելի թշուառութեան, համայնավար յառաջխաղացքը շատ աւելի մեծ հարուած կը ստանայ, քան եթէ պատերազմի միջոցաւ պարտութիւն կրէ:

Շատ մը համայնավարներ համոզուած են, թէ ուշ կամ կանուխ ամբողջ աշխարհը համայնավար պիտի դառնայ: Մեր կողմէն ալ, մեծ է այն յոռետեսներուն թիւը, որոնք շատ մութ կը տեսնեն Արեւմտեան Եւրոպայի ու աշխարհի ապագան եթէ Արեւմուտքը չշարունակէ զինուիլ: Սակայն այս տեսակէտները չափազանցութիւն են: Ուսումնասիրենք մեր երկրագունդին պատմութիւնը, եւ պիտի տեսնենք որ աշխարհը ոչ մէկ ատեն մէկ իշխանութեան, մէկ անձի կամ մէկ երկրի ձեռքին գտնուած չէ: Մարդկութիւնը միշտ ալ ունեցած է բազմաթիւ կրօնքներ ու գաղափարաբանութիւններ: Համայնավարութիւնը լաւ ընդունելութեան կ'արժանանայ Ասիոյ ու Ափրիկէի մէջ. բայց Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները կը ձգտին ձերբազատուիլ անկէ: Եւ Մոսկուայի ղեկավարները շատ լաւ գիտեն այդ: Ահա թէ ինչու իրենց աչքերը յառած են եւ իրենց ճիգերը կը կեդրոնացնեն Ասիոյ ու Ափրիկէի վրայ, ոչ մէկ լուրջ նպատակ ունին Արեւմտեան Եւրոպայի վրայ ալ տարածելու իրենց իշխանութիւնը:

Համայնավարութիւնն ու արեւմտեան գաղափարաբանութիւնը ստիպուած են օրոշ հաւասարակշռութեան մը յանգիլ եւ հաշտ ապրիլ աշխարհի երեսին, հակառակ անոր որ բոլորովին տարբեր են իրարմէ՝ մտաւոր եւ քաղաքական տեսակէտներով: Համայնավարները որքան ալ զօրաւոր ըլլան, հսկաներու ցեղէ չին ուած չեն: Որքան կարենանք մեր պաղարիւնը պահել ու համայնավարութեան սարսափէն չտարուիլ, այնքան աւելի կրնանք պահպանել մեր շահերը:

ՁԱՐԹՕՆՔԻ ՆՇԱՆՆԵՐ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

—o—

ՎԻԷՆՆԱ, (Յառաջ).— Նոյեմբեր 15ին Վիէննայի մէջ լոյս տեսաւ Հայերէն խմորատիպ թերթիկ մը երկլեզուեան — Ախթամար — անունով: Հրատարակողն է «Վիէննայի Եկեղեցական Միութեան Երիտասարդաց» խումբը, պատասխանատու խմբագիր ունենալով աշխոյժ եւ գործելու բուռն տենչով լի երիտասարդ մը՝ Պ. Լ. Զ. Ճղնաւորեան:

Ի՞նչ է «Երիտասարդաց խումբին» նպատակը:— Թող իրենց թերթիկը խօսի. «Երկար ատենէ ի վեր կը զգացուէր պահանջը ի մի հաւաքելու քաղաքիս տեղացի եւ դրսեցի ուսանող հայ երիտասարդութիւնը, նպատակ ունենալով զբաղիլ մեր նոր սերունդի հոգերով ու խնդիրներով: Միաժամանակ ... հոգ տանիլ մեր մատաղ սերունդի հայապահպանման: Այս պահանջին իբր պատասխան, անցեալ Հոկտեմբեր հինգին խորհրդակցական հաւաքոյթի մը ընթացքին, որուն կը նախագահէր Պ. Արմենակ Վարդեան, հիմը դրուեցաւ երիտասարդաց խումբի մը... Վարչութեան անդամ ընտրուեցան.

Լ. Ճղնաւորեան նախագահ, Օ. Յովսէփեան փոխ-նախագահ, Տօքթ. Է. Պալըրդճեան քարտուղար, Ա. Ճամպազեան փոխ-քարտուղար, Օր. Մ. Արսլանեան գանձապետուհի, Ա. Իւթիւճեան փոխ-գանձապետ:

Ընտրութենէն ետք, ի տես երիտասարդութեան ոգեւորութեան եւ աշխատելու պատրաստակամութեան, Պ. Ա. Վարդեան (գաղութիս նախագահը), իբր քաջալերանք, նուիրեց կարեւոր գումար մը, հոգալու համար երիտասարդաց խումբի սկզբնական ... ծախքերը: Ներկայ տեղեկատու թերթիկը խումբի առաջին փորձերէն է, հետաքրքրուողները եւ մանաւանդ հայ մամուլը տեղեակ պահելու խումբի գործունէութեան, յաջողութեանց եւ դժուարութեանց մասին. (Ախթամար, Վիէննա, 1958 թիւ մէկ):

«Երիտասարդաց Խումբը» գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր երէկ իրիկուն «Մըշակոյթի երեկոյթ» մը սարքելու քաղաքիս մէկ սրահին մէջ, ուր տեղի ունեցան ճառեր, երգեր, արտասանութիւններ, նուագներ: Անակնկալօրէն քանի մը ժամ առաջ Երեւանէն քաղաքս հասած երկու հիւրեր որոնք խօսք առին:

Վիէննայի հայ գաղութը այնքան հոծ, այնքան խանդավառ եւ յուսալից չէինք տեսած: Կեցցէք երիտասարդներ, ձեզի կը պարտինք այս գեղեցիկ երեւոյթը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

Երեւանէն Պուքրէշ գացած են երեք նկարիչներ՝ Մհեր Աբեղեան, Էդ. Իսաբեկեան եւ Խաչիկ Եսայեան, որոնք ամիս մը պիտի մնան այնտեղ, այցելելով տեսարժան վայրեր, թանգարաններ եւ պատկերասրահներ: Նկարիչները հանդիպում ունեցած են ռումանահայ արուեստագէտներու հետ, որոնց կարգին՝ ծաղրանկարիչ Ձիկ Տամատեան, նկարիչ Հրանդ Աւագեան, արձանագործ Հ. Թոռոսեան եւ ուրիշներ:

Հարցումի մը պատասխանելով պատուիրակութեան նախագահ Մհեր Աբեղեան բսած է.— Ռումանիա եկած ենք Նկարիչներու Միութեան կողմէ: Մէկ ամիս պիտի մնանք, ծանօթանալու համար ռումէն ժողովրդական արուեստին եւ ռումէն վարպետներու գործերուն: Պիտի այցելենք որոշ վայրեր եւ նկարենք, ցուցադրելու համար հայրենիքի զանազան շրջաններուն մէջ:

Հոկտեմբեր 30ին Պուքրէշ ժամանած է նաեւ ծանօթ դերասան Վահրամ Փափազեան, որ հրաւիրուած է հայկական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Արուեստագէտը գացած է նաեւ Պուլկարիա, ուր որոշ ատեն մը մնալէ ետք պիտի վերադառնայ Պուքրէշ, աւելի երկար ժամանակ մնալու համար:

ԱՇՈՏ ՍԱԹԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, վերջերս Հայաստանի մէջ յանկարծամահ եղաւ ծանօթ երաժշտագէտ Աշոտ Սաթեան, ստորեւ կը հրատարակենք Պուքրէշի Կոմիտաս երգչախումբի խմբավար կ. Յարութիւնեանի յօդուածը՝ իր մասին.—

Տաղանդաւոր երաժշտագէտ Աշոտ Սաթեանի կորուստով մեծ հարուած մը կը ստանայ հայ երգը:

Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցի երաժշտագիտական եւ խմբավարական ճիւղերնէ շրջանաւարտ՝ (1936), հայ ժողովրդական եւ գուսանական երգերու մօտէն ծանօթ, Աշոտ Սաթեան միաւորեց հայ ժողովրդական երգերու երգայնութիւնը, քնարերգութիւնը, պարզութիւնը եւ ռիթմային հարստութիւնը գուսանական երգերու արտասանական ոճով, ստեղծելով երաժշտական իր ինքնուրոյն ոճը՝ ազգային գունաղեղութեամբ ու լի երաժշտական հրապուրիչ պատկերներով:

Իր երաժշտութեան ամէնէն արժէքաւոր կողմն այն է, որ ան դիւրութեամբ կը թափանցէ աշխատաւոր լայն խաւերու սրտերէն ներս, դրաւելով զանոնք անմիջապէս:

Սերտօրէն աշխատակցելով հայ բանաստեղծներու եւ մասնաւորապէս Գեղամ Սարեանի հետ, ան ստեղծեց արդիական նոր շունչով ներթափանցուած բազմաթիւ երգեր, սիւիթներ, եւն., որոնց մէջ ճշգրտօրէն կ'արտացոլուին աշխատաւոր մարդոց կեանքէն կենսուրախ պատկերներ, ինչպէս «Արարատեան հովտի երգեր», «Խաղողաքաղ»ի սքանչելի մասով, «Աշխատանքի երգը», «Սեւանի ձկնորսների երգը», «Հովեր ինձնից բարեւ տարէք», «Լեռների երգը», եւայլն: Փողային նուագախումբի համար իր քայլերգները՝ «89րդ Թամանեան զօրամաս», «Զաքեանի զօրամասին քայլերգը» եւն., կը խանդավառեն զինուորները: Իսկ մարզիկներու համար գրուած քայլերգները՝ ինչպէս «Հայկական քայլերգը» եւ ուրիշներ, մեծ փայլ տուին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած մարզական մրցումներուն ու տողանցքներուն:

Տակաւին իր ուսանողական շրջանին ան ղեկավարած է Երեւանի Սունդուկեան թատրոնի երաժշտական բաժինը, գրելով յիսունէ աւելի թատերական ներկայացումներու երաժշտութիւնը:

Մեծ է Սաթեանի դերը՝ հայկական շարժանկարի արուեստին զարգացման գործին մէջ: 1939էն մինչեւ 1947 ան ղեկավարած է հայկական շարժանկարի երաժշտական բաժինը, գրելով տասնէ աւելի ժապաւէններու երաժշտութիւնը:

1951ին, համաշխարհային շարժանկարի վեցերորդ փառատօնին, որ տեղի ունեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, 128 ժապաւէններու մէջ պարգեւատրուեցաւ «Խ. Հայաստան» գունաւոր փաստանկարը, իր լաւագոյն երաժշտութեան համար:

Նոյն տարին, Սաթեան պարգեւատրուեցաւ Սթալինեան մրցանակով իր «Արարատեան հովտի երգերը» գործին համար:

1948 — 1952 նախագահն էր Հայաստանի Երաժշտագէտներու Միութեան:

Իր գործունէութեան ընթացքին Աշոտ Սաթեան ստացած է բազմաթիւ շքանշաններ եւ տիտղոսներ, ինչպէս՝ Պատուոյ շքանշան (1939), Վաստակաւոր արուեստագէտի կոչում (1940) եւն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (300)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Նրա սպասարանի միակ կարասին էր մի գզմասրաւակ, որ գործ էր ածում որպէս ջրի աման: Այլ եւս ոչինչ չկար, բացի գրքերից: Յատակը ծածկուած էր հասիրով, որի վրայ եւ նստում էր, եւ քնում էր նա: Բայց ասում էին, որ նա խիստ հազիւ անգամ էր քնում:

Նրա մասւ մեր առաջնորդներից մէկը, Հարցրեց Ասլանից, թէ չէ՞ր կամենայ ուտելու մի բան պատուիրել: Այդ միջոցին տեղի ունեցաւ մի սրտաշարժ տեսարան. երբ երիտասարդի եւ ծերունու աչքերը հանդիպեցան միմեանց, երբ մի քանի վայրկեան ապշած, զարմացած նայեցին միմեանց վրայ, — երկուսն էլ որպէս հայր եւ որդի, որոնք երկար ժամանակ միմեանց կորցրած են եղել, միմեանցից անջատուած են եղել, — վազեցին, գրկեցին միմեանց եւ, մի քանի անհասկանալի հառաչանքներ արձակելով, մարեցան միմեանց կուրծքի վրայ:

— Քաւոր Պետրոս... ձայն տուեց երիտասարդը:

— Ախ, Մուրադ... սիրելի Մուրադ... լսելի եղաւ ծերունու դողդոջուն ձայնը:

Ես մնացել էի շուարած, չգիտէի ինչով բացատրել այդ հոգեմայլութիւնը: Ինձ զարմացրեց առաւել այն, որ երկուսն էլ խօսեցին հայերէն լեզուով, քանի որ, մինչեւ երիտասարդի ներս մտնելը, «ճգնաւորը», Քրդերի աբեղան, խօսում էր Ասլանի հետ քրդերէն լեզուով:

Ասլանը մնաց սառն եւ անխօս: Նա բժշկի հոգածութեամբ, մի գուցէ ծերունուն հարուածք պատահի, բաժանեց նրանց միմեանցից եւ օգնեց ծերունուն նստել իր տեղը:

Երիտասարդը դարձեալ բաց չէր թողնում ծերունուն, համբուրում էր նրա ալեւոր գլուխն ու ձեռքերը, համբուրում էր նրա այրած, խորշած ճակատը, անդադար կրկնելով.

— Տէր Աստուած... ով կը սպասէր...

— Մուրադ, սիրելի զաւակս, — խօսեց ծերունին, երբ փոքր ինչ հանդարտեցաւ, — դու դարձեալ գտնում ես ինձ մի պախարակելի դերի մէջ եւ իրաւունք ունես մտածելու, որ հին խաչագողը, հին չարագործը, տակաւին չէ ուղղուել... Ախ, եթէ գիտենայիր, թէ ի՞նչ հանգամանքներ հարկադրեցին ինձ այդ ամօթալի խարդաւանքը յանձն առնել, դու կը ներէիր ինձ. դու բարի ես Մուրադ, դու կը ներէիր ինձ...

— Եւ կը սիրէր ձեզ... աւելացրեց Ասլանը:

Երիտասարդը կրկին առեց ծերունու աջը եւ, իր շրթունքներին սեղմելով, ասաց.

— Այո, կը սիրէի ձեզ... եւ սիրում եմ... Ես այժմ հասկանում եմ բոլորը.... ամէն ինչ պարզ է ինձ համար... Ոչինչ բարեգործութիւն չէր կարող մոռանալ տալ քո տխուր անցեալը... Ոչինչ ապաշխարութիւն չէր կարող քաւել քո հին մեղքերը... Իսկ այժմ բոլորը պէտք է սրբուած համարել... Այդ անձնազոհութիւնը, որ դու յանձն ես առել մի մեծ նպատակի համար, կը մաքրէ քո հին յանցանքները:

— Իմ հին յանցանքները... կրկնեց ծերունին արտասուքը սրբելով:— Միթէ՞ երկինքը կարող էր բովանդակել իր մէջ այնքան գթութիւն, այնքան ողորմածութիւն, որ բաւական լինէր ներելու ինձ նման եղեռնագործին... Ես վաղուց զղջացել եմ... Բայց առանց թողութիւն սպասելու... Այն մխիթարական յոյսը, որ ամէն մի բարի քրիստոնեայ ունի ապագայ կեանքի համար, իմ մէջ մեռած է... Թող դժոխքը լինի իմ տեղը... Թող դեւերի եւ սատանաների հետ լինի իմ յաւիտենական կենակցութիւնը... Թող մի նոր յանցանք եւս բարդուի իմ բազմաթիւ մեղքերի հետ... Բայց ես կը կատարեմ... անպատճառ կը կատարեմ, ինչ որ ուխտել եմ...

Ասլանը բռնեց նրա ձեռքը եւ գոհունակութեամբ սեղմեց: Նրա օրինակին հետեւեց եւ երիտասարդը:

Երեւում էր, որ ծերունու եւ երիտասարդի մէջ հին կապեր կային — եւ բոլորովին մթին ու մռայլ կապեր...(*): Ես առաջ երիտասարդին նրա որդու տեղ ընդունեցի, բայց որդին չէր, նա ծերունուն «քաւոր» կոչեց: Իսկ այդ անունները՝ քաւոր Պետրոս եւ Մուրադ՝ երկուսն էլ ծանօթ էին ինձ... Երիտասարդը խօսեց.

— Ես եւ դու մեր բոլոր լաւ ընդունակութիւնները, մեր բոլոր մտաւոր եւ հոգեկան ընդարձակ ուժերը գործ դրինք, այո, դէպի անօգուտ... Բայց ո՞վքեր էինք «մենք»: — Մենք մի հասարակութիւն էինք: Մեր մէջ կերպարանագործուած էր մի ամբողջ ժողովուրդ իր անբարոյական ախտերով: Մենք նրա տիպարն էինք: Մենք գործում էինք միայն մեր նեղ, անձնական շահերի համար: Իսկ այդ շահերը բխում էին ոչ մաքուր աղբիւրներից:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

(*) Տես Խաչագողի յիշատակարանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԸ երբեք միտք չունի «Ալժերիոյ կառավարութիւնը» ճանչնալու յայտարարեց Փիէր Ճէմայէլ Պէյրութի «Ալ Ամալ» թերթին, որ պաշտօնաթերթն է Փաղանգաւորներուն: Քրիստոնեայ նախարարը յայտարարեց նաեւ թէ Լիբանանը՝ արաբական լիկայի միակ երկիրն է որ երեսուն հազար հողի ունի անդրծովեան Ֆրանսայի մէջ, որոնց ունեցածը 400 միլիոն ոսկիի կը բարձրանայ: Այս պայմաններու մէջ ի՞նչու մեր հայրենակիցները պէտք կացութեան մը մէջ դնենք առանց որ Ալժերիան ալ նուազագոյն շահ մը ունենայ ատկէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ անգլիական օդանաւային կցորդին կինը, սպաննուած գտնուեցաւ սուրիական սահմանին մօտ: Իսրայէլի կառավարութիւնը այս առթիւ կը յայտնէ թէ Սուրիացիներն են որ սահմանը անցնելով սպաննած են Տիկին Տորբնը: Քննութիւն մը բացուած է:

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց Իրաքի նախկին վարչապետը՝ Ահմէտ Մուխթար Պապան: Ուրիշ նախկին վարչապետ մը՝ Սեյիտ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ:

ՍՈՒՍԹԵԼ՝ տեղեկատուութեան նախարարը բողոքագիր – նամակ մը գրած է ամերիկեան «Թայմ» պարբերաթերթին որ վերջերս վարկաբեկիչ տողերով արտայայտուած էր Ֆրանսացի նախարարին նկատմամբ:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՊԻՍԿ. ԺՈՂՈՎԸ

(Շար. Ա. էջէն)

Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանը, որ կը բաղկանայ երեք դասարանական եւ երեք լսարանական բաժիններէ, օժտուած բարձրորակ ուսուցչական կազմով, լրիւ կը կատարէ իր կոչումը, քառասուն ուսանողներու եւ տասը սարկաւագներու ջամբելով կրօնական, ազգային առողջ դաստիարակութիւն եւ զանոնք պատրաստելով Հոգեւոր կոչման:

Տպարանի շէնքը, վերանորոգուած վիճակով, արդէն իսկ ընդունած է կարեւորագոյն մասը տպագրական արդիական կազմածներու, նուէրը Հիւսիսային Ամերիկայի թեմի, որոնք պիտի սատարեն Ս. Էջմիածնի մշակութային եւ հոգեւոր առաքելութեան ծաղկման եւ ծաւալման:

Շինարարական կեանքի ամէնէն կարկառուն ապացոյցն է Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգումը ամբողջապէս: Նմանապէս վերաշինուած են Ս. Հռիփսիմէի եւ Բջնիի Ս. Աստուածածին եկեղեցիները:

Գոհունակութեամբ կը նշենք, որ շինարարական այս ծրագիրը պիտի տարածուի եօթնամեայ շրջանի մը վրայ, պիտի ընդգրկէ Հայաստանի եւ դրացի երկիրներու հայ եկեղեցիներն ու կարեւորագոյն սրբավայրերը:

Բոլոր թեմերը բարւոք եւ կանոնաւոր յարաբերութեան մէջ են Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետ:

Սատարելով եպիսկոպոսներս, սակայն, ցաւով անդրադարձանք Անթիլիասի հերձուածին, որ Հայաստանեայց Ս. եւ Առաքելական եկեղեցւոյ ծոցին մէջ բացուած աննախընթացօրէն տխուր պատկեր մը կը պարզէ, ընդդէմ անոր միութեան եւ բարգաւաճման:

Մենք յոյժ գնահատելի կը գտնենք Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մէջ անջատումներու առաջքը առնելու համար ցոյց տըւած նախաձեռնութիւնը եւ կատարած հաշտարար ջանքերը:

Հաղորդ ենք Նորին Ս. Օծութեան յուզումներուն եւ վրդովմունքին՝ ի մասին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան շրջանակէն ներս յառաջ եկած տագնապին եւ Ս. Էջմիածնի արտասահմանեան կարգ մը թեմերուն Անթիլիասի կողմէ յափշտակման համար կատարուած հակականոնական փորձերուն:

Մեր սրտագին աղօթքն է եւ կոչը, որ Հայ Եկեղեցւոյ բովանդակ պաշտօնէութիւնը, թեմական մարմինները եւ ամբողջ ժողովուրդը անխտիր, իրենց հաւատարմութեամբ եւ սիրալիր գործակցութեամբ նեցուկ կանգնին Նորին Ս. Օծութեան՝ մեր Ս. Եկեղեցիէն ներս միութիւն եւ համերաշխութիւն վերահաստատելու համար թափած անխոնջ ջանքերուն:

Եւ որովհետեւ Հայ Եկեղեցին եւ ժողովուրդը կը կարօտին խաղաղ մթնոլորտի եւ շինարար աշխատանքի, մեր ջերմագին աղօթքն է եւ միահամուռ բաղձանքը, որ մեր Ս. Եկեղեցին եւ ժողովուրդը ապրին սիրով, համերաշխ եւ հոգեւոր շինարարութեան մէջ»:

(Ստորագր. 14 Եպիսկոպոսներէ)

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին հայ դպրոցի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 րիւ տը Վիրոֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ):

Ճաշագին 600 *փրանք:*

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արղութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Ձաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, *ընկերներ* Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աթանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի *անմոռաց յիշատակին:*

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

Եկեղեցիին եւ սրահին հասցէն.— 4 Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Փոն տը Սէվրէն 171 *թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն կայարանը:*

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30*ին կէսօրէն վերջ ժամը* 16*ին, Խրիմեան սրահը:*

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

30 *Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը* 15*ին,* Քաթր Պիւիսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի *սրահը:*

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՇՔԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳԻՐԵՐՈՒ ԳԻՒՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Երդ *Թագաւորական սրահին մէջ,* Րիւ տը Սէզ, *նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Մշակութային Միութեան եւ հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն:*

Կը նախագահէ Պ. ԳԱՍՊԱՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ: կը խօսի Պ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ եւ Փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ որ պիտի տայ նաեւ իր տպաւորութիւնները Հայաստանէն:

Կը հրաւիրուի հայ գաղութը անխտիր:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբս կը ծանուցանէ Լիոնահայոց ի գիտութիւն թէ Փրէֆէքթիւրի մասնաւոր արտօնութեամբ կազմակերպած է մեծ վիճակահանութիւն մը՝ նիւթ ունենալով կառք մը 4 ձի, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի գործիքներ: Մասնակցութիւն երկու հարիւր փրանք միայն, տոմսերը հրապարակ ելած են արդէն եւ սպառելու մօտ է, կ՚արժէ չզրկուիլ բախտաւորուելու կարելիութենէն, նաեւ շինութեան գործին ուղղակի սատարած ըլլալու անփոխարինելի հոգեկան հաճոյքէն, վիճակահանութիւնը կը կատարուի Ազգ. Տան հանդիսասրահին մէջ, թուականը պիտի յայտարարուի ժամանակին: Հաւանաբար տարեվերջէն առաջ:

ՇԻՆ. ՅԱՆՁՆ. ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ: *Կը խօսի՝ ընկեր Աշոտ Իսահակեան: Նիւթ՝ «Նոյեմբերեան դէպքերը»:*

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի եւ Թակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: 7 Պուլ. տ՚Աթէն, Պար տը Կլօպի սրահը:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի վարչութենէն որ իր բոլոր անդամներով ներկայ ըլլայ այս կարեւոր ժողովին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր

ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԱՆ հանրածանօթ նուագախումբով

Հայկական սիրուն աթրաքսիոններով

Մուտք 600 փր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ **Passy 64-90**

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էլլէն Բիւզանդ Քիւթիւքեան եւ զաւակը, Սարգիս Քիւթիւքեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ. իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՀ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին, քրոջ եւ եղբօրաղջկան՝ ԱՆԱՀԻՏԻ յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ և ՊԱՇՏՕՆ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Քիլէրճեան եւ իրենց զաւակները իրենց հօրեղբօրորդիին՝ ԳԵՐԱՊԱՏԻՒ ՂԵՒՈՆԴ Վ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆԻ կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի, ժամը տասին, հոգեհանգստեան պատարագ ու պաշտօն կատարել կուտան Լիոնի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին, 78, Ռապլէ փողոց: Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը, ի պատիւ Պ. Յ. Տէր – Յակոբեանի, *որ տեղի պիտի ունենայ այս Շաբաթ երեկոյեան, ժամը վեցին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, Հայաստանէն իր վերդարձին առթիւ: Զրոյց՝ Հայաստանի արդի վիճակին մասին:*

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Ընծայման տօնին առթիւ, երեկոյեան ժամը վեցին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Յովհ. Վ. Փարթամեան, *Սէն Պրինոյի մատրան մէջ* (148 Րիւ տը Լ՚էկալիթէ):

ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Ֆրանսահայ Թանգարանի ընկ. թեան վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ Նոյեմբեր երկուքին Թանգարանը վերաբացուած է, նոր ցուցադրութիւնով:

Ձմեռուան եղանակի այցելութեան ժամերն են՝ ամէն Կիրակի օրերը ժամը 13էն 16: Մուտքը ձրի է:

Հասցէ.— 59 Ավընիւ Ֆօշ, Փարիզ (8): *Մեթրօ* Փորթ Տօֆին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 22ին, Շաբաթ իրիկուն Օ Կլիւպ:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — SAMEDI 22 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8350 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4151

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԴԱՏԸ

Էջմիածնի մէջ խորհրդակցական ժողով գումարող մեր տասնեւչորս գերաշնորհները «ցաւով» անդրադարձեր են «Անթիլիասի հերձուածին, որ Հայաստանեայց սուրբ եւ առաքելական եկեղեցւոյ ծոցին մէջ բացուած աննախընթացօրէն տխուր պատկեր մը կը պարզէ» եղեր «ընդդէմ անոր միութեան եւ բարգաւաճման»:

Իրենց Պատգամին մէջ, որուն բնագիրը լոյս տեսաւ Պոլսահայ թերթի մը մէջ եւ որուն արձագանգ եղած էինք (Յառաջ, 16 Նոյեմբեր), խորհրդակցականի մեր սրբազանները կը խօսէին «Անթիլիասի պառակտման հարց»ի մասին:

Այժմ, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին կողմէ, խմբագրութեանս ղրկուած «Հաղորդագրութեան» մէջ պառակտումը դարձեր է հերձուած, ինչ որ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք կ'ենթադրէ:

Ի՞նչ ըսել կ'ուզեն մեր գերաշնորհները՝ պառակտում կամ հերձուած վերագրելով Անթիլիասին: (Նկատելի է, որ կը զգուշանան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւն ըսելէ, երբ հարցը կը վերաբերի Վեհ. Զարեհ Ա.ի): Նպատակ կը հետապնդէ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. Պալճեան՝ թէեւ եւ թիկունք կանգնելով խնկական հերձուածողներուն եւ անկախ համայնք կազմող պառակտիչներուն, որոնց պարագլուխն է Խադ արքեպիս.:

Ի՞նչ յետին մտքով Էջմիածին հրաւիրած է այս վերջինը, որուն անունը կը փայլի «Եպիսկոպոսական Ժողով»ին մասնակցողներուն գլուխը՝ հետեւեալ մակագրութեամբ՝

«Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական տեղապահ ամենապատիւ Տ. Խադ արքեպիսկոպոս Աճապահեան»:

Ի՞նչ հանգամանքով այդ ժողովին մասնակցած է Անկախ Համայնքայիններու միւս պառակտիչը՝ Շաւարշ եպս. Գույումճեան, որուն «Դամասկոսի Հայոց առաջնորդ»ի տիտղոսը կուտայ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, մինչ արդար աշխարհ գիտէ, որ անիկա պաշտօնազրկուած է 1956 Փետրուարէն ի վեր:

Էջմիածնի գահակալը եւ իրեն մեղսակից տասնեւչորս եպիսկոպոսները — որոնց շարքին նաեւ Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական պատուիրակը — շատ լաւ գիտեն թէ ո՞վ է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին օրինաւորապէս — ըստ Ազգային Սահմանադրութեան եւ կանոնադրի — ընտրեալ կաթողիկոսը: Գիտեն նաեւ նոյն Աթոռի Տեղապահին անունը:

Սակայն կիրքն ու քաղաքական նկատումները կամաւոր կոյր են դարձուցած զիրենք:

Օրինաւոր ընտրութենէն երեսուներեք ամիս ետքն ալ Ամենայն Հայոց Հայրապետն ու իր արբանեակ եպիսկոպոսները կը յամառին չճանչնալ արժանընտիր Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսն ու Կիլիկեան Աթոռին քաջակորով տեղապահ Ամեն. Խորէն Արք. Բարոյեանը:

Ու կը յանդգնին հերձուածող կոչել զանոնք: Անոնց հետ նաեւ՝ ամբողջ միաբանութիւնը, որ այսօր զօրացած մտաւորական երիտասարդ եպիսկոպոսներով ու վարդապետներով՝ բարձր ու անխախտ կը պահէ Շնորհալիի աթոռին համբաւը:

Կիլիկեան Աթոռին դիրքը աւելի քան երբեք ամուր է այսօր:

Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի իր թեմերէն զատ, անոր հովանիին տակ մտած են Հիւսիսային Ամերիկայի ազգային թեմը, Թեհրանի, Ատրպատականի եւ Յունաստանի կարեւոր թեմերը:

Վեհ. Վազգէն Ա. եւ իր գերաշնորհները շատ լաւ գիտեն թէ «Անթիլիաս»ը չէ, որ «յափշտակման համար հակականոնական փորձեր կատարած» է: Այլ վերոյիշեալ թեմերու ազգային օրինաւոր իշխանութիւնները իրենք են, որ խնդրած են վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսէն՝ «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռի հովանիին ներքեւ առնել զիրենք»:

Էջմիածին տարիներով անտէր ձգած էր այդ թեմերը եւ չէր հետաքրքրուէր անոնցմով:

Հիմա, որ անոնք խզեցին «ձեւական կապ»ը Մայր Աթոռին հետ, իրար անցած են Վեհ. Վազգէն Ա., Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ եւ մեր գերաշնորհները:

«Հերձուած» հռչակելով չէ, որ պիտի շահին իրենց կորսուած դատը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

Պոնի խորհրդային դեսպանը՝ Սմիրնով հինգշաբթի օր պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ վարչապետ Ատընաուըրի:

Այս մասին ոչ եւ է մանրամասնութիւն չէ հրատարակուած, բայց կը կարծուի թէ խորհրդային դեսպանը հաստատած է «Փրաւտա»յի առջի օրուան յօդուածը ուր կը շեշտուէր թէ Մոսկուայի որոշումը վերջնական է ինչ կը վերաբերի Պերլինի:

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ բարձրաստիճան անձնաւորութիւնը յայտարարած է թէ Սմիրնովի եւ Ատընաուըրի տեսակցութիւնը եղած է «անհաճոյ»: Մամուլի վերաբերեալ Ֆոն Էքարթ ասուլիսի մը ընթացքին կ'աւելցնէ նաեւ թէ խորհրդային դեսպանը ոչինչ ըրած է մեղմացնելու համար լարուածութիւնը Պերլինի շուրջ: Եւ կը նկարագրէ կացութիւնը իբրեւ «շատ լուրջ», շեշտելով թէ խորհրդային դիրքը աւելի դիւանագիտական եւ քաղաքական է քան զինուորական:

Միւս կողմէ կը կարծուի թէ խորհրդային յուշագրին գլխաւոր նիւթը այն է թէ Խ. Միութիւնը այլեւս պիտի չճանչնայ երեք մեծերու դիրքը Պերլինի մէջ եւ թէ ինք՝ արեւելեան Գերմանիոյ պիտի վերադարձնէ զինուորական եւ քաղաքական բոլոր իրաւունքները զոր ցարդ իրենն էին:

Սմիրնով - Ատընաուըր տեսակցութենէն անմիջապէս վերջը, արտաքին նախարար՝ Ֆոն Պրէնթանօ իր մօտ կանչեց Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դեսպանները հաղորդելու համար տեսակցութեան արդիւնքը: Ֆոն Պրէնթանօ խնդրեց նաեւ արեւմտեան դեսպաններէն որ չհրապարակեն բաւածները մինչեւ այն ատեն երբ Պոնի կառավարութիւնը ինք՝ յարմար նկատէ եւ պաշտօնապէս հաղորդէ: Այս ուղղութեամբ դեսպանները ամէն հաւատիք տուին եւ Ֆոն Պրէնթանոյի հետ իրենց տեսակցութիւնը հաղորդեցին միայն իրենց կառավարութեանց:

Ուշագրաւ պարագան այն է որ Խ. Միութիւնը փոխանակ երեք մեծերուն ներկայացնելու յուշագիր մը Պերլինի մասին, կը դիմէ Ատընաուըրի, ինչ որ կը նշանակէ առաջին առթիւ թէ Խ. Միութեան համար այլեւս գոյութիւն չունի Փոցտամէն ետք ստեղծուած դաշնագիրը:

Նկատի առնելով որ Խ. Միութիւնը, ինչպէս գրեց «Փրաւտա»ն, որոշած է գործադրել իր ծրագիրը նոյնիսկ եթէ արեւմտեանները համաձայն չեն, այս պարագային երեք մեծերը Պերլինի մասին որեւէ նոր բանակցութեան համար ստիպուած են տեսնուիլ Փանքովի (Արեւելեան Գերմանիա) մարդոց հետ:

Խորհրդային այս նոր խաղը կը բացատրուի զանազան ձեւերով: Րոժէ Մասիւի (Ֆիկարօ) կը կարծէ թէ Ռուսերուն գլխաւոր նպատակն է՝ պարտադրել արեւմտեան Գերմանիոյ որ ուզէ չուզէ ճանչնայ Փանքովի կառավարութիւնը: Այսպէս կէս-պաշտօնական ձեւով դէմ-դիմաց դնելով երկու Գերմանիաներ անոնց միացման հարցը աւելի կը դժուարանայ, ինչ որ անշուշտ Խորհրդային Միութեան մէկ ուրիշ նպատակն է:

× Արտաքին նախարար Ֆոն Պրէնթանօ Ուրբաթ օր գնաց Պերլինի ամերիկեան շրջանը: Մինչ անդին խորհրդային դեսպան՝ Փեթրուխին կը տեսնուէր Կրօթիվոլի հետ արեւելեան Գերմանիոյ մայրաքաղաք՝ Փանքովի մէջ:

ՊԷՏՔ Է ՎԵՐՋ ՏԱՆՔ ԵՂԲԱՅՐՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մահը, երբ հեռուները կը զարնէ, չենք անդրադառնար անոր հարուածին ծանրութեան, բայց երբ մեր դուռը կը բախէ, ահաւոր կ'ըլլայ ցնցումը:

Երկուշաբթի գիշեր երիտասարդ մը կը փոխադրուէր հիւանդանոց, զարնուած եղբայրասպան գնդակով մը:

Առաւօտուն կը հասնէր գոյժը.— Ժիրայրը շատ ծանր է, Ժիրայրը մեռաւ ...

Ահաւոր ողբերգութիւն մը կայ սա երկու բառերուն մէջ, որուն ետին կ'ուրուագծուի զոյգոջուն ծերունի մը, երբեմնի կրթական մշակ, անմխիթար մայր մը եւ քոյրեր, ու տակաւին ամենէն ողբալին, խորտակուած կեանք մը, իր փթթումին մէջ ...

×

Տժգոյն եւ նուրբ դէմքով, մելամաղձոտ ու անուշ ժպիտով, լուռ ու անաղմուկ տղայ մըն էր Ժիրայրը: Երկար տարիներ ապրած էր գրքերու աշխարհին մէջ, աշխատած ու տքնած, տեղ մը հասնելու համար: Անգութ հարուած մը, աւելի անխնայ քան փայլակ, վերջ կը դնէ իր կեանքին, որ լեցուն էր անկասկած գալիքին յոյսերով: Ու տակաւին քանի քանի ժիրայրներ հեռացան ու պիտի հեռանան մեզմէ, իրենց հետ տանելով երազներ, չապրուած յոյզեր ու սէրեր:

×

Պէտք է վերջ տանք եղբայրասպանութեան: Հայրենիքը չի պահանջեր որ Հայ մը գնդակ պարպէ ուրիշ Հայու մը սիրտին: Սփիւռքի գոյամարտը Ազգին զաւակները բնաջնջելուն մէջ չէ որ կը կայանայ:

Պէտք է վերջ տանք եղբայրասպանութեան:

Վատ պատճառաբանութիւններով չարդարացնենք մենք զմեզ, յանցանքը իրարու վրայ չնետենք: Ժամանակը շատ սուղ է, շատ թանկագին: Անմեղներու արիւնն է որ կը թափի:

Ամէն մէկ սիրտ որ կը դադրի բաբախելէ, սուգի կը մատնէ տուն մը, անտէր կը թողու ընտանիք մը, յուսահատ մայր մը, կին մը, զաւակներ ...

Ի՜նչ դիւրին է սպաննելը.— գնդակ մը, բոպէ մը: Եւ սակայն տարիներու կը կարօտի կեանք մը ծաղկելու համար:

Պէտք է վերջ տանք եղբայրասպանութեան:

Գնդակով եւ դաշոյնով հաշիւ կը մաքրուի թերեւս, բայց գաղափարաբանութիւն մը չի պաշտպանուիր:

Զարաչար պարտուած պէտք է համարենք մենք զմեզ, տարեցներս, ղեկավարներս, կրթական մշակներս: Պարտուած, նաեւ Եկեղեցին, Դպրոցը, Մշակոյթը, եթէ մեր երիտասարդութիւնը իր իտէալները պաշտպանելու համար միայն զէնք գիտէ բարձրացնել, այն ալ՝ իր եղբօր դէմ: Զէնքը Հայրենիքին թշնամիին համար է, երբ ան ոտնակոխ կ'ընէ հայրենի հողը: Մենք թշնամիներ չենք եւ չենք կրնար ըլլալ: Նոյն լեզուն կը խօսինք, նոյն գիրքերը կը կարդանք, նոյն երգերը կ'երգենք, նոյն աւանդութիւններով սնած է մեր մանկութիւնը: Մենք, տառապած, սակայն քաջ ու հպարտ ժողովուրդի մը զաւակներն ենք:

Կիրքը այսօր կուրցուցած է մեզ. մեր ականջները խուլցած են ու չենք լսեր ձայնը խղճին ու պարկեշտութեան:

Պէտք է վերջ տանք եղբայրասպանութեան: Շատ ուշ չէ տակաւին, քանի զսպուած կատաղութիւնը արիւնարբու ատելութեան չէ փոխուած: Ամէն բոպէ որ կ'անցնի, սպառնալիք մըն է յաջորդող բոպէին: Եթէ չզգաստանանք այսօր, վաղը աւելի դառնաղէտ պիտի ըլլայ: Մեր զոհերուն թիւը աւելի չբարձրացնենք: Ատելութեան ու վրէժի երդումները փոխենք խաղաղութեան եւ հաշտութեան դաշինքներու: Մոռնանք մեր վէճերը, գիտնանք հանդուրժել իրարու: Խնայենք երիտասարդ կեանքերու, որոնք ապրելու սէրն ու իրաւունքը ունին:

Ա՛յն ատեն միայն անմխիթար ծնողներուն սիրտը պիտի սփոփուի, մէկ հատիկ զաւակը կորսնցնող հայրը պիտի զսպէ իր ցաւը, որովհետեւ թէեւ իր տղան զոհ գնաց եղբայրասպան գնդակին, բայց Հայը կրկին եղբայրական ձեռք կ'երկարէ միւս Հայուն:

Ու այն ատեն միայն մեր անմեղ զոհերուն խռովեալ հոգիները պիտի հանդչին յաւիտենականութեան մէջ:

Խմբագրական՝ ԱՅԳԻ

ՆՈՐ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՄԱՍԻՒ ԿԸ ՎԱՐԷ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փալէսթրոյի շրջանին մէջ Նոյեմբեր 17-ին սկսած զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին: Հիւսիսային, Հարաւային եւ արեւելեան զօրաբաժինները կը մասնակցին կռիւներուն՝ օդատորմիղին օժանդակութեամբ եւ զօրավար Մասիւի ղեկավարութեամբ:

Նոյեմբեր 17ի առաւօտուն ապստամբներուն հետ սկսած կռիւը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերը, յաջորդ առաւօտ բանակը վճռական գործողութեան անցնելով շրջանը խուզարկութեան ենթարկած է: Կարեւոր քանակութեամբ զէնքեր եւ ռազմանիւթ գրաւուած են, որոնց շարքին՝ գնդացիր մը եւ պատերազմական երեք մեծ զէնքեր: Բախումներու ընթացքին սպաննուած են երեք զինուորներ եւ 12 ուրիշներ վիրաւորուած: 148 ըմբոստներ զինաթափ եղած են: Վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին ըմբոստներու տուած ամէնէն կարեւոր վնասներն են ասոնք:

«Էքօ տ'Ալժէ» անդրադառնալով այս կռիւներուն, կը հրատարակէ Քալիլի զօրքերու ընդհանուր հրամանատար Զօր.

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԲԱՐՍԵՂ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Շ. Նարդունի դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր եղբայրը, Բարսեղ Այվազեանը, Պոլսոյ մէջ, Նոյեմբ. 16ին, անողոք հիւանդութեան մը հետեւանքով:

Մեր ցաւակցութիւնները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մահմետական հանրապետութիւններու էութիւնը ընդհանուր գիծերով սահմանելէ վերջ, շահեկան է անշուշտ տեղեկանալ թէ իրականին մէջ ի՞նչպէս կ'ապրին խորհրդ. մահմետական զանգուածները եւ թէ ռուսական ազդեցութիւնը ի՞նչ ձեւով ու չափով թափանցած է այդ հանրապետութիւններէն ներս:

Վերջերս գիրք մը հրատարակուեցաւ Փարիզի մէջ, «Խորհրդային Մահմետականները» որուն հեղինակը Վինսան Մոնթէյ ծանօթ է մահմետական հարցերու իր մասնագիտութեամբ: Տարիներ շարունակ, Մարոքէն մինչեւ Փիլիպեան կղզիները, տեղւոյն վրայ իսկ ուսումնասիրած է մահմետական աշխարհը յուզող հարցերը: 1949էն ի վեր յաջողած է քանիցս ճամբորդել նաեւ Խորհրդ. Մահմետական Հանրապետութիւնները: Այդ ճամբորդութիւններուն եւ տեղւոյն վրայ կատարած իր քննութեանց պտուղն է յիշեալ հատորը՝ որուն կը պարտիմ առաւելապէս ստորեւ տուած տեղեկութիւններս:

Դէպի Կեդր. Ասիա ռուսական ազդեցութիւնը տարածելու դարաւոր ծրագիրը ոչինչով փոխուած է համայնավարներու օրով, միայն թէ այժմ կը գործադրուի աւելի կազմակերպեալ եւ դրական, հետեւաբար աւելի արդիւնաւոր ձեւով: Ռուսական ազդեցութենէն աւելի, իրական ռուսացումի ծրագիր մըն է՝ որ ի գործ կը դրուի քաղաքական թէ տնտեսական կամ մտաւորական բոլոր մարզերուն մէջ:

Մահմետական հանրապետութեան մը գերագոյն խորհուրդին նախագահը մահմետական մըն է միշտ, բայց հարկադրաբար փոխ նախագահը ռուս մըն է գրեթէ միշտ: Նախարարները, կամ եթէ կ'ուզէք գործավարները ինչպէս կ'ըսէին ատենօք, մեծամասնութեամբ մահմետականներ են: Բայց պէտք է նկատել որ եթէ անուանաբար իշխանութիւնը տեղացի մահմետականներուն ձեռքն ըլլալ կը թուի, կարեւոր պաշտօնները միշտ եւ ամէն տեղ Ռուսերուն ձեռքն են: Այսպէս, եթէ վարչապետը մահմետական մըն է միշտ, իր կողքին ունի փոխ վարչապետ մը, անպայման ռուս, որ իրական վարչապետն է եւ անուանական վարչապետին կը մնայ փոխին որոշումները վաւերացնել:

Ներքին նախարարը, մահմետական մըն է շատ յաճախ, բայց այդ նախարարութիւնը որեւէ իշխանութիւն եւ հեղինակութիւն չունի քաղաքական ապահովութեան վրայ, երկրին իրական ոստիկանութեան պետը՝ Ռուս մըն է միշտ:

Դարձեալ, ազգային պաշտպանութեան մարզին մէջ, երկրին բանակին սպաներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը Ռուսեր են: Վերջին պատերազմին, ամբողջ կարմիր բանակին մէջ ոչ մէկ մահմետական զօրավար կար եւ վեց միլիոն երեք հարիւր հազար մահմետական ունեցող Ուզպէքիստանի միակ մահմետական գնդապետը 1951ին հանգստեան կոչուեցաւ:

Ինչպէս ամբողջ Խորհրդային Միութեան, բնականաբար նաեւ մահմետական հանրապետութիւններուն մէջ իշխանութեան իրական տէրը համայնավար կուսակցութիւնն է: Բայց հոս եւս ակներեւ է ռուսացման ծրագրին նուաճումները:

Մահմետական հանրապետութեան կուսակցութիւններուն մէջ, Ռուսերուն եւ տեղացիներուն համեմատութիւնը յիսուն առ հարիւր է ընդհանրապէս, մինչ բնակչութեանց մէջ, լաւագոյն պարագային ոչ մահմետականներու համեմատութիւնը քսան առ հարիւրը չանցնիր: Կեդրոնական կոմիտէներուն մէջ դարձեալ համեմատութիւնը կէս առ կէս է:

Հանրապետութեան մը կուսակցութեան քարտուղարութեան մէջ, որ բուն վարիչ հեղինակութիւնն է երկրին, առաջին քարտուղարը մահմետական մըն է՝ որ առաւելապէս կուսակցական քարոզչութեամբ կը զբաղի, մինչդեռ երկրորդ քարտուղարը ռուս մըն է միշտ, մասնաւորապէս պաշտօն ունենալով հսկելու եւ քննելու երկրին կուսակցական եւ քաղաքական ամբողջ մեքենան:

Տեղացիներուն անուններն անգամ ռուսացումէ վարակուած են մեծաւ մասամբ: Այսպէս՝ Մուհամէտը եղած է Մուհամէտով, Ապտուլլահը դարձած է Ապտուլլայեւ, եւայլն: –

Ռուսերէնը ներխուժած եւ գրաւած է նախակրթական թէ երկրորդական վարժարանները: Համալսարաններուն աշակերտելու թեկնածու ուսանողներուն մուտքը արտօնելու համար կը պահանջուի ըստ բաւականին խորացած ծանօթութիւն ռուսերէն լեզուի:

Իսկ ընդհակառակն, քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր մահմետական այդ հանրապետութիւններուն մէջ բնակութիւն հաստատած Ռուսերը բացարձակապէս անտեղեակ եւ անծանօթ են երկրին ազգային բարբառին, աննշան բացառութեամբ:

Ռուսացումի այս ծրագրին գործադրութիւնը սակայն, թէեւ անկազմակերպ այլ որոշ ընդդիմութեան մը կը հանդիպի մահմետական հանրապետութիւններու առաւել կամ նուազ զարգացած դասակարգին մէկ մասին կողմէ, որովհետեւ ի վերջոյ գոյութիւն ունի այդ դասակարգը՝ որ ոչ միայն համայնավար չէ, այլ մեծաւ մասամբ կապուած կը մնայ իր ազգային աւանդութեանց: Ինչպէս ամբողջ Միութեան մէջ, Մահմետական Հանրապետութեանց մէջ ալ քանիցս «մաքրագործումներ» կատարուած են արմատախիլ ընելու համար «ազգայնական գաղափարները եւ յետադիմական մնացորդները»: Բայց բոլոր մահմետական հանրապետութիւններուն մէջ ալ մտաւորականութեան մէկ մասը կը գիտակցի իր ազգային իրաւունքներուն եւ ներկայի տխուր կացութեան, ուրկէ կը ծնի այդ զանգուածները արտաքին աշխարհի մէջ պատահող մահմետական խլրտումներուն անհաղորդ պահելու Մոսկուայի մտահոգութիւնը:

Այդ է պատճառը դարձեալ որ Մոսկուա մինչեւ այժմ կը շարունակէ անկարող նկատել մահմետական ժողովուրդները, նոյնիսկ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, առանձինն վարելու իրենց ազգային եւ քաղաքական կեանքը եւ Ռուսերուն կամ երբեմն ալ Ուկրանացիներուն վերապահած է այն դիւանները ու պաշտօնները որոնց ձեռքերուն մէջ կը կեդրոնանայ Մահմետական Հանրապետութեանց իրական իշխանութիւնը:

Բայց հարկ է խոստովանիլ որ ընդհանուր առմամբ մահմետական զանգուածը կրաւորական եւ անտարբեր դիրք մը ունի եւ համակերպած է իր ներկայ կացութեան:

Հասարակ եւ ծանր աշխատանքները բնականաբար այդ զանգուածին վերապահուած են միշտ, մինչ Ռուսերը առհասարակ տեղաւորուած են պետական պաշտօններու կամ կարեւոր հաստատութեանց եւ ձեռնարկներու մէջ, ինչպէս՝ հանրային շինութեանց, փոխադրութեանց, դրամատուներու եւ զանազան ճարտարարուեստներու մէջ: Գրեթէ միշտ ալ կը գրաւեն դիրքեր՝ ուրկէ կրնան քննել եւ հսկել ամբողջ մեքենային վրայ: Մոնթէյ կը վկայէ թէ օրինակ Ուզպէքիստանի մէջ, տեղացին եւ ռուսը բոլորովին անհաղորդ են իրարու եւ կարելի չէ տեղացի մը եւ ռուս մը միասին տեսնել փողոցը, հանրակառքին մէջ կամ հանրային պարտէզը:

Գաղթատիրութեան դէմ ծառացող ախոյեան Խորհրդ. Միութիւնը ոչինչ ունի նախանձելիք հռչակ հանած գաղթատէրներէն:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՍՈՒՏԱՆ, ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ԴՈՒՌԸ

—o—

«Ճիգ պիտի չխնայեմ՝ յարաբերութիւնները բարելաւելու համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ...»:

Սուտանի պետական հարուածին կազմակերպիչն ու ղեկավարը չէր կրնար չյիշել Եգիպտոսի անունը՝ իր առաջին յայտարարութեան մէջ: Այսուհանդերձ, զօրավար Ապուտի դիրքը կարելի չէ բնորոշել տակաւին:

Պէտք է չեշտել սակայն, որ Սուտանի Հանրապետութեան քաղաքականութիւնը մեծապէս կը շահագրգռէ Ֆրանսան:

Հսկայական տարածութիւն մը ունի Սուտան (արաբերէն՝ Սեւերու երկիր) հաւասար՝ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Պելժիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Դանիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ Փորթուկալի միացեալ տարածութեան: Միայն Ֆրանսական Ափրիկէին հետ ունի 2500 քիլոմեթր սահմանագիծ, ուրկէ կ'անցնին ափրիկեան կարաւանները՝ Մէքքէ երթալու համար: Այս Հանրապետութեան սահմանակից են Լիպիա, Եթովպիա, Քենիա (բրիտանական), Ուկանտա, Քոնկօ Պելժ եւ Եգիպտոս:

Նասրի քաղաքականութեան հիմնական մեկնակէտերէն մէկը կը ներկայացնէ ան, ուրկէ պիտի սկսի Ափրիկէի տիրապետութեան իսլամական շարժումը:

Սուտանի եւ Եգիպտոսի տարակարծութիւնները նոր չեն ծագած: 1954 Ապրիլ 18ին Եգիպտոսի Յեղափոխական Խորհուրդը կը պահանջէր նախագահ Նէկիպի հրաժարականը:

Ծնած սուտանցի մօրմէ եւ Սուտանի մէջ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող եգիպտական Հանրապետութեան առաջին նախագահը շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէր Հարաւի իր «եղբայրներուն» հետ, որոնց անկախութեան կողմնակից էր: Բայց, Սուտանի անկախութիւնը մեծ խոչընդոտ մը կը ներկայացնէր Նեղոսի հովիտին միացման ծրագրին, որուն դրօշակիրն էր Կամալ Նասր: Երբ Նէկիպ շնորհազրկուեցաւ՝ Նասր եւ իր ընկերները չկրցան արգելք հանդիսանալ Սուտանի անկախութեան, որ տրուեցաւ 1956 Յունուար մէկին: Աւելին՝ կազմուեցաւ արեւմտեան կառավարութիւն մը, Ապտալլա Խալիլի գլխաւորութեամբ: Այդ թուականէն սկսեալ Նասրի կը մնար երկու լուծում.— Փորձել Եգիպտոսի միացնել երիտասարդ պետութիւնը, կամ՝ թիկունք կանգնիլ նոր կառավարութեան մը կազմութեան, որ պիտի պահանջէր Սուտան — Եգիպտոս միութիւնը:

Նասրի համար էական է ունենալ Սուտանի հիւսիսային շրջանին մէջ գտնուող Ուատի – Հալֆա հողամասը, Ասուանի ամբարտակին կառուցման համար: Այդ էր պատճառը, որ անցեալ Փետրուարին եգիպտական բանակը մտաւ Սուտան, բայց ուժի առջեւ չխոնարհող Խալիլի ցոյց տուած զօրաւոր դիրքին պատճառով ետ քաշուեցաւ, երբ Խարթումի կառավարութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուցած էր ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին:

Ասուանի ամբարտակին կառուցման օժանդակելու Խրուշչեւի վերջին որոշումը դարձեալ սեղանի վրայ կը բերէր Սուտանի հարցը: Առանց Ուատի – Հալֆայի կարելի չէր սկսիլ Ասուանի շինութիւնը: Մոսկուայի տուած չորս հարիւր միլիոն ռուբլիները, միւս կողմէ, անուղղակիօրէն Նասրը կը դնէին արագ շարժելու պարտաւորութեան ներքեւ:

Վարչապետ Խալիլի համար հարցը մատնուած էր անելի: Ասուանի շինութեամբ Սուտան խեղդամահ պիտի ըլլար, բայց Ուատի – Հալֆան պահելով ... պիտի տապալէր իր կառավարութիւնը: Կացութիւնը յուսահատական ըլլալով, Խալիլ յայտարարեց թէ երկու ամբարտակներ պիտի շինէ, որոնց իրականացումը անարժէք պիտի դարձնէր Ասուանը:

Նեղոսի ջուրերու բաժանման յաւիտենական հարցը ծագեցաւ կրկին: 1929էն ի վեր մասնաւոր համաձայնագիր մը այս գետի ջուրերուն 94 առ հարիւրը օգտագործելու իրաւունքը կուտար Եգիպտոսի, Սուտանին ձգելով երկու միլիառ խորանարդ մեթր ջուր՝ Եգիպտոսի յիսուն միլիոնին դիմաց: Ասուանի շինութիւնը պատճառ մը եղաւ որ Եգիպտոս աւելի ծանրանայ Նեղոսի ջուրերուն վրայ: Խարթումի կառավարութիւնը նախ համաձայն էր Ուատի – Հալֆան Եգիպտոսին ձգելու գաղափարին, պայմանաւ որ գետի ջուրերուն օգտագործման 1929ի համաձայնագիրը բարեփոխման ենթարկուի. Նասր միշտ ընդդիմացաւ այս առաջարկին:

Այս պայմաններուն առջեւ Սուտան որոշեց երկու ամբարտակներ շինել Նեղոսի վրայ: Եգիպտացիները ահազանգի մատնուեցան, քանի որ մասնագէտները ճշդեցին թէ այդ պարագային անիմաստ պիտի ըլլար ամբարտակ մը շինել Ասուանի վրայ:

Կենաց ու մահու պայքարը սկսած էր Նասրի համար, որ անմիջապէս Գահիրէ հրաւիրեց Սուտանի գլխաւոր երեք կուսակցութիւններէն երկուքին պարագլուխ-

ՑԱԽԱԾ ՍԷՐ

Լուսիկը վեր կացաւ եւ մօտենալով նրա անկողնին, կամաց փսփսաց.

— Մի լար, թէ չէ՝ մաման կը գնայ:

— Երեխան զսպեց իրեն եւ սկսեց ճիգ գործել որ զսպի իրան, բայց չէր կարողանում: Գլուխը թաքցրեց անկողնի տակ եւ սկսեց դառնագին եւ անձայն հեկեկալ:

Լուսիկը երկար չէր քնում եւ թաքուն հսկում էր: Սոֆիա Պետրովնան նկատեց այդ եւ սառը կարգադրեց.

— Քնի՛ր:

Վախեցած աղջիկը բարակ վիզը երկարացրեց դէպի նա եւ վախով ու պաղատանքով հարցրեց.

— Մամա, չե՞ս գնա:

— Ոչ, — եղաւ պատասխանը: Ձայնը հնչեց Սոֆիա Պետրովնայի հրամայական եւ հեղինակաւոր շեշտով: Լուսիկն հասկացաւ ու հանգստացաւ:

Երեխաները քնեցին:

Դէպքը պատահեց հետեւեալ օրն իսկ:

Ռուբէնը գործի էր գնացել: Սովորական մռայլ տրամադրութեամբ շարում էր պատը, կիսաձայն կարգադրելով օգնականներին, որ քա՛ր ու շաղախ տան: Յիշեց նախորդ երեկոյի դէպքը եւ բարկացաւ Սոֆիա Պետրովնայի վրայ, որ չի հասկանում իրան: Չէ՞ որ նա դժբախտ է, զոհ է մի դուրս ընկած կնոջ, որը երեք երեխայի հոգսը գցելով իր շլինքը, լքել, գնացել է: Վերջապէս միթէ՞ իր հոգսը հերիք չէ, որ աւելին եւս դնում են վրան: Կշտամբեց մտքում, կինը հաշուի չի առնում այդ բանը:

— Էհ, — շշնչաց բարձր եւ քարը սեղմեց պատի շաղախի վրայ, սեղմեց դառնօրէն, իբրեւ իր տաժանելի ճակատագրի վրայ սեղմէր տանջուած ձեռքերով:

— Վարպետ, լսո՞ւմ ես, քեզ են կանչում, — արթնացրեց նրան աշակերտը:

— Ո՞վ է, ի՞նչ է, վրայ ընկաւ Ռուբէնը:

— Ներքեւից են կանչում, այ էն պառաւը:

Ռուբէնը ցած նայեց: Հարեւան կինն էր: Նրա դէմքը ժպտուն թուաց: Ռուբէնը վար իջաւ: Երբ մօտեցաւ կնոջը, նա խնամքով գլխի շալը ուղղեց եւ մօտ գալով արագ՝ փսփսաց.

— Գնանք տուն, Սոֆին խեղդուել է...

Կարծես վաղուց էին սպասել այդ բանը, այնքան խոր խոցեց նրան այդ լուրը:

Մինչ բանուորները կը խմբուէին, հարցուփորձ կ'անէին, Ռուբէնը վազեց տուն:

Բակի կենողները խոր նայեցին նրան եւ ճանապարհ տուին որ ներս մտնի: Սենեակում երեխաները լաց էին լինում բարձրաձայն:

— Ո՞ւր է, ի՞նչ է, — վրայ ընկաւ Ռուբէնը:

— Հիւանդանոց են տարել...

Զարումն է պատահել, — ասաց հարեւան կինը, որը մինչեւ այդ չէր խօսել:

Ռուբէնը վազեց հիւանդանոց, երեխաների ճիչն ականջների մէջ:

Երբ մտաւ դիւանը, սեղանի վրայ հանդիսաւոր պառկած էր ցաւազար կինը: Նա չէր փոխուել, մի փոքր միայն լցուել էր — շուտ էին հանել ջրից: Վեհօրէն հանգիստ էր նա եւ դէմքին մի քնքուշ կուսական ժպիտ ունէր, մանկական այն թարմութեամբ, որ միշտ բնորոշ էր այդ բարի հանելուկային էակին: Դա այն կտրած ժպիտն էր, որով վերջին անգամ երեխաների շրջանում պարեց: Ուռած թաչունիպաղած աչքերը կիսափակ նայում էին ոչ ոքի, եւ նայում՝ անկշտամբ, ինչպէս որ նայել գիտէր նա:

×

Խեղդուածին թաղեցին պարզ եւ լարուած լռութեամբ: Դագաղի յետեւից գնում էին Ռուբէնը: Հարեւան կինը եւ Լուսիկը: Յետեւից շարժւում էին Ռուբէնի ընկերները եւ խաղաղ հայեացքներով պատահական մարդիկ որոնք ինչ որ անհասկանալի համակրանք էին տածում դէպի մեռնողները:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(13 Շար.)

ները, — Ապտէլ Ռահման՝ Ժողովրդական Դեմոկրատներու ղեկավարը եւ Ազհարի՝ նախկին վարչապետ եւ Միութիւն կուսակցութեան ղեկավար :

56 տարեկան, Ազհարի միշտ պահանջած է երկու երկիրներու միութիւնը : Գալով Ռահմանի՝ Նասրի հանդէպ իր ունեցած համակրանքը չէ պահած երբեք :

Նասր այս երկուքէն պահանջեց որ տապալեն Խալիլի կառավարութիւնը, եւ նոր դահլիճ մը կազմուի՝ Ազհարի գլխաւորութեամբ : Բայց, ըստ երեւոյթին այս ծրագիրը տարակարծութեանց տեղի տուած է եւ երկու նախարարները Գահիրէ վերադարձան՝ խրատմէ տարբեր քաղաքականութեան մասին մտածելով : Այս պայմաններուն առջեւ, Նասր երկուքէն ալ հրաժարելով Գահիրէ հրաւիրեց Ապտալլա Խալիլը, «առկախ հարցեր»ու շուրջ խորհրդակցելու համար :

Եթէ ճիշդ է, որ Զօր. Ապուտ «Նեղոսի տիրապետութիւնը» պիտի յանձնէ Նասրի, ուրեմն Ափրիկէի, եւ մանաւորապէս Եթովպիոյ դուռները կը բացուին Գահիրէի առջեւ : Եթովպիա իր արտաքին քաղաքականութիւնը կը վարէ՝ թելադրուած խաղաղական գօտիի մը մէջ մնալու սարսափէն : Այս ճակատի վրայ Հայլէ Սէլասիէ Թագաւորի քրիստոնեայ վարչակարգը երբեք ամուր չէ եղած քաղաքական եւ եկմտական պատճառներով :

Երկրին տնտեսութիւնը շատ խեղճ երկրագործութեան մը վրայ հիմնուած է մէկ կողմէ, իսկ միւս կողմէ Եթովպիա բաժնուած է երկու մասի՝ կրօնական կուլերու հետեւանքով : Բնակչութեան աւելի քան կէսը մահմետական է :

Արդ, Սուտանի «նասրականացումը» պիտի վտանգէ Եթովպիոյ գոյութիւնը, որմէ ետք Սոմալիա հասուն պտուղի մը պէս պիտի իյնայ շրջագծին մէջ :

Սոմալիա նախապէս կը պատկանէր Իտալիոյ, բայց այսօր կը գտնուի ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ եւ 1960ին պիտի տիրանայ իր անկախութեան : Եգիպտական ազդեցութիւնը ակնբախ է այս երկրին մէջ : Բոլոր ուսուցիչներն ու բժիշկները ծագումով եգիպտացի են եւ Նասրի հաւատարիմ մարդիկ : Սոմալիի ուսանողներուն երեք չորրորդը կրթաթոշակներ կը ստանան՝ իրենց ուսումը եգիպտական համալսարաններու մէջ շարունակելու համար : Հետեւաբար, Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը շատ դիւրութեամբ կրնայ հարստանալ նոր նահանգով մը :

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով Խրուշչեւի եւ Նասրի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է : Խորհրդային վարչապետը իրեն վերապահած է Միջին Արեւելքը, Նասրի թելադրելով որ զբաղի միայն Ափրիկէով :

Եթէ ճիշդ է այս համաձայնութեան լուրը՝ անկասկած Սուտան պիտի մտնէ արաբական շրջագիծին մէջ եւ երկուքուկէս միլիոն քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ տասը միլիոն բնակչութիւն ունեցող հսկայ այս հողամասը Նասրի սահմանը պիտի երկարէ մինչեւ Ֆրանսական Ափրիկէ :

Թ. Ա. Թ.

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ) — Նոյեմբեր 12ին, Հայկական Տան մէջ ընդունելութիւն մը սարքուած էր ի պատիւ Հայաստանէն վերադարձող մեր երեք հայրենակիցներուն : Հոգաբարձութեան ատենապետը, Պ. Արիս Շալճեան յուզուած շեշտով բարի գալուստի խօսք ուղղեց պատուաւորներուն, ապա, Պ. Երուանդ Հիւսիսեան գրաւոր երկարաշունչ բանախօսութեամբ մը նկարագրեց իր մեկնումը Փարիզէն մինչեւ Երեւան : Նախընթաց թղթակցութեամբ մը ընդգծած ըլլալով մեկնման, ժամանման եւ հիւրամեծարութեան մանրամասնութիւնները՝ կ'անցնիմ նիւթին : Մոսկուա՝ կ'այցելեն երկրագործական ցուցադրութիւնը. Հայկական տաղաւարը գեղեցիկ է եւ ճոխ, Երեւանէն միշտ նոր հասնող թարմ պտուղներու զանազան տարբերակներով : Երեք օր յետոյ՝ մեկնում դէպի Հայաստան — օդաչուն եւ սպասաւորները Հայեր են. նախ կը հասնին Խարքով, ապա Ռոստով եւ Սոխում, հուսկ՝ Երեւան : Երեւանէն կրած տպաւորութիւնները խանդավառ են. օփերան, թատրոնն ու պարի եւ համերգի խումբերը կրնան մրցիլ եւրոպական արուեստի համանման կառոյցներու եւ պարախումբերու հետ. երգչուհիներն ու պարուհիները արտակարգ կերպով գեղեցիկ են, նազելի եւ ճկուն : Ամերիկա տեղի ունեցած ժողովրդական հանգանակութիւն մը — շուրջ 157.000 տոլար — կը յանձնուի Հայրապետին, յօգուտ Ս. Էջմիածնի ապարանին ամբողջական կազմին : Հանդիսութիւնները կը յաջորդեն հանդիսութեանց. ի միջի այլոց խօսք կ'առնեն Գերագոյն Խորհուրդի անդամ ուսուցչապետ Արարատ Ղարիպեան եւ Ս. Էջմիածնայ մօտ կրօնական գործերու խորհրդական Սարգիս Գասպարեան : Վարչապետ Քոչինեան մեծ ակնածանք կը տածէ Վեհափառ Հայրապետին անձին հանդէպ, որուն վերջերս պետութիւնը նուիրած է գեղեցիկ շէնք մը մեր մայրաքաղաքին մէջ. ցարդ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. կը հարկադրուէր իջեւանիլ պանդոկ իր Երեւան այցելութեանց առիթով : Հանդիսութեան մը ընթացքին կը բանախօսէ ուսուցչապետ Արարատ Ղարիպեան, հայ լեզուի ծագման եւ անոր կատարած դերին մասին : Ուսուցչապետը, միասնաբար գործակից քառասուն մասնագէտներու, որոնց թիւը յաջորդաբար պիտի հասնի վաթսունի՝ ի միտի ունի կազմել երեսուն հատորի հատորներ, անոնց մէջ ամփոփելով աւելի քան երեք հարիւր հազար հայ լեզուի բառեր : Աշխատութիւն մը՝ որ զարմանք եւ հիացում կը պատճառէ Ռուսիոյ եւ շրջակայ Հանրապետութեանց արուեստի եւ մշակութային մարմիններուն :

Գեղարդը Երեւանէն քառասուն քիլոմեթր հեռու, քարայրի մէջ կեանք առած եկեղեցի մըն է, երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ : Նկատի առած իր սքանչելի դիրքը, կը մտածուի վանքին քառասուն սենեակները յատկացնել ուխտաւորներու, ինչպէս նաեւ վայր՝ կազդուրման եւ օդափոխութեան : Սեւանայ լիճը նոյնպէս կը գտնուի երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ, երկայնքը՝ 70 քիլոմեթր, լայնքը 35 : Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Խորվիրապը իջնելու համար քառասուն սանդուխամատ ընելու է :

Պատգամաւորները իրենց այցելութեանց ընթացքին առիթը կ'ունենան տեսակցելու եւ խօսակցելու հայ գեղջուկին հետ. անոնք կ'արտայայտուին պարզ եւ անսեթեւեթ լեզուով, համակ սէր եւ հողի . յուզիչ է անոնց հիւրասիրութիւնը . հայրենի հողն է որ կը խօսի հայ գիւղացիին արիւնին մէջէն. ու հոս է մեր ցեղին յաւիտենականութեան գաղտնիքը :

Երեւանը վարդագոյն տուֆ քարի ամբողջութիւն մըն է կարծէք, իր բոլոր երանգաւորումներով : Արշալոյսին եւ վերջալոյսին քարաշէն մեր մայրաքաղաքը առասպելական վարդաստանի մը տպաւորութիւնը կը գործէ այցելուին :

Կ'այցելեն Երեւանի Համալսարանը. տնօրէնն է՝ Գ. Ս. Դաւիթեան, որ ներկայ տարուայ Յունուար 25, 26, 27ի օրերուն Ֆիրենցէի մէջ դասախօսեց «Մշակութային աւանդական կապերը ընդմէջ Հայաստանի եւ Իտալիոյ» նիւթին շուրջ : Ուսուցչապետը կը հաւաստէ որ մշտական աշակերտութեան թիւն է 3500, գիշերային 1500, 370 ուսուցչապետներ, 125 փորձառական գիտութեանց գործատեղիներ. բարձրագոյն ուսումնարանի պաշտօնեաներուն թիւն է 270. կայ մեծկակ թիւ մը թոշակաւոր ուսանողներու : Համալսարանը ունի 11 ճիւղ, որոնք իրենց կարգին ստորաբաժանուած են 56 ճիւղերու : Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունին 1400 դպրոցներ, 15 համալսարան, ընդամէնը երեք հարիւր հազար աշակերտներով, որոնց 24.000ը համալսարանական : Բարձրագոյն ուսումնարանը ծնունդ առած է 1920ին :

Ապա խօսք առաւ նկարիչ Գրիգոր Շիլթեան, որ առաւելապէս ծանրացաւ Մատենադարանի եւ ձեռագրատան պարունակութեանց շուրջ : Բարձրօրէն գրուատեց հայ քանդակագործութիւնը, ճարտարապետութիւնն ու նկարչութիւնը. Հայ արձանագործներէն եւ նկարիչներէն շատեր, ըստ, միջազգային չափանիշով արժէքներ են. հիացումով արտայայտուեցաւ նկարիչ Մարտիրոս Սարեանի արուեստին նկատմամբ : Երեւանը, ըստ, կառուցուած է հայկական դասական ճարտարապետութեան տուեալներուն վրայ, որուն վրայ աւելցուած է արդիական հաճելի շունչ մը : Յուզման եւ գնահատանքի խօսքեր ունեցաւ հանճարեղ Թորամանեանի հասցէին :

Ամէնէն վերջ Բժ. Երուանդ Արզումանեան վեր հանեց Հայուն աշխատելու յամառ կամքն ու ստեղծագործելու տենդը : Հայաստանի մէջ, ըստ, Հայը կերտած է արիւնով եւ քրտինքով : Այո, մենք եւս կը հաւատանք ասոր, որովհետեւ այդ արիւնն ու քրտինքը դարերու տուրքն է պատմութեան աղաղակը ու մինչեւ որ ընծայաբերուի այդ տուրքն ու բարձրանայ այդ աղաղակը՝ ապահովուած է Հայուն անմահութիւնը ոչ միայն Հայաստանի մէջ՝ այլ սփիւռս աշխարհի :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Յ. Գ. — Ընդունելութեան աւարտման, Հրանդ եւ Վարդգէն Բամպակեան եղբայրները լուսարձակով ցուցադրեցին Միլանոյի մեր «Քառասուն Մանկանց» եկեղեցւոյն Դոնրացէքի եւ Ս. Օծման իրենց պատրաստած շարժանկարի ժապաւէնը. խնկապէս խնամեալ աշխատանք մը :

Ա. Ս.

ՊԶՏԻԿ «ԽՈՒՄԲ»Ը

Իր անունին արժանի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբն էր, որ ուխտի կացեր էր Շաւիլի անտառէն քիչ հեռու Իշխան Արղութեանցի գերեզմանին, ինչպէս ամէն տարի ուխտի կ'երթանք Խանասորի արշաւանքի տարեդարձին, իր եւ իր նման հերոսներուն յիշատակը վերակոչելու ...

«Պզտիկ խումբ» մը բայց մեծ իր գործերով, լուռ մնջիկ աշխատութեամբ եւ մասնակցելով իր յատուկ գործերէն զատ, ամէն ձեռնարկի, ազգային, եկեղեցական թէ դպրոցական :

Երեսուն տարիէ ի վեր շատ ենք կարեր այս ճամբան : Խումբին անխոնջ ղեկավարը Վարդանին շատ անգամ գիշերը ցերեկին խառնած մեն կուգայ գոնէ դուռ, խանութէ խանութ, բան մը ընելու, բան մը բանելու, բան մը աւելցնելու այդ անուան շուրջ : Մէկ ոտքը Շաւիլէն Փարիզ, մեր «Մշակ բանուոր»ն է ան :

Միշտ հիներն են, որոնք կարծես յոգնած չեն դեռ եւ քսան տարեկանի աշխոյժով կ'երթան կուգան, օրինակ տալով երիտասարդութեան :

«Խումբ»ը աշխատեր եւ հոգացեր է նաեւ նոր սերունդը գործերով, անոնց գիշերային դասերով եւ դասախօսութեամբ գոնէ շաբաթը մէկ երեկոյ, որպէս զի մայրենի լեզուն չմոռնան, ճանչնան մեծ մարդիկը եւ խրատ առնեն քաջերէն, հերոսներէն :

«Արղութեան»ը գործեց լուռ մնջիկ, ձեռք ձեռքի :

«Խումբը» ունեցած է իր մէջ Խանասորի հերոսին Արղութեանէ զատ, Շանթ, Վրացեանը, Սասունին եւ Բժիշկ Յ. Տէր Դաւիթեանը, որոնք ժամանակին հիւր էին այդ քաղաքին եւ իրենց ներկայութեամբ քաջալեր եղան գաղութին :

Հիմա՝ չկան անոնք, ոմանք ընդ միշտ, ոմանք ալ այլուր փոխադրուած : Բայց կենդանի կամ ոչ, անոնց յիշատակը կայ միշտ մեր մէջ :

Փոքրիկ «խումբ»ը կը գործէ ներշնչուած միշտ իր մեծ հիմնադիրներուն ոգիով, հետեւելով միշտ անոնց գաղափարական առաջնորդներուն իր տուած հերոսներուն, բազուկի եւ գրչի վարպետներուն, անոնց գծած ճամբուն, միշտ վառ հաւատքով ու յոյսերով եւ վաղուան արշալոյսին հեռանկարով մնալով միշտ աջակից եւ օգնական իր մայր կուսակցութեան :

ՄԷՆ – ՍԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (301)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Մենք մոռացել էինք, որ բացի մեր շահերից, կան աւելի սուրբ, աւելի անբաղդատելի շահեր — հասարակութեան շահերը : Մենք կատարում էինք մեր պարտականութիւնը դէպի մեր անձը միայն, այն եւս ոչ օրինաւոր ճանապարհով : Մենք մոռացել էինք, որ աւելի մեծ պարտականութիւններ ունենք դէպի մեր ազգը, դէպի մեր հայրենիքը եւ, վերջապէս, դէպի մարդկութիւնը : Փոխանակ ազգի, հայրենիքի, մարդկութեան լաւ անդամ լինելու, մենք դարձել էինք նրանց ուտիչ, ապականիչ ցեցը : Մեր գործերի համեմատ մենք ժառանգեցինք «խաչագող» անունը : Դա մի ամօթալի անուն է : Գող, — եւ սրբութեան գող : Այո, մենք գողանում էինք ինչ որ մարդկանց համար սուրբ էր, ինչ որ նրանց համար թանկագին էր : Մենք գողանում էինք նրանց կեանքը, նրանց կայքը, նրանց պատիւը : Ոչինչ չէր գոհացնում մեր ագահութիւնը : Ոչինչով չէր խայթւում մեր խիղճը : Ամէն չարիք յաջողւում էր մեզ, — եւ այդ աւելի խրախուսում էր մեր անբարոյական ձգտումները :— Իսկ այժմ, հասաւ ժամանակը՝ մերկանալ հին մարդը եւ, իբրեւ նոր մարդ, նոր հոգւով եւ նոր եռանդով գործել՝ դէպի ազնիւը եւ դէպի լաւը : Մեր բոլոր ընդունակութիւնները, որ զարգացած էին միայն չարիք գործելու համար, թող այսուհետեւ գործ դրուին դէպի հասարակաց բարին ...

Ծերունին գրկեց նրա գլուխը, ճակատը համբուրեց :

Այդ բոլորը խօսում էր Ջորեպանի ծառան, որին ես անկիրթ, անզարգացած մարդու տեղ էի դնում : Այդ ի՞նչ խաղ էր, այդ ի՞նչ հանելուկ էր : Նա վեր կացաւ, Ասլանը ինձ եւս աչքով արաւ, որ հեռանամ : Մենք դուրս եկանք տաղաւարից, Ասլանը եւ ծերունին մնացին այնտեղ : Թէ ի՞նչ խօսեցին եւ ի՞նչ խորհեցին, — ես չգիտեմ, միայն նրանց խօսակցութիւնը երկար, շատ երկար տեւեց :

Մենք բաւական հեռու էինք նստած, ձիաների մօտ, եւ ոչինչ չէինք լսում : Յետոյ նրանք ցած թողեցին տաղաւարի մուտքի վարագոյրը, ես կարծեցի, որ քնեցին : Բայց լապտերը մինչեւ լոյս վառւում էր :

Զով գիշերը մոռանալ տուեց մեզ ցերեկուայ տօթից կրած տանջանքը : Ծովի կողմից փչում էր մեղմ քամի եւ բերում էր իր հետ ծաղկաւէտ Արտօսի սքանչելի անուշահոտութիւնը : Երկինքը ամպամած էր, ոչ մի աստղ չէր երեւում : Երբեմն մաղւում էին անձրեւի խոշոր կաթիլներ : Հայկայ բերդի կողմում փայլատակում էր. լսելի էին լինում որոտման խուլ ձայներ : Ինձ թւում էր, որ Հայոց եւ բաբելացոց հսկաները պատերազմում էին այնտեղ եւ իրանց ահագին լախտերով խորտակում էին լեռները :

Մուրադը եւ իր ընկերը զբաղուած էին ձիաներով. ծածկում էին նրանց չուլերով, զգուշանալով, մի գուցէ յորդ անձրեւ գալու լինի եւ ձիաներին թրջէ : Ես պառկած էի խոտերի վրայ, նայում էի անթափանցելի խաւարի մէջ : Մութն էր, մութ, ոչինչ չէր երեւում : Ամէն ինչ ընկղմուած էր մթութեան մէջ, որպէս այդ երկրի մթին ապագան ....

Իմ աչքերի առջեւն էր մի պատկեր միայն՝ — ալեւոր «գուշակողը» : Իմ գլխում, մռայլ առեղծուածների նման, պտտւում էին այդ խորհրդաւոր ծերունու խօսքերը : Այդ խօսքերը առանձին բացատրութեան էին կարօտ, ես անկարող էի լուծել : Բայց ես այժմ գիտէի երկու անուններ, որոնք շատ բան էին պարզում : — Մուրադ եւ քաւոր Պետրոս, — երկուսն էլ երեւելի խաչագողներ էին : Որպէս երկու հերոսներ այդ մթին արհեստի մէջ, Սալմաստում մեծ հռչակ էին ստացել նրանք : Նրանց մասին ես լսել էի շատ եւ շատ զարմանալի պատմութիւններ ...

Իմ տարակուսանքները մասամբ փարատուեցան : Ճանապարհին գալու ժամանակ, ինձ երկար տանջում էր այն միտքը, որ ես մի ժամանակ պէտք է տեսած լինէի Մուրադին. նրա դէմքը ինձ ծանօթ էր երեւում : Իմ յիշողութիւնը չխաբեց ինձ. այժմ գիտէի, թէ որտեղ էի տեսել :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԻ՛ ՂՐԿԷՔ

Անգամ մը եւս ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի ՉԷՔ ՓՈՍԹԱԼԻՆ թիւով ՂՐԿԷՔ զանազան գումարներ (նուիրատուութիւն, ուրիշ թերթերու բաժնեգիններ եւայլն):

Յառաջի թիւը օրինաւոր կերպով կարելի է օգտագործել մի միայն Յառաջին բաժնեգիններուն, ծանուցումներուն, գործակալութեան փոխարժէքին վճարման համար:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

× Մշակոյթի Տան Շէք – Փօսթալի թիւն է՝

Maison de la Culture Arménienne
51 Rue M. Le Prince C. C P. PARIS : 5460 - 11

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ֆօրի յայտարարութիւնը, որուն համաձայն «Քապիլիի շրջանին մէջ կարեւոր արդիւնքներ ձեռք ձգած է բանակը. դըրսեւուած փաստաթուղթերը թոյլ կուտան որ ճշդիւ գաղափար մը կազմենք ըմբոստներու կազմակերպութեան վրայ»:

Զօր. Մասիւի ղեկավարութեամբ սկըսած այս գործողութիւնները պիտի շարունակուին Սումանի հովիտին մէջ:

Բազմաթիւ բախումներ եղած են նոյնպէս Օրանի մէջ: Մէչէրիայի շրջանին մէջ պատահած բախումի մը ընթացքին տասնըմէկ ֆելլականեր սպաննուեցան եւ ուրիշ մը գերի ինկաւ: Սիտի Պէլ Ապէսի եւ Մասկարայի մէջ ութ ապստամբներ ցինաթափ եղան, որոնց կարգին՝ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի պարագլուխներ. եւ մանաւանդ՝ Ճիլալի անունով մարդ մը, որ ամբաստանուած է բազմաթիւ ոճիրներ գործած ըլլալու յանցանքով:

× Պատերազմական նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ չորաթաթերթի մը հրատարակած այն լուրը՝ որուն համաձայն Զօր. Մասիւ մասնակցած է փըրկութեան կոմիտէի մը ժողովին. նախարարութիւնը կ'աւելցնէ թէ Հոկտեմբեր 13էն ի վեր Զօր. Մասիւ ոչ քաղաքացիի պզեստով եւ ոչ ալ զինուորական համազգեստով նման ժողովի մը գացած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈՒԼՂԱՆԻՆ անգամ մը եւս շարք մը յարձակումներու կ'ենթարկուի «Փրաւտա»յի կողմէ: Միւս կողմէ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ ծանրօրէն հիւանդ է ինչ որ պատճառ եղած է որ իր «նոր պաշտօն»ը չկարենայ ստանձնել Կովկասի մէջ:

ՍՈՒՏԱՆԻ նոր դահլիճը իր առաջին նիստը գումարեց աջի առտու: Մինչ նոր կառավարութիւնը կ'ուզէ ապացուցանել իր չէզոքութիւնը, եգիպտական թերթ մը կը գրէ թէ «Սուտանի պետական հարուածը հակա – արեւմտեան եւ հակա – կայսերապաշտական է»:

«ՏՊԱՒՈՐԱՊԱՇՏ»ՆԵՐՈՒ գործերու կարեւոր վաճառում մը եղաւ Նիւ – Եորքի մէջ: Ծանօթ է որ վերջերս նման վաճառման մը ընթացքին Լոնտոնի մէջ 916 միլիոնի ծախուած էին երեք «մանէ», երկու «Սէզանն», մէկ «Վանկոկ» եւ մէկ «Ռընուար», Նիւ Եորքի մէջ «Կապոյտ շրջանէն» Փիքասոյի մէկ գործը (մայրը եւ զաւակը) արժեց 64 միլիոն:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ ձերբակալել ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարներն ու անդամները: Մատրիտէն, Պարսելոնայէն եւ Սէն Սէպասթիէնէ ետք խուզարկութիւններ եղած են նաեւ Պիլպաոյի մէջ: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքը այն է թէ այս ձեւով կառավարութիւնը կը տկարացնէ

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՒ «ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ
Նոյեմբեր 23ին

Կիրակի օր ժամը 1.30ին հայ դպրոցի սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Ճաշին համար արձանագրուիլ ընկեր Կիւլեանի մօտ 13 րիւ տը Վիրօֆլէյ, Շաւիլ (Ս. Է Ուազ):

Ճաշագին 600 ֆրանք:

Նոյն առաւօտուն Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Արղութեան» խումբի մահացած ընկերուհիներ Զաւօ Շանթի, Պերճուհի Բարսեղեանի, ընկերներ Բժ. Տէր Դաւթեանի, Լեւոն Շանթի, Հրանտ Աթանեանի եւ Յովսէփ Դպիրեանի անմոռաց յիշատակին:

Կը խնդրուի անոնց յիշատակը յարգողներէն եւ ընտանեկան պարագաներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

Եկեղեցիին եւ սրահին հասցէն .— 4 Րիւ տէ Թրուա Շանթիէ:

Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Շաւիլ, Փիւի Սան Վէն կայարանը:

×

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաթր Պիւխօն Փրթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ձախ թեւը՝ դահաժառանգին հետ հաշտեցողութեան մը գալու համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ 68.000 Լեհեր վերադարձած են իրենց հայրենիքը, 1958ի առաջին ինը ամիսներու ընթացքին: 25.000 Լեհեր, դարձեալ Խ. Միութենէն Լեհաստան վերադարձած էին 1956ին, իսկ 120 հազար՝ անցեալ տարի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բանակը 71 հազար հոգի պիտի արձակէ 1959 Յունիս 30ին, այս ձեւով զինուորներու թիւը իջեցնելով 2.525.000ի:

ՔՈՒՊԱՅԻ ըմբոստներու ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ բանակին հետ բախում մը ունեցած են, որու ընթացքին յիսուն զինուորներ սպաննուած են:

ՔՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կոչ մը ըրաւ որ Ֆրանսացիները ձեռնպահ չմնան Կիրակի օր, որպէս զի նոր խորհրդարանը ճշգրիտ պատկերը ըլլայ ժողովուրդին:

ԻՎՐԻԻ (Փարիզ) մէջ Տամուա հաստատութեան երեք մթերանոցները կրակ առին: Քանի մը հարիւր միլիոնի վնաս կայ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ: Կը խօսի՝ ընկեր Աշոտ Իսահակեան: Նիւթ՝ «Նոյեմբերեան դէպքերը»:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅԱՍՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի Ընծայման տօնին առթիւ, Երեկոյեան ժամը վեցին պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Յովհ. Վ. Փարթամեան, Սէն Պրինոյի մատրան մէջ (148 Րիւ տը Լ'Էկալիթէ):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Ակնունի եւ Թալոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ, սովորական հասցէին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: 7 Պուլ. տ'Աթէն, Պար տը Կլոպի սրահը:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի վարչութենէն որ իր բոլոր անդամներով ներկայ ըլլայ այս կարեւոր ժողովին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԱՆՏ ՕԹԷԼԻ շքեղ սրահներուն մէջ

Կիրակի, 23 Նոյեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր
ԱՆՏՈՒԷ ԷՔԵԱՆ հանրածանօթ նուագախումբով
Հայկական սիրուն աթռաքսիոններով

Մուտք 600 ֆր. քարտով ուսանողներուն կէս գին

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ Passy 64-90

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յարութիւն Քիւփէլեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները .—

Մանասէ, Աննա եւ Վարդան Քիւփէլեանէ երեք հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, երեք հազար ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին, երեք հազար Մաշակյթի Տան, Պ. Պ. Սարգիս Քիւփէլեանէ երկու հազար Մշակոյթի Տան, Մանուկ Ազգարեանէ երկու հազար ֆր. Մշակոյթի Տան: Հազարական ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան՝ Պ.Պ. Աւետիս Սէմէրճեան, Հայկ Սէմէրճեան, Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Եփրեմ Կոստուգեան, Յովհ. Կուտուզեան, Մարգար Գույումճեան, Սիմոն Գալուստեան: Զաքմեան հազա՛ր ֆր. Ալքաափնոմին: Ծառուկեան հինգ հարիւր ֆր. Ալքաափնոմին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Էլէն Բիւզանդ Քիւթիւքեան եւ զաւակը, Սարգիս Քիւթիւքեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ. իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՏՕՔԹ. ՅՈՎՀ. ՔԻՒԹԻՒՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց զաւկին, քրոջ եւ եղբօրաղջկան՝ ԱՆԱՀԻՏԻ յիշատակին:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Կը ստանձնէ փորձառու ուսուցիչ մը: Դիմել «Յառաջ»ի:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 23 NOVEMBRE

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8351 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4152

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԵՆ "ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂ"ՆԵՐԸ

Ո՛չ միտ ունինք, ո՛չ ալ տրամադրութիւն՝ օրուան այս ժամուն անդրադառնալու Էջմիածին – Անթիլիաս վէճին, որ ամեդծուեցաւ Խորհրդային իշխանութեանց զրգռումով եւ ցարդ կը քաջալերուի անոնց հլու կամակատարներուն կողմէ :

Էջմիածնի Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանին է սակայն, որ այս անգամ իր «Հայրենիքի»ում (Յառաջ, 21 Նոյեմբեր) վերստին կ'արծարծէ զայն՝ պղտորելով բաւական մարդոց մաքերը :

Եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողովը Նոյեմբեր 16 – 23 ամբողջ մէկ շաբաթ զբաղեր է զանազան հարցերով, որոնց շարքին նաեւ կարեւոր տեղ մըն է յատկացուցեր այս ցաւոտ խնդրին :

Ի՞նչ է բուն սակայն :

Պարզապէս «անդրադարձեր է Անթիլիասի հերձուածին» :

Հայրենասիրութիւնը լաւ է այն մասին թէ մեր ղեկավարներուն ի՛նչ «համայնատափական որոշումներ» են առեր այս առթիւ : Կ'ըսէ միայն թէ անոնք «հաղորդ» են դարձեր «Ն. Ս. Օծութեան յուզումներուն եւ վրդովմունքին» :

Ինչո՞ւ սակայն այս յապաղած յուզումներն ու վրդովմունքը՝ Վեհ. Զարեհ Ա.ի ընտրութենէն երեսուներեք ամիս վերջ :

Ըստ «Հայրենիքի»՝ անոր համար, որ Էջմիածնի պատասխանատու կարգ մը թեմերը «յափշտակելու հակականոնական փորձեր» կատարեր է Անթիլիաս ...

Ամբողջ ցաւը այստեղ է :

Աւաղակախումբ չկայ Անթիլիասի մէջ՝ «յափշտակութիւն»ներ կատարելու համար : Իրականութիւնն այն է, որ արտասահմանեան թեմերը ինքնաբերաբար *կը մտնեն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի հովանիին ներքեւ, ամրապնդելով անոր դիրքը Սփիւռքի Հայութեան մէջ :*

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհ. Վազգէն Ա. 1956 Փետրուարին Անթիլիասի մէջ փոքրամասնութեան կողմը բռնելով եւ Պիլատոսի պէս ձեռքերը լուալով՝ ընտրութենէն քանի մը ժամ առաջ հեռացաւ Լիբանանէն եւ չուզեց առաւ Գահիրէ, ուր գումարեց «Եպիսկոպոսական ժողով» մը :

Կը յուսար շնորհիւ ղեկավարներուն իրեն ենթարկել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ արժանընտիր կաթողիկոսը : Զյաջողեցաւ :

Եգիպտոսէն դէպի Եւրոպա մեկնելով, պաշտօն յանձնեց Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, որ լուծումի եղանակ մը գտնէ :

Տեղեակ չենք այս եկեղեցականին այդ ուղղութեամբ կատարած ձեռնարկներուն :

Գիտենք միայն թէ անկէ էր, որ իր օրինաւոր տէրերուն վերադարձուց Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանէն խորհրդաւոր կերպով ղողցուած սուրբ մասունքները (մէջէն ըլլալով Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Աջը) :

Վեհ. Վազգէն Ա. չուզեց լսել սրտցաւ, չէզոք եւ հայրենասէր մարդոց անձնական եւ հրապարակային կոչերը եւ Էջմիածին վերադարձաւ՝ առանց կարգադրելու Լիբանան – Սուրիոյ մէջ առաջ եկած «երկփեղկում»ը, որուն գլխաւոր պատասխանատուն էր :

Ո՛չ միայն չկարգադրեց, այլ քաջալերեց — եւ ցարդ կը քաջալերէ — Հակադաշնակցական մոլուցքին անձնատուր համայնավար – հնչակեան – ռամկավար խայտաբղէտ խառնիճաղանճը :

Մինչեւ այսօր տակաւին կը յամառի «Կիլիկեան Աթոռի Կաթողիկոսական Տեղապահ» ճանչնալ Խադ արք.ը, որ վտարուած է Կիլիկեան միաբանութենէն եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՆՋԵՒ ԾՆՈՒՆԴ

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

ԿՐՈՄԻՔՕ ԻՐ ՄՕՏ ՀՐԱՒԻՐԵՑ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

Պոնի խորհրդային դեսպանը Վարչապետ Ատենաուըրի հետ տեսակցելէ ետք, Ինտոնեզիոյ դեսպանատան մէջ տրուած ընդունելութեան մը ընթացքին հրապարակաւ պարզեց ռուսական ծրագիրը .— Պերլինը պիտի վերադարձնենք Գերմանացիներուն : Ո՞րքա՛ն շուտ՝ այնքան լաւ : Կը կարծեմ թէ Պերլինի բնակիչները Ծնունդը պիտի կարենան տօնել խաղաղութեան մէջ : Ամէն ինչ պատրաստ է Մոսկուայի մէջ՝ դիւանագիտական գործողութիւնները սկսելու համար :

Սմիրնովի խօսքերը զանազան ձեւերով կը բացատրուին, թէեւ ճիշդ է որ Խ. Միութեան Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ Գերմանիոյ պարտութեան մասնակից չորս երկիրներու ներկայացուցիչները կը հրաւիրէր իր մօտ՝ «կարեւոր փաստաթուղթ» մը տալու համար անոնց : Պարզ է թէ Մոսկուա պիտի ճշդէ իր դիրքը՝ Պերլինի ներկայ զոյավիճակին նկատմամբ : Յայտնի է այլեւս, որ օդի եւ ցամաքի ճամբաներուն հսկողութիւնը պիտի յանձնուի Արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւններուն :

Այս առթիւ Արեւելեան Պերլինի մէջ ուսանողական յանձնախումբ մը ժողով մը գումարեց «1957ի դաշնագրին 12րդ յօդուածին գործադրութեան եւ կարգ մը այլ հարցերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացնելով» : Յիշեալ դաշնագիրը կը վերաբերի Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ գտնուող խորհրդային բանակին :

Կիսապաշտօնական շրջանակներու համաձայն խորհրդային զինուորներու ընտանիքները քանի մը օրէ ի վեր սկսած են մեկնիլ քաղաքէն : Ոչ–զինուորական պաշտօնեաները արձակուրդի կը մեկնին, բայց իրենց տեղերը գրաւող չկայ : Այս երեւոյթը կը բացատրուի անով՝ որ Ռուսերը սկսած են պարպել Գերմանիան, իրենց պաշտօնները ձգելով գերման բանակին :

Այսուհանդերձ, Պերլինի զոյավիճակին սպառնացող վտանգը չէ մեղմացած : Թէեւ Խրուշչեւի վերջին յայտարարութիւնները իրականութիւն կը սկսին դառնալ, բայց Պերլինի պաշտպանը կրնայ կատարուիլ Արեւելեան կառավարութեան կողմէ, կղզիացնելով Արեւմտեան Պերլինի բնակիչները :

Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա պատրաստ են զիմադրելու

կայման «անկախ համայնք» :

Եթէ հերձուած մը կայ, հերձուածողները *Խադ Արք.ն ու քանի մը ուրիշ արտաքսուած միաբաններն են եւ «անկախ համայնքային»ները :*

Հերձուածը *«Անթիլիաս»էն դուրս պէտք է փնտռել :*

Եպիսկոպոսական ժողովն ու Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանը իրենց վեհափառ նախագահով ի զուր կը փորձեն ճշմարտութիւնը խեղդել եւ հանրային կարծիքը մոլորեցնել :

Կարելի չէ խափանել ճշմարտութիւնը, ինչպէս՝ արեւին լոյսը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Շաբաթ օրուան խմբագրականին չորրորդ հատուածին մէջտեղի տողին մէջ «Նպատակ կը հետապնդէ Ամենայն Հայոց Հայրապետ »ը կարդա՛լ Ի՞նչ նպատակ կը հետապնդէ ... :

ՆՈՐ ԶՈՀԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ցաւով կը տեղեկանանք որ Հայերու մէջ միջադէպերը կը շարունակուին նոր զոհեր խլելով երիտասարդներու կամ տարէցներու մէջ : Կիրակի եւ Չորեքշաբթի նոր դէպքեր պատահած էին, ինչպէս գրած էր նաեւ տեղական մամուլը, բայց մանրամասնութիւններ կը պակսէին :

Ստորեւ կը հրատարակենք *Այգի* եւ *Ազդակի* լուրերը այս մասին .—

«ԱՅԳ», Նոյեմբեր 18.— Հայկական կոտորածը կը շարունակուի ...

Մինչ մայրաքաղաքի բոլոր թաղամասերը որոշ հանդարտեցում մը արձանագրած են, հայկական թաղերու մէջ, հաշուեյարդարները, անհատական յարձակումները, ռումբերու պայթումները մը տահոգիչ ընոյթ կը ստանան :

Այսպէս, Շաբաթ գիշեր, Սէյֆի փողոցին մէջ, Յարութիւն Առաքելեան եւ Ֆրանսուա Շաթիլեան յարձակումի կ'ենթարկուին՝ ընդդիմադիրներով զինեալ անծանօթներու կողմէ :

Այս միջադէպին վրայ, ընդհանուր ձգտում մը ծայր կուտայ :

Կիրակի երեկոյ, ժամը հինգին, ուժանակ մը կը նետուի Նահրի կամուրջին վրայ գտնուող Թաթուլեանի սրճարանէն ներս :

Մինչ սրճարանի յաճախորդները խուճապի մատնուած, դուրս կը փութային, ընդդիմադիրի տեղատարափ մը կը զիմաւորէր զանոնք : Կան չորս ծանր եւ տասը թեթեւ վիրաւորներ : Վիրաւորեալներէն կը յիշուին հետեւեալ Հայերը .

Յարութիւն Վարժապետեան, Կարապետ Ճէրճէրեան, Գարեգին Օտապաշեան, Յակոբ Ալթունեան, Արշակ Գրիգորեան (որոնք Օթէլ Տիէօ փոխադրուեցան եւ առաջնորդ

Նոր պաշտօն մը. Ամերիկա յայտարարեց արդէն, թէ օդային կամուրջ մը պիտի հաստատէ Արեւմտեան Գերմանիայէն՝ Պերլին՝ ձախողութեան մատնելով համայնավարներու պատրաստած ծրագիրը :

Պերլինի պաշտպանը իրականութիւն դարձնելով Խ. Միութիւնը մէկ նպատակ կը հետապնդէ միայն .— Առիթ ստեղծել որ Ատենաուըրի կառավարութիւնը խորհրդակցի համայնավար Գերմանացիներուն հետ, այդ ձեւով՝ կամայ թէ ակամայ ճանչնալով Արեւելեան շրջանի կառավարութեան գոյութիւնը :

✕ Եւրոպական մամուլը կը շարունակէ մեծ տեղ յատկացնել Տը Կոլ – Ատենաուըրի տեսակցութեան, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի : Շրջան ընող գրոյցներու համաձայն՝ հաւանական էր որ այս խորհրդակցութիւններու մասնակցէր նաեւ վարչապետ Մաքմիլըն. այդ պարագային՝ Եւրոպայի «Մեծ»երու ժողով մըն է որ տեղի պիտի ունենար : Բայց Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութիւնը կարճ կապեց այս գրոյցները, յայտարարելով թէ «Վարչապետ Մաքմիլըն չափազանց զբաղած է յառաջիկայ շաբաթ եւ չի կրնար Լոնտոնէն հեռանալ » :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

ՄԱԿԱՐԻՈՍ .— «ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՔԱՋԱԼԵՐԷ ԶԻՍ՝ ՈՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵՄ »

ՄԱԿի հեյէն պատուիրակութեան բրոնելիք դիրքը յստակ է այլեւս .— Վճռապէս պիտի մերժէ Անգլիոյ առաջարկած ծրագիրը, պահանջելով որ անկախութիւն տրուի Կիպրոսի :

Տաք վիճաբանութիւններ կը նախա –

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

զարձան), Յակոբ Սարաֆեան, Պետրոս Գըրըշչըեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան, Տիգրան Գալայճեան եւ Վարդգէս Ճէօմէզեան (որոնք հիւանդանոց կը մնան, վերջին երեքը ծանր) :

Երկուշաբթի առաւօտ, կրկին հրացանաձգութիւններ եւ ղուհեր :

Տիրող անիշխանութենէն օգտուելով, անուղղաներ կը շարունակեն իրենց վայրագութիւնները, իսկ խեղճ ժողովուրդը ահ ու սարսափի մատնուած, չի գիտեր թէ ի՞նչ ընէ : Ո՞ր ճամբան պէտք է ընտրել գործի երթալու եւ ապահով տուն վերադառնալու համար, քանի որ յաճախ պատահարը միջադէպերու վայրերէն անցնող անմեղներն ալ զոհ կ'երթան երկուստեք արձակուած գնդակներուն :

Բանակը Կիրակի իրիկուընէ ի վեր կտրուկ միջոցներ ձեռք առած է, կարգն ու կանոնը վերահաստատելու համար : Բանակային ջոկատներ մեկուսացուցած են Հաճըն Թաղը եւ գրաւած՝ բոլոր անկիւնները :

ՀՆՉԱԿ – ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՈՃԻՐ ՄԸ ԵՒՍ ԳՈՐԾԵՑԻՆ

ԱԶԴԱԿ, Նոյեմբեր 20.— Հակառակ իշխանութիւններու ձեռք առած խիստ միջոցներուն, հնչակ – համայնավար խըռովարարներ կը շարունակեն ահաբեկել միջավայրը պահել Նահրի հայկական շրջանները :

Երէկ՝ երեքշաբթի կէս օրին, անոնք վատաբար սպաննեցին 65 տարեկան հայ խանութպան մը՝ ընկեր Սիմոն Յակոբեանը : Չորս ոճրագործներ, հաւանաբար դուրս գալով Հաճնոյ իրենց որջէն, ինքնաշարժով մը կանգ կ'առնեն Սէն Միշէլ թաղին մէջ գտնուող ընկեր Սիմոն Յակոբեանի խանութին առջեւ եւ ծխախոտ գնելու պատրուակով կը կրակեն տարաբախտ ընկերոջ վրայ, որ գլխէն ստացած երեք գնդակներով տեղն ու տեղը կը սպաննուի :

Այս զազրելի ոճիրը զայրոյթ եւ գըգռութիւն ստեղծեց հայկական շրջանակներու մէջ : Ընկեր Յակոբեան բոլորէն սիրուած լուրջ եւ ծառայասէր անձ մըն էր, որ զոհ կ'երթայ անոպայ տարրերու զայլին :

ՊԱՇԱՐՈՒՄ ԵՒ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միւս կողմէ, բանակը կը շարունակէ պաշարման տակ պահել Հաճըն Թաղը, ուր երէկ եւս խուզարկութիւններ կատարուեցան ոստիկաններու օժանդակութեամբ : Գրաւուեցան մեծ քանակութեամբ զէնքեր եւ ռազմանիւթ : Խուզարկութիւններ եղան նաեւ Պուրճ – Համուտի շրջաններուն մէջ :

Բանակային զրահապատներ զրուած են Նահրի զանազան կէտերուն վրայ եւ շրջանը զացող կամ անկէ եկող ինքնաշարժներն ու անձերը մանրազնին կերպով կը խուզարկուին : Հակառակ այս միջոցներուն, սակայն, երէկ խռովարարները ռումբ նետեցին Քարմ էլ Զէյթուն թաղին մէջ : Պայթումը նիւթական վնասներ պատճառեց : Այս միջադէպերէն ետք, ապահովութեան միջոցները զօրացուեցան : Ներքին նախարարութիւնը դարձեալ հրահանգ տուաւ ապահովութեան ուժերուն մեկուսացնելու որեւէ թաղ, ուր խռովութիւններ կը պատահին եւ խուզարկել կասկածելի բնակիչներն ու տուները :

Ապահովութեան ուժերը պիտի կրակեն տեւէ զինեալ անձի վրայ, որ չենթարկուիր ապահովութեանց կամ կը փորձէ փախչիլ :

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ Պէյրութէն հեռաձայնով կը տեղեկանանք թէ կացութիւնը հանդարտած է և երկու օր է Հայերու միջեւ բախումները վերջ գտած են : Այս ուղղութեամբ վարչապետը անձամբ միջամտութիւն կատարած է, ինչպէս նաեւ կարգ մը ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններ :

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԵՒ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԺԵ.

Ձմեռնամուտին, այգիներու եւ արտերու մէջ կը գտնէք պտուղի տեսակներ, արհամարհուած ու լքուած, որոնց զանազան անուններ կուտայ հայ գիւղացին: Չեն աճիր այդ պտուղները եւ չեն հասուննար երբեք, ոչ թէ այն պատճառով որ պակսած է արեգակին ջերմութիւնը, — գոլ եղանակն ալ ունի նման պտուղներ, տհաս մնալու դատապարտուած, — այլ որովհետեւ կասած է բնախօսական ժամացոյցը: Կշռոյթ մը կայ բնութեան մէջ, տիեզերական կշռոյթ մը, նշան կենդանութեան, որ, օրինակ, կը հասունցնէ պտուղի մը վաղահաս եւ վերջահաս տեսակները տարբեր տարբեր եղանակներու մէջ՝ անկախ արեւին ջերմութենէն, ըստ տեսակին բնախօսական ժամացոյցին:

Մարդիկ, բնախօսական ժամանակին պարգեւէն զատ, աստուածային խորութեամբ մը կը վայելեն մտային ժամանակին շնորհքը՝ եթէ բախտաւոր են: Այդ շնորհքն է որ կը կոչուի մտային տարիք (աժ մանթալ): Յաճախ կը հանդիպինք անհատներու, որոնց մտքին ժամացոյցը ետ է մնացած մէկ դար, իրենք թէեւ քսան տարեկան՝ ըստ բնախօսութեան: Կը նմանին այգիներու տհաս ու լքուած պտուղներուն, ձմեռնամուտի թշուառութեանց ենթակայ, որովհետեւ ժամանակին հետ համընթաց քալելու անընդունակ:

Մեր պատմութեան մէջ, ինչպէս բոլոր ժողովուրդներու պատմութեան մէջ, անձ կամ դէպք ուրիշ բան չէ, բայց եթէ գաղափար կամ գաղափարի զարգացում:

Գաղափար մըն է, օրինակ, Օրմանեան: Բայց այդ գաղափարը կը մնայ այնպէս, առանց աճելու, առանց զարգանալու, առանց դոյզն փոփոխութիւն կրելու, ինչպէս աւելի քան կէս դար առաջ:

Օրմանեան գաղափարը, ոմանց մտքի դաշտին մէջ, այն աշնանավերջ դդումն է, որ կը մնայ արտին մէջ, ուր կը դեղնի, կը թոռմի, կը փտի՝ առանց երբեք հասուննալու եւ սնունդի արժէք ստանալու:

Այս թշուառութեան մէջ մեղքի բաժին մը ունին ոչ միայն կոտակները՝ մտային տարիքով, թերաճ կամ աճումը կասած, անընդունակ՝ գաղափարները վերագնահատելու ըստ ժամանակին, այլ եւ Օրմանեան՝ ինքը: Արտակարգ աշխատունակութեամբ մը օժտուած՝ անիկա չյղացաւ երբեք, ստեղծելու համար Օրմանեան — միթը, զայն փաթթելով մերթ շփոթութեան մը մէջ, որ իր անձին կուտայ յեղափոխականի եւ պահպանողականի կրկնակ դերեր, մերթ կախարդանքի մը մէջ, որ իր անձին կուտայ «գաղտնագուշակի» մը դերը՝ Ապտիւլ Համիտը անդամալուծելու աստիճան ամենակարող: Այսպէս է որ տարածուած է այն առասպելը թէ Օրմանեանի երեւումով վերջ գտած են հայկական ջարդերը: Եւ նման բազմաթիւ զրոյցներ, որոնք կը յիշեցնեն աշնանահար դդումները, դեղնած ու փտած, ինչպէս կը տեսնուին, ձմեռնամուտին, արտերու մէջ աղբին անդին: Ոչ ոք փորձած է մաքրել արտը, նետել փտութիւնները եւ մշակել նոր տունկեր:

Կարելի՞ է նման փորձ՝ երբ կասած է մտային ժամանակը: Մնացած՝ վերամշակութեան, վերագնահատութեան, վերաքննութեան ոգին:

Ի՜նչ ընդարձակ շուկայ ... անպէտ ու հին ժամացոյց ծախելու:

Օրմանեան, աշխատունակութեան նոյն տենդով, մշակած է իր համբաւը՝ ծաղիկ մշակելու ձեւով, դպրոցականներէն, անոնց բաշխուած շաքարեղէններով, մինչեւ՝ էֆէնտիները, անոնց համար մուրացուած բութպէներով. իսկ գահընկէցութենէն ետքը՝ պաշտպանողականներով ու ներբողականներով, զորս ստորագրած են Չէրքէզեան, Գարեգին եպիս. Յովսէփեան եւ ուրիշներ, պարզապէս արեւելահայերէնի վերածելով իրենց անծանօթ գործերու եւ դէպքերու տեղեկագրութիւնները՝ Պոլսէն ղրկուած:

Ի՞նչ հարկ մատնանշելու Կովկասի այս մեղսակցութիւնը: Նուազ մեղադրելի չէ «Քննիչ Յանձնաժողով» կոչուած մարմնոյն խայտաճամուկ ու խառնուտիկ փիկիտաններուն աշխատանքը՝ Պոլսոյ մէջ: Մարդ կ՚ամչնայ՝ կարդալով անոնց տեղեկագիրը, մինչ հարցում մը կը ահէ ընթերցողին միտքը.— Բոլոր ասոնք մեր ընտրանի՞ն կը կազմէին, մեր ղեկավարնե՞րն էին երէկ, մտաւորակա՞ն կը կոչուէին ասոնք որ ոչ խորհրդածել գիտեն, ոչ քննել ու դատել:

Օրինակ, ծիծաղելի՛ է ինչ որ կը գրէ այս յանձնաժողովը Աղթամարի դէպքին մասին: Թուրքերը կը ռմբակոծեն վանքը, կը կործանեն եկեղեցին, սպանութիւն ու թալան՝ Վանի մէջ (*): Եւ այս առթիւ՝ մեղադրանքներ՝ Օրմանեանի «անտարբերութեան» մասին: Եւ ահա մեղադրեալը կը հաստատէ թէ թագրիր է տուած, թէ անտարբեր չէ՛ր, բայց ի՛նչ թագրիր: Իսկ եթէ ձեւական է թագրիրը եւ տկար, քարտուղարն է գրած, էֆէնտիմ: Յետոյ, եթէ Օրմանեան չէ գացած հեռուները, պատճառն այն է որ վախցեր է թէ «տակէն մերոնք կ՚ելնեն»: Առաջին անգա՞մն է որ կը փորձէ մեղքեր վերագրել ընդհանրապէս յեղափոխականներուն, մասնաւորապէս Դաշնակցականներուն, միշտ ջանալով պարծիլ... Փրօ Արմէնիայի աշխատակցութեամբ, իբրեւ անգերազանցելի «լարախաղաց» իր բառով, կամ «պատեհապաշտ» Արփիարեանի բառով:

Եւ այս ամէնը՝ կառչած մնալու համար պատրիարքական աթոռին:

Եւ որպէսզի պահէ այդ աթոռը, պալատին այս փերսոնա կրաթան եկեղեցիէ եկեղեցի կը վազէ ամէն շաբաթ, գոհաբանական աղօթքներ կարդալու համար սուլթանին եւ մաղթանք արեւշատութեան՝ օտար հիւրերու ներկայութեան: Այնքան որ, օր մը, Թահսին փաշա կը հարցնէ Օրմանեանի թէ ի՛նչ անօրինակ երթեւեկ է այս:— «Ես, կը պատասխանէ Օրմանեան, ստիպուած եմ հանգիստս ծախել, եկեղեցիէ եկեղեցի վազել, դէպի սուլթանական գահը հաւատարմութիւն քարոզելու համար ժողովուրդիս, եւ թոյլ չտալու որ խռովարար յեղափոխականներ մուտ գործեն ժողովուրդիս մէջ եւ պղտորեն անոր հաւատարմական զգացումները»:

Ու տարինե՛րով, ամէն Կիրակի, ժողովուրդը գոհաբանական աղօթք լսեց իր եկեղեցիներուն մէջ: Ժամարար եպիսկոպոսն ու քահանան հետեւեցան պատրիարքին՝ վախնալով որ «կասկածելի» կը համարուին: Եւ այս գոհաբանական աղօթքը անբարոյացուց ժամուորը, սուլթանին ուղղուած հաւատարմական զգացումներու արտայայտութեան վարժութեամբ պարպեց ազգային զգացումները ժողովուրդին հոգիին մէջէն: Թուրքը կը ջարդէ, իսկ Հայը գոհաբանութիւն կը կարդայ: Հոգեկան պոռնկութեան նայեցէք:

(*) Թուրք կառավարութիւնը թնդանօթներով կրակ կը բանայ Աղթամարի վանքին վրայ, կը կործանէ Գագիկ թագաւորին կանգնած եկեղեցւոյն գմբէթը եւ կամարները: Տեղւոյն վրայ կը պատրաստուի կառավարական տեղեկագիր մը, որ կ՚ըսէ թէ «հայ յեղափոխականներ Աղթամարի վանքը մտնելով կողոպտած եւ եկեղեցին կործանած են», յետոյ կը կանչուի ծերունի Յովսէփ եպիսկոպոսը, հրամայելով ստորագրել: Ծերունին կը մերժէ՝ հակառակ բոլոր սպառնալիքներուն. «Ես արդէն կեանքս ապրած եմ եւ աւարտած, այսուհետեւ միայն մահուան կը սպասեմ, չեմ կրնար ճերմակ մօրուքս աղտոտել սուտ վկայութեամբ մը՝ յեղափոխականներուն վերագրելով քանդումը մեր նուիրական եկեղեցւոյն, զոր ձեր թնդանօթները կործանեցին»: Այս անգամ կառավարութիւնը դիմեց Օրմանեանի՝ խարդախ ձեւով մը. «Ժամանակէ մը ի վեր ներքին գաւառներու հայ վանքերուն մէջ յեղափոխականներ կը պահուըտին, վանահայրերու թոյլտուութեամբ, եւ եկեղեցիները քանդելու նման վնասակար ձեռնարկներու մէջ կը գտնուին: Որպէսզի այդ տեսակ վնասակար արարքներու առաջքը առնուի, կը ծանուցանենք ձեզի որ ազդու հրամաններ տաք վանահայրերուն, յեղափոխականներու ապաստանարան չտալու հրահանգով, ապա թէ ոչ կայսերական կառավարութիւնը պիտի ստիպուի զօրք բնակեցնել բոլոր հայ վանքերուն մէջ»:

Օրմանեան այնքան քաջ չկրցաւ ըլլալ, որքան ծերունի վանահայրը:

Դեռ աւելին, — Օրմանեան իր հռչակաւոր քրքիջով եւ հի - հի - հիներով կը լեցնէ խնջոյքի սրահները, ուր, ինչպէս կը նկարագրէ Զօպանեանի Անահիտը (1899, Յուլիս - Օգոստոս), թեւ կ՚առնէ որկրամոլութիւնը ... կնամոլութեան հետ, մինչ անդին արիւնաքամ կը սպառի Հայութիւնը գաւառին մէջ: Արդ, մեղաւո՞ր է գաւառացին, որ մէկ գիրի փոփոխութեամբ՝ Օսմանեան կ՚անուանէ Օրմանեանը, որ կը խոստովանի թէ «բնութեամբ՝ սիրող է զուարթութեան», չմոռնալով աւելցնել թէ մէկ գիրի փոփոխութեամբ միայն զուարթութիւնը կը տարբերի զուարճութենէն, ու վկայութիւն կուտայ թէ «ազգին վիճակով տագրեալ կարծուած անձեր հրաժարեցա՞ն միթէ հանդէսներէն եւ հացկերոյթներէն, թատրոններէն եւ ակումբներէն, չըսեմ՝ հաճոյքներէն եւ խէնէշութիւններէն»:

Թող ինք չըսէ, բայց պատմութիւնը կը վկայէ թէ զէթին եաղը տոլմաներով, էնկինար պաստըներով, իմամ պայըլտըներով բեռնաւոր սեղաններու շուրջ ի՛նչ սարդանապաղեան խնջոյքներ կատարուեցան 12 տարի:

Այս մթնոլորտին մէջ, ձեզ կը զարմացնէ՞, երբ 1903 Յունուար վեցին, Երկուշաբթի, ձիւնոտ օր մը, առտուն կանուխ, պատարագի միջոցին, ատրճանակ մը կը պայթի եկեղեցիին մէջ: Օրմանեան վիրաւորուած է: Մահափորձին հեղինակը՝ երիտասարդ մը, Խաչիկ Յակոբեան, Դաշնակցական:

Ձեզ կը զարմացնէ՞, երբ, աւելի ուշ, ուրիշ երիտասարդ մը, ատրճանակ մը կը գնէ եւ կը պատրաստուի սպաննել Օրմանեանը:

Այդ երիտասարդը՝ նոյնպէս Դաշնակցական:

Այդ Դաշնակցականը... Շաւարշ Միսաքեան, ինչպէս կը պատմէ իր Յուշերուն մէջ (տես Օրեր եւ Ժամեր, էջ 335):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

« Սովետական Հայաստան » թերթը իր Հոկտեմբեր 19ի թիւին մէջ, «բարձր գաղափարայնութեան եւ սկզբունքայնութեան համար» խորագրով ընդարձակ յօդուած մը ունէր, զոր արտատպած էր նաեւ «Գրական Թերթը» (Հոկտեմբեր 22, թիւ 39):

Ինչպէս ծանօթ է, քանի մը տարին անգամ մը Հայաստանի գրողներու համագումարը կը գումարուի, ուր կը ծեծուին գրականութեան եւ արուեստներու հետ առնչութիւն ունեցող բոլոր խնդիրները, բոլոր դրական եւ բացասական երեւոյթները: Ատենէ մը ի վեր արդէն «Գրական Թերթ»ը մասնաւոր յօդուածներ լոյս կ՚ընծայէ, որոնք աւելի շատ քննադատութիւններ են բոլոր գրողներուն հասցէին:

Ուշադրութիւնս գրաւեցին քանի մը տեսակէտներ, որոնք գրականութեան եւ արուեստի հարցերը իբր թէ լուսաբանելու պիտի ծառայէին, եւ սակայն ընդհակառակն համայնավար կուսակցութեան տեսակէտները պարտադրելու կը ծառայեն:

Ինչ որ երէկ գրողներն ու արուեստագէտներն արտօնուած էին իրենց ստեղծագործութիւններուն համար նիւթեր ընտրել, այսօր յանցանք կը նկատուի նոյն բանը եւ ամէնէն բուռն քննադատութիւններու առիթ կը դառնայ:

Հարուածներն ուղղուած են մասնաւորաբար ազգայնական - հայրենասիրական բանաստեղծութիւններ եւ վէպեր գրող արուեստագէտներուն:

Ահա թէ ի՞նչ կը կարդանք «Գրական Թերթին» արտատպած յօդուածին մէջ.—

« Միթէ՞ մեր գրաքննադատութիւնը նորմալ է համարում այն, որ միայն վերջին մէկ - երկու տարում գրուած բանաստեղծութիւնների մէջ հարիւրաւոր անգամ, շատ յաճախ միեւնոյն ձեւով կրկնւում են աշխարհագրական այնպիսի անուններ, ինչպիսիք են՝ Մասիսը, Անին, Սեւանը, Արածանին, Վանը եւն.»:

« Սովետական Հայաստան »ի խմբագիրը (յօդուածն անստորագիր ըլլալուն համար կ՚ենթադրենք որ խմբագիրն է գրողը), աւելի առաջ կը տանի իր ծանր գիտողութիւնները.— « Ճի՞շդ է արդեօք, որ մեր շատ արձակագիրներ, թողած ժամանակակից, իրենց առաւել ծանօթ թեմաները, դիմում են համաշխարհային առաջին պատերազմի տարիներին տեղի ունեցած հայկական կոտորածների մասին հաստափոր վէպեր յօրինելով: Իհարկէ, մենք չենք ուզում ասել, որ առ հասարակ չի կարելի այդ թեմաներով գրել կամ Մասիսը, Անին, Արածանին ու Վանը երգել: Հայ ո՞ր բանաստեղծը չի երգել այդ անունները: Նարեկացուց սկսած: Մեր խօսքը վերաբերում է այն բանին, որ չի կարելի այդքան միակողմանիօրէն հրապուրուել այդ անուններով, չի կարելի այդ թեման չափազանցել եւ դարձնել այն մեր բանաստեղծութեան լեյտմոտիվը: Մինչդեռ հենց դրան են ձգտում մեր շատ բանաստեղծներ »:

Մենք պիտի հարցնէինք թէ, ըլլայ բանաստեղծութիւն, ըլլայ վէպ, արուեստի գործե՞ր են թէ ոչ: Հեղինակները ի՞նչ չափով յաջողած են իրենց ստեղծագործութեան մէջ: Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի առհասարակ նիւթը, որ յաւիտենական է եւ ամէն դարաշրջանի, հազարամեակներէ ի վեր նոյն նիւթը օգտագործած են արուեստագէտները, առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ:

Օրինակ մը տալու համար, ըսենք թէ Ֆրանց Վէրֆէլի «Մուսա Լերան Քառասուն Օրերը», այն նիւթը կը խտացնէ, ինչ որ «Սովետական Հայաստան» եւ « Գրական Թերթ»ը միակողմանի կը նկատեն: «Մուսա Լերան Քառասուն Օրերն» ալ, երկու հատորով «հաստափոր վէպ» մըն է, բայց գլուխ գործոց մըն է նոյն նիւթը վէպի նիւթ ընող երկերուն քով:

Յիշուած ընդարձակ գրութեան մէջ ծանր մեղադրանք ուղղուած է նաեւ բանաստեղծուհի Արշալոյս Մարգարեանին, որ «Գրական Թերթ»ին մէջ « Ծառատունկ» վերնագրով բանաստեղծութեան մը մէջ երգած է.—

«Կռունկը» երգելով ձայնով իր թախիծի՝
Ծառ է տնկում հայրս պարտիզում իմ փոքրիկ,
Հող է լցնում տղաս բահով իր խաղալիկ,
Թաղում արմատները այնպէս ուշիմ:

Բռնած իր յուշերի կածանը դէպի Վան՝
Հայրս երգում է մեղմ, ու լսում եմ հազիւ,
Թւում է, թէ մեր հին պատմութիւնն է ահա
Երգի փոխուած իջնում մէջ պարտէզին:

Մերթ մրմունջ է դառնում, արցունք է դառնում մերթ,
«Կռունկ, մեր աշխարհէն խաբրիկ մը չունի՞ս»:
Լուռ քանդւում է հոգիս ամէն այդ տողի հետ,
Մրմունջներից այդ ջերմ, քնքոյշ ու հեզ»:

Այս անմեղ, շատ պարզ ու բնական տողերուն համար «Սովետական Հայաստան» թերթը կը խորհրդածէ.— «Ի՞նչ է սա, կտրուածութի՞ւն կեանքի՞ց, թէ մոլեռանդ հաւատացեալների աղօթք: Այս « մրմունջները » ոչ մի առնչութիւն չունեն կոմունիզմ կառուցող սովետական մարդու խոհերի եւ ապրումների հետ, դրանք միայն կարող են պղտորել նրա ազնիւ զգացմունքների աշխարհը: Եւ դեռ հասկանալի է, երբ սովետական բանաստեղծը կտրւում է արդիականութեան հրատապ թեմաներից, նրա զուարթ ձայնը փոխւում է ողբի, որը եւ կարող է բացասական ազդեցութիւն թողնել անփորձ ընթերցողի վրայ, շեղել նրա ուշադրութիւնը կոմունիստական շինարարութեան գործնական խնդիրներից»:

Այսպէս ուրեմն ամէն բան կաղապարով է, անհատական նախաձեռնութիւն, զգացումներու հարազատութիւն, գրականութեան մէջ անկաշկանդ ստեղծագործութիւն գոյութիւն չունին մեր հայրենիքին մէջ.— « Մեր բանաստեղծներից մի քանիսն էլ թողած մեր Երեւանը՝ իր հիասքանչ ճարտարապետական կոթողներով, Լենինականն ու Կիրովականը, մեր միւս քաղաքները, անճանաչելիօրէն վերափոխուած գիւղերն ու աւանները, կոմունիզմ կառուցող մարդկանց անձնուրաց աշխատանքն ու սխրագործութիւնները, կառչել են մամռոտ խաչքարերից, կոր -

ծանուած ու կիսակործան վանքերից »:

Առանցմէ դուրս՝ մնացածը «սահմանափակ գրականութիւն » է:

Եւ սակայն հակառակ ամէն քննադատութեան, հակառակ վերէն արձակուած հրովարտակներու, մեր արձակագիրները, բանաստեղծներն ու քննադատները կը ստեղծագործեն, կ'երգեն իրենց երգը, կը գրեն իրենց ուզած վէպերը:

Այս հակասութիւնը կը տեսնուի նաեւ «Գրական Թերթ»ին նոյն թիւին մէջ (Թիւ 39) ուր Ա. Իսահակեանէն արտատպուած են երեք անտիպ բանաստեղծութիւններ, քաղուած «Հին տետրակներից», բոլան-դակութեամբ հայրենասիրական, ազգայնական եւ տօնական, քիչ մըն ալ նուիրուած քաջազն Դաւիթ Բէկին: Այդ երեք քերթուածները աւելի քան պերճախօս են.—

«Այս հովը մեղմիկ,
Որ ճնճշաբար
Շոյում է, զգւում
Մազերդ հիմա,
Չի՞ գալիս, արդեօք,
Մեր հայրենիքի
Արնոտ դաշտերից …»:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԸ

«Վարդավառ է, վարդերի տօն,
Մեր պապերի նուիրական վարդի օր,
Տղայ, աղջիկ, պա՛ր բռնեցէք, երգեցէք,
Վարդավառ է, վարդերի տօն, վարդե-
ւոր:

Տղայ, աղջիկ, իրար վրայ ջուր ցօղէք,
Մեր կարկաչուն աղբիւրներից վարդա-
վար,
Լուսափետուր աղաւնիներ բաց թողէք,
Թռցրեցէ՛ք, աղաւնիներ ոսկեթոյր,

Հէ՜յ, լուսաթեւ աղաւնիներ, գնացէ՛ք,
Դաւիթ - Բէկից, մեր քաջերից լուր բե-
րէք,
Ծափին տալով, թեւին տալով ե՛տ եկէք,
Վարդավառ է, բարի, ուրախ լո՛ւր բե-
րէք:

ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿԸ

Է՜յ, եղբայրներ, է՜յ, քոյրիկներ, լսեցէք,
Դաւիթ Բէկը իր քաջերով հայկազուն,
Զարկեց, ջարդեց մեր թշնամո՛ւն, թըշ-
նամուն,
Է՜յ, լսեցէք, ուրախացէ՛ք, ցնծացէ՛ք:»

«Երգեր ու վէրքեր» ու հեղինակին այս էջերը գլուխ գործոցներ չեն անշուշտ: Եւ սակայն «վարպետը», «Սովետական Հայաստան»ին համաձայն, «կեանքէն կտրուած է» եւ իր երգը՝ «Մոլեռանդ հաւատացեալի աղօթք մըն է»:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Վերջերս լոյս տեսած ուշագրաւ գիրքերէն մէկն է Ժիւլիէն Կրինի «Օրագիր»ը, որ համանուն շարքին եօթներորդն է, թէեւ ոչ մէկ կապ ունի նախորդ վեց հատորներուն հետ: Եօթներորդ հատորը՝ պարզապէս անոր համար, որ թուականի կարգով կը յաջորդէ իր նախորդին: Նոյնիսկ, ունի բանաստեղծական խորագիր մը, Լը պէլ օժուրտուի (փլոն):

Աստուած եւ կրօնը հետզհետէ աւելի կը գրաւեցնեն Կրինը: Իր հաւատքը՝ երջանիկ մարդու մը հաւատքն է, որ կ'ապրի այս երկրագունդին վրայ: Բայց, պէտք է չեշտել, որ Աստուծոյ հանդէպ իր ունեցած հաւատքն է որ զինքը կը մղէ գեղեցիկը գտնելու եւ սիրելու: Ժիւլիէն Կրին յաւիտենական կեանքի եւ դրախտի բաղձանքը չունի: Մահէն չի սարսափիր եւ, արդէն, մահուան չի հաւատար:

Ուրեմն, Կրին չի պատկանիր Ռանսէի դպրոցին:

Ի՞նչ հոսանքի կը պատկանի ան, հարց կուտայ Անտրէ Պիլի, աւելցնելով թէ յաճախ ժանսէնիզմ մը կը բուրէ իր էջերէն.— «Ի՞նչ է մարդը, որ գիտելով իր կեանքը եւ ծնրադրելով Աստուծոյ առջեւ՝ ամօթէն չի մեռնիր»: Ամօթէն մեռնիլ, շատ բան կը նշանակէ: Երբեմն, մարդ կը մեռնի, — շատ քիչ, — ցաւէ մը կամ սիրոյ մը պատճառով. ամօթէն մեռնող չկայ, ընդհակառակն՝ մարդիկ շատ լաւ կ'ապրին մեղք գործելով, միաժամանակ աւելցնելով կեանքի հաճոյքը՝ մասնաւորապէս գրագէտներուն համար:

Կրինի նախադասութիւններուն առջեւ մարդ կանգ կ'առնէ, հարց կուտայ ինքնիրեն, ինքզինք կը մեղադրէ եւ կը դատապարտէ.— «Մենք, որ հաւատք ունինք, ի՞նչ հսկայական պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ մեր վրայ, աշխարհի մը մէջ որ յիմարացած է եւ որուն համար անհաւատութիւնը բնական է եւ տրամաբանական …»:

Ֆիկառոյի գրական քննադատը գիտել կուտայ, թէ Կրինի վէպերուն մէջ հաւատքը … շատ քիչ տեղ բռնած է:

Իմաստասիրական իր բովանդակ խորութեամբ եւ հակասութիւններով, — հակասութիւններով մանաւանդ, — կաթոլիկէ հաւատքը բացայայտ է իրեն համար: Կասկածի այս չգոյութիւնը պատճառ մը կը դառնայ որ Կրին … կասկածի:

Կը պայքարի այս գրագէտը, մտահոգուելով իր փրկութեամբ: «Յականը անպատմելի է: Այս խօսքը միտքս կ'իյնայ: Երբ առաջին անգամ լսեցի զայն, ինծ թուեցաւ թէ Աստուած ինծ կը յանձնէր ներքին աշխարհի բանալին»: Ճիշդ է սակայն, որ «Յականը անպատմելի» էր եւ ա՛յս է պատճառը, որ շատեր կը նախընտրեն լռել այս հարցին շուրջ:

Սուրբ Օգոստինոս ըսած է.— «Եթէ եկեղեցիին չհաւատայի՝ պիտի չհաւատայի Աւետարանին»: Կրին կ'ընդգծէ, թէ հարցը այս ձեւով տրուած է արդէն: Ս. Օգոստինոսէն ի վեր նախադասութեան իմաստը քիչ մը փոխուած է: Երկու հազար տարիէ ի վեր եկեղեցիին գոյութիւնը եթէ փաստ մըն է այսօր, բազմաթիւ ուրիշներու կարգին, այդ փաստը նուազ կշիռ ունէր 15 դար առաջ:

«Արեւմուտքը ոչ մէկ կրօնքի հիմնադիր ունեցաւ» կ'առարկէ գրագէտը: Իր հակառակորդները, երբեմն՝ նոյնիսկ կրօնամոլ, գիտել կուտան թէ ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն Արեւմուտքը մարդո՛ւն կրօնը ստեղծեց:

Բարդ հարցեր են այս բոլորը, մանաւանդ՝ երբ Կրին կը խօսի նաեւ սեռային խնդիրներու մասին, պարզելով իր տեսակէտը, որ վիճելի է բազմաթիւ մարդոց համար: Այսուհանդերձ, կ'ընդունուի որ Ժիւլիէն Կրին կը մշակէ գրական, աւելի ճիշդը՝ իմաստասիրական ուշագրաւ սեռ մը,— կեանքը, մահը, Աստուած: Իրեն համար գեղեցիկ է կեանքը, պայմանաւ որ օրինակելի ըլլայ ան, սակայն այս բարոյախօսութիւնները դէպի լա՞ւ կը տանին մարդկութիւնը, թէ աւելի կը չեշտեն հաճոյքներու անձնատուր բովանդակ սերունդի մը ողբերգութիւնը …:

×

ԷՍՔԻՄՈՆԵՐԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Քանատացի վիպասան Իվ Թէրիօ հրատարակած է նոր գործ մը՝ Ակակիւք (Կրասէ), որ ընթերցողներուն առջեւ կը բանայ էսքիմոներու կեանքը, գրական երանգաւորումով:

Հիւսիսային Քանատայի այս բնակիչներուն մասին շատ բան գրուած ու հրատարակուած է: Այս վէպը սակայն կը թափանցէ պզտիկ ու գեղին մարդոց հոգեբանութենէն ներս:

Փաստաթուղթ մը չէ միայն «Ակակիւք»ը: Վէպ մըն է ան, որ կը սրէ ընթերցողին հետաքրքրութիւնը: Ողբերգութիւն մը.— Մորթի մաքսանենգ մը սպաննուած է Ակակիւքի կողմէ: Բազմաթիւ ոճիրներ պիտի պատահին, որոնք տրամաբանական կը թուին էսքիմոներուն: Ոստիկանութիւնը ոճրագործը կը փնտռէ, կախելու համար զայն, — ինչ որ աւելի ծանր ոճիր մըն է, Հիւսիսի բնակիչներուն տրամաբանութեամբ:

Այս վէպը կը ներկայացնէ նաեւ զոյգի մը կեանքը՝ տափաստանի մը մէջ, որ ձմեռը կը մնայ հինգ մեթր բարձրութեամբ ձիւներու տակ, կը սառի, բայց գարնան՝ ծաղիկներով կը ծածկուի:

Ծննդաբերութիւն մը. Ակակիւք կը տառապի իր կնոջ ցաւերով, գրեթէ ինքզինք կը կորսնցնէ, բայց այս հոգեվիճակին կը յաջորդէ քաղցրութիւնը՝ երբ ան կը սկսի օրօրել նորածինը …:

Շատ լաւ նկարագրուած են որսորդական պատկերներ, երբ Ակակիւք կը կռուի վիրաւոր գայլի մը հետ, որ չուզեր տեղի տալ …:

Մթնոլորտ մը վերջապէս, որ նոր է, բոլորովին նոր. մարդուն դիւցազներգութիւնն է ան, յաւիտենական դիւցազներգութիւնը մարդուն, որ Իվ Թէրիօ կը ներկայացնէ մեզի՝ խտացնելով մարդկութեան պատմութիւնը, նախնական շրջաններէն մինչեւ այսօր. եւ այս պատմութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մարդկութեան գոյամարտը:

×

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ

Երկուշաբթի, Նոյեմբեր 24ին Փարիզեան գրական մրցանակներու բացումը կը կատարուի «Ֆեմինա»յով, որուն պիտի յաջորդեն «Կոնքուր» եւ «Ռընոտօ» մըրցանակները՝ Դեկտեմբեր մէկին. «Էնթէրալիէ»ն պիտի տրուի Դեկտեմբեր ութին:

Ո՞վ պիտի շահի:

Հարցումը կը տրուի գրեթէ բոլոր շրջանակներուն եւ թերթերու կողմէ: Պատասխանը դժուար է տալ: Շատեր կը մտածեն թէ աւելի լաւ պիտի ըլլար այս տարի մրցանակ չյատկացնել, որովհետեւ … Արժանաւորներ չկան: Ուրիշներ կը պնդեն թէ երիտասարդ անուններ հըրապարակ պէտք է հանել: Բայց մրցանակ տրուելու կողմնակից են մասնաւորապէս … Հրատարակիչները, որոնք կ'առարկեն թէ գիրքերու սպառումը նըւազած է արդէն ու եթէ նման բան մը պատահի՝ հրատարակիչներու եւ բազմաթիւ գրողներու համար աննախանձելի կացութիւն մը պիտի ստեղծուի:

Ամէն պարագայի մէջ, գրական քննադատներէն շատերուն համար նախընտրուած թեկնածուն է Արման Լանու, 45 տարեկան, ութ վէպերու հեղինակ, որուն վերջին գործը՝ «Պրիւժի ժամադրութիւնը» մեծ աղմուկ հանեց վերջերս:

Երկուշաբթի օրուան «Ֆեմինա»ն թոյլ պիտի տայ որոշ կարծիք մը կազմել այս տարուան «արժանաւոր»ներուն վրայ: Պիտի անդրադառնանք թեկնածուներուն, մրցանակաւորներուն եւ իրենց գործերուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՆԵԼՈՊԷԻ ՆՄԱՆ

●

Սպասում եմ քեզ Պենելոպէի նման.— սիրով ու հաւատարիմ, աչքս իմ տան գործին, իմ կիսատ գործին, աչքս՝ քո ճանապարհին …

Ու դու չե՛ս գալիս:

Ու դու՝ չես՝ գալու …

Դու Ոդիսեւս չես լինի, հեռու ծովերում ու աշխարհներում արկածներ փնտռող Ոդիսեւս, որ քսան տարի յետոյ պիտի տուն գայ՝ իր Պենելոպէի մօտ:

Ու նա, այդ Պենելոպէն, ջահել ու գեղեցիկ էր մնում, որովհետեւ գիտէր — երբ էլ լինի — ազատուած օտար հմայքներից, օտար հրայրքներից, տուն կգայ իր Ոդիսեւսը: Եւ ջահել ու գեղեցիկ էր մնում հաւատարիմ Պենելոպէն իր սպասման մէջ:

Իսկ դո՞ւ …

Դու էլ քսան տարի չկաս … Ու … չես լինի: Եւ ծերանում եմ ես, որովհետեւ … դու չես գալու … Ուրիշ ափեր տարաւ քեզ քո արկածների նաւակը, միշտ հեռանալով իմ աչքերի սպասող եւ կանչող փարոսից …

Բայց ես դեռ սպասում եմ քեզ: Ոչ Պենելոպէի: Ինձ նման …

Օ՛, այդ ահաւոր է, դու նոյնիսկ Ոդիսեւս չեղար: Իսկ ես դեռ սպասում եմ քեզ …

ՇՈՂԻԿ ՍԱՖԵԱՆ

ՑԱՒԱԾ ՍԷՐ

Ահաւոր երեկոյ եղաւ այդ օրը:

Փոքրիկը չէր ուզում պառկել քնելու: Պահանջում էր «մօրը»: Նրան բռնի հանուեցրին եւ դրին անկողին, բայց նա վեր էր թռչում տեղից եւ գոռում էր:

— Մաման գայ, մաման գայ …

Հարեւան կնիկը, որ եկել էր օգնելու Ռուբէնին, գուրգուրում էր եւ Լուսիկի օգնութեամբ համոզում էր փոքրիկին քընել. — Քնի, բալաջան, կը գայ:

Բայց փոքրիկը վախեցած եւ բնազդով ինչ որ մի չար բան զգալով՝ գոռահար ու բարձր ճչում էր.

— Մաման գայ, մաման գայ …

Ռուբէնը դուրս փախաւ փողոց:

Քաղաքի աղմուկը սակայն չէր կարողանում խլացնել նրա հոգու մէջ սարսափելի երեխայի կշտամբող ձայնը. «մաման գայ»:

Հարցաքննութեան ժամանակ Ռուբէնն առաջին անգամ կեանքում զգաց մարդկային հայեացքի ծանրութիւնը: Հասարակական հարցաքննողի, — որը Ռուբէնից խստօրէն պահանջում էր դժբախտ կնոջ արդարութիւնը. Ռուբէնը խոստովանեց լիովին որ ինքն էր դժբախտութեան պատճառը: Պատմեց ամբողջ դըժբախտ դէպքը: Մէջ ընդ մէջ թելը կորցնում, շօշափում էր իր դժբախտ սիրոյ պատմութիւնը …

Հայեացքը, հարցաքննողի խորաթափանց, կշտամբող հայեացքը նայում էր նրա հոգու խորքը:

Ինչ ուժեղ էր եղել կապ կինն այս հարցաքննողի հայեացքում: Ռուբէնը քանի գնում՝ իր առջեւ տեսնում էր մի ահաւոր անդունդ, որ առաջ կարծել էր մի հասարակ փոս:

— Ոչ, ընկեր, դուք այնքան էք տարուել ձեր անձնական սիրոյ խնդրով, որ չէք նկատել… Ձեզ եմ հարցնում, քի՞չ էր ձեզ համար այն կնոջ գործը, որ հասարակութեան համար պիտանի մարդիկ էր կրթում … Դուք հարուածային էք, պէտք է հասկանայիք այս …

Երբ Ռուբէնը վերադարձաւ տուն, երեխաները լուռ նստած՝ սպասում էին դատարկուած սենեակում: Անխօս՝ ինքը եւս նստեց: Եւ ըստ սովորութեան սկըսեց սպասել: Ո՞ւմ… Նա չէր գալու այլեւս: Երբեք: Միայն սենեակում դեռ մընացել էր նրա խնամոտ ձեռների դրոշմը: Դեռ անկիւններում իրեր կային, որ չէին ազատել իրենց դիրքը: Այն տեղերք էր, որ մնացել էր նա: Ռուբէնը նայեց շուրջը, նայեց բոլոր առարկաներին եւ նոր տեսաւ թէ նրանք ինչ մանրակըրկիտ ձեւով էին դարսուել իրենց տեղերում: Նոր սկսեց տեսնել այդ պատահական խսկապէս անծանօթ էակին եւ նոր սիրեց նրան: Եւ սիրահարի խանդաղատանքով նա բաց արեց պահարանը, սկըսեց խառնել ցաւագարի դարսած սպիտակեղէնը: Ահա Լուսիկի շապիկը, ամենամանր տեղերն անգամ ջանադիր կարկատած: Ահա Պետիկի թաշկինակը, անկիւնածալ, յատուկ ձեւով արդուկած:

×

Անսահման սէր կար այդ ամէնի մէջ: Ահա եւ նրա անձնական արկղիկը: Մի քանի իրեր հասարակ, պարզ, աղքատիկ, բայց հիմա նուիրական: Ռուբէնի մոլոր մատների մէջ շրջանակուեց մի համեստ լուսանկար:

Դա ինքն էր, մի փոքր աւելի վաղ հանուած: Այստեղ նա խեղկատակ աղջիկ էր, մանկադէմ, պայծառ ժպտով: Մի փոքրիկ չորացած ծաղիկ սպիտակ թելով կապուել էր այդ լուսանկարին: Ի՞նչ նըշան էր այդ եւ՝ ի՞նչ ծաղիկ: Անկարելի էր այդ գուշակել, այնքան հասարակ էր նա եւ՝ անլոյն:

Ռուբէնը դողդոջուն շուրթերը հպեց լուսանկարին եւ ծաղկին: Լաց եղաւ:

Ցեռոյ խորտակուած՝ վար իջեցրեց ձեռը, մատներում լուսանկարը սեղմած:

Մեծ գիշերը հասել սկսեց:

Երեխաները քնած էին շորերով, բաց: Ռուբէնը մտածել սկսեց: Նրա հոգու առջեւով եկան անցան վարպետ Սերոբը, իր հարուածային ընկերները, քննիչը, հարեւան կնիկը, իր երեխաները, հանգուցեալը, միլիոնաւոր մարդիկ:

Մի զօրեղ սէր, զօրեղ՝ աւելի քան ամէն ինչ աշխարհիս երեսին՝ կանչում էր նըրան դէպի նոր կեանքը:

Գնալ, աշխատել նրանց երջանկութեան համար:

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԷՄԻՐՃԵԱՆ

(14 եւ վերջ)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՈԴԵԴԱՆ, գրեց՝ Խաչիկ Դաշտենց, հրատարակութիւն «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1958 (Բ. տպագրութիւն):

տեսուլին այս առթիւ ։ Յոյները հաւաստիքներ պիտի տան նաեւ կղզիին Թուրք փոքրամասնութեան ապահովութեան համար ։Եթէ ընդունուի Յոյներուն առաջարկը՝ ժողով մը տեղի պիտի ունենայ , ճշդելու համար անկախութեան պայմանները ։

Սփաքի ծրագիրն ալ այդ է արդէն ։ Աթէնքի կառավարական շրջանակները համոզուած են թէ ՄԱԿի մէջ յաղթանակը իրենք պիտի ապահովեն, այնուհետեւ ժողով մը գումարելու համար. վիճարանութիւնները, ըստ իրենց, պիտի հիմնուին անկախութեան սկզբունքին վրայ ։

Համայնավար երկիրներու կողմէ ցըցուելիք խուճընդոտի մը պարագային՝ Յոյները կը մտածեն թէ Մակարիոս Արք. պիտի կարենայ հարթել զայն, քանի որ իր յարաբերութիւնները լաւ են Արեւելեան երկիրներու հետ ։

Ուշագրաւ է սակայն Մակարիոսի յայտարարութիւնը՝ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, որուն համաձայն Ամերիկա թիկունք կը կանգնի իրեն.— « Ի վիճակի եմ ըսելու որ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը կը քաջալերէ զիս՝ անկախութիւն պահանջելու համար ։ Անշուշտ հրապարակաւ չեն յայտարարեր ատիկա՝ զգուշանալով Թուրքերու արդեւ – գրելիք դերքէն ։ Այսուհանդերձ, աւելցուցած է ան, Անգլիացիները աւելի տրամադիր են անկախութիւն տալու՝ որքան Թուրքերը դէմ են այդ ծրագրին » ։

Արտաքին նախարարութիւնը մերժեց որ եւ է բացատրութիւն տալ Մակարիոս Արք. այս յայտարարութեանց շուրջ ։

Միւս կողմէ, մահափորձերը կը շարունակուին Կիպրոսի մէջ ։ Առջի օր ոստիկան մը սպաննուեցաւ եւ երկու ուրիշներ վիրաւորուեցան Փաքոսի մօտերը ։

× Ինչպէս գրած էինք , վերջերս Անգլիացիները սպաննեցին Էօքայի գլխաւոր պարագլուխներէն մէկը՝ Մաթսիս. այս առիթով Ձմակուսթայի մէջ, ուր ուսանած էր Մաթսիս, ի նշան սուգի հելլենական դպրոցները փակուեցան ։ Յունական թերթերը Մաթսիսը կը նմանցնեն հերոս Լեոնիտասի, որ կռուեցաւ Թերմոպիլէի մէջ ։ Մաթսիս գաղտնի թաղուած է բանտի մը գերեզմանատան մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարութիւնը իր դիրքը ճշդեց եւ դիւանագիտական շրջանակները այսօր կը յայտարարեն թէ զօր. Աբուտ պետական հարուածը կազմակերպած էր վարչապետ Խալիլի հետ համակարծիք՝ Նասրեան շարժումներու առաջքն առնելու համար ։ Ներքին նախարարը՝ Զօր. Վահապ յայտարարեց թէ «Սուտան մատնաչափ մը անգամ չի զոհեր իր անկախութենէն՝ ոեւէ մէկուն եւ այս նպատակին համար , եթէ հարկ ըլլայ, պատրաստ ենք զոհելու մեր կեանքերը » ։ Այլեւս պարզ է , թէ Խարթումի յեղափոխութիւնը Գահիրէի մէջ չէր պատրաստուած ։

ՖՈՐՊԱԽԻ հանքերէն մէկուն մէջ՝ պայթում մը պատահեցաւ, որուն պատճառները չեն ճշդուած տակաւին ։ 11 հոգի մեռան եւ 22 ուրիշներ վիրաւորուեցան ։

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ Սանթա Քաթարինա քաղաքին մէջ ապրուստի սղութեան դէմ եղած ցոյց մը փոխուեցաւ խառնակութեանց, ժողովուրդը յարձակում գործեց վաճառատուներու վրայ եւ ապրանքները յափշտակեց. ոստիկանութիւնը միջամտեց, մէկ հոգի սպաննուեցաւ, տասնեակ մը վիրաւորներ կան ։

Տէր եւ Տիկին Նորայր Պէզիրճեան, Օր. Ազաւնի Ղազարոսեան, Օր. Սրբուհի Ղազարոսեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասպարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ծնունդ Սեփեթճեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

մահը ։ Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի ժամը 13·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին , ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի իր ընտանեկան դամբարանը ամփոփուելու ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ց. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Մամուղեան եւ Շահպազեան թոռնիկներէն չորս հազար ֆրանք իրենց մեծ մօր Տիկին Լօժէնի Շահպազեանի մահուան առթիւ ։

Նոյն առթիւ Տիկին Լ. Պէտիկեանէ եւս հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի ։

× Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Պ. Գրիգոր Թութէլեանէ եւ Պ. Գաբրիէլին Քէնտէրեանէ հազարական ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Մկրտիչ Թութէլեանի մահուան առթիւ ։

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Նազար Իշխանեանէ եւ էքս Ան Փրովանսէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սարգիսեանէ հազարական ֆրանք Պոմոնի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի (Թուլուզ) մահուան առթիւ ։ Վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ սոյն մահուան առթիւ ։

×

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ։

Այրի Տիկին Բերուզ Այվազեան իր ամուսնոյն հանգուցեալ Թաթեւոս Այվազեանի մահուան տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆրանք ։

Նոյն առթիւ հանգուցեալ Այվազեանի քոյրը այրի Տիկին Մառի Պզտիկեանէ հազար ֆրանք ։ Կրան Շարմոնէն (Տու) Յ. Ա. կը նուիրէ տասը հազար ֆրանք Օր. Ա. Փափազեանի եւ Պ. Ս. Տիմէճեանի ամուսնութեան առթիւ .— Տիկին Թէրզեան նոր սրահին բացման առթիւ տասը հազար ֆրանք ։ Սէն Մորիսէն Պ. Գամպէրեան հազար ֆրանք ։ Խաղի մը առթիւ հաւաքուած 1200 ֆրանք ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Կը ստանձնէ փորձառու ուսուցիչ մը ։ Դիմել «Յառաջ»ի ։

Անդաստան

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ

Թիւ 8 – 9

240 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ եւ նկարազարդ ։

1200 ֆրանք ։ Դիմել Պ. Բիւզանդ Թոփալեանի, 46 Րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ ։ Կը խօսի՝ ընկեր Աշոտ Իսահակեան ։ Նիւթ՝ «Նոյեմբերեան դէպքերը » ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԵՊՏԿՄԲԵՐ–ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, թիւ 201-202, էջ 48 ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ .— Երաժշտութիւն եւ հոգեվերլուծում (ԽՄԲ.) .— Նուշ կերաւ թունաւորուեցաւ (ՏՕՔԹ. ԿՈԼԷ) .— Զկնորսութիւն եւ բժշկութիւն (ՏՕՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ) .— Հորթոնի հիւանդութիւն (ՏՈՔԹ. ՄԻՆԵՐՎԱ) .— Խմելիք ջուրի պահանջը (ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ) . .. Անդիմադրելի քունը (ՏՈՔԹ. ԳԱ – ԼՈՒՍՏԵԱՆ) .—Սեղանի Սպասները(ՏՔԹ. ՊԼՕՆՏԷԼ) .— Հայաստանի բնութիւնը (Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ) .— Դաշտանի անկանոնութիւն (ՓՐՈՖ. ԼԱՖՈՆ) .— Բժշկ. դը – շարբեր (Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ) .— Ցղիկիներուն ճամբորդութիւնը (ՏՈՔԹ. ԱԼ – ԹՈՒՆԵԱՆ) .— Կերակուր եփելու ձեւեր (Ա. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ) .— Սիրտը բարախում է (ՏՈՔԹ. Հ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ) .— Մայրեր որ կաթ չեն ուզեր տալ (ՏՈՔԹ. ՔԼԱ – ՐԻՍ) .— Քալեցէք, փա՛ռք ոտքերուն (ՏՈՔԹ. ՆԱԽԱՍԱՐԴ) .— Աչքի առողջապահութիւն (Ք.) .— Ի՞նչպէս օգնել խեղդուողին (ԽԱԶՈՒՀԻ) ։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան 1·200 ֆրանք արտասահման 1·500 ֆրանք ։

Դիմել Շ. Նարդունիի Յառաջի հասցէով ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին ,Դաշնակցութեան Տան մէջ ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաքր Պիւխսօն Փըքի Շալէ, ընկ. Պասլիկեանի սրահը ։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Պերճուհի Փունարճեան կը փնտռէ իր քոյրը Արմենուհի Օհաննէսեան (Շապին Գարահիսարի Էնտէրէս գիւղէն), հօր անունն է Յարութիւն Տէրատէրեան, մօրը Արուսեակ, Պոլսէն Պերճուհին Երեւան գացած է, իսկ Արմենուհին Արժանթին, տասը տարի է որ իրարմէ լուր չունին ։ Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Վահան Հիւսեանին, 16 Րիւ Նանսէն Տէսին (Իզէր), Ֆրանսա ։

Կը խնդրուի Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա» թերթէն արտատպել ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI 25 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8352 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4153

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԻՋԵՒ

Արեւելք – Արեւմուտք մրցակցութեան մէջ առաջնակարգ դեր կը խաղայ Գերմանիա ո՛չ միայն իր աշխարհագրական դիրքով, բնակչութեան որակով ու քանակով եւ բնական հարստութիւններով, այլ իր ճարտարարուեստով, նիւթական ու ռազմական կարելիութիւններով, որոնց ապացոյցը տուաւ համաշխարհային երկու պատերազմներու ընթացքին :

Գերմանիան անվնաս դարձնելու եւ զայն նոր աշխարհամարտի մը փորձութեան չմղելու մտահոգութիւնն էր, որ դաշնակիցները մղեց մշտական հսկողութեան տակ պահել զայն :

Խորհրդային Միութիւնը չարաչար գործածեց դաշնակիցներու հաւաքական յաղթանակը : Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա կատարեալ անկախութիւն շնորհեցին արեւմտեան Գերմանիոյ, — որ դարձաւ դաշնակցային Հանրապետութիւն մը — եւ գոհացան պարզապէս զանազան շրջաններու մէջ զինուորական ուժեր պահելով — որոնց ներկայութիւնը երբեք զգալի չէ երկրին մէջ :

Շնորհիւ այս վարչաձեւին, Արեւմտեան Գերմանիա տասներեք տարիէ ի վեր լծուած է շինարար աշխատանքի, յամառ ու յարատեւ ճիգերով մեծ մասամբ դարմանած է վերջին պատերազմին բացած ահաւոր վէրքերը, զարգացուցած է ճարտարարուեստը եւ բարձրացուցած ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը :

Գերմանական մարքը այսօր ամէնէն հաստատուն դրամներէն մէկն է, տոլարին ու զուիցերիական ֆրանքին հաւասար : Ո՛չ միայն պետական ելեւմուտքը հաւասարակշռուած է, այլ Գանձը ա՛յնքան հարստացած է, որ արդէն տարիներէ ի վեր փոխատուութիւններ կ'ընէ օտար երկիրներու :

Գերման ճարտարարուեստական ու առեւտրական տուները իրենց ապրանքները արտածելու համար նորանոր շուկաներ կը փնտռեն, — ու կը գտնեն մանաւանդ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

Մէկ խօսքով, արեւմտեան Գերմանիան յարաճուն վերելքի մէջ է :

Նոյնը չէ պարագան արեւելեան Գերմանիոյ համար :

Խորհրդային Միութիւնը՝ միւս դաշնակիցներու հակառակն ըլլալով, ո՛չ միայն չպարպեց վերջին պատերազմին ընթացքին հաւաքական ճիգերու շնորհիւ իր գրաւած հողամասերը, այլ տուն – տեղ եղաւ այնտեղ :

Լեհաստանը, Ռումանիան, Պուլկարիան, Հունգարիան, Չեխոսլովաքիան, Ալպանիան եւ Արեւելեան Գերմանիան դարձուց «արբանեակ», «երկաթեայ վարագոյր»ով մը բաժնելով զանոնք արեւմտեան ազատ աշխարհէն :

Գերմանիոյ պարագան բոլորովին տարօրինակ եւ աննախընթաց երեւոյթ մըն է :

Եւրոպայի մէջ պատերազմը վերջ գտաւ 1945 Մայիս 8ին՝ հիթլերական Գերմանիոյ «առանց պայմանի» անձնատուութեամբ : Սակայն ցարդ հաշտութիւն չէ կնքուած պատերազմիկ այդ գլխաւոր երկրին մէջ :

Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումն ալ չէ իրականացած՝ Մոսկուայի չհամաձայնութեան պատճառաւ :

Իսկ Պերլինի «քառապետական» վարչաձեւը չորս դաշնակիցներու միջեւ տեւական վէճի առարկայ է :

Մոսկուա «Ջլամարտ»ի իր քաղաքականութեան մէջ մեծապէս կը շահագործէ Պերլինը, որուն հետ ցամաքէն ու օդէն հաղորդակցելու համար Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա պարտաւոր են անցնիլ «խորհրդային գօտի»էն :

Խրուշչեւի վերջին «շանթաժ»ն է Պերլինի «խորհրդային գօտի»ին պարպումը : Նպատակն է ստիպել երեք դաշնակիցները, որ ճանչնան Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը :

Այս սպառնալիքը միակողմանի կերպով խախտումն մըն է Չորսերու կնքած համաձայնութեան :

Տեղի պիտի տա՞ն արեւմտեան դաշնակիցները : Տարակուսելի է :

Զօրավար Տը Կոլի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր կէտերէն մէկն ալ Գերմանիոյ հետ յարաբերութեանց սերտացումն է :

Իր հանդիպումը վարչապետ Ատընաուըրի հետ, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը՝ Պատ – Քրոյցնախի մէջ, կոչուած է աւելի եւս ամրապնդելու եւրոպական այս երկու մեծ պետութեանց բարեկամութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ՄԱՍԸ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆԻ ՄՆԱՑ

ՄԷՆՏԷՍ – ՖՐԱՆՍ ԵՒ ԼԱՆԻԷԼ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՆԱՀԱՆՋԵՆ

Կիրակի օր տեղի ունեցած երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքը կը համապատասխանէ նախատեսութեանց : Ոչ մէկ անակնկալ : Համայնավարները կը շարունակեն նահանջի ճամբան, մինչ Հանրապետական Միութիւնը նոր յաջողութիւններ կ'ապահովէ : Հանրաքուէին «այո» քուէարկողները, ըստ երեւոյթին, պիտի ապահովեն նաեւ վերջնական յաղթանակը :

Արձանագրուած էին 6·610·615 հոգի, որոնց մօտ 75 առ հարիւրը քուէարկեցին : 1·602·266 հոգի նախընտրեցին ձեռնպահ մնալ (մօտ 25 առ հարիւր) : Թէեւ Կիրակի կէսօրին կը կարծուէր թէ ձեռնպահներու թիւը համեմատաբար շատ աւելի մեծ պիտի ըլլար այս անգամ, բայց կէսօրէ ետք Ֆրանսացիները դիմեցին քուէատուփ՝ զանգուած, առանց կիրքի, սակայն գիտակցութեամբ :

Ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը այն է, որ թեկնածուներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը համեմատականի մնաց : Մանաւանդ՝ Փարիզի մէջ (Սէն), ուր միայն մէկ հոգի ընտրուեցաւ, Ֆերնան Կրընիէ, նախկին երեսփոխան եւ համայնավար թեկնածու Սէն Տընիի մէջ : 54 հոգի համեմատականի մնացին :

Ընդհանուր առմամբ պատկերը նոյնն է, բովանդակ Ֆրանսայի մէջ : Արդարեւ 465 աթոռի համար ընտրուեցան 41 երեսփոխաններ, իսկ համեմատականի մնացին 424 թեկնածուներ :

Ընտրուողներուն մէջ կը գտնուին հետեւեալ անձնաւորութիւնները .— Տեղեկատուութեան նախարար Սուսթէլ (Հանրապ· Միութիւն), նախարար Ֆլիմլէն (Ժող· Շարժում), նախկին վարչապետներ Անթուան Փինէ (Անկախ) եւ Ռոպէր Շուման, Սահարայի նախարար Մաքս Լըժէօն, նախարար Ժագինօ, Փլեւէն, Պիտոն, Թրիպուլէ եւն· :

Պարտուեցան երկու նախկին վարչապետներ՝ Մէնտէս – Ֆրանս, ինչպէս կը նախատեսուէր եւ Ժոզէֆ Լանիէլ :

Լուրջ դժուարութեան մատնուած են համայնավար պարագլուխ Ժագ Տիւքլօ, ինչպէս նաեւ նախկին վարչապետներ, Պուրժէս – Մոնուրի, Էտկար Ֆոր, Տալատիէ : Միթրան եւ Թէթժէն կը գտնուին այս վերջիններու կացութեան մէջ :

Նախկին վարչապետ եւ ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ համեմատականի մնաց Փա տը Քալէի մէջ, բայց 17·524 ձայնով կը գտնուի ցանկին գլուխը :

Ընկերվարականները ապահոված են ձայներու մեծամասնութիւնը՝ Համայնավարներու հետ : Արդարեւ, Ֆրանսայի ձայներուն 17,133 առ հարիւրը ստացան ընկերվարականները (856·949 քուէ), Համայնավարներու 17,57 առ հարիւրին դէմ : Այնուհետեւ կուգան՝ Հանրապետական Միութիւնը 15,14 առ հարիւր, Անկախները՝ 13,42 առ հարիւր, Ժողովրդական Շարժում՝ 12,62, Արմատական ընկերվարական՝ 2,18, Փուժատականները ջախջախիչ պարտութիւն մը կրեցին ստանալով միայն 40·737 ձայն, այսինքն՝ ընդհանուր քուէարկողներու 0·80 առ հարիւրը : Ձայներու 21,14 առ հարիւրը ցրուած է զանազան անհատներու եւ խմբակցութեանց :

Ընդհանուր ամփոփում մը ընելով, տեղական մամուլը մասնաւորապէս կը շեշտէ Մէնտէս – Ֆրանսի պարտութիւնը, Փուժատականներու գրեթէ ոչնչացումը, աջի եւ կեդրոնի յաղթանակը, համայնավարներու տագնապը :

Կիսապաշտօնական յայտարարութեամբ մը ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ ըսաւ թէ ընտրութեանց պատկերը ցոյց կուտայ թէ ապագայ Խորհրդարանին մէջ աջ – կեդրոնի ներկայացուցիչները մեծամասնութիւն մը պիտի կազմեն, այդ պարագային՝ Ընկերվարականները ընդդիմադիր պիտի ըլլան, բայց շինարա՛ր ընդդիմադրութիւն մը պիտի ներկայացնեն :

Համայնավարները, որ Հանրաքուէէն ի վեր իրենց արձանագրած պարտութիւնը չկրցան մեղմացնել, 1956ի ձայներուն վրայ աւելի քան մէկ միլիոն քուէ կորսնցուցած են : Այս առթիւ Տեղեկատուութեան նախարար Սուսթէլ յայտարարեց թէ Հանրապետական Միութիւնը ամէն տեղ յաղթանակը կը տանի, մինչ համայնավարները կը պարտուին· այս արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ Ե· Հանրապետութիւնը սկսած է : Նախկին վարչապետ Փլեւէն, որ ընտրուեցաւ, յայտարարեց թէ Ֆրանսա կ'ուզէ պահել Հանրապետութիւնն ու ազատութիւնը եւ վստահութիւն կը յայտնէ Զօր· Տը Կոլի՝ Ալժերիոյ մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար :

Ներքին նախարար Փելլթիէ շեշտը կը դնէ համայնավարներու պարտութեան վրայ, յայտարարելով թէ Զօր· Տը Կոլի ազդեցութիւնը ակնրախ կը դառնայ քուէարկութեանց արդիւնքով :

Համայնավարներու պաշտօնաթերթը՝ «Իւմանիթէ» ըստ երեւոյթին անդրադարձած է իրենց պարտութեան եւ խորագրին մէջ կը շեշտէ .— «Յետադիմական եւ փաշական յառաջացում ...» :

ՊՈՒՐԿԻՊԱ ԲԱՆՏԱՐԿԵՑ ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՍՊԱՆԵՐ

Թունուզի Հանրապետութեան նախագահ Հապիպ Պուրկիպա Ասոշիէյթըտ Փրէսի թղթակիցին յայտարարեց թէ «Ֆրանսա Արեւմտեանները կ'առաջնորդէ դէպի անկում, յամառօրէն շարունակելով Ալժերիոյ պատերազմը, եւ այս մարզին մէջ որոշ պատասխանատուութիւն մը ունին Միացեալ Նահանգները» :

Պուրկիպայի համաձայն Ֆրանսացիները ուշ կամ կանուխ պիտի մեկնին Ալժերիայէն, քանի որ «պատերազմը չեն կրնար շահիլ» :

Նախագահը մտահոգ է նաեւ Թունուզի սպառնացող վտանգէն· ա՛յս էր գլխաւոր միտքը՝ Կապէսի մէջ արտասանած իր ճառին, ուր յայտարարեց թէ եգիպտացի սպաներ Թունուզի մէջ ձերբակալուած եւ բանտ առաջնորդուած են .— «Մեր երկրին սպառնացող վտանգները միշտ գոյութիւն ունին, ահա՛ թէ ինչու իւրաքանչիւր Թունուզցի ինքզինքը կամաւոր պէտք է նկատէ եւ ահազանգի մէջ, պատրաստ ամէն վայրկեան պաշտպանելու իր երկրին ապահովութիւնը, որովհետեւ, շեշտեց ան, Եգիպտոս քարոզիչներ ղրկած էր Թունուզ՝ Նախագահը սպաննելու եւ ներկայ վարչակարգը տա–

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ՀԱՅԿ. ԹԱՂԵՐԸ ՀԱՆԴԱՐՏԱԾ

ՎԵՐՋԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐՈՒ ԶՈՀԵՐԸ՝ ԱԲՐԱՀԱՄ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, ՄԿՐՏԻՉ ԿԷՕՏԷՐԵԱՆ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵԱՂՃԵԱՆ

Պէյրութի վերջին թերթերէն (Ուրբաթ եւ Շաբաթ, Նոյեմբեր 21 եւ 22) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները վերջին միջադէպերու մասին : Պէյրութի մեր թղթակիցին առանձին յօդուածը կը հրատարակենք մեր վաղուան թիւով :

ԱԶԴԱԿ, Նոյեմբեր 21.— Շաբաթ մը առաջ հայկական թաղերու մէջ սկսած ցաւալի միջադէպերը շարունակուեցան երէկ ալ, նոր զոհեր խլելով : Ընկեր Սիմոն Յակոբեանի տմարդի սպանութենէն ետք, գործուեցան այլ սպանութիւններ, որոնց զոհ գացին երեք Հայեր՝ Աբրահամ Մելիքեան, Մկրտիչ Կէօտէրեան եւ Յարութիւն Եաղճեան : Կան նաեւ վիրաւորներ : Խումբ մը արկածախնդիրներ կ'ուզեն շարունակ գրգռութեան մէջ պահել հայկական թաղերը, որոնք ատենէ մը ի վեր կորսնցուցած են իրենց հանդիստը : Կարգ մը թերթեր, դժբախտաբար, կրակի վրայ իւղ կը սրսկեն եւ կը քաջալերեն բախտախնդիրներու յոռի բնազդը, առանց անդրադառնալու հետեւանքներուն :

Ներքին նախարար Պ· Էտտէ երէկ հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց հայկական կուսակցութեանց վարիչներուն, որպէսզի չստիպուի ապահովութեան աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել : Ներքին նախարարութիւնը երէկ իրիկուն հրատարակեց զեկոյց մը այս ուղղութեամբ :

ԱԶԴԱԿ, (Նոյեմբեր 22) .— Բարեբախտաբար երէկ՝ հինգշաբթի օր որեւէ դէպք չպատահեցաւ հայկական թաղերու մէջ : Ներքին նախարարութեան կրկնակի ազդարարութիւնները, ինչպէս նաեւ ժողովուրդին մէջ առաջ եկած խոր դժգոհութիւնը պատճառ դարձան կիրքերու հանդարտեցման :

Ապահովութեան ուժերը երէկ շարունակեցին իրենց խուզարկութիւնները արգիլուած զէնքեր գրաւելու եւ յանցաւորները ձերբակալելու համար : Բանակը երէկ պաշարեց Զարչապուք թաղը, ուր ապաստանած են Նահրի վերջին դէպքերուն պատասխանատուները, կը գրէ «Լ'Օրիան» :

Ներքին նախարար Պ· Ռէյմոն Էտտէ երէկ ընդունեցաւ Պուրճ – Համուտի քաղաքապետութեան նախագահ Հայր Պօղոս Արիսը : Հայր Արիս հաւաստիք տուաւ Պ· Էտտէի թէ հայ համայնքին անդամները չեն ուզեր որ խռովութիւններ ծագին եւ կը փափաքին հանդարտութեան վերահաստատումը, պայմանաւ որ կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնէ ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ խռովարարները շատ խստիւ պատժելու համար :

ՄԵՌԵԱԼ ԾՈՎՈՒ ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐԸ

Ի. ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԻՒՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ ...

1947ի գարունին, պետուին հովիւ մը այծ մը հետապնդելով քարայր մը մտաւ եւ գտաւ բազմաթիւ գլանիկներ մագաղաթներու, որոնք կը պատկանէին էսսենական համայնքին: Մասնագէտներ, հնախօս թէ պատմաբան, ուսումնասիրեցին այդ գրութիւնները Քրիստոնէութեան եւ էսսենականներու վարդապետութեան միջեւ հանգիտութիւններ գտնելու յոյսով: Վերջին գործ մը՝ «էսսենականներ եւ Քրիստոնէութիւնը» յառաջաբանին մէջ Սորպոնի ուսուցիչ Տիւփոն Սոմեր կը յիշէ տասնամեակի մը ընթացքին հրատարակուած 1538 հատորներ, մեծ ու փոքր, առանց հաշուելու բազմաթիւ յօդուածները: «Բանասէրներ, պատմաբաններ, աստուածաբաններ, ամբողջ աշխարհի մէջ, կ՚աշխատին տենդագին»: Մագաղաթներու գիւտը կը նկատուի բանասէրներու կողմէ քսաներորդ դարու մեծագոյն գիւտերէն մէկը:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՓԱՍՏԵՐ ՈՒ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Մարդեղութիւնը ժխտող, Քրիստոսի պատմականութիւնը հաստատող բանասէրներ, մասնաւոր գոհունակութեամբ ողջունեցին այդ գիւտը, որ կը նպաստէր իրենց կանխակալ տեսակէտներուն:

Մագաղաթները կը պարունակեն Հին Կտակարանի գրքերէն ոմանք, Տաղեր (4 գլանիկներ) եւ «Լոյսի Զաւակներուն պատերազմը Խաւարի Զաւակներուն դէմ»:

Էսսենականներու մասին խօսած են հրեայ պատմական Յովսեփոս, հրեայ իմաստասէր Փիլոն, լատին բնապատում Պլինիոս Երէց: Վեսպասիանոս կայսրը 68ին ջախեց հրէական ապստամբութիւն մը՝ կոտորելով եւ գերելով: Էսսեաններ կոտորուեցան, գերի տարուեցան եւ քարայրներու մէջ թողուցին իրենց սրբազան գրութիւնները, որոնք հաւանաբար ծանօթ էին հիներուն: Որոգինէս կը յիշէ Երիքովի մօտ գտնուած մագաղաթները: Մագաղաթներու բովանդակութիւնը նմանութիւններ ունի հրեայ աղանդի մը արաբերէն գրուած ձեռագիրներուն հետ: Բանասէրներ համաձայն են նմանութեանց: Անհամաձայնութիւնը կը ծագի գրութեանց թուականի շուրջ:

«ԸՆՏՐԵԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ»Ը

Էսսենականները կը վարէին անապատական կեանք մը, կը պահէին նախնի հաւատք մը, բարոյական բարձր ըմբռնումներ ունէին, կը ճանչնային միակ Աստուած մը, որուն բացարձակ հպատակութիւն կը յայտնէին եւ պատրաստ էին զոհուելու, չարչարուելու Աստուծոյ փառքին համար: Կը հաւատային, թէ Աստուծոյ ընտրեալներն էին եւ անապատ քաշուելով, համայնքային կեանք վարելով, միաժամանակ պատրաստուելու էին Վերջին Դատաստանին՝ Եսայի մարգարէին յանձնարարութեան համաձայն. «Ճամբայ բացէք Տիրոջը անապատին մէջ»:

Անապատականները մասնաւոր արարողութեամբ անդամներ կ՚ընդունէին, խստագոյն պատիժի ենթակայ էին օրէնքէն, կարգապահութեան կանոններէն շեղում կատարողները:

Միայն պատմական շրջանակի մէջ մնալով Պոսթընի առաջին Եկեղեցիին հովիւը, Տ. Հաուլեթ, նմանութիւններու մօտ տարբերութիւններ ալ կը գտնէ Քրիստոնէութեան եւ էսսեաններու վարդապետութեան միջեւ (էջ 188էն 198):

ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

Մագաղաթներ եւ ուսումնասիրութիւններ նորութիւն մը չեն բերեր: Հազար անգամ քննուած, վիճաբանութեան դրուած հարց մը կը ներկայացնեն՝ ընդունելով հանդերձ, թէ վիճելի է եւ համաձայնութեան գետին մը կարելի չէ գտնել: Եկեղեցականներ պատմական – քննադատական կալուածի մէջ մնալով իսկ՝ քննած են քրիստոնէութեան ծագումը, Քրիստոսի կեանքը: Վերջին գործ մը, «Յիսուս – Քրիստոսի կեանքը» հեղինակութեամբ Հռոմի Համալսարանի ուսուցիչ Յովսէփ Ռիչիոդդի վարդապետին, ջերմ գնահատութեան արժանացած է հրեայ պատմաբան Ժիւլ Իսահակի կողմէ, Մալէի պատմութեան ընթացքը շարունակողին: «Հեղինակին բազմակողմանի հմտութիւնը, նիւթին խորապէս ծանօթութիւնը, առարկայականութեան իր ճիգը, չափի, չափաւորութեան մտահոգութիւնը անժխտելի են եւ բարձրօրէն գովելի»:

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

Մագաղաթներու քննիչները կը վերադառնան նախորդ դարու պատմաբաններու տեսութեան: Էտուարտ Շիւրէ «Լէ Կրան զինիսիէ» գործով (էջ 469էն 549) կը ներկայացնէր էսսեաններու կեանքը, Յիսուսի աշակերտութիւնը, առաքեալներու հասարակաց ընթրիքը, աւելցնելով, որ հրեայ անապատականներու կենցաղը նման էր պիւթագորեաններու կենցաղին: Առանց ծանօթ ըլլալու մագաղաթներուն: Շիւրէ կը գրէր, ինչ որ կը կրկնեն անապատի մէկ անկիւնէն գտնուած գլանիկներու ուսումնասիրողները:

Շիւրէի հետեւողութեամբ Մուշեղ Սերոբեան, տակաւին եկեղեցական, գրած է «Դրուագները», (1904ին): Նազովրեցին վերնագրով գլուխը վերցուած է Ռընանի «Կեանք Յիսուսի»էն եւ Շիւրէէն, (էջ 101): «Գալիլիացին ճանչցաւ նշանը հին ընծայացումներուն, ընտանի՝ Եգիպտոսի եւ պահուած՝ Եսէնեաններու կողմէ: Աշխարհի մանկութեան ատեն Յաբեթի որդիները պաշտած էին իբր նշանը երկրային եւ երկնային կրակին, իբր նշանը կեանքին ու իր բոլոր հաճոյքներուն, սիրոյ եւ իր բոլոր հրաշալիքներուն... : Ահա կեանքի եւ Անմահութեան մոգական նշանը: Մարդիկ զայն ունէին երբեմն ու կորսնցուցին: Կ՚ուզե՞ս զայն նորէն իրենց տալ: — Կ՚ուզեմ: Այն ատեն, տես ահա քու ճակատագիրդ»: (էջ 120):

ՅԻՍՈՒՍ Ի՞ՆՔ ԵՒՍ ԷՍԵՆԵԱՆ ՄԸՆ ԷՐ ...

Հին հաւատքը, պահուած էսսեաններու կողմէ միայն մասնաւորներու համար, Քրիստոս հանրութեան սեփականութիւն դարձուց: Ինքն ալ էսսենական մըն էր, ներուս մը, ինչպէս Քրիշնա, Պիւթագոր, Պղատոն, կենցաղով, սպիտակազգեստ միշտ: Երբեմն չակերտաւոր, երբեմն առանց չակերտի, վարդապետը գրականութիւն ըրած է շիւրէական ոճով: Ջնջած է այն տողերը, որոնք բացորոշ կերպով մատչելի չէին հայ հաւատացեալներուն, ինչպէս նաեւ կրօնական ժողովի մը պատկանելի անդամներուն, որոնք ապահովաբար կարդացած էին «Երեք սեղանները» Պղատոնի, Լուտերի եւ Քրիստոսի, ամբողջապէս Շիւրէի հետեւողութեամբ: Լուռ կը մնայ մարդկութեան խորհուրդի մասին, Աւետարանէն կը ներկայացնէ Քրիստոսի Յարութիւնը: Հոս կը հեռանայ Ռընանէն, Շիւրէէն: Քանի մը տարի վերջ հրապարակով պիտի ժխտէր Հոգեգալուստը: Յայտնի է, թէ կը ջանայ հաշտեցնել Աւետարան ու շիւրէականութիւն: Շիւրէ ալ կը հետեւի Աւետարանին, Քրիստոսի երեւումը Մագթաղինէի եւ առաքեալներուն եւ յետոյ կ՚աւելցնէ. «Եգիպտացիներ, պարսիկներ, Յիսուսէ առաջ եւ յետոյ Իսրայէլի մէջ, յարութիւնը երկու կերպով կը հասկցուէր, նիւթական եւ արտառոց, միւսը ոգեկան եւ աստուածաբանական: Առաջինը ժողովրդական գաղափար մըն է որդեգրուած եկեղեցիէն կնոսթիկեաններու զպումէն ետք, երկրորդը ներուններու խորունկ գաղափարն է»: (Շիւրէ, էջ 540):

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ...

Սերոբեան մինչեւ հոս հասած եւ կանգ առած է, համոզումը պահելով, օր մըն ալ զգեստը թօթափելու եւ ռուսօյական «խոստովանանք»ը գրելու համար, թէ՝ առաջին օրէն հաւատացեալ մը չէր:

Բանասէրներ դեռ պեղումներ պիտի կատարեն: Առ այժմ լուծելու են թէ ինչու Աւետարանիչներ եւ առաքեալներ լռութիւն կը պահեն էսսենականներու մասին եւ մագաղաթներուն մէջ ալ բառ մը չկայ Քրիստոսի մասին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Պատմական եւ Բանասիրական Գիտութիւններու Ընկերութեան շրջանակին մէջ, որուն կեդրոնատեղին կը գտնուի Պուքրէշ, կը գործէ յիշեալ ընկերութեան Արեւելեան ուսումնասիրութեանց բաժինը: Սոյն բաժինը, որուն նպատակն է արեւելեան հնդեւրոպական լեզուներուն պատկանող ժողովուրդներու (Ասիոյ եւ արաբական երկիրներու ժողովուրդները) լեզուի, գրականութեան, արուեստի եւ ընկերային – տնտեսական պայմաններու զարգացման ուսումնասիրութիւնը, իր գործունէութիւնը կը տանի 15 բաժիններով, որոնցմէ նշենք՝ Արեւելեան հնդեւրոպական լեզուներու ենթաբաժինը, զոր կը ղեկավարէ յայտնի հայագէտ, համալսարանի դասախօս Վլատ Պընըցեանու, Հայ արդի գրականութեան եւ լեզուի ենթաբաժինը, Հնդկաբանութեան ենթաբաժինը, Ծայրագոյն Արեւելքի մշակոյթի եւ լեզուներու ենթաբաժինը, Արեւելեան փիլիսոփայութեան ենթաբաժինը, Արաբական արդի դասական լեզուներու ենթաբաժինը:

Արեւելեան ուսումնասիրութեանց բաժնի շրջանակին մէջ հայագիտութեան հետազօտութիւնները տեղի կ՚ունենան երկու ուղղութեամբ. Հայ դասական լեզուն եւ Հայ արդիական լեզուն:

Հայագիտական հետազօտութիւնները եւ ուսումնասիրութիւնները կը կայանան գլխաւորապէս հետեւեալ աշխատանքներուն մէջ. Ա) Հայ լեզուի քերականութեան եւ դասագիրքերու խմբագրութիւնը, Բ) Բառարաններու եւ հատընտիրներու խմբագրութիւնը, Գ) Ռումանիոյ գրադարաններուն մէջ գտնուող հայկական հին ձեռագրերու եւ փաստաթուղթերու հետազօտութիւնը (հաստատուած է, որ գոյութիւն ունին երեսուն հազար պատմական փաստաթուղթեր, որոնք պիտի հետազօտուին), Դ) Ռումանիոյ զանազան շրջաններուն մէջ, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւնը այն ազդեցութեանց, զոր կրած է հայ լեզուն տարիներու ընթացքին եւայլն: Այստեղ պէտք է նշենք, որ այս ուսումնասիրութիւններուն եւ հետազօտութիւններուն առընթեր, Արեւելեան ուսումնասիրութեանց բաժինը կ՚առաջադրէ նաեւ ժողովրդականացնել կատարուած հետազօտութիւնները: Իրականացնելու համար բաժնի հայագիտութեան հարուստ գործունէութեան վերաբերեալ ծրագրին կէտերը, կը կազմակերպուին տարեկան գիտական նստաշրջաններ, որոնց ընթացքին կը ներկայացուին զանազան հաղորդագրութիւններ, կը հրատարակուին յօդուածներ թէ՛ բաժնի սեփական ամսագրի մէջ եւ թէ երկրի ու արտասահմանի զանազան հանդէսներուն

Ա. ՍԹԻՎԸՆՍԸՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու նախագահական նախկին թեկնածուներէն Ատլայ Սթիվընսըն, որ անցեալ Օգոստոսին երկար ճամբորդութիւն մը կատարած էր Խ. Միութենէն ներս, գրի առած է իր տպաւորութիւնները, որոնք կը հրատարակուին «Նիւ Եորք Հերալտ»ի մէջ: Նկատի ունենալով հեղինակին անձնաւորութիւնը եւ գրածներուն շահեկանութիւնը, թարգմանաբար կը ներկայացնենք զանոնք մեր ընթերցողներուն:

Ա. ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՀԵՏ ՈՒՆԵՑԱԾ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՍ

Ֆինլանտիոյ ծոցէն մինչեւ Սիպերիա, Կեդրոնական Ասիա, մինչեւ Չինական սահմանագլուխը, այն ինչ որ տեսայ Խ. Միութեան ընդմէջէն 7000 մղոն ընդգրկող ճամբորդութեանս ընթացքին, կարելի է խորհրդանշել հետեւեալ ձեւով — «մարդկային աշխատանք»:

Այցելեցի ընդարձակ ագարակներ ու հսկայական գործարաններ, տեսակցութիւններ ունեցայ պետական պաշտօնական անձնաւորութիւններու հետ, պտտեցայ գիտական կեդրոններ, դպրոցներ, համալսարաններ, ելեկտրական կայաններ, ծանօթացայ զինաշինութեան ծրագիրներու, խօսեցայ ամէն աստիճանի ու արհեստի մարդոց հետ:

Վերադարձիս, այս բոլորէն հետս կը բերեմ ընդարձակ, հարուստ, բայց իր կարելիութիւններուն չափով չշահագործուած երկրի մը տպաւորութիւնը, ուր օրն ի բուն կ՚աշխատի մէկ նպատակի իրագործման համար — զարգանալ, բարձրանալ, Ամերիկայի ձեռքէն աշխարհի առաջնութիւնը խլելու համար:

Երկրին ամբողջ կազմակերպութիւնը — դաստիարակչական, գիտական, ճարտարարուեստական, երկրամշակութեան եւ վարչական մարզերուն մէջ — անդադրում աշխատանքով կը միտի ձեռք ձգել յաւելեալ արտադրութիւն, կեանքի աւելի լաւ պայմաններ, ընկերային ապահովութիւն, ուժ, եւ միջազգային ազդեցութիւն: Հասնիլ, հաւասարիլ, մրցիլ եւ գլել անցնիլ Մ. Նահանգները: Ահա այս է երգերու, ճառերու եւ Խ. Միութեան մէջ ամէն տեղ ներկայ միօրինակ քարոզչութեան յանկերգը:

Սակայն մէկ մարզի մէջ գոնէ անմրցելի են — հիւրասիրութեան մէջ, որ ինքնաբուխ է եւ զերծ՝ քարոզչութեան ազդեցութենէն: Խ. Միութեան ընդմէջէն կատարած ճամբորդութեանս ընթացքին, մինչ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատունը ամբոխին կողմէ կը քարկոծուէր, մինչ պաշտօնական մամուլն ու ձայնասփիւռը կը փողահարէին «ժողովուրդին զայրոյթը» Մերձ. Արեւելքի մէջ ամերիկեան «յարձակում»ին մասին, միեւնոյն «ժողովուրդը» զիս ամէն կողմ կ՚ողջունէր միեւնոյն սրտբաց, բարեկամական ու յաճախ յուզիչ ոգեւորութեամբ:

Այս յօդուածաշարքին մէջ կ՚ուզեմ գրի առնել այս ընդարձակ եւ խորհրդաւոր երկրէն ունեցած տպաւորութիւններուս մէկ մասը: Սակայն ամէն բանէ առաջ կ՚ուզեմ ծանրանալ անմիջական հետաքրքրութիւն ներկայացնող հարցի մը վրայ — Նիքիթա Խրուշչեւի հետ աշխարհի ընդհանուր կացութեան մասին ունեցած մէկ խօսակցութեանս վրայ:

Խրուշչեւի դէպի Փէքին կատարած գաղտնի ճամբորդութեան յաջորդ օրն էր. Նախայեղափոխական շրջանէն մնացած շքեղ շէնքի մը մէջ ճաշի նստած էի ներկայ Արտաքին նախարարին եւ իր գործակիցներէն մէկ քանիին հետ, երբ անսպասելի կերպով յայտնեցին ինծի, թէ քանի մը վայրկեան վերջ Խրուշչեւ իմ այցելութեանս կը սպասէր: Տեսակցութեան ընթացքին կ՚ուզէի շնորհակալութիւններս յայտնել այն բացառիկ ընդունելութեան համար, որուն արժանացած էի ամէն կողմ, քաղաքներուն թէ գիւղերուն, պաշտօնական գրասենեակներուն թէ գործարաններուն մէջ:

Սակայն մեր տեսակցութիւնը շուտով վերածուեցաւ երկուքուկէս ժամնոց գլուխ – գլխի երկար խօսակցութեան մը՝ այժմէական բոլոր հարցերուն շուրջ: Նստած էինք Կրեմլինի նախկին արքայական պալատին մէջ գտնուող Խրուշչեւի անպաճոյճ, երկար, նեղ գրասենեակին մէջ, որուն պատերէն մեզ կը դիտէին Մարքսի եւ Լենինի դիմանկարները:

Խրուշչեւ կարճահասակ, թիկնեղ, ճաղատ գլուխով մարդ մըն է 64 տարեկան: Իր ձեւերը՝ պարզ են ու զուարթ. դիւրաւ կը խնդայ եւ իր խնդուքը փոխանցիկ է. իսկ իր մեղմ ձայնին մէջ հնազանդութիւն պարտադրող անժխտելի շեշտ մը կայ: Յոգնած երեւոյթ մը ունէր, որ կրնար դէպի Փէքին կատարած չորս օրուան իր ճամբորդութեան հետեւանքը ըլլալ. ճամբորդութիւն, որուն ընթացքին տեսակցութիւններ ունեցած էր Մաօ Ցէ Թունկի եւ Չինացի համայնավար այլ ղեկավարներու հետ: Եւ քանի կը յառաջանար մեր խօսակցութիւնը, այնքան աւելի կը խորանար Եւրոպայի եւ խորհրդային պաշտօնական անձերու հետ նախապէս ունեցած խօսակցութիւններէս ստացած այն համոզումս, որ այսօրուան խորհրդային քաղաքականութեան, մտահոգութիւններուն եւ մտածելակերպին մէջ շատ մեծ է համայնավար Չինաստանի ունեցած կշիռը:

(1 Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 15, երեկոյեան ժամը 9ին, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օր»ուան հանդիսութիւնը :

Վաթսունեւութ ձիգ ու երկար տարիներու հալածանքներէն, պայքարներէն, մարտերէն ետք, անթիւ հերոսներու եւ անմեռ Թումանեաններու հարուստ անցեալը որպէս անժխտելի իրողութիւն, մեր կազմակերպութիւնը, այս տարի եւս կուգար իր ձայնը լսելի դարձնել :

Տարագիր այլ ազատատենչ հոծ բազմութիւն մը եկած էր լեցնել «Ալհամպրայի» շքեղ սրահը ու իր յարակից սենեակները, նախ յարգելու ու մեծարելու համար յիշատակը հայրենիքի ազատութեան վսեմ գաղափարին համար մարտնչած ու զոհուած հայորդիներուն ու ապա՝ ցոյց տալու թէ ինքը՝ հայ ժողովուրդը կանգնած է մեր կողքին, առ միշտ :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յակոբ Պապիկեան, հրաւիրելէ ետք մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել Ազատամարտի պայքարներուն զոհուած հայդուկներու յիշատակը, շեշտեց Դաշնակցութեան բարձր գաղափարախօսութիւնը, ապա անդրադարձաւ անցեալի տխուր իրականութեան, որ ծնունդ տուաւ 1890 Թուականին, մեծ երրորդութեան շունչով, Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան: Այնուհետեւ, ան դրօշակիրը դարձաւ ցեղային մեր իտէալներուն, մեր ժողովուրդի ազատ ինքնորոշման արդար իրաւունքին, յամառօրէն եւ անձնուիրաբար, պայքարելով :

Օրուան հանդիսութեան պատուոյ նախագահութիւնը սիրայօժար ստանձնած էր, Մարսէյլի քաղաքապետ երեսփոխան և նախկին նախարար Պ. Կասթոն Տէֆէռ ընկերակցութեամբ Պ. Ժան Մասի, երեսփոխան եւ նախագահ նահանգային խորհուրդի :

Ընկ. Պապիկեան յանուն Հ.Յ.Դ.եան շնորհաւորական ու բարի գալուստի իր խօսքերը ըսաւ, ապա անդրադարձաւ այն սերտ կապին որ գոյութիւն ունեցած է զոյգ ընկերվարական կազմակերպութեանց միջեւ :

Ջերմ ծափերու մէջ, Պ. Կասթոն Տէֆէռ, յայտարարեց թէ «Ֆրանսան ու իր ժողովուրդը, ու անոր կողքին Ֆրանսական ընկերվարական մեծ ընտանիքը, անվերապահօրէն զօրավիգ կը կանգնին տարագիր հայ ժողովուրդի ազգային իտէալներուն իրագործման ի խնդիր մղած պայքարին մէջ»:

Նոյնիմաստ մտքերով արտայայտուեցաւ Պ. Ժան Մաս : Երկու ականաւոր հիւրերը շնորհաւորեցին ժողովրդավարական վսեմ սկզբունքներով առաջնորդուող մեր կազմակերպութիւնը իր 68' ամեակին առթիւ :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան (Փարիզէն) կը ներկայացնենք իր հիմնական մտքերը :

1890էն այս կողմ, մարդկութիւնը ականատես եղաւ ալեկոծ ու փոթորկալից վերիվայրումներու: Անպարտելի կարծուած կայսրութիւններ ջախջախուած վար առին իրենց ամեհի ու սարսափազդու դրօշները: Գիտական պարմանահրաշ գիւտեր եկան հիմնովին յեղաշրջել մինչ այդ — ամուր նկատուած վարկածներ : Մարդկային միտքն ու ներքին էութիւնը փոխուեցաւ, անճանաչելի դառնալու աստիճան: Քաղաքական ու ընկերային կազմակերպութիւններ, որոնք իրենց ետին ունէին բազմամիլիոն գաղափարակիցներ ու շատ անգամ պետական զէն ու զրահ, հրապարակէն չքացան, դառնալու համար, ժամանակի ընթացքին, պատմական յուշ :

Բացառիկ երեւոյթ է Դաշնակցութեան կենսունակութիւնն ու յարատեւումը :

Հակառակ իր դէմ շղթայազերծուած անլուր հալածանքներուն, մեր կազմակերպութիւնը ոչ միայն պատմական յուշ չդարձաւ, այլ այսօր, ի սփիւռս աշխարհի, տարածած է իրկազմակերպականլայն ցանցը. ու իր երիտասարդական, մշակութային բարենպատակ օժանդակ մարմիններով վառ ու կենդանի կը պահէ տարագիր Հայութեան հոգիներէն ներսՄայր Հայրենիքի սէրը ու մեր ազգային դարաւոր իղձը՝ Միացեալ ու Ազատ Անկախ Հայրենիքի կերտումը :

Խանդավառ ծափեր՝ ողջունեցին ընկերոջ խօսքերը :

Հանդիսութեան գեղարուեստական բաժնին պատրաստութիւնը ստանձնած էր Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը :

Մէջ ըէդ մէջ արտասանեցին — Յակոբ Գալուստեան, Յարութ. Սարգսեան, Հնազանդ Սարգսեան եւ Անիթա Սարգսեան, մեներգեց՝ ընկեր Գանտոյեան, դաշնակի վրայ նուագեց Եդուարդ Էքսէրճեան, իսկ կիթառի վրայ՝ Հայթայեան :

«Սիամանթօ» պարախումբը ղեկավարութեամբ ընկերուհի Սիրուհի Թիրեաքեանի պարեց ազգային տոհմիկ պարեր :

Եւրոպական պարով շարունակուեցաւ երեկոյթը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՅՑ՝ ՓԷՐ ԼԱՇԷԶ

Կիրակի, Նոյեմբեր 16ին, Հ. Յ. Դ. Գէվվիլի Ռոստոմ խումբին նախաձեռնութեամբ այց մը կազմակերպուեցաւ դէպի Փէր Լաշէզ: Հայրենակիցներու եւ ընկերներու բազմութիւն մը եկած էր յարգանքի տուրքը մատուցանելու այնտեղ հանգչող մեծանուն մեր դէմքերուն՝ Ա. Ահարոնեան, Շ. Միսաքեան, Ռուբէն, Խատիսեան, Գ. Օտեան եւ Բէկզատեան :

Մեր երէց ընկերներէն Բաղոսեանի առաջնորդութեամբ թափօրը մտաւ կամպէթայի մեծ դունէն եւ, ըստ կարգի, նախ կանգ առաւ «Յառաջ»ի անզուգական խմբագրապետի շիրիմին առջեւ, յուշումով խոնարհելով: Կրանիթեայ շիրմաքարին վրայէն կ'իշխէր մեծ Շ. մը, որ կէս դար շարունակ բոցավառեց հոգիները: Ծաղկեփունջ մը դնելով շարունակեցինք մեր այցելութիւններու շարքը՝ նոյն երկիւղածութեամբ, իւրաքանչիւր շիրիմի վրայ ծաղկեփունջ մը դնելով :

Վերջին շիրիմը՝ ազգային հերոս Անդրանիկինն էր, ուր ընկեր Իշխանեան յարգանքի քանի մը խօսքեր ըսաւ: Այնուհետեւ խմբովին երգուեցաւ «Իբրեւ արծիւ»ը :

× Յարգանքի այս այցելութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը 5000 Փր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան:

Ս. ՍԷԼԹԷԿԷԱՆ

մէջ, կ'ըլլան հրապարակային դասախօսութիւններ եւ հաղորդագրութիւններ, մասնակցութիւն՝ արեւելեան գիտութիւններու վերաբերեալ զանազան համագումարներու եւայլն: Այստեղ պիտի նշենք Փրոֆ. Վլատ Պընըրցեանուի դասախօսութիւնը ռումանական ձայնասփիւէն, հայկական միջնադարեան քնարերգութեան մասին, ուսուցիչ Դաւիթ Ղժրիկեանի հաղորդագրութիւնը բաժնի վերջին նստաշրջանին՝ Մխիթար Գօշի Դատաստանագրքի ձեռագրի մասին, որ կը գտնուի Ռումանիոյ Ակադեմիայի գրադարանը, դարձեալ Փրոֆ. Վլատ Պընըրցեանուի հրատարակած «միջանցիկ Ռ տառը հայ դասական լեզուի մէջ» ուսումնասիրութիւնը Պուքրէշի մանկավարժական հաստատութեան գիտական նստաշրջանի նիւթերու հատորին մէջ: Ասոնք քանի մը օրինակներ են շատ մը ուրիշներու կարգին :

Տեղեակ ըլլալու համար հայագիտութեան բնագաւառին մէջ Պատմական եւ Բանասիրական Գիտութիւններու Ընկերութեան արեւելագիտութեան բաժնի ներկայ գործունէութեան, դիմեցինք համալսարանի դասախօս Վլատ Պընըրցեանուի խնդրելով իրմէ մեզի յայտնել թէ ինչ գործեր կը պատրաստեն ներկայիս ինք եւ բաժնի միւս աշխատակիցները : Այսպէս, տեղեկացանք, որ Փրոֆ. Վ. Պընըրցեանու հրատարակութեան համար պատրաստած է «Հայ դասական լեզուի քերականութիւնը» եւ «Մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը հին Հայաստանի մէջ» հատորները եւ կ'աշխատի «Հայկական ցեղարանութիւնը» ու «Իգական սեռի մնացորդները հայ դասական լեզուի մէջ» ուսումնասիրական յօդուածներուն վրայ: Բաժնի շրջանակին մէջ, Փրոֆ. Գրիգոր Աւագեան կ'աշխատի «Սասունցի Դաւիթ»ի ռումաներէն թարգմանութեան, ուսուցիչ Դաւիթ Ղժրիկեան կը պատրաստէ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Մխիթար Գօշի «Դատաստանագիրք»ին մասին :

Վ. ԽԱԹԷՆԵՍԵԱՆ

«Նոր Կեանք»

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵԼԱՆԻԿԻ (Յունաստան) մէջ տօնուած է Հ. Յ. Դ. «Օր»ը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդարձակ սրահին մէջ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան : Նախագահած է ընկ. Արամ Աբրահամեան, խօսած է ընկ. Ռուբէն Գալֆայեան: Հ. Յ. Դ. Երիտասարդացի կողմէ ուղերձ մը կարդացած է ընկ. Վաչէ Աւետիսեան: Գործադրուած է գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը:

ՅՈՒՆԱՀԱՅՈՑ Առաջնորդ Սահակ վրդ. Այվազեան, որ Անթիլիաս գացած էր եպիսկոպոսական աստիճան ստանալու համար, վերադարձած է Աթէնք արժանանալով ժողովրդական խանդավառ ընդունելութեան մը: Զինքը դիմաւորելու գացած էին կրօնական դասը, Թեմական Ժողովի դիւանը եւ պատգամաւորներ: Ներկայացուցիչներ ղրկած էին նաեւ Ազգային կազմակերպութիւնները, բարեսիրական եւ մարզական միութիւնները: Այս առթիւ Սահակ Եպիսկ. կարճ եւ հոգեշունչ քարոզ մը արտասանած է: Խօսք առած են նաեւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետ Պ. Ներսէս Յակոբեան, դպրապետ Օննիկ Տէր Ներսէսեան:

ԱՊԱՏԱՆԻ մէջ տօնուած է Հայ Մշակոյթի օրը, նախաձեռնութեամբ գաղութին Մշակութային Միութեան : Եղած են բանախօսութիւններ, երգ, պար եւ արտասանութիւն :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ տիկին Ռամոս Մեհեա՞ սպաներէնի թարգմանած է Լեւոն Շանթի «Կայսր»ը, որ պիտի բեմադրուի պետական ձայնասփիւռի թատերախումբին կողմէ :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՕՔ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԴԻՒԱՆԻ

Փարիզահայ թերթերուն մէջ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ եպիսկոպոսի անունը կը յիշուի երբեմն, հայ թանգարանի շուրջ ստեղծուած վէճին առնչութեամբ:

Նորին Սրբազնութիւնը չէ ուզած որ եւ է ձեւով խառնուիլ այդ վէճերուն: Անշուշտ անոր փափաքն է որ Հայերը փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ իրաւախոհութեամբ կարգադրեն իրենց վէճերն ու տարակարծութիւնները :

Ինչ կը վերաբերի բաց նամակին որ հրատարակուեցաւ Պ. Հայկ Թօփաքեանի կողմէ «Յառաջ»ի 11 Նոյեմբերի թիւին մէջ, ճիշդ է որ Պ. Ա. Աչճեան օր մը բերած եւ եկեղեցին ձգած է կարգ մը առարկաներ, որոնց ցանկը պատրաստուած է անմիջապէս:Այդ առարկաները եւ ցանկը միշտ կը գտնուին Թանգարանին իրաւասու եւ պատասխանատու անձերու, ինչպէս նաեւ այդ առարկաները բերող անձին տրամադրութեան տակ :

ԴԻՒԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (302)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Յիշո՞ւմ ես, ընթերցող, այն տխուր, փոթորկալի գիշերը, երբ ես տէր Թօդիկի դպրոցից փախստական եղած, թափառում էի Հին քաղաքի շուրջը, եւ անհնարին յուսահատութեան մէջ մոլորուած, չգիտէի ուր գնալ: Այն ժամանակ հանդիպեց Կարօն, տարաւ ինձ արաբական մինարէթը, այն հին աւերակների մէջ : Այնտեղ առաջին անգամ ես տեսայ Կարոյի միւս ընկերներին՝ Ասլանին եւ Սագոյին : Այդ խումբի մէջն էր եւ Մուրադը իր այժմեան ընկերի հետ, որին Ջալլադ էին կոչում : Երբ գիշերը լուսացաւ, առաւօտեան Մուրադը եւ Ջալլադը անյայտացած էին. մինարէթում մնացել էին միայն միւսները :

Ի՞նչ եղան, ո՞ւր գնացին, — այդ մասին ինձ ոչինչ չասացին: Ամիսներ անցան, այժմ կրկին հանդիպում էի այդ երկու երիտասարդներին, բայց մի այլ շրջանում եւ բոլորովին տարբեր պարագաների մէջ: Կարոյի եւ Ասլանի այդ երկու ընկերները արդարումցի Արթինի քարվանում ջորեպանի պաշտօն էին կատարում, — դա շատ զարմացնում էր ինձ: Ի՞նչ նպատակ ունէին այդ կերպարանափոխութիւնները, ի՞նչ կապ կար Արթինի, Ասլանի կամ միւսների մէջ եւ, վերջապէս, ո՞ւմն էին պատկանում ջորիները, — այդ բոլոր խառնաշփոթ պատրանքները զբաղեցնում, շուարեցնում էին իմ միտքը, եւ զանազան անորոշ ենթադրութիւնների մէջ էին նետում ...

Մուրադ եւ քաւոր Պետրոս, — այդ երկու անունները սարսափեցնում էին ինձ : Այո, երկուսն էլ երեւելի խաչագողներ էին: Մի՞թէ բարոյապէս փչացած խաչագողը կարող էր ընդունակ լինել մի լաւ գործի: Մի՞թէ կարելի էր հաւատալ նրանց: Մի՞թէ կարելի էր յուսալ նրանց մէջ անկեղծութիւն, որ իրանց ամբողջ կեանքում միշտ կեղծել են, միշտ խաբել են եւ միշտ իրանց հեռու են պահել ճշմարտութիւնից: Գարշելի արարածներ: Ես զարմանում էի Ասլանի միամտութեան վրայ, որ այդ տեսակ մարդկանց հետ գործ ունէր: Ի՞նչ մի լաւ բան կարելի էր սպասել նրանցից :

Բայց երբ կրկին անգամ ներկայանում էր ինձ այն սրտաշարժ տեսարանը, որ մի քանի րոպէ առաջ տեղի ունեցաւ տաղաւարի մէջ, երբ մտաբերում էի այն խօսքերը, որ այնքան խորին զգացմունքով արտասանեց Մուրադը,— այդ միջոցին մթութիւնները հետզհետէ փարատւում էին եւ իմ առջեւ բացւում էր մի նոր, լուսափայլ հորիզոն: Ես տեսնում էի, որ գարշելի խաչագողն անգամ կարող է ուղղուել, կարող է մաքրուել իր հին կեղտերից եւ ծառայել մի բարի գործի : «Ո՞վ էինք մենք »— ասում էր ոգելից Մուրադը :

« Մենք մի հասարակութիւն էինք: Մեր մէջ կերպարանագործուած էր մի ամբողջ ժողովուրդ իր անբարոյական ախտերով»... Դրանք խորհրդաւոր, շատ խորհրդաւոր խօսքեր էին: Մի՞թէ սալմաստեցին կամ սուրեցին է միայն խաչագողը: Խաչագող կարող է լինել եւ մի քահանայ, եւ մի արհեստաւոր, եւ մի վաճառական, եւ մի վարժապետ, եւ մի աստիճանաւոր, մի խօսքով, ամէն մարդ, որ խաչագողի յատկութիւններ ունի : — Խաչագող կարող է լինել եւ մի ամբողջ ազգ, որ բարոյապէս փչացած է, որը խաչագողի նման հարուստ ընդունակութիւններ ունի, բայց իր ընդունակութիւնները գործ է դնում դէպի վատը, դէպի անազնիւը եւ դէպի անբարոյականը: — « Հասաւ ժամանակը մերկանալ հին մարդը եւ, իբրեւ նոր մարդ, նոր հոգիով եւ նոր եռանդով գործել՝ դէպի ազնիւը եւ դէպի լաւը :» — Այդ խօսքերով վերջացրեց երիտասարդը իր փոքրիկ ճառը. «Մեր բոլոր ընդունակութիւնները, որ զարգացած էին միայն չարիք գործելու համար, թող այսուհետեւ գործ դրուին դէպի հասարակաց բարին » :

Երբ Մուրադը վերջացնելով իր գործը եկաւ նստեց իմ մօտ, ես չյիշեցրի, որ մի ժամանակ տեսել եմ նրան արաբական մինարէթում: Ես տարակոյս չունէի, որ նա ճանաչում է ինձ : Բայց, երեւի, մտածում էր, որ ես այժմ չէի կարող ճանաչել նրան իր նոր կերպարանափոխութեան մէջ, իր լազի հագուստով, որովհետեւ սկզբում, երբ առաջին անգամ տեսայ նրան արաբական մինարէթում, նա զէյթունցու հագուստ ունէր եւ զէյթունցու բարբառով էր խօսում: Ինչպէս էլ որ լինէր, ես անպատշաճ համարեցի մերկացնել այն, ինչ որ նա ինձանից ծածուկ էր պահում: Բայց հաւատացած էի, որ նա ինձանից չէր թաքցնի իր հին յարաբերութիւնները քաւոր Պետրոսի հետ, որոնց վերջին սրտաշարժ գրկախառնութեանը եւ հոգեկան յուզմունքներին ես ականատես եղայ :

— Դուք այդ ծերունուն, երեւի, վաղուց ճանաչում էիք,— հարցրի նրանից :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

պալելու համար, որոնք երեւան ելան. իսկ այսօր՝ Գահիրէ կը ղրկէ իր բանակին սպաները, որպէսզի այդ գործը կատարեն։ Բայց, շնորհիւ մեր ոստիկանութեան, յաջողեցանք ձերբակալել Թունուզի մէջ խռովութիւններ ստեղծելու առաքելութեամբ եկած եգիպտացի բարձրաստիճան զինուորականները, որոնք իրենց նպատակին համար կ՚աշխատէին օգտագործել Ալժերիացի տարագիրները, զէնք տալով անոնց։ Եգիպտացի յիշեալ սպաները այսօր կը գտնուին մեր բանտերուն մէջ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ «Նոյէ Տէօյչլանտ» թերթը կը գրէ թէ Պերլինը նոր Քեմոյ մը եղաւ, ժամանակն է որ գրաւման բանակները հեռանան եւ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Պերլինի մէջ։ Միւս կողմէ, Արեւմտեանները կը սպասեն որ Մոսկուա յանձնէ իր խոստացած «կարեւոր փաստաթուղթ»ը՝ Գերմանիոյ կացութեան շուրջ։

ՄԱԿի զէտերը, որ ցարդ կը գտնուէին Պէյրութ, սկսան մեկնիլ, մօտ վեց հարիւր զէտերուն երեսունը մեկնեցան, իսկ միւսները պիտի հեռանան յաջորդաբար, փոքր խումբերով։

ԿԻՊՐՈՍԻ Յոյները ընդհանուր գործադուլի սկսան երկուշաբթի օր՝ ՄԱԿի Ընդհ. Ժողովին առջեւ բացուող վիճաբանութեանց ազդելու նպատակով։

ԼԻԶՊՈՆԱՅԻ մէջ ձերբակալուեցան չորս ձախակողմեաններ, որոնք վերջերս Փորթուկալ հրաւիրած էին անգլիացի աշխատաւորական՝ Պեւանը։

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցուեցաւ Միացեալ Նահանգներու կողմէ։ Զօր. Ապուտ կը գտնուի լուրջ դժուարութեան մէջ, նկատելով որ բանակը տկար է եւ Նասրի կողմնակիցները զօրաւոր հոսանք մը կը ներկայացնեն։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեստիա» թերթը կը գրէ թէ խորհրդային գիտունները շուտով պիտի մեկնին Լուսին. այս ուղղութեամբ լուրջ աշխատանքներ սկսած են։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ուսանողներու շրջանակին մէջ կատարուած քննութենէ մը երեւան ելաւ որ անոնց 66 առ հարիւրը հաւատացեալ են, իսկ 1,8 առ հարիւրը՝ համոզուած համայնավար։ Ուսանողներու 70 առ հարիւրը կողմնակից են որ ընկերվարութիւնը յաղթանակէ՝ աշխարհի մէջ։

ՄԱԿի տարագիրներու բաժնի նախագահը յայտարարեց թէ ներկայիս քսան միլիոն տարագիրներ կան աշխարհի մէջ, որոնց 1.160.000ը Եւրոպայի մէջ, մէկ միլիոն՝ Եւրոպայէ դուրս, 140.000 Թունուզի եւ Մարոքի մէջ, 9 – 10 հազար Զինաստանի մէջ են.։

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ 17 ուսանողներ անցեալ տարի Միացեալ Նահանգներու համալսարաններուն մէջ շարունակելու համար իրենց ուսումը. միւս կողմէ ամերիկացի քսան ուսանողներ կը հետեւին Մոսկուայի եւ Լենինկրատի համալսարաններու դասընթացքներուն։

ՍՈՒՐԻԱՅԻ զինուորներ Հուլէի մէջ կրակ բացին Իսրայէլացիներու վրայ, կը հաղորդէ իսրայէլեան բանակի բանբերը, աւելցնելով թէ զոհ չկայ Հրեաներու կողմէ։ Սուրիացիները կը յայտնեն թէ Իսրայէլացիները յարձակում գործած ու ետ մղուած են։

Այրի Տիկին Բոլէթ Պարտաքճեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պարտաքճեան եւ զաւակը Ժան Քլոտ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պարտաքճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տիկին Սանդուխտ Պարտաքճեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Արմենակ Կիւլէսէրեան (Ամերիկա) կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, քրոջորդւոյն

ՍԱՄՈՒԷԼ ՊԱՐՏԱՔՃԵԱՆԻ

մահը, ((Շաբաթ 22 Նոյեմբերին) իր բնակարանը 7 Րիւ Մուլէն տէ Փրէ, Փարիզ (13)։

Մարմինը պիտի փոխադրուի 25 Նոյեմբեր, այսօր երեքշաբթի, Մարսէյլ եւ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի հոն, Չորեքշաբթի առտու ժամը 10ին, Էկլիզ Սէն Փիէրի մէջ։

Կը խնդրուի ներկայս իբր մահազդ նըկատել։

Գ. Տիգրան Թաթոյեան եւ զաւակները, Այվազեան, Ճառայեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՎԱԶԳԱՆՈՒՇ ԹԱԹՈՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սամուէլեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Թիմոնի հիւանդանոցը Նոյեմբեր 23ին, 53 տարեկանին։ Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ երեքշաբթի ժամը 15.30ին. Փրատոյի Մայր եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները։

Այրի Տիկին Վերժին Մարկոսեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ժագ Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Մարկոսեան, Աշոտ եւ Այտա Ղարիպեան եւ ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Թիպէր եւ Յարութիւն Հիսլեան ընտանիքները, Այրի Տիկին Փեփրոն Հիսլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աստուածատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն՝ հօր եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր Երեքշաբթի, ժամը 3.30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը։

3 Րիւ Ֆրակոնար (Իսի)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Քիւփէլեան, Ծերիկեան, Սիմոնեան, Ճանազեան եւ Կուտուզեան ընտանիքները, կուգան իրենց խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու բոլոր բարեկամներուն որ մասնակցեցան իրենց սուգին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌԸ

Դեկտեմբեր 21ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ–ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, թիւ 201-202, էջ 48։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Երաժշտութիւն եւ հոգեվերլուծում (ԽՄԲ.).— Նուշ կերաւ թունաւորուեցաւ (ՏՕՔԹ. ԿՈԼԷ).— Զկնորսութիւն եւ բժշկութիւն (ՏՕՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ).— Հորթոնի հիւանդութիւն (ՏՈՔԹ. ՄԻՆԵՐՎԱ).— Խմելիք ջուրի պահանջը (ՏՈՔԹ. ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ). .. Անզիմադրելի քունը (ՏՈՔԹ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ).—Սեղանի Սպասները(ՏՔԹ. ՊԼՕՆՏԷԼ).— Հայաստանի բնութիւնը (Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ).— Դաշտանի անկանոնութիւն (ՓՐՈՖ. ԼԱՖՈՆ).— Բժշկ. գրչագրեր (Յ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ).— Ցլիկներուն ճամբորդութիւնը (ՏՈՔԹ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ).— Կերակուր եփելու ձեւեր (Ա. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ).— Սիրտը բաբախում է (ՏՈՔԹ. Հ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ).— Մայրեր որ կաթ չեն ուզեր տալ (ՏՈՔԹ. ՔԼԱՐԻՍ).— Քալեցէք, փա՛ռք ոտքերուն (ՏՈՔԹ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ).— Աչքի առողջապահութիւն (Ք.).— Ի՞նչպէս օգնել խեղդուողին (ԽԱԶՈՒՀԻ)։

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան 1.200 փրանք արտասահման 1.500 Փրանք։

Դիմել Շ. Նարդունիի Յառաջի հասցէով։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաթր Պիւխօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Գաֆէ Քառէի սրահը։

Պիտի խօսի ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Հայաստանի մէջ վերջերս հրատարակուած Վահրամ Փափազեանի երկհատոր յուշագրութիւնը»։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ ներկայութիւն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օրը, ժամը 3.30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար։ Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Պերճուհի Փունարճեան կը փնտռէ իր քոյրը Արմենուհի Օհաննէսեան (Շապին Գարահիսարի Էնտէրէս գիւղէն), հօր անունն է Յարութիւն Տէրտէրեան, մօրը Արուսեակ, Պոլիսէն Պերճուհին Երեւան գացած է, իսկ Արմենուհին Արժանթին, տասը տարի է որ իրարմէ լուր չունին։ Կը խնդրուի իր հասցէն գիտցողներէն իմացնել Վահան Հիւսեանին, 16 Րիւ Նանսէն Տէսին (Իզէր), Ֆրանսա։

Կը խնդրուի Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա» թերթէն արտատպել։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — MERCREDI 26 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8353 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4154

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԷՃ «ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՈՒԿԱՅ»Ի ՇՈՒՐՋ

Եւրոպական վեց երկիրներ, — Ֆրանսա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելճիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ (վերջին երեքը ծանօթ՝ Պենելիւքս անունով), 1957 Մարտ 25ին Հռոմի մէջ ստորագրեցին Համաձայնագիր մը, որ կը կոչուի Միացեալ կամ Հասարակաց Շուկայ (Մարշէ Գոմէօն) :

Գաղափարը յղացուած էր 1955ին Մեսինայի մէջ՝ յիշեալ վեց պետութեանց խորհրդաժողովին կողմէ : Պելճիոյ այն ատենուան արտաքին նախարար Սփաք (ներկայիս ընդհ. քարտուղար Ատլանտեան Կազմակերպութեան) մէկուկէս տարուան աշխատանքէ վերջ, յաջողած էր պատրաստել կողմերուն ընդունելի ծրագիր մը :

Այդ համաձայնագիրը, որ կը բաղկանայ 248 յօդուածներէ, գործադրութեան պիտի դրուի յառաջիկայ Յունուար 1ին :

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ վեց երկիրները ստորագրած էին նաեւ «Եւրաթոմ»ի դաշնագիրը՝ 224 յօդուածներով եւ յաւելուածներով :

«Միացեալ Շուկայ»ի ծրագրին հակառակ էր Մեծն Բրիտանիա առաջին օրէն սկսեալ :

«Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան Կազմակերպութեան» 17 անդամներէն 11ը դուրս կը մնան «Միացեալ Շուկայ»էն :

Գրեթէ երկու տարիէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուէին՝ «Փոխանակութեան Ազատ Գօտի» մը ստեղծելու համար վեց երկիրներու սահմաններէն դուրս :

Անգլիան է, որ ամէնէն աւելի շահագրգռուած էր այս Գօտիով :

Դաշնագիր պետութեանց գաղթավայրերն ալ յարած ըլլալով «Միացեալ Շուկայ»ի համաձայնագրին, Ֆրանսայի եւ Պելճիոյ գաղթավայրերը մրցումի պիտի ելլէին բրիտանական գաղթավայրերուն հետ՝ աւելի նպաստաւոր պայմաններով առեւտուր ընելու համար Եւրոպայի հետ, օգտուելով ջեղչեալ մաքսատուրքէն :

Բանակցութիւնները ո՛չ միայն արդիւնքի մը չյանգեցան, այլ վերջերս բուռն վիճաբանութիւններէ ետք ընդհատուեցան : Անգլիական պահանջները անընդունելի կը նկատուէին Ֆրանսայի կողմէ :

«Փոխանակութեան Ազատ Գօտի» մը ստեղծելով, Անգլիացիք կ'ուզէին, որ իրենց գաղթավայրերն ալ օգտուին ջեղչեալ մաքսատուրքէն եւ այլ առաւելութիւններէ, առանց մասնակցելու «Միացեալ Շուկայ»ի պարտաւորութեանց :

Գերման կառավարութիւնը համաձայն է Ֆրանսայի հետ : Սակայն գերման գործարանատէրերն ու առեւտրականները կ'ուզեն յարիլ անգլիական տեսակէտին, իրենց գործառնութեանց շրջանակը ընդարձակելու համար : Տնտեսական նախարար Էրհարտ եւս կողմնակից է իրենց :

Զօրավար Տը Կոլի եւ Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթերէն մէկն ալ այս փշոտ հարցն է :

Ֆրանսայի վարչապետին հիմնական ծրագիրն է ամրապնդել բարեկամական կապերը Գերմանիոյ հետ : Այդ պատճառով ալ իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր գէպի օտար երկիրներ իր ճամբորդութիւնը առաջին անգամ Գերմանիայէն է, որ կը սկսի : Անցեալ Սեպտեմբեր 14ին Ատընաուըր այցելած էր զօրավարին՝ Քոլոմպէ լէ Տէօ զ'Էկլիզի իր բնակարանին մէջ :

Ֆրանսայի վարչապետին ճամբորդութիւնը քաղաքավարական փոխ-այցելութեան մը սահմաններէն դուրս ելլելով՝ քաղաքական կարեւոր հանգամանք մը կը ստանայ :

Ֆրանսա եւ Գերմանիա կարեւոր ուժ մը կը կազմեն Եւրոպայի մէջ :

Երկու երկիրներու միջեւ միացեալ ճակատ մը նախաքայլը պիտի ըլլայ «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ուն, որուն կը ձգտին բոլոր անոնք, որ տեւական խաղաղութիւն կը բաղձան աշխարհի :

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ՊՈՒՐԺԷՍ ՄՈՆՈՒՐԻ, ԼԸ ԹՐՈՔԷՐ ԵՒ ԹԷԹԺԷՆ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ 1.650.000 ՁԱՅՆ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԻՆ

Երէկ տուած էինք ընտրութիւններու արդիւնքը՝ 6.610.615 քուէարկողներու վրայ, նկատելով որ տակաւին վերջնական ճշգում մը չէր եղած :

Այսուհանդերձ, ընդհանուր համեմատութիւնը գրեթէ չէ փոխուած . արձանագրուած էին 27.236.491 հոգի, որոնց 77,1 առ հարիւրը քուէարկեց, իսկ 22.9 առ հարիւրը ձեռնպահ մնաց :

Ներքին նախարարութիւնը հրատարակած է պաշտօնական տեղեկագիր մը, առաջին ընտրաշրջանի վերջնական արդիւնքներով : Այսպէս, Համայնավարները ստացած են ձայներու 18.9 առ հարիւրը, այսինքն՝ 3.882.204 քուէ : Առաջին անգամ միայն մէկ համայնավար ընտրուեցաւ : Ինչպէս կը տեսնուի, Թորէզի եւ Տիւքլոյի կուսակցութիւնը զգալի նահանջ մը կ'արձանագրէ : Կիրակիէն ի վեր թերթերն ու ձայնասփիւռը կը չեշտեն Համայնավարներու պարտութիւնը, յայտնելով թէ Ֆրանսա դէպի աջ կը յառի : Արդարեւ, 1956էն ի վեր համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցուցած է 1.650.000 ձայն, ինչ որ բաւական ուշագրաւ է, երբ նկատի առնենք թէ միայն երկու տարուան ժամանակամիջոց մը կայ երկու ընտրութիւններուն միջեւ :

Նոր Հանրապետութեան Միութեան (կոլեան) յառաջխաղացութիւնը զգալի է, արդարեւ, այս կուսակցութիւնը ստացած է ձայներու 17.6 առ հարիւրը, մինչ Ընկերվարականները կայուն վիճակի մը մէջ կը գտնուին, ապահովելով քուէներու 15.5 առ հարիւրը : Ներքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ Անկախները ստացած են ձայներու 13.7 առ հարիւրը, բայց կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն պաշտօնական զեկոյցով մը կը բողոքէ եւ «ճշտումնաւոր» կ'որակէ նախարարութեան տուած թիւը, քանի որ Անկախները 250 թեկնածու ներկայացուցած էին՝ 465 շրջաններու համար, մինչ միւս կուսակցութիւնները ամէն կողմ կը մասնակցէին ընտրութեան, հետեւաբար՝ տրուած թիւը միայն 250 շրջաններու համար է, ինչ որ կը պարզէ թէ այս կուսակցութեան համակիրները աւելի շատ են : Այս կուսակցութիւններէն ետք յաջորդաբար կուգան՝ Ժողովր. Շարժում, 9.1 առ հարիւր, Ձախ Կեդրոն՝ 3.5, Արմատական եւ Արմատական - Ընկերվարական՝ 4.8, Քրիստոնեայ դեմոկրատներ՝ 2.5, զանազան ձախեր՝ 1.4, զանազան չափաւորականներ՝ 6.2, իսկ ծայրայեղ աջերը ստացած են ձայներու 3.3 առ հարիւրը :

433 թեկնածուներ համեմատականի մրցած են, որոնք ընտրապայքարը պիտի տանին Նոյեմբեր 30ին : Պէտք է չեշտել սակայն, որ երեք կարեւոր անձնաւորութիւններ՝ Պուրժէս Մոնուրի, Թէթժէն եւ Լը Թրոքէր համեմատականի մնալով ընտրապայքարէն քաշուեցան : Միւս կողմէ Մենտէս Ֆրանսի հակառակորդ թեկնածուն՝ Մոնթանեը երեսփոխան ընտրուած է. 42 տարեկան, փաստաբան մը, վեց զաւկի հայր, որ 26 տարիէ ի վեր չպարտուած Մենտէս - Ֆրանսը պարտութեան մատնեց :

Մինչեւ Նոյեմբեր 30, համեմատականի մնացած լաւ դրութեան մէջ գտնուող թեկնածուները աշխատանք կը տանին, որ իրենց համակարծիք թեկնածուները ընտրապայքարէն քաշուին՝ ձայները համախմբելու համար :

Արտասահմանի մէջ մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր երեսփոխանական ընտրութիւններու արդիւնքին : Ուաշինկթընի մէջ անակնկալի եկած են Նոր Հանրապետութեան Միութեան յաղթանակէն : Ամերիկեան մամուլը կը չեշտէ թէ Ֆրանսա դէպի աջ կը յառի, մինչ «Նիւզ» թերթը կը գրէ .— Տը Կոլի ուժերը կը յաղթեն. ֆրանսական ընտրութիւնը համայնավարները կը ճզմէ :

Լոնտոնի մէջ կը մտածեն թէ այս ընտրութիւններէն ետք կառավարութիւնը աւելի կայուն պիտի ըլլայ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւններու արդիւնքը Զօր. Տը Կոլի յաղթանակը կը նկատեն, չեշտելով թէ Սահմանադրութեան բարեփոխման ընդդիմացած կուսակցութիւնները հող կը կորսնցնեն :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը ոչ մէկ մեկնաբանութիւն տուաւ եւ գոհացաւ կարդալով միայն «Իւմանիթէ»ի խմբագրականը :

× «Օռոր» կը նախատեսէ թէ Նոր Ազգ. Ժողովին մէջ Համայնավարները պիտի ունենան մօտ 24 երեսփոխան, Ընկերվարականները՝ 74, Նոր Հանրապետութեան Միութիւնը՝ 140, Անկախները՝ 109, Ժողովրդ. Շարժում՝ 57, Արմատականները՝ 41, զանազան՝ 20 :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՆԷԻ եւ Ղանայի միութեան հարցը մեծապէս կը հետաքրքրէ քաղաքական շրջանակները, արդարեւ Սէքու Թուրէ եւ Ն'Քրումա կը մտածեն այդ ձեւով Ափրիկէի Միացեալ Նահանգներու հիմը դնել : Միւս կողմէ Ֆրանսական Սուտանը հանրապետութիւն հռչակեց եւ յարեցաւ Հասարակապետութեան :

ՍՈՒՏԱՆԻ նախկին վարչապետ Խալիլ յայտարարեց թէ եթէ բանակը իշխանութեան գլուխ չգար՝ երկիրը պիտի մտնուէր Լիբանանի ողբերգական կացութեան, աւելցնելով թէ պատրաստ է գործակցելու Զօր. Ապուտի հետ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ընդհանուր գործադուլի հրահանգը գործադրուեցաւ Յոյներու կողմէ. երկուշաբթի օր ցոյց մը եղաւ, ի նպաստ անկախութեան. ցուցարարները կը գոռային «Կեցցէ Էոքա», «Անկցի Մաքմիլլընի ծրագիրը», «Մենք անկախութիւն կ'ուզենք» եւն. : Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ բախում ունեցաւ ցուցարարներուն հետ. քանի մը վիրաւորներ կան : Այս միջադէպէն ետք՝ լուսարգելի դրութիւն հաստատուեցաւ կղզիին մէջ :

ՊԵԼՃԻՈՅ ելեկտրական եւ կազի բանուորներու գործադուլը վերջացաւ, բանուորներու եւ իշխանութեանց միջեւ համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարար Անտրէ Մալրօ, որ Պաքիստան կը գտնուի ներկայիս, զինուորական եւ քաղաքական դեկավարներու հետ խորհրդակցելէ ետք մեկնեցաւ Շահին հետ :

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ կիսապաշտօնական շրջանակներուն համաձայն՝ Նասր կը մտադրէ ամերիկեան օժանդակութիւն մը ապահովել Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար :

ԱՐԻՒՆՈՏ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿ ՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ԹԱՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 21 Նոյեմբեր.— Նոյեմբեր 11ին Յառաջի մէջ հրատարակուած թղթակցութեամբ կ'ըսէի ի միջի այլոց, թէ ըմբոստութեան շրջանին հայաշատ կարմիրներու գրգռութեանց հետեւանքով կազմուած «հայկական ճակատը երկուստեք ստեղծեց սուր լարուածութիւն մը, որ, հող չէ թէ քիչ մը նուազած ուժգնութեամբ, կը շարունակուի դժբախտաբար մինչեւ այսօր» :

Ահա՛, այդ «նուազած ուժգնութիւնը» մէկ անգամէն սաստկացաւ ճիշդ այն օրը, երբ կը հրատարակուէր այդ թղթակցութիւնը : Արդարեւ, Նոյեմբեր 11ի երեքշաբթի օրուան երեկոյեան, այդ միեւնոյն կարմիր - կտուցները տուին աղդանշանը ոճիրներու նոր շարքի մը, որ, յետագայ օրերուն եւ մինչեւ այսօր, գայրոյթի, ընդվզումի եւ անձկութեան ալիք մը յառաջացուց Պէյրութի հայկական բոլոր շրջանակներուն մէջ : Ու խլեց բազմաթիւ զոհեր :

«Ազդակ»էն իմացած կ'ըլլաք, որ այդ իրիկուն, կարմիր մարդասպանները վայրագօրէն սպաննեցին մեր համակիրներէն 29ամեայ Ժիրայր Խրիմեանը, միակ մանչ զաւակը Հաճընցի վաստակաւոր ուսուցիչ Միհրան Խրիմեանի, եւ մեր ընկերներէն՝ սկաուտական շարքերու մէջ Գայլիկներու մարզիչ 28ամեայ Աւետիս Պապիկեանը : Ողբացեալ Ժիրայրը, որ ճեմարանաւարտ երիտասարդ մըն էր եւ ատենապետ Բ. Կանաչեանի «Գուսան» երգչախումբին եւ որ 8 – 10 օրէն պիտի մեկնէր Ամերիկա, հետապնդուած է այդ իրիկուն օթօպիւսի մը մէջ, որ, բազմաթիւ ուրիշ ճամբորդներու հետ, Պէյրութի կեդրոնէն կը սուրար դէպի Պուրճ Համուտի հայկական թաղամասը : Երբ օթօպիւսը կը հասնի Նոր Հաճըն բոլշեւիկեան թաղը, հանրակառքի գծին վրայ իսկ կ'ենթարկուի ոճրագործներու յարձակման : Խեղճ Ժիրայրը եւ անոր հետ ողբացեալ Աւետիսը կ'իյնան ոճրագործներուն ձեռքը, մինչ այլ ճամբորդներ կը յաջողին վար ցատկել եւ փախիլ : Մարդասպանները կը քաշկռտեն երկուքն ալ 20 – 25 քայլ, ընդհանուր մթութեան մէջ, — ի պատրաստութիւն իրենց ոճրին, անոնք փշրած էին թաղին բոլոր ելեկտրական լամբերը — եւ պատի մը առջեւ կեցնելով կը բանեն գնդացիրի կրակի : Քանի մը տասնեակ փամփուշտներ կը ծակծկեն մարմինները երկու դժբախտ երիտասարդներուն, որոնք արիւնլուայ կը փռուին գետին, քանի մը ժամ ետքը հիւանդանոցին մէջ իրենց շունչը փչելու համար :

Աւելորդ է ըսել, թէ անխուսափելի էր հակադարձութիւնը այս քստմնելի մարդասպանութեանց : Չորս օր ետքը, ամսոյս 15ին, խումբ մը զինեալ անծանօթներ անակնկալի կը բերեն մարդասպաններու պարագլուխները վաստահամբաւ փողոցի մը մէջ եւ կը կրակեն անոնց վրայ : Այս յարձակման հետեւանքով ծանրօրէն կը վիրաւորուի եւ երկու օր ետքը հիւանդանոցին մէջ կը մեռնի պարագլուխներէն Արթին անունով մէկը, իսկ ուրիշներ կը վիրաւորուին աւելի թեթեւօրէն :

Յաջորդ օրը, Կիրակի, երեկոյեան, զինեալ անծանօթ մըն ալ ռումբ մը կը նետէ Նահրի գետեզերքը գտնուող եւ հայանուն Համայնավարներու կողմէ յաճախուած սրճարանի մը մէջ : Կը վիրաւորուին տասը հոգի, որոնցմէ մէկն ալ կը մեռնի երկու օր անց :

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ՈՒՇԱԳՐԱՒ ԳԻՐՔԵՐ

Առաջինը՝ «Անտոյի Կամուրջն» է, Հունգարական վերջին Յեղափոխութեան կեանքէն, երկրորդը՝ Ճորճ Մարտիկեանի ծանօթ գիրքն է, «Երգն Ամերիկայի», հայերէնը, երկուքն ալ հետաքրքրական իրենց բովանդակութեամբ, շունչով ու ոգիով եւ այդ պատճառով ալ՝ արժանի մասնաւոր ուշադրութեան:

« Անտոյի Կամուրջը», զոր իբր թերթօն հրատարակեցինք, Ճէյմս Ա. Միչնըրի գործն է, հայերէնի թարգմանուած Ե. Քամառի կողմէ, որ գիտցած է պահել հեղինակին լեզուին աշխոյժը եւ գրքին շունչն ու ոգին: Այժմ հատորի վերածուած հրատարակուած է «Հայրենիք»ի կողմէն:

Հունգարական վերջին Յեղափոխութեան պատկերն է ան, պատմութիւնը եւ պատկերը, հարազատ, օրը օրին գրի առնուած ու կազմուած, զարմանալի կենդանութեամբ, կրնանք ըսել՝ գնդացիրներու կրակին տակ:

Գրական քմայքի մը արդիւնքը չէ ան. հեղինակը՝ ծանօթ գրող եւ լրագրող, երազներու ետեւէ չէ եղած, ոչ ալ իր երեւակայութեան թեւ տուած, այլ պատմած է, առարկայականօրէն, ինչ որ տեսած է իր իսկ աչքերով եւ ինչ որ լսած է անձնապէս, Յեղափոխութեան վարիչներուն, խոնարհ գործիչներուն եւ գործաւորներուն կողմէ, տառապողներուն, կռուողներուն եւ խուճապահար փախստականներուն շրթունքներէն:

Ընթերցողը կ'առնէ այն տպաւորութիւնը, թէ քիչ մը անդին, տեղ մը, բլուրի մը կողին կամ շէնքի մը շուրջը կամ մէջը, կը կռուին մարդիկ. կը պոռան, կը հայհոյեն, կը սրտապնդեն, կը մեռնին ու կը հերոսանան:

Խորհրդանշական հերոսներ, այս գործին մէջ, ինչպէս գրական ստեղծագործութեանց մէջ, բազմութիւնը, գործաւոր, ուսանող, մտաւորական, այր, կին, պատանի ու երիտասարդ, մէկ խօսքով ժողովուրդը: Եւ ժողովուրդէն մարդիկ, կին կամ այր, աղջիկ թէ տղայ, որոնք կը կռուին, կը պայքարին, կը յաղթեն կամ կը պարտուին, կը խոյանան, կը փախչին. կրակին տակն են ու կը կրակեն, մահուան գիրկին մէջ են ու կը կռուին մահուան դէմ, միշտ կեանքին ու ազատութեան համար:

Բոլորը դժգոհ են, վրդովուած. կը բողոքեն ու կը մարտնչին, յանուն ազատութեան. կը պայքարին համայնավար բիրտ իշխանութեանց դէմ, կը տառապին ու կը զոհուին ազատութեան համար:

Այս գիրքը Յեղափոխութեան մը պատմութիւնն է, բայց կրնայ պատմութիւնը նկատուիլ ժողովրդական յեղափոխութիւններու, պոռթկումներու, երբ ստրկացած ժողովուրդ մը կը նախընտրէ մահը, քան իրեն շնորհուած, պարտադրուած տխուր ու նսեմ կեանք մը:

Յուսահատութեան մատնուած ժողովուրդ մըն է հունգար ժողովուրդը, որ երկու տարի առաջ, ծառացաւ խորհրդային կարգերուն ու բռնութեան դէմ եւ ճզմուեցաւ ռուսական հրասայլերու տակ, գնդացիրներուն կրակին բռնուեցաւ վայրագօրէն, կռուեցաւ դարձեալ, յոյս ունենալով որ դուրսէն, արտասահմանէն օգնութեան պիտի հասնէին իրեն, բայց մնաց անօգնական: Հաւատաց գաղափարական ճառերու եւ խոստումներու, բայց մնաց մինակ եւ շարունակեց կռուիլ, մինչեւ իր վերջին շունչը:

Ահա Փալ, մէկը կռուողներէն, որ աչք ու ականջ կտրած, օգնութիւն կը սպասէ դուրսէն, ձայնասփիւռի հեռարձակումներու ունկնդրելով, այն յոյսը ունի թէ « շուտով Պուտափեշթը պիտի ողողէին անկարգելաւոր զինուորներով, որոնց պիտի հետեւէին արշաւող բանակները հրասայլերով »:

Որքան նման մեր ճակատագրին, մենք ալ միշտ մինակ, միշտ յուսալից եւ յուսախաբ չեղա՞նք, երբ ոչ հրասայլեր, ոչ ալ բանակներ շարժման մէջ դրուեցան, հակառակ խոստումներու ...

Եւ այս քար անտարբերութեան ու լքումին մէջ, ահա նաեւ համայնավարներու վայրագութիւնները, — ձերբակալութիւն, աքսոր, տաժանակիր աշխատանք, մինչեւ մահ, եւ ասոնց հետ նաեւ դաւը.

« Ռուսերը թոյլ տուին, որ մաս մը աքսորեալներէն փախուստ տան, որպէսզի վայրագ պատիժին լուրը անարգել տարածուի ամբողջ Հունգարիոյ մէջ: Բազմաթիւ հունգարներու համար նախընտրելի էր մահը, քան Սիպերիա աքսորուիլը »:

Հարիւրաւոր դրուագներ կան դուրսի եւ ներսի աշխարհէն, որոնք կը պատմեն հերոսական ժողովուրդի մը անասելի վիշտը ու կը պանծացնեն անոր շքեղ պայքարը: Կարելի չէ տալ հոս գիրքը, պէտք է կարդալ, հաղորդուելու համար հունգար ժողովուրդի ոգիին ու յեղափոխական կրակին:

Շնորհակալ պէտք է ըլլալ Քամառին, որ իր գեղեցիկ ընտրութեամբ ու թարգմանութեամբ, հունգար ժողովուրդին դիւցազնական շունչը կը բերէ մեր ժողովուրդին, այնքան հարազատութեամբ:

×

Երկրորդ գիրքը՝ Ճորճ Մարտիկեանի « Երգն Ամերիկայի » գործն է, որ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, եւ որ բազմաթիւ լեզուներու թարգմանուելով, միջազգային հետաքրքրութիւն ստեղծեց:

Կեանքի մը պատմութիւնը միշտ ալ հետաքրքրական է, երբ կը տրուի ան անկեղծութեամբ, յուզումով եւ պատմելու շնորհով:

Մարտիկեանի գործին մէջ կան այս բոլորը:

Գրքին հեղինակը կը պատմէ իր կեանքը, պատանութենէն մինչեւ մեր օրերը, կեանքի գլխաւոր շրջանակ ունենալով Պոլիսը, Կովկասը, Հայաստանը, Յունաստանը եւ վերջապէս Ամերիկան, որուն փառքին ու ազատութեան սրտաբուխ էջեր նուիրած է ան:

Պարզ յուշագրութիւն մը չէ այս գործը, այլ կեանքի մը պատմութիւնը, որուն մէջ խտացած կը գտնենք նաեւ հայ ժողովուրդին կեանքէն, տառապանքներէն ու յաջողութիւններէն բազմաթիւ դրուագներ:

Յուշագրութեան հետ, կը տրուի մեզի պատմութիւնը յուզիչ դէպքերու եւ դէմքերու եւ անոնց հետ, նաեւ, բնութեան տեսարաններու նկարագրութիւնը, մասնաւորապէս Պոլիսէն ու գեղեցիկ Սկիւտարէն, որոնք կարօտով կ'ոգեկոչուին:

Ինչ որ սակայն ամէնէն աւելի հետաքրքրական կը դարձնէ գիրքը, հայ ու պանդուխտ պատանիի մը կեանքն է, անոր թափառումները, անոր երազները, տառապանքները, յամառ աշխատանքը եւ կամքի ուժը, որ ի վերջոյ, լծակը կը դառնայ իր վերելքին: Քարէ քար կը զարնուի, երկիրէ երկիր կը նետուի, ճիշդ իր ժողովուրդին նման ու Ամերիկայի մէջ, երկարատեւ՝ չարչարանքներէ ետք, խոնարհ աշխատանքներու լծուելէ յետոյ, կը բարձրանայ վեր: Այս հայ պատանին՝ Մարտիկեանն է, որ վէպի մը հերոսը չէ, բայց կը դառնայ վիպական, իր կեանքով ու գործով, բազմակողմանի ծառայութեամբ իր ժողովուրդին ու Ամերիկայի, որուն տուած լայն ազատութենէն ու պատեհութենէն գիտցած է օգտուիլ ան, շնորհիւ իր ձիրքերուն եւ ազգային ու անհատական առաքինութիւններուն:

Միջազգային դարձած երկու գիրքեր, որոնք թէեւ բոլորովին տարբեր իրենց բովանդակութեամբ, բայց նման են իրենց ոգիով: Երկուքն ալ Ազատութեան երգը կ'երգեն. մէկը՝ Ազատութեան կը ձգտի, կարօտով ու արիւնով. միւսը, Մարտիկեանի գիրքը, իրականացած Ազատութիւնը կ'երգէ, որուն բարիքները վայելած է եւ կ'ուզէ որ բոլորը վայելեն:

Պիտի ուզէինք, որ մեր ժողովուրդը կարդար այս երկու գիրքերն ալ:

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՄԱՌԵՇԱԼ ՄՈՆԹԿԸՄԸՐԻԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

Վերջերս Լոնտոնի մէջ լոյս տեսան Մառեշալ Մոնթկոմըրիի յուշերը եւ մեծ փոթորիկ յարուցին ոչ միայն Անգլիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ: Գլխաւոր պատճառը այն է, որ Էլ Ալամէյնի յաղթականը իր գրքով կը փորձէ ստուեր ձգել վարկին վրայ գրեթէ բոլոր այն զինուորական ղեկավարներուն, որոնք առաջնակարգ դեր խաղացին Համաշխարհային Երկրորդ պատերազմի ընթացքին:

Մառեշալ Մոնթկոմըրի ոչ ոքի կը խնայէ, — սկսելով զօրավար Այզընհաուըրէն եւ հասնելով մինչեւ ամէնէն աննշան վաշտապետը:

Իր կարծիքով՝ դաշնակից սպայակոյտերու պատրաստած ծրագիրները մեծ մասամբ անգործադրելի եւ սիրողներու գործ էին: Զօրավարներէն շատեր անբաւարար էին եւ համակուած՝ պարտուողականութեամբ ու յոռետեսութեամբ, մասնաւորաբար պատերազմի առաջին տարիներուն:

Իր յուշերուն մէջ Մառեշալը կը գրէ, թէ երբ Եգիպտոս հասաւ, ճակատը գրեթէ սկսած էր քայքայուիլ, եւ զօրավար Օքինլէք — որուն պիտի յաջորդէր — դաշնակից ուժերուն արդէն հրամայած էր դէպի Պաղեստին նահանջել, երբ Ռոմէլ նոր յարձակում մը եւս գործէր Նեղոսի ճակատին դէմ:

Մոնթկոմըրիի առաջին գործը եղաւ, ութերորդ զօրաբանակի հրամանատարութիւնը պաշտօնապէս ստանձնելէ առաջ իսկ, չեղեալ նկատել նահանջի հրամանը, ինչ որ աններելի անհնազանդութիւն մը կատարուեցաւ: Մառեշալ Մոնթկոմըրի կ'աւելցնէ, թէ Էլ Ալամէյնի ճակատամարտի յատակագիծը ինք պատրաստած էր եւ ոչ թէ Ալեքսանտր, որ այն ատեն Միջին Արեւելքի դաշնակից ուժերուն գլուխը կը գտնուէր:

Մառեշալը կ'ըսէ, թէ Սիկիլիա ներխուժումի յատակագիծն ալ անգործադրելի էր եւ գործնական որեւէ արժէք չունէր: Հարկ եղաւ որ ինք բարեփոխէ զայն մինչեւ ամենայետին մանրամասնութիւնները:

Մառեշալ Մոնթկոմըրի, իր յուշերուն մէջ զօրավար Այզընհաուըրի մասին ալ շատ լաւ չի խօսիր: Կ'ըսէ, թէ ռազմագիտական փորձառութիւն չունէր, թէ երբեք կռուող զօրասիւն մը չվարեց եւ թէ Նորմանտիոյ ցամաքահանումի ընթացքին գործադրած գործելակերպով ուշացուց դաշնակից ուժերու յառաջխաղացքը, ինչ որ զուր տեղը մօտաւորապէս ութ ամիսով երկարաձգեց պատերազմը:

ՈՐՈ՞ՆՑ ԿԸ ՀԱՒՆԻ

Մառեշալ Մոնթկոմըրի իր յուշերուն մէջ կը գովէ միայն Սըր Ուինսթըն Չըրչիլը եւ մարեշալ Ալանպրուքը, որ պատերազմի ընթացքին կայսերական ընդհ. սպայակոյտի պետն էր:

Մասնաւոր խստութեամբ կը յարձակի Գ. Էթլիի 1945ի Աշխատաւորական կառավարութեան վրայ եւ Միացեալ Նահանգներուն դէմ, զորս պատասխանատու կը նկատէ Բրիտանական Կայսրութեան անկումին եւ արտասահմանի մէջ անդ –

Ա. ՍԹԻՎԸՆՍԸՆԻ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

——o——

Առաջին անգամ մեր այդ տեսակցութեան ընթացքին էր, որ Խրուշչեւ արտայայտուեցաւ վեց ժամ վերջը նախագահ Այզընհաուըրի ուղարկուելիք այն նամակին մասին, որուն մէջ Խ. Միութեան վարչապետը կը մերժէր ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի սահմաններուն մէջ ղեկավարներու ժողովի մը գաղափարը՝ Մերձ. Արեւելքի կացութիւնը քննելու համար: Արդ, Խրուշչեւ նախապէս համաձայն էր այս ձեւի ժողովի մը գումարման: Ինչո՞ւ յանկարծ միտքը փոխեց:

« Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ նոյն սեղանին շուրջը ժողովի նստիմ քաղաքական այդ դիակին, Ջանկ Քայ Չէքի հետ: Ոչ չեմ ուզեր», կ'առարկէր Խրուշչեւ:

Պարզ էր, որ դէպի Փէքին կատարած ճամբորդութիւնն ու համայնավար Չինաստանի ընդդիմութիւնն էր Խրուշչեւի յեղաշրջման պատճառը, Փէքինի ղեկավարները համաձայն չէին որ Խրուշչեւ մասնակցի ժողովի մը, ուր Չինաստանը ներկայացուած պիտի ըլլար Ֆորմոզայի կառավարութեան կողմէ:

Միւս կողմէ, Խրուշչեւ համոզուած ըլլալու էր նաեւ, որ Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ ձայներու մեծամասնութիւն պիտի չկրնայ գոյացնել Միջին Արեւելքի մէջ ամերիկեան եւ անգլիական «յարձակում»ը դատապարտելու համար. այդ պատճառով ալ կը նախընտրէր հարցը ներկայացնել ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին քննութեան, քանի որ կարելի չէր եղած համաձայնութիւն գոյացնել Մեծերու ժողովի մը գումարման շուրջ:

Իմ կարծիքով, Լիբանանի եւ Յորդանանի մէջ արեւմտեան միջամտութիւնը որոշ չափով գոհունակութիւն պատճառած ըլլալու է Խրուշչեւի, որովհետեւ այդ միջամտութիւնը համաշխարհային ուշադրութեան կեդրոնը կը հեռացնէր Արեւելեան Եւրոպայէն: Արդարեւ, քանի մը շաբաթ առաջ էր միայն, որ Հունգարիոյ նախկին վարչապետին, Իմրէ Նաճիի, մահապատիժը գործադրուած էր եւ տեղի տուած՝ նորանոր քննադատութեանց: Այժմ, Ռուսերուն փոխարէն Ամերիկացիներն էին, որ ստիպուած էին ինքնարդարացումներ գտնելու, եւ Խրուշչեւ ամբաստանեալի դերէն ամբաստանողի դերին մէջ կը մտնէր՝ ստեղծուած կացութիւնը առաւելագոյն չափով շահագործելու մտադրութեամբ:

Միջին Արեւելքի վերաբերեալ հարցերուն շուրջ մեր ունեցած խօսակցութեան ընթացքին Խրուշչեւ շատ մտահոգուած կը թուէր հանրային կարծիքով. «Անշուշտ, կ'ըսէր, եթէ երկիր մը պատերազմ ընել կ'ուզէ, այն ատեն կրնայ արհամարհել հանր. կարծիքը: Բայց եթէ պատերազմ չուզեր, պարտաւոր է նկատի ունենալ զայն»: Եւ կ'եզրակացնէր թէ Ամերիկացիները արաբական զգացումները վրդոված էին՝ Լիբանանի մէջ ցամաքահանում կատարելով:

Երբ առարկեցի թէ խաղաղութիւնը կը պահպանուի այն ատեն, երբ բոլոր երկիրները ապահովուած ըլլան արտաքին միջամտութեանց դէմ, թէ Լիբանանի մէջ ցամաքահանում կատարած էինք ոչ թէ արաբական հանրային կարծիքը գոհացնելու, այլ իր իսկ խնդրանքին վրայ արաբական երկրի մը անկախութիւնը պաշտպանելու համար, Խրուշչեւ պատասխանեց թէ շատ «զարմացած» ու «շուարած» էր եւ թէ «հանրային կարծիքը պէտք է յարգուի»: Ու երազկոտ շեշտով մը աւելցուց. «Որքան հեռու ենք իրարմէ. կանգնած ենք տրամագծօրէն հակառակ երկու բեւեռներու վրայ»:

Ականջներուս չէի հաւատար. որեւէ քննադատութեան չհանդուրժող խորհրդային բռնատիրութեան վարչապետը դաս տալու ելած էր ինծի ժողովրդապետութեան եւ հանրային կարծիքի գերակշռութեան մասին ...

Բայց կարծեմ Խրուշչեւի ըսածները բաւական յատկանշական էին, որովհետեւ Խ. Միութեան արդի ղեկավարները իրենց արտաքին քաղաքականութեան համար, գոնէ մասամբ, կը նախընտրեն համոզելով սիրաշահիլ, քան թէ միայն զաւզրելով, ինչպէս կ'ըլլար Սթալինի օրով:

Խօսակցութիւնը շատ մը ուրիշ հարցերու շուրջ ալ դարձաւ, ինչպէս օրինակ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան միջեւ առեւտրական կապերու զօրացում, աղքատ երկիրներու համար տնտեսական օժանդակութիւն, արուեստական արբանեակներ, արեւմտեան երկիրներու մտահոգութիւն՝ Խ. Միութեան հետապնդած նպատակներուն մասին, եւայլն: Բայց միշտ ալ Խրուշչեւ կը վերադառնար միեւնոյն հարցին. «Ի՞նչ ձեւով կրնանք բարելաւել մեր յարաբերութիւնները »:

Մէկ ընդհանուր հարցի շուրջ անվերապահ համաձայնութեան մը հասանք. մեծ պետութիւնները պէտք չէ միջամուխ ըլլան փոքր երկիրներու ներքին գործերուն: Բայց այստեղ ալ, վախնամ, բոլորովին հակոտնեայ բեւեռներու վրայ կը գտնուէինք «միջամուխ ըլլալու» գաղափարին սահմանումին մէջ:

(2 Շար.)

լիական հմայքի նուազումին համար ։

Ամէն պարագայի մէջ, անգլիացի մեկնաբանները խառն զգացումներով ընդունեցան Մառեշալ Մոնթկոմըրիի գիրքը ։ Շատեր զինք կը բաղդատեն Քրոմուէլի եւ Ուէլինկթընի հետ եւ Համաշխարհային Երկրորդ պատերազմի մեծագոյն զինուորական դէմքը կը նկատեն զինք ։

ՔՆՆԱԴԱՏՈՂՆԵՐԸ

Ընդհակառակն, Աշխատաւորականները, որ զբաղեցան մառեշալին յուշերով, անոր ամբողջ գրքին մէջ կը գտնեն աններելի ինքնահաւանութիւն ու ամբարտաւանութիւն եւ Մոնթկոմըրին կը նմանցնեն սինեմայի աստղերէն Էրոլ Ֆլինին ։

Անկէ զատ — լորտ Ալեքսանտր յայտարարեց թէ Մոնթկոմըրի, իբրեւ ընդհ. սպայակոյտի պետ, չարաչար ձախողած էր ։

Ըսաւ, թէ էլ Ալամէյնի յաղթանակը արդիւնքն էր բախտին եւ դաշնակիցներու գերազանց սպառազինութեան ։ Նոյն կարծիքը յայտնեց նաեւ Մառեշալ Օքինլէք, որ նաեւ ըսաւ, թէ Մոնթկոմըրիի յուշերուն շատ կէտերը կասկածելի են ։ Մինչ այդ, Մառեշալին գիրքը ձեռքէ ձեռք կը խլուի գրավաճառանոցներու մէջ եւ Քոլինս հրատարակչական տունը կը հաշուէ, թէ մառեշալը, առաջին վեց ամսուան ընթացքին, իբրեւ հեղինակի իրաւունք յիսուն հազար ոսկիի հասնող գումար մը պիտի գանձէ ։

ԶԱՅՐՈՅԹ՝ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մառեշալին յուշերը բուռն զայրոյթ յառաջացուցին մասնաւորաբար Իտալիոյ մէջ, իտալական բանակի մասին յայտնուած կարծիքներուն պատճառով ։ Անգլիացի մառեշալը իտալական բանակին համար կ'ըսէ, թէ «խիստ կռիւի պահուն անվստահելի է» ։

Իսկ Համաշխարհային Երկրորդ Պատերազմի ընթացքին Իտալիոյ բռնած դիրքին համար կ'ըսէ, թէ համաշխարհային պատմութեան ծանօթ «երկերեսութիւններէն» ամենամեծն էր ։

Իտալական կառավարութիւնը այս գիրքին առթիւ բողոքեց արտաքին գործոց նախարարութեան ։

Իսկ «Իտալական Ազգային Միութեան» նախագահ Վինչենզօ Գաուլթօ մենամարտի հրաւիրեց մառեշալը ։

Քաղեց ՎԱՉՐԻԿ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՍԿ», պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական ։ Թիւ 8–9 Օգոստ.–Սեպտ., Իէ. տարի 1958 ։ Ֆրանսայի համար դիմել՝ գրատուն Պարսամեան 46 Րիւ Րիշէ ։

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

●

ԼԻՈՆ, (Յատուկ) — Շաբաթ երեկոյ Նոյեմբեր 15ին, ազատատենչ բազմութիւն մը լեցուցած էր Իմաքիւլէ Քոնսեփսիոնի մեծ սրահը, ոգեկոչելու համար Ազատագրութեան անհաւասար պայքարին մէջ ինկած գրչի եւ զէնքի մեր բիւրաւոր հերոսներուն անմոռանալի յիշատակը եւ զօտեպնդուելու անոնց զոհաբերութեան օրինակով ։

Բեմին կեդրոնը ֆրանսական դրօշակի կողքին կը ծածանէր մեր տարագիր Եռագոյնը, կեդրոնը զետեղուած էր Դաշնակցութեան զինանշանը ։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր» քայլերգով՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յ. Աբրահամեանի ։

Այնուհետեւ օրուան նախագահ ընկեր Ս. Փողհարեան պատմականը ընելէ ետք Դաշնակցութեան ծնունդին եւ աւելի քան կէս դարու մարտնչումներուն, ըսաւ. — Վեց դարերէ ի վեր ստրկութեան անարգ լուծին տակ տուայտող հայ ժողովուրդին մէջ առնական ոգին արթնցուց եւ ակն ընդ ականի օրէնքը սորվեցուց ։ Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքներուն եւ թափած արեան շնորհիւ ունեցանք Ազատ Անկախ Հայաստան 1918 Մայիս 28ին» ։ Թուելէ վերջ քաղաքական վերիվայրումները, ըսաւ թէ Դաշնակցութիւնը այսօր ալ պատնէշի վրայ է նոյնքան հաւատքով կը շարունակէ սկսուած գործը՝ աստանդական ժողովուրդին հայրենիք մը տալու համար ։

Արտասանեցին Նոր Սերնդականներ՝ Վաչէ Տէր Յակոբեան եւ Օր. Անժէլ Մկրտիչեան ։ Նոր Սերունդի երգչախումբը զարձեալ բեմ բարձրացաւ եւ ներդաշնակօրէն երգեց «Ով Մեծասքանչ», «Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Հօյ նար», «Եար նայ նայ» եւայլն, արժանանալով ջերմ ծափերու ։ Զգայուն շեշտով արտասանեց Տիկին Գայթանճեան «Մասիս ջան Մասիս» եւ ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ՝ երկրորդ կտոր մը ։

Օր. Անժէլ Կարապետեան մեներգեց, Սոնա Տէր Պետրոսեան (դաշնակ) եւ Յովհաննէս Պէրպէրեան (ջութակ) նուագեցին «Ծիրանի ծառ» եւ «Քէլէ քէլէ»ն ։ Պ. Յ. Աբրահամեան ջութակով նուագեց, գնահատուելով հանդիսականներէ ։

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկեր Երուանդ Ճանիկեօզեան, որ կուռ բանախօսութեամբ մը պարզեց Դաշնակցութեան 68ամեայ գործունէութիւնը .—

Երէկ Դաշնակցութիւնը կը պայքարէր սուլթաններու դէմ՝ պաշտպանելով հայ ժողովուրդին գոյութիւնը եւ պատիւը ։ Դաշնակցութիւնը երբեք չլքեց հայ ժողովուրդը եւ պիտի մնայ միշտ անոր հետ, վկա՛յ այսօրուան Հայաստանը ։ Այսօր դերերը փոխուած են, հովը սկսած է մեզի դէմ փչել, բայց ո՞վ կրնայ ըսել որ վաղը այդ հովը պիտի չփչէ տարբեր ուղղութեամբ ...» ։

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացաւ ժամը 11ին, որմէ ետք սկսաւ խնճոյքը ։

Այս անգամ Կապոյտ Խաչի մեր ժրաջան քոյրերը գործի լծուած, սպասարկեցին բոլոր սեղաններուն ։ Ներկաներու փափաքով սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Կ. Խրիմեան, որ իր սրամիտ խօսակցութիւններով հաճելի եւ տաք մթնոլորտ մը ստեղծեց ։ Այստեղ եւս խօսք առին Պ. Պ. Ա. Կիւլպէնկեան (Նախագահ Հայ Ազգային Միութեան), ընկեր Սարգիս Առաքելեան, Միսաք Միրզէ, Ե. Ճանիկեօզեան պանծացնելով Դաշնակցութեան գործունէութիւնը ։

Երգեցին վեթերան ընկեր Մելիք Գէորգեան եւ Տիկին Յ. Հարէլեան ։ Արտասանեցին Տիկին Գայթանճեան եւ Նոր Սերնդականներ՝ Պետրոս Թուլթեան եւ Յ. Չէքեան ։

Տիկին Սահակ Կէնճեան ափսէ մը խմորեղէն նուիրած էր Վարանդեան կոմիտէին, ի յիշատակ իր ողբացեալ տագրոջ ընկեր Կարօ Կէնճեանի (նահատակուած վերջին պատերազմին), վաճառահանութեան դրուելով, շահեցաւ ընկեր Մելիք Գէորգեան եւ բաժնեց իր սեղանակիցներուն ։ Այս առթիւ ընկեր Ե. Ճանիկեօզեան հազար ֆրանք նուիրեց կոմիտէին ։ Խնճոյքը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ առտուան ժամը երկուքին ։ Այս առթիւ Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Յ. Աբրահամեանի որ իր ժամերը զոհելով Նոր Սերունդի երգչախումբով կը զբաղի եւ Լիոնի Կապոյտ Խաչի վարչութեան, մասնաւորապէս՝ Տիկիններ Գայթանճեանի, Ս. Կէնճեանի եւ Մ. Հարէլեանի, որոնք ճիգ չխնայեցին աւելցնելու համար հանդէսին փայլը ։

Զ. Տ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻՈՒ ՃԸՐՃԻԻ մէջ (Ամերիկա) կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք մեռած է ընկեր Երուանդ Ներսէսեան, Զօր. Սեպուհի երէց որդին ։ Եռանդուն կուսակցական մըն էր եւ հաւատաւոր Դաշնակցական ։ Մէկէ աւելի անգամներ մասնակցած է Պատգամ. Ժողովներու ։

ՀԱԼԷՊԻ մէջ Նոյեմբեր 9ին Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Ղեւոնդ Արք.ին փոխադարձ այցելութիւն մը տուած է ուղղափառ Ասորիներու պատրիարք Իգնատիոս Գ. ընկերակցութեամբ Հալէպի Առաջնորդին, Ճէզիրէի Առաջնորդական փոխանորդին եւ ասորի քահանաներու ։ Տեսակցութիւնը ջերմ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցած է ։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ

Թուրքիոյ թերթերը կը գրեն .— Յաւելում կատարուած է մենաշնորհի գրեթէ բոլոր նիւթերուն վրայ, որոնք կը վաճառուին նոր սակագիներով ։ Յաւելումին նպատակն է նոր հասոյթ մը ապահովել 1959ի պիւտճէին համար ։

Կրկնապատկուած են բոլոր խմիչքներու գիները ։ Ծխախոտի բոլոր տեսակներուն վրայ յիսուն առ հարիւր յաւելում եղած է ։ Կրկնապատկուած է նաեւ թէյի գինը ։

Ինչպէս ծանօթ է, այս ապրանքները սղած էին արդէն հազիւ տարի մը առաջ ։

Վերջերս Մենաշնորհի նախարարը ճառ մը արտասանած էր Պուրսայի մէջ, յայտնելով թէ ոչ մէկ յաւելում պիտի ըլլայ թէյի եւ ծխախոտի գիներուն վրայ ։ Այս յայտարարութիւնը սակայն կասկած մը արթնցուցած էր ժողովուրդին մէջ, որովհետեւ նոյն նախարարը անցեալ տարուան յաւելումներէն շաբաթ մը առաջ պաշտօնապէս ըսած էր թէ գիները անփոփոխ պիտի մնան ... ։ Հետեւաբար, ժողովուրդը քանի մը օր առաջ սկսած էր խուժել վաճառատուները, գրեթէ երկու օր վերջ անգտանելի դարձնելով թէյը ։

Ապրուստի այս նոր սղութիւնը անգամ մը եւս ցոյց կուտայ թէ Թուրքերը կը ... յառաջդիմե՜ն ։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳ

Զանազան առեւտրական հաստատութիւններու ներկայացուցիչները կարեւոր ժողով մը գումարեցին Պոլսոյ մեծաքանակ վաճառորդներու միութեան կեդրոնը եւ խորհրդակցութիւններ ունեցան հրապարակի վրայ տիրող դրամական տագնապի մասին, որոշումներ տուին նախատեսուած ձեռնարկներու շուրջ ։

Ժողովին, յայտնուեցաւ թէ Պոլսոյ մեծաքանակ վաճառորդները ներկայիս երկու միլիոն ոսկիի վարկ մը բացած են Անատոլուի վաճառականներուն, բայց դրամական նեղութեան պատճառաւ, չեն կրնար գանձել իրենց պահանջը ու կը ստիպուին յետաձգել պարտամուրհակներու վճարման թուականները ։ Առեւտրականները ըսին թէ հետզհետէ պիտի մեծնայ այս տագնապը եւ թերեւս օր մը սնանկութեան պիտի առաջնորդէ բազմաթիւ վաճառականներ, որոնք երկար տարիներ պատուաբեր գոյութիւն մը ունեցած են հրապարակին վրայ ։

× Դանիոյ Ելմտական Նախարար Վիկօ Քամփան, առաջարկեց խորհրդարանին որ վաւերացուի այն որոշումը, որ կը նախատեսէ 5.100.000 քուրոնի փոխատուութիւն մը ընել Թուրքիոյ հարիւրին վեց տոկոսով եւ տասը տարիէն վճարելի ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

««ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (303)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

— Ոչ միայն ճանաչում էի, այլ նա իմ դաստիարակն է եղել, — պատասխանեց երիտասարդը ։

— Այդ խաչագո՞ղը ։

— Այո, այդ խաչագողը ։

— Ի՞նչպէս եղաւ, որ դուք ընկաք նրա ձեռքը ։

— Դա շատ երկար պատմութիւն է, եթէ պատմելու լինեմ, մինչեւ լոյս չի վերջանայ ։

— Պատմեցէք, խնդրեմ ։ Ես քաւոր Պետրոսի մասին շատ բաներ էի լսել, բայց իրան չէի տեսել ։

— Երեւի, իմ մասին եւս լսած կը լինէիք ։

— Այո, որովհետեւ ձեր անունը անբաժան է նրա անունից ։

— Իրաւ, անբաժան է ... կրկնեց նա տխուր ձայնով ։

Նա պատմեց, թէ ինչպէս պատանեկութեան հասակում ինքը զարբինի աշակերտ է եղել, պատմեց, թէ ինչ փորձանք պատահեց իր վարպետին, որի պատճառով ինքն եւս, իբրեւ յանցաւոր, կասկածի ենթարկուեցաւ եւ ստիպուեցաւ փախստական լինել, որ ոստիկանութեան ձեռքը չընկնի ։ Այդ միջոցին պատահեց նա իր նման փախստական պատանիների մի խմբի, որոնք թողել էին տէր Թոդիկի դպրոցը եւ ծածկուել էին Սալբայի անտառներում ։ Այդ պատանիները, ասաց նա, Կարօն, Ասլանը եւ Սագօն էին, որոնց մօտ մնաց մի քանի շաբաթ ։ Իրանց մօտ յայտնւում էր երբեմն մի ալեւոր որսորդ, որին Ափօ էին կոչում, եւ նա լաւ – լաւ խրատներ էր տալիս իր մոլորեալ սանիկներին ։ Բայց ինքը, Մուրադը, նրանց հասարակութեան քաղցրութիւնը երկար վայելել չկարողացաւ, մի դիպուածով անջատուեցաւ այդ խմբից եւ քաւոր Պետրոսի ձեռքն ընկաւ ։ Այդ վերջինը առեց նրան իր հովարարձութեան ներքոյ, տարաւ օտար աշխարհներ, եւ վարժեցրեց խաչագողութեան մէջ ։ Իսկ Կարօն, Ասլանը եւ Սագօն հետեւեցին Որսորդի խորհրդին, թէեւ, նոյնպէս օտար աշխարհներ գնացին, բայց իր նման չփչացան, այլ կրթութիւն ստանալով, լաւ կրթութիւն ստանալով, լաւ մարդիկ դարձան ։

Զարմանալի պատմութիւն էր այդ. դա թափառաշրջիկ, բախտախնդիր ժողովրդի տխուր պատմութիւնն էր, որի մէջ այդ ժողովրդի իւրաքանչիւր անհատը կարող էր գտնել իր մռայլ պատկերը ...

— Ուրեմն դուք ձեր պատանեկութեան հասակից ծանօ՞թ էք եղել Ասլանի ու նրա ընկերների հետ, — հարցրի ես, երբ նա վերջացրեց իր պատմութիւնը ։

— Այո, իմ պատանեկութեան հասակից, — պատասխանեց նա ։ — Բայց որպէս պատմեցի ձեզ, մենք անջատուեցանք միմեանցից, մեր ճանապարհները բաժանուեցան. որսորդ Ափօն առաջնորդեց նրանց դէպի լաւը, իսկ քաւոր Պետրոսը առաջնորդեց ինձ դէպի վատը ։ Երկար թափառումներից յետոյ, դարձեալ մեր ճանապարհների ծայրերը միացան միմեանց, եւ դարձեալ մենք ձեռք մեկնեցինք միմեանց ...

— Բայց ի՞նչպէս եղաւ, որ դուք ուղղուեցաք, եւ յետ դարձաք վատ ճանապարհից ։

— Ես անցայ այն բոլոր մթին, ոլոր-մոլոր շաւիղները, որոնց մէջ պտըտւում է խաչագողը. ես անցայ այն բոլոր շրջանները, որոնց մէջ լայնանում է, զարգանում է խաչագողի ընդունակութիւնը. յետոյ բռնուեցայ իմ յանցանքների մէջ եւ աքսորուեցայ ։ Այնտեղ, իմ հեռաւոր աքսորավայրում, ես ծանօթացայ մի լաւ մարդու հետ, որ նոյնպէս աքսորուած էր ։ Այդ մարդը իմ վրայ խիստ բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ եւ ուղղեց ինձ ։

— Ո՞վ էր այդ մարդը, ի՞նչպէս էր նրա անունը ։

— Նա մի շատ խորհրդաւոր անձնաւորութիւն էր. ես մինչեւ այսօր էլ չգիտեմ նրա իսկական անունը. բայց բոլոր դատապարտեալները նրան կոչում էին «Համըր», որովհետեւ խիստ սակաւ էր խօսում ։

— Գիտէք հիմա ո՞րտեղ է նա ։

— Չը գիտեմ ...

Այժմ ես բոլորովին համոզուեցայ, որ խաչագողը լաւ մարդկանց ազդեցութեան ներքոյ, լաւ հասարակութեան մէջ, կարող է կրթուել եւ լաւ մարդ դառնալ ։ Բայց ես դեռ կասկած ունէի քաւոր Պետրոսի մասին, երբ հարցրի, Մուրադը պատասխանեց ինձ ։

— Նա չափազանց բարի մարդ է, նրան մինչեւ անգամ կարելի է առաքինի կոչել ։ Միայն նրա անցեալ մեղքերը այն աստիճան ծանրացած են նրա սրտի վրայ, որ ամէն յոյս նրա մէջ մեռել է ։ Նա չէ կարողանում հաւատացնել իրան, որ Աստուծոյ անսահման գթութիւնը ներում է շնորհում ամէն մի զղջացողին, եւ այդ պատճառով թշուառ ալեւորը տանջւում է խղճի մշտական տանջանքի մէջ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Օր մը եւքը, ամսոյս 17ին, զինուորական ուժերու կողմէ կը պաշարուին Նոր Հաճըն եւ Խալիլ Պեաեւի թաղերը, ուր կը կատարուին խուզարկութիւններ: Այս միջոցները ձեռք կ'առնուին նաեւ Պուրճ Համուտի մէջ, Նոյ. 19ին:

Կարմիր մարդասպանները, սակայն, շարունակեցին իրենց ոճիրները: Ամսոյս 18ին եւ 19ին, անոնք դնդակահար սպաննեցին երկու հոգի, իրենց խանութներուն մէջ, — Բնիկ Խարբերդ – Դատեմցի ընկեր Սիմոն Յակոբեանը եւ մեր համակիրներէն Յարութիւն Եաղձեանը: Փոխադարձութիւնը եղաւ նոյնքան սաստիկ եւ Պուրճ. Համուտի շրջանին մէջ, իրենց ոճրագործ ընկերներու արարքներուն հետեւանքները կրեցին երեք համայնավարներ, որոնց երկուքը մեռան տեղն ու տեղը:

Գիտնալով հանդերձ, որ փոխադարձութիւնը միշտ պիտի ըլլայ ուժեղ ու անմիջական, բոլշեւիզմի կողմէ դրամով վարձուած ափ մը մարդասպանները կը շարունակեն իրենց ոճիրները սանձակոտոր լրբութեամբ մը, տակնուվրայ ընելով մայրաքաղաքի կարգ մը շրջաններուն անդորրութիւնը:

Ներքին նախարարութիւնը, առջի գիշեր, արաբերէնով, հայերէնով եւ ֆրանսերէնով Պէյրութի բատիոկայանէն ձայնասփռեց ազդարարութիւն մը, պահանջելով վերջ տալ այս ոճիրներուն եւ շեշտը դնելով Նոր Հաճընի վրայ, յայտարարեց, թէ հակառակ պարագային խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին յանցագործներու եւ զանոնք պատսպարող թաղերու դէմ:

Այս թաղերու որոշ կէտեր կը գտնուին զինուորական հսկողութեան տակ, բայց ասիկա երբեք արգելք մը չեղաւ մինչեւ այսօր, որ մարդասպանութեանց պարագլուխները ազատ – համարձակ եւ ինքնաշարժի մէջ բազմած շրջին ոչ միայն իրենց թաղերուն, այլեւ մայրաքաղաքի կեդրոնական փողոցներուն մէջ:

Կացութիւնը կը հանդարտի եւ ստեղծուած ծանր տագնապը կը փարատի այն ատեն միայն, երբ իշխանութեանց թաթը անխնայ իջնէ չարագործներուն վրայ, որոնք անծանօթ չեն իրենց: Այլապէս պէտք է սպասել աւելի ծանրակշիռ դէպքերու:

Երէկուան օրը հանդարտ անցաւ, բայց մարդ չի կրնար նախատեսել, թէ ինչե՛ր կրնան պատահիլ, մինչեւ այս տողերուն հրատարակութիւնը:

Մանաւանդ որ Պէյրութի հակադաշնակցական թերթերու կարգին, Երեւանի րատիոկայանն ալ, երկու գիշեր է, այս վերջին չորս օրերու ընթացքին, իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ: Բոլշեւիզմին ծախուած թերթերուն ընթացքը սովորական բան է, բայց Երեւանինը կը գլէ կ'անցնի գռեհկութեան ամէն չափ ու սահման:

Երեւակայեցէք, որ այս վերջին տասնօրեակի արիւնոտ անցքերը, ըստ Երեւանի հաստատումին, գործն են ... ամերիկեան իմպերիալիզմին եւ այս վերջինի գործիք ... Նախագահ Շամունին, որոնց հրահանգնե՛րն են որ կը գործադրեն ... «Դաշնակ – Փաշիստական բանտաներ»ը, այն ալ պատրաստելու համար ամերիկեան նոր ... ցամաքահանո՜ւմ մը Լիբանանի մէջ ...

Ճիշդ այսպէս բարբառեցաւ Երեւանի ձայնասփիւռին խօսնակը, երէկ գիշեր (Նոյեմբեր քսան) ժամը 9.45ին: Եւ յայտնեց, թէ Պէյրութի «հառաջդիմականները» վճռա՛ծ են ձախողեցնել «Դաշնակ – Փաշիստական բանտաների» այս դաւերը: Եւ, ինչո՞ւ չէ, վստահօրէն, նաեւ այդպէս ... ամերիկեան ցամաքահանո՜ւմը ...

Կրնայի՞ք երբեւ զուարճալիք իմանալ այս «յայտնութիւնները», եթէ անոնց բուն նպատակը կրակին վրայ իւղ թափել եւ մարդասպանները առաւել եւս գրգռել եղած չըլլար:

Եւ, եթէ այս եղած չըլլար անոնց բուն նպատակը, Երեւանցիները պարտաւորուած պիտի ըլլային յայտարարել, թէ Պէյրութի հայկական թաղերուն մէջ այս նոր տագնապը ծայր տուաւ Ժիրայր Խըրիմեանի եւ Աւետիս Պալիկեանի սպանութիւններով, որո՛նց մէջ գոնէ ... Ամերիկացիներն ու Նախագահ Շամունը դեր մը չէին կրնար ունեցած ըլլալ ...

ԹՂԹԱԿԻՑ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՄԻ՛ ՂՐԿԷՔ

Անգամ մը եւս ջերմապէս կը խնդրենք որ Յառաջի ՉԷՔ ՓՈՍԹԱԼԻՆ թիւով ՂՐԿԷՔ զանազան գումարներ (նուիրատուութիւն, ուրիշ թերթերու բաժնեգիններ եւայլն):

Յառաջի թիւը օրինաւոր կերպով կաբելի է օգտագործել մի միայն Յառաջին բաժնեգիններուն, ծանուցումներուն, գործակալութեան փոխարժէքին վճարման համար:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

× Մշակոյթի Տան ՇԷՔ – Փօսթալի թիւն է՝

Maison de la Culture Arménienne
51 Rue M. Le Prince C.C P. PARIS : 5460-11

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկ. Գասպարեան (Պլան Մէնիլէն) իր ամուսնոյն Սեդրակ Գասպարեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ Մշակոյթի Տան կը նուիրէ երեք հազար ֆրանք եւ երկու հազար «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոխան հոգեհանգիստի:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Պորտոյէն Պ. Ս. Գոնեալեան հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, 500 ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին եւ երկու հազար ֆրանք ալ Ֆ. Կ. Խաչի Օգնախնութեան կայանին կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Զաքար Քէնտէրեանի մահուան առթիւ:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Շաւարշ Նարդունիի իր եղբօր (Պոլիս) մահուան տխուր առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ համաձայն իր զաւակներուն եւ թոռներուն փափաքին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ԳԱԶԱԶԵԱՆի

յիշատակին, իր մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խօսրով եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին: Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր բոլոր հայրենակիցները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Իսքենտէր Թօքաթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Գէորգ Սարգիսեանէ եւ Կիրակոս Մինասեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազարական ֆրանք:

× Փլովտիվէն (Պուլկարիա) Տիկին Շողակաթ Յակոբ Թորոսեան կը փնտռէ Մարսիլիա գտնուող Վարդուհի եւ Հռիփսիմէ Եղքովանեանները (հօրենական մականուն), ծնած Պանտրմա: Դիմել եկեղեցի:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը:
Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԿԱՐԱՊԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. Կ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Օր. Շաքէ Պէնկեան, Շաքէ Յովհաննէսեան, եւ Պ. Զօհրապ Մուրատեան:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 30ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաթր Պիւիսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ:

Կը խօսի Ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ 5րդ տարելիցին առթիւ: Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ եպիս. Մանուկեան:

Նաեւ այս առթիւ Վալանսի ամբողջ ծման ընդհ. զոհերուն եւ զաւակներու եւ եկեղեցւոյ գոհարներուն բոլոր ննջեցելոց, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիէր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օրը, ժամը 3.30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Նիւթ՝ 28 Դեկտեմբեր 1958ի պարահանդէսը: Բոլորին եւ մասնաւորաբար յանձնախումբին ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Գաֆէ Քատէի սրահը:

Պիտի խօսի ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայաստանի մէջ վերջերս հրատարակուած Վահրամ Փափազեանի երկհատոր յուշագրութիւնը»:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — JEUDI 27 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8354 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4155

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Մինչ քաղաքական կազմակերպութիւնները տենդոտ գործունէութեան լծուած են՝ կիրակի օրուան վերջնական ընտրութեանց համար խմբակցութիւններ կազմելով, Զօրավար Տը Կոլ Գերմանիոյ մէջ կարեւոր խօսակցութիւններ կ'ունենայ Քոնրատ Ատընաուըրի հետ :

Երկու երկիրներու վարչապետներուն այս հանդիպումը կոչուած է դարձակէտ մը կազմելու Ֆրանսայի քաղաքականութեան մէջ :

Սահմանակից երկու մեծ երկիրները հասարակաց բազմաթիւ շահեր ունին : Ամէնէն առաջ տնտեսական գետնի վրայ : Գերմանիոյ ածուխն ու պողպատը անհրաժեշտ են Ֆրանսայի համար :

Վերջին տարիներու փորձը ցոյց տուաւ թէ ճարտարարուեստի համար առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող նիւթերու հաւաքական շահագործումն ու օգտագործումը որքան կենսական են արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն համար :

Տնտեսական, նիւթական շահերը հիմնական արժէք կը ներկայացնեն որքան մարդոց, նոյնքան եւ աւելի՝ նաեւ պետութեանց համար : Նիւթական շահերն են — աւելի քան գաղափարները — որ աւելի յաճախ պատճառ դարձած են ազգամիջեան պատերազմներու :

Ներկայ դարուս, երբ ճարտարարուեստը իր զարգացման գերագոյն աստիճանին հասած է, չկայ երկիր մը, որ տնտեսապէս ինքնաբաւ ըլլայ : Նոյնիսկ ընդարձակ ու հարուստ գաղթավայրերու տէր աշխարհակալ պետութիւններ պարտաւոր են օտարի աջակցութեան դիմել զանազան կենսական նիւթերու համար :

Երկրէ երկիր ապրանքներու ներածումն ու արտածումը զանազան սեղմիչ օրէնքներու ենթարկուած են : Մաքսային դրութիւնը հաստատուած է ո՛չ միայն իբրեւ հասոյթի աղբիւր, այլ նաեւ որպէս ինքնապաշտպանութեան միջոց :

Յետպատերազմեան Եւրոպան կը ձգտի հետզհետէ թօթափելու քաղաքական տնտեսութեան դասական մեթոտները՝ յարմարելու համար օրուան նոր պահանջներուն :

Օրինակ առնելով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն եւ Խորհրդային Միութենէն, որոնք նահանգէ նահանգ կամ հանրապետութենէ հանրապետութիւն մաքսատուրքերը ջնջած են կամ իրենց նուազագոյն աստիճանին իջեցուցած զանոնք, արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներն ալ կը ծրագրեն իրականացնել «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ը :

Այս գաղափարն է, որ ծնաւ, իբրեւ նախաքայլ, «Միացեալ Շուկան» :

Ֆրանսայի խորհրդարանը երկար վիճաբանութիւններէ վերջ վաւերացուցած էր Հռոմի 1957 Մարտ 25ի համաձայնագիրը :

Սակայն Զօր. Տը Կոլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր մանաւորապէս գերմանական մամուլին մէջ կասկածներ կը յայտնուէին վարչապետին «եւրոպական» քաղաքականութեան մասին : Կը կարծէին, որ նոր կառավարութիւնը պիտի հակառակի Համաձայնագրի գործադրութեան, մանաւանդ Գերմանիոյ հետ գործակցութեան :

Այդ տարակոյսները շուտով փարատեցան : Ատընաուըր անցեալ Սեպտեմբերին անձամբ հաստատեց, որ սխալ էին զօրավարին վերագրուած ծրագիրները :

Այսօրուան երկրորդ հանդիպումը երկու վարչապետներուն միջեւ՝ աստիճան մը աւելի պիտի ամրապնդէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ գործակցութիւնը ո՛չ միայն տնտեսական, այլ նաեւ քաղաքական ճակատի վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

—o—

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

—o—

ԸՆՏՐՈՒԹԵՆԷՆ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ ՆԱԵՒ՝ ՓՈՒԺԱՏ, ՏԱԼԱՏԻԷ, ՔՈՐՆԻԼԻՈՆ – ՄՈԼԻՆԻԷ

Ինչպէս գրած էինք՝ ազգային կուսակցութիւնները համաձայնութեան պիտի գային մինչեւ կիրակի, համայնավար վտանգին առաջքն առնելու համար, բայց կարգ մը համայնավարներ ... քաշուեցան ընտրութիւններէն՝ ի նպաստ «ոչ»ի կողմնակիցներու : Մինչդեռ, ազգային կուսակցութիւնները կը յամառին պահել իրենց թեկնածուները, ինչ որ կրնայ նպաստել միայն համայնավարներու յաջողութեան : Թէեւ Անկախները յայտարարեցին թէ Փարիզի մէջ իրենց թեկնածուները կը քաշեն, համայնավարները պարտութեան մատնելու համար, բայց այս օրինակին չհետեւեցան բոլոր կուսակցութիւնները : Տեղական մամուլը մտահոգութեամբ գրել կուտայ թէ համայնավարներ կրնան ընտրուիլ ազգային միութեան չգոյութեան հետեւանքով :

Քուրպըվուա – Քոլոմպի մէջ Անկախ թեկնածու Պարաշէն կը գտնուի ցանկին գլուխը, որուն կը յաջորդէ համայնավար թեկնածուն՝ 82 ձայնի տարբերութեամբ : Նոր Հանրապետութեան Միութիւնը կը գտնուի երրորդ կարգի վրայ՝ 415 ձայնի տարբերութեամբ : Հարցը հոն է թէ կոլեան թեկնածուն դարձեալ արձանագրուեցաւ՝ փոխանակ հեռանալու, ի նպաստ Անկախներուն, պարագայ մը որ պիտի նպաստէ միայն համայնավարներու յաջողութեան :

Ընդհակառակն, Սօ – Քլամարի շրջանին մէջ, ուր համայնավարները առաջին կարգի վրայ կուգան, Անկախ թեկնածու Ժորժ Ռիոն քաշուեցաւ ի նպաստ Նոր Հանրապետութեան Միութեան, ինչ որ պարտութեան կրնայ մատնել համայնավար թեկնածուն :

Հիւսիսային շրջանին մէջ գլխաւոր երկու ուժերը Ընկերվարականներն ու Համայնավարներն են : 23 թեկնածուներուն 18ը կը պահեն ընկերվարականները, համայնավարներու դէմ :

Իսկ Սէնի շրջանին մէջ, ուր համեմատականի մնաց Աշխատանքի նախարար Փոլ Պաքօն, Նոր Հանրապետութեան Միութիւնը յայտարարեց թէ կը կանգնի նախարարին կողքին, կոչ ընելով ժողովուրդին՝ որ Պաքօն քուէարկէ, ազգային միութիւնը ստեղծելու համար :

Նախկին երեսփոխաններէն քաշուեցան Քորնիլիոն – Մոլինիէ ինչպէս նաեւ՝ Տալատիէ, Աւինեոնի քաղաքապետ, նախկին վարչապետ եւ Արմատականներու պատուակալ նախագահ :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ փուժատականներն ալ քաշուեցան ընտրութիւններէն : Մինչ կը կարծուէր թէ այս շարժումին նախագահը՝ Փիէր Փուժատ, պիտի պահէր իր թեկնածութիւնը, բայց երեքշաբթի օր յայտարարեց թէ ընտրութեանց չի մասնակցիր : Փուժատական բոլոր թեկնածուները հետեւեցան իրենց նախագահին օրինակին :

Կուսակցութիւններու անհամաձայնութեան անդրադառնալով Ֆիկառօ գրել կուտայ թէ 1956էն ի վեր աւելի քան մէկ ու կէս միլիոն հոգի ձերբազատուած են Մոսկուայի ազդեցութենէն, արդ, երբ համայնավար կուսակցութիւնը այսքան ծանր հարուած մը կրած է, ինչպէ՞ս կարելի է յոյս ներշնչել անոր, իրարու միջեւ ստեղծուած անհամաձայնութիւններով :

ՏԸ ԿՈԼ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

•

1945էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Զօր. Տը Կոլ գնաց Գերմանիա, Պատ – Քրոյցնախի մէջ Վարչապետ Ատընաուըրի հետ տեսակցելու համար : Երկրորդ հանդիպում՝ երկու վարչապետներու միջեւ (առաջինը՝ Քոլոմպէ – Լէ Տէօ զ'էկլիզի մէջ) :

Օրակարգի գլխաւոր հարցերն են՝ Եւրոպա, Ատլանտեան Ուխտը եւ ազատ փոխանակութեան գօտին : Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս անհամաձայնութիւն մը ծագեցաւ եւրոպական երկիրներու միջեւ Անգլիոյ դրած պայմաններուն պատճառով, ինչ որ վերջնականապէս ձախողութեան կրնայ մատնել Հասարակաց Շուկայի ծրագիրը :

Երկու երկիրները ներկայիս կը փորձեն լուծում մը գտնել այս բարդ հարցին, որմէ կախում ունի Եւրոպայի տնտեսութիւնը :

Կը մնայ Պերլինի խնդիրը, այս մասին առնելիք որոշումները տակաւին յայտնի չեն, բայց Վարչապետ Տը Կոլի յայտարարութիւնները՝ քաղաքին ներկայ դրութեան պահպանման համար, մեծապէս գնահատուած են գերման մամուլին եւ հանրային կարծիքին կողմէ : Այս ուղղութեամբ Տը Կոլի տալիք հաւաստիքները, ապահովաբար աւելի պիտի զօրացնեն երկու երկիրներու միասնականութիւնն ու գործակցութիւնը :

× Լոնտոնի մէջ Ամերիկայի փոխ նախագահ Նիքսըն յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը որոշած է Պերլին մնալ՝ այնքան ատեն որ կարգադրութիւն մը չէ եղած եւ գերմանական հարցը չէ լուծուած այնպէս՝ ինչպէս կ'ուզեն Գերմանացիները : Փոխ նախագահը վստահութիւն յայտնեց որ այս մարզին մէջ Անգլիա պիտի մնայ Ամերիկայի կողքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՐԿԻ ԶԱՌՈՒՊԻՆ, խորհրդային ծանօթ դիւանագէտը մեռաւ առջի օր 58 տարեկանին : Լուրը հաղորդուեցաւ գործակալութեան կողմէ, որ 43 բառնոց զեկոյցի մը մէջ ըսաւ թէ Զառուպին մեռած է «լուրջ հիւանդութենէ մը ետք» : Քաղաքական իր ասպարէզը սկսած է 1917ին եւ մեծ դեր խաղցած է արտաքին քաղաքականութեան մէջ : Դեսպան եղած է Ամերիկա, Անգլիա, Քանատա :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Երկիրներու Կազմակերպութեան տնտեսական յանձնախումբին առջեւ խօսք առնելով Պրազիլիոյ ներկայացուցիչ Շմիթ յայտարարեց թէ առեւտրական մարզի մէջ Պրազիլիա պիտի ստիպուի դառնալ Խ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի կողմը՝ եթէ Միացեալ Նահանգները երկար ժամանակի համար տնտեսական օժանդակութիւն մը չընեն լատին Ամերիկայի :

ՍՈՒՏԱՆԻ զինուորական բարձրագոյն ատեանը ջնջեց փաշայի, պէյի եւ էֆէնտիի տիտղոսները :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ կառավարական տագնապ մը ծայր տուաւ՝ Վարչապետ եւ Արտաքին նախարար Պալֆարէյի հրաժարումով. Կը կարծուի թէ Մոհամէտ Ե. պիտի ընդունի այս հրաժարականը, ինչ որ կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը կը տապալի : Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն Իսթիքլալի պարագլուխ Ալալ էլ Ֆասի պիտի կազմէ նոր դահլիճը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ Պերլինի գոյավիճակին շուրջ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Պոնի խորհրդային, ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական դեսպաններուն հետ : Այս ուղղութեամբ հրապարակուած զեկոյց մը կը յայտնէ թէ Ֆոն Պրենթանօ վճռական ձեւով պարզած է գերմանական տեսակէտը :

ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովի քաղաքական յանձնախումբը սկսած է քննել Կիպրոսի հարցը. Յունաստանի Արտաքին նախարար Աւերոֆ Կիպրոսի անկախութիւնը պահանջեց ծանր յարձակումներ գործելով Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ աշխարհակալական ձգտումներուն դէմ : Անգլիոյ կողմէ Նոպըլ պատասխանեց թէ առ այժմ անկարելի է Կիպրոսի անկախութիւն տալ :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ տասներկերորդ անգամ ըլլալով Ամերիկայի եւ Համայնավար Չինաստանի ներկայացուցիչները հանդիպում մը ունեցան՝ Ֆորմոզայի խնդրին շուրջ խորհրդակցելու համար, բայց իրարմէ բաժնուեցան առանց համաձայնելու. յաջորդ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 12ին :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԶԱՒԵՇՏ

Պոլսոյ թերթերը նկարագրած էին Էսայեան վարժարանի հանդիսասրահին մէջ կատարուած յիշատակի հանդէս մը, նուիրուած թուրք բանաստեղծ Եահեա Քեմալի : Նախաձեռնողները էսայեան լիսէի վերջին դասարանի աշակերտուհիները, իսկ գլխաւոր բանախօսը թուրք ձայնասփիւռի խօսնակներէն մէկը :

Հայ պատանուհիներ (իրենց նոր անուններով Գուլու, Պալ, Էրմէն, Քաջ եւայլն) պանծացուցած են թուրք բանաստեղծին արժանիքները եւ արտասանած անոր զանազան կտորները միշտ թուրքերէն :

Իբրեւ նախկին էսայեանցի մտքով ետ գացի մինչեւ 1910 – 13 եւ փակ աչքերով տեսայ շարանը այն մեծերուն, *մեր մեծերուն*, գրագէտ, բանաստեղծ, ուսուցիչ, որոնք այդ սրահին պատերը կը թնդացնէին իրենց պերճախօս ճառերով. գրական դասախօսութիւններով ու փայլուն տաղանդով :

Լիսէին այս օրուան Հայուհիները չեն տեսած եւ լսած զանոնք : Թերեւս նոյն իսկ չեն գիտեր թէ ի՛նչ եղած է անոնց նակատագիրը Այաշի եւ Չանղըրըի ձորերուն մէջ : Բայց այդ աղջնակներն իսկ մեր մշակոյթին հիւթովը սնած, Հայու արիւնը կը կրեն իրենց երակներուն մէջ, եւ գիտեն բնազդաբար յարգել այն որ *գեղեցիկին* պաշտամունքը ունի : Անոնց համար Եահեա Քեմալ, Մէհմէտ Էմին թէ Թէֆիք-Ֆիքրէթ, ամէն բանէ առաջ գրագէտներ են : Ռուշտու Նուրիի *ճախարակը* մեր ահաւոր սպանդէն վերջ ալ Հայ մը թարգմանեց հայերէնի : Այսպէս է հայ ժողովուրդը : Իսկ իրե՞նք : Գրագէտ, բանաստեղծ, չըսենք մտաւորական կամ դիւանագէտ, եղա՞ւ մէկը որ գոնէ յիշեր «պատահածը», պարսաւանքի խօսք մը ունենար, չենք ըսեր յարգանքի, զղջումի կամ ցաւի արտայայտութիւն մը :

— Շատ միամիտ ես, պիտի ըսէր հազար տաք ու պաղ տեսած մեր հայրենակից իմաստունը : Ան տասը մատներուն պէս կը ճանչնայ Թուրքը, ինչ թէ նորը, գրագէտը, բանաստեղծը կամ բարեմիտ գիւղացին, նոյն իսկ քու սեղանէդ կշտացած դրացին :

Եթէ խօսեցնես զինքը, պիտի ըսէ անկասկած.

— Ժամանակին մեր հայրերն ալ որպէս հաւատարիմ հպատակ, թուրք երաժշտութիւնը, թուրք թատրոնը, թուրք ճարտարապետութիւնը ծաղկեցուցած են : Մեր Զոհրապները, մեր Նորատունկեանները, մեր Ոսկան Մարտիկեանները ... «Ղազեզները» թէ Տատեանները իմ ոսանըն ծառայեցին թուրք հայրենիքին ... «վարձատրութիւնը» չէ ուշացած 96էն մինչեւ 1914 – 15 : «Թող զկանայս եւ զմանկտիս» :

ՆՈՃԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՌԻՆ ԿԱՆԽԱՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆՉ ԿԱՄ ԱՂՋԻԿ ԸՍՏ ԿԱՄՍ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԻՆ ԳԻՒՏԸ

Ա.

Շնորհիւ գիտութեանց եւ արուեստից անընդհատ նուաճումներուն, նախատեսելի է որ դարս չվերջացած՝ վերջ պիտի գտնեն աւանդական իմաստութեամբ ընութեան վերագրուած հրաշքներն ու գաղտնիքները :

Օր չ՛անցնիր որ պատրանքի անհաղորդ գիտութիւնը իր անհերքելի ճշմարտութիւնը չպարտադրէ մարդկային մտքի եւ գիտելիքներու բոլոր մարզերուն մէջ :

Դարուս հսկայաքայլ յառաջդիմութեան հիմնական ազդակը, անտարակոյս, աշխարհի գիտնականներուն անկեղծ եւ օրինակելի գործակցութիւնն է : Մարդկային մտքի գիտական Միջազգայնին շնորհիւ, գիտութիւնն ալ՝ արուեստին պէս, հայրենիք չունի այսօր : Եւ յառաջացէմ մարդկութիւնը անվերապահ կերպով գնահատել, փառաւորել եւ վարձատրել գիտէ իր բարօրութեան նուիրեալ ոեւէ ազգի գիտնականը, առանց քաղաքական յետին մտքի կամ խտրութեան. վկայ՝ ի մէջ այլոց, Նոպէլեան մրցանակներու լայնամիտ յատկացումները :

Գիտութեանց եւ արուեստից տեսական ու գործնական արդի նուաճումներուն առջեւ, անհետանալու վրայ է անցեալի աշխարհը իր շատ մը անհիմն երեւոյթներով : Հետզհետէ կը չքանան դարաւոր հէքեաթները, առասպելները եւ անիմանալի վարդապետութիւնները, որոնք խափանած էին գիտութեան գերազօր յայտնութիւնը :

Կատարելութեան նախօրեակին հասած մարդկային գիտութեան համար, ա՛լ չկայ բնութեան խորհուրդ մը որ այսօր կամ վաղը մարդս չմեկնէ, հրաշք մը որ չբացատրէ, գաղտնիք մը որ չգտնէ :

Մինչեւ երէկ, բնութեան ամէնէն խորհրդաւոր հրաշքներէն եւ գաղտնիքներէն մէկը կը համարուէր գործարանաւոր էակներուն եւ կենդանիներուն ծննդագործութեան սայմին սեռականութիւնը :

Ինչո՞ւ մանչ կամ աղջիկ, արու կամ էգ :

Հաստատ գիտնալով թէ բնութեան մէջ ամէն երեւոյթ որոշ օրէնքի մը ենթակայ է, կարելի չէր ընդունիլ որ սեռին ծննդական կազմութիւնը, բացառաբար, բախտին գործն ըլլար : Իրապէս, փորձը փաստեց թէ օրէնքը հաստատող բացառութիւն մը չէր այդ մէկը :

Տեսական եւ փորձական նուրբ եւ երկար աշխատանքներէ ետք, ի վերջոյ գիտութիւնը յաջողեցաւ այդ առեղծուածն ալ լուծելու եւ սահմանելու սեռականութեան ճշգրիտ օրէնքը :

Այսուհետեւ կարելի պիտի ըլլայ կանխաւ ընտրել ծնանելիքին սեռը. մանչ կամ աղջիկ՝ արու կամ էգ ըստ կամս :

Կենդանական եւ բուսական մարզերուն լաւագոյն կերպով չահագործումի մը կարելիութիւնները անմիջական են, աննախընթաց եւ բացայայտ : Մանաւանդ կենդանաբուծութիւնը առաւելապէս պիտի օգտուի այդ միջոցէն :

Մարդկութեան համար, կեանքն առնուած իր անհատական, ընտանեկան, հաւաքական եւ ընկերային ընթացքին բոլոր ձեւերուն մէջ, կատարուած գիւտը կըրնայ աներեւակայելի յեղաշրջումի մը դարագլուխը բանալ :

Յամենայն դէպս, որոշ իմաստով մը, նոր գիւտը իր ժամուն կը հասնի :

Բաղդատմամբ՝ կինը այրէն երկարակեաց ըլլալուն եւ պատերազմներու առաւելապէս այրասպան պատճառով ալ, մարդահամարները կը հաստատեն որ ատենէ մը ի վեր՝ եթէ ոչ միշտ, բազմաթիւ երկիրներու մէջ կիները միլիոններով աւելի են այրերէն, եւ կը նախատեսուի որ այդ անհաւասարութիւնը պիտի չեշտուի ապագային :

Այնքան ատեն որ աշխարհի բնակչութիւնը պարզ ու նախնական կեանք մը կ՛ապրէր բնական միջոցներով, պայմաններով եւ պահանջներով, այրերուն քանակով նուազ ըլլալը գործնական անպատեհութիւն մը չէր պատճառած : Ճարտարարուեստին բազմակողմանի զարգացումը եւ մեքենական դարուս նորընթաց կեանքը, յանկարծական պահանջը ստեղծեցին աշխատաւոր այրերու առաւելագոյն բազմութեան մը : Եւ այժմ, այրերու թիւով նուազ ըլլալը ոչ միայն մրնաստկար կը նկատուի ապագայի յառաջդիմութեանց համար, այլեւ գլխաւոր պատճառը ընտանեկան, ընկերային, աշխատանքի եւ մինչեւ իսկ քաղաքական կարգ մը բարդութեանց :

Ընկերային ծանր մտահոգութիւն մըն էր արդէն ժողովուրդներու անհաշիւ բազմացումը : Նոյնքան եւ գուցէ աւելի մտահոգիչ կը նկատուէր, եթէ երբեք այդ անկանոն բազմացումին զուգընթաց՝ կիներուն յաւելումը չեշտուէր, ի չգոյէ ծնունդներու սեռը կանխորոշող ապահով միջոցի մը :

Այդ ապահով միջոցն է որ այսօր գիտութիւնը ի սպաս կը դնէ մարդկութեան :

Գիտութիւնը ճշդած ու ծանօթ էր արդէն ծննդագործութեան կենսաբանական բոլոր մանրամասնութեանց : Գիտէր թէ յղացումը, ծննդական սայմին կազմութիւնը, արդիւնքն էր իգական ձուիկին (օվիւլ) եւ առնական սերմնակենդանին (սփերմաթոզոյիտ) միաւորումին : Գիտէր նաեւ, որոշապէս, սայմին պատահաբար մէկ կամ միւս սեռին պատկանելուն բնական պատճառը. սակայն ըստ կամս կարենալ գործադրելու միջոցն էր որ կը փնտռէր ու գտաւ այժմ :

Ամէն կենդանի նիւթի կազմական տարրը բջիջն է : Մարդկային մարմնակազմի ամէն բջիջի կորիզին մէջ 48 մանրացուցական ցպիկներ կան՝ որոնք ծննդատարր (քրոմոզոմ) կը կոչուին : Բոլոր բջիջներէն, միայն ձուիկը եւ սերմնակենդանիր 24ական ցպիկ կը պարունակեն. սերնդագործելու համար անոնց միաւորումէն ծնող սայմը, իր կարգին, 48 ծննդատարր կ՛ունենայ ըստ բջիջներու կազմութեան ընդհանուր օրէնքին :

Ցարդ, յանհունս փոքր մասնիկները տեսնող ելեկտրոնական մանրադիտակն անգամ չէ կրցած թափանցել եւ ճշդել ծննդատարրերուն ներքին կազմը : Անուղղակի կերպով ծանօթէ սակայն որ անոնց մէջ կայ մօտ երեսուն հազար ծին (ժէն), որոնք պահպանիչներն ու փոխանցիչներն են ժառանգական յատկանիշներուն : Աշխարհի առաջին օրէն այդ ծիները միշտ նոյն ձեւով կը փոխանցուին՝ ծնողէ որդի, այնպէս որ մեր այսօրուան մարմնակազմին բջիջներուն մէջ կան ու կը մնան, առաջին մարդէն սկսեալ իրարու յաջորդող բոլոր հին սերունդներու ծիներէն մաս մը : Ահա թէ ինչո՛ւ կը տեսնուին եւ ի՛նչպէս կը բացատրուին, սերէ սերունդներով հեռու ժառանգական նշաններու յետադարձը :

Սայմը կազմուածին պէս եւ անոր մէջ, վերջնական կերպով կը բնորոշուին ծնանելիքին սեռն ու բոլոր ժառանգական յատկանիշները, զանգրահեր կամ ոչ՝ մինչեւ իսկ աչքերուն գոյնը : Յղութենէն ետք եւ անոր ընթացքին անկարելի է որեւէ միջոցով նուազագոյն փոփոխութիւնն անգամ կատարել գալիք արարածին կազմութեան վրայ : Հակառակին հաւատալը ինքնախաբէ պատրանք մըն է միայն, որուն յաջորդող հիասթափումը միշտ ալ անուշ է անչուշտ՝ ի տես օրօրանին :

Կ. Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

(Բ. մասը յաջորդով)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

30 ՀԱԶԱՐ ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ

(Քաղուած՝ «Քառբֆուր տը Լ՛Իսթուար»ի Յուլիսի թիւէն)

Ֆրանսուա Ա., «յոյժ քրիստոնեայ Ֆրանսայի Թագաւորը», որ նոյնքան ալ գործնական մէկն էր, չէր վարանած իսլամաց Սուլթան Սիւլէյման Բ.ի դիմելու, անկէ խնդրելու համար ծովային եւ ցամաքային մեծ ուժի մը օգնութիւնը, դէմ գնելու համար իր վաղեմի մրցակիցը եղող Շարլ – Քէն (Կարոլոս Հինգերորդ) կայսեր շարունակական յարձակումներուն :

Պոլսոյ Ֆրանսական դեսպանը, հակառակ բազմաթիւ ընդդիմութեանց եւ դժուարութեանց, յաջողած էր վերջապէս՝ յառաջիկայ գարնան համար պատերազմական հարիւր Թուրք նաւու եւ մեծ բանակի մը օգնութեան խոստումը ապահովել :

1543 Մարտին՝ Թուրք նաւատորմիղը Պոլսէն ճամբայ կ՛ելլէր ծովակալ Պարպըրուս Խայրէտտին «Գափտան փաչայի» հրամանատարութեան տակ(*) :

Այս նաւատորմիղը, ըստ Թրքական սովորութեան, իր ճամբուն վրայ գտնուող Իտալական ծովեզերեայ քաղաքներուն մէջ աւարառութիւններ, քանդումներ, չարագործութիւններ ընելէ եւ ահ ու սարսափ սփռելէ ետք, նոյն տարւոյ Յուլիսին կը հասնէր Մարսիլիա, ուր՝ մեծ պատիւներով կ՛ընդունուէր Ֆրանսուա Ա.ի ներկայացուցիչ Անկէնի կոմսին կողմէ :

Պարպըրուս Խայրէտտին երկար չմնաց սակայն Մարսիլիոյ նաւահանգիստը : Հոն գտնուող Ֆրանսական նաւատորմին հետ միասին եւ գործակցաբար՝ գնաց յարձակիլ Նիս քաղաքին վրայ : Այն ատեն Նիս քաղաքը եւ շրջակայքը կը պատկանէին Սավուայի դուքսերուն՝ որոնք զինակից էին Շառլ – Քէն կայսեր :

Քանի մը օրուան պաշարումէ վերջ՝ Նիս քաղաքը յարձակմամբ կը գրաւուէր Թուրքերուն կողմէ եւ ամբողջովին թալանի մը տրուէր : Սակայն Թուրքերը չկրցան գրաւել քաղաքին ամրացեալ դղեակը, — որ ծանօթ է այսօր «Լը Շաթօ» անունով բլրակին բարձունքը, — ուր ապաստանած էին Նիսի պաշտպան ուժերուն մնացորդները :

(*) «Պարպըրուս» երկու եղբայրները հաւատուրաց կղզեցի Յոյնի մը զաւակներըն էին : Մին՝ Առուն(?), ասպատակ ծովահէն մըն էր՝ որ միջոց մը Ալժերիան գրաւեց եւ երկար ատեն հոն տիրապետեց : Երկրորդը՝ Խայրէտտին, թուրք ծառայութեան մէջ մտաւ ու եղաւ Գափտան փաչա : Երկուքն ալ շիկամօրուս, Եւրոպացիք զիրենք մականուանած են «Պարպըրուս» :

Ա. ՍԹԻՎԸՆՍԸՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Յայտնեցի թէ Արեւմուտքի մէջ Խ. Միութեան դէմ գոյութիւն ունեցող անվստահութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկը արբանեակ երկիրներու մէջ գործադրուած խորհրդային քաղաքականութիւնն է. պահ մը ընդունուած այն գաղափարը, թէ «դէպի սոցիալիզմ տանող շատ ճամբաներ կան», այժմ դարձեալ ժխտուած է Սթալինի օրով եղածին նըման : Շարունակելով փաստարկութիւններս, աւելցուցի թէ մենք, Ամերիկայի մէջ այնպէս կը խորհինք որ իւրաքանչիւր ազգ իրաւունք ունի իր ուզած ու ընտրած ուղղին հետեւելու. եւ երբ կը տեսնենք թէ համայնավար աշխարհէն ներս մարդկային այս իրաւունքը կ՛ոտնակոխուի, մտահոգութեան կը մատնուինք :

Ասոր վրայ, Խրուշչեւի արտայայտութիւնը խստացաւ. զարմանք յայտնեց որ գաղափարաբանական հարցերով կը հետաքրքրուիմ «քանի որ դրամատիրական աշխարհը անկարելի կը նկատէ համայնավար ընկերութեան մը կառուցումը» : Բայց շուտով աւելցուց. «Ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու արգելք. այս օրէնքը թուղթի վրայ գրենք եւ վաւերացնենք ղեկավարներու ժողովի մը մէջ : Ժողովուրդները իրենք է որ պէտք է կարգադրեն իրենց ներքին խնդիրները » :

Երբ հարց տուի թէ Հունգարիոյ մէջ խորհրդային զինեալ միջամտութեան ու վերջերս Նուկոլաւիոյ ղեկավարին, Թիթոյի դէմ սկսած խաչակրութեան ժամանակ Խ. Միութիւնը վերոյիշեալ այդ սկզբունքի՞ն կը հետեւէր միթէ. Խրուշչեւ չպատասխանեց : Փոխարէնը, ըստ համայնավար ռազմագիտութեան, անմիջապէս յարձակողականի անցնելով, Մ. Նահանգները ամբաստանելու սկսաւ Լիբանանի, Յորդանանի, Կուաթէմալայի եւ նոյնիսկ Քուպայի մէջ ունեցած իր գործունէութեան համար :

« Ցաւալին այն է, որ Ամերիկացիները իրենց քիթը կը խոթեն հոն ուր պէտք չէ խոթեն», դժգոհեցաւ : «Վստահ եմ որ ո՛չ Քատար, եւ ո՛չ ալ Թիթօ այս հարցերը արծարծելու արտօնութիւն չեն տըւած Պարոն Սթիվընսընի : Եթէ այս մասին գրէի ընկեր Թիթոյին (եւ մանաւաբար չեշտեց «ընկեր» բառը), վստահ եմ թէ խորապէս պիտի ընդվզէր. ընկեր Քատար՝ նոյնպէս. որովհետեւ ասոնք ներքին խնդիրներ են» :

Գալով Հունգարիոյ, Խրուշչեւ յայտնեց թէ կը ծրագրէ ամառնային իր արձակուրդները անցընել Հունգարիոյ արդի վարչապետին, Քատարի հետ, եւ անոր պիտի յայտնէ Հունգարիոյ հանդէպ ցոյց տուած իմ «բարեհաճ հետաքրքրութիւնս» : Ապա, մտածումներուն թելը շարունակելով, աւելցուց. «Եկէք միասին երթանք, խօսինք Հունգարիոյ ժողովուրդին, իւրաքանչիւրս անոր ներկայացնենք մեր տեսակէտները եւ տեսնենք թէ ժողովուրդը մեզմէ որո՞ւն տեսակէտը պիտի որդեգրէ » :

Ես ալ պատասխանեցի. «Հունգարական այն կառավարութիւնը, որուն կ՛ակնարկէի այլեւս իր ձայնը լսելի չի կրնար դարձնել դժբախտաբար» : Այստեղ ալ վերջ գտաւ Հունգարիոյ մասին սկսած մեր խօսակցութիւնը :

Համայնավար Պլոքի նիւթին շուրջ սկըսած խօսակցութիւնն ալ կարճ կապեց անհամբեր շեշտով մը. «լաւագոյն է չարծարծել միայն մեր եւ օտար համայնավար կուսակցութիւններուն վերաբերող ներքին խնդիրները : Մենք ալ, Թիթօն ալ համայնավարներ ենք եւ այս կամ այն ձեւով կը կարգադրենք մեր տարակարծութիւնները : Ներքին հարց մըն է եւ յամենայն դէպս չէք կրնար որեւէ օգտակարութիւն ունենալ անոր լուծման մէջ : Աւելի լաւ կ՛ըլլայ որ խօսինք այն հարցին շուրջ թէ ինչ ձեւով կրնանք բարեփոխել մեր եւ Մ. Նահանգներու յարաբերութիւնները» :

Խրուշչեւ որոշապէս հասկցնել կ՛ուզէր որ համայնավար աշխարհէն ներս տեղի ունեցածները ընտանեկան ներքին խնդիրներ են, որոնք պէտք չէ հետաքրքրեն օտարականները. 1956ին Հունգարիոյ մէջ կատարուածը երկրին ներքին հարցերուն միջամուխ ըլլալ չէր, եւ Նուկոսլաւիան Մոսկուայի տեսակէտներուն ենթարկել ուզելը ուրիշ երկրի մը ներքին գործերուն խառնուիլ չի նշանակեր : Միւս կողմէ, սակայն, Խրուշչեւ որոշապէս հասկցուց, որ ազատ աշխարհին մէջ անցած դարձածները ուղղակի կապ ունին Խ. Միութեան հետ եւ կը հետաքրքրեն զայն …

Ուրեմն, ըստ Խրուշչեւի, կացութիւնը հետեւեալն է. համայնավար աշխարհէն ներս տեղի ունեցած անցուդարձերուն մենք խառնուելու իրաւունք չունինք. բայց « դրամատիրական» աշխարհին մէջ տեղի ունեցած բոլոր անցուդարձերուն Խ. Միութիւնը օրինական իրաւունք ունի խառնուելու :

Ապահովութեան համար Մ. Նահանգներու ձեռք առած միջոցները մեծապէս կը մտահոգեն Խրուշչեւը : Ամէն կողմէ շրջապատուած ենք ռազմական ձեր կայաններով : Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ խորհրդային բանակներ չկան, բայց Ամերիկացիները ռազմական կայաններ ունին Անգլիոյ, Թուրքիոյ, Յունաստանի մէջ. ռազմական կայան չունեցած տեղերնին կա՞յ որ :

(3 Շար.)

Հոն է որ հերոսացաւ Քաթրրին – Սէկիւրան անուն մանկամարդուհին՝ 1543 Օգոստոս 15ի օրը:

Թուրք զինուոր մը յաջողած էր ամրոցին արտաքին պատնէշին վրայ Թրքական դրօշ մը տնկել: Քաթրրին կայնի մէկ հարուածով գետին տապալեց այդ դրօշը եւ սակայն ինքն ալ տեղն ի տեղը նահատակուեցաւ: Քաթրրին Սէկիւրանի այս ազգասիրական դիւցազնութիւնը ցայսօր կը տօնուի Նիսի մէջ եւ իր անունով պողոտայ մըն ալ մկրտուած է:

Այս միջադէպը յարձակող Թուրքերուն փախուստին պատճառ դարձաւ: Մանաւանդ՝ որ Սավուայի դուքսին բանակները Նիսի օգնութեան կը փութային եւ Թուրքերուն կացութիւնը կը վատթարանար:

Աճապարեցին ուրեմն իրենց նաւերը վերադառնալ եւ բաց ծով ելլել: Այն ատեն է որ վերահաստ եղան թէ իրենց նաւերը, ամփոփուած ի վեր նաւարկած ու կռուած ըլլալով, մեծ նորոգութեան կը կարօտէին, եւ նոյն ատեն իրենց կը պակսէր ամէն մթերք ու պաշար: Ուստի Պարպըրուս Խայրէտտին կ'որոշէր Պոլիս վերադառնալ, ինչ որ կը հակորդէր զինակից Ֆրանսացիներուն:

Ֆրանսացիք սակայն, որ տակաւին պէտք ունէին Թրքական ուժերուն, առաջարկեցին Պարպըրոսի իր նաւերը Թուլոն բերել եւ հոն կատարել պէտք եղած նորոգութիւնները:

Այս իմաստով հրամանագիր մը ղրկեց Ֆրանսուա Ա. Թուլոնի կառավարիչ Պաուն տը Կրինեանի՝ պատուիրելով աջալուրջ հիւրասիրութիւն ընծայել Թուրքերուն եւ անոնց բնակութիւնը դիւրացնելու համար՝ տեղացիներէն մաս մը հեռացնել քաղաքէն, եւ այս վերջիններուն տուները յատկացնել Թուրքերուն: Այս կարգադրութիւնը կը տեղեկացուէր նաեւ Անթիպ, ուր կը գտնուէին այդ միջոցին Անկէնի Կոմսը եւ Պարպըրուս Խայրէտտին ծովակալը:

Թուլոնի բնակիչներուն տեղահանութիւնը սկսաւ Սէն – Միշէլ Թաղամասէն պարհուրանքի եւ ողբալի պայմաններու մէջ, եւ սակայն կարելի եղաւ գանոնք գէշ աղէկ տեղաւորել ժամանակէս քաղաքին շրջակայ վայրերը:

Հետաքրքրութենէ աւելի՝ յառաջիկայ օրերուն վախովն է որ Թուլոնցիք կը սպասէին Թուրքերուն գալուստին, որոնց 30.000 զինուորէ բաղկացած բանակը, երկու հարիւր առագաստանաւերով, — որոնցմէ 110ը մարտանաւ —, Թուլոնի նաւահանգիստը մտաւ 1543 Սեպտեմբեր 29ի օրը:

Թուրք սպայակոյտը գրաւեց ամէնէն գեղեցիկ տուները: Զինուորները տեղաւորուեցան արուարձաններու եւ մօտակայ ագարակներուն մէջ: Քաղաքին կեդրոնը ընդարձակ եւ շքեղ բանակատեղիի մը մէջ հաստատուեցաւ ընդհ. հրամանատար Պարպըրուս Խայրէտտին՝ շրջապատուած դեր – ծովակալներէ, փաշաներէ, աղաներէ եւ ուրիշ աստիճանաւորներէ, որոնք բոլորը սկսան տիրականներու յատուկ ցոփութեան կեանք մը վարել: Կիները չէին պակսէր իրենց անառակութեան եւ հաճոյքին համար, որովհետեւ Թուրքերը նախապէս իտալականծովեզերեայքաղաքներուն մէջ բազմաթիւ առեւանգումներ րրած եւ իրենց հետ բերած էին:

Այսու հանդերձ, հակառակ, սկզբնական խուճապին, մասնաւոր ծանր դէպքեր չպատահեցան զրաւման ուժերուն եւ ժողովուրդին միջեւ եւ ոչ ալ տեղւոյն վրայ առեւանգումներ, որովհետեւ Անկէնի դուքսը եւ Թուլոնի իշխանութիւնները բաւականաչափ ոստիկանական ուժ մը կազմակերպած էին կարգ ու կանոնը պահպանելու եւ արգիլելու համար ամէն չարարդծութիւն եւ թալան Թուրքերուն կողմէ:

Երբ այսպէս կ'անցնէր ձմեռը Թուլոնի մէջ՝ Ֆրանսուա Ա. սակայն մտահոգ էր, տեղեկացած ըլլալով որ Պարպըրուս Խայրէտտինի եւ թշնամի ծովակալ Տօրիայի գործակալներուն մէջ կարգ մը կասկածելի ու գաղտնի յարաբերութիւններ տեղի կ'ունենային, միւս կողմէ, Թուրքերուն երկարատեւ ներկայութիւնը Թուլոնի մէջ, մեծ ծախքերու պատճառ կ'ըլլար եւ ծանր կը կշռէր Ֆրանսական գանձին:

Ուստի՝ երբ Ֆրանսացիք իմացան որ Թուրքերը կը պատրաստուէին Թուլոնէն մեկնելու, Ֆրանսուա Ա. շատ ուրախ եղաւ, եւ Պարպըրոսի վերադարձուց գերի վարուած բոլոր Իսլամները: Անկէնի կոմսն ալ, իր կողմանէ, շատ մը արժէքաւոր նուէրներ ըրաւ Թուրքերուն:

Թրքական մարտանաւերը եւ զինուորները բաց ծով ելան 1544ի գարնան, եւ Թուլոնցիք գոհունակութեամբ տեսան անոնց հեռանալը: Գրաւող Թուրքին առջեւ փախուստ տուած ժողովուրդը՝ վերադարձաւ Թուլոն եւ ցաւով տեսաւ իր տուն – տեղին աւերումը: Թաղապետութիւնը ամէն միջոց ի գործ դրաւ շուտով վարմանելու համար այդ աւերումները եւ Ֆրանսուա Ա. ալ տուրքերու շնորհում րրաւ: Եւ այսպէսով քաղաքը, ձերբազատուած Պարպըրոսի բարբարոսներէն, հետզհետէ իր կեանքը վերստացաւ: Այս առթիւ Թուլոն երկար տարիներ կը նըկատուէր Միջերկրականի գլխաւոր նաւահանգիստը, մինչ յաջորդ դարերը անոր կը վերապահէին Ֆրանսական հայրենիքին ճակատագրին հետ մօտէն կապ ունեցող շատ մը նոր եւ ծանր պատահարներ:

ԷՄԻԼ ԳԱՆԴԻՆԵԼԼԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) — Այս տարի ալ բացառիկ շուքով եւ մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ՝ Նոր Սերունդին:

Նոյ. 16, Կիր. օր հանդիսականները ժամանակէ առաջ լեցուած էին Րիւ ժէլի սրահը: Բեմին վրայ Ֆրանսականին հետ կը ծածանէր մեր պաշտելի տարազիր եռագոյնը, իսկ կեդրոնը գետեղուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան արիւնագոյն զինանշանը՝ շրջապատուած Քրիստափորի, Ռոստոմի, Զաւարեանի, Դրոյի եւ Անդրանիկի նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով՝ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ընկեր Վ. Բարախեանի: Օրուան նախագահ ընկեր Նշան Պետրոսեան (էքս լէ Պէնէն), բացատրելէ վերջ օրուան իմաստը, ըսաւ. — 68 տարի առաջ, տխանեան ուժ մը որպէս հրաբուխ դուրս կը ժայթքէր յանկարծ սարկութեան լուծին տակ թմրած հայ ժողովուրդի ծոցէն եւ ըմբոստութեան դրօշը բարձր պարզած կը ալանար Հայոց աշխարհի մէկ լեռներէն միւսը, ազատութեան հրաւառ բոցը արծարծելով անկիւնէ անկիւն, սրտէ սիրտ:

Դաշնակցութիւնը Վահագնի նմանցնելէ վերջ, ընկեր Պետրոսեան շեշտեց, — Այս կազմակերպութիւնն է որ իր ուսերուն վրայ առած է Հայը Հայ պահելու դժուարին գործը:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Արտասանեցին եւ երգեցին տեղական կարող ուժերէն, օրիորդներ եւ ընկերներ՝ Ս. Սիսլեան, Ս. Ալիքեան, Խաչօ Անտոնեան, Ե. Մատաշլեան եւ Վ. Բարախեան:

Նոր Սերունդի եւ դպրոցի երկսեռ երգչախումբը յաջողապէս երգեց ազգային եւ յեղափոխական երեք երգեր:

Օրուան իմաստին համապատասխան Երգախառն կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ, արժանանալով բուռն ծափերու: Գեղարուեստական այս բաժինը կը պարտինք Տիկին Ս. Սիսլեանի:

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Երուանդ Ճանկէօզեան (Փարիզէն), որուն ճառը Դաշնակցութեան գործունէութեան պատկերն էր: Ընկեր բանախօսը մասնաւորելով իր խօսքը գաղութներու եւ խորհրդային Հայաստանի շուրջ, շեշտեց թէ Դաշնակցութիւնը ոչ թէ հակառակ է ներկայ Հայաստանին, այլ՝ անոր վարչաձեւին եւ վարիչներուն: Եզրակացնելով իր խօսքը՝ ընկերը կոչ ըրաւ երիտասարդներուն, որ ուժ տան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, խտացնելով անոր շարքերը:

Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն:

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

●

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) — Հայ Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, Նոյեմբեր 15ին տեղի ունեցաւ Թատերական ներկայացում մը, Սարգիս Քէփէնկեանի եւ իր խումբին (Ռոմանէն) սիրայօժար մասնակցութեամբ: Դերակատարները, բոլորն ալ երիտասարդ, յատուկ առողջանութեամբ մը խաղացին Մ. Պէշիկթաշլեանի «Կոռնակ»ը: Գնահատելի էր բոլորին ալ խաղարկութիւնը, Ս. Քէփէնկեան բատանձնած էր Կոռնակի դերը, Ս. Թաշճեան՝ Զաւէն, Մ. Գառլանեան՝ Ներսէս, Մ. Թաշճեան՝ Վաղարշ, Պ. Աբրահամեան՝ Վահան, Օր. Թաշճեան՝ Հեղիկ, իսկ փոքրիկն Յ. Քէփէնէկեան խաղաց Ցոլակի դերը:

Խնամքով պատրաստուած էին տարազները եւ տեսարանները, պէտք է ըսել սակայն, որ ներկաներու թիւը չէր համապատասխաներ գաղութիս թիւին, հակառակ անոր, որ հարկ եղածը կատարուած էր, մամուլով թէ առանձին յայտարարութիւններով: Մեր հայրենակիցները նկատի կրնային առնել, որ Ազգ. Միութիւնը այս ձեռնարկը կատարած էր ի նպաստ դպրոցին եւ չքաւորներուն...:

Վ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը տօնուած է Նոյեմբեր 9ին, «Յուսաբեր»ի Թատերասրահին մէջ: Նախագահած է ընկ. Լեւոն Յովհաննէսեան, խօսած է ընկեր Ե. Խաթանասեան: Գործադրուած է գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը, որմէ ետք խանդավառ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցած ընկերական խրախճանք:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Գորտոպա քաղաքին մէջ կը բնակին 650 հայ բնտանիքներ, իսկ զանազան նահանգներուն մէջ՝ 70 ընտանիքներ, ընդամէնը 3300 հոգի: Գրեթէ բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Գորտոպայի մէջ ունին եկեղեցի մը եւ Աւետարանական երկու ժողովարաններ: Հայ կաթողիկէ համայնք գոյութիւն չունի, թէեւ կան տասնեակ մը կաթողիկէներ: Կան քանի մը կազմակերպութիւններ, որոնք զանազան ձեռնարկներով, գրեթէ ամէն շաբաթ, գաղութը շարժուն կը պահեն եւ ազգային տեսակէտով՝ վառ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Ամերիկեան Պատմագիտական Ընկերութեան անդամ ընտրուած է ընկեր Ճէյմս Թաշճեան: Այս առթիւ Ընկերութիւնը յայտարարած է թէ Ճէյմս Թաշճեան Հայ – ամերիկեան յարաբերութեանց մէջ հեղինակաւոր անձ մըն է, որ քննական ուշագրաւ յօդուածներ կը հրատարակէ ամերիկեան պատմութեան մասին, Հայաստանի պատմութեան առնչութեամբ: Այս ընկերութիւնը հիմնուած է 1889ին: Ճ. Թաշճեան խմբագիրներէն է նաեւ «Հայրենիք» անգլերէն շաբաթաթերթին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կրօնական գործերու տեսուչ Սարգիս Գասպարեանի նախագահութեամբ պատուիրակութիւն մը գացած է Գահիրէ, քանի մը օր Դամասկոս մնալէ ետք: Պատուիրակութիւնը պիտի ընդունուէր Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասրի կողմէ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գուրգէն Մ. Ալէմշահի գործերուն նուիրուած Սիփան – Կոմիտասի համերգին առթիւ, Լը Քրի տը ալ Ֆրանս շաբաթաթերթի երաժշտական քննադատը՝ Բէմոնտէզ էսար հետեւեալը կը գրէ «Հայկ. Երաժշտութիւն» խորագրին տակ. —

Հայկ. երաժշտութիւնը շատ քիչ ծանօթ է մեզի, ինչ որ ցաւալի է: Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի եւ Շուէթօ նուագախումբին համերգը՝ առիթն ընծայեց գնահատելու եւ ծափահարելու, մանաւանդ Գ. Մ. Ալէմշահի շատ գեղեցիկ գործերը. եւ մասնաւորաբար «Հէքեաթ»ը եւ «Աւարայրի Պատերազմը», հնչականութեամբ հարուստ եւ յուզիչ (Տփործքը յիշեցընող), որոնք շատ լաւ գործադրուեցան, ինչպէս երգերը, Կարպիս Ափրիկեանի առաջնորդութեամբ:

×

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր եօթին Սալ Տրպիւսիի մէջ երգահանդէս մը պիտի տայ ծանօթ երգչուհի Մարիա Պատուրեան:

Տաղանդաւոր արուեստագիտուհին արդէն ծանօթ է Իտալիոյ մէջ թէ իբրեւ դաշնակահարուհի եւ թէ իբրեւ երգչուհի: Իր Մեծծօ – Սոփրանոյի ձայնը շատ գնահատուած է զանազան առիթներով իտալական մամուլին կողմէ:

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան հրատարակած է Ս. Քոլանջեանի «Մովսէս Խորենացու Նորայայտ Երկաթագիր պատառիկն ու Դանիէլեան Նշանագրերի օգտագործման ժամանակի հարցը»:

Սուրէն Քոլանջեան Ռումանիայէն Հայաստան մեկնած երիտասարդ բանասէր մըն է, որուն այս գործը արդիւնք է իր կատարած գիտական պրպտումներուն: Այս աշխատանքը ան կատարած է ուրիշ բանասէրներու օժանդակութեամբ՝ Հայաստանի Պետական Մատենադարանին մէջ պահպանուող 1836 հայերէն ձեռագիր պատառիկներու մշակման համար: Մատենադարանի այս հաւաքածոյին 1836 հատակտորներէն 667ը գրուած են մագաղաթի վրայ, իսկ մնացեալը՝ թուղթի վրայ:

Ս. Քոլանջեան մատենադարանի ձեռագիր պատառիկներու կարեւորութիւնը կ'ընդգծէ հայերէն գիրերու հին տեսակները ուսումնասիրելու տեսակէտէն, յատկապէս այն պատճառով՝ «որ մեր ամենահին ձեռագրերը դարերի արհաւիրքներին զոհ են գնացել եւ այժմ աշխարհում մեզ հասած հնագոյն հայերէն ձեռագիրը, դա Մատենադարանում պահպանուող Լազարեան կոչուած Աւետարանն է՝ գրուած 887 թ. Սահակի Վանանդեցու կողմէ»:

Պատառիկները մեծ արժէք ունին յատկապէս մեր հնագոյն հեղինակներու աշխատութիւններուն մէջ յետագային ջերմուծուած սխալները ուղղելու տեսակէտէն:

Ըստ՝ Ս. Քոլանջեանի, մատենադարանի հայերէն ձեռագիր պատառիկներու հաւաքածոյին մէջ կը գտնուին նաեւ Մովսէս Խորենացիի «Պատմութիւն Հայոց» հոյակապ աշխատութեան քանի մը հնագարեան երկաթագիր մագաղաթեայ պատառիկներ:

Անդրադառնալով Մ. Խորենացիի չորրորդ պատառիկին, երիտասարդ բանասէրը կը նշէ, թէ ան բաղկացած է երկու թերթերէ: Գրուած է մագաղաթի վրայ միջին մեսրոպեան երկաթագրով:

Այնուհետեւ, Խորենացիի նորայայտ պատառիկներէն քանի մը հատին արտաքին հանգամանքները նկարագրելէ եւ գրչութեան ժամանակը մօտաւորապէս որոշելէ ետք, Ս. Քոլանջեան հարազատօրէն մէջ բերած է անոնց բնագիրները, զետեղելով նաեւ պատառիկներէն երկուքին լուսանկարները:

Հեղինակը կը շօշափէ նաեւ Դանիէլեան նշանագրերու ուսուցման տեսութեան հարցը, որ ոչ միայն վիճաբանութիւններու տեղի տուած է, այլ, ինչպէս հեղինակը կ'ըսէ. — «Շուրջ հարիւր ութսուն տարի է ինչ, էլ աւելի հակասական ու խճճուած վիճակում է գտնւում մեր յայտնի բանասէրների ու պատմաբանների երկերում»:

«Ն. Կ.»

×

ԵՐԵՒԱՆԻ Բնագիտութեան հաստատութեան տնօրէն ակադեմական Արտէմ Ալիխանեան գացած է Պուլկարիա, ուրկէ Հայաստան վերադարձի ճամբուն վրայ՝ հանդիպած է Պուքրէշ, կարճ ժամանակի համար. ծանօթ գիտականը հանդիպումներ ունեցած է Պուքրէշի Հայերուն հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիային մէջ, Ս. Մերգելեանի նախաձեռնութեամբ աշխատանքներ սկսած են՝ գիտական յօդուածներ ու գրքեր մեքենայով թարգմանելու ուղղութեամբ. երբ յաջողին՝ հաշուական մեքենաներու սխեմով ուղղակի բնագիրներ պիտի թարգմանուին հայերէնի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գիտութիւններու ակադեմիայի նախագահութիւնը որոշած է հրատարակել մասնագիտական տարազներու ռուս – հայերէն բառարաններ, որոնք պիտի մշակուին թուաբանութեան, բնագիտութեան, աստղագիտութեան, բուսաբանութեան, կենդանաբանութեան, երկրաբանութեան, ելեկտրաչինութեան, տարրալուծութեան, շինարարութեան, փիլիսոփայութեան, տնտեսագիտութեան, գրականագիտութեան, արուեստագիտութեան, լեզուաբանութեան եւ այլ մասնագէտներէ: Այս ուղղութեամբ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ Վ. Համբարձումեանի գլխաւորութեամբ:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն՝ իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ՍԵԴԱՅԻ

ծնունդը :

Փարիզ, 26 Նոյեմբեր, 1958

ԺԸՆԵՒԻ ջրածին փորձերու ընդհատման ժողովին մէջ Անգլիա հարցարան մը ներկայացուց : Այս ժողովը, ինչպէս նաեւ անակնկալ յարձակումներու դէմ համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար խմբուած մասնագէտները ոչ մէկ եզրակացութեան հասած են ցարդ : Երկու ժողովներն ալ կը շարունակուին առանց օրակարգի եւ դժուար թէ համաձայնութիւն մը գոյանայ որեւէ ձեւով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար պարագլուխ Իւլպրիխթ յայտարարեց թէ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա այլեւս գործ չունին Պերլինի մէջ եւ ոչ մէկ իրաւունք՝ գերմանական նախկին մայրաքաղաքը գրաւման տակ պահելու համար : Իւլպրիխթ աւելցուց թէ գերմանական խնդիրը պիտի լուծուի երկու Գերմանիաներու միջեւ եւ այս ուղղութեամբ խորհրդային առաջարկը պիտի կատարուի չարթուս վերջը :

ՂԱՆԱՅԻ մէջ կը յայտարարուի թէ աշխատանքներ սկսած են՝ 1970ին արուեստական արբանեակ մը արձակելու համար, այս ձեւով Ղանա ափրիկեան առաջին երկիրը պիտի ըլլայ որ արուեստական արբանեակ մը պիտի արձակէ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Արտաքին նախարար Տըլըս Դեկտեմբեր 12ին Փարիզ պիտի գայ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին նախագահելու համար :

ՊԻՐՄԱՆԻԱ ճանչցաւ Կինէն՝ իբրեւ գերիշխան պետութիւն :

ԼԻԲԱՆԱՆ գտնուող ՄԱԿի դէտերը դեկտեմբեր 10էն առաջ պարպուած պիտի ըլլան երկրէն : Դէտերը փոքր խումբերով կը շարունակեն մեկնիլ Պէյրութէն :

ՖԵՄԻՆԱ գրական մրցանակը տրուեցաւ Տիկին Մալէ - Ժորիսի : Գրագիտուհին 29 տարեկան է, երեք անգամ ամուսնացած եւ հինգ վէպերու հեղինակ :

ԱԻՍՏՐԻՈՅ յառաջիկայ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 1959ի աշնան. նոր Ազգ. ժողովի իրաւասութեան շրջանը պիտի ըլլայ հինգ տարի, որոշեց Վիէննայի կառավարութիւնը :

ՊԵԼԺԻՈՅ խորհրդարանը 85ի դէմ 121 ձայնով եւ երկու ձեռնպահութեամբ վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ երկրաշարժ մը պատահեցաւ՝ 4-5 երկվայրկեան տեւողութեամբ. նիւթական աննշան վնասներ կան :

ԱՆԳԼԻՈՅ Եորք քաղաքին մէջ Օսթին կառք մը (1938) ծախուեցաւ մէկ փրանքի. ծախողը յայտարարեց.— Կառքը դնելու տեղ չունէի, բայց ան լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի ...:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ 1958ի մեծ մրցանակը տրուեցաւ Մարսէլ Քառնէի՝ իր պատրաստած «Լէ Թրիչէօր» ժապաւէնին համար :

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ կը գտնուին երկու օրինակներ կիւթենպէրկի տպած Ա. Աւետարանէն. ինչպէս ծանօթ է, տպագրական առաջին գիրքն եղաւ կիւթէնպէրկի այս Աւետարանը՝ 15րդ դարուն, որմէ 47 օրինակ գոյութիւն ունի այսօր : Այս հատորներէն իւրաքանչիւրին գինը 200.000—500.000 տոլար է (84 - 210 միլիոն փրանք) :

ՄԻ՛ ՂՐԿԷՔ

Անգամ մը եւս ջերմապէս կը խնդրենք որ*Յառաջ*ի ՉԷՔ ՓՈՍԹԱԼԻՆ թիւով ՉՂՐԿԷՔ զանազան գումարներ (նուիրատուութիւն, ուրիշ թերթերու բաժնեգիններ եւայլն) :

*Յառաջ*ի թիւը օրինաւոր կերպով կարելի է օգտագործել մի միայն *Յառաջ*ին բաժնեգիններուն, ծանուցումներուն, գործակալութեան փոխարժէքին վճարման համար :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

× Մշակոյթի Տան Չէք - Փօսթալի թիւն է՝

Maison de la Culture Arménienne

51 Rue M. Le Prince C. C P. PARIS : 5460 - 11

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Գուրգէն Ահարոնեանի իր մօր մահուան առթիւ :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» Ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Վ. Խրիմեանի եւ իր պարագաներուն, իր հօրեղբօր զաւկին Ժիրայր Խրիմեանի ողբերգական մահուան առթիւ, որ իր երիտասարդ տարիքին զոհ գնաց եղբայրասպան ոճրագործ գնդակի, Լիբանանի մէջ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օգափ. կայանի շէնքին ի նպաստ Տիկին Սիլվի Նըշանեանէ հազար փրանք, փոխան ծաղկեպսակի Հայկ Թէնէքէճեանի (Ալֆորվիլ) մահուան առթիւ :

×

Փորթ տ'Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Յակոբեանի, Տիկին Երանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Պ. Սարգիս Յակոբեանի *տխուր մահուան առթիւ :*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մոնոյեան հազար փրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի Պ. Սարգիս Յակոբեանի *մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարդան Ենթակոմիտէն իր կազմութեան 30րդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ այս կիրակի Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին :

Շրջանի հետեւեալ մահացած ընկերներու յիշատակին .—

Բ. Գումրուեանի, Յ. եւ Վ. Ճիհանեաններու, Օ. Աւետիսեանի, Վ. Թորիկեանի, Մ. Ճիհանշահեանի, Յ. Մէրտինեանի, Գ. Մովսէսեանի, *եւ՝*

Գէորգ Կաւվարենցի :

Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պ. Ժան, Վարդգէս եւ Աւետիս Պահատուրեաններ, Այրի Տիկին Ռ. Թէլլալեան, Այրի Տիկին Տըղաեան, Այրի Տիկին Ա. Պահատուրեան եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն, յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին ՄԱՐԻԱՄ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան առիթով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խսրով եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին : Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր բոլոր հայրենակիցները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քսանին, Սալոն Սփլանտիտի մէջ :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը :
Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԿԱՐՊԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. Կ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Օր. Շաքէ Պէնկեան, Շաքէ Յովհաննէսեան, եւ Պ. Զօհրապ Մուրատեան :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
Դեկտեմբեր 7ին :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ :
Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻԻ ՄԷՋ
30 *Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին,* Քաթր Պիւիսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի *սրահը :*
Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ :
Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :
Գեղարուեստական բաժին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ը Յունուար ութին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30*ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ,* 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քառէ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան Ենթակոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Անհրաժեշտ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ընկեր Այտապիրեանի բնակարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ճշդապահ ըլլալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օրը, ժամը 3.30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ : Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար : Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Լը Բէժանի մէջ : Նիւթ՝ 28 Դեկտեմբեր 1958ի պարահանդէսը : *Բոլորին եւ մասնաւորաբար յանձնախումբին ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. Թադէոս Եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առթիւ :

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առիթով, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Թեմիս նախկին Առաջնորդ Երջանկայիշատակ Տէր Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի հոգւոյն եւ եկեղեց. կնքամօր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի, ինչպէս նաեւ համայն Թաղիս եւ շրջակայից բոլոր նուիրատուներու, հանգուցելոց հոգւոյն :

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Կոմիտասեան եղանակով Թաղիս դպրաց դասու անդամներու կողմէ ընկերակցութեամբ երգեհոնի : Ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի :

Յ. Գ.— Թաղիս Ս. եկեղեցւոյ խորհրդարանի մէջ ամէն հինգշաբթի առաւօտները մայրենի լեզուի համար դասաւանդութիւններ տեղի կունենան, ուսուցչութեամբ ԹՐԱԳՈՇԻ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Պերճուհի Փունարճեան կը փնտռէ իր քոյրը Արմենուհի Օհաննէսեան (Շապին Գարահիսարի Էնտէրէս գիւղէն), հօր անունն է Յարութիւն Տէրտէրեան, մօրը Արուսեակ, Պոլիսէն Պերճուհին Երեւան գացած է, իսկ Արմենուհին Արժանթին, տասը տարի է որ իրարմէ լուր չունին : Կը խնդրուի իր հաշէն գիտցողներէն իմացնել Վահան Հիւսեանին, 16 Րիւ Նանսէն Տէսին (Իզէր), Ֆրանսա :

Կը խնդրուի Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա» թերթէն արտատպել :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ 5րդ տարելիցին առթիւ : Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ եպիս. Մանուկեան :

Նաեւ այս առթիւ Վալանսի ամբողջ ման ընդհ. գոհերուն եւ գաղութիս Ազգային եւ եկեղեցւոյ գոհարերուող բոլոր ննջեցելոց, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDREDI 28 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8355 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4156

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՋ ԹԵՔՈՒՄ

Նոյեմբեր 23ի ընտրութիւնները ցոյց տուին, որ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը կը թեքի դէպի աջ:

Այս ձգտումին առաջին արտայայտութիւնը տեսնուած էր Սեպտեմբեր 28ի հանրաքուէին առեն: Նոր Սահմանադրութիւնը վաւերացնելով, քուէարկողներու հարիւրին ութսունը բացորոշ կերպով կ՚ուզէր վերջապէս բան մը փոխուած տեսնել Ֆրանսայի ներքին կարգուսարքին մէջ: «Ոչ»ի կողմնակիցները, — որոնց գլուխը կը գտնուէր համայնավար կուսակցութիւնը, — չարաչար պարտութիւն մը կրեցին:

Կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ համայնավարներու կորուստը աւելի եւս շեշտուեցաւ:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ էր, որ փայլած էր համայնավար կուսակցութեան աստղը: Խորհրդային Միութիւնը կը գտնուէր յաղթական դաշնակիցներու շարքին մէջ:

Հակառակ այն իրողութեան, որ Ֆրանսայի համայնավարները 1939 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1941 Յունիս 22 բազմաթիւ փաստեր տուած էին իրենց գերմանասիրութեան, մէկ օրէն միւսը դարձան Հիթլերի դէմ, երբ անիկա յարձակեցաւ իր դաշնակից Խորհրդային Միութեան վրայ:

Մօրիս Թորէզի կուսակցութիւնը մեծ ճարպիկութեամբ շահագործեց դաշնակիցներու յաղթանակը ո՛չ միայն մէկ միլիոնի բարձրացնելով իր անդամներուն թիւը, այլ հինգ միլիոն քուէ ապահովելով ընտրութեանց մէջ:

Մինչ 1936ին՝ «Ժողովրդական Ճակատ»ի փայլուն օրերուն՝ համայնավարները 1.502.000 քուէ շահած էին եւ 72ի բարձրացուցած իրենց երեսփոխաններու թիւը՝ 1932ի 12ին փոխարէն, 1945ի ընտրութեանց մէջ 5.024.000 քուէարկուներ 152 աթոռ ապահովեցին համայնավարներուն՝ Ազգային Ժողովին մէջ:

1946ի Յունիսին համայնավարները շահեցան 5.199.000 քուէ եւ 176 երեսփոխան: Իսկ նոյն տարուան Նոյեմբերին 5.489.0000 ձայն եւ 176 աթոռ, ընդհանուր քուէներու հարիւրին 28.5ը:

Տասներկու տարի վերջ, Նոյեմբեր 23ի ընտրութեանց մէջ 3.882.000 քուէ միայն շահելով, համեմատութիւնը ինկած է հարիւրին 18.9ի: 1956ին 145 երեսփոխան ունէին համայնավարները: Կիրակի օրուան ընտրութիւններէն վերջ գլխաւորէն պիտի զեղչուի այս թիւը:

Զօր. Տը Կոլի անձը եւ վեց ամիսէ ի վեր ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ անոր հետապնդած քաղաքականութիւնը մեծապէս ազդած են հանրային կարծիքին վրայ, որ մանաւորապէս յոգնած է այլեւս Ալժերիոյ պատերազմէն եւ բանաւոր լուծումի մը կը սպասէ:

Մեծամասնութեամբ աջակողմեան տարրերէ բաղկացած երեսփոխանական ժողովի մը ամէնէն դրական գործը պիտի ըլլայ մնայուն կառավարութիւն մը ապահովել Ֆրանսայի:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը ցարդ աջակցած ըլլալով Զօրավար Տը Կոլի եւ «այո» պատասխանելով հանրաքուէին, պիտի օժանդակէ նորակազմ կառավարութեան, պայմանաւ որ «ազատական» լուծում մը տրուի Ալժերիոյ խնդրին:

Հակառակ պարագային պիտի անցնի իր ընդդիմադիրի հին դիրքին:

Ֆրանսայի ընտրութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն առթած են նաեւ օտար երկիրներու մէջ:

Աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

ԶՕՐԱՎԱՐԸ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Զօր. Տը Կոլ եւ վարչապետ Քոնրատ Ատընաուըր սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան Չորեքշաբթի օր Պատ Քրէօյցնախի մէջ, աւելի քան չորս ժամ խօսելով Եւրոպան շահագրգռող շարք մը նիւթերու շուրջ:

Զօր. Տը Կոլի կ՚ընկերանային արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ եւ ելմտական նախարար Անթուան Փինէ:

Երկու վարչապետներու գլխաւոր մտահոգութիւնն էր սերտացնել վեցերու համաձայնութիւնը մանաւանդ՝ Տնտեսական Համագործակցութեան Եւրոպական Կազմակերպութիւնը (Օ-Է-Սէ-Է):

Անշուշտ այս ուղղութեամբ Տը Կոլ եւ Ատընաուըր որեւէ որոշում չէին տուած եւ չէին ալ կրնար տալ: Որոշումներու իրաւունքը կը մնայ Վեցերու ժողովին որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին Պրիւքսէլի մէջ, բայց շահեկան է որ այդ ժողովին Գերմանիա եւ Ֆրանսա նոյն թելադրանքները ընեն:

Ճաշի ընթացքին վարչապետ Ատընաուըր իր գոհունակութիւնը կը յայտնէր որ երբ կառքով կ՚անցնէին Պատ-Քրէօյցնախի փողոցներէն ժողովուրդը խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ Տը Կոլին եւ Ատընաուըր կ՚աւելցնէ.— Թէեւ դուք լսէք որ այդ ծափահարութիւնները ինծի վերապահուած էին, բայց կարծեմ իրականին մէջ ժողովուրդը ուրախ էր մեր երկուքը կողք կողքի տեսնելով:

Այս խիստ սիրալիր խօսակցութեան ընթացքին Զօր. Տը Կոլ իր կարգին շեշտեց թէ Ֆրանսացի ժողովուրդը եւ գերման ժողովուրդը պատմութեան նոյն հոսանքով տարուած են: Ես ուրախ եմ հանդիպելու պետական մեծ մարդու մը, մեծ Եւրոպացիի մը եւ մեծ Գերմանացիի մը: Ֆրանքեւգերման այս հանդիպումը մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի բովանդակ աշխարհի համար: Աւելի լաւ ժամանակ չկար ապացուցանելու համար որ Ֆրանքեւգերման համագործակցութիւնը այլեւս շատ բնական բան մըն է:

Իրիկուան պաշտօնական զեկոյց մը կը հրատարակուէր, մինչ երկու արտաքին նախարարները՝ Քուվ տը Միւրվիլ եւ Ֆոն Պրենթանօ մամուլի ասուլիս մը կու տային:

Զեկոյցը կը շեշտէր թէ Ատընաուըր եւ Տը Կոլ Պատ-Քրէօյցնախի մէջ շարունակեցին այն խօսակցութիւնները զոր սկսած էին Սեպտեմբեր 14ին Քոլոմպէ լէ Տէօ զ՚Էկլիզի մէջ: Երկու վարչապետներուն խօսակցութիւնները առիթ տուին որ բարեկամական ձեւով քննուին շարք մը հարցեր որ երկու երկիրներուն հասարակական շահերուն կը վերաբերին: Քննուած է նաեւ միջազգային կացութիւնը վերջին երկու շաբաթներուն ընթացքին:

Մամուլի ասուլիսի ընթացքին Ֆրանսայի արտաքին նախարարը շեշտեց թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը եղած է տնտեսական կացութիւնը: Գալով Պերլինի հարցին, Քուվ տը Միւրվիլ ըսաւ որ կացութիւնը ցարդ անորոշ է, սակայն պարզ է որ երկու երկիրները կը փափաքին որ Պերլին պահէ իր ներկայ գոյավիճակը:

Ֆոն Պրէնթանօ, իր կարգին շեշտեց թէ այս հանդիպումը նոր հանգրուան մըն է ֆրանքեւգերման համագործակցութեան եւ ցոյց կու տայ երկու երկիրներու հաստատակամ կամքը՝ յաղթահարելու բոլոր դժուարութիւնները, մանաւանդ տնտեսական յարաբերութեանց մէջ:

ԿՐՈՄԻՔՈՅԻ ԳԱՂՏՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵՐԼԻՆ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՊԵՐԼԻ՞Ն ԿԵՐԹԱՅ

Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ «վերջերս» Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ Արեւելեան Պերլին կը գտնուէր, ուր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ համայնավար ղեկավարներու հետ: Կրոմիքօ երկու երկիրները հետաքրքրող հրատապ հարցերու շուրջ խօսակցութիւններ ունեցաւ, կ՚աւելցնէ գործակալութիւնը:

Այս լուրը անակնկալ մը եղաւ Արեւմտեաններու համար: Արդարեւ, ոչ ոք լուր ունէր գաղտնի այս այցելութենէն: Համայնավարները ժլատ են նաեւ լրատուութեան տեսակէտէն: Մամուլի գործակալութիւնը լուրը հաղորդելով չըսեր թէ Կրոմիքօ ե՞րբ գացած է Պերլին, որքա՞ն մնացած է այնտեղ եւ ի՞նչ նիւթի շուրջ խօսած է Ուլպրիխթի եւ Կրոթվոլի հետ: Խորհրդային դեսպանատան բանբերը հարցապնդուելով այս խնդրին շուրջ, յայտարարեց թէ Կրոմիքօ մեկնած է արդէն. բանբերը չուզեց ճշդել խորհրդային նախարարին մեկնած թուականը:

Որքան ալ գաղտնի ըլլան ռուսեւգերման այս հանդիպումին ընթացքին քննուած հարցերը, ոչ ոք կրնայ կասկածիլ թէ կարեւոր ու հրատապ խնդիրներ են անոնք, — գիտել կու տայ տեղական մամուլը: Երկու երկիրներու ներկայացուցիչները անշուշտ խօսած են Մոսկուայի իրաւասութիւնները՝ Պերլինի վրայ՝ Փանքովի կառավարութեան յանձնելու եղանակներուն եւ պայմաններուն շուրջ:

Անստոյգ կացութիւն մը կը տիրէ Պերլինի մէջ, ուր Արեւելքն ու Արեւմուտքը կը ճակատին իրենց ազդեցութիւնը զօրացնելու նպատակով: Խրուշչեւի Նոյեմբեր 10ին արտասանած ճառէն ետք դրամատուներու արժէթուղթերը անկում մը կրած էին, բայց ներկայիս սկսած են բարձրանալ իրենց նախկին արժէքին: Ոչ ոք գիտէ թէ «վերջերս» Կրոմիքոյի կատարած այցելութենէն ետք ի՛նչ անակընկալներ պիտի պատահին:

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլլըս Ուաշինկթընի մէջ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, անգամ մը եւս ճշդելով թէ Արեւմուտքը վճռած է պահպանել Պերլինի ներկայ գոյավիճակը: Ամերիկացի դիւանագէտը «Մոսկուայի գործակալները» կոչեց «Արեւելեան Գերմանիոյ հսկիչները» որոնց հետ խորհրդակցութիւններ չեն կրնար ունենալ Ատընաուըրի նախարարները:

Ռուսեւամերիկեան պայքարին բնոյթը յստակ է այլեւս Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին հետ: Մոսկուա կ՚աշխատի որ Փանքովի կառավարութիւնը ճանչցուի Արեւմուտքի կողմէ: Ուաշինկթըն ճիգ չի խնայեր, նոյնիսկ օդանաւային կամուրջ մը հաստատելու գնով, ցոյց տալու համար որ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը (Փանքով) ապօրինի է, հետեւաբար՝ չի կրնար բանակցիլ Ատընաուըրի կառավարութեան հետ:

Բայց, Տըլլըսի յայտարարութիւնները դժկամակութեամբ ընդունուած են Պոնի մէջ, ուր Գերմանացիները ամէն գնով կ՚ուզեն իրականացնել իրենց երկրին վերամիացումը:

Արեւմտեան Գերմանիոյ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հրամանատարները ժողով մը գումարեցին. կը կարծուի թէ դաշնակիցները վերջնականապէս ճշդած են իրենց գաղտնի ծրագիրը՝ զայն հակազդելու համար Խորհրդային Միութեան առնելիք քայլերուն:

Արդարեւ, պաշտօնական շրջանակները յայտարարեցին թէ Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն բոլոր հարցերու շուրջ հիմնական համաձայնութիւն մը կնքած են, որ փոփոխութեան պիտի չենթարկուի:

× Գերմանիոյ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց թէ Վարչապետ Ատընաուըր Դեկտեմբեր հինգին պիտի երթայ Արեւմտեան Պերլին: Վարչապետը այնտեղ

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

ՊԱՊԻՆ ՓՈԽԱՆՁՆ ՆՈՒԻՐԱԿ

Վատիկանէն կը հաղորդեն որ Պապը փոխանձն նուիրակ (legatus a latere) նշանակած է Կարդինալ Աղաջանեանը, Փիլիպեան կղզիներու մայրաքաղաքին՝ Մանիլլայի մայր տաճարին օծման արարողութեանց եւ Ծայրագոյն Արեւելքի եպիսկոպոսական ժողովին համար, որոնք տեղի պիտի ունենան Դեկտեմբերի առաջին կիսուն:

Փոխանձն Նուիրակը կը մարմնացնէ Պապին իշխանութիւնը եւ անձը միասնաբար, իրր այդ՝ իր այցելած երկիրներուն մէջ անոր կ՚ընծայուին այն բոլոր պետական արտակարգ պատիւները, որոնք վերապահուած են Քահանայապետին:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

ՀԱՅԿ. ԹԱՂԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք անդորրութիւնը վերահաստատուած է Պէյրութի հայկական թաղերուն մէջ: Այս առթիւ Ազդակ կը հրատարակէ հետեւեալ մանրամասնութիւնները, (Նոյեմբեր 25).—

Հայկական թաղերուն մէջ պատահած միջադէպերուն առթիւ Ներքին նախարար Պ. Էտտէի կոչէն վերջ, որ տուած էինք արդէն, զգալի բարելաւում մը արդէն նկատելի է կացութեան մէջ: Ներքին ապահովութեան խորհուրդը զինուորական շատ խիստ միջոցներ ձեռք առած է արդէն դէպքերու կրկնումը արգիլելու համար:

Միւս կողմէ, ազգային իշխանութիւնները աշխատանքներ կը տանին կարգադրութիւններ ընելու համար, որպէսզի վերջ գտնեն Հայութեան անունին արատ բերող ցաւալի դէպքերը: Արդացու ազգայիններ կը բերեն իրենց բոլորանուէր գործակցութիւնը: Այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքները դրական արդիւնքներ տուած են:

Ուրախ ենք յայտնելու որ երկու օրէ ի վեր հանդարտ են հայկական թաղերը եւ որեւէ տխուր միջադէպ տեղի չէ ունեցած:

Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ Խորէն Արքեպիսկոպոս սրտագին կոչ մը ուղղած է Հայ ժողովուրդին որ հրատարակուած է Ազդակի նոյն թիւին մէջ: Խորէն Արք. իր կոչը կը վերջացնէ հետեւեալ ձեւով.—

... Հետեւաբար, պարտք կը նկատեմ, հայրաբար, և վերջին անգամ մը եւս կոչ ուղղել քեզի, սիրելի հայ ժողովուրդ, որ վճռաբար վերջ տաս ատելավառ եւ եղբայրասպան ամէն գզգզուքի ու վերադառնաս խաղաղ ու շինարար աշխատանքի: Հայութեան անունն ու վարկը բարձր պահել՝ մեզմէ ամէն մէկուն գերագոյն պարտականութիւնն է:

Կը հաւատամ, որ ողջմտութիւնը եւ կեանքի քրիստոնէական ըմբռնումը պիտի յաղթանակեն ի վերջոյ, եւ սիրոյ ու եղբայրութեան ընդհանուր մթնոլորտի մը մէջ՝ պիտի կարենանք շարունակել մեր խաղաղ ու բեղմնաւոր կեանքը, հիւրընկալ այս ափերուն վրայ:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՌԻՆ ԿԱՆԽԱՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՆՉ ԿԱՄ ԱՂՋԻԿ ԸՍՏ ԿԱՄՍ

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԻՆ ԳԻՒՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչո՞ւ մանչ կամ աղջիկ՝ արու կամ էգ։

Բջիջներու պարունակած 48 ծննդատարրերուն մէջէն երկու հատը միայն սեռին բնորոշիչներն են։ Զոյգին մէջի երկուքը իրարու յար ու նման, «Կ» ծննդատարրեր են։ Սերմնակենդանին մէջի երկուքը մինչդեռ, իրարմէ բոլորովին տարբեր են. առանձին մէկն ալ «Կ» մըն է ձուիկինին նման, իսկ միւսը, աւելի փոքր, «Հ» ծննդատարրն է։

Բացորոշ է ուրեմն որ էգին տրամադրած ծննդատարրը, անփոփոխ կերպով, միշտ «Կ» մըն է. մինչդեռ արուն կրնայ պարբերաբար կամ «Կ» կամ «Հ» մը տալ։

Եթէ սաղմին կազմութեան համար միացող ծննդատարրերը, երկուստեք, «Կ» – «Կ» են՝ ծնանելիքը էգ մըն է։ Այն պարագային երբ «Կ» եւ «Հ» մը միանան՝ նորածինը արու կ'ըլլայ։

Ասկէ կը հետեւցուի որ սերմին մէջ կան «Կ» սերմնակենդաններ, որոնք աղջկանց ծնունդ կուտան եւ «Հ»եր, որոնք մանչերը կը ծնանին։

Սկզբունքը գտնելէ եւ ստուգելէ ետք, անհրաժեշտ էր գտնել եւ անոր գործադրութեան փորձական միջոցը։ Ինչպէ՞ս իրարմէ բաժնել արուներու «Կ» եւ «Հ» սերմնակենդանները կամ ինչպէ՞ս չէզոքացնել անոնց մէկ կամ միւս տեսակը, որպէս զի կարելի ըլլայ կանխաւ որոշել ծնանելիքին սեռը։

Ասոր համար կատարուած գլխաւոր փորձերը տասնեակ տարիներ տեւեցին։ Ամէնէն առաջ փորձուեցաւ քիմիական թունաւոր նիւթերու գործածութեամբ փճացնել երկու ծննդատարրերէն մէկը՝ ողջ պահելով միւսը. արդիւնքը միշտ ալ բացասական եղաւ։ Գերմանացի գիտնականներու ցուցմունքին վրայ, 1930ին, կարծուեցաւ թէ նպատակին հասնելու համար բաւ էր էգին ծննդափողը յատուկ լուացքներու ենթարկել. թթու ողողումներ՝ աղջիկ ծնանելու համար, հակաթթու՝ մանչ ունենալու համար։ Այս տեսակէտին ալ փորձական արդիւնքները բացասական եղան։ Ուրիշ կենսաբաններ, Շուէտացի Փըր Էրիք Լինտալը մասնաւորապէս, ի զուր փորձեցին «Կ» եւ «Հ» սերմնակենդանները իրարմէ բաժնել՝ կեդրոնախոյս բաժանումի դրութեամբ։

Ի վերջոյ, ամէնէն դրական, գործնական եւ իրական լուծումը գտնողները եղան՝ խորհրդային երկու կենսաբաններ. բժշկուհի Տիկին Շրէօտէր եւ իր աշխատակիցը Պ. Գոլցով։ Իրենց կը պարտինք «Կ» եւ «Հ» սերմնակենդանները իրարմէ զատելու դրութիւնը՝ ելեկտրաբաժանումի (էլէքտրոֆորէզ) զատական ու պարզ միջոցով։

Ռուս գիտնականները իրենց առաջին փորձերը կատարած էին 1932ին։ Անասնական սեռային բջիջներու կախոյթ (սիւսփանսիոն) մը կամ մածուն լուծոյթը (սոլիւսիոն քոլլոյիտալ) ելեկտրական հոսանքին ազդեցութեան ենթարկելով, տեսան որ սերմնակենդանները՝ մաս մը դրական բեւեռին, մաս մը ժխտականին կը խուժեն. իսկ անորոշ մաս մըն ալ կը շարունակէ առկախ մնալ կախոյթին կեդրոնը։ Քննական փորձերը հաստատեցին որ նկատուած երեւոյթը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ գործադրութիւնը «Կ» եւ «Հ» սերմնակենդաններուն փնտռուած բաժանումին։

Այնուհետեւ, կախոյթին իւրաքանչիւր բաժինով, էգ ճագարներու արուեստական բեղնաւորումը կատարելով, հաստատուեցաւ որ դրական բեւեռին կպած սերմակենդանները միմիայն էգերու ծնունդ կուտային և ժխտականինները, մեծագոյն համեմատութեամբ, արուներու։ Իսկ երրորդ բաժնինպատկանող սերմնակենդանները, յիսուն առ հարիւր համեմատութեամբ, հաւասարապէս էգ եւ արու ձագեր կուտան։

Իր գիւտին աննախընթաց արդիւնքէն քաջալերուած, Տիկ. Շրէօտէր յետագային կատարելագործեց անոր գործադրութիւնը. եւ յաջողած է այսօր, 80 առ հարիւր ապահովութեամբ, կանխաւ ընտրելու ճագարի ձագերուն սեռը։

Տարիներով վերապահ եւ քննադատի դիրք բռնելէ ետք, Անգլիացի եւ Ամերիկացի գիտնականներ վերջերս փորձեցին իրենց ռուս արուեստակցին գիւտը եւ անձամբ ալ հաստատեցին բացառիկ եղելութիւնը։

Այժմ, ամէն ազգի գիտնականներու կողմէ, Շրէօտէրի դրութեամբ փորձեր կը կատարուին, ճագարէն ետք ուրիշ ընտանի կենդանիներու վրայ եւ, յատկապէս, մարդուս սեռային բջիջներուն վրայ։

Դրութեան միակ անպատեհութիւնը, այդ ալ յարաբերական եւ հաւանաբար ի վերջոյ լուծելի, բեղնաւորումին պարտադրաբար արուեստական ըլլալն է։ Բայց արդէն, ուրիշ կարգի պատճառներով, առենէ մը ի վեր գործադրութեան մէջ է արուեստական սերմնաւորումը՝ անոնց մեղանչելու եկեղեցական եւ ընկերային հաստատեալ բարոյականին դէմ։

Հպարտ եւ լաւատես է գիտութիւնը իր այսօրուան ալ գիւտին մարդկութեան օգտակար հետեւանքներուն համար։ Լաւ ըմբռնուած եւ գործադրուած, ընկերային եւ ընտանեկան յաւելեալ խաղաղութեան մը առաջնորդը կրնայ ըլլալ՝ սեռին ազատ եւ կանխաւ ընտրութեան կարելիութիւնը։ Եթէ ընդհակառակն՝ մարդոց չար ոգին նոր կռուախնձորի մը վերածէ այդ բարի կարելիութիւնը, մեղքը գիտութեան չէ։

Գիտութիւնը՝ մարդկային բնութեան պէս, իր հետ կը բերէ միշտ չարն ու բարին միասին։ Պատճառ չկայ սակայն որ Գիտութիւնը Աստուծմէ նուազ վստահի մարդուս բանականութեան վրայ։

Կ. Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԻՆԷ - ՂԱՆԱ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Կինէի եւ Ղանայի միութեան հարցը մեծ հետաքրքրութիւն առեղծեց քաղաքական շրջանակներուն մօտ։ Փարիզի պաշտօնական շրջանակները վերապահութեամբ լսեցին երկու վարչապետներու՝ Սէքու Թուրէի եւ Ն'Քրումայի յայտարարութիւնները, մինչ Լոնտոնի մէջ անակնկալի եկան։ Այսուհանդերձ անգլիացի դիւանագէտներուն կարծիքով հիմնական կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ այս հարցը՝ Ափրիկէի համար։

Ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն է սակայն, որ տնտեսապէս ոչ փայլուն Ղանան անմիջապէս համաձայնեցաւ տասը միլիոն ոսկի տալ Կինէի, միաժամանակ խոստանալով վարչական եւ մասնագիտական հարկ եղած օժանդակութիւնը՝ նոր պետութեան հզօրացման համար։

Ղանայի վարչապետը՝ Ն'Քրումա կը մտածէ ընդարձակ տարածութեան մը վրայ հիմնել ափրիկեան դաշնակցութիւն մը, Ղանայի, Նիկերիոյ, Կամպիոյ, Սիեռա Լէոնի, Կինէի եւ այլ երկիրներու մասնակցութեամբ։

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներու վերապահութիւնը արդիւնք մը չեղաւ սակայն, որ փարիզեան կարեւոր թերթերը լուրջ մտահոգութեան մը մատնուին։ Խնդրոյ առարկայ կը դառնայ Ն'Քրումայի համակրանքը՝ Անգլիոյ հանդէպ եւ գործակցութիւնը՝ բրիտանական իշխանութեանց հետ։

Տակաւին երկու երկիրներու միութիւնը պաշտօնական բնոյթ չի կրեր, բայց Աքրայի մէջ Սէքու Թուրէ եւ Ն'Քրումա յայտարարութիւն մը ստորագրեցին, ուր կ'ըսուի. — Մեր երկիրներու Ազգ. Ժողովներու վաւերացման սպասելով, կ'որոշենք Ղանայի եւ Կինէի միութեամբ առեղծել Արեւմտեան Ափրիկէի միացեալ նահանգներու կորիզը...։

Յայտարարութեան մէջ կը յիշատակուի նաեւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու կազմութիւնը, որուն օրինակով կ'ուզեն առաջնորդուիլ երկու երկիրները։ Այս յայտարարութիւնը նոր պետութեան մը ծրագիրներուն նախաքայլը չէ՞ արդեօք, գիտել կուտայ տեղական մամուլը, մտածելով թէ Սէքու Թուրէ եւ Ն'Քրումա պիտի փորձեն իրենց իշխանութիւնը տարածել բովանդակ Ափրիկէի վրայ։ Մինչդեռ յիշեալ յայտարարութիւնը կը ճշդէ թէ այս համաձայնագիրը նպատակ չունի փոխելու Կինէի եւ Ղանայի յարաբերութիւնները՝ անգլիական եւ ֆրանսական համարակապետութեանց հետ։

Տարօրինակ է այս յայտարարութիւնը, երբ գիտենք թէ Ֆրանսական Կինէն «ոչ» պատասխանեց հանրաքուէին, բաժնուելով Ֆրանսական համարակապետութենէն....։

Բայց արեւմտեան Ափրիկէի մէջ սկսած այս շարժումէն բան մը հասկնալու համար, անհրաժեշտ է ակնարկ մը նետել դէպի ետ, երբ բրիտանական Քոթ տ'Օրը անկախութիւն ստացաւ և Համարակապետութեան անդամ եղաւ Ղանա անունով։ Անուն մը, որ շատ բան կը նշանակէ արդէն, որովհետեւ «Ղանա» Ափրիկէի հին թագաւորութիւնն էր, որ Է – ԺԷ դարերուն, ամբողջ հազար տարի ընդդիմացաւ դէպի Հարաւ արաբական արշաւանքին եւ դէպի Սեւ Ափրիկէ յառաջացող Իսլամական տիրապետութեան դէմ։

Ն'Քրումա նպատակ մը ունէր անշուշտ, երբ երկու տարի առաջ այդ անունով նոր ազգի մը ծնունդ կուտար Քոթ տ'Օրի մէջ, միացնելով նաեւ նախկին Թոկօն։ Պէտք է ըսել սակայն, որ Տոքթ. Ն'Քրումա իր այս գործին մէջ լայն օժանդակութիւնը վայելեց Անգլիոյ, միաժամանակ մնալով սթերլինի շրջագիծին մէջ (զոն սթերլին)։

Այնուհետեւ Ղանա սկսաւ ի նպաստ իրեն շարժումներ առեղծել դրացի երկիրներու մէջ, մասնաւորապէս Ֆրանսական Թոկոյի մէջ, որ անկասկած պիտի միանայ Ղանայի՝ երբ 1960ին ստանայ իր անկախութիւնը։

Արդ, Ղանա եւ Կինէ միանալով ոչ միայն նոյն դրօշակը պիտի ունենան, այլեւ պիտի ներդաշնակեն իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը, իրենց բանակը, տնտեսական քաղաքականութիւնը եւ պիտի պատրաստեն հասարակաց սահմանադրութիւն մը։ Հետեւաբար, յարաբերութիւնները նոյնքան սերտ պիտի ըլլան, որքան Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ կապերը։

Այս լուրը մեծ խանդավառութիւն առեղծեց Գահիրէի մէջ, ուր Նախագահ Նասր կը մտածէ թէ Ափրիկեան դաշնակցութիւնը կազմուելով կրնայ արդեցրել «դրական չէզոքութիւն»ը։

Հետաքրքրական է նաեւ այն պարագան՝ որ լուրը խանդավառութիւն առեղծեց... Ուաշինկթընի մէջ։

Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ «Կինէ եւ

Ա. ՍԹԻՎԸՆՍԸՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Դուք, Ամերիկացիներդ, գոհ պիտի մնայի՞ք եթէ մենք ալ գայինք ու Մեքսիկայի կամ ձեզի մօտիկ այլ երկրի մը մէջ ռազմական կայաններ հաստատէինք»։

Տըլըսի քաղաքականութիւնը, ըստ Խրուշչեւի, «յետադիմական» քաղաքականութիւն է. «չէք կրնար մեզ մեր երկրէն քշել. այս պայմաններու մէջ ոչ միայն անկարելի է բարեկամութիւն հաստատել, այլ նաեւ անկարելի է լաւ յարաբերութիւններ պահել»։

Խրուշչեւին պատասխանեցի այն ինչ որ ինքը արդէն շատ լաւ գիտէ. ռազմական մեր կայաններուն գոյութեան պատճառը խորհրդային յետ. պատերազմեան մեծ փառասիրութիւններն են։ Յիշեցուցի թէ պատերազմէն վերջ, որուն ընթացքին որպէս դաշնակիցներ կռուեցանք Հիթլէրի դէմ, միամտօրէն կը կարծէինք թէ մեր գործակցութիւնը պիտի շարունակուի. գրեթէ ամբողջովին ապազինուեցանք, առաջարկեցինք հիւլէական գաղտնիքները ամբողջ աշխարհին յայտնել, հեռացանք Փիլիպպեաններէն, մեծ թափով աշխատեցանք շինարար ու դրական գործունէութիւն ունեցող Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւն մը առեղծել։

Բայց մեզ յուսախաբութեան մատնող դէպքերու շարան մը ծայր տուաւ — խորհրդային ճնշում՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ վրայ, համայնավար պետական հարուած՝ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, Գերմանիոյ բաժանում, Պալթիկ Ծովէն մինչեւ Սեւ Ծով՝ Արեւելեան Եւրոպայի սարկացում խորհրդային թաթին տակ, Քորէայի պատերազմ, Եգիպտոսի զէնք ղրկել, եւն.։

Մեր քաղաքականութիւնը ծաւալման կամ յարձակողական քաղաքականութիւն եղած չէր, այլ պարզապէս ձգտած էր պաշտպանելու մեր ապահովութիւնն ու բոլոր ազգերու իրաւունքը՝ ազատօրէն եւ առանց կաշկանդումի ընտրելու համար իրենց բռնելիք ուղին։

Ու եզրակացուցի՝ «Պարոն վարչապետ, մեր երկու երկիրներուն միջեւ պէտք չէ որեւէ անհամաձայնութիւն ըլլայ. երկուքս ալ բաւականաչափ ընդարձակ երկիրներ եւ բնական հարստութիւններ ունինք։ Մեր անհամաձայնութիւնները արտաքին աշխարհէն կուգան։ Կրնայ ըլլալ որ մենք, Ամերիկացիներս սխալներ գործած ըլլանք. բայց վստահ եմ որ իմ բոլոր ազգակիցներս ալ կ'ուզեն մեզ իրարմէ բաժնող անհամաձայնութիւններուն լուծում մը գտնել»։

«Կը հաւատամ այդ իրողութեան» ըսաւ Խրուշչեւ եւ իմ հասցէիս ալ գնահատական արտայայտութիւն մը ունեցաւ. «Ձեր ճառերը կարդացած եմ. ձեր կարգ մը արտայայտութիւնները սխալ են եւ նոյնիսկ յաճախ յարձակողական, բայց ընդհանուր առմամբ կը ձգտին մեր երկիրներուն յարաբերութիւնները բարելաւելու. մեծապէս կը գնահատենք այդ»։

Ապա անկեղծօրէն եւ մտերմաբար հաստատեց, թէ աշխարհը անտեղիտալիօրէն դէպի համայնավարութիւն կ'ընթանայ։

«Պէտք է ըմբռնէք, Պ. Սթիվընսըն, որ այնպիսի շրջանի մը մէջ կ'ապրինք ուր ընկերային սիստեմ մը տեղի տալու վրայ է ուրիշ սիստեմի մը։ Երբ 18րդ դարուն դուք ձեր հանրապետական սիստեմը հաստատեցիք, Անգլիացիները գոհ չմնացին։ Այժմ ալ, ժողովուրդները կ'ուզեն ընկերային նոր սիստեմի մը մէջ ապրիլ և անհրաժեշտ է որ ընդունիք այդ իրողութիւնը եւ համակերպիք անոր։ Այս փոփոխութիւնը տեղի պէտք է ունենայ առանց արտաքին միջամտութեան. եթէ այս սկզբունքը (չմիջամտելու) ընդունուէր, միջազգային փոխ – յարաբերութեանց կլիման մեծապէս կը բարելաւուէր։ Բայց դուք դարձեալ կը շարունակէք ոստիկանի դեր խաղալ Միջին Արեւելքի մէջ»։

Ուրեմն, անգամ մը եւս կրկնեմ, Խ. Միութեան ղեկավարը կը պնդէ որ համայնավար աշխարհէն ներս տեղի ունեցած դէպքերը մեզի չեն վերաբերիր, բայց ոչ – համայնավար աշխարհը պէտք չէ միջամտէ երբ իր «ընկերային նոր սիստեմը» կը շահագործէ կարգ մը երկիրներու ազգայնական զարթօնքն ու ընկերային խմորումները եւ կ'ուզէ զանոնք տարածել երկիրէ երկիր։

Գուցէ սխալ հասկցայ իր ըսել ուզածը. կը մաղթեմ որ այդպէս ըլլայ, որովհետեւ հարցին այս ձեւի մերձեցումը շատ քիչ յոյս կը ներշնչէ լաւագոյն փոխ-յարաբերութեանց եւ յարաճուն փոխադարձ վստահութեան համար, որոնք անհրաժեշտ են խաղաղութեան պահպանման, ապահովութեան զգացումին ու ապագային յաջողութեան համար։

Միւս կողմէ, բաները արդէն սխալ են։ Արեւելեան Եւրոպայի փոքր երկիրներուն ժողովուրդները համայնավարութիւնը կամովին չընտրեցին. Կարմիր Բանակին կողմէ պարտադրուեցաւ իրենց։ Չեխերը չէին ուզեր այդ վարչաձեւին տակ ապրիլ։ 1948ին կազմակերպուած համայնավար պետական հարուածի մը զոհն են, եւ այդ հակառակութեան ու վախի մթնոլորտը որոշապէս զգալի է այնտեղ՝ նոյնիսկ այժմ, տասը տարի վերջ։

(4 Շար.)

ՄՈՆԹԿԸՄԸՐԻԻ ՆՄԱՆԱԿԸ

Բ. Աշխարհամարտին ընթացքին, զօրավար Մոնթկոմըրի (այժմ՝ Լորտ Մոնթկոմըրի), նմանակ մը ունէր: Այս վերջինին դերը հետեւեալն էր. Գերմանացիներուն հաւատացնել, որ Ֆրանսայի վրայ ցամաքահանումը հարաւէն պիտի կատարուի եւ ոչ թէ Մանշի վրայով՝ Նորմանտիէն: Անգլիական Գաղտնի Սպասարկութիւնը հաշիւ բրած էր, որ եթէ ցամաքահանումէն անմիջապէս առաջ զօրավար Մոնթկոմըրի հիւսիսային Ափրիկէի մէջ տեսնուի, Գերմանացիները պիտի խաբուին եւ իրենց բանակներուն մէկ կարեւոր մասը Ֆրանսայի հարաւային կողմը փոխադրեն, այս ձեւով Նորմանտիոյ իրենց բանակները տկարացնելով:

Պատերազմէն վերջը երեւան եկաւ, որ այս խորամանկութիւնը յաջողութեամբ պսակուած էր. արդարեւ, ծանր հրասայլերու ամբողջ գունդ մը Ֆրանսայի հիւ–

Ղանա կը մնան մէկ հանրապետութիւն կազմելու համար եւ կը հրաւիրեն արեւմտեան Ափրիկէի միւս երկիրները՝ որ իրենց միանան»: Ընդհանուր առմամբ ամերիկեան մամուլը կը յիշէ Միացեալ Նահանգներու հակա–աշխարհակալական զգացումները, անակնկալ այս լուրին առջեւ իր գոհունակութիւնը չծածկելով:

Անկախ այս բոլորէն, կը կարծուի թէ երկու երկիրներու միութիւնը մեծ դժուարութիւններու պիտի բախի: Ինչպէս Ղանա, նոյնպէս Կինէ կազմուած է ցեղախումբերէ, որոնք ոչ մէկ կապ ունին իրարու հետ: Վերջերս տակաւին անջատողական շարժում մը սկսած էր Ֆութա–Ճալոնի լեռներուն մէջ, ուր քանի մը ցեղախումբեր կ'ուզէին Սենեկալի միանալ՝ Ֆրանսական հասարակապետութեան մաս կազմելու նպատակով: Միւս կողմէ, եթէ Կինէ դրացի է Լիպերիոյ,— որ հաւանաբար մաս կազմէ նոր միութեան,— պէտք չէ մոռնալ սակայն, որ ան բաժնուած է Ղանայէն՝ Ֆրանսական Քոթ տ'Իվուարով:

Ի՞նչ պիտի ընէ Կինէ: Հարցումը կը տրուի գրեթէ բոլոր շրջանակներուն մէջ: Ամբողջութեամբ պիտի միանա՞յ Ղանայի, որուն հետ յարաբերութեան ճամբայ չունի բացի ծովէն: Անգլիական Հասարակապետութեա՞ն մաս պիտի կազմէ, ստերլինի շրջագիծին մէջ մտնելու համար, թէ Ղանան ալ պիտի բաժնէ անկէ, միասնաբար Ֆրանքեւափրիկեան Հասարակապետութեան մէջ մտնելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, երկու երկիրներու միութեան ծրագիրը միջազգային հետաքրքրական բանակցութիւններու դուռ պիտի բանայ ·խօսակցութիւններ՝ որոնց պիտի մասնակցին անկասկած Լոնտոն եւ Փարիզ:

Թ. Ա. Թ.

ոխէն հարաւը փոխադրուելու հրահանգ ստացած էր այն վայրկեանին, երբ Գերմանական սպայակոյտը լուր առած էր թէ Մոնթկոմըրի Հիւսիսային Ափրիկէ կը գտնուի:

Իրականութեան մէջ, սակայն, զօրավար Անգլիայէն չարժած չէր: Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ ինքզինքը ցուցադրող անձը պարզապէս Մոնթկոմըրիի շատ նմանող ... դերասան մըն էր:

Գլիֆթըն Ճէյմս երկրորդական դերեր խաղացող դերասան մըն էր պատերազմէն առաջ: Երբ, Միջերկրականի դաշնակից զօրքերուն ընդհանուր հրամանատարին հետ ունեցած իր զարմանալի նմանութիւնը յայտնուեցաւ անգլիական զինուորական գաղտնի սպասարկութեան, Գլիֆթըն Ճէյմսի պարտականութիւն տրուեցաւ ուսումնասիրել Մոնթկոմըրիի շարժուձեւերը, ձայնը, նայուածքը, վարուելակերպը: Այս Ճէյմսի հագցուցին զօրավարի համազգեստ եւ ամբողջ չորս ամիս այս երկրորդական դերասանը իր կեանքին մեծագոյն դերը խաղաց զինուորական կայաններու մէջ քննական այցելութիւններ կատարելով: Անգլիական գաղտնի սպասարկութիւնը ձեռքի տակէ «գաղտնի» լուրեր կը տարածէր՝ «զօրավար Մոնթկոմըրիի» այցելելիք շրջաններուն անուններուն շուրջ: Անգամ մը, նոյնիսկ, Ճիպրալթարի մէջ «Մոնթկոմըրի» տեսակցութիւն մըն ալ ունեցաւ «Սպանացի» երկու պարոններու հետ, որոնք իրականութեան մէջ գերման լրտեսներ էին: «Մոնթկոմըրի», խօսակցութեան ընթացքին յայտնեց «պատահաբար», որ շուտով Հիւսիսային Ափրիկէ պիտի մեկնի: Գերմանացիները դերասանին նմանութենէն խաբուեցան եւ ինչպէս վերը ըսինք, խաղի եկան:

Այս բոլորը վստահաբար ոչ ոք պիտի չիմանար, որովհետեւ դերասան Ճէյմս, Մոնթկոմըրիի դերը խաղալը յանձն առած ժամանակ, թուղթ մը ստորագրած էր, որուն մէջ կը խոստանար մինչեւ մահ լուռ մնալ այս մասին: Հակառակ պարագային, Զինուորական Ատեանի առջեւ պիտի դատուէր ու բանտարկութեան դատապարտուէր:

Դերասանը կը խորհէր իր գաղտնիքը իրեն հետ գերեզման տանիլ, բայց զօրավար Այզընհաուըրի նաւային կցորդը, ընդապետ Հարրի Պուչըր, որ այս բոլորէն տեղեակ էր, պատերազմէն վերջ գիրք մը հրատարակեց. «Երեք տարի Այզընհաուըրի հետ». այդ գիրքին մէջ Պուչըր կը յիշէր դերասանՃէյմսի խաղացած դերը:

Ասոր վրայ, Ճէյմս դիմում կատարեց զինուորական իշխանութիւններուն եւ խնդրեց որ զինքը արձակեն իր խոստումէն, քանի որ գաղտնիքը այլեւս մէջտեղ ելած էր: Արտօնութիւն ստացաւ եւ գիրք մըն ալ գրեց այս մասին:

Այժմ, որ Մոնթկոմըրիի պատերազմական յուշերը հանրութեան սեփականութիւնը դարձած են, չար լեզուները կ'ը–

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հալքերի Դաշնակցութեան կողմէ կազմակերպուած ախոյենական մրցումներուն Շիշլիի հայկական խումբի մարզիկները շահած են հինգ առաջնութիւն եւ ախոյեան հռչակուած՝ 25 կէտերով: Արդիւնքները՝ Աքաղաղ ծանրութին՝ Նուպար Երլտըզեան (երկու հարիւր քլկ.), Փետուր՝ Միսաք Քափեան (215 քլկ.), Թեթեւ՝ Նշան Նշանեան (235 քլկ.), Միջին ծանր. Պերճ Օքութեան (262 քլկ.), Ծանր՝ Պետրոս Փափազեան (265 քլկ.):

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադրութեան քառասնամեակը՝ նախագահութեամբ Թեմակալ Առաջնորդ Սահակ Եպսկ.ի եւ հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. վարչութեան: Ներկայացուցիչներ ղրկած են հելլէն մարզական միութիւնները: Հանդէսը բացուած է Հ.Մ.Ը.Մ.ը խորհրդանշող կենդանի պատկերով մը, որմէ ետք Պատրիկ Սարգիսեան բացման խօսքով ամփոփ պատմականը բրած է մարզական այս մեծ կազմակերպութեան, որուն հիմնադրութեան մանրամասնութիւնները պարունակող յուշարէն գրութիւն մը կարդացած է Վարուժան Սարաֆեան (հելլէն հիւրերուն համար): Գործադրուած է գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը, որմէ ետք գնահատանքի մետալներ տրուած են վեթերան մարզիկներու եւ յիշատակի մետալներ հելլէն մարզական միութեանց ներկայացուցիչներուն: Ուղերձ մը կարդացած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատուաւոր նախագահ Գ. Ցարէթեան:

սեն թէ նախկին զօրավարը որեւէ մէկ առնէ աւելի պէտք ունի իր նմանակին օգնութեան: Արդարեւ, իր յուշերուն մէջ Մոնթկոմըրի շատ խիստ կերպով կ'արտայայտուի դաշնակից զինուորական պետերուն մասին: Բազմաթիւ զօրավարներ եւ գնդապետներ խիստ քննադատութեան ենթարկուած են իր գրչին տակ: Մոնթկոմըրիի բարեկամները կ'ուզեն որ դերասան Ճէյմս դարձեալ գործի կանչուի: Մանաւանդ որ նոյնիսկ պատերազմէն վերջ, 1946ին, Ճէյմս անգամ մը եւս խաղացած է Մոնթկոմըրիի դերը, հետեւեալ պայմաններուն մէջ:

Ամիսներ առաջ որոշուած էր, որ Մոնթկոմըրի ներկայ պիտի ըլլայ պատանեկան հանդէսի մը. բայց վերջին պահուն արգելք մը ելաւ, ու չկրցաւ երթալ: Պատերազմական նախարարութիւնը անգամ մը եւս դիմեց Ճէյմսի, որ դարձեալ որպէս Մոնթկոմըրի ծպտուի:

Հանդէսը յաջողութեամբ աւարտեցաւ. ներկաները խելայեղ ծափահարեցին «հերոս»ը. ներկաներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ Քէնթի դքսուհին, որ բոլորին նման նմանութենէն խաբուելով, կը ծափահարէր ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՎԻԷՆ, 24 Նոյեմբեր (Յառաջ).— Գաղութիս Ֆրանսահպատակ Հայերն ալ մասնակցեցան երեսփոխանական ընտրութեանց: Այս անգամ ընդ առաջ երթալով իր հայ բարեկամներու թելադրութեան, թեկնածու կը ներկայանար նախկին երեսփոխան Լիւսիէն Հիւսէլ, ընկերվարական, որուն ծառայութիւնները գաղութիս Հայերուն՝ չեն մոռցուած բնաւ:

Աշխատանքի իրաւունքէ զրկուած բազմաթիւ գաղթական Հայեր իր ջանքերուն շնորհիւ փրկուած էին անել կացութենէ մը:

Մեր հայրենակիցները կիրակի օր իրենց քուէն տուին Պ. Հիւսէլի, որ ստացաւ 9289 ձայն եւ համեմատականի մնաց անկախներու թեկնածուին հետ:

Կը յուսանք որ երկրորդ քուէարկութեան պիտի յաջողի ընտրուիլ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԽՄԲԱՎԱՐ ՄԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Գրիգոր Գրիգորով պատանեկան տարիքին մեծ եռանդով մասնակցած է դպրոցի երգչախումբին եւ 1940 – 41 տարիներուն՝ տակաւին դպրոցական աշակերտ Թրոկովիցէի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով ղեկավարած է դպրոցի երգչախումբը: Յաջորդ տարիներուն, Սոֆիա փոխադրուելով, իր ուսումը շարունակած է դեղագործական համալսարանին մէջ միաժամանակ մասնակցելով մայրաքաղաքի Օփերայի երգչախումբին:

1944էն ետք ան միաժամանակ ղեկավարած է «Երեւան» միութեան երգչախումբը, կին դեղագործներու երգչախումբը եւ աշխատաւորական հիւանդանոցի երգչախումբը:

1948ին Գրիգոր Գրիգորով մտած է աշխատանքային յարկի գլխաւոր վարչութեան երգի եւ պարի խումբին մէջ իբր պարզ անդամ, յետոյ դարձած է փոխ խմբավար, իսկ 1949ին՝ ստանձնած է խմբավարի պաշտօնը. իր ղեկավարութեան տակ երգչախումբը ձեռք ձգած է փայլուն յաջողութիւններ: Երգչախումբի յայտագրին մէջ պուլկարական, ռուսական եւ այլ երգերու կարգին՝ տեղ կը գրաւեն նաեւ հայկական ժողովրդական երգեր: Միջազգային փառատօներու մէջ այս խումբը արժանացած է բազմաթիւ մրցանակներու, իսկ խմբավարը՝ շքանշանի եւ գնահատանքի:

«Ն. Կ.»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (304)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԲ.

ԳՈՒՇԱԿՈՂԸ

Այդ միջոցին մօտեցաւ մեզ Մուրատի միւս ընկերը, որը գնացել էր հեռաւոր դէզերից ձիաների համար խոտ բերելու: Ես խնդրեցի Մուրատից, որ ծանօթացնէ իր ընկերի հետ:

— Դուք, կարծեմ, ծանօթ էք,— ասաց նա խորհրդաւոր ձայնով:— Դուք մի անգամ տեսել էք նրան արաբական մենամարտում ... Յիշո՞ւմ էք:

— Յիշում եմ:— Եւ ձեզ... աւելացրի ես:

— Այո, եւ ինձ ... խոստովանեցաւ նա:

— Ես եւ նա միասին էինք ... —

— Նրան կոչում են Ջալլադ, այդպէս չէ՞:

— Այդպէս է:

Այժմ մեր մէջ ոչինչ տարակուսանք չը մնաց. մենք ճանաչում էինք միմեանց. մենք հին ընկերներ եւ բարեկամներ էինք:

Տղաւարից լսելի եղաւ Ասլանի ձայնը, որ պատուիրեց ձիաները պատրաստել: Առաւօտը դեռ նոր էր բացւում, երբ ճանապարհ ընկանք: Ալեւոր «գուշակողը» տուեց մեզ իր օրհնութիւնը եւ բարեմաղթեց «յաջողութիւն»: Այդ բարեմաղթութիւնը լսում էի ամէն անգամ, երբ բաժանւում էինք մեր բարեկամներից: Շէյխի բանակում դեռ քնած էին– ոչինչ շարժում չէր երեւում: Միայն անքուն գիշերապահները հեռուից ձայն էին տալիս միմեանց:

ԻԳ.

ՈՍՏԱՆ

— Այսուհետեւ երկիւղալի տեղերով պէտք է անցնենք,— զգուշացրեց Մուրատը, խորհուրդ տալով, որ մեր զէնքերը պատրաստ պահենք:

Նա առաջ ընկաւ, իսկ նրա ընկերը, Ջալլադը, գալիս էր մեր ետեւից: Ես ու Ասլանը պատսպարուած էինք երկուսի մէջտեղում: Լսելով Մուրատի խօսքերը, ես իսկոյն յիշեցի նապաստակին. չէ՞, որ պէտք է մի բան պատահի, մտածում էի ես, եւ անպատճառ վատ բան:

Ճանապարհը սարսափելի էր: Անցնում էինք Արտօսի ոլորտապտոյտ ձորերով, նեղ փապարներով եւ մթին կիրճերով: Մարդ կարող էր բոլորովին կորչել, անհետանալ այդ խորին անդունդների մէջ: Բայց մեր առաջնորդին այնքան ծանօթ էին բոլոր անցքերը, բոլոր շաւիղները, որքան ծանօթ էին նրան իր ձեռքի հինգ մատները: Արտօսը եւ Կապուտ–կողը, իրանց ոլոր–մոլոր շղթաներով հիւսուելով միմեանց հետ, կազմում են Ռշտունեաց գաւառի լեռնային ցանցը: Այդ հսկայական ցանցը մի մեծ ծուղակ է, որ, կարծես, այդ քմահաճ լեռները պատրաստել են մարդիկ որսալու համար: Մենք խարխափում էինք այդ ծուղակի մէջ:

Երբեմն հանդիպում էին մթին անտառներ: Երբեմն հանդիպում էին ուղեւորներ, խումբեր, որ գնում էին մերձակայ արօտատեղիները, իրանց անասունների մօտ: Նայելով այդ անտառներին, նայելով այդ մարդիկներին, ինձ թւում էր, որ այդ վայրենի, լեռնային երկրում ամէն ինչ նոյնպէս խոշոր էր, նոյնպէս խիստ էր, որպէս շրջակայ բնութիւնը: Վաղեմի դիւցազունների փոխարէն՝ ապրում էր մի խոշոր ժողովուրդ: Վաղեմի հսկայ անտառների փոխարէն՝ ամեհի ծառաստանիկ: Բայց անցեալ փառքն ու մեծութիւնը մաշել, տրորել էր ժամանակը... Միայն իր վեհութեան մէջ մնացել էր անխորտակելի Արտօսը:

Անհամբերութիւնը խեղդում էր ինձ, մտածում էի, ե՞րբ պէտք է դուրս գանք այդ մթին վիհերից ու վիրապներից: Գոնէ լոյս լինէր: Հորիզոնը ամէն կողմից փակուած էր բարձր լեռներով: Հեռուն չէր երեւում: Նայում էի դէպի երկինք, ձիւնագոյն ամպերը լողում էին օդի մէջ: Նրանց մի կողմը ոսկու գոյն էր ստացել: Երեւի, արեւը ծագել էր: Բայց մեր գտնուած ձորերի մէջ դեռ տիրում էր գիշերային խաւարը: Բոլորովին պայծառ օրերում անգամ՝ այդ ձորերի մէջ լոյսը պակաս է լինում: Իսկ այն գիշեր անձրեւ էր եկել եւ վաղորդեան մառախուղը լցրել էր ձորերը:

Զարագուշակ նապաստակի հանդիպումը այս անգամ եւս մնաց առանց որ եւ իցէ չար հետեւանքի: Մենք անցանք բոլոր վտանգաւոր տեղերը առանց փորձանքի, միայն սաստիկ ջարդուած, սաստիկ յոգնած: Բայց իմ յոգնածութիւնը բոլորովին փարատուեցաւ, երբ բարձրացանք մի սարաւանդի վրայ, երբ կրկին մեր առջեւ բացուեցաւ կապուտակ ծովը եւ երբ Ասլանը, ձեռքը մեկնելով դէպի մի հին քաղաքի աւերակները, ասաց.

— Ահա Ոստանը:

Ոստան, այդ անունը ծանօթ էր ինձ երեխայութիւնից: Գրքերի մէջ նրա մասին ոչինչ չէի կարդացել:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

պիտի խորհրդակցի Պերլինի քաղաքապետ Պրանտի հետ եւ պիտի խօսի ընտրական միթինկի մը մէջ ։

× Անգլիոյ Վարչապետը Մաքմիլըն նամակ մը գրեց Խրուշչեւի, յայտնելով թէ երեք Արեւմտեանները վճռած են մնալ Արեւմտեան Պերլինի մէջ՝ առանց ճանչնալու Արեւել. Գերմանիոյ համայնավար վարչակարգը ։ Այս լուրը յայտարարուեցաւ Անգլիական խորհրդարանին մէջ՝ Արտաքին փոխ նախարար Օրմսպի–Կորի կողմէ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՏԱՆԻ նախկին վարչապետ Խալիլ խոստովանեցաւ վերջապէս թէ ինք մասնակցած էր Պետական հարուածի պատրաստութեան․— «Մաւեչալ Ապուտի պատրաստած պետական հարուածէն լուր ունէի» ըսաւ ան, աւելցնելով թէ «կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ ան եւ մաւեչալը փրկեց Սուտանը՝ որ կրնար իյնալ օտարներու տիրապետութեան տակ» ։ Այս ծրագրին մշակումը սկսած է երեք ամիս առաջ ։

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ քաղաքացիական պատերազմը սկսած է լուրջ բնոյթ ստանալ․ ըմբոստները կը պաշարեն Սանթիակօ քաղաքը՝ մեկուսացնելով զայն երկրին միւս շրջաններէն, յայտարարեց ապստամբներու ձայնասփիւռը, աւելցնելով թէ Սանթիակօ տանող բոլոր ճամբաները կը գտնուին իրենց հսկողութեան ներքեւ ։

ՍՊԱՆԻՈՅ ընկերվարականներու շրջանակին մէջ կատարուող ձերբակալութիւններու դէմ բողոքի ցոյցեր եղան Պրիւսէլի մէջ, ուր հինգ հարիւր ուսանողներ սպանական դեսպանատան առջեւ հաւաքուելով պոռացին ․— «Վերջ տուէք ձերբակալութիւններուն եւ յարգեցէք մարդկային իրաւունքները» ։ Ոստիկանութիւնը ցրուած է ուսանողները, որոնք ցրուած էն Ֆրանքոյի դէմ բացագանչութիւններ արձակելով ։ Անգլիոյ մէջ Աշխատաւորականները բանաձեւ մը քուէարկեցին՝ դատապարտելով Սպանիոյ մէջ կատարուող ձերբակալութիւնները ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Ազգ. Ժողովը քուէարկեց 1959ի պիւտճէն, որուն յիսուն առ հարիւրը պիտի յատկացուի զինուորական ծախքերու ։ Միւս կողմէ Ցունիսի մէջ ձերբակալուած քանի մը Եուկոսլաւներ, որոնք Խ. Միութեան համակիրներ էին, ազատ արձակուեցան ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախկին նախագահ Փերոն Ֆրանսական մամուլի գործակալութեան ներկայացուցիչին յայտարարեց թէ իր երկիրը ընտրութիւն մը պէտք է ընէ քաղաքացիական պատերազմի եւ խաղաղութեան միջեւ․ «խաղաղութիւնը վերահաստատելու կարող զօրաւոր կառավարութիւն մը միայն կրնայ կարգը պահել Արժանթինի մէջ», ըսաւ ան, աւելցնելով ․— « Ամէն պարագայի մէջ պիտի վերադառնամ իր երկիրս՝ խմաստութեան կամ բռնութեան ճամբով ։ »

ԹՈՒՐՔ հրամանատար Սամէտ Քուչճու Զինուորական Ատեանի կողմէ երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ եւ բանակէն արտաքսուեցաւ՝ յեղափոխական շարժումներ սանձելու ամբաստանութեամբ ։ Ութ այլ զինուորականներ որ ձերբակալուած էին նոյն ամբաստանութեամբ, ազատ արձակուեցան ։

ԽԱՐԹՈՒՄԻ կառավարութիւնը որոշեց հրապարակէն վերցնել մառեչալ Քիչեների եւ Զօր. Կորտոնի արձանները եւ դնել թանգարանի մը մէջ ։ Զօր. Կորտոն Սուտանի նախկին կառավարիչն էր որ 1885ին կռիւներու ընթացքին սպաննուեցաւ․ մառեչալ Քիչըներ անգլեւեգիպտական ուժերու հրամանատարն էր 1898ի կռիւներու ընթացքին ։

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքական շրջանակներուն մէջ մտահոգութիւն մը կայ Սկովտիոյ մէկ կղզիին շուրջ, որ ծախու ելած է․ Աշխատաւորական երեսփոխան մը հարց տուաւ թէ ի՞նչ պիտի ընեն, եթէ այս կղզին գնուի ․․․ խորհրդային բանակին կողմէ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ա. Սէմէրճեան եւ զաւակը Արամ կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆի (Թէպլիս) մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ հօր՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԱՀՏԻԱՐԵԱՆի եւ համայն Սէմէրճեան ու Պահտիարեան ընտանիքներու ննջեցեալներուն յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները ։

Այս առթիւ Տիկին Ա. Սէմէրճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ «Հայ–Բոյժ»ին ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ․— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարդան ենթակոմիտէն իր կազմութեան 30րդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ այս կիրակի Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին ։

Շրջանի հետեւեալ մահացած ընկերներու յիշատակին․—

Բ. Գումրուեանի, Յ. եւ Վ. Ճիհանեանններու, Օ. Աւետիսեանի, Վ. Թորիկեանի, Մ. Ճիհանշահեանի, Յ. Մէրտինեանի, Գ. Մովսէսեանի, եւ՝

Գէորգ Կառվարենցի ։

Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբերին, կիրակի Լիւթէսիայի մեծ սրահին մէջ, սրահին նուագախումբով ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խոսրով եպիսկ. Պեհրիկեանի յիշատակին ։ Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր բոլոր հայրենակիցները ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առթիւ ։

—o—

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առիթով, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Թեմիս նախկին Առաջնորդ Երջանկայիշատակ Տէր Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի հոգւոյն եւ եկեղեց. կնքամօր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի, ինչպէս նաեւ համայն Թաղիս եւ շրջակայից բոլոր նուիրատուներու, հանգուցելոց հոգւոյն ։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Կոմիտասեան եղանակով Թաղիս դպրաց դասու անդամներու կողմէ ընկերակցութեամբ երգեհոնի ։ Ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի ։

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ
ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ

Կ'երգէ․—

1) Ուրին, 2) Սասունա սար, 3) Արեւելեան պար (նուագ), 4) Զայն տուր ո՛վ ծովակ), 5) Պար թիւ 6)Նուագ Տէր Գոնեակէն), 6) Զմեռն անցաւ, 7) Մանուշակը, 8) Օրօր, 9)Պեթուր աղջիկ, , 10) Խաղիկ ան լա մաժէօռ (նուագ), 11) Արդեօք գիտե՞ս դու, 12) Պար թիւ 1 (Նուագ Տէր–Գոնեակէն), 12) Բարի լուսի եւ էյ ջան, 14) Սարի եղնիկ (ընկերակցութեամբ նուագախումբի, ղեկավարութիւն ԱԻ. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ

Տեւողութիւն 44 վայրկեան, գինն է 2800 ֆրանք, երգարանով միասին ։

Դիմել՝ Օր. Շաքէ Պէնկեանի ։

29, Rue Pourtour, Meudon (S. et O.)

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը ։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԿԱՐՊԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին․— Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Օր. Շաքէ Պէնկեան, Շաքէ Յովհաննէսեան, եւ Պ. Զօհրապ Մուրատեան ։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 7ին ։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաթր Պիւիսօն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը ։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ը Յունուար ութին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Անհրաժեշտ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Ալֆոր Մեզոր – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ընկեր Այտապիրեանի բնակարանը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օր, ժամը 3.30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ ։ Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար ։ Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ ։ Նիւթ՝ 28 Դեկտեմբեր 1958ի պարահանդէսը ։ Բոլորին եւ մասնաւորաբար յանձնախումբին ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

—o—

Հանդիսաւոր Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ 5րդ տարելիցին առթիւ ։ Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ եպիս. Մանուկեան ։

Նաեւ այս առթիւ Վալանսի ամբարձման ընդհ. զոհերուն եւ գաղութիս Ազգային եւ եկեղեցւոյ զոհարերուող բոլոր ննջեցելոց, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր քանին, Սալոն Սիվլանտիի մէջ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI 29 NOVEMBRE 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8356 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4157

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Վերջին թղթարերով ստացուած պոլսական թերթերը միահամուռ ահազանգ կը հնչեցնեն :

Բոլորն ալ իրենց առաջին էջին վրայ խոշոր սիւնակներով մեծատառ խորագիրներով կը յայտնեն թէ ամենօրեայ ապրուստի համար անհրաժեշտ նիւթերու վրայ անհաւատալի յաւելումներ կատարուած են :

Ու կը հաւկցնեն թէ գնա «ծայրն ենք ծրարոց»: Ուրիշ տարիներու գիներն ալ շուտով պիտի բարձրանան :

Ամէնէն առաջ յաւելում կրած են մենաշնորհի ենթակայ նիւթերը, — ծխախոտ, թէյ, աղ, ոգելից ըմպելի :

1950էն՝ այսինքն դեմոկրատ կուսակցութեան իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր վեցերորդ յաւելումն է որ կը կակատարուի ասոնց վրայ :

Պիտի բարձրանան նոյնպէս հացին, ցորենին, շաքարին, երկաթի, թղթատարի եւ երթեւեկի գիները :

Մեծ իրարանցում առաջ եկած է Պոլսոյ հրապարակին վրայ՝ նոր գիներու ծանուցումէն անմիջապէս վերջ: Ժողովուրդը սարսափահար խուժած է նպարեղէնի խանութները՝ յուսալով գնումներ կատարել նախկին գիներով: Սակայն խանութպանները, որոնք արդէն երկար ատենէ ի վեր ապրանք չէին կրնար ճարել, փակած են իրենց վաճառատուները :

Մենաշնորհի նիւթերու յաւելումը պատճառ դարձած է, որ բարձրանան նաեւ պտուղէն սկսեալ մինչեւ ձուկ ամէն տեսակ սննդեղէնի գները :

Այս յաւելումներէն ազդուած են նաեւ ճաշարաններն ու սրճարանները, որոնք բարձրացուցած են իրենց սակերը : Գրեթէ կրկնապատկուած են ամէն կարգի քաղցրեղէններու գները, — Հէլվայէն մինչեւ մուհալլէպի ...

Ռուսիկան մը Անատոլուհիսարի բարձունքէն վար նետուելով անձնասպան եղեր է «ապրելու իրաւունք չունինք այլեւս» ըսելով :

Գաւառի մէջ ալ ժողովուրդը իրար անցեր է: Տիարպէքիրի մէջ սկսեր են հացով սիկարէթ ծախել: Սեբաստիոյ մէջ մարդիկ երդուընցեր են օղի չխմել՝ մինչեւ որ գիները չզեղչուին...

Ոսկիին գինը սկսեր է բարձրանալ :

Մենաշնորհի տնօրէնը բացատրեր է, որ ներածումի վարչաձեւին մէջ կատարուած փոփոխութիւններէն առաջ եկած է գիներու բարձրացումը :

Անցեալ Օգոստոսին Թրքական դրամը արժեզրկուած էր արդէն: Եւրոպայէն եւ Ամերիկայէն փոխ առնուած դրամները բաւական չեղան փրկելու կացութիւնը, որ օրէ օր վատթարացաւ: Ու այսօր Թուրքիա սնանկութեան դուռը հասած է:

Հալքեան երեսփոխանները լաւ առիթ մը գտած են հիմա՝ յարձակելու համար վարչապետ Մէնտէրէսի վրայ եւ խաիւ քննադատելու դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որ 1950ին իշխանութեան գլուխ եկած էր «երկիրը դրախտի վերածելու» խոստումներով :

Բայց Հալքէն, ընդդիմադիր «Միլլէթ» կուսակցութիւնն ալ հաշիւ կը պահանջէ վարչապետէն եւ մենաշնորհի նախարարէն :

Ծանր կացութեան մը առջեւ կը գտնուի կառավարութիւնը :

Մէնտէրէս յանուն շինարարութեան ամէն կողմ գործարաններ կառուցանելով եւ հողեշահ ճամբեր արտասանելով՝ դէպի կործանում առաջնորդեց երկիրը :

Պարտքերու տակ խեղդուած ու փարկաբեկ՝ մութ ապագայի մը տխուր հեռանկարը ցցուած է այսօր Թուրքիոյ առջեւ:

Մինչ նոր հարուստները — մեծ մասը գաւառացի — Պոլսոյ չքեղ պանդոկներուն մէջ զեխ ու շուայտ կեանք մը կը վարեն, միջակ դասակարգն ու գիւղացիները սեւ թշուառութեան մէջ կը տուայտին երկրին մէկ ծայրէն միւսը :

Ո՛չ հայկական «լքեալ» կալուածներն ու անհաշուելի հարստութիւնները կրցան սնանկութենէ փրկել հանրապետական Թուրքիան, ո՛չ ալ «վարլըք վէրկիսի»ն :

Ո՞ւր պիտի յանգին այս ընթացքով :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՐԼԻՆ՝ ԱԶԱՏ ՔԱՂԱՔ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄՈՍԿՈՒԱ

ԴԺՈՒԱՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ՏԱՆՑԻ՞Կ ՄԸ

Պերլինէն Մոսկուա վերադառնալով՝ խորհրդային Արտաքին նախարար Կրոմիքօ Կրեմլին հրաւիրեց ֆրանսացի, անգլիացի, ամերիկացի եւ գերմանացի դեսպանները՝ անոնց յանձնելով 24 էջերէ բաղկացած յուշագիր մը : Խ. Միութիւնը կը խոստանէ իր առաջարկները այս յուշագրին մէջ՝ որ ուղղուած է բոլոր կառավարութիւններուն: Գլխաւոր կէտերը հետեւեալներն են .—

Մոսկուա կ'առաջարկէ ազատ քաղաք հռչակել Արեւմտեան Պերլինը եւ ապազինել զայն :

Խորհրդային կառավարութիւնը արգելք չի հանդիսանար՝ որ ՄԱԿն ալ մասնակցի այս աշխատանքներուն :

Խ. Միութիւնը կը փափաքի որ Պերլինի մասին պաշտօնական բանակցութիւններ սկսին՝ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ, երբ երեք երկիրները որոշեն վերջ տալ Գերմանիան գրաւման՝ տակ պահելու դրութեան :

Մոսկուա կը խոստանայ մինչեւ վեց ամիս փոփոխութիւն չմտցնել Պերլինի ներկայ գոյավիճակին մէջ, սպասելով որ Արեւմտեանները համաձայնին, բայց մինչ այդ եթէ կարգադրութիւն մը չըլլայ՝ ռուսական գօտիին իշխանութիւնը պիտի յանձնէ Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան :

Յուշագիրը յանձնելէ ետք՝ Խրուշչեւ ժամուկի ասուլիս մը տուաւ Կրեմլինի մէջ՝ արեւմտեան լրագրողներու համար, յայտարարելով որ եթէ Միացեալ Նահանգները «մերժեն մեր առաջարկը՝ պատճառ մը չունինք որ չգործադրենք մեր ծրագիրը, գործնական գետնի վրայ դնելով մեր առաջարկները: Ուրիշ լուծում չունինք »:

Անշուշտ Խրուշչեւ կ'ակնարկէ Պերլինը ազատ քաղաք դարձնելու իրենց առաջարկին :

Կրեմլինի մէջ տրուած մամուլի ասուլիսը ոչմէկ բան կ'աւելցնէ դեսպաններուն տրուած յուշագրին վրայ: Խրուշչեւ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ վեց ամսուան պայմանաժամ կուտայ Արեւմուտքին՝ հարցը լուծելու համար, աւելցնելով որ եթէ երկու Գերմանիաները համաձայնութիւն մը կնքեն՝ «գերման ժողովուրդը պիտի միանայ եւ Պերլին պիտի դառնայ միացեալ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը» :

Անշուշտ Արեւմուտքը չի կրնար պարզ մերժումով մը պատասխանել խորհրդային այս առաջարկին: Միւս կողմէ, Պերլինի մէջ կը յայտարարեն թէ Ֆորմոզայի տագնապին առիթով խօսուեցաւ Մինիխի մասին. այսօր շատ կը խօսուի Տանցիկի մասին՝ Մոսկուայի առաջարկէն ետք .—

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՃԻՇԴ ԸԼԼԱԼՈՒ Է

Յուղարկաւորութիւն կայ :

« Ի վերին Երուսաղէմ»ը երգուած է : Քահանան իր վերջին «Հայր Մեր»ը արտասանած է եւ հիմա դուրս կը հանեն դագաղը, որուն կը հետեւին սգաւորները, յամրաքայլ :

Մինչեւ դագաղը սանդուխներէն վար իջեցնեն, ատեն կ'առնէ: Ժամէ մը ի վեր կզպուած բերանները պիտի պայթին, եթէ չբացուին, գաւիթը: Ու կը բացուին:

— Մեր քահանան ալ, շիտակը ըսելով, շատ աղուոր դամբանական մը խօսեցաւ: Հաւնեցայ ··· Ասանկ դամբանականներ լսես նէ մեռնիլդ կուգայ ···

— Դուն մեր Թադիկ վարդապետին դամբանականները լսա՞ծ էիր···

— Թադիկ վարդապե՞տ ըսիր··· Մենք, անոր, գիւղը, Թացիկ վարդապետ կ'ըսէինք··· Պարապ մարդուն մէկն էր··· Քարոզներուն մէջ, ի՜նչ անվայել բառեր կը գործածէր ···

— Ատ բրածդ ամբաստանութիւն է եւ կը բողոքեմ ···

— Բարե՛ւ ձեզ··· Ո՞ւր են, Տիկինե՞րը ուր են ··· Ինչո՞ւ միասին չէք բերեր ··· Բարեւ բրէք ··· Արուսեակին ըսէ թող ինծի հեռաձայն մը ընէ ··· Գեղուհիէն շատ *խաթրըս* մնացած է··· ինչ որ է, գերեզմանատունը կ'ըսեմ ···

— Վայ, Չարլի, դո՞ւն հոս ինչ գործ ունիս ··· Կը ճանչնայի՞ր ··· Եկուր ականջիդ բան մը ըսեմ — ասկէ երեք ամիս առաջ Որբանոցին համար բան մը ուզեցինք, չտուաւ ··· Քահանան ալ եղեր է, անոր ազգասիրութիւնը կը գովէ :

— Կամա՛ց, հիմա կ'իմանան ··· Մարդը մեռեր գացեր է, ա՛լ ետեւէն չեն բամբասեր ···

— Իմ ըսածս բամբասանք չէ, բանն ասանկ է··· Գերեզմանատունէն ելլենք նէ, դուն իմ կառքս մտիր, ես քեզի ինչե՛ր պատմեմ :

— Մալվինա՛, նայէ, վերէն վար սեւ հագեր է··· Ամէն օրէնք ալ գիտէ, անպիտանը ···

— Անոր ունեցած դրամը ես ալ ունենամ, ես ալ ամէն օրէնք կը գիտնամ, Սաթենիկ ···

×

Հարսնիք կայ :

Հալաւ - օրհնէքը վերջացած է եւ նարսնեւորները, պայծառափայլ դէմքով կը հետեւին նորապսակ թագաւորին ու թագուհիին, որոնց քիթէն ինկողը, քառասուն կտոր կ'ըլլայ: Երեւի, իրենց առաջին կռիւը ունեցած են առտուն՝ հեռաձայնի գծին վրայ :

Եկեղեցիին պարտէզն ենք: Ու արդէն սկսած են շատախօսութիւնները :

— Ես իր տեղը ըլլայի, ատ տարիքիս ճերմակ չէի հագներ··· Քանըհինգը անցած ըլլալու է ···

— Մեղա՛յ Աստուծոյ, քանըհինգին ճերմակ չե՞ն հագնիր, ա՞տ ով ըսաւ ··· Գեղէ՞ն կուգաս ··· Հագուստը աղէկ էր, բայց ծաղկեփունջին չհաւնեցայ ···

— Ծաղկեփունջը գէշ չէր, բայց գըլխարկը բանի չէր գար ··· Փեսան սիրեցի՞ր ···

— Մեղա՛յ, ըսէ, ե՞ս ինչու պիտի սիրեմ եղեր··· Տէրը խերը տեսնէ ··· Միայն թէ լսած եմ, որ քիթը վեր բան մըն է եղեր··· Գոռոզ, մարդու հետ չի խօսիր եղեր :

×

Սգահանդէս կայ :

Մէկը ճառ կը խօսի, բայց մտիկ ընողները մատի վրայ կը համրուին: Ահաւասիկ երկու ծերուկներ՝ քով քովի:

— Խելօք կեցած ըլլայինք նէ աս բաները մեր գլխուն չէին պատահեր···Չկեցանք···

— Աղբար, ինտո՞ր խելօք կը կենաս, երբ կուգան աղջիկդ կը փախցնեն, ցորենդ կը գողնան, եկեղեցիդ կը քանդեն ···

— Սո՛ւս կենալու էինք··· Մեր ամիրաներէն օրինակ չառինք ···

— Ես քեզի բան մը ըսե՞մ ··· Դուն չոր գլուխ Պահպանողական ես ···

— Դուն ալ բաց գլուխ ···

×

Ու այսպէս, ազգը կը շատախօսէ, կը շաղակրատէ՝ ամէն տեղ: Առանց աջ ու ձախ նայելու :

Շատ խօսող ազգը շատ սոխ կ'ունենայ, կ'՛ըսեն: Ճիշդ ըլլալու է :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԱՆՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ՆՊԱՍՏԷ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ

1500 թեկնածու կը մնան կիրակի օրուան ընտրութեանց համար: Շատ մը շրջաններու մէջ թեկնածուներ քաշուած են ի նպաստ իրենց մէկ գաղափարակիցին որ անցեալ կիրակի գլուխը կը գտնուէր ձայներու քանակութեամբ: Բայց կան նաեւ բազմաթիւ շրջաններ ուր ազգային կուսակցութեանց միաբանութեան պակասը մեծապէս կը նպաստէ համայնավարներուն :

Քաշուող թեկնածուներու շարքին ամէնէն յատկանշականը կը նկատուի Նիէվրի նահանգին պարագան: Արդարեւ ընտրական այդ շրջանին մէջ համայնավարները քաշած են իրենց թեկնածուն ի նպաստ.. Ֆրանսուա Միթըրանի :

Գլխաւոր տարակարծութիւնը « Անկախներու Կեդրոնին» եւ «Միութիւն Նոր Հանրապետութեան համար» կուսակցութեանց միջեւ է: Առաջինը կ'առաջարկէր որ երկու կուսակցութիւնները մէկը միւսին ի նպաստ քաշէ իր թեկնածուն տեղը տալով ամենաշատ ձայն ստացողին բայց մինչ անկախները տէր կը մնային իրենց խոստումին 16 թեկնածու քաշելով ի նպաստ Մ.Ն.Հ.եան թեկնածուներուն, այս վերջինները կը պահեն իրենց թեկնածուները ինչ որ առիթ պիտի տայ համայնավար ընտրութեանց: Ֆիկառօ հրատարակելով երկու կուսակցութեան ղեկոյջները կ'ըսէ «խուլերու խօսակցութիւն» :

× Մէնտէս - Ֆրանս եւ Տալատիէ հրաժարեցան քաղաքապետի իրենց պաշտօնէն: Լուվէի քաղաքապետը Էքսիրէսի մէջ երկար կը բացատրէ իր պարտութեան պատճառները: Արմատական երեսփոխանը երկու գլխաւոր պատճառ կը տեսնէ,— նախ կարգ մը անձնական պատճառներ (յարձակումներ - զրպարտութիւններ եւայլն), երկրորդ՝ տեսակ մը ճարպիկութիւն քաղաքական դէմքերու կողմէ (Սուսթէլ, Տիւշէ, Մոլէ, Պինօ) որոնք յաջողեցան իրենց ի նպաստ դարձնել դժգոհութեան հոսանքը մինչ իրենք իսկ էին այդ դժգոհութեան պատասխանատուները:

Միւս կողմէ Տալատիէ յայտարարութիւն մը բրած է որ տեսակ մը կոչ է ուր արմատական նախկին վարչապետը կ'ըսէ. — Միշտ հաւատարիմ հանրապետական խէալին, վերջին անգամ մը, կոչ կ'ընեմ բոլոր Դեմոկրատներուն որ գիտակցին ներկայ կացութեան ծանրութեան: Բոլանդակ Ֆրանսայի մէջ, նոր Աջ մը, յարձակողական եւ ալէտ կը յաղթէ Զօր. Տը Կոլի անունը գործածելով »:

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ»

Նախաձեռնութեամբ իր սիրելիներուն եւ յառաջաբանով Շաւարշ Նարդունիի, վերջերս «Յառաջ»ի տպարանէն լոյս տեսաւ 670 մեծադիր էջերով Շաւարշ Միսաքեանի գրական եւ լրագրական յիսուն տարիներու վաստակին ընտրովի մէկ հաւաքածոն:

Կ՚ըսենք ընտրովի, որովհետեւ հրապարակագրական իր հարուստ քանքարով, Շաւարշ Միսաքեան պիտի կրնար իր ետին ձգել քանի մը նման ստուար հատորներ:

Իր հեւասպառ ու սպառիչ առօրեային մէջ «Յառաջ»ի խմբագիրը ոչ իսկ ժամանակ ունեցաւ խորհելու գրական իր վաստակը առանձին հատորով մը հրատարակուած տեսնելու մասին: Ճիշդ է, որ վերջին տարիները, երբ քրոնիկ տկարութիւն մը կը խոցէր զինք, ընկճուած աշխատանքի եւ տարիներու բեռան տակ, ան կը դժգոհէր տարապարհակ ճիգէն որ սպարէզին հոգեւին փարած ամէն լրագրողի բաժինը մնաց:

Իր մէջ հրապարակագիրին հաւասարազօր ստեղծանով գրագէտը մամուլքի մէջ էր: Կը զգար, թէ խմբագրութիւնը այն ասպարէզն է, ուր շատ քիչ բան կրնայ փրկուիլ գրագէտին վաստակէն: Թէ՝ ժամանակին կրծող ժանգը պիտի փճացնէ ու մոռացութեան տայ մեծագոյն մասը սպառիչ աշխատանքի մը, որ հրապարակագրինն է: Ան կը գործէ կանգնած զանգուածներու կողքին, օրը օրին, տալու համար տուրքը հասարակ առօրեային:

Արդարեւ ի՞նչ կը մնայ վաստակէն Գրիգոր Արծրունիներու, Կարապետ Իւթիւճեաններու, Բիւզանդ Քէչեաններու, անգամ Ռ. Զարդարեանի, իբրեւ խմբագիր:

Լրագրութեան պատմութիւնը, արդար եղած պարագային ալ քիչ բան պիտի յիշէ իրենց տաղանդը առօրեային վրայ սպառող նման դէմքերու տքնութիւններէն: Իսկ հոն ուր լրագրողը պիտի կրնայ տակաւին պահել ժամանակի ոգիին հետ քալած եւ զանգուածները առաջնորդած ըլլալու առաքինութիւնը, գրագէտը կամ արուեստագէտը պիտի մնայ շուքի մէջ:

Շաւարշ Միսաքեան որ ունէր անառարկելիօրէն գրական խառնուածք ու խմոր, կը զգար ասիկա ու կը տառապէր: Ատոր համար ան մնաց գերազանցապէս արուեստագէտ խմբագիրը մեր մէջ, ու երբ զտաւ ժամանակ, յանձնեց թուղթին իր ներաշխարհը յուզող գրական բովանդակութեամբ պատառիկներ: Ատոնց հերթին, ու շնորհալի հմտութեամբ՝ կարգ մը ուսումնասիրութիւններ, առանձնապէս երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, երբ դադրեցուցած էր «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը, եւ զերծ էր խմբագրական հեւասպառ պարտականութիւններէ:

Իմ մասիս, նշան մը կը համարիմ այդ առթիւ իր ստորագրած կարգ մը նիւթերը, ինչպէս՝ Յանուն Լեզուի Անկախութեան «Արածանի», 1944, Արեւմտահայ Մամուլին Զարգացումը, 1942, Եղերապատում Ե. Չարենցի, 1944: Դէպի գրականութիւն սրտապնդիչ փորձեր են Սարը Սարի նման չէն ստորագրուած Հալէպ, 1948ին, Նայիրիի մէջ, Աշխարհամարտ, Բ. աշխարհամարտի օրերուն, «Հայկաշէն»ի մէջ, 1942, Վերջալոյս, Ա. Ահարոնեանի հիւանդութեան առթիւ տեսակցութիւններու եւ տպաւորութիւններու խուրձ մը, Վարդենէն, «Հայկաշէն», 1943, Ալիքները կը զարնեն, 1944, Վա՛յ անոնց որ երգ չունին, Նայիրի, 1947-48 եւ մինչեւ որոշ ատեն իր Անման Տարիները (Տես հատորին 341էն մինչեւ 369 էջերը) ու Հաւաքածոյին առաջին կտորը, Ես տեսայ Եփրատը, ցնցող էջ մը, ստորագրուած «Յառաջ»ի մէջ 1948ին:

Գրական այս կտորներուն վրայ տակաւին կարելի է աւելցնել Սահմանադրութեան տարիներուն «Ազատամարտ»ի եւ «Ազդակ»ի մէջ հրատարակած կարգ մը գրութիւնները, որոնք Ուսումնասիրութիւններ ընդհանուր խորագրին տակ կը տրուին հատորին մէջ:

Արդ, գրագէտը փրկելու իր նախատեսութեամբ Շ. Միսաքեան ետին ձգեց ուրեմն որոշ էջեր, որոնք հաճոյքով պիտի կարդացուին:

Անգամ փորձեց տաղաչափուած կարգ մը բանաստեղծութիւններ, Չափածոյ տիտղոսի տակ: Օրեր եւ ժամեր հատորին մէջ տրուած են անոնցմէ ութ հատ եւ Թարգմանութիւններ անունով՝ չորս կտորներ:

Երգս քեզի Հայրենիք, եւ Ես քեզ Մեղայ երկու կտորները կը փրկեն փորձին յաջողութիւնը, միւսները կը մնան իր անունին խոտոր գրութիւններ: Անտարակոյս իր սէրը արձակն էր, որուն վարպետներէն մնաց ինք, ու գիտցաւ գաղտնիքը, իր նախափորձի համեմատաբար աւելի երկար նախադասութիւնները խտացնելու Տոմսերու եւ Խմբագրականներու հատու եւ կուռ նախադասութեանց մէջ: Ճիշդ հակառակը Յ. Օշականի, որ նախապէս սկսաւ գրականութիւն մը, սեղմ ու խտացած նախադասութիւններով, յետագային ճապաղ եւ յոգնեցուցիչ դառնալու ատեն երկարելով զանոնք:

Շ. Միսաքեան, գրական առողջ զգայնութեամբ գրող մը մնաց, վկայ Օշականի լեզուական մթութիւններու դէմ ըրած իր դիտողութիւնները. (Տես Յանուն Լեզուի անկախութեան գրութիւնը): Այս բծախնդրութիւնը ան շարունակեց Ծուռն ու Շիտակը խորագրին տակ պարբերաբար կատարած սրբագրումներով, ուր ցոյց կուտար հոս հոն գործուած լեզուական մեղանչումները: Այս շարքէն, ափսոս, որ շատ քիչ բան տրուած է հատորին մէջ:

Շ. Միսաքեան եղաւ կէս դարու հայ կեանքին մօտէն հետեւող հրապարակագիր մը:

Ազգ. ճակատագիրը յուզող որեւէ հարց չկայ որ իր ուշադրութիւնը չգրաւէ: Գրեց կարեւոր բոլոր խնդիրներու մասին, անկախութեամբ մը որ իրեն միայն յատուկ էր:

Այդ մարզին մէջ ան չուզեց կաշկանդումներու ենթարկուիլ, եւ նկատի ունեցաւ հաւաքականութեան շահը միայն:

Քեմալականներու Պոլիս մտնելէն ետք (1922), ան Պալքաններէն մինչեւ Փարիզ, հետեւեցաւ Սփիւռքի հայ կեանքին, եւ հրատապ ամէն խնդրի մասին ունեցաւ իր տեսակէտը:

Հետեւեցաւ ներած չափով Հայաստանի մէջ թաւալող դէպքերու եւ մշակութային երեւոյթներու եւս, ու յամառօրէն կառչած մեր արժէքներուն, մանաւանդ արեւմտահայ լեզուի զարգացման գեղեցկութիւններու, դարձաւ ախոյեան անոնց: Երբ Երեւանի մէջ գտնուեցան մարդիկ որ ժամանակավրէպ հռչակել փորձեցին արեւմտահայ մեր լեզուն, բարբառ անուանելով զայն, Շ. Միսաքեան ծառացաւ այդ տեսակէտին դէմ եւ ուժգնօրէն:

Եթէ Դրօշակով ու յեղափոխական կարգ մը հրատարակութիւններով միայն կարելի պիտի ըլլայ տալ վաղը մեր վերջին եօթանասուն տարիներու ազատագրական պայքարին պատկերը, անտարակոյս հայ կեանքը յուզող այլապէս շահեկան տագնապներու եւ մշակութային ճիգերու պատկերագրութեան մէջ, պահանջ պիտի դառնայ դիմել ուրիշներու հերթին Շաւարշ Միսաքեանի խմբագրած թերթերուն: Իմա «Յառաջ»ի, որուն էջերուն մէջ խտացած տրուեցան Պալքաններէն մինչեւ Սուրիա, Լիբանան եւ Ֆրանսա, երեք հարիւր հազար Հայերու տնտեսական, կրթական, ազգային եւ հասարակական կեանքի պատկերը: Սփիւռքի մեր մնացեալ բոլոր գաղութներուն մէջ տեղի ունեցող ամէն դէպք կամ կարեւոր անցք, օրին իր արձագանգը ունեցաւ նոյնպէս «Յառաջ»ի էջերուն մէջ:

Ու դարձեալ իր շունչին եւ հոգածու բարեացակամութեան կը պարտին կարգ մը նորեր իրենց փթթումն ու համբաւի բարձրացումը:

Այս բոլորին մասին, ընթերցողը պիտի գտնէ շահեկան էջեր Օրեր եւ ժամեր հատորին մէջ, որ իր մահէն տարի մը վերջ լոյս կը տեսնէ, դառնալու համար իր թարմ շիրիմին վրայ դրուած փառապսակը:

Տուեալ պայմաններու մէջ որ հաւաքուած են հինէն նորէն յիսուն տարիներու այս քանքարաւորին գրութիւնները, ցրուած բազմաթիւ թերթերու մէջ, անխուսափելի պիտի դառնային անշուշտ որոշ յապաւումներ, զանցառութիւններ ու կարեւոր այլ մոռացումներ: Բայց ինչ որ տրուած է հաւաքածոյին մէջ, կոթողական վկայութիւնը պիտի մնայ իր անխոնջ ջանքերուն՝ արժանի բոլորիս գուրգուրանքին:

Կը մնայ արդ սպասումով մը հարթել ուղին յաջորդող հատորի մը, որ կարեւոր է, երբ նկատի ունենանք, որ Սփիւռքը ոչ մէկ հնարաւորութիւն կուտայ անգամ հայաշատ վայրերու մէջ, ապահովելու հաւաքածոները գաղութահայ մեր թերթերուն, որոնց շնորհիւ պիտի կրնայինք ունենալ վաղը, մօտաւոր պատկերը մեր ապրած քաղաքական եւ մշակութային կեանքին:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» (Պուէնոս Այրէս)

ՓԱՍԹԵՐՆԱՔԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ...

Ազատ աշխարհամասի ողջ մարդկութիւնը, անգոսնելով սնանկ հոգիները, ընդվզումի մէջ է ի տես Փասթերնաքի հոգեկան ողբերգութեան, մարդկային մի ողբերգութիւն, կարօտ կարեկցութեան:

Սակայն դա անցողակի մի դրուագ էր բոլշեւիկեան քստմնելի իրականութեան մէջ: Քանի՜ - քանի հարիւր հազարաւոր, միլիոնաւոր մարդիկ քառասուն երկարաձիգ տարիների ընթացքում ապրել ու դժբախտաբար շարունակում են ապրել ողբերգութիւնը իրենց անօգուտ ճակատագրի:

Միլիոնաւոր յեղափոխականներ, ընկերվարականներ, քաղաքական, գրական գործիչներ, հանրային մշակներ, մտաւորականներ, ազատ մտքի եւ խղճի երկրպագուներ տառապել եւ շարունակում են տառապել բոլշեւիկեան «դրախտ»ի մութ գնտաններում, հեռու ողջամիտ մարդկութեան աչքերից ու կարեկցութիւնից:

Ի՞նչ դաժան պայմաններում ձգնում են ապրել եւ առեղծագործել միլիոնաւոր մարդիկ բոլշեւիկեան քմայքոտ լուծի տակ: Ի՞նչ ճիգեր են թափում, բոլշեւիկեան կաշկանդումներից, հոգիով անկախ մնալու համար:

Հոգին աննիւթական մի անօթ է, յաւիտենական թռիչքներով, որ բնութիւնը պարգեւել է մարդուն: Փոքրոգիներն են միայն, որ սիրում են սողալ ու լիզել գործչապարը զօրաւորների ու գովքը հիւսել նրանց:

Ինչքա՞ն ծախուած հոգիներ կան այսօր բռնութիւնը փառաբանող ու հոգիի վեհութիւնը արհամարհող: Արդեօ՞ք տեսել, կամ մօտիկից ապրել են տաժանքը շուրջ երկու հարիւր միլիոն գրաստ դարձած մարդոց՝ խորհրդային աշխարհում: Ո՞վ կարողացաւ թափանցել նրանց քառասուն տարուան կեանքի թշուառութեան՝ «Ոսկի հէքեաթի դրախտում»:

Ի՞նչ հերոսներ, մտաւորականներ,

Ա.. ՍԹԻՎԸՆՍԸՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Եւրոպայի մէջ համայնավարութիւնը յառաջդիմած է ոչ թէ կամաւոր ընտրութեամբ, այլ միայն զէնքի ուժով եւ դաւադրութեամբ: Աշխարհի շատ մը անկիւններուն մէջ գոյութիւն ունեցող ազգայնական զարթօնքն ու ընկերային խմորումները պէտք չէ շփոթել համայնավարական յեղափոխութեան հետ: Ծաւալում մըն է օտար տիրապետութեան, փէօտալութեան եւ թշուառութեան դէմ: Եւ ազգային անկախութիւն ստանալու ալ ճամբան համայնավարութիւնը չէ, ինչպէս կրնան վկայել արբանեակ երկիրները: Աւելին. ռուսական նոր կայսրութիւնը բան մըն է, որմէ դուրս կարելի չէ ելլել անգամ մը որ ներս մտնէք. Հունգարիոյ օրինակը բաւարար փաստ մըն է այս մասին: Ցոյս ունինք որ Միջին Արեւելքի ժողովուրդները այդ դասը իրենց իսկ մորթին վրայ սորվելու չստիպուին:

Կ՚ուզեմ աւելցնել նաեւ, որ ընկերային բարեփոխումները խորհրդային մենաշնորհ չեն. այնքան զբաղած են իրենց սխալը յաջողցնելու գործով, որ ժամանակ չունին տեսնելու արեւմտեան աշխարհին մէջ այդ ուղղութեամբ կատարուած մեծ բարեփոխումները — ինչքի վերաբաժանում, արդիւնաբերական ժողովրդավարութեան զարգացում, ընկերային պատասխանատուութեանց նոր ըմբռնումներ, եւայլն:

Այնպէս կը կարծեմ, սակայն, որ դիտումնաւոր կերպով չեն ուզեր տեսնել Արեւմուտքի մէջ իրագործուած փոփոխութիւնները, որոնք աննպատակ եւ աւելորդ կը դարձնեն իրենց Մարքս-Լենինեան աւետարանին գոյութիւնը:

Ռուսիան ալ փոխուելու վրայ է. սթալինեան սարսափներուն յիշատակը տակաւին թարմ է մտքերու մէջ: Ցամենայն դէպս, պաշտօնական բոլոր անձերու բերնէն միայն «խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն» բառերը լսեցի: Խրուշչեւ բացառութիւն չէր: Այն տպաւորութիւնը ունեցայ նոյնիսկ դժբախտաբար, որ այս մարզին մէջ ինքն ալ մեզմէ կը վախնայ այնքան, որքան մենք կը վախնանք իրենցմէ: Ի վերջոյ, տնտեսական զարգացումն ու կեանքի լաւագոյն պայմանները խորհրդային աշխարհի առաջին մտահոգութիւններն են. իսկ ատոնք ուղղակի կախում ունին խաղաղութեան պահպանումէն:

Բայց Կրեմլինի մէջ ունեցած այս խօսակցութեանս տեղեկատուութիւնը անկատար պիտի ըլլար, եթէ չյիշատակէի մեր փոխատացութեան աւելի զուարթ մասերը: Խօսակցութեան ընթացքին Խրուշչեւ մտերմաբար յայտնեց ինծի, որ երբ համայնավար երկիրներու ղեկավարները քով քովի գան, անպայման կը խմեն իրենց լաւագոյն բարեկամին, Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարին (Տըլլըսի) կենացը. Խրուշչեւ աւելցուց. «Կենացը խմած ատեն կ՚ըսենք — շատ պիտի ցաւինք եթէ օր մը դայ, որ նախագահ Այզընհաուըրի սպասնիկը Արտաքին նախարարութենէն հեռանայ, որովհետեւ մեծապէս կ՚օժանդակէ մեզի. անգամ մըն ալ ո՞ւր պիտի գտնենք անկէ աւելի օգտակար հակառակորդ մը»:

Պատասխանեցի, որ մենք, Դեմոկրատներս, զիրենք այդ հակառակորդ բարեկամէն կրնանք զրկել:

Կարգ մը հարցումներ տուաւ ամերիկեան ներքին քաղաքականութեան մասին. ապա աւելցուց. «Մինչեւ հիմա մեծ տարբերութիւն մը չտեսանք ձեր (Դեմոկրատ) եւ Հանրապետական կուսակցութիւններուն արտաքին քաղաքականութեան մէջ»: Բացատրեցի, որ բոլոր Ամերիկացիները, առանց կուսակցական խտրութեան, քաղաքական նոյն մտահոգութիւններն ունին ինչպէս նաեւ խաղաղութիւնը պահպանելու, համաձայնութեան եզր գտնելու միեւնոյն փափաքը:

Այդ միջոցին, աշխարհի քարտէսին վրայ կէտ մը ցոյց տուաւ ինծի ըսելով. «Եկէք այստեղ հանդիպինք իրարու. ինչպէս Չըրչիլ կ՚ըսէ՝ կէս ճամբուն վրայ»:

Պատասխանեցի, որ արդէն բաւական հեռու գացած ենք իրեն հանդիպելու համար: Բայց վերադառնալով իր նախընտրած նիւթին, յարեց. «Աւստրիոյ վարչապետը, Րաապ, որ ինքզինքը. «փոքր կապիտալիս» կը կոչէ, անցեալները հոս էր. ես, համայնավար, եւ Րաապ, «փոքր կապիտալիստ», կրցանք համաձայնութեան եզր գտնել, օգտաշատ խօսակցութիւն ունեցանք եւ իրարմէ բաժնուեցանք փոխադարձ յարգանքի զգացումով ու երկու երկիրներուն միջեւ լաւագոյն յարաբերութիւններով: Ինչո՞ւ նոյնը չըլլայ մեր եւ ձեր միջեւ»:

Ապա յիշեց թէ որքան լաւ տպաւորութիւն ստացած է ամերիկեան Այօվա նահանգի մէջ ցորենի մշակումով զբաղող Ամերիկացիի մը հետ ունեցած տեսակցութենէն: Խրուշչեւի գրասենեակին մէկ պատին վրայ ցորենի քանի մը հասկեր կային. «Գէշ չեն. ըսի. բայց իմ բնակավայրիս, Իլինոյզ նահանգին մէջ աւելի լաւ ցորեն կը հասցնենք». ապա առաջարկեցի ցորենի դաշտի մը մէջ հրաւիրել ղեկավարներու ժողով մը: Մեծ զուարճութեամբ համաձայնեցաւ այդ գաղափարին:

(5 Տար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

հանճարներ, որոնց լալով ընդվզեցին «աշխարհի ամենադեմոկրատիկ» դահիճների դէմ ու մենակ, անօգնական պայքարը հոգիների մէջ մեռան, չցանկալով լինել խամաճիկները կեղծ «պրոլետարական կառավարութեան», խմա անբարեխիղճ, դաժան, դաւադիր մի խումբ մարդասպանների ձեռքին: Դահիճներ են նրանք, որոնք իրենց սեփական շահերից ուրիշ ոչինչ են հետապնդում:

Խորհրդային աշխարհի ժողովուրդները տառապում են դաժան լուծի տակ ու բոլշեւիկեան կուսակցութեան հոգը չէ: Իրեն պէտք է միայն իշխանութիւն եւ իշխանութիւն ամէն գնով, ծով արիւնի ճանապարհով իսկ ու նաեւ չնայելն անպատկառութիւն՝ յայտարարելու որ «ազատութիւնը կատարեալ» է իրենց տիրակալութեան տակ: Ողջախոհ հատուածը մարդկութեան ընդվզում է, թէ՛ ինչպէս կարելի է տասնեակ տարիներ խաղալ մարդկանց հոգիների հետ, ինչպէս հնարաւոր է խօսել «մարդկութեան բարօրութեան» մասին ու չարունակել անարգել անհատը, ազգութիւնները, բովանդակ ժողովուրդները Խորհրդային Միութեան: Կարելի է՞ այդքան դաժան լինել ու մարդ անունը կրել. յանուն ի՞նչ բանի: Ցանուն դրախտի այս երկրում, հապա ո՞ւր է նա, քառասուն տարիներ են անցած ու «կապոյտ թռչունը» չկայ:

Ի՞նչ է մարդը, մի կենդանի էակ իր հոգեկան յոյզերով, մտածումներով, որով եւ տարբերւում է կենդանուց եւ այսօր այդ մարդ անհատը դարձել է խաղալիկ ոճրագործների մի խմբակցութեան ձեռքին, որը կոչւում է բոլշեւիզմ: Ի՛նչ գազանային բնազդ է այս, որ չի յագենում քառասուն տարիներ արիւն լակելով:

Ի՞նչպէս մարդիկ կարողանում են համակիր լինել, օգնել, նեցուկ լինել այդ ոճրածիններին: Ի՞նչ բանի համար, յանուն նո՞ր մարդկութեան, բայց քառասուն տարիներ են անցել, չտեսանք այդ նոր մարդկութիւնը իր բարոյական մեծութեամբ, արդար իրաւակարգով ու ազնիւ ձգտումներով: Տեսանք որ բոլորը կալանքի տակ են. ազգերը անազատ, բանուորներ ու գիւղացիներ աւելի բռնուկ, քան ստրուկները՝ Եգիպտոսում փարաւոնների ժամանակ, քան Սպարտակի ժամանակ Իտալիայում, քան ցարական հին Ռուսաստանում, Մանդարինների երկրում ու պարիա քան պարիաները Հնդկաստանում:

Այդ բոլորը տեսնելուց յետոյ ինչպէս մարդիկ կարողանում են փառաբանել բռնութիւնը, անգթութիւնը, չնականութիւնը:

Ի՞նչ տարբերութիւն գազանի եւ մարդու միջեւ, ի՞նչ ընդհանուր եզր ոճրագործի եւ պարկեշտի միջեւ:

Հարցում բոլշեւիզմի երկրպագուներին մեր անդաստանում, ի՞նչ եղան՝ Սիրական Տիգրանեան, Արամայիս Երզնկեան, Աշխարբէկ Քալանթար, Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, Դրաստամատ Տէր Սիմոնեան, Յովհաննէս Բաջազնունի, Աղասի Խանջեան, Զապէլ Եսայեան, Սահակ Թորոսեան, Ալեքսանդր Բակունց, Կորիւն Գալադեան, Եղիշէ Չարենց, Դաւիթ Անանուն, Եղիա Չուբար, Տիգրան Աւետեան, Յոլակ Խանդամեան, Դաւիթ Զուբեան, Արշաւիր Մելիքեան, Ամատունի, Յարութիւնեան, Կոստանեան ու տասնեակ հազարաւոր երիտասարդ գաղափարական տղաներ ու աղջիկներ: Ի՞նչ եղաւ ծաղիկ մտաւորականութիւնը ողջ Ռուսաստանի, Կոմսոր լափից բոլորին յանուն ինչի՞ ... յանուն ընկերվարութեա՞ն, կոմունիզմի՞, սակայն ո՞ւր է նա: Ակնյայտնի է մի բան, որ բռնութիւնը սանձարձակ տիրում է ամէն բնագաւառում, պետական կապիտալիզմը աւելի վատթար է շահագործում բանուորին, քան կապիտալիստական երկիրներում: Մարդ անհատը ոչինչ է, ոչ իսկ մի բզէզ: Ի՞նչ են ազգերը. ազգ՝ միայն պարարտացնելու կոմունիստական փորձադաշտը յանուն բոլշեւիզմի աշխարհակալ տիրապետութեան:

Փաստերնակի ողբերգութիւնը եզակի դէպք չէ, ողջ խորհրդային աշխարհն է ապրում այդ ողբերգութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ԴՈՒԻՆԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

●

Վերջացաւ Միջնադարեան Հայաստանի մայր քաղաք Դուինի պեղումներու այս տարուան ծրագիրը: Պեղումները կը կատարէր Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան թանգարանի հնագիտական արշաւախումբը՝ Փրոֆ. Կարօ Ղաֆադարեանի ղեկավարութեամբ:

Փրոֆ. Ղաֆադարեան երկար տարիներէ ի վեր կը զբաղի Դուինի պեղումներով եւ անոնց գիտական մեկնաբանութեամբ: Հրատարակած է արդէն «Դուին» մեծածաւալ աշխատութիւնը, որ կ'ընդգրկէ 1937 – 1950ի ընթացքին Դուինի մէջ կատարուած պեղումներու արդիւնքները: Այժմ կը պատրաստէ ուսումնասիրութեան երկրորդ հատորը՝ 1951 – 1958ի պեղումներուն շուրջ: Բայց այս հատորը պիտի չհրատարակուի, մինչեւ որ չաւարտին մարզպաններու պալատի պեղումները, որոնք սկսած են 1951ին:

Դուինի մէջ կատարուող պեղումներու մասին Փրոֆ. Ղաֆադարեան հետեւեալ ձեւով արտայայտուած է. — Այս տարուան պեղումները գլխաւորապէս կեդրոնացուած էին Դուինի միջնաբերդում, ուր ապրելիս են եղել երկրի իշխողները: Մի քանի տարի է, ինչ մենք այդտեղ ենք բաց անում հում աղիւսից շինուած մի մեծ շինութիւն, որ կառուցել են Հայաստանի մարզպանները որպէս իրենց պալատ: Կառուցումը կատարուել է 6րդ դարի վերջերին կամ 7րդ դարի սկզբներին: Այժմ այդ շէնքից մնացել են մօտ երկու մեթր բարձրութեամբ հիմնապատերը, որոնք ութ մեթր խորութեամբ թաղուած են հողաշերտերի տակ:

Սկսած 1951 թուականից, մեր արշաւախմբի ուսումնասիրութեան հիմնական առարկան եղել է այդ մեծածաւալ շէնքը, որ միջնադարեան աշխարհիկ կառուցուածքների մէջ բացառիկ տեղ է գրաւում: Այդ պատճառով էլ այս տարի մեր աշխատանքները կեդրոնացրինք այդ կէտում:

1951 թուականից յետոյ մեր արշաւախումբը պեղումներ է կատարել նաեւ ստորին բերդում, ուր բաց է արել երկու խիստ ուշագրաւ շէնքեր՝ Բագրատունեաց թագաւորութեան սկզբնական ժամանակներին վերաբերող: Շէնքերի ներքին հարուստ յարդարանքներն ու թանկարժէք կահ կարասիները ցոյց են տալիս, որ դրանք պատկանել են ճոխ կեանքով ապրող բարձրաստիճան պալատականների: Բայց գտնուած մի շարք այլ առարկաներից եւ թոնրատան գոյութիւնից կարելի է եզրակացնել, որ այդ պալատականները հետեւել են հայկական աւանդական սովորութիւններին:

Մեծածաւալ պեղումներ են կատարուել նաեւ քաղաքի հարաւային թաղերից մէկում, որտեղ ի յայտ եկաւ 5 – 6րդ դարերին պատկանող, սրբատաշ տուֆից կառուցուած եւ հայկական գեղեցիկ սիւնաշարերով զարդարուած մոնումենտալ մի շէնք, որը, հաւանաբար եղել է միջազգային առեւտուրին հսկող Դուինի նշանաւոր մաքսատունը: Ինչ վերաբերում է այս տարուան պեղումներին, պէտք է ասել, որ դրանց արդիւնքները ոչ միայն գոհացուցիչ են, այլեւ մասամբ անսպասելի: Հարցը այն է, որ երբ աշխատում էինք գտնել մարզպանների պալատի արեւմտեան սահմանները, անսպասելի կերպով բացուեց կաւանօթներ թրծելու մի մեծ հնոց՝ բազմաթիւ մեծ ու փոքր կարասների եւ փոքրիկ կճուճների բեկորներով, որոնք պատկանում են ոչ թէ միջնադարին՝ այլ Ուրարտացիների ժամանակ ապրող տեղացի ցեղերին (7րդ դար Ք. Ա.):

Միջնաբերդում մարզպանական պալատի արեւմտեան յարկաբաժինները պեղելու ժամանակ ի յայտ եկան միջնադարին պատկանող կենցաղային բնոյթի մի քանի հարիւր առարկաներ՝ տնային կահկարասի, բարձրորակ գեղարուեստական ամաններ, արծաթեայ թասեր, յախճապակեայ զարդարուն պնակներ, ջնարակապատ երփներանգ թասեր ու ափսէներ, սափորներ, ապակեայ առարկաներ, պրոնզէ ձիթաճրագ եւ որ գլխաւորն է ապակեգործի աշխատանոց՝ ապակու հումքով: Դա ապացոյց է այն բանի, որ Դուինում գտնուող հարիւրաւոր ապակեայ բազմապիսի անօթներն ու գեղարուեստական առարկաները պատրաստուել են տեղում:

Հետզհետէ պարզւում է գեղարուեստական խեցանօթների մի շարք տեսակների տեղական արտադրութեան պատկանելը: Այդ մասին ի յայտ են գալիս նոյնիսկ գրաւոր վկայութիւններ: Այսպէս, օրինակ, արաբ հեղինակ Իդրիսին գրել է, որ Եգիպտոսը եւ Միջագետքը միջին դարերում բարձրորակ խեցանօթներ բերել են Վանայ լճի մօտերից, այսինքն Հայաստանից:

Ուշագրաւ արդիւնքներ ունեցան միջնաբերդի հարաւային կողմերում կատարուող պեղումները:

Այստեղ մարզպանների պալատի առջեւ բացուեց սրբատաշ տուֆ քարերով կերտուած մի ուղղանկիւն ջրաւազան, որն ունի մօտ տասը մեթր տրամագիծ: Ջրաւազանի մօտերքում բացուեցին շէնքեր, որոնք ժամանակակից են մարզպանական պալատին եւ գուցէ նրա յարակից մասերն են կազմում:

Բաւականին մեծ է այստեղ յայտնաբերուած առարկաների թիւը: Բայց ամէնից կարեւորը մետաղաձուլական արհեստանոցի մնացորդներն են, որտեղ գտնուեցին ձուլուած մետաղը ձողերի վերածող կաւէ հրակայուն կաղապարներ:

Դուինի պեղումները հարուստ նիւթ են տալիս հայ ժողովուրդի միջին դարի պատմութեան. չպարզաբանուած հարցերը պարզաբանելու համար: Առաջիկայ տարիներին այդ պեղումները շարունակուելու են աւելի ընդարձակ ծաւալով:

—o—

ՀԱՅ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

●

Հայաստանի Արտաքին նախարար Պ. Մարտիրոսեան ՄԱԿի խորհրդային պատուիրակութեան անդամ նշանակուած է եւ սկսած է մասնակցիլ՝ Ընդհ. Ժողովի նիստերուն:

Ծնած՝ Հայաստան, յիսուն տարեկան, Պ. Մարտիրոսեան միաժամանակ անդամ է Հոգաբարձութեանց Յանձնաժողովի խորհրդային պատուիրակութեան, որուն անդամներուն ի պատիւ ճոխ թէյ մը տրուած է Նիւ Եորքի մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ Արա Պարթեւեանի պատրաստութեամբ Հայ Ռոմանթիք եւ Փոլքլորային երաժշտութեան նոր սկաւառակ մը, թիւ 3, որուն ձայնառումին մասնակցած են յիսուն հոգինոց երգչախումբ եւ նուագախումբ մը:

Կը պարունակէ 13 ընտիր եւ գուարթ կտորներ. խմբերգ, մեներգ եւ պարեր:

Հայկ. առաջին Սթէրէօֆօնիք (ձայներու բըլիէֆ) սկաւառակն է այս որ պատրաստուած է թէքնիք ամենավերջին միջոցներու գործադրութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (305)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԳ.

ՌՍՏԱՆ

Բայց շատ անգամ լսել էի, որ մայրերը ձեռքի վրայ օրօրում են, վերվեր են թռցնում իրանց փոքրիկ մանուկներին, երգելով մի երգ, որի մէջ զանազան խոստումներ են անում երեխային, թէ երբ նա կը մեծանայ, ինչ կը բերեն նրա համար, — խոստանում են արծաթապատ զէնքեր, ոսկէնկար հագուստներ, հրեղէն ձի եւ այլն, եւ մայրական ջերմ բաղձանքներով լի երգի իւրաքանչիւր տունը վերջանում է հետեւեալ հարց ու պատասխանով:

«Դո՞ր բերեմ, դո՞ր բերեմ, —
«Ի Վանայ, Ռստանայ բերեմ:

(Որտեղից կը բերեմ, ո՞րտեղից կը բերեմ, — խոստացած առարկան, Վանից, Ռստանից կը բերեմ):

Այդ երգը գոյութիւն է ունեցել Ռստանի փառաւոր անցեալի հետ, այդ երգը լսելով, ես միշտ երեւակայում էի Ռստանը մի մեծ վաճառաշահ քաղաք, որ լի էր աշխարհի բոլոր բարիքներով: Բայց երբ հասանք, երբ իմ առջեւ ներկայացաւ աւերակների մի տխուր տեսարան, ես բոլորովին հիասթափ եղայ իմ մանկական փայլուն երազներից: Ռստանում ոչինչ չէր մնացել: Մի քանի ողորմելի խրճիթներ միայն երեւում էին ձորի մէջ, որոնց մէջ բնակւում էին նոյնքան ողորմելի Քրդեր:

Ի՞նչ նպատակով բերեց մեզ այստեղ Ասլանը, մտածում էի ես, — միթէ՞ միշտ պէտք է աւերակներ տեսնենք, միթէ՞ այդ երկրում չկար մի բան, որ փոքր ի շատէ մխիթարական լինէր:

Սարաւանդի բոլորովին սպառուածքի վրայ, որի ստորոտում ծփում էր ծովը, մենք ցած իջանք ձիաներից: Այդ զաւաթը իր բարձր դիրքով իշխում էր բոլոր շրջակայքի վրայ: Այստեղ էին թափուած հին ամրոցի բեկորները, որոնց քարակոյտը իմ վրայ այն տպաւորութիւնն էր գործում, կարծես, դարերի կործանիչ սասանմունքից յետոյ, այժմ մի հսկայական քարեղէն կմախք իր վիթխարի գլուխը վեր էր բարձրացրել, տեսնելու, թէ ի՞նչ էր կատարուել իր շուրջկողմում...

Ռստան կոչւում էին այն քաղաքները, որոնց մէջ կամ թագաւորի արքունիք կար, կամ բարձր դիւան, ինչպէս ոստանիկ կոչւում էին արքունիքում ծառայող ազնուականները: Այդ անունը ծագել է սաթան բառից. որ նշանակում է դուռն կամ շէմք:

Ռստանը Ռշտունեաց հզօր նախարարութեան մայրաքաղաքն էր: Բայց իր անմատչելի դիրքի պատճառով, որ մի կողմից պատսպարուած էր ծովով, իսկ միւս կողմից լեռներով, — Ռստանը, մի եւ նոյն ժամանակ, ծառայում էր եւ որպէս ամուր բերդ:

Ռշտունեաց լեռնային աշխարհը մի ժամանակ սնուցանում էր իր մէջ՝ իր ժայռերի նման ամուր եւ անխորտակելի մի ժողովուրդ: Նրա նախարարները Հայաստանի հարաւային սահմանապահ զօրքերի սպարապետի պաշտօնն էին վարում: Այդ պաշտօնը միայն Ռշտունեաց նախարարների արտօնութիւնն էր:

Ռշտունեաց աշխարհը տուել է մեզ երեւելի հերոսներ, որոնք Հայոց հին պատմութեան մէջ փայլուն անուն են թողել: Այստեղից էր Բարզափրան սպարապետը, որ Տիգրան երկրորդի օրերում մի արշաւանք գործեց դէպի Պաղեստին եւ, Հռոմայեցոց հետ պատերազմելով, ջարդեց, հալածեց նրանց, յետոյ տիրեց Երուսաղէմին: Այնտեղ Անտիգոնոսին թագաւոր կարգեց Հիւրկանոս քահանայապետի եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, արքայի փոխարէն: Այդ ձեռնտուութեան համար Բարզափրանը ստացաւ Անտիգոնոսից, իբրեւ ընծայ, հինգ հարիւր գեղեցիկ կին եւ հազար քանքար ոսկի: Իսկ Հիւրկանոս քահանայապետին հրէից բազմաթիւ գերիների հետ բերեց Հայաստան, բնակեցրեց Վան քաղաքում:

Այստեղից էր Մանաճիհր (Մանուչահր) քաջ նահապետը, որ Տրդատի եւ նրա որդի Խոսրովի ժամանակ հարաւային զօրքերի սպարապետ էր: Այդ նահապետի օրերում աւելի սաստկացել էր այն խուլ կռիւը, որ սկսուեցաւ Լուսաւորչի ժամանակից եւ տեւեց մինչեւ նրա վերջին ժառանգի՝ Սահակ պարթեւի օրերը: — Դա նոր հաստատուող քահանայապետական եւ նախարարական իշխանութեան կռիւն էր:

Դա հոգեւոր իշխանութեան կռիւն էր, մի կողմից, եւ մարմնաւոր իշխանութեան կռիւն էր, միւս կողմից: Հոգեւոր իշխանութիւնը, հոգեւոր ազդեցութեամբ, աշխատում էր իրաւունքներ, արտօնութիւններ, կալուածքներ ձեռք բերել, եւ սահմանափակել թէ թագաւորի, թէ նրա նախարարների իշխանութիւնը: Այստեղից ծագեց կռիւը: Նրա սկիզբը դրեց Լուսաւորիչը: Եւ այդ կռուի մէջ զոհ մնացին՝ թէ ինքը Լուսաւորիչը եւ թէ նրա բոլոր ժառանգները՝ Արիստակէսը, Վրթանէսը, Յուսիկը, Ներսէս մեծը եւ Սահակը:

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

«Մի մոռնաք, որ երկու պատերազմներուն միջեւ Տանցիկն ալ ազատ քաղաք էր եւ միջազգային պատասխանատուութիւնները պատճառ մը չեղան որ Հիթլեր Գերմանիոյ միացնէր զայն»։ Բայց Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ Պրանտ վճռական յայտարարեց.— նոր Տանցիկ մը չենք ուզեր։

Քաղաքապետը աւելցուց թէ այս ձեւով Ռուսերը կ'ուզեն որ դաշնակից ուժերը մեկնին Արեւմտեան Պերլինէն մինչ խորհրդային զօրաբաժինները պիտի մնան իրենց տեղը ...։

Միւս կողմէ, կարգ մը շրջանակներ դիտել կու տան թէ ժամանակները փոխուած են եւ միջազգային ներկայ կացութիւնը ոչ մէկ նմանութիւն ունի 1920ի հետ, հետեւաբար՝ Պերլինը կարելի չէ Տանցիկին նմանցնել։

Ամէն պարագայի մէջ կացութիւնը յստակ է այլեւս եւ բաւական սպասցնելէ ետք՝ Խ. Միութիւնը պարզեց իր ծրագիրները։ Կը մնայ Արեւմտեաններու պատասխանը, որ պիտի չուշանայ անշուշտ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռէն ճառ մը խօսելով Նախագահ Նասըր յայտարարեց.— Պուրկիպա ստախօս մըն է, որ դրպարտութիւններ կ'ընէ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ։ Անդրադառնալ Սուտանի, Նասըր ըսաւ թէ «քոյր Սուտանը ազգային յեղափոխութիւն մը ըրաւ». մասնաւորապէս շեշտը դրաւ Կինէի եւ Ղանայի վրայ, որոնց միութիւնը՝ ըսաւ ան, Ափրիկէի անկախութեան նախերգանքն է։

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը որոշած է այսուհետեւ պակսեցնել նիւթական իր օժանդակութիւնը՝ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւններուն. ուշագրաւ այն է, որ Եւրոպայի համայնավարներուն տրուած դրամին մէկ մասը ասկէ ետք պիտի տրուի Միջին Արեւելքի ... ազգայնական կազմակերպութիւններուն։ Այս ձեւով լուրջ տագնապի մը պիտի մատնուին Ֆրանսայի Համայնավարները, մանաւանդ՝ երբ կորսնցուցած են նաեւ իրենց երեսփոխանական աթոռներուն մեծ մասը։

ԻՒՄԱՆԻԹԷի տնօրէնը՝ Փելիսիէ 50 հազար ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ, թերթին նախկին խմբագրապետ Փիէր Հերվէի դէմ անարգական գրութիւններ հրատարակած ըլլալուն համար. Հերվէ Համայնավար կուսակցութենէն արտաքսուած էր 1956ին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահը Հռոմ հասաւ, ուր բաւական պիտի մնայ իբրեւ Նախագահ Կրոնքիի պաշտօնական հիւր։ Կարգ մը լուրերու համաձայն, Շահը օգտուելով իր այս այցելութենէն հանդիպում մը պիտի ունենայ Սորայեա իշխանուհիին հետ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Պոյինկ – 707» օդանաւ մը արագութեան մրցանիշը կոտրեց՝ Նիւ Եորքէն Փարիզ գալով վեց ժամ 53 վայրկեանէն. 123 ճամբորդ ունէր։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Գերագոյն Խորհուրդի յաջորդ ժողովը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 22ին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Նախագահ Տամանիով անցեալ օր մեռաւ. 1946 – 1950ին, Պատերազմական նախարար էր։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Շահպազեան եղբայրները եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Մահմուդեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Պէտիկեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ զոքանչմօր՝

ՏԻԿԻՆ ԷՕԺԷՆԻ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ասլանեան)

կսկծալի մահուան առթիւ։

Եւ այս դառն կորուստին առթիւ իր թոռնիկները՝ Ալիս, Ներսէս, Պերճ, Արմինէ Շահպազեան, Անժէլ, Միհրան, Անահիտ Մահմուդեան 7000 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տպարանի ֆոնտին, երեք հազար «Հայ – Բոյժ»ին, հինգ հազար Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին, 3 հազար ֆրանք ալ Հայ Ծերանոցներուն։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարդան Ենթակոմիտէն իր կազմութեան 30րդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ այս կիրակի Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին։

Շրջանի հետեւեալ մահացած ընկերներու յիշատակին.—

Բ. Գումրուեանի, Յ. եւ Վ. Ճիհանեաններու, Օ. Աւետիսեանի, Վ. Թորիկեանի, Մ. Ճիհանշահեանի, Յ. Մէրտինեանի, Գ. Մոլլաէսեանի, եւ

Գէորգ Կառվարենցի։

Յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեց. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տիկին Արշալոյս Ինճէճեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Վիքթորիա Պասմաճեանի (ծնեալ Օտապաշեան) մահուան առթիւ։ Տիկին Մառի Գարաքիւլահեանէ հազար ֆրանք, Պ. Ժիրայր Բաչիկեանէ հազար ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքերուն եւ 1915ի տեղահանութեան զոհերու եւ կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու, ինչպէս նաեւ բազմավաստակ Առաջնորդ Տէր Տրդատ Արք. Պալեանի եւ նահատակ Խորէն եպիսկ. Պէհրիկեանի յիշատակին։ Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր բոլոր հայրենակիցները։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առթիւ։

———o———

Սէն Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդս կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի Թաղիս Ս. Թադէոս եկեղեց. անուան տօնախմբութեան առիթով, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն Թեմիս նախկին Առաջնորդ Երջանկայիշատակ Տէր Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի հոգւոյն եւ եկեղեց. կնքամօր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի, ինչպէս նաեւ համայն Թաղիս եւ շրջակայից բոլոր նուիրատուներու, հանգուցելոց հոգւոյն։

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Կոմիտասեան եղանակով Թաղիս դպրաց դասու անդամներու կողմէ ընկերակցութեամբ երգեհոնի։ Ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՁՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոյ. 30ին կէսօրէն վերջ ժամը 16ին, Խրիմեան սրահը։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԿԱՐՊԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Օր. Օր. Շաքէ Պէնկեան, Շաքէ Յովհաննէսեան, եւ Պ. Զօհրապ Մուրատեան։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 7ին։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

29 Նոյ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Դաշնակցութեան Տան մէջ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

30 Նոյ. Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Քաթր Պիւիսոն Փըթի Շալէ, ընկ. Պապիկեանի սրահը։

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԻՒՐՔՄԷՆԵԱՆ։

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հանդիսաւոր Ս. պատարագ, տեղւոյս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ 5րդ տարելիցին առթիւ։ Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ եպիս. Մանուկեան։

Նաեւ այս առթիւ Վալանսի ամրակոծման ընդհ. զոհերուն եւ գաղութիս Ազգային եւ եկեղեցւոյ զոհաբերուող բոլոր ննջեցելոց, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններուն ներկայացուցիչները, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Միշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Րիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան Ենթակոմիտէն ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիէլ Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

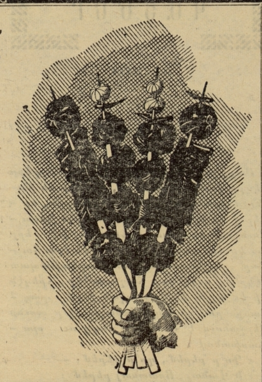
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ընկեր Այտապիրեանի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ճշդապահ ըլլալ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օրը, ժամը 3.30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ։ Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար։ Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը չորսին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ։ Նիւթ՝ 28 Դեկտեմբեր 1958ի պարահանդէսը։ Բոլորին եւ մասնաւորաբար յանձնախումբին ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ը Յունուար ութին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 30 NOVEMBRE
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8357 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4158

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը իր արծաթեայ յոբելեանը տօնած է Պոսթընի մէջ ամսոյս 7 – 9՝ երեք օր տեւող հանդէսներով : Հոծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է երաժշտական եւ մարզական հաւաքոյթներուն, ինչպէս նաեւ փակման հանդէսին, որու ընթացքին խօսք առած են զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները :

Քառորդ դար առաջ՝ 1933ին է որ հիմը դրուած էր երիտասարդական այս կազմակերպութեան, որ կը համապատասխանէ Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին :

Սկզբնական շրջանի գլխաւոր կազմակերպիչն էր ողբացեալ Գարեգին Նժդեհ, որ 1944ի աշնան Սոֆիայի մէջ բոլշեւիկներուն կողմէ ձերբակալուելով աքսորուեցաւ Սիպերիա, ուր 13 տարուան չարչարալից կեանքէ մը վերջ աչքերը յաւիտենութեան փակեց անցեալ տարի :

Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը կանգնած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողքին, որդեգրելով անոր գաղափարականը :

Հազարաւոր երիտասարդ հայորդիներ ու հայուհիներ մտած են անոր շարքերուն մէջ 25 տարիներու ընթացքին եւ Հայ մկրտուած :

Ծնած եւ հասակ նետած օտար աստղերու տակ, Միացեալ Նահանգներու համայնակուլ հալոցին մէջ ի սպառ կորսուելու դատապարտուած մեր դեռատի երկսեռ հայրենակիցները Հ. Ե. Դաշնակցութեան շնորհիւ սորված են իրենց մայրենի լեզուն եւ անցեալի փառաշուք պատմութիւնը : Ծանօթացած են հայ ժողովուրդի հերոսական մարտնչումներուն՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ անկախ հայրենիքի : Սիրած են իրենց ազգը եւ թրծուած հայրենասիրական ոգիով :

Անոր դրօշին տակ դաստիարակուած հարիւրաւոր երիտասարդներ մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ, թարմացնելով անոր շարքերը եւ իրենց երիտասարդական եռանդն ու կորովը ի սպաս դնելով անոր ազգային նպատակներու իրագործման : Անոնք նոյնիսկ ղեկավար մարմիններու կը մասնակցին արդէն :

Կազմակերպութիւնը 24 տարիէ ի վեր Պոսթընի մէջ կը հրատարակէ իր պաշտօնաթերթը՝ Շաբաթօրեակ Հայրենիքը (Ուիքլի), որուն 1292րդ թիւը լոյս տեսաւ երեք օր առաջ :

Ութ էջէ բաղկացած այս անգլերէն թերթը կը խմբագրեն երիտասարդները իրենք՝ երէց ընկերոջ մը ղեկավարութեան տակ : Բովանդակութիւնը հետաքրքրական է ու դաստիարակիչ :

Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը իր մասնաճիւղերն ունի Ամերիկայի հայաշատ բոլոր քաղաքներուն մէջ, Նիւ Եորքէն մինչեւ Քալիֆորնիա : Անոնց գործունէութեան արձագանգ կը դառնայ Հայրենիք Ուիքլին :

Ցանկալի էր անշուշտ, որ այս վերջինը ունենար նաեւ հայերէն բաժին մը՝ ինչպէս ունի Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Սերունդին պաշտօնաթերթ Հայաստանը : Սակայն Ամերիկայի հայ գաղութը շատ աւելի հին ըլլալով, քանի մը սերունդներ փոխուած են արդէն : Կարելի չէ խստապահանջ ըլլալ :

Հ. Ե. Դաշնակցութեան նախկին ու նոր անդամները կ'աշխատակցին նաեւ անգլերէն Արմինիըն Րըվիու եռամսեայ պարբերաթերթին, գործօն մասնակցութիւն կը բերեն «Հայ Ձայն» ձայնասփիւռին, Հ. Օ. Միութեան, Հայկ. եկեղեցիներու վարչութեանց եւ դպրոցներու հոգաբարձութեանց :

Ազգապահպանման ճակատին վրայ մեծ դեր վերապահուած է մեր երիտասարդական կազմակերպութեանց :

Գուրգուրա՛նք անոնց վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ե. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 21ԻՆ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

Վաղը՝ երկուշաբթի, պիտի հրատարակուին Ալժերիոյ թէ Մայր Երկրի երեսփոխանական ընտրութեանց արդիւնքները : Ուրբաթ օր Ալժերիոյ մէջ քուէարկութիւնը սկսաւ. առաջին առիթով ուշադրաւ էր, որ կիները աւելի մեծ թիւերով կը դիմէին քուէատուփ, քան այրերը : Շաբաթ օր կը յայտարարուէր թէ կիրակի իրիկուն հաւանաբար արդիւնքները տրուին՝ Ալժերիոյ մէջ : Արդարեւ, Իսլամները կը քուէարկեն խաղաղութեան մէջ եւ ոչ մէկ միջադէպ պատահած էր մինչեւ շաբաթ :

Մայր Երկրի ընտրութիւններուն պատկերը բաւականին յստակ է այլեւս : Պարզ է, որ Ե. Հանրապետութեան առաջին Խորհրդարանին մէջ Միութիւն Նոր Հանրապետութեան համար կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն պիտի ըլլայ եւ ոչ մէկ կասկած՝ որ առաջին կառավարութիւն պիտի կազմուի կոլեաններու կողմէ :

Համայնավարները հսկայաքայլ կը նահանջեն՝ բոլոր շրջաններու մէջ : Մեր երէկուան լուրէն ետք՝ որուն համաձայն Մոսկուա պիտի դադրեցնէ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւններուն տուած նպաստին մէկ մասը, դժուար չէ նախատեսել թէ ինչ տագնապի պիտի մատնուի Թորէզի եւ Տիւքլոյի կազմակերպութիւնը :

Ներքին նախարարութիւնը կիսապաշտօնական ձեւով կարգ մը նախատեսութիւններ կ'ընէ վաղուան Ազգ. Ժողովի կազմութեան շուրջ : Փարիզեան կարգ մը թերթեր ալ, կացութեան ուսումնասիրութենէն ետք, համակարծիք են Ներքին նախարարութեան՝ որ այսօր, Կիրակի, միայն 14 համայնավար երեսփոխաններ պիտի ընտրուին, իրենց ընդհանուր թիւը բարձրացնելով ... 15ի : Տարբերութիւնը ակնբախ է, երբ գիտենք թէ նախորդ Ազգ. Ժողովին մէջ Թորէզ աւելի քան 150 ներկայացուցիչ ունէր : Նոյն նախատեսութիւններուն համաձայն՝ Ընկերվարականները պիտի ունենան ութսուն երեսփոխան, Անկախները՝ 115, Արմատական եւ Ձախ Կեդրոն՝ 41, Ժողովրդական Շարժում՝ 55, Միութիւն Նոր Հանրապետութեան՝ 150 եւն. :

Այժմէն իսկ ճշդուած է արդէն Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութեան թուականը՝ Դեկտեմբեր 21. չընտրուելու պարագային՝ երկրորդ շրջանը պիտի ըլլայ շաբաթ մը վերջ՝ Դեկտեմբեր 28ին :

Հանրապետութեան Նախագահ Քոթի Ուրբաթ կէսօրէ ետք ընդունեցաւ Վարչապետը եւ աւելի քան կէս ժամ խորհրդակցեցաւ անոր հետ : Խօսակցութիւնները դարձած են գլխաւոր երեք հարցերու շուրջ.— Երեսփոխանական առաջին ընտրաշրջանի արդիւնքները, ֆրանքօ-գերմանական վերջին խօսակցութիւնները եւ ելմտական կացութիւնը :

Երբ ընտրութիւններու վերջնական արդիւնքները յայտնի ըլլան, Երկուշաբթի կամ երեքշաբթի, Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը պիտի գումարէ Էլիզէի մէջ :

Միւս կողմէ, կը գրէ տեղական մամուլը, հաւանաբար Ռընէ Քոթի առաջին անձը պիտի ըլլայ՝ որուն պիտի հաղորդուի Զօր. Տը Կոլի թեկնածութիւնը՝ Հանրապետութեան Նախագահի աթոռին համար : Կը կարծուի թէ այնուհետեւ Տը

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ Է

ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ՎՃՌԱԾ ԵՆ ՏԵՂԻ ՉՏԱԼ

Վարչապետ Ատենաուըր խօսելով խորհրդային վերջին յուշագրին մասին, յայտարարեց թէ կացութիւնը աւելի քան լուրջ է, բայց, աւելցուց ան «հիմա աւելի ժամանակ ունինք՝ խորհրդակցելու եւ կարելիութիւններ ուսումնասիրելու համար» : Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետին համար խորհրդային յուշագրին գլխաւոր կէտը վեց ամսուան պայմանաժամն է՝ խորհրդակցութիւններու համար, եւ ինչ որ վճռական է՝ այն է, թէ Պերլին պիտի մնայ դրուման բանակներու պաշտպանութեան տակ :

Միւս կողմէ դիւանագիտական եռուզեռ մը սկսաւ Պոնի մէջ. Ատենաուըր տեսակցութիւններ ունեցաւ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ դեսպաններուն հետ :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Արեւմտեան Գերմանիոյ Արտաքին նախարարութիւնը կիսապաշտօնական ձեւով մերժեց խորհրդային ծրագիրը, յայտարարելով թէ Պերլինի ներկայ գոյավիճակը Ռուսերու առաջարկած ազատ քաղաքէն աւելի լաւ է.— «Պէտք է անդրադառնալ որ Արեւմտեան Պերլին «ազատ քաղաք» ըլլալով համայնավարութեան ձեռքը պիտի իյնայ՝ իրաւական, զինուորական, ելմտական եւ տնտեսական տեսակէտով : Հետեւաբար, ազատութիւնը պահպանելու համար՝ Արեւմտեան Պերլին պէտք է մնայ արեւմտեան բանակներու հսկողութեան ներքեւ » :

Արտաքին նախարարութեան կիսապաշտօնական բերանը՝ «քոռեսփոնտանս» խորհրդային առաջարկը անընդունելի կը նկատէ հետեւեալ պատճառներով.—

1.— Ինչպէս հիմա՝ դարձեալ գոյութիւն պիտի ունենան երկու Գերմանիաներ :

2.— Ռուսերու առաջարկած «առժամեայ» վարչակարգը պիտի դառնայ բնական, հետեւաբար՝ Արեւելեան Գերմանիա իբրեւ գերիշխան պետութիւն բանակցութիւններ վարելու իրաւունք պիտի ստանայ : Ընդունիլ այս առաջարկը՝ կը նշանակէ ընդունիլ, թէ Գերմանիոյ վերամիացումը անկարելի է :

3.— Գերմանիա, որ երկուքի բաժնուած է այսօր, պիտի բաժնուի երեքի :

4.— Արեւմտեան Պերլին անպաշտպան պիտի մնայ՝ շրջապատուած Արեւելեան Գերմանիոյ ուժերով եւ խորհրդային 22 զօրաբաժիններով :

5.— Ռուսերու եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջամտութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հակահամայնավար քաղաքական գործունէութիւն կատարուի :

6.— Պիտի փակուի վերջին ճամբան՝ ուրկէ Արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչները կը փախին եւ կ'ապաստանին Արեւմտեան Պերլին. իրենց ծրագրով, համայնավարները հսկողութիւն պիտի հաստատեն օդի եւ ցամաքի ճամբաներուն վրայ :

7.— Համայնավարները պիտի սպառնեն քաղաքին տնտեսական կեանքը :

8.— Պերլինի գոյավիճակին համար խոստացուած «ապահովութիւնները» գոյութիւն պիտի չունենան, կարմիր բանակի ներկայութեան պատճառով : Արեւմտեանները անգամ մը հեռանալով Պերլինէն՝ այլեւս պիտի չկարենան միջամտութիւններ ընել : Գալով ՄԱԿի դէտերուն, երկաթէ վարագոյրէն անդին ոչ մէկ տեղ տրուած է անոնց :

Իր կարգին Արեւմտեան Գերմանիոյ նախարար Էռնսթ Լեմէր յայտարարեց թէ Պոնի կառավարութիւնը առանց որեւէ պայմանի պիտի մերժէ Խրուշչեւի առաջարկները : Բայց, աւելցուց ան, նման պատասխան մը տալէ առաջ, Արեւմտեան Գերմանիա պիտի խորհրդակցի դաշնակից երկիրներու հետ՝ որպէսզի համապատասխան մը տրուի Խ. Միութեան : Լեմէր յոյս յայտնեց որ այս բանակցութիւնները օր մը պիտի յանգին «Մեծ»երու ժողովի մը գումարման :

Միւս կողմէ, Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան անունով Կրոթիւոլ յայտարարեց թէ խորհրդային յուշագիրը շինարար նպատակներ կը հետապնդէ՝ Եւրոպայի ապահովութեան համար : Համայնավար պարագլուխին համաձայն, Արեւմտեան Պերլին վտանգաւոր գօտի մըն է, որ հիւլէական պատերազմի պատճառ կրնայ դառնալ :

Արեւմուտքը անգամ մը եւս ճշդեց իր դիրքը՝ խորհրդային ծրագրին դէմ : Ամերիկացի չորս երեսփոխաններ գացին Պերլին, ժողովուրդը վստահեցնելով թէ որոշած են համայնավարներու ձեռքը չձգել Պերլինի բնակիչները :

Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ ճշդեց իր կառավարութեան դիրքը, յայտարարելով.— Բրիտանական կառավարութիւնը պիտի յարգէ իր պարտականութիւնները՝ Արեւմտեան Պերլինի վերաբերմամբ : Լոնտոն անընդունելի կը նկատէ միջազգային համաձայնութիւններէն հրաժարելու Ռուսիոյ նպատակը :

ԱՇՆԱՆ ՄԵՂԵԴԻ

Աշուն է, անձրեւ ··· Ստուերներն անձեւ
Դողում են դանդաղ ··· Պաղ, միապաղաղ
Անձրե՛ւ ու անձրե՛ւ ···
Սիրտըս տանջում է ինչ որ անուրախ
Անհանգստութիւն ···
Սպասիր, լսիր. ես չեմ կամենում
Անցած լոյսերից, անցած յոյզերից
Տառապել կրկին,
Նայիր, ախ, նայիր, ցաւում է նորից
Իմ հիւանդ հոգին···

Անձրեւ է, աշուն··· ինչո՞ւ ես յիշում,
Հեռացած ընկեր, մոռացած ընկեր,
Ինչո՞ւ ես յիշում
Դու այնտեղ էիր, այն աղմկահեր
Կեանքի մշուշում···
Դու կեանքն ես տեսնել, դու կեա՛նքն ես
յիշում,
Ոսկէ տեսիլնե՛ր, անուրջների լո՛յս ···
Ես ցուրտ մշուշում.
Իմ հոգու համար չկայ արշալոյս —
Անձրե՛ւ է, աշուն···

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳ

Դու վայրի ժայռի ծայրին
Բիմահան կակաչ լինես,
Ես նայեմ, նայեմ վարից,
Ու քեզնից կարօտ մնամ :

Դու խորունկ, խորունկ ձորում,
Ինձ կանչող կարկաչ լինես,
Ես անզօր նայեմ վարից,
Ու քեզնից ծարաւ մնամ :

Դու ծովի, ծովի ծոցում
Մարգարիտ քարը լինես,
Ես անյոյս նայեմ ափից
Ու քեզնից անմաս մնամ :

Դու յաւերժ մօտ ու հեռու
Մեր Մասիս սարը լինես,
Ես նայեմ, այրուեմ անվերջ,
Ու քեզնից անհաս մնամ :

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

" ՅՈՒՍԱԲԵՐ "Ի ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

« Յուսաբեր » օրաթերթը գեղեցիկ նախաձեռնութիւնն ունեցած է հարցարաններու շարք մը հրատարակելու, նպատակ ունենալով Արտասահմանի մէջ ուղղագրական միօրինակութիւն մը ստեղծել: Այս միտքով ան դիմած է հայերէնագէտ աշխատակիցներու, նախապէս խմբագրականի մըն ալ նիւթ ընելով այս առաւել կարեւորութիւն ունեցող հարցը:

Այս խնդրին մասին պէտք է արտայայտուին գրողները եւ մանաւանդ հեղինակաւոր գրողներն ու հրապարակագիրները: Եւ սակայն դժուար է նախատեսել թէ մասնաւոր յանձնախումբին դասաւորած ու յայտնած կարծիքները, կարգ մը բառերուն միօրինակ ուղղագրութեան մասին, կարելի պիտի ըլլա՞յ «պարտադիր» դարձնել թերթերուն եւ գրողներուն:

Որպէսզի կարելի ըլլայ նպատակայարմար եզրակացութեան մը յանգիլ եւ հեղինակաւոր գրողներուն կարծիքներն ու գործածած ձեւերն ունենալ, նկատի պիտի ունենամ իրապաշտ, արուեստագէտ եւ նոր գրողներուն ուղղագրական ձեւերը, այն սերունդներուն, որոնք մեր արդի աշխարհաբարին ճարտարապետները նկատուած են:

Առ հասարակ լեզուի մը ուղղագրութեան համար հինէն ի վեր հեղինակութիւն ճանչցուած եւ իրենց գլուխ գործոցներուն մէջ գործածած ձեւերը եւ օրէնքները պէտք է պարտադիր դառնան յաջորդ սերունդներուն համար: Ըստ խայս է բանաւոր եւ տրամաբանական մեթոդը: Քերականներն ալ յաճախ օգտուած են նշանաւոր գրողներուն ուղեգրած կանոններէն:

«Յուսաբեր»ի առաջին հարցարանը չորս հարցումներէ կը բաղկանայ.

1.— Ազգերու անունները գլխագի՞ր գրել թէ մանրագիր:

2.— Գրել ամէնէ՞ն թէ ամենէն:

3.— Կարօ, Համօ, Լոռարնօ՞ գրել թէ Կարոյ, Համոյ, Լոռարնոյ:

4.— Գլխագի՞ր թէ մանրագիր գրել տիտղոսները, Տոքթ. Տնօրէն, Վարչապետ, Պատրիարք, Կաթողիկոս եւայլն:

Այս չորս հարցումներուն պատասխանելու համար, մեր գրականութեան իրապաշտ սերունդէն պիտի առնեմ (1870 – 1890) քանի մը յատկանշական դէմքեր, եւ պիտի փորձեմ ամէն մէկէն օրինակներ տալ: Իմ ընտրած իրապաշտ դէմքերն են Լեւոն Բաշալեան, Գրիգոր Զոհրապ, Արփիար Արփիարեան, Հրանդ (Մելքոն Կիւրճեան), Տիկին Զ. Ասատուր (Սիպիլ) եւ Հրանտ Ասատուր: Վերջին երկուքը մանաւանդ հեղինակ են Արդի Աշխարհաբարի Քերականութեան շարքի մը, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի ուսուցման համար ընթերցանութեան դասագիրքերու՝ «Թանգարան» խորագրով:

Գ. Զօհրապ, «Մանօթ դէմքեր»ու շարքին մէջ, ազգերու անունները գլխագիր կը գրէ, տիտղոսները՝ գլխագիր, եւ ամէն խով: Կը գրէ Հիւկօ, հոլոված առեն՝ ոյի, ոյէ, ոյով:

Ա. Արփիարեան «Կարմիր Ժամուց»ի մէջ, ազգերու անունները կը գրէ գլխագիր, ինչպէս նաեւ տիտղոսները, ամէն կը գրէ խով:

Հ. Ասատուր, «Դիմաստուերներ»ուն մէջ, ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ գլխագիր, կը գրէ ամէնէն, եւ Հիւկօ:

Սիպիլ, «Աղջկան մը սիրտը» վէպին մէջ, ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ գլխագիր, կը գրէ նաեւ ամէն եւ Հիւկօ (նկատի առնելու է նաեւ որ կարգ մը հեղինակներ ուղղագրութեան երկու ձեւ ունին, ամեն եւ ամէն, Սիպիլն ալ անոնցմէ է):

Հրանտ (Մ. Կիւրճեան) «Պանդուխտի կեանքէն նամակներ», կը գրէ Մանօ, Մարօ, Ակօ, Նատօ, Կարօ, Խաչօ եւայլն. ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ գլխագիր:

Լ. Բաշալեան, (Լ. Զարթումեան) «Կաղանդը» գրուածքին մէջ կը գրէ ամէն:

Իրապաշտներէն ետքը, արուեստագէտ սերունդին ներկայացուցիչները նկատի ունենանք:

Տ. Չրաքեան «Ներաշխարհ»ի մէջ, կը գրէ ամեն եւ ամէն, ինչպէս նաեւ Հիւկօ:

Տիկին Զ. Եսայեան, «Աւերակներուն մէջ» կը գրէ ազգերու անունները եւ տիտղոսները՝ փոքր գրով:

Ս. Պարթեւեան, «Կիլիկեան Արհաւիրքը» կը գրէ ամէն:

Մ. Մեծարենց, «Ոսկի արիշին տակ» կը գրէ ամէնէն:

Ա. Յարութիւնեան «Դիմաստուերներ»ուն մէջ կը գրէ ամենէն, երբեմն՝ ամէնէն:

Տ. Չէօկիւրեան, «Վանք»ի մէջ, ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ գլխագրով, այս վերջինները երբեմն փոքր գրով: Ամէն կը գրէ խով:

Ռուբէն Զարդարեան «Ամբողջական Երկեր», կը գրէ ամէն, ամէնէն:

Գ. Բարսեղեան «Ամբողջական գործը», ազգերու անունները եւ տիտղոսները՝ գլխագիր, կը գրէ ամէն, եւ Սերգօ, Մանօ, Արմօ, Խաչօ:

Դ. Վարուժան, «Ցեղին Սիրտը» կը գրէ ամէն, Մարօ, Պապօ:

Լ. Շանթ, «Ընդհ. ակնարկ մը հայ բանահիւսութեան վրայ», ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ գլխագիր, իսկ՝ ամեն, ամենէն:

Շ. Միսաքեան «Օրեր եւ Ժամեր», ազգերու անունները գլխագիր եւ կը գրէ նաեւ ամէն:

Նորագոյն սերունդէն՝

Գ. Մխիթարեան, «Քառորդ դար գրականութիւն», ազգերու անունները եւ տիտղոսները գլխագրով, կը գրէ նաեւ ամեն, ամենէն, երբեմն՝ ամէն, ամէնէն, ինչպէս նաեւ Ակօ, Սիամանթօ:

Ռուբէն Սեւակ, «Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր» կը գրէ ամէն, ամէնէն, ազգերու անունները՝ մանրագիր, ինչպէս նաեւ՝ Հիւկօ:

Նշան Պէշիկթաշլեան «Ցխուսի դիմանկարը», կը գրէ ամէն, ամէնէն, Մէմօ, ազգերու անունները եւ տիտղոսները՝ գլխագրով:

Ն. Սարաֆեան «Բերթուածները» կը գրէ ամէն, ամէնէն:

Շահան Շահնուր «Պճեղ մը անուշ սիրտ», կը գրէ ամէն, ամէնէն, ազգերու անունները՝ փոքրագիր:

Ակնարկ մըն ալ նետենք Հ. Արսէն Վ. Այտընեանի « Քննական Քերականութիւն Արդի Հայերէն լեզուի» պատկառելի հատորին վրայ, Վիէննա 1866: 64 էջի ծանօթութեան մէջ կ'ըսէ. «Ամէն բառը միջին դարէն ասդին սկսած է յաճախել, իսկ բուն մատենագրական լեզուին մէջ միայն բարդութեան մնացած էր, ամենապատիւ, ամենատես, ամենատէր: Ուրովհետեւամենայնին արմատն է այդ բառը, անտարակոյս անոր բուն ձեւն էր՝ ամկին մէջ պահուած»: Հ. Ա. Այտընեան ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէր գլխագիր, ինչպէս նաեւ՝ ամէն, ամէնէն:

Յ. Գազանճեան «Նոր Քերականութիւն արդի հայերէն եզուի» դասագրքին մէջ կը գրէր ամէն, ամէնէն, Կարօ, Գարօ, Կրպօ, յաճախ կը գրէ նաեւ Կարոյ, Գարոյ, բայց կը գրէ՝ Հիւկօ, Միրպօ, Ռուսօ: Ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրէ նաեւ գլխագրով:

Ն. Աղբալեան, «Դասախօսութիւններ հայ մատենագրութեան մասին» եւ «Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան» երկու գործերուն մէջ կը գրէ տիտղոսները գլխագիր, ինչպէս նաեւ՝ ամեն, ամենէն:

Տալով ծանօթ հեղինակներուն ուղղագրական ձեւերը,

1.— Ազգերու անունները եւ տիտղոսները կը գրեմ գլխագիր, Տնօրէն, Վարդապետ, Եպիսկոպոս: Ֆրանսացի, Հայ:

2.— Կը գրեմ ամէն, ամէնէն:

3.— Կը գրեմ Կարօ, Համօ, Լոքարնօ, հոլովման առեն՝ Կարոյի, Համոյի, Լոքարնոյի:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԶՕՊԱՆԵԱՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Կիլիկիոյ սքանչելի Կաթողիկոսը դեռ նոր մեռած էր:

Կ'ըսէին որ ան հրաւիրած էր Զօպանեանը, գալու եւ առեն մը մնալու Անթիլիասի վանքը:

1952ի աշունին, իրաւ ալ Զօպանեանը եկաւ Անթիլիաս:

Անշուշտ որ սքանչելի Կաթողիկոսին հետ, շատ հմայք թաղուած էր: Զօպանեանը նոր հմայք մը բերաւ, թէ՛ աշակերտութեան, թէ՛ ժողովուրդին:

Որովհետեւ, Պէյրութի Հայութիւնը, անճանաչելի դառնալու չափ, տարբեր է միւս Հայ գաղութներէն:

Զարմանալի բան, ան կը սիրէ իր մտաւորականները ...

Որքան որ, ուրիշ գաղութներու մէջ, հարուստը կը պաշտուի, եւ մտաւորականը կ'արհամարհուի, կրնամ ըսել թէ Պէյրութի մէջ, եթէ հարուստը միշտ կը սիրուի անշուշտ, բայց եւ այնպէս, մտաւորականը իր յատուկ դասակարգը ունի, որ հարուստինը չէ, բայց որ, բարեբախտաբար, «խղճալիներու» դասակարգին ալ չէ բնաւ:

Անոնք, թերեւս չեն կրնար քալել ոսկիներով ծանրաբեռն մարդերու պէս, բայց ժողովուրդը կարծես հասկցած է: Ասիկա մեծ ապահովութիւն մըն է Պէյրութ ապրող մտաւորականին համար:

Երբ փողոցներէն ան կ'անցնի, աչքերը երկինքին եւ ոտքերը սալայատակներուն քսելով, ան գիտէ որ, քովէն անցնող ամէնէն համեստ Հայն իսկ, իր չկարենալ քալելը պիտի չվերագրէ իր խեղճութեան եւ անօթութեան, այլ որովհետեւ կարծես կը զգայ որ «ծանր թեւեր» կը պահեն զինք սալայատակին վրայ ...

Ասիկա թերեւս իմ երազս է, բայց ես այդ տպաւորութիւնը կրեցի, Պէյրութ եղած առենս:

×

Ուրեմն Զօպանեան, Անթիլիաս եկած էր:

Օր մը, ճամբայ ելլալով լերան տունէս, ուր անդարմանելի ձեւով մը թաղուած կը մնայի, գացի Անթիլիասի վանքը, Զօպանեանը տեսնելու:

Երկար տարիներէ ի վեր զիրար չէինք տեսած: Ուրախ եղանք ոչ միայն զիրար տեսնելով, այլ զիրար՝ ճանչնալով: Է՜հ, այդ անպիտան անցնող տարիները, ամէն հետք կրնային հետերնին տարած ըլլալ..

Վանքէն մուտքիս դիս դիմաւորեցին ինր բարձրաբերձ չճինները, որոնք կարծես մասնաւորապէս հոդ բոլորուած են պաշտպանելու եկեղեցին ...

Անցայ մեր սքանչելի Կաթողիկոսին դեռ շատ թարմ հողակոյտին առջեւէն, որուն քով, Վանքին խոշոր հաւատարիմ շունը, պառկած էր իր բոլոր երկայնքով, կարծես ցաւատանջ հծծիւն մը իր մարմնին մէջ ...

Ցետոյ հասայ խուցը, ան փոքրիկ տունը, որ Վանքին հիւրանոցն էր: Զօպանեան իր սենեակն էր: Կարծես իր հոն գալովը, սենեակը գիրքերով լեցուած էր:

Վերագտնելով իր ամոռանալի ժպիտը, կարծես տարիները անհետացան... ժպիտ մը, որ շրթունքներէն կը սկսէր, բայց որ դէմքէն վեր սողելով, տէր կը դառնար աչքերուն, որոնց մէջ կը հաստատուէր...

×

Կէս օր է: Ինչո՞ւ համար կէս օր է: Որովհետեւ Զօպանեան իր մուտքը կը գործէ Վանքին դահլիճէն ներս: Եթէ աշխարհի բոլոր ժամացոյցներն ալ սխալին, Զօպանեանին ժամացոյցը այդ ժամուն չի կրնար սխալիլ:

Քիչ յետոյ, Վանքին դրոց - բրոց ծառան կուգար ճաշի հրաւիրելու: Նստած տեղապահ Սրբազանին աջ կողմը, ան կը ճաշէր կատարեալ լռջութեամբ. ոչ կը խօսէր, ոչ կը լսէր ...

Այդ կարեւոր պահէն վերջ, կուգային ուրճի եւ նարտի ժամերը, որոնց իր հաւատարիմ ընկերն էր ուսուցիչ Սիմոնեանը:

Ասոնցմէ դուրս կային, ամբողջ Հայութենէն եկած, ճաշի հրաւէրներ, ամէնէն հարուստներէն մինչեւ շատ խոնարհ դասակարգը:

Կը յիշեմ իրիկուն մը, ներկայ եղած ըլլալ, այդպէս խոնարհ Հայու մը ուժգունելուն եւ դրեթէ ուշքը կորսնցնելուն, երբ ճաշի հրաւիրած ըլլալով Զօպանեանը, եկած էր տանելու, եւ ինքզինքը գտած էր գրեթէ վերջացած ճաշասեղանի մը առջեւ, ուր արդէն Լիբանանի սքանչելի ձմերուկը ճաշակելու ձեռնարկած էր իր հիւրը, եւ որ կը յայտարարէր, որ այլեւս իրեն համար, անկարելի էր, դարձեալ՝ նոր ճաշի մը ձեռնարկել ...

Եւ նաեւ խանդավառող դասախօսութիւններ: Առաջինին ներկայ եղած եմ: Հայ աշուղներուն մասին էր, բայց անշուշտ լայնօրէն համեմուած, Անաթոլ Ֆրանսէն եւ Փրէաոնէն իրեն ուղղուած նամակներով:

Սակայն այս բոլորին ամէնէն վերջը կանգնած կար, անշուշտ՝ իր՝ Յոբելեանը:

Գաղտնիք մը չէ, որ հայ մտաւորականին կեանքին երկու մեծ վերելքներն են, իր Յոբելեանը նախ, եւ միշտ իր յուղարկաւորութիւնը ...

Զօպանեանը երկուքն ալ ունեցաւ, ա՜ւղ ...

Կան որոնք բախտը ունին խուսափելու յոբելեանէ մը դէթ, եթէ անկարելի է երկրորդէն խուսափիլ ...

Բայց Զօպանեան, չորս անգամ կրեց յոբելեաններու տանջանքը, փառաբանութեան ձեւին տակ ... Լիբանանի ալ դեղեցիկ երկինքին տակ, մինչեւ Զահլէի հեռաւոր անկիւնը ...:

×

Վերջերս, «Ամսօրեակ»ին մէջ կարդացի գրութիւն մը Զօպանեանին մասին, քննադատ Գ. Ֆէնէրճեանի կողմէ:

Անոր թօնը ընդհանրապէս չափազանց խիստ եւ յարձակողական տպաւորութիւն մը կը թողուր, եթէ նոյն իսկ իր խորքին մէջ, ճիշդ մասեր կային:

Բայց, բարեբախտաբար, յիշած էր « Օրօր»ը, իբրեւ Զօպանեան բանաստեղծին գրիչէն ելած «Հրաշք» մը: Սակայն, դժբախտաբար, չէր ծանրացած, պէտք եղածին չափ, այդ հրաշքին գեղեցկութեան վրայ:

Այդ կտորին մէջ, Զօպանեան գործածած է մեր սքանչելի լեզուն, իր լաւագոյն ձեւով, եւ անոր կշռոյթը յուզիչ է, եւ կարծես մեր երկրին բնութեան աւիշը ունի իր չափին մէջ ...

Նոյն ինքն բանաստեղծին խօսքով, « դմայլելի» նմոյշ մը հայ բանաստեղծութեան:

Եւ կը խորհիմ որ, եթէ Զօպանեան, միայն «Օրօր»ը գրած ըլլար, իբրեւ բանաստեղծութիւն, բաւական պիտի ըլլար ան, ընկերանալու, իր անմոլոր անհատականութեան ...

Դուն նստեր ես ճամբաներուն անկիւնը,
Մազերդ ի վար կախուեր, սառեր է ձիւնը...»:

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ »

Ինչպէս գրած էինք, «Ֆեմինա»յի Տիկինները այս տարուան մրցանակը տուին Տիկին Ֆրանսուազ Մալէ – Ժորիսի, իր վերջին գործին՝ «Երկնային կայսրութիւն » վէպին համար:

« Երկնային կայսրութիւն »... բայց գրքին անունը պէտք չէ շփոթութեան մատնէ ընթերցողը, որովհետեւ անիկա ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ... սրճարանի մը անունը, Մոնփառնաս, Օտեսա փողոցին մէջ: Վէպին տանդքը՝ սրճարանին վրայ դտնուող շէնքը, իր բոլոր կողմերով: Պատմութիւնը՝ շէնքին բնակիչներուն եւ սրճարանի յաճախորդներուն:

Այս վէպը շատ ժողովրդական է եւ կը յիշեցնէ «Օթէլ տիւ Նոր»ը: Միջակ դասակարգի մարդիկ զիրար գտած են այնտեղ,— ձախողած դաշնակահար մը, որ կամաւոր կոյր ձեւանալով կ'ապրի իր կնոջ «շահած» դրամով, թոյլ տալով որ ան շարունակէ իր դէշ ընթացքը, բժիշկ մը՝ որ վիժումներով կը շահի իր ապրուստը, Փրիզիւնիքի պաշտօնեայ աղջիկ մը, տունմնայ օրիորդ մը եւն.: Գլխաւոր հերոսը Սթեֆանն է, ձախողած դաշնակահարը, որուն կինը բացէ ի բաց կը կենակցի ուրիշներու հետ: Սթեֆան, որ սրճարանի մը մէջ կը նուագէ, գործ կ'ունենայ փոքրիկ «վանտէօզ»ի մը հետ, որ վերջի վերջոյ երեւան պիտի հանէ դաշնակահարին տան ողբերգութիւնը, դիմակազերծ ընելով « արուեստագէտ»ին հոգին: Աղջիկը մինչեւ իսկ պիտի կարդայ Սթեֆանի « Օրագիր»ը եւ հրապարակէ. անարգուած բոլորէն «Երկնային կայսրութեան» փոքրիկ աշխարհի բնակիչներէն բաժնուելով, Սթեֆան պիտի երթայ՝ թշուառօրէն մեռնիլ հիւանդանոցի մը մէջ:

Ինչպէս կ'երեւի նիւթէն, վէպը քիչ մը շատ խճողուած է, թէեւ պատկերները լաւ տրուած են, կենդանի շունչով եւ երանգաւորումներով, ուր երեւան կուգան

գրագիտուհիին յատկութիւնները ։ Պէտք է ըսել սակայն, որ երբ հրատարակուեցաւ «Երկնային կայսրութիւն»ը՝ գրական քննադատները համեմատաբար աւելի ցուրտ վերաբերում մը ունէին, ինչ որ չէր պարագան Ֆրանսուազ Մալէ-Ժորիսի նախորդ գործերուն հրատարակութեան ատեն ։

Տիկին Մալէ-Ժորիսի գլխաւոր յատկութիւնները կը նկատուին դիտելու եղանակը, խղճահարութիւնը եւ խելացի վերլուծումները ։ Պելժիացի երիտասարդ այս գրագիտուհին հազիւ 29 տարեկան է, արդէն երեք անգամ ամուսնացած եւ երեք զաւկի տէր ։ Ունի հինգ վէպեր, եւ թերեւս այս էր պատճառը. որ կարգ մը շրջանակներ կը մտածէին թէ մրցանակը Քրիսթիան Ռոշֆորի պիտի տրուէր եւ Ֆրանսուազ Մալէ-Ժորիս Ֆեմինայի դատական կազմի անդամ պիտի ընտրուէր ։ Բայց նախատեսութիւնները չիրականացան, — ինչպէս միշտ, — եւ Քրիսթիան Ռոշֆորի պաշտպանները պարտուեցան ։

Ուշագրաւ է նաեւ Տիկին Ռոշֆորի «Ռազմիկին հանգիստը», որ հակադրուեցաւ «Երկնային կայսրութեան» ։

Պատմութիւնն է երիտասարդ կնոջ մը, որ ժառանգութեան մը համար դէպի գաւառ ճամբորդած ատեն, պանդոկի իր սենեակին կից խցիկին մէջ կը գտնէ անբանացած մարդ մը, որ կը դառնայ իր ... սիրահարը ։ Եւ ի՜նչ սիրահար ։ Քիչ մը նեղացուցիչ է անշուշտ այն պարագան, որ այս մտերմութեան բոլոր մանրամասնութիւնները կը տրուին կնոջ մը կողմէ. սարսափելի պատկերներ ։

Խեղճ աղջիկը շուտով կ'ենթարկուի անբանացած այս մարդուն, կը դառնայ անոր ստրուկը, կ'ընդունի անոր բոլոր պարտադրանքները, մինչեւ իսկ՝ հայհոյանք եւ ապտակ... մոխիրի վրայ կը նստի ։ Տամին կը հետեւինք խղճահարութեամբ ։ Գրքին վերջաւորութեան սակայն, հեղինակը ի զուր կը փորձէ համոզել ընթերցողը՝ որ իր հերոսուհին, արդէն յղի, կը սփոփուի նոր սիրոյ մը ծնունդով, սէր մը՝ որ նոյնքան անասնական է, որքան նախորդը ։ Վերջապէս, կը բաժնուի պանդոկին մէջ գտած իր մարդէն, — մարդ մը, որուն տառապանքները պատերազմի ընթացքին, գինուորի պատրանքները եւն. կը բացատրեն իր հոգեկան վիճակը ։

Որքան ալ խոցելի կէտեր ունենայ այս վէպը, անժխտելի է մէկ իրողութիւն, որ տիկին Քրիսթիան Ռոշֆոր տաղանդաւոր գրագիտուհի մըն է, որմէ լաւ գործեր կարելի է սպասել ։

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՏԻՐԱՆԱՅ ԿՈՆՔՈՒՌ ԵՒ ՌԸՆՈՏՕ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ

Ֆեմինայով բացումը կատարուեցաւ փարիզեան գրական մրցանակներուն ։ Վաղը՝ երկուշաբթի Դեկտեմբեր մէկ, պիտի տրուին երկու կարեւոր մրցանակներ, Ռընոտօ եւ մանաւանդ՝ Կոնքուռ ։

Ամէնէն աւելի կը խօսուի Արման Լանուի մասին, որուն «Պրիժի ժամադրութիւն»ը հաւանաբար ըլլայ՝ Կոնքուռի ժամադրութիւնը ։ 45 տարեկան եւ ութ վէպերու հեղինակ այս գրագէտը երկու տարի առաջ ստացած է արդէն «Ինթէրալիէ» մրցանակը՝ իր «Քոմանտան Ուաթրէն» գործով ։ Ծանօթ է, որ Անտրէ Մալրօ եւ Ռոժէ Վայեան «Կոնքուռ»ի մրցանակը ստանալէ քանի մը տարի առաջ «Ինթերալիէ»ին տիրացած էին ։

Ցամենայն դէպս, Լանու լուրջ մրցակից մըն է բոլոր թեկնածուներուն համար ։

Պրիժի այս ժամադրութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ ժամադրութիւն մը ... խենթերու եւ անցեալին հետ ։ Վէպին հերոսը՝ Ռոպէր Տրուէն, որ ֆրանսական հեռատեսիլի բեմադրիչներէն մէկն է, ծնունդի արձակուրդէն օգտուելով կ'երթայ Մարիաքէրքի հոգեբուժարանին մէջ տեսնել իր հին բարեկամը՝ Օլիվիէ տիւ Ռուա, բժշկապետին օգնականը ։ Այս այցելութիւնը առիթ մըն է, որ Արման Լանու ներկայացնէ յիմարներու աշխարհը, որ այնքա՛ն մօտ է մեզի եւ այնքա՛ն հեռու մեզմէ՝ տրամաբանութեան փխրուն պարիսպէն անդին ։ Յիմարներու աշխարհ իր բոլոր կողմերով ։

Հիւանդներէն մէկը, որ փորձած էր անձնասպան ըլլալ բայց փրկուած՝ դառնալու համար կրքոտ մարդ մը, որուն մտածումները կանդ կ'առնեն հիւանդապահուհիին վրայ ։ Ռոպէր Տրուէն կը յիշէ այս մարդը, Վան Վելտ, 1939ի «տարօրինակ պատերազմ»ի հերոսներէն մէկը, որ պարգեւատրուած էր՝ առաջին Գերմանացին սպաննած ըլլալուն համար ։ Ծի՛շդ, այդ հերոսը, որ հերոս մը չէ այլեւս, այլ՝ խեղճ մարդ մը, յիմար մը ...։

×

Աւելի երիտասարդներուն մէջ կը խօսուի Ֆիլիփ Սոլէրի մասին, որ հրատարակեց իր առաջին վէպը՝ «Հետաքրքրական առանձնութիւն մը» ։ 21 տարեկան այս գրագէտին մասին խանդավառ տողեր գրեցին Ֆրանսուա Մորիաք եւ գրական ծանօթ քննադատներ ։

Պորտոյի գործատէրերէն մէկուն տղան, Ֆիլիփ Սոլէր կարդացած է ... տրնտեսական գիտութիւններ եւ առեւտուր ։

« Հետաքրքրական առանձնութիւն մը » վէպին հերոսը շատ լաւ ընտանիքի մը տղան է, որ կը պատմէ իր մէկ արկածախնդրութիւնը՝ 16 տարեկանին, սպանիացի երեսնամեայ սպասուհիի մը հետ, որ կը պահէր իր երկու փոքր քոյրերը ։ Վերջ ի վերջոյ, անշուշտ, պատանին կը դառնայ սպասուհիին սիրահարը ։ Այնուհետեւ՝ տղուն եւ աղջկան հոգեբանութիւնը, մտածումները, երազները ... որոնք կը տրուին երիտասարդ հեղինակին կողմէ ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՅՐԻ ԱՂԱՒՆԻՆԵՐ

Երբ փոքր էի, մեր անտառում վայրի աղաւնիներ շատ կային ։ Աշնանամուտի ցանքն էինք անում. թէ չէ՝ երամ առ երամ գալիս էին աղաւնիներն անտառից, փռւում նոր փոցխած հերկերում ու հատիկ հաւաքում ։

Մօտենում էի կուզեկուզ, կրակում երամի վրայ եւ երբ մէկն ու մէկը թպրտում էր տեղում, ճչում էի ուրախութիւնից ։

Իսկ աղաւնինե՞րը ։ Նրանք թռչում էին սարսափահար, բայց պտոյտ գործելով՝ վերադառնում էին, կտուցները կախ վերեւից նայում իրենց զարնուած ընկերոջն ու նոր միայն հեռանում ։ Այդ ժամանակ ես նորից էի կրակում նրանց վրայ եւ երամը նոր զոհեր էր տալիս ։ Այդպիսով, թանկ էր նստում նրանց վերադարձը եւ այդ բանը փորձով գիտէին աղաւնիները ։ Գիտէին, բայց անպայման վերադառնում էին դէպի կրակոցի վայրը ։

Այդպէս են աղաւնիները ։

Եւ այն ժամանակ իմ խակ ուղեղում ծնուեց հետեւեալ հարցը, ինչո՞ւ են վերադառնում աղաւնիներն այն սարսափելի վայրը... Այդ ի՞նչ հզօր զգացում է նրանց մղում նորից դէպի հրացանի մահաբեր փողը ...

Ցանկանո՞ւմ են տեսնել, թէ ուր մնաց իրենց ընկերը, վերադառնում են նրան փրկելո՞ւ ։

Թէ գալիս են վերջին հրաժեշտը տալու իրենց մեռնող ընկերոջը ...

ՍԱՌՑԷ ԼԱՍՏԻ ՎՐԱՅ

Արաքսի ափին թաքնուած սպասում եմ, թէ երբ են երեւալու բադերը ։

Խիստ ձմեռից յետոյ, Փետրուարի վերջերին միանգամից ձնհալ էր սկսուել, եւ այժմ գետն իմ աչքի առաջ սառոյցի մեծ մեծ կտորներ է տանում դէպի ցած ։

Նայում էի այդ սառոյցի կտորներին եւ մտածում՝ որտեղի՞ց են գալիս դրանք, գուցէ Ախուրեանից կամ Զարսա-չայից, — երեւի այնտեղ ձմեռն աւելի սաստիկ է եղել ։

Յանկարծ իմ ուշադրութիւնը գրաւեցին երկու կենդանի, որ մի դրան չափ սառոյցի վրայ նստած՝ լուռ ճամբորդում էին ։

Մօտեցան եւ ես զարմանքով տեսայ որ մէկը աղուէս է, միւսը՝ նապաստակ ։ Պպզել են կողք-կողքի եւ, աչքերը ջրի ընթացքին, երեւի մտածում են, թէ ի՛նչ է լինելու իրենց վերջը ։

Իրենց սառցի « լաստ»ին նստած, եկան անցան դիմացովս՝ ժամանակաւորապէս խաղաղ ու հաշտ իրար հետ ։ Ընդհանուր աղէտը հարկադրել էր առժամանակ մի կողմ դնել «անձնական հաշիւներ»ը ։ Այժմ նրանց ընդհանուր թշնամին վարարած ու կատաղի գետն էր ...

ԼՈՅՍԸ

.. Մթնեց ։ Սրթսրթալով տեղաւորուեցինք մի փոքր անձաւում ։ Շրջակայքում փայտ չկար, որ խարոյկ վառէինք ։ Երկու մոմ ունէինք, վառեցինք, դողալով հաց կերանք եւ իրար հպուելով, կուչ եկանք քարէ յատակին ։

Դրսում քամին դադարեց եւ սկսեց ձիւն տեղալ, — Խաւարի սեւ վարագոյրի վրայ, մոմերի լոյսի տակ, ճերմակին էին տալիս ցած իջնող փաթիլները ։ Է՜հ, որ սկսեց ձիւնը գալ, սառնամանիքը կը կոտրուի, կը դիմանանք մինչեւ լոյս եւ լուսադէմին կը շարունակենք մեր ուղին ։

Շատ էինք յոգնած ու այնպէս շուտ թմրեցինք, որ ծուլացանք վեր կենալ եւ հանգցնել մոմերը ։ Միայն մեր ընկերներից մէկը, կիսաքուն ու ծոյլ ծոյլ, հէնց պառկած տեղից սկսեց փչել ։ Մոմերից մէկը հանգաւ, իսկ միւսի բոցը կռանում էր, բայց չէր հանգչում ։ Այդպէս էլ մենք քուն մտանք առանց մոմը հանգցնելու ։

Առաւօտեան երբ դուրս եկանք մեր պատսպարանից, շրջակայքը ճերմակ սաւանով էր պատած ։ Նայեցինք ձիւնին ու սարսռեցինք ։ Յովազը մեր մարդկային հոտից գայթակղուած, գիշեր եկել է կանգնել այրի շէմքին, հոտոտել է, դրգռուած ախորժակով նայել քնած մարդկանց, բայց չի համարձակուել մտնել այն լուսաւոր այրը ։ Եւ մենք մտածեցինք. « ի՜նչ լաւ էր, որ չհանգաւ լոյսը » ։ Այո՛, մեզ փրկել էր այն մի հատիկ մոմը ։

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

ԻՒՆԵՍՔՕ. — Ջրամասնագիտութեան եւ հողերու բարուոքման Հայկական Հաստատութեան գիտնականները ուսումնասիրեցին Արարատեան Դաշտի ընդարձակման ծրագիր մը. այս ծրագիրը կը նախատեսէ ստորերկրեայ ջուրերու օգտագործումը ։

Կլիմայի պայմանները, այս շրջաններուն մէջ, կարելի կը դարձնեն կարգ մը բերքերու երկու կամ երեք անգամ մշակումը՝ նոյն տարուան ընթացքին ։ Ջուրի պակասը սակայն կը թոյլատրէ միայն երկու երրորդին մշակումը ։ Արդ, ստորերկրեայ ջրամբարներ եւ բազմաթիւ ակեր գտնուած են եւ գիտնականները ուսումնասիրած են ջրանցքներու եւ ջրհան կայաններու դրութիւն մը, որ կարելի պիտի դարձնէ այս ջուրերու օգտագործումը ։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նկարիչներ գացած են Երեւան եւ հանդիպում ունեցած հայ արուեստագէտներու հետ, իրենց գործերուն վերարտադրութիւնները փոխանակելով ։ Ամերիկացիները մեծ հիացումով արտայայտուած են Մարտիրոս Սարեանի գործերուն մասին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (306)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

ԻԳ.

ՈՍՏԱՆ

Իմ խօսքը Մանաճիհր Ռշտունու մասին էր ։ Դա մի արշաւանք է գործում դէպի Ասորեստան եւ Սուրբ Յակոբ Մծբնայ հայրապետի վիճակից բազմաթիւ գերիներ է բերում, նրա ութն սարկաւագների հետ ։ Ծերունի հայրապետը անձամբ գալիս է Մանաճիհրի մօտ, խնդրելու, որ արձակէ գերիներին ։ Բայց խստասիրտ Մանաճիհրը, փոխանակ նրա աղաչանքը լսելու, նրան աւելի վշտացնելու համար, հրամայում է գերիներից ութ հարիւր հոգի՝ հայրապետի ութ սարկաւագների հետ՝ նետել ծովը ։ Ասանը ինձ ցոյց տուեց այն տեղը, ուր կատարուել էր այդ եղեռնագործութիւնը ։ Դա Ոստանից ոչ այնքան հեռու մի ապառաժ հրուանդան էր, որի բարձրութեան վրայ գտնւում էր Մանաճիհրի Մանակերտ անունով բերդը ։ Այդ բարձրութիւնից թափեցին ծովը խեղճ գերիներին ։

Այստեղից էր Թէոդորոս Ռշտունին՝ եօթներորդ դարու հերոսը, որը արաբացոց անընդհատ արշաւանքների ժամանակ, կայծակի նման Հայաստանի մի կողմից դէպի միւսն էր թռչում, եւ Հայոց արեւածաւալ արաբացոց հրոսակներին ջարդում էր, եւ երբեմն իր սուրը նենգաւոր Յունաց դէմ էր դարձնում ։

Այստեղից էր յիշեալ Թէոդորոս իշխանի որդի Վարդ պատրիկը՝ Յունաց ոխերիմ թշնամին, որը Յունաց զօրքերի Գայլ գետի շարժական կամուրջից անցնելու ժամանակ, կտրեց կամուրջի ծայրը, ամէնքը հոսուեցան գետի մէջ, եւ մնացածներին կոտորել տուեց ։ Յոյները այն պատճառով բարկացած էին այդ քաջի դէմ, որ կենդանութեան ժամանակ չկարողանալով վնասել նրան, մեռնելուց յետոյ որոնում էին հանգուցեալի գերեզմանը, որպէս զի ոսկորներից վրէժխնդիր լինեն ։ Բայց Հայոց Ձորի երախտագէտ ժողովուրդը, զգուշանալով Յունաց չարամտութիւնից, Խորգոմ գիւղում, ծովի ափի մօտ, մի եկեղեցի կառուցին եւ քաջի մարմինը նրանում հանգուցին ։ Այդ եկեղեցին ծածկեցին հողով եւ կազմուեցաւ մի բարձր բլուր, որի վրայ կառուցին մի այլ եկեղեցի ։ Ոստանից փոքր ինչ հեռու ։ Մահապաշտ բարձրադիր եւ զուարճալի գիւղում, մինչեւ այսօր նկատւում են Վարդ պատրիկի շքեղ ապարանքների աւերակները ։ Այդ ծովեզերեայ գիւղը քաջի ամարանոցն էր, իսկ Աղթամար կղզում գտնւում էր նրա հօր բերդը, որ յետոյ ժառանգեց որդին ։

Գագիկ Արծրունին աւելի գեղեցկացրեց Ոստանը, նորոգելով եւ ամրացնելով հին բերդը, եւ իր համար փառաւոր պալատներ կառուցանելով ։ Այդ բոլորը մի առանձին հիացմունքով նկարագրում է Վասպուրականի ոգելից պատմագիրը՝ Թովմա Արծրունին ։

Իմ նկարագրութիւնը շատ անզօրն կը լինէր նրա գեղարուեստական գրչի առջեւ ։ Ես թողնում եմ այդ, միայն մի բան չէ կարելի չյիշեցնել, որ Ոստանը Ռշտունեաց գաւառի ամուր բերդ լինելուց յետոյ, էր մի եւ նոյն ժամանակ նրա վաճառաշահ քաղաքը ։ Նա մի կողմից մօտ էր Դատուանի նաւահանգստին, միւս կողմից, այն մեծ քարաւանի ճանապարհին, որ տանում է Վանից դէպի Մուշ եւ Բաղէշ ։ Այդ էր պատճառը, որ Ոստանի հովիտը մի ժամանակ ունէր մինչեւ հարիւր հազար հայ բնակիչ ։ Բայց տասն եւ հինգերորդ դարում Սկանդէր-բէկը, որ Հայաստանի մի մասին տիրելով, իրան կոչեց Շահ-Արմէն (Թագաւոր Հայոց) — այդ բարբարոսը, Վան քաղաքը աւերակ դարձնելուց յետոյ, Ոստանն էլ բոլորովին անմարդաբնակ դարձրեց ։ Նա կործանեց հին բերդը, կործանեց բոլոր ամրութիւնները — նա կործանեց Գագիկի կառուցած պալատների մնացորդները ։

Այժմ Ոստանի փառքից, նրա հազարաւոր հայ բնակիչներից, մնացել էին մի քանի քրդական խրճիթներ միայն ։ Այդ գետնափոր խրճիթների երդիքներից մուխ էր բարձրանում ։ Շների ձայնից մի խումբ երեխաներ, կանայք եւ աղջիկներ դուրս սողացին նեղ դռներից, եւ կտուրների վրայից սկսեցին նայել մեզ վրայ ։ Մէկը բաժանուեցաւ նրանից եւ, յենուած երկու թեւքերի տակին առած երկու ցուպերի վրայ, սկսեց կաղալով մօտենալ մեզ ։ Երբ հասաւ, նա մի երկրայական հայեացք ձգեց մեզ վրայ, մի քանի րոպէ կանգ առեց եւ ապա լուռ նստեց ։

Քուրդը առհասարակ քաղաքավարի է լինում, երբ հանդիպում է օտար մարդու, բայց նա մինչեւ անգամ չողջունեց մեզ ։ Երեւի, նա տատանւում էր, թէ ինչ ձեւով ողջունէ, որ չվիրաւորէ մեզ, որովհետեւ մահմեդականը զանազան ձեւերով ողջոյններ ունի իր լեզւում, նայելով մարդու աստիճանին, ազգութեանը, կրօնին եւ այլն ։ Նրան անյայտ էր, թէ մենք ինչ մարդիկ ենք, այդ պատճառով բարւոք համարեց լուռ մնալ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Կոլ պիտի խնդրէ Նախագահ Քոթիէն, որ նախագահէ սահմանադրական կոմիտէին:

Վարչապետ Տը Կոլ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Պատերազմական նախարար Գիյոմայի հետ, որմէ ետք յաջորդաբար ընդունեցաւ Տնտեսութեան նախարարը՝ [illegible]ուտրօ եւ Նախարար Անտրէ Պիւլոշը: Խորհրդակցութիւններուն ներկայ էր Զօր. Էլըր:

Միւս կողմէ, ինչպէս յայտարարուած էր, Զօր. Տը Կոլ սկսաւ իր խօսակցութիւնները՝ ափրիկեան կառավարութիւններու ղեկավարներուն հետ: Քոնէ եւ Արդուսիէ երկարօրէն խօսեցան Վարչապետին հետ, որմէ ետք Մարոքի ֆրանսական դեսպան Փարոտի ընդունուեցաւ Տը Կոլի կողմէ: Այս առիթով վճռուեցաւ հերքուին այն զրոյցները, որոնց համաձայն Փարոտի պիտի հրաժարէր դեսպանի իր պաշտօնէն:

× Պատերազմական նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար՝ Զօր. Էլի, որ 1958 Դեկտեմբեր 17ին տարիքի բերումով հանգստեան պիտի կոչուէր, տարի մը եւս պիտի մնայ իր պաշտօնին գլուխ՝ վարչապետին եւ պատերազմական նախարարութեան որոշումով:

× Յառաջիկայ հինգշաբթի Իսի լէ Մուլինոյի մէջ ընկերվարականները պիտի ունենան արտակարգ համագումար մը, որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի՝ քաղաքական շրջանակներուն կողմէ: Օրակարգի վրայ՝ կացութեան քննութիւնը:

× Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի Թունուզի դրասենեակը հրապարակեց «Առժամեայ կառավարութեան» մէկ զեկոյցը, որ կը յայտարարուի թէ յառաջիկայ շաբաթ ազատ պիտի արձակուի ֆրանսացի գերիներու երկրորդ խումբը՝ Ալժերիոյ Կարմիր Մահիկին կողմէ: Ֆրանսացիները պիտի յանձնուին Միջազգային Կարմիր Խաչի ներկայացուցիչներուն: Այս լուրը հաստատուեցաւ Մարոքի եւ Թունուզի մէջ միաժամանակ: Ինչպէս ծանօթ է Նոյեմբերի սկիզբը Քրիմ Պէլքասըմ գերմանական թերթի մը յայտարարած էր թէ «մօտ ատենէն խումբ մը ֆրանսացի գերիներ եւս պիտի արձակուին»: Այդ յայտարարութենէն ետք գինուորներու ընտանիքները նամակներ ստացան իրենց հարազատներէն:

× Ֆերհաթ Աբբաս, որ հինգշաբթի օր Տարիխ գացած էր, մեկնեցաւ Ժընեւ. ջերթ մաղթելու համար օդակայան գացած էին Սպանիոյ Մարոքի եւ Թունուզի դեսպանները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ համայնավարները հրաւէր ցոյց մը ըրին՝ խորհրդային զինուորական պատուիրակութեան մը ժամանման առթիւ. տասը բարձրաստիճան զինուորականներէ կազմուած այս պատուիրակութիւնը հաստատուեցաւ Յուլիս 14ին սպաննուած Ֆէյսալ թագաւորին պալատը: Կը կարծուի թէ այս սպաները պիտի զբաղին իրաքեան բանակի կազմակերպութեամբ, քանի որ անոնք օգնութեան հրաւէրը ստացած են Պաղտատէն:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ պիտի գումարուի համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի ժողովը, որուն օրակարգը գլխաւոր նիւթն է՝ հողային հարցը: Կը կարծուի թէ երկաթէ վարագոյրի համայնքներուն մէջ հողային ինքնավար կառավարութիւն մը պիտի հիմնուի. այս խնդիրը արծարծուած էր արդէն 1927 – 1928ին, եւ նոր հանրապետութեան համար նախատեսուած շրջանն է՝ Պիրօ-պիճան: Այս ձեւով Կրեմլին կ'ուզէ առաջքն առնել դէպի Իսրայէլ գաղթելու հրէական շարժումին:

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին մէջ Քոլոմպիա ծրագիր մը ներկայացուց Կիպրոսի հարցը լուծելու համար, առաջարկելով որ քննիչ յանձնախումբ մը կազմուի ուսումնասիրելու համար կղզիին կացութիւնը: Կիպրոսի հարցին քննութեան սկիզբէն ի վեր սա իսկ չորրորդ ծրագիրն է՝ որ կը յանձնուի:

ԱՐԱԲ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ տեղեկատուութեան նախարար Սաատ Աֆրա յայտարարեց թէ Արեւմտեաններէ կրնան ձեռնարկել Ասուանի ամբարտակի շինութեան երկրորդ մասին, քանի որ Խ. Միութիւնը նիւթական եւ մասնագիտական օժանդակութիւնը բերած է աշխատանքներու առաջին մասին համար:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի «Միհրանիթօ» խումբի կողմէ:

Դեկտեմբեր 7, կիրակի կէսօրէ յետոյ, ժամը 3էն մինչեւ գիշերուան 10ը, Յոյներու սրահը (5 Րիւ Պոնըփուա):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարեր, առատ կերուխում եւ հաճելի անակնկալներ:

Կը հրաւիրուին բոլոր Լիոնահայերը անխտիր:

Այդ օրը բոլորդ Յոյներու սրահը քաջալերելու համար Նոր Սերունդը:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Փիլիպպոս Եսայեան եւ զաւակը, Սէմէրճեան, Եսայեան, Բալուեան, Թօփաքալեան, Գասպարեան, Գէօրգեան, Քիւփճեան, Արթինեան, Ժամկոչեան ընտանիքները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Իսսի Թաղապետութեան, Օդային Նախարարութեան, Ալժերիոյ 2/2 զօրաբաժնին, Ֆրանսայի Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ին, Իսսի եւ Պանեէօյի Նոր Սերունդին եւ բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան իրենց մեծ սուգին՝

ՓԻԼԻՐ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

զանազէտ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Ալժերիոյ ճակատը, 22 տարեկանին:

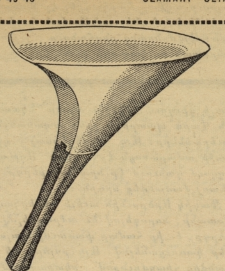
◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շքեղ պարահանդէս, կազմակերպուած Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ, Յունուար 31ին, Շաբաթ երեկոյ: Վիէնի մէջ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ներթական ժողովը այսօր կիրակի (Նոյեմբեր 30), ժամը 14·30ին, 17 րիւ Պլէօ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երկուշաբթի օրը, ժամը 3·30ին Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ: Շատ կարեւոր հարցերու շուրջ խորհրդակցելու համար: Բոլոր անդամուհիներուն ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այս Եւ-րեքշաբթի ժամը 3·30ին, ընկերուհի Գ. Արզումանեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

